

การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร

โดย

นางสาวกรรณก นิลดำ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาสื่อสารมวลชน
คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2558
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร

โดย

นางสาวกรรณก นิลดำ

คุณูปการนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาสื่อสารมวลชน

คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

POLITICAL COMMUNICATION OF PRIME MINISTERS
FROM THE MILITARY

BY

MISS KORNKANOK NINDUM

A DISSERTATION SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE
REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY
PROGRAM IN MASS COMMUNICATION
FACULTY OF JOURNALISM AND MASS COMMUNICATION
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2015
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน

วิทยานิพนธ์

ของ

นางสาวกรรณก นิลคำ

เรื่อง

การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร

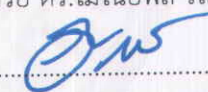
ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สื่อสารมวลชน)

เมื่อ วันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2559

ประธานกรรมการวิทยานิพนธ์

.....
(อาจารย์ ดร.โมไนยพล รณเวช)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ปิณฑรานวงศ์)

กรรมการวิทยานิพนธ์

.....
(อาจารย์ ดร.พิรุฑธ โอรพันธ์)

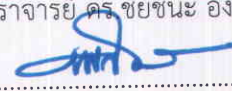
กรรมการวิทยานิพนธ์

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.นครินทร์ เมฆไตรรัตน์)

กรรมการวิทยานิพนธ์

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยชนะ อิงคะวัต)

คณบดี

.....
(รองศาสตราจารย์พรทิพย์ สัมปัตตะวนิช)

หัวข้อคุณูปการ	การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร
ชื่อผู้เขียน	นางสาวกรรณก นิลดำ
ชื่อปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	สื่อสารมวลชน วารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาคุณูปการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ปันทรานวงศ์
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาบริบททางการเมืองในแต่ละยุคสมัย 2. เพื่อศึกษาภูมิหลังของนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร และ 3. เพื่อศึกษาการสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร ด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ คือ วิจัยเอกสารจากข้อมูลเอกสารของภาครัฐและทางวิชาการร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐศาสตร์และสื่อสารการเมือง ผลการศึกษาพบว่า ปี พ.ศ. 2500-2516 ยุคทหารมีบทบาททางการเมืองสูงด้วยเงื่อนไขจากกองทัพมีความเข้มแข็ง ภาคประชาสังคมมีความอ่อนแอหรือหมดโอกาสมีส่วนร่วมทางการเมือง กลุ่มราชการให้การสนับสนุนกองทัพ ส่วนบริบทภายนอกพบการสนับสนุนจากประเทศมหาอำนาจ และภาวะสงครามเย็น ยุคที่ 2 ปี พ.ศ. 2517-2540 ยุคสังคมไทยมีประชาธิปไตยครึ่งใบเป็นผลมาจากบทบาททางการเมืองของทหารลดน้อยลงหลังจากเหตุการณ์วันมหาวิปโยค ความขัดแย้งของเหล่าบรรดาพรรคการเมือง ผนวกกับการลดทำที่ของประเทศไทยในการเกื้อหนุนประเทศไทย ทว่า อิทธิพลของทหารยังปรากฏอยู่ เพราะกลุ่มนักธุรกิจเกื้อหนุนทหาร และกองทัพเป็นสถาบันเดียวที่สามารถแก้ไขปัญหาการขยายลัทธิคอมมิวนิสต์ได้ และยุคปฏิรูปทางการเมือง ปี พ.ศ. 2541-2558 จากปัจจัยความเป็นทหารอาชีพ และมีมติประชาสังคมมีความเข้มแข็ง สำหรับภูมิหลังของผู้นำทั้ง 5 คน พบว่า จอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ เติบโตจากครอบครัวชนชั้นสูง ส่วน พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ และ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เติบโตจากครอบครัวชนชั้นกลาง ซึ่งผู้นำทั้ง 5 คนมาจากครอบครัวข้าราชการพลเรือนและทหาร และผ่านการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าทั้งหมด ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อบุคลิกลักษณะและการแสดงออกทางการเมืองสื่อสารมาจากเงื่อนไขด้านภูมิหลังเป็นสำคัญ ซึ่งรูปแบบการสื่อสารของผู้นำทั้งหมดสามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ จอมพลถนอม กิตติขจร

พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ และพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ พุดจาสุภาพ เรียบร้อย ให้เกียรติผู้อื่น ระมัดระวัง การพูดและหลีกเลี่ยงการสร้างศัตรู และรูปแบบการสื่อสารอีกลักษณะหนึ่ง คือ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีเอกลักษณ์การสื่อสารที่คล้ายกันคือ พุดจาเสียงดังกังวาน ชัดเจนและดู ส่วนกลยุทธ์เนื้อหาสารของผู้นำทั้ง 5 คนเลือกใช้กลยุทธ์สารแบบชัดเจน โดยจอมพล ถนอม กิตติขจร จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เลือกการปราศรัยเป็น ช่องทางหลักสำคัญในการสื่อสาร พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ใช้แถลงการณ์ในรูปแบบของคลิปวิดีโอ เป็นช่องทางหลัก ส่วน พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ไม่ปรากฏความโดดเด่นในการใช้ช่องทางการสื่อสาร สู่กลุ่มเป้าหมายทางการเมือง

คำสำคัญ: การสื่อสารทางการเมือง, นายกรัฐมนตรี, ทหาร,

Dissertation Title	POLITICAL COMMUNICATION OF PRIME MINISTERS FROM THE MILITARY
Author	Miss Kornkanok Nindum
Degree	Doctor of Philosophy in Mass Communication
Major Field/Faculty/University	Mass Communication Journalism and Mass Communication Thammasat University
Dissertation Advisor	Asst. Prof. Dr .Adchara Panthanuwong
Academic Years	2015

ABSTRACT

The purposes of this research were 1. to study the political context of each period, 2. to study the background of the Prime Ministers from the military and 3. to study political communication of the Prime Ministers with military background. The research methodology was qualitative research by researching from governmental and academic documents together with in-depth interviews from experts of Political Science and Political Communication fields. The results showed that the years 1957-1973, the military played imperative political roles with condition of powerful army. Civil society was weak or lack of opportunity to participate in politics while the bureaucrats supported the army. Beside external context, there was a support from the Great Powers including the conditions of the Cold War era. The second period from 1974-1997, the Thai society had Semi Democracy as a result of military's political roles diminished after the events of "Day of Great Sorrow". The arguments of those political parties combined with assistance decreasing from the Great Powers to Thailand. But the military's influence was present because of business groups advocate and the army was the only institution dealing with the growing of communism. The year 1998-2015 was political reform era due to a Military Professionalism factor and strong civil society. For the background of five leaders, Field Marshal Thanom Kittikachorn, Field Marshal Sarit Dhanarajata and General Chavalit Yongchaiyudh were born to the

aristocratic families. While General Prem Tinsulanonda and General Prayut Chan-o-cha had grown from a middle class families. All 5 leaders were from civil servant and military families and graduated from Chulachomklao Royal Military Academy. Factors affecting the personality and communication were mainly from background. Communication forms of all leaders could be classified into two types; Field Marshal Thanom Kittikachorn, General Prem Tinsulanonda and General Chavalit Yongchaiyudh soft-spoken, well-mannered, honor the others, speak cautiously and avoid making enemies. While Field Marshal Sarit Dhanarajata and General Prayut Chan-o-cha had a similar unique communication forms that were speaking in a loud, clear voice and stern look. About the information content strategies, all 5 leaders chose an explicit content strategy; Field Marshal Thanom Kittikachorn, Field Marshal Sarit Dhanarajata and General Prem Tinsulanonda selected speech as a main channel of communication and General Prayut Chan-o-cha preferred official statement in a form of video clips. Whereas General Chavalit Yongchaiyudh had no remarkable communication channel usage to communicated with target political groups.

Keywords: political communication, prime minister, military

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ปิ่นทรานวงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาคณะศึกษาศาสตร์ที่แนะนำ ให้คำปรึกษาแก่ผู้วิจัยด้วยความเมตตาโดยตลอด และได้รับคำชี้แนะแนวทางการปรับปรุงจาก ดร.โมไนยพล รณเวช ประธานกรรมการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ ดร.นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยชนะ อิงคะวัต และอาจารย์ ดร.พีรยุทธ โอพันธ์ กรรมการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ จนทำให้คณะศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มีความชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ผู้สอนในระดับปริญญาเอกที่มอบองค์ความรู้และมุมมองการใช้ชีวิตที่มีค่าแก่ผู้วิจัย และขอบคุณกองบริหารการวิจัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้มอบทุนสนับสนุนการวิจัย และงานวิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเมตตาอย่างสูงจากนักวิชาการผู้ให้ข้อมูลที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าให้โอกาสแก่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ จนได้ผลการวิจัยที่มีประโยชน์ยิ่ง

ขอขอบคุณเพื่อนๆ ปริญญาเอกรุ่น 11 ที่คอยช่วยเหลือและสง่ากำลังใจให้กันตลอดระยะเวลาการศึกษา ตลอดจนรุ่นพี่และรุ่นน้องผู้ให้ความอนุเคราะห์ช่วยประสานงาน และความห่วงใย ผู้วิจัยซาบซึ้งในน้ำใจของทุกท่านและระลึกถึงเสมอ

และท้ายที่สุดผู้วิจัยขอขอบพระคุณพ่อแม่ ผู้ให้โอกาสที่ดีที่สุด และการสนับสนุนความก้าวหน้าแก่ลูกเสมอมา ขอขอบคุณที่ ๆ สำหรับความห่วงใย และกำลังใจที่สำคัญ

นางสาวกรรณก นิลดำ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(11)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย	1
1.2 คำถามการวิจัย	9
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	9
1.4 ขอบเขตการวิจัย	9
1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย	9
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	10
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
2.1 แนวคิดการสื่อสารทางการเมือง	12
2.2 แนวคิดกลยุทธ์การสื่อสารทางการเมือง	18

2.2.1 แนวคิดกลยุทธ์การสื่อสาร	18
2.2.2 แนวคิดกลยุทธ์การออกแบบเนื้อหาสาร	18
2.2.3 กลยุทธ์การสร้างและตรึงความสนใจ	22
2.2.4 แนวคิดกลยุทธ์การออกแบบช่องทางการสื่อสาร	22
2.2.5 เกณฑ์การเลือกใช้สื่อ	23
2.3 แนวคิดทหารกับการเมืองไทย	25
2.3.1 การแทรกแซงทางการเมืองของทหาร	25
2.3.2 ประเภทของทหารที่มีบทบาททางการเมือง	28
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	30
2.4.1 กลุ่มงานวิจัยทางการสื่อสารทางการเมือง	30
2.4.1.1 กลุ่มงานวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารของพรรคการเมือง	30
2.4.1.2 กลุ่มงานวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมือง และความสามารถทางการสื่อสารในระดับบุคคล	32
(1) กลุ่มงานวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมือง	32
(2) กลุ่มงานวิจัยเกี่ยวกับความสามารถทางการสื่อสารในระดับบุคคล	35
2.4.2 กลุ่มงานวิจัยทางด้านสื่อสารทางการเมืองของทหาร	36
2.4.3 กลุ่มงานวิจัยในต่างประเทศ	39
2.4.3.1 กลุ่มงานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวกับการสื่อสารของทหาร	39
2.4.3.2 กลุ่มงานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการสื่อสาร	42
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	45
3.1 วิธีการวิจัย	45
3.2 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย	45
3.3 แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์	48
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	49
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล	50

บทที่ 4 บริบททางการเมืองในแต่ละยุคสมัย	51
4.1 บริบทแวดล้อมทางการเมืองทั้ง 3 ยุค	51
4.2 การบริหารงานของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร	70
4.2.1 การบริหารงานของจอมพลถนอม กิตติขจร	71
4.2.2 การบริหารงานของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์	73
4.2.3 การบริหารงานของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์	76
4.2.4 การบริหารงานของ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ	79
4.2.5 การบริหารงานของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา	80
4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างนายกรัฐมนตรีกับสื่อมวลชน	81
4.4 บทสรุป	89
บทที่ 5 ภูมิหลังของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร	94
5.1 จอมพลถนอม กิตติขจร	94
5.2 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์	96
5.3 พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์	99
5.4 พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ	102
5.5 พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา	104
5.6 บทสรุป	110
บทที่ 6 การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร	112
6.1 กลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร	112
6.2 จอมพลถนอม กิตติขจร	112
6.3 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์	141
6.4 พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์	158
6.5 พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ	183
6.6 พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา	186
6.7 สรุป	194

บทที่ 7 บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	201
7.1 บทสรุป	201
7.1.1 บริบททางการเมืองในแต่ละยุคสมัย	201
7.1.2 ภูมิหลังของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร	204
7.1.3 การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร	205
7.2 อภิปรายผล	214
7.3 ข้อเสนอแนะทั่วไป	223
7.4 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป	224
รายการอ้างอิง	226
ภาคผนวก	237
ประวัติผู้เขียน	271

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 รายชื่อนายกรัฐมนตรีไทย	3
1.2 รายชื่อนายกรัฐมนตรีที่มีสถานภาพเคยเป็นทหารตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 ถึงปัจจุบัน	4
6.1 สรุปกลยุทธ์เนื้อหาสารผ่านช่องทางการสื่อสารของจอมพลถนอม กิตติขจร	113
6.2 สรุปกลยุทธ์เนื้อหาสารผ่านช่องทางการสื่อสารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์	141
6.3 สรุปกลยุทธ์เนื้อหาสารผ่านช่องทางการสื่อสารของพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์	159
6.4 สรุปกลยุทธ์เนื้อหาสารผ่านช่องทางการสื่อสารของพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ	183
6.5 สรุปกลยุทธ์เนื้อหาสารผ่านช่องทางการสื่อสารของพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา	187
7.1 ภาพรวมกลยุทธ์ช่องทางการสื่อสารของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร	210
7.2 ภาพรวมกลยุทธ์เนื้อหาสารของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร	211
7.3 ลำดับกลยุทธ์เนื้อหาสารของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร	212

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 แบบจำลององค์ประกอบของการสื่อสารทางการเมือง	13
2.2 กรอบแนวคิดการสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร	44
4.1 บริบททางการเมืองไทยในแต่ละยุคสมัย	69
4.2 บริบททางการเมืองระบอบประชาธิปไตยไทย	70
4.3 กรอบแนวคิดสรุปผลการวิจัย: บริบททางการเมืองไทยในแต่ละยุคสมัย	93
5.1 จอมพลถนอม กิตติขจร	94
5.2 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์	96
5.3 พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์	101
5.4 พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ	102
5.5 พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา	104
5.6 สรุปภูมิหลังของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร	107
6.1 กลยุทธ์สารผ่านการปราศรัยของจอมพลถนอม กิตติขจร ปี พ.ศ. 2508	122
6.2 กลยุทธ์สารผ่านการปราศรัยของจอมพลถนอม กิตติขจร ปี พ.ศ. 2513	134
6.3 กลยุทธ์สารผ่านการปราศรัยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ปี พ.ศ. 2502	143
6.4 กลยุทธ์สารผ่านการปราศรัยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ปี พ.ศ. 2506	157
6.5 กลยุทธ์สารผ่านการแถลงนโยบายของพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ปี พ.ศ. 2523	160
6.6 กลยุทธ์สารผ่านการปราศรัยของพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ปี พ.ศ. 2527	172
6.7 กลยุทธ์สารผ่านการกล่าวสุนทรพจน์ของพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ปี พ.ศ. 2540	185
6.8 กลยุทธ์สารผ่านการแถลงนโยบายของพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชาปี พ.ศ. 2557	188
6.9 สรุปผลการวิจัย: กลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรี ที่มาจากทหารทั้ง 5 คน	200
7.1 กรอบแนวคิดสรุปผลการวิจัย: การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรี ที่มาจากทหาร	213

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

นับตั้งแต่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองครั้งสำคัญอย่างยิ่งของประวัติศาสตร์ชาติไทย คือจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของสังคมไทยอย่างขนานใหญ่ โดยมีคณะราษฎร อันประกอบด้วยฝ่ายทหาร ข้าราชการ และพลเรือนได้ร่วมมือกันวางแผนและใช้กำลังยึดอำนาจการปกครอง ซึ่งกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุกระบอบประชาธิปไตยเกิดขึ้นได้ด้วยน้ำมือของทหาร และตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา “ทหาร” ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนทางการเมืองของประเทศไทยอีกหลายยุคสมัย

ช่วงปี พ.ศ. 2488-2534 (ค.ศ. 1945-1991) ที่ทั่วโลกเข้าสู่ยุคสงครามเย็น (Cold War) กองทัพไทยได้เข้ามาเป็นผู้พิทักษ์ในทางการเมือง (political guardians) โดยที่ทหารเข้ามาคุ้มครองระบอบการเมืองให้พ้นจากภัยคุกคามด้วยการเข้ายึดอำนาจการปกครอง กอปรกับในช่วงนั้นสถานการณ์ทั่วโลกมีการขยายตัวและคุกคามของลัทธิคอมมิวนิสต์รวมถึงประเทศไทยที่ต้องพบปัญหาดังกล่าว โดยระบอบคอมมิวนิสต์มีแนวคิดที่ขัดแย้งโดยตรงกับโครงสร้างสังคมไทยที่มีลักษณะความเป็นทุนนิยม ประเด็นนี้จึงเป็นภัยคุกคามที่สำคัญของรัฐและองค์กรที่เข้ามาช่วยสร้างความมั่นคงให้เกิดความมั่นใจในทางการเมืองก็คือ กองทัพ

ตลอดระยะเวลาการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบันนี้ประเทศไทยได้ผ่านเหตุการณ์วิกฤติทางการเมืองมาแล้วจำนวนทั้งสิ้น 24 ครั้ง โดยแบ่งเป็นเหตุการณ์ปฏิวัติ 1 ครั้ง การกบฏ 11 ครั้งและการรัฐประหาร 12 ครั้ง ซึ่งการเกิดรัฐประหารแต่ละครั้งนั้นมีทหารเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในทางการเมืองเสมอในทุกยุคทุกสมัย ซึ่งนับเป็นการเปิดทางให้ทหารก้าวเข้ามามีบทบาทสำคัญในทางการเมืองไทย ดังที่ สุจิต บุญบงการ (2531, น. 1) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “การพัฒนาการเมืองของไทย” ว่าการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ. 2475 ถือเป็นจุดเริ่มต้นการขยายการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งประชาชนมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ 1 แต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองก็ไม่ได้ส่งผลให้เกิดระบอบประชาธิปไตยอย่างมั่นคงต่อเนื่อง ตรงกันข้ามทหารได้กลายเป็นสถาบันที่ครอบงำทางการเมืองของ

ไทยมาโดยตลอด โดยมีกลุ่มการเมืองฝ่ายพลเรือนเป็นฝ่ายตรงข้าม ซึ่งมูลเหตุสำคัญที่ทหารเข้ามามีบทบาทในทางการเมือง เนื่องมาจากทหารมีส่วนในการกอบกู้เอกราชของชาติหรือมีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง สถานการณ์ทางการเมืองภายในประเทศเกิดความสับสนวุ่นวาย และทหารเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีการจัดระเบียบวินัยเข้มแข็งมีลักษณะความเป็นผู้นำ (ลิขิต ธีรเวคิน, 2519, น. 106-122)

จากบทบาทของกองทัพตลอดระยะเวลาที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความคิดสำคัญที่ว่าผู้นำทหารยังไม่เห็นถึงความจำเป็นในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนคนไทยแบบตะวันตกซึ่งสอดคล้องกับ สุจิต บุญบงการ (2531, น. 216-222) ได้มองการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนคนไทยโดยใช้กรอบการพัฒนาทางการเมืองของ Lucian W. Pye, Gabriel A. Almond and Bingham Powell และ Samuel P. Huntington โดยอธิบายว่า หลังเมื่อยึดอำนาจการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ผู้นำฝ่ายทหารไม่ยอมให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนขยายตัวเร็วเกินไป พิจารณาได้จากการต่ออายุบทเฉพาะกาลในรัฐธรรมนูญที่ยินยอมให้สมาชิกประเภทที่สองซึ่งมาจากการแต่งตั้งของรัฐบาลออกไปอีก จึงทำให้รัฐบาลทหารปกครองประเทศไทยมาอย่างยาวนานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475-2516 นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 เป็นต้นมาเป็นระยะเปลี่ยนผ่านทางการเมือง (political transition) ที่รัฐบาลทหารสืบทอดมาตั้งแต่การทำรัฐประหารในปี พ.ศ. 2500 ได้ถูกโค่นล้มลงโดยพลังของมวลชนในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 (สุรชาติ บำรุงสุข, 2541, น. 32) ซึ่งทำให้สังคมไทยได้ก้าวเข้าสู่ความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น แต่กระนั้นทหารยังคงมีบทบาทสำคัญที่ค้ำจุนความมั่นคงของรัฐบาลทั้งโดยเปิดเผยและทางอ้อม (ชาดา นนทวัฒน์, 2552, น. 17-21)

แม้ประเทศไทยปกครองด้วยหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนโดยเริ่มจากกระบวนการสร้างประชาธิปไตย (democratization) อย่างเป็นขั้นเป็นตอนด้วยกระบวนการจัดการเลือกตั้งตามวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญ และก้าวเข้าสู่ช่วงการสร้างความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตย (democratic consolidation) ด้วยการให้พลเมืองมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองทุกระดับอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทว่าประเทศไทยยังไม่สามารถดำรงให้ระบอบอยู่รอดได้จนกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการสร้างประชาธิปไตยที่ไม่สิ้นสุด ขณะเดียวกันระบอบประชาธิปไตยของไทยยังมีความเปราะบาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเปราะบางที่เกิดจากทัศนคติของประชาชนในสังคมที่เชื่อว่า ถ้าเกิดวิกฤตทางการเมืองขึ้นเมื่อใดต้องแก้โดยกองทัพเท่านั้น (สุรชาติ บำรุงสุข, 2558, น. 96) รวมถึงปัจจัยทางนิตินัยที่มีรัฐธรรมนูญเป็นแม่บทกำกับไว้ด้วยเช่นกัน เป็นความรับผิดชอบของทหารยังต้องติดตามมา เนื่องจากความเกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยและความมั่นคงของชาติ จึงกล่าวได้ว่าทหารกับการเมืองเป็นเรื่องที่แยกกันไม่ขาดตั้งแต่เริ่มมีรัฐก็เป็นได้

รัฐธรรมนูญไทยในแต่ละยุคสมัยมีการตราบทบาทที่มาของนายกรัฐมนตรีแตกต่างกัน นายกรัฐมนตรีในบางยุคสมัยพบว่าไม่ได้มาจากวิถีทางกระบวนการประชาธิปไตยหรือมีการเปิดช่องให้หรือคณะรัฐประหารให้เข้ามารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี หรือนายกรัฐมนตรีที่มาจาก การเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามวิถีทางที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญในฐานะหัวหน้าพรรคการเมือง ซึ่งนายกรัฐมนตรีเป็นบุคคลสำคัญมีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาประเทศในทุกมิติของสังคม สร้างการกินดีอยู่ดีแก่ประชาชน การนำพาประเทศผ่านพ้นวิกฤตการณ์และปัญหาต่างๆ ที่กำลังเผชิญ อยู่ และสามารถสร้างความเชื่อมั่นจากทั้งคนภายในประเทศและต่างชาติได้ ซึ่งบนเส้นทางของระบอบ ประชาธิปไตยที่เป็นแนวทางของบ้านเมืองขณะนี้นี้มีนายกรัฐมนตรีทั้งที่มาจาก การแต่งตั้งและการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน ทั้งหมดจำนวน 29 คน อันมีรายชื่อดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1.1

รายชื่อนายกรัฐมนตรีไทย

รายชื่อนายกรัฐมนตรีไทย		รายชื่อนายกรัฐมนตรีไทย	
1.	พระยามโนปกรณัม นิติธาดา	16.	พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์
2.	พระยาพหลพลพยุหเสนา	17.	พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ
3.	จอมพลแปลก พิบูลสงคราม	18.	นายอานันท์ ปันยารชุน
4.	พ.ต.ควง อภัยวงศ์	19.	พล.อ.สุจินดา คราประยูร
5.	นายทวี บุญยเกตุ	20.	นายชวน หลีกภัย
6.	ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช	21.	นายบรรหาร ศิลปอาชา
7.	นายปรีดี พนมยงค์	22.	พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ
8.	พล.ร.ต.ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์	23.	พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร
9.	นายพจน์ สารสิน	24.	พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์
10.	จอมพลถนอม กิตติขจร	25.	นายสมัคร สุนทรเวช
11.	จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์	26.	นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์
12.	นายสัญญา ธรรมศักดิ์	27.	นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ
13.	ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช	28.	นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร
14.	นายธานินทร์ กรัยวิเชียร	29.	พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา
15.	พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์		

หมายเหตุ. จาก <http://www.cabinet.thaigov.go.th/> (6 มีนาคม 2558)

ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารราชการแผ่นดินและเป็นผู้นำคณะรัฐมนตรี ซึ่งในช่วงปี พ.ศ. 2500-2506 เป็นยุคที่ประเทศไทยปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญ การปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2502 ที่มีบทบัญญัติเพียง 20 มาตราเท่านั้น โดยเฉพาะมาตรา 17 ที่ให้อำนาจสูงสุดแก่นายกรัฐมนตรี จนถึงปี พ.ศ. 2516 ก็เช่นเดียวกันเป็นช่วงเวลาที่น่าทึ่งจากการเลือกตั้ง พรรคการเมือง และนักการเมืองพลเรือน (ประสงค์ สุ่นศิริ, 2543, น. 219) ในช่วงเวลาดังกล่าวจึงเป็นห้วงปรากฏการณ์สำคัญในทางการเมืองของกองทัพ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 จนถึงปัจจุบันประวัติศาสตร์การปกครองของไทยมีพัฒนาการทางการเมืองตั้งแต่ยุครัฐราชการ ยุคประชาธิปไตยครึ่งใบจนมาสู่ยุคปฏิรูปการเมืองหรือประชาธิปไตยเต็มใบ ซึ่งทำให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น และเพื่อให้เห็นวิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทยในยุคต่าง ๆ จากการประมวลตามช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์สำคัญๆ จากสุรชาติ บำรุงสุข “ทหารกับประชาธิปไตยไทย” (2541, น. 121) และถนัดถียร อุ่นตรงจิตร “รัฐศาสตร์” ได้กล่าวไว้ (2556, น. 220-222) และนับตั้งแต่นั้นจนถึงปัจจุบันมีนายกรัฐมนตรีที่มีสถานภาพเคยเป็นทหารจำนวนหลายคน สำหรับการศึกษาในครั้งนี้จะศึกษานายกรัฐมนตรีที่มีสถานภาพเคยเป็นทหารจำนวน 5 คน คือ จอมพลถนอม กิตติขจรจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ และ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เนื่องจากนายกรัฐมนตรีที่กล่าวมานี้มีเอกลักษณ์ในการสื่อสารทางการเมืองที่ชัดเจน และมีบทบาทเด่นในทางการเมืองการปกครองที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมไทยในหลากหลายมิติ

ตารางที่ 1.2

รายชื่อนายกรัฐมนตรีที่มีสถานภาพเคยเป็นทหารตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 ถึงปัจจุบัน

รายชื่อนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500-ปัจจุบัน		
ปี พ.ศ. 2500-2516	จอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์	(1 มกราคม พ.ศ. 2501-20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 9 ธันวาคม พ.ศ. 2506-17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 11 ธันวาคม พ.ศ. 2515-14 ตุลาคม พ.ศ. 2516) (9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2502-8 ธันวาคม พ.ศ. 2506)
ปี พ.ศ. 2517-2540	พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ	(3 มีนาคม พ.ศ. 2523-3 สิงหาคม พ.ศ. 2531) (25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539-8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540)
ปี พ.ศ. 2541-ปัจจุบัน	พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา	(24 สิงหาคม พ.ศ. 2557-ปัจจุบัน)

“ทหาร” ในบริบทประชาธิปไตยของประเทศไทยจึงมีหน้าที่ที่มากกว่าการป้องกันประเทศ และการรักษาความสงบเรียบร้อยเพื่อความมั่นคงภายในส่วนรวม ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยมีนายกรัฐมนตรีที่มีสถานภาพเคยเป็นทหารเข้ามาบริหารประเทศเป็นระยะๆ แม้ว่าจะมีทัศนคติในการยอมรับผู้นำรัฐบาลทหารจากหมู่ประชาชนที่แตกต่างกัน แต่สถาบันทหารถูกคาดหวังหรือถูกรับรู้จากประชาชนว่ามีเกียรติ ศักดิ์ศรี อำนาจ ความเป็นเอกภาพ การบังคับบัญชาารวมศูนย์ การบังคับบัญชาที่ลดหลั่นตามลำดับชั้น ระเบียบวินัย และความสามัคคีร่กหมู่คณะ (สุขุม ธนพงศ์พิพัฒน์, 2539, น. 39-42) จึงเกิดการยอมรับจากประชาชนในบทบาทของทหารในวิถีประชาธิปไตยของไทย

สำหรับลักษณะเด่นที่ทำให้คณะทหารเป็นองค์กรที่มีการจัดตั้งที่ดีที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับองค์กรอื่นๆ ในสังคม จุดเด่นที่เหนือกว่าในการจัดตั้งองค์กรนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มทหารสามารถเข้ามามีบทบาททางการเมืองสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศด้อยพัฒนาและกำลังพัฒนา ซึ่งองค์กรทางการเมืองฝ่ายพลเรือนที่ขาดความเข้มแข็งในการจัดการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและการเมือง นอกจากนี้ กองทัพบทหารยังมีข้อได้เปรียบกว่าสถาบันอื่น ๆ ในสังคมอีก 3 ประการ คือ 1) คณะทหารเป็นเครื่องมือของรัฐที่มีภารกิจสำคัญยิ่งในการจัดการกับความรุนแรงต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากทั้งภายในและนอกประเทศ หน้าที่นี้ทำให้คณะทหารได้รับความชอบธรรมในการมีและการใช้อาวุธ โดยมีกฎหมายให้อำนาจรับรองหน้าที่ดังกล่าว ดังนั้น ทหารจึงเป็นองค์กรที่ประกอบด้วยกลุ่มบุคคลที่มีทรัพยากรทางการเมืองที่สำคัญที่สุดของสังคม มีความสามารถและศักยภาพที่จะใช้กำลังความรุนแรงจัดการกับปัญหาทางการเมือง 2) ทหารมีการจัดระบบการศึกษาอบรมบ่มนิสัยและทัศนคติที่สามารถส่งเสริมอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การรับรู้ และมีการหล่อหลอมโลกทัศน์ วิถีชีวิต พฤติกรรมของบุคคลที่มีพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจที่แตกต่างกันให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และ 3) ทหารมีค่านิยมเกี่ยวกับคุณธรรมทหารที่ได้รับการถ่ายทอดปลูกฝังให้ยึดถือเป็นอุดมคติของวิชาชีพ ได้แก่ การรักชาติ การหวงแหนมาตุภูมิ ความกล้าหาญ การรักเกียรติศักดิ์ ความมีระเบียบวินัย การเคารพและเชื่อฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชา และการสละความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวม คุณธรรมเหล่านี้ได้รับการอบรมกล่อมเกลาและซึมซาบเข้าไปในจิตใจจนเป็นค่านิยมที่หล่อหลอมทหารให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ส่งผลให้กองทัพมีความเป็นเอกภาพที่แข็งแกร่ง (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2530, น. 186)

คุณลักษณะทหารที่มีสถานภาพเป็นผู้นำประเทศ โดยทั่วไปนอกจากจะมีการบ่มเพาะจากสถาบันกองทัพแล้ว จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่า บุคคลที่เป็นนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารมีภูมิหลังทางสังคม การศึกษา อุดมการณ์ทางวิชาชีพและทางการเมือง ซึ่งจะความสัมพันธ์กับบุคลิกที่จะเป็นผู้นำประเทศ จากที่ได้กล่าวมานั้นทหารมีเอกลักษณ์บางอย่างที่มีความแตกต่างจากองค์กรอื่น ลักษณะบางประการเหล่านี้ได้บ่มเพาะหล่อหลอมวิถีคิดด้วยวิธีการทหาร การตัดสินใจแบบทหาร จึงทำให้ทหารมีลักษณะเฉพาะของการสื่อสารแบบทหาร และการสื่อสารเป็นกลไกที่กองทัพให้

ความสำคัญในการถ่ายทอดถึงแนวความคิดและนโยบายในการปฏิบัติภารกิจ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ ดังนั้น เหล่าผู้นำกองทัพจึงต้องมีการวางแผนกลยุทธ์การสื่อสารทั้งองค์ประกอบเนื้อหาสาระและช่องทางการสื่อสารไปสู่ประชาชน เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบททางการเมืองของสังคมไทยในแต่ละยุคสมัย

การเมืองกับการสื่อสารนั้นมีความเกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิด การเมืองเป็นเรื่องของการโน้มน้าวใจ และการจูงใจ ส่วนการสื่อสารเป็นพื้นฐานของศาสตร์สาขาต่างๆ เป็นปัจจัยส่งเสริมและเร่งรัดกระบวนการทางการเมือง เพื่อเกิดการพัฒนาประเทศให้เป็นไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวางยิ่งขึ้นโดยการสื่อสารจะเป็นเครื่องมือที่จะนำสารไปสู่การจูงใจ และเกิดการกระทำในทางการเมืองกว่า 1500 ปีมาแล้วที่ Aristotle ได้ตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารและการเมืองในหนังสือของเขา Politics และ The Art of Rhetoric (เสถียร เขยประทับ, 2543, น. 7) ดังเช่นการสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีนอกจากทหารจึงมีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของระบบการเมืองในแต่ละสังคม เพราะการสื่อสารจะเป็นตัวกลางในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและพลเมือง และระหว่างผู้ปกครองด้วยกันเองหรือพลเมืองด้วยกันเอง โดยเฉพาะสังคมปัจจุบันที่มีระบบการเมืองสลับซับซ้อน การสื่อสารยังมีความสำคัญมากขึ้น ยิ่งทำให้ผู้นำประเทศต้องอาศัยการสื่อสารในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ แก่ประชาชน เช่น การกล่าวคำสุนทรพจน์ในพิธีการต่างๆ คำแถลงนโยบายของนายกรัฐมนตรีนในแต่ละยุคสมัย หรือการสื่อสารในสถานการณ์วิกฤตของผู้นำที่ส่งผลต่อทิศทางการบริหารงานของทั้งประเทศ เพื่อให้กระบวนการทางการเมืองของประเทศสามารถขับเคลื่อนและดำรงอยู่ต่อไปได้

การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนโยบายหลักการต่างๆ จากผู้นำไปสู่ประชาชนได้รับรู้ในการขอความร่วมมือเพื่อการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายสูงสุด ซึ่งสอดคล้องตามแนวคิดของ Deutsch (1969) ที่กล่าวว่า การสื่อสารการเมืองในระบบการเมืองนั้นเปรียบได้กับระบบประสาทในร่างกายของมนุษย์ ซึ่งเขาได้เปรียบเทียบว่า “การสื่อสารเปรียบเสมือนเส้นประสาท (Nerves) ของการปกครอง” Deutsch ได้ให้ข้อสังเกตต่อไปว่าสภาพของพัฒนาการทางการเมืองของประเทศต่าง ๆ นั้นสามารถประเมินได้จากสภาพแบบแผนของการสื่อสาร ทั้งนี้ หากพิจารณาในด้านการสื่อสารแล้ว การเมืองและการปกครองเป็นกระบวนการชี้้นำและการสร้างความร่วมมือระหว่างประชาชนในชาติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ กลไกที่สำคัญในกระบวนการชี้้นำและการสร้างความร่วมมือ คือ การตัดสินใจ (Decision) ซึ่งการตัดสินใจนี้จะมีผลในการควบคุม (Control) โดยเฉพาะการควบคุมบุคคลอื่นๆ ให้ทำตามในสิ่งที่ผู้ตัดสินใจพึงประสงค์ ทั้งนี้ ผู้นำทางการเมืองมักจะแสวงหาอำนาจบังคับหรือการควบคุมด้วยการสร้างความชอบธรรมทางการเมือง เพื่อให้ประชาชนและกลุ่มพลังต่าง ๆ ยอมรับปฏิบัติตามการเมืองของตน โดยใช้การสื่อสารระหว่างผู้นำทางการเมืองและพลเมืองอย่างมีประสิทธิภาพในการสร้างค่านิยมหรือ

อุดมการณ์ทางการเมืองของชาติ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การสื่อสารทางการเมืองจะกล่าวถึงบทบาทของรัฐ ในฐานะผู้ส่งสารและเป็นแหล่งข่าวสำหรับสื่อมวลชน เนื้อหาของข่าวสารที่เกิดขึ้นจะเกี่ยวเนื่องกับ กลุ่มดังกล่าวเสมอทั้งทางตรงและอ้อมไปยังประชาชนในฐานะผู้รับสารเพื่อบอกให้รู้ ทำให้คล้อยตาม และปฏิบัติตามในที่สุด (Deutsch, 1969, อ้างถึงใน พงษ์พิธาน ชุมพล, 2552, น. 197-198)

สำหรับ Almond and Powell (1980) อธิบายว่า การสื่อสารทางการเมืองเป็นหน้าที่ สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งสอดแทรกอยู่ในทุกกระบวนการของระบบการเมืองการสื่อสารทั้งปัจจัยนำเข้า และปัจจัยส่งออก การสื่อสารจึงเป็นหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้าง (System Function) แม้ว่าจะไม่ เกี่ยวข้องกับการกำหนดหรือนำนโยบายไปปฏิบัติ แต่ก็มีความสำคัญมากต่อความอยู่รอดของ ระบบ เช่นเดียวกับการกล่อมเกลารวมทางการเมือง (Political Socialization) (Almond & Powell, 1980, p. 141-144, อ้างถึงใน พงษ์พิธาน ชุมพล, 2552, น. 183-185) นอกจากนี้ Almond and Powell เห็นว่าความสำคัญของการสื่อสารการเมืองเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ระบบการเมืองทำหน้าที่ ต่างๆ เช่น การเรียกร้องความต้องการ การกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ จุดเด่นของ สังคมสมัยใหม่นั้นอยู่ที่สื่อมวลชนเป็นองค์กรวิชาชีพที่มีโครงสร้างเฉพาะ เป็นอิสระ มีเสรีภาพในการ นำเสนอข่าวสาร โดยมีจรรยาบรรณในการควบคุมตนเอง ทำให้สื่อมวลชนสามารถช่วยควบคุมองค์กร ทางการเมืองได้ และยังช่วยให้ข้อมูลข่าวสารจากสังคมไทยเข้าสู่ระบบการเมืองอย่างรวดเร็วและ คล่องตัว ซึ่งรวมเป็นปัจจัยนำเข้า ปัจจัยส่งออกและการป้อนกลับ ดังนั้น การสื่อสารทางการเมืองจึง ทำหน้าที่ควบคุมกระบวนการนำเข้าและส่งออกของระบบการเมืองอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งจะเป็นผลดีต่อ การเมืองการปกครองโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบประชาธิปไตย (อรรถพร กงวิไล, 2547, น. 27)

นอกจากนี้ Graber (1990) ได้กล่าวถึง การสื่อสารการเมืองโดยเน้นที่ “สารทาง การเมือง” การสื่อสารการเมือง หมายถึง การสร้าง ส่ง รับ วิเคราะห์และให้ความหมาย “สาร” ซึ่งมีแนวโน้มที่จะมีผลกระทบในทางการเมืองทั้งทางตรงหรือทางอ้อม (อรรถพร กงวิไล, 2547, น. 32) ดังนั้น เนื้อหาสารจึงเป็นองค์ประกอบในกระบวนการสื่อสารทางการเมืองที่สำคัญ เนื่องจาก เนื้อหาสารเป็นปัจจัยที่จะก่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ที่ผู้นำต้องการ ซึ่งนายกรัฐมนตรีที่มาจาก ทหารจะต้องมีศาสตร์และศิลป์ในการถ่ายทอดสารให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคม ณ ช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ซึ่งถือว่าเป็นยุทธศาสตร์ในการสร้างสารที่น่าสนใจ น่าติดตาม สร้างความ ประทับใจ หรือการสร้างเอกลักษณ์ทางการเมืองที่ไม่เหมือนใคร เพื่อให้เกิดการยอมรับจาก ประชาชนและก่อให้เกิดการปฏิบัติตามที่ผู้ปกครองได้หวังไว้ โดยมีเป้าหมายในทางการเมืองเพื่อการ บริหารประเทศต่อไป

ช่องทางการสื่อสารเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในการสื่อสารทางการเมือง ที่ผู้นำประเทศต้องคำนึงถึง เพราะช่องทางการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการนำพาสารเผยแพร่สู่ ประชาชน เพื่อให้กิจกรรมทางการเมืองประสบผลสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ ซึ่งช่องทาง

การติดต่อสื่อสารทางการเมืองระหว่างผู้ปกครองประเทศและพลเมืองมีวิธีการถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่แตกต่างกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อาทิ ในอดีตพบว่าการสื่อสารของผู้นำประเทศผ่านสื่อมวลชน ส่วนการสื่อสารของนายกรัฐมนตรีในปัจจุบันได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่เจริญก้าวหน้าตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยสื่อใหม่ (New media) และพบว่ามี การสื่อสารผ่านช่องทางที่หลากหลายรูปแบบ เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของพลเมืองอันเป็นการอำนวยความสะดวกให้ประชาชนสามารถเข้าถึงเนื้อหาสาระจากภาครัฐได้ง่ายขึ้น ดังนั้น การสื่อสารทางการเมืองให้ประสบความสำเร็จจึงต้องเลือกช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับเนื้อหาสาระ และบริบททางการเมืองด้วยเช่นกัน อันจะนำไปสู่การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งส่งผลต่อการเข้ามาทำหน้าที่ผู้นำประเทศให้สมบูรณ์แบบ

จากที่กล่าวมานั้นจะพบว่าสถานการณ์ต่างๆ ในบริบทสังคมไทยที่เอื้ออำนวยให้กองทัพเข้ามามีบทบาทในทางการเมือง และมีแนวโน้มว่าในอนาคตทหารกับการเมืองยังคงปรากฏบทบาทของทหารในฐานะผู้ปกครองอยู่ต่อไป และการที่รัฐบาลทหารจะสามารถติดต่อกับประชาชน เพื่อการบริหารบ้านเมืองให้เกิดประโยชน์สูงสุดหรือสร้างการยอมรับนับถือศรัทธาให้เกิดขึ้นได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารที่เป็นเครื่องมือในการนำสารไปสู่สาธารณชน ซึ่งผู้นำประเทศจะต้องมีทักษะทางการสื่อสารอันนำไปสู่วัตถุประสงค์ที่หลากหลายในทางการเมือง สำหรับการสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารนั้นมีความแตกต่างกัน เนื่องมาจากภูมิหลังของผู้นำรัฐบาลทหารแต่ละคนที่เข้ามารับตำแหน่ง ก่อปรกับการสื่อสารทางการเมืองที่ต้องสอดคล้องกับบริบทแวดล้อมทางการเมือง จึงทำให้กลยุทธ์การสื่อสารของผู้นำรัฐบาลทหารมีความแตกต่างกัน อันจะส่งผลต่อความสัมพันธ์ในทางการเมืองการสื่อสารของผู้นำประเทศ

ในการศึกษาวิจัยนี้มีเป้าหมายที่จะขยายองค์ความรู้ (extended theory) เกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร โดยเน้นกลยุทธ์เนื้อหาสาระและช่องทางการสื่อสาร เพื่อค้นหาภาพรวมการสื่อสารของผู้นำทหารในบริบททางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป โดยผู้วิจัยจะศึกษาสังคมการเมืองไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2500-2558 เนื่องจากเป็นช่วงบรรยากาศที่สังคมเกิดกระแสสนใจศึกษามิติการพัฒนาทางการเมืองการปกครอง (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2542, น. 26) ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการเมืองทุกระดับภายในประเทศ จึงเป็นจุดเปลี่ยนผ่านที่นำศึกษาในครั้งนี้ผนวกกับผู้วิจัยเล็งเห็นว่าการเมืองการปกครองเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อพลเมืองทุกคน การสื่อสารทางการเมืองของผู้ปกครองประเทศเพื่อสื่อสารความเข้าใจที่ถูกต้องร่วมกันระหว่างองค์กรทางการเมืองและประชาชนจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ ผลการศึกษาที่ค้นพบจะเป็นแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพทางการสื่อสารของผู้นำให้เหมาะสมกับปรากฏการณ์ต่างๆ ทางสังคม ซึ่งจะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดการรับรู้แก่ประชาชน ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์กับบุคคลอื่นในแง่ของการที่จะสร้างความเข้าใจการ

สื่อสารทางการเมืองที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น และแสดงให้เห็นถึงความตระหนักในการพัฒนาระบบการเมือง
ในระบอบประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพของสังคมไทย

1.2 คำถามการวิจัย

- 1.2.1 บริบททางการเมืองในแต่ละยุคสมัยเป็นอย่างไร
- 1.2.2 ภูมิหลังของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารเป็นอย่างไร
- 1.2.3 การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารมีลักษณะอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.3.1 เพื่อศึกษาบริบททางการเมืองในแต่ละยุคสมัย
- 1.3.2 เพื่อศึกษาภูมิหลังของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร
- 1.3.3 เพื่อศึกษาการสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร” นั้นมีขอบเขตในการศึกษาที่มุ่งศึกษาเฉพาะช่วงปี พ.ศ. 2500-2558 โดยแบ่งตามช่วงเปลี่ยนผ่านปรากฏการณ์ทางการเมืองที่สำคัญออกเป็น 3 ยุค คือ ยุคที่ 1 ระหว่างปี พ.ศ. 2500-2516 ยุคทหารมีบทบาททางการเมืองสูง ยุคที่ 2 ระหว่างปี พ.ศ. 2517-2540 ยุคสังคมไทยมีประชาธิปไตยครึ่งใบ และยุคที่ 3 ระหว่างปี พ.ศ. 2541-2558 ยุคปฏิรูปการเมือง ซึ่งได้ทบทวนและประมวลจาก สุรชาติ บำรุงสุขจาก “ทหารกับประชาธิปไตยไทย” (2541, น. 121) และณัชชาภัทร อุ๋นตรงจิตร “รัฐศาสตร์” (2556, น. 220-222)

1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย

นายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร หมายถึง บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายบริหารในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มาจากผู้ที่มีสถานภาพเคยเป็นทหารบกมีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารราชการแผ่นดินระหว่างปี พ.ศ. 2500-2558 โดยผู้ที่มีบทบาททางด้านการบริหารประเทศ มีบทบาทด้านการสื่อสารผ่านช่องทางการสื่อสารจำนวนมาก และความสัมพันธ์กับสื่อมวลชน

ที่ชัดเจน ดังนี้ จอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ และ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา

ภูมิหลังของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร หมายถึง ประวัติส่วนตัว ภูมิหลังทางสังคม และประวัติการศึกษาซึ่งจะมีผลต่อการสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร

บริบททางการเมือง หมายถึง สภาพการณ์ทางการเมืองการปกครองภายในประเทศ ที่เกี่ยวกับรัฐ การบริหารงานของรัฐบาลในแต่ละยุคสมัย และความสัมพันธ์ระหว่างนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารทั้ง 5 คนกับสถาบันสื่อมวลชน โดยแบ่งออกเป็น 3 ยุคของปรากฏการณ์ คือ ยุคที่ 1 ระหว่างปี พ.ศ. 2500-2516 ยุคทหารมีบทบาททางการเมืองสูง ยุคที่ 2 ระหว่างปี พ.ศ. 2517-2540 ยุคสังคมไทยมีประชาธิปไตยครึ่งใบ และยุคที่ 3 ระหว่างปี พ.ศ. 2541-2558 ยุคปฏิรูปการเมือง

การสื่อสารทางการเมือง หมายถึง การเลือกใช้กลยุทธ์การสื่อสารทั้งในด้านการออกแบบเนื้อหาสาร (message) ซึ่งเป็นการสื่อสารเชิงวจนภาษา (verbal language) และด้านการเลือกใช้ช่องทางหรือเครื่องมือทางการสื่อสาร (channel) ของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร โดยมีเป้าหมายในทางการเมืองเพื่อการบริหารงาน

- กลยุทธ์เนื้อหาสาร (message strategy) หมายถึง วิธีการเลือกเนื้อหาสาร หรือ การนำเสนอสารของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารที่ผ่านช่องทางการสื่อสารหรือสื่อมวลชน ได้แก่ การยกตัวอย่างประกอบ การนำเสนอสารด้านเดียวและสองด้าน การสรุปแบบชัดเจนกับการสรุปโดยนัย การให้ภาพประกอบและความชัดเจนของเนื้อหา การนำเสนอเนื้อหาในเชิงบวกกับเนื้อหาในเชิงลบ การกระตุ้นด้วยอารมณ์ การกระตุ้นให้กลัว การนำเสนอสารที่สร้างสรรค์และอารมณ์ขัน การกระตุ้นด้วยกลุ่มอ้างอิง

- กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร (channel strategy) ในการศึกษานี้หมายถึง การสื่อสารทางการเมืองผ่านช่องทางการแถลงนโยบาย การกล่าวสุนทรพจน์ การกล่าวคำปราศรัย และคำแถลงการณ์ของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารทั้ง 5 คน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1.6.1 ผลการวิจัยจะทำให้เข้าใจการสร้างการสื่อสารทางการเมืองในบริบทสังคมไทย และนำไปสู่ความเข้าใจและพัฒนาการเทคนิคในการสร้างการสื่อสารทางการเมืองในแต่ละยุค

1.6.2 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นการเปิดพื้นที่ทางวิชาการด้านสื่อสาร โดยเฉพาะในกลุ่มของแนวคิด ทฤษฎีทางด้านการสื่อสารทางการเมือง รวมถึงกลยุทธ์การสื่อสารของผู้นำทางการเมืองให้มีความลึกซึ้งและแพร่หลายในวงวิชาการด้านการสื่อสารมากยิ่งขึ้น

1.6.3 สำหรับภาคปฏิบัติการ ผลจากการวิจัยนี้เป็นองค์ความรู้และฐานความคิดในการวางแผนและการปฏิบัติงานขององค์กรภาครัฐที่จะทำให้ทราบลักษณะการสื่อสารทางการเมืองที่ประสบความสำเร็จในบริบทสังคมไทย ซึ่งผู้สังสารสามารถใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพของผู้นำในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดการรับรู้แก่ประชาชน ดังนั้น ผลการวิจัยจะเป็นการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของนักวิชาชีพและทำให้สังคมไทยได้รับประโยชน์สูงสุด

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร” มีแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นกรอบในการศึกษาที่สามารถวิเคราะห์และอภิปรายผลได้แก่ แนวคิดการสื่อสารทางการเมือง แนวคิดกลยุทธ์การสื่อสารทางการเมือง และแนวคิดทหารกับการเมืองไทย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดการสื่อสารทางการเมือง

การวิจัยนี้ได้นำแนวคิดการสื่อสารทางการเมืองมาเป็นกรอบในการศึกษาเนื่องจากเป็นแนวคิดพื้นฐานในทางการเมืองใดๆ ก็ตามเพื่อการบรรลุเป้าหมายสูงสุดที่ผู้ปกครองได้หวังไว้

McNair (2011, p. 3) กล่าวถึงคำอธิบายที่ Denton and Woodward (1990, p. 14) ได้นิยามการสื่อสารการเมือง (Political Communication) ว่า “การอภิปรายเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรสาธารณะ (รายได้) อำนาจทางการเมือง (ผู้ที่ได้รับมอบอำนาจให้เป็นผู้ตัดสินใจในทางกฎหมาย ทางสภานิติบัญญัติและทางการบริหาร) และการอนุมัติอย่างเป็นทางการ” (สิ่งที่รัฐให้เป็นรางวัลหรือการลงโทษ)

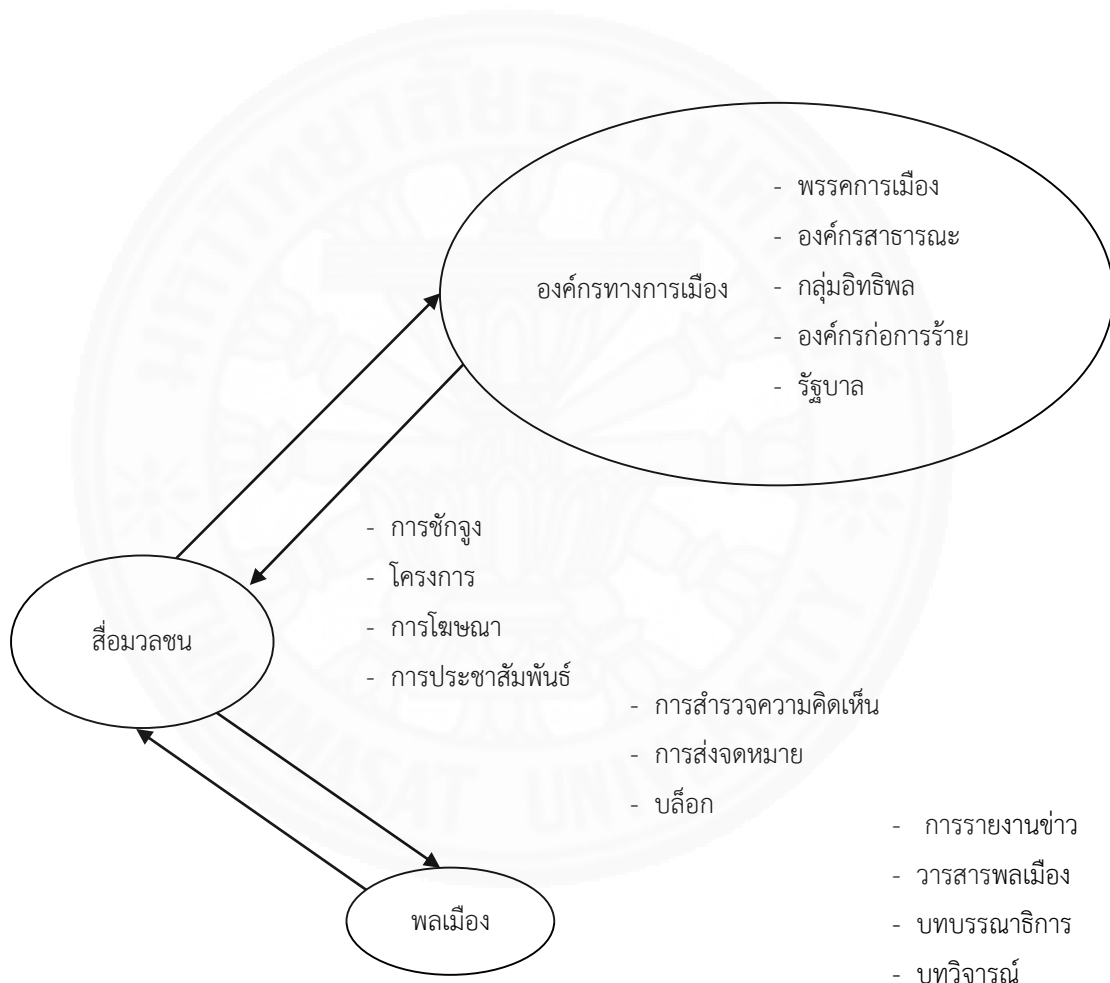
จากนิยามของ Denton และ Woodward จะรวมหมายถึง วาทศิลป์ทางการเมืองทั้ง ภาษาพูดและภาษาเขียน แต่ไม่รวมถึงการกระทำที่เป็นสัญลักษณ์ทางการเมือง ซึ่งจะรวมถึงสัญญาณเพื่อความเข้าใจในกระบวนการทางการเมืองทั้งหมด นอกจากนี้ Denton และ Woodward ยังได้กล่าวถึงลักษณะของการสื่อสารทางการเมืองในส่วนของผู้ส่งสารที่จะมีอิทธิพลต่อสภาพแวดล้อมทางการเมืองไว้ว่า “ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การสื่อสารทางการเมืองมีชื่อเสียงของสาร แต่อยู่ที่เนื้อหาสาระและวัตถุประสงค์ของมัน” (McNair, 2011, p. 3)

McNair ได้นิยามการสื่อสารทางการเมืองตามแนวทางใกล้เคียงกับ Denton และ Woodward ที่เน้นเจตนาของการสื่อสารทางการเมือง คือการสื่อสารที่มีเป้าหมายเกี่ยวกับการเมือง (purposeful communication about politics) ซึ่งหมายรวมถึง

- การสื่อสารทุกรูปแบบภายใต้การดำเนินการของนักการเมืองและผู้ที่เกี่ยวข้องทางการเมืองเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้
- การสื่อสารที่ส่งถึงนักการเมืองและผู้ที่เกี่ยวข้องทางการเมืองเหล่านั้นมีใช้นักการเมือง อาทิ ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งหรือคอลัมน์นิสต์หนังสือพิมพ์

- การสื่อสารและกิจกรรมต่างๆ ของนักการเมืองที่ปรากฏในการรายงานข่าว บทบรรณาธิการ และรูปแบบอื่น ๆ ของสื่อมวลชนที่มีการอภิปรายเกี่ยวกับการเมือง

กล่าวโดยสรุป McNair (2011, p. 4) อธิบายว่า การสื่อสารทางการเมือง คือ วาทกรรมทางการเมืองทุกชนิด ซึ่งมีใช้เพียงแค่ภาษาพูดหรือภาษาเขียนเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงสิ่งที่มองเห็นได้ เช่น การแต่งกาย การแต่งหน้า ทรงผม และการออกแบบโลโก้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของการสื่อสารที่ทำให้เกิดภาพลักษณ์หรือเอกลักษณ์ทางการเมือง ทั้งนี้ McNair ได้นำเสนอแนวขอบเขตการสื่อสารทางการเมือง ซึ่งเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง 3 องค์ประกอบ ดังนี้คือ

ภาพที่ 2.1 แบบจำลององค์ประกอบของการสื่อสารทางการเมือง

1. องค์กรทางการเมือง (political organizations) ผู้ปฏิบัติการด้านการเมือง (political actors) คือ บุคคลที่ปรารถนาจะมีอิทธิพลในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง อิทธิพลดังกล่าวมาจากการกระทำผ่านสถาบัน ผู้ปฏิบัติการด้านการเมืองพยายามจะมีอิทธิพลโดยการให้ได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง เมื่อได้อำนาจก็สามารถกำหนดนโยบายที่ประสงค์ได้ แต่ถ้าเมื่อเป็นฝ่ายค้านบุคคลเหล่านั้นจะมีเป้าหมายคัดค้านผู้ที่มีอำนาจทางการเมือง และจะหาทางเปลี่ยนตัวผู้มีอำนาจทางการเมืองไปสู่บุคคลอื่นที่ตนสนับสนุน ได้แก่

1.1 พรรคการเมือง (political parties) การรวมบุคคลผู้ที่มีความคิดเห็นในทางการเมืองที่คล้ายกัน ผู้ปฏิบัติการด้านการเมืองมารวมตัวกันภายใต้โครงสร้างของอุดมการณ์ที่เหมือนกัน ซึ่งเป้าหมายเหล่านั้นจะสะท้อนหลักคุณค่าหรืออุดมการณ์ของพรรคการเมือง

1.2 องค์กรสาธารณะ (public organizations) ผู้ปฏิบัติการด้านการเมืองในลักษณะอื่นที่มีวัตถุประสงค์ในทางการเมือง เช่น สมาคมผู้บริโภค เอ็นจีโอ (NGO) กลุ่มสหภาพแรงงาน

1.3 กลุ่มอิทธิพล (pressure groups) หรือที่เรียกว่า “กลุ่มปัญหาเดียว” (Single-issue groups) มีลักษณะแตกต่างจากองค์กรสาธารณะอื่น ๆ คือมีความเป็นสถาบันน้อยกว่า และมีเป้าหมายในทางการเมืองที่เปิดเผยมากกว่า โดยมุ่งรณรงค์เพียงปัญหาใดปัญหาหนึ่งเพียงปัญหาเดียว อาทิ การอนุรักษ์ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การป้องกันการทำร้ายสัตว์ เป็นต้น

1.4 องค์กรผู้ก่อการร้าย (terrorist organizations) ผู้ก่อการร้ายจะมีความหมายถึงผู้ต่อสู้เพื่อเสรีภาพหรือกลุ่มเคลื่อนไหวต่อต้าน เช่น การวางระเบิด การจี้ การลักพาตัว หรือการลอบสังหารเพื่อบรรลุเป้าหมายในทางการเมืองของตน

2. ผู้รับสาร (the audience) วัตถุประสงค์ของการสื่อสารการเมือง คือ เพื่อการจูงใจหรือการโน้มน้าวใจ ซึ่งผู้รับสารเป็นองค์ประกอบอันดับสองในกระบวนการสื่อสารทางการเมือง ถ้าปราศจากผู้รับสาร เนื้อหาข่าวสารก็ไม่มี ความหมายใด ๆ ซึ่งผู้รับสารนั้นอาจจะมีลักษณะกว้าง หรือลักษณะแคบ หรือทั้งกว้างและแคบก็ได้เช่นเดียวกัน

3. สื่อมวลชน (the media) องค์กรสื่อมวลชนจะรวมถึงสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง และสื่อโทรทัศน์ และสื่อออนไลน์ ในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย สื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นทั้ง ก) ผู้ถ่ายทอดสารทางการเมืองที่มีจุดกำเนิดมาจากภายนอกองค์กรสื่อมวลชน และ ข) ผู้ส่งสารทางการเมืองที่มีจุดกำเนิดมาจากภายในองค์กรสื่อมวลชน หรืออีกนัยหนึ่งเป็นผู้ส่งสารทางการเมืองที่นักสื่อสารมวลชนภายในองค์กรสื่อเป็นผู้สร้างขึ้น

สำหรับแนวคิดของ Pye (1963, p. 91, อ้างถึงใน พฤษทิสาณ ชุมพล, 2552, น. 194-195) มองการสื่อสารเป็นสายใยที่ผูกพันมนุษย์เข้ารวมกันเป็นสังคม โดยผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และการไหลเวียนของข่าวสารจึงเป็นสิ่งที่กำหนดทิศทางและผลักดันให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงขึ้นในสังคม ส่วน Deutsch (1969) ผู้เปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมืองเป็นเสมือนเส้นประสาท (nerves) ของระบบการเมือง ซึ่งมีเครือข่ายครอบคลุมเชื่อมโยงทุกๆ ส่วนของระบบการเมือง โดยบุคคลและองค์กรทั้งหมดในระบบจะถูกเชื่อมโยงกันเป็นวงจรด้วยการสื่อสารที่สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันเป็นการสื่อสารสองทาง (two-way communication) หรือกล่าวได้ว่า การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการตัดสินใจและนโยบายต่างๆ ของภาครัฐไปสู่พลเมืองได้รับรู้ และขณะเดียวกันเป็นการนำความต้องการของประชาชนไปให้รัฐบาลได้รับทราบเช่นกัน เพื่อให้ภาครัฐได้ปรับนโยบายให้สอดคล้องกับข้อเรียกร้องของพลเมือง และเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

Easton (1968, p. 96) ได้เสนอแนวคิดระบบการเมือง (political system) ที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่อาจส่งผลกระทบต่อระบบการเมือง โดยมีส่วนนำเข้า (inputs) สู่อำนาจการเมือง ได้แก่ ความต้องการ (demands) อันเป็นข้อเรียกร้องเพื่อให้ระบบการเมืองตอบสนอง อาทิ ความต้องการข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุน (supports) อันเป็นการกระทำจากสิ่งแวดล้อมที่เกื้อหนุนหรืออุปสรรคของระบบการเมือง ซึ่งขึ้นอยู่กับความพึงพอใจจากการตอบสนองของระบบการเมือง เช่น การเสียภาษี ซึ่งข้อเรียกร้องต่าง ๆ ผสมกับการสนับสนุนจะผ่านเข้าสู่กลไก เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจ (decisions) และกลายเป็นปัจจัยส่งออก (outputs) ซึ่งจะออกมาในรูปของนโยบาย หลักการหรือกฎหมายต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน อันส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม และทำให้เกิดการตอบกลับ (feedback) ทั้งเชิงบวกและลบส่งกลับไปเป็นปัจจัยนำเข้าต่อไปเป็นวัฏจักร

Almond and Powell (1980) ได้ศึกษาเพิ่มเติมจากแนวคิดของ Easton ได้ศึกษาไว้คือ การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการที่สำคัญที่แทรกอยู่ในทุกกระบวนการของระบบการเมือง ทั้งปัจจัยนำเข้าและปัจจัยส่งออก ซึ่งการสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ระบบการเมืองทำหน้าที่ต่างๆ ทั้งการเรียกร้องความต้องการการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ ดังนั้นการสื่อสารทางการเมืองจึงทำหน้าที่ในการควบคุมกระบวนการนำเข้าและส่งออกของระบบการเมืองอีกชั้นหนึ่ง (เอกสารประกอบการเรียนวิชา วส. 811, 2555, น. 7)

การศึกษาของ Graber นักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกันได้นิยามการสื่อสารทางการเมืองรวมถึงคำว่า ภาษาทางการเมือง (political language) ทั้งวาจาและปริภาษา (paralinguistic signs) เช่น ภาษาทางกาย และการกระทำทางการเมือง ได้แก่ การบอยคอตและการประท้วง (McNair, 2011, p. 4) เขาให้ความสำคัญ “สารทางการเมือง” และยังคงกล่าวเพิ่มเติมว่า การสื่อสารทางการเมืองหมายถึง การสร้าง ส่ง รับ วิเคราะห์และให้ความหมาย “สาร” ซึ่งมีแนวโน้มที่จะมีผลกระทบทางการเมืองทั้งทางตรงหรือทางอ้อม

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2545, น. 2-41) กล่าวถึง การสื่อสารทางการเมืองเป็นแนวทางการศึกษาที่ตระหนักถึงการสื่อสารในฐานะเครื่องมือของการกำหนดกลยุทธ์ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายทางการเมืองทั้งของระบบ รัฐ หรือผู้นำ โดยอาศัยการสื่อสารสร้างแนวทางการยอมรับขึ้นในหมู่ประชาชนผู้รับสาร การสื่อสารมีความสัมพันธ์กับการเมืองโดยการสื่อสารเป็นทั้งเครื่องมือในการประสานประชาชนเพื่อให้เกิดบูรณาการ และการสื่อสารจะถูกใช้เพื่อการสร้างความหมายเพื่อความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างฝ่ายต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และอื่นๆ ศาสตร์และศิลป์ทางการสื่อสารจึงกลายเป็นความจำเป็นสำหรับสังคม และถูกนำไปใช้ในทางการเมืองการปกครองเพื่อเชื่อมโยงชนชั้นปกครองและชนชั้นใต้ปกครองเข้าด้วยกันทั้งในแนวระนาบและแนวตั้ง กระบวนการสื่อสารจึงเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับประชาชนทั้งโดยผ่านการชวนเชื่อหรือแนวทางของประชามติ เพื่อธำรงรักษาระบบการเมืองการปกครอง ซึ่งรวมไปถึงเสถียรภาพของรัฐบาลและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นเป็นการอธิบายถึงทฤษฎีสื่อสารทางการเมืองที่ผู้วิจัยนำมาใช้อธิบายปรากฏการณ์การสื่อสารทางการเมืองของผู้นำประเทศในบริบทของสังคมไทย โดยเฉพาะประเด็นทางด้านกลยุทธ์เนื้อหาสารและกลยุทธ์ช่องทางการสื่อสารภายใต้บริบททางการเมืองทั้ง 3 ยุค ซึ่งจะทำให้ทราบถึงรูปแบบและลักษณะการสื่อสารทางการเมือง จนได้ข้อค้นพบองค์รวมพัฒนาการสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร นอกจากนี้ก็ยังมีนักวิชาการทางด้านการตลาดทางการเมือง (political marketing) ได้อธิบายถึงความสำคัญของการสื่อสารจากภาครัฐสู่ประชาชน อย่าง Maarek (2003, pp. 157-166) ได้กล่าวถึง การสื่อสารทางการเมืองจากหนังสือ Political Communication in a New Era ในประเด็นของการสื่อสารการเมืองของภาครัฐสู่พลเมืองที่อธิบายว่า การสื่อสารของรัฐบาลไปสู่ประชาชนเป็นรูปแบบของการสื่อสารทางการเมืองที่เก่าแก่ที่สุด ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเมืองและศิลปะของวาทศิลป์ตั้งแต่นั้นมา และวาทศิลป์ก็เป็นสิ่งที่สำคัญมากที่สุดใน Athens หน่วยงานของภาครัฐในยุคสมัยนั้นจะทราบว่าจะมีการป่าวประกาศหรือการโฆษณาอย่างไรให้พลเมืองเกิดความสนใจกับข่าวสารเหล่านั้น

ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมาหน่วยงานของภาครัฐต่างให้ความสำคัญกับการไหลของข้อมูลข่าวสาร (communication flow) ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ซึ่งส่วนใหญ่จะปรากฏในประเทศทางตะวันตก และปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยซึ่งแนวโน้มการจัดการประเมินถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับพลเมือง จึงทำให้รัฐบาลเห็นถึงความสำคัญของการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพิ่มขึ้น จึงนำไปสู่การพัฒนาการสื่อสารของภาครัฐสู่สาธารณะ อาทิ ในช่วงปี ค.ศ. 1980 และ 1990 ที่ปรากฏขึ้นครั้งแรกในสหราชอาณาจักรสมัยรัฐบาลของ Margaret Thatcher หลังจากนั้นก็ปรากฏการพัฒนาการสื่อสารทางการเมืองตามมาอีกหลายประเทศ (Maarek, 2003, pp. 157-159)

ตั้งแต่ที่รัฐบาลได้มีการบริหารจัดการจัดวาระประเด็น (agenda) การสื่อสารซึ่งเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับหน่วยงานของรัฐ เพื่อช่วยให้เกิดการตัดสินใจใหม่ๆ (new decisions) และเพื่อช่วยให้ภาครัฐสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างราบรื่นได้ตั้งแต่ต้นจนจบ สำหรับประเด็นการบริหารจัดการของภาครัฐที่จะนำไปสู่การไหลของการสื่อสารที่เพิ่มขึ้น เช่น 1) ช่วงก่อนหน้านี้ การตัดสินใจจะเป็นลำดับขั้นมีเพียงออกเป็นคำสั่งและมีการประกาศอย่างชัดเจน แต่ในตอนนี้จะมีตัวแทนและการสื่อสารที่สะดวกปรากฏทั้งภายในและนอก 2) เรื่องคุณภาพกลายมาเป็นประเด็นที่มีความสำคัญในยุคสมัยปัจจุบัน คือ การโฆษณาชวนเชื่ออย่างเหมาะสม หลังจากนั้นมีการออกเป็นบัญญัติ และการสื่อสารกับข้าราชการและพลเมืองอีกครั้ง 3) เมื่อพลเมืองเริ่มตระหนักว่าเป็นผู้บริโภคมากกว่าจะเป็นผู้ใช้บริการ ดังนั้นการไหลของการสื่อสารจะเพิ่มมากขึ้น เมื่อหน่วยงานกลาง กระทรวงต่าง ๆ ทั่วโลกหรือหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นได้ปฏิบัติตามแนวทางนี้จะทำให้เกิดกระตุ่นและขยายของการไหลของการสื่อสารที่เพิ่มขึ้น อาทิ โครงการ International City Management Association ซึ่งผลลัพธ์จากแนวความคิดใหม่นี้สามารถนำไปสู่ภาคปฏิบัติได้จริง เป็นโครงการที่สร้างสรรค์และมีความโปร่งใสมากขึ้น และเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการไหลของการสื่อสารอีกด้วย (Maarek, 2003, pp. 159-166)

นอกจากนี้ Maarek ยังได้อธิบายเพิ่มเติมถึงผลของวิวัฒนาการของสื่อมวลชนว่าเหตุผลหลักของการเจริญเติบโตของการสื่อสารในองค์กรท้องถิ่นสู่สาธารณชน คือ การอยู่บนพื้นฐานการเปลี่ยนผ่านของสื่อยุคใหม่ ได้แก่ โทรทัศน์ โทรศัพท์หรือสื่อใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่ออินเทอร์เน็ตที่มีอิทธิพลโดยตรงกับผู้รับสารมากกว่าสื่อมวลชนอย่างที่เคยมีมา สำหรับการขยายตัวของสื่อสารในระดับท้องถิ่นสู่ประชาชน ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการวิวัฒนาการของสื่อมวลชนและการเปลี่ยนแปลงในการเมืองยุคใหม่ เช่น การปรากฏของการโฆษณาชวนเชื่อ (propaganda) ช่วงต้นศตวรรษที่ 20 เป็นต้น และ Maarek (2003, pp. 161-166) เห็นว่า ความต้องการปริมาณของการไหลของการสื่อสารทั้งระดับประเทศและท้องถิ่นนั้นเพิ่มมากขึ้น และประชาชนต้องการเนื้อหาสาระที่มีความชัดเจน รวมถึงคุณภาพของการสื่อสาร

เทคโนโลยีทางการสื่อสารมีความเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การติดต่อระหว่างผู้ปกครองและพลเมืองมีความสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น การสื่อสารจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับระบบทางการเมือง หรืออาจกล่าวได้ว่าการสื่อสารเป็นรากฐานของกิจกรรมต่างๆ ทางสังคมในทุกๆ ด้าน เพื่อให้ทั้งระบบการเมืองและสังคมสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างราบรื่น ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ปกครองจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การสื่อสารทางการเมือง เพื่อให้เกิดการส่งข้อมูลข่าวสารที่ต้องการได้อย่างเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและบริบททางการเมือง

2.2 แนวคิดกลยุทธ์การสื่อสารทางการเมือง

ก่อนที่ผู้ส่งสารทางการเมืองจะเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปยังประชาชน ผู้ส่งสารควรมีการวางแผนกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อกำหนดแผนงานและใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารงาน เนื่องจากการวางแผนกลยุทธ์นั้นสามารถส่งเสริมความสำเร็จให้กับผู้ส่งสารและช่วยเปลี่ยนแปลงแนวทางการดำเนินงานให้ทันกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี

2.2.1 แนวคิดกลยุทธ์การสื่อสาร

กลยุทธ์มาจากภาษากรีกของคำว่า strategos ซึ่งมาจากสองคำ คือ stratos (กองทัพ) และ ago (ผู้นำ) ดังนั้น strategos จึงหมายถึง ยุทธวิธีของแม่ทัพในการจัดทัพเพื่อสู้รบ กลยุทธ์ หมายถึง วิธีการต่อสู้เพื่อให้ได้รับชัยชนะทางการรบ หรือวิธีการบริหารเพื่อให้ได้ความได้เปรียบต่อคู่แข่ง (ปกรณัม ปรียากร, 2549, น. 52) โดยเน้นทั้งความแตกต่าง (differentiation) ความโดดเด่น (unique) เป็นกระบวนการ (process) ทรัพยากร (resources) แผนงาน (planning) องค์ความรู้ (knowledge) นวัตกรรม (innovation) และศักยภาพ (capability) ซึ่งล้วนแล้วต้องมีวัตถุประสงค์เดียวกันในการบรรลุเป้าหมายที่ได้วางไว้

ความหมายของคำว่า กลยุทธ์ หมายถึง วิธีการหรือแผนการที่คิดขึ้นอย่างรอบคอบ มีลักษณะเป็นขั้นเป็นตอน มีความยืดหยุ่นพลิกแพลงได้ตามสถานการณ์ มุ่งหมายเพื่อเอาชนะคู่แข่งหรือเพื่อหลบหลีกอุปสรรคต่าง ๆ จนสามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2546, น. 2-3)

กลยุทธ์การสื่อสาร หมายถึง การสื่อสารโดยมีการเชื่อมโยงกับนโยบาย และเป้าหมายตามพันธกิจและโครงสร้างขององค์กรที่มีความสอดคล้องกับทรัพยากรและบุคลากรที่มีอยู่ ซึ่งจะต้องคำนึงถึงขั้นตอนที่สำคัญ 3 ประการคือ กำหนดกลยุทธ์ขององค์กรโดยรวม การวิเคราะห์กลุ่มผู้รับสาร เพื่อให้ทราบว่าเป็นใคร และการกำหนดช่องทาง วิธีการที่ใช้ส่งข่าวสารที่จะสื่อสารให้เหมาะสมและดีที่สุด (ธงชัย สันติวงษ์ และ ชนาธิป สันติวงษ์, 2542, น. 101-115)

2.2.2 แนวคิดกลยุทธ์การออกแบบเนื้อหาสาร

กลยุทธ์การออกแบบสารนั้นจะต้องสร้างแรงจูงใจให้เกิดแก่กลุ่มเป้าหมายผ่านการใช้แรงจูงใจด้วยเหตุผล (rational appeals) ซึ่งเป็นการกระตุ้นความสนใจโดยแสดงให้เห็นคุณประโยชน์หรือเห็นดีเห็นงามกับหน่วยงาน หรือการใช้แรงจูงใจด้วยอารมณ์ (emotion appeals) โดยพยายามกระตุ้นให้เกิดอารมณ์เชิงบวกหรือเชิงลบเพื่อให้เกิดพฤติกรรม (ชินจิตต์ แจ่มเจนจิต, 2544, น. 23-29)

วรวัฒน์ จินตกานนท์ (2552) กล่าวว่า การวางกลยุทธ์สาร หมายถึง การวางแผนในการจัดการเข้ารหัสของข้อมูล หรือสารลักษณะต่างๆ ได้แก่ คำ ข้อความ รูปภาพ ท่าทาง เพื่อสื่อไปยังผู้รับสารให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการสื่อสารที่วางไว้ กลยุทธ์ด้านเนื้อหาสารจึงเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการออกแบบสารที่จะต้องคำนึงถึง คือ คุณภาพของเนื้อหาสาร ความน่าสนใจต่อผู้รับสาร ขอบเขตของเนื้อหาสาร หลักฐานสนับสนุนสาร (supporting evidence) ซึ่งหมายถึง ข้อมูลในลักษณะต่าง ๆ ที่เพิ่มความกระจ่างชัดให้กับสารสร้างความเชื่อมโยงทางความคิดและเพิ่มความน่าจดจำให้กับสาร

กิติมา สุรสนธิ (2548, น. 341) ได้อธิบาย กลยุทธ์เนื้อหาสาร (message strategies) ในการดำเนินการทางการสื่อสารนั้น “สาร” นั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เนื่องจากสารเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งผลลัพธ์จะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของสารและพัฒนาสารในลักษณะต่าง ๆ ในการกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ “การผสมผสานระหว่างการใช้รูปแบบการสื่อสารหรือการกำหนดแนวทางการใช้สื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์”

Ferguson (1999, pp. 162-168) ได้กล่าวถึง กลยุทธ์การออกแบบเนื้อหาสารว่า สารหรือข้อความต่าง ๆ นั้นจะต้องอยู่ภายใต้หัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. การยกตัวอย่างประกอบ (supporting materials) การให้ตัวอย่างประกอบในเนื้อหาการสื่อสารนั้นเพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ผู้รับสารเกิดการยอมรับสารได้ง่ายขึ้น อาทิ เหตุการณ์ กรณีศึกษา การใช้รูปภาพ ข้อมูลหรือสถิติ

2. การนำเสนอสารด้านเดียวและสองด้าน (one-sided versus two-sided argumentation) ซึ่ง Jackson and Allen (1987, as cited in Ferguson, 1999, p. 162) กล่าวว่า การนำเสนอสารทั้งสองด้าน คือ การนำเสนอทั้งข้อดีและข้อเสียของข้อความนั้นๆ ซึ่งจะมีผลต่อการโน้มน้าวใจแก่กลุ่มเป้าหมายมากกว่าการนำเสนอสารเพียงด้านเดียวเท่านั้น

3. การสรุปสารแบบชัดเจนกับการสรุปโดยนัย (explicit versus implicit conclusions) โดยปกติแล้วการสรุปเนื้อหาสารทั้งหมดจะให้ความชัดเจน และอาจมีการทิ้งท้ายให้ผู้รับสารได้ลองคิดวิเคราะห์ ซึ่งนักวิจัยได้เสนอว่าผู้ส่งสารควรปล่อยให้ผู้รับสารได้สรุปเองในตอนท้าย เพื่อให้ผู้รับสารได้ตัดสินใจเองโดยที่ผู้รับสารจะอ้างอิงจากประสบการณ์ส่วนตัว

4. การให้ภาพประกอบและความชัดเจนของเนื้อหา (visual and vivid content) ในการนำเสนองานโฆษณาสินค้า ผู้ส่งสารจะใช้รูปภาพประกอบเนื้อหาที่มองเห็นและเข้าใจได้ง่าย ในการใช้รูปภาพจะทำให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจสารได้อย่างชัดเจน ซึ่งจะมีผลต่อการโน้มน้าวใจผู้รับสารได้มาก

5. การนำเสนอเนื้อหาเชิงบวกกับเนื้อหาเชิงลบ (positive versus negative content) ในการนำเสนอสารสามารถนำเสนอได้ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ เนื้อหาสารที่นำเสนอในเชิงลบนั้นจะให้ผลในการยอมรับสารได้มากกว่าในเชิงบวก เนื่องจากผู้รับสารส่วนมากมีแนวโน้มที่จะรับสารที่มีเนื้อหาในการต่อต้านมากกว่าสารที่นำเสนอมาในเชิงบวก

6. การกระตุ้นด้วยอารมณ์ (emotional appeals) มีการยืนยันว่าระดับทางอารมณ์นั้นเป็นสิ่งจำเป็น ผู้รับสารจะรับสารได้มากขึ้นด้วยมิติด้านความรู้สึก เช่น การกระตุ้นด้วยประเด็นที่สำคัญในสังคมช่วงเวลานั้น เป็นต้น

7. การกระตุ้นให้กลัว (fear appeals) ผู้เชี่ยวชาญบางส่วนไม่เห็นด้วยกับการกระตุ้นให้เกิดความกลัวอย่างรุนแรงกับกลุ่มเป้าหมายที่เห็นว่าจะได้ผลในการยอมรับสาร แต่อย่างไรก็ตาม ในการยอมรับสารด้วยวิธีกระตุ้นความกลัวจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ อาทิ อายุ ระดับความรู้สึก เป็นต้น

8. การนำเสนอเนื้อหาสารที่สร้างสรรค์และอารมณ์ขัน (creativity and humor) การสื่อสารที่ได้ผลดีนั้น เนื้อหาสารควรสอดแทรกอารมณ์ขันลงไป เพราะเนื้อหาสารที่สร้างสรรค์จะทำให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกสนุก ซึ่งแนวโน้มที่ผู้รับสารเข้าใจและยอมรับสารนั้นๆ ได้มากยิ่งขึ้น

9. การกระตุ้นด้วยกลุ่มอ้างอิง (reference group appeals) กลุ่มอ้างอิงจะหมายถึง ผู้รับสารเป็นสมาชิกในกลุ่มหนึ่ง ๆ หรือผู้รับสารปรารถนาต้องการอยากจะเป็น ซึ่งกลุ่มอ้างอิงจะสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของภูมิภาค อายุ อาชีพ งานอดิเรกหรือสิ่งที่สนใจ และแนวทางนี้จะประสบความสำเร็จโดยเฉพาะกับกลุ่มวัยรุ่น

นอกจากแนวคิดข้างต้นก็ยังมีปรากฏแนวคิดการสื่อสารเชิงกลยุทธ์อื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้องในการเลือกใช้รูปแบบ วิธีการสื่อสาร ซึ่งกลยุทธ์ทางการสื่อสารนั้นจะต้องพิจารณาวิธีการสื่อสารที่เหมาะสมตามสถานการณ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

Warnick and Inch (1994, อ้างถึงใน ทศนีย์ เจนวิถีสุข และคณะ, 2545) ได้อธิบายถึงหลักฐานสนับสนุนไว้ว่า อาจเป็นข้อเท็จจริง (fact) ข้อคิดเห็น (opinion) หรือความเชื่อ (belief) ซึ่งหลักฐานสนับสนุนนั้นมีหลายลักษณะ ดังนี้

1. ข้อเท็จจริง (facts) หมายถึง ข้อมูลที่พิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง โดยข้อเท็จจริงนี้ขึ้นอยู่กับแหล่งข้อมูลของข้อมูลด้วยว่ามีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด

2. สถิติ (statistics) หมายถึง ข้อมูลที่เป็นตัวเลข ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ แสดงการเพิ่มลด ให้นั้นถึงปริมาณมากน้อย

3. คำนิยาม (definitions) คือ คำอธิบายความหมายของสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างสั้นๆ ง่ายๆ ซึ่งมีความสำคัญในการตกลงหรือทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้สร้างสารและผู้รับสาร โดยเฉพาะเมื่อสารมีความเป็นนามธรรม จึงเป็นเรื่องยากหรือเป็นสิ่งที่ผู้รับสารไม่คุ้นเคย

4. คำบรรยาย (explanation) คือ คำอธิบายในรายละเอียดที่มีความยาวและมีความชัดเจนกว่าคำนิยามโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้สร้างต้องการชี้ให้เห็นประเด็นปลีกย่อยต่างๆ การใช้คำบรรยายจะเหมาะสมกับสารที่มีความสลับซับซ้อน

5. การพรรณนา (description) เป็นการวาดภาพด้วยถ้อยคำ (word picture) ซึ่งจะช่วยให้ผู้รับสารเห็นภาพในสิ่งที่สื่อสารได้อย่างชัดเจน ซึ่งจะเป็นการช่วยให้ผู้รับสารเห็นภาพตามที่คุณส่งสารต้องการได้ รวมทั้งอาจจะช่วยกระตุ้นอารมณ์ในเนื้อสารด้วยการสร้างสารที่เป็นเรื่องราวในจินตนาการหรือเรื่องสมมติ

6. คำรับรอง (testimony) คือ การใช้คำพูดหรือข้อมูลจากประสบการณ์ของผู้อื่นเพื่อรับรองหรือยืนยันสารที่ต้องการสื่อ โดยผู้สร้างสารต้องการให้ผู้รับสารรู้ว่ายังมีบุคคลอื่นๆ ที่เห็นด้วยหรือสนับสนุนความคิดของผู้สร้างสาร คำรับรองนั้นแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ คำรับรองจากผู้เชี่ยวชาญ (expert testimony) คำรับรองจากผู้มีชื่อเสียง (celebrity or prestige testimony) และคำรับรองจากบุคคลทั่วไป (lay testimony)

7. ตัวอย่าง (examples) เป็นการยกเรื่องราวหรือเหตุการณ์เพื่อประกอบคำอธิบาย ซึ่งจะช่วยให้กลุ่มเป้าหมายเห็นภาพและเข้าใจในตัวสารได้ง่ายขึ้น และยังทำให้สารนั้นดูน่าสนใจ และมีสีสันมากยิ่งขึ้น

8. การเล่าเรื่อง (narrative) การใช้การเล่าเรื่องมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเพลิดเพลินให้กับผู้รับสาร เพื่อให้ผู้รับสารเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาสาร โดยมีประสบการณ์ร่วมกับเรื่องราวนั้น ๆ ซึ่งจะช่วยให้การสร้างความจดจำได้ดีกว่าอีกด้วย

9. การเปรียบเทียบ (comparison) เป็นการสร้างความเข้าใจโดยใช้ของสองสิ่งหรือสองเรื่องราวมานำมาเทียบเคียงกัน

10. การแสดงความขัดแย้ง (contrast) เป็นการเปรียบเทียบที่เน้นให้เห็นข้อแตกต่าง ซึ่งผู้สร้างสารจะใช้เมื่อต้องการเน้นความสำคัญของสารโดยชี้ให้เห็นผลต่าง และควรจะเป็นผลต่างที่ชัดเจน

11. การอุปมาอุปไมย (analogy) วิธีนี้จะเป็นการอธิบายเรื่องใดเรื่องหนึ่งด้วยอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งไม่มีความเกี่ยวข้องกันเลย แต่จะเปรียบเทียบให้เห็นความสัมพันธ์หรือความคล้ายคลึง ซึ่งจะช่วยให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจง่ายขึ้น

นอกจากกลยุทธ์การออกแบบเนื้อหาสารของ Ferguson มาแนวทางการศึกษาแล้ว ยังมีแนวคิดของ Warnick and Inch ในมิติด้านหลักฐานสนับสนุนกลยุทธ์เนื้อหาสาร และกลยุทธ์การสร้างและตรึงความสนใจ ซึ่งมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันดังที่กล่าวต่อไปนี้

2.2.3 กลยุทธ์การสร้างและตรึงความสนใจ

นอกจากกลยุทธ์ด้านเนื้อหาสาระที่มีความสำคัญในการออกแบบสารแล้ว การสร้างและตรึงความสนใจ (capturing & holding attention) เพื่อให้ผู้รับสารเกิดความสนใจที่จะรับสาร และเมื่อสนใจแล้วจึงอยากรับสารต่อไปจนจบ ซึ่ง Gronbeck, B. E., McKerrow, R.E., Ehninger, D., & Monroe, A. H. (1997) ได้เสนอวิธีการสร้างความสนใจของผู้รับสารได้

1. การกระทำ (activity) การนำเสนอสารที่นิ่งเฉย ไม่มีการกระทำหรือความเคลื่อนไหว จะเกิดความน่าเบื่อและไม่สามารถตรึงความสนใจของกลุ่มเป้าหมายได้
2. ความเป็นจริง (reality) สารที่มีความรูปรูปร่าง จับต้องได้ ใกล้เคียงกับความเป็นจริงจะน่าสนใจกว่าสารในเชิงนามธรรม
3. ความใกล้ชิด (proximity) สารที่นำเสนอที่เป็นเรื่องใกล้ตัวผู้รับสารจะมีความน่าสนใจกว่าสารที่เป็นเรื่องไกลตัว
4. ความคุ้นเคย (familiarity) การนำเสนอสารด้วยสิ่งที่คุ้นเคยของผู้รับสารจะน่าสนใจมากกว่าสิ่งที่อยู่ไกลตัวหรือสิ่งที่ไม่คุ้นเคย
5. ความแปลกใหม่ (novelty) เพราะความแปลกใหม่สามารถเรียกความสนใจได้ดีกว่า
6. ความลึกลับ (suspense) สารที่มีความขัดแย้งจะมีสีสน่าสนใจได้มากกว่า
7. ความขัดแย้ง (conflict) เนื้อหาสาระที่มีความขัดแย้งสามารถสร้างสีสน่าสนใจกว่า
8. อารมณ์ขัน (humor) โดยธรรมชาติของมนุษย์จะชอบความสุข ความเพลิดเพลิน สารที่มีอารมณ์ขันจะชวนให้ผู้รับสารติดตามและสนใจสารได้
9. ความสำคัญ (the vital) สารที่สามารถแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเนื้อหาต่อผู้รับสารได้จะดึงความสนใจได้มากกว่า

ทั้งนี้เพื่อให้การสื่อสารทางการเมืองประสบผลสำเร็จ ผู้ปกครองจึงจำเป็นต้องออกแบบและเลือกช่องทางการสื่อสารไปสู่สาธารณชน โดยจะต้องพิจารณาร่วมกับประเด็นในการเผยแพร่ข้อมูลภายใต้สภาพแวดล้อมในแต่ละยุคสมัย เพื่อให้เกิดการเปิดรับ รับรู้ และเข้าใจในสารของประชาชนจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพัฒนาสังคมโดยรวม

2.2.4 แนวคิดกลยุทธ์การออกแบบช่องทางการสื่อสาร

เมื่อผู้ส่งสารได้กำหนดข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิภาพแล้วควรมีการวางแผนด้านช่องทางการสื่อสารประกอบกับกลยุทธ์ด้านเนื้อหาสาระไปในเวลาเดียวกัน ซึ่งการเลือกประเภทของช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมนั้นสามารถเลือกใช้ช่องทางใดช่องทางหนึ่งหรือหลายช่องทางร่วมกัน ซึ่งจะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการสื่อสารในแต่ละครั้ง และหน้าที่ของช่องทางการสื่อสารที่แตกต่าง

กันสามารถนำมาใช้สนับสนุนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและมีอิทธิพลโดยตรงกับกลุ่มเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

กลยุทธ์สื่อ (media strategies) สำหรับองค์ประกอบในด้านสื่อนี้มีผู้เสนอแนวคิดเรื่องการคัดเลือกสื่อเพื่อให้เกิดผลทางการสื่อสารได้มากที่สุด 5 ประการ คือ (กิตติมา สุรสนธิ, 2548, น. 342) การเลือกสื่อที่เหมาะสมที่สุดในการพัฒนา การเลือกสื่อให้เหมาะกับสาร พิจารณาคุณลักษณะของสื่อแต่ละประเภท การพิจารณาต้นทุนกำไรที่จะต้องเสียหรือได้จากสื่อ และหากเป็นไปได้ควรใช้สื่อแบบผสมผสาน

สำหรับกลยุทธ์สื่อที่ได้อ้างอิงการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อเป็นแนวทางในการเลือกใช้สื่อให้ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งผู้สร้างสารจะต้องให้ความสำคัญกับตัวสื่อที่สารนั้นๆ จะไปปรากฏรวมทั้งลักษณะของสารนั้นๆ ประกอบกันไป เนื่องจากปัจจัยทั้งสองนี้มีบทบาทสำคัญในการสร้างสารที่เหมาะสม ผู้สร้างสารจึงต้องทำความเข้าใจในเรื่องนี้ เพื่อให้การสื่อสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ หลักเกณฑ์ในการเลือกใช้สื่อมีดังต่อไปนี้ (นิภากร กำจรเมฆกุล, 2540, น. 21)

2.2.5 เกณฑ์การเลือกใช้สื่อ

1. ความสามารถของสื่อในการเข้าถึงผู้รับสาร คือ การนำคุณสมบัติของสื่อมาใช้พิจารณาเลือกใช้สื่อในการสื่อสาร ประกอบไปด้วยคุณสมบัติ ดังนี้

1.1 ความสามารถของสื่อในการทำให้ผู้รับเกิดความเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว

1.2 ความสามารถของผู้รับสารในการเป็นเจ้าของสื่อ เนื่องจากสื่อแต่ละประเภทมีราคาที่แตกต่างกัน เช่น สื่อวิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่คนเลือกไว้ใช้ประจำแทบทุกบ้าน เพราะราคาถูกกว่าเมื่อเทียบกับสื่อโทรทัศน์

1.3 ความครอบคลุมของสื่อ หมายถึง ความสามารถของสื่อในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเป็นอัตราร้อยละของการครอบครองสื่อใด ๆ ของจำนวนครัวเรือนในอาณาบริเวณที่กำหนด

2. งบประมาณในการซื้อสื่อ สื่อประเภทต่างๆ มีราคาและคุณสมบัติที่ต่างต่างกัน ถ้าผู้ซื้อสื่อมีงบประมาณมาก โอกาสที่จะเลือกสื่อหลายๆ ประเภท หรือสื่อที่มีราคาสูง ดังนั้นความถี่ในการสื่อสารย่อมมีมากกว่า แต่อย่างไรก็ตาม ค่าใช้จ่ายในการซื้อสื่อเพียงอย่างเดียวไม่ได้เป็นตัวกำหนดประสิทธิผลของการสื่อสาร แต่ขึ้นอยู่กับความรู้จักจัดสรรงบประมาณในการเลือกซื้อสื่อเป็นสิ่งที่ทำให้การสื่อสารเป็นไปตามเป้าหมาย

3. การพิจารณาเลือกใช้เนื้อที่หรือเวลาของสื่อ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด อาทิ สื่อป้ายประชาสัมพันธ์ควรมีการบอก วัน เวลาด้วยตัวอักษรขนาดใหญ่ เพื่อให้ประชาชนผ่านสามารถมองและเข้าใจได้ในเวลาอันรวดเร็ว การเลือกเนื้อที่หรือเวลาที่ถูกต้องเหมาะสมจะทำให้สารที่ส่งไปถึงกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการและเป็นจำนวนมาก ทำให้การส่งสารแต่ละครั้งเป็นไปอย่างคุ้มค่าและ

มีประสิทธิภาพสูงสุด

4. การเลือกสื่อที่มีลักษณะเฉพาะและเหมาะสมกับเนื้อหา ควรมีการลงรูปภาพ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจแก่กลุ่มเป้าหมาย

5. การเลือกสื่อที่เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือ การเลือกสื่อที่เป็นที่นิยมโดยทั่วไป ซึ่งจะทำให้ผู้รับสารเกิดการยอมรับและความน่าเชื่อถือได้มากขึ้น

6. ความถี่ในการส่งสาร การส่งสารที่ต้องการให้เกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายนั้น ถ้าหากผู้ส่งสารสามารถส่งสารได้เป็นจำนวนบ่อยครั้งเท่าใด ย่อมเป็นการย้ำในสาระของสารที่ทำให้ผู้รับสารได้รับสารแล้ว ยังเกิดความจำที่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับสารได้

7. การเลือกสื่อที่เหมาะสมกับสถานการณ์ก็เป็นอีกหนึ่งเกณฑ์ที่ควรคำนึงถึง นอกจากแนวคิดเกณฑ์การเลือกใช้สื่อหรือช่องทางการสื่อสารที่ผู้ส่งสารต้องพิจารณาเงื่อนไขต่างๆ แล้ว การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาช่องทางการสื่อสารของนายกรัฐมนตรี เพื่อเข้าใจรูปแบบการสื่อสารทางการเมืองของผู้ปกครองโดยภาพรวมตามบริบทที่แปรเปลี่ยนไปในแต่ละยุคสมัย โดยรูปแบบหรือลักษณะช่องทางการสื่อสารของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารมีรายละเอียด ดังนี้

- คำแถลงนโยบาย คือ คำกล่าวที่เป็นทางการโดยถ่ายทอดแนวนโยบายของคณะรัฐมนตรีในการพัฒนาประเทศในแต่ละด้านให้รัฐสภาและประชาชนรับทราบโดยทั่วกัน

- สุนทรพจน์ คือ การพูดในโอกาสสำคัญด้วยคำพูด ถ้อยคำที่ดึงดูดใจเพราะจับใจ การเรียบเรียงถ้อยคำให้สละสลวย ให้ข้อคิดและจรรโลงใจผู้ฟังในพิธีสำคัญ กระตุ้นผู้รับสารให้เกิดความมั่นใจและยินดีร่วมมือ หรือสร้างบรรยากาศให้เกิดความสุขแก่ผู้ฟัง (ลักษณะ สตะเวทิน, 2536, น. 288) เช่น การต้อนรับแขกคนสำคัญ พิธีได้รับตำแหน่งสำคัญ วันสำคัญระดับชาติ หรือกล่าวในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

- คำปราศรัย การพูดด้วยภาษาไพเราะน่าฟัง เนื้อเรื่องน่าสนใจ การพูดเฉพาะเรื่องเฉพาะโอกาสที่ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ข้อสังเกตหรือคำแนะนำของผู้พูดให้ไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ หรืออาจเป็นเป็นคำกล่าวที่เป็นพิธีการ (ลักษณะ สตะเวทิน, 2536, น. 289) เนื่องในโอกาสครบรอบปี การปราศรัยนโยบายหรือประเด็นอื่นๆ

- คำแถลงการณ์ บรรดาข้อความที่ทางราชการแถลงประกาศหรือคำอธิบาย เหตุการณ์ที่เป็นทางการ เพื่อทำความเข้าใจในกิจการของทางราชการ เหตุการณ์หรือกรณีใดๆ ให้ทราบชัดเจนโดยทั่วกัน

จากแนวคิดกลยุทธ์เนื้อหาสาร กลยุทธ์การออกแบบช่องทางการสื่อสารของนายกรัฐมนตรีได้มีการกำหนดเกณฑ์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเลือกใช้สารและช่องทางการสื่อสารให้ถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เพราะการเลือกใช้กลยุทธ์การสื่อสารได้ถูกต้องนั้น จะนำไปสู่การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.3 แนวคิดทหารกับการเมืองไทย

2.3.1 การแทรกแซงทางการเมืองของทหาร

ในเรื่องบทบาททางการเมืองนั้น มีนักรัฐศาสตร์ได้พยายามศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการแทรกแซงทางการเมืองของทหาร เพื่อที่จะนำมาอธิบายสาเหตุของการแทรกแซงทางการเมืองของทหารในประเทศด้อยพัฒนาและกำลังพัฒนา ซึ่งมีอยู่หลายแนวคิดที่เน้นปัจจัยต่างๆ สามารถแบ่งได้เป็น 5 แนวคิด ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะและปัจจัยในองค์กรทหาร (internal organization of the military) ของ Morris (อ้างถึงใน สมควร สาคร, 2554, น. 26-30) ที่กล่าวว่า ลักษณะหรือปัจจัยภายในองค์กรทหารเป็นตัวกำหนดการแทรกแซงทางการเมืองของทหาร ซึ่งประกอบด้วย

1.1 ลักษณะองค์กร สถาบันทหารมีลักษณะที่แตกต่างจากองค์กร คือ ทหารเป็นผู้ควบคุมอาวุธและเป็นผู้มีประสบการณ์ในการใช้ความรุนแรง ซึ่งเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้ทหารแทรกแซงการเมืองได้ง่าย สถาบันทหารในประเทศกำลังพัฒนายังได้เปรียบทางสังคมกว่าสถาบันอื่นๆ เพราะเป็นสถาบันแนวหน้าในการแสวงหาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในกิจการ ยิ่งช่วยให้ทหารมีบทบาททางการเมืองมากขึ้น

1.2 ความชำนาญและสายงาน ทหารสามารถรักษาอำนาจไว้ได้จำเป็นต้องอาศัยความรู้ความสามารถในการจัดการเกี่ยวกับงานด้านการเมือง ซึ่งความชำนาญและสายงานของทหารสามารถปรับใช้กับงานทางการเมืองได้มาก ย่อมทำให้ทหารมีความมั่นใจในการเข้ามาแทรกแซงทางการเมือง หากแต่ความชำนาญและสายงานของทหารนำมาปรับใช้กับงานการเมืองไม่ได้ ปัจจัยนี้ก็เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองของทหาร เพราะการใช้กำลังหรือการข่มขู่จะมีขอบเขตการใช้ในวงจำกัด

1.3 ภูมิหลังทางสังคมและการศึกษา ส่วนใหญ่ภูมิหลังทางสังคมของทหารในประเทศกำลังพัฒนาจะมาจากครอบครัวชนชั้นกลางระดับล่างและมาจากท้องที่ชนบท ซึ่งแตกต่างจากทหารในประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งมักมาจากครอบครัวชนชั้นสูง ทำให้ทหารในประเทศกำลังพัฒนามีความผูกพัน จงรักภักดีกับชนชั้นสูง หรือชนชั้นปกครองค่อนข้างน้อย และไม่มีทัศนคติแบบอนุรักษ์นิยมแบบชนชั้นสูง ส่วนปัจจัยด้านการศึกษาของทหารมีอิทธิพลในการปลุกฝังให้ทหารในประเทศกำลังพัฒนามีทัศนคติความเป็นสมัยใหม่ และไม่อาจทนต่อสภาพความล้าหลังของประเทศได้นอกจากนี้ การส่งทหารไปศึกษาและฝึกอบรมในต่างประเทศยิ่งทำให้ทหารมีความตื่นตัวในการพัฒนาประเทศให้ทันสมัย ทำให้ทหารสนใจการเมืองและการเปลี่ยนแปลงของสังคมมากขึ้น

1.4 อุคตการณ์ทางวิชาชีพและทางการเมือง อุคตการณ์ทั่วไปของทหารในประเทศกำลังพัฒนา ได้แก่ ความรู้สึกชาตินิยมอย่างสูง ทัศนคติแบบเคร่งครัดในการปฏิบัติตัว

การยอมรับบทบาทของรัฐในการควบคุมการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างกว้างขวาง ไม่ไว้วางใจในระบบการเมืองของฝ่ายพลเรือน เมื่ออุดมการณ์และความรู้สึกดังกล่าวผสมกับภูมิหลังทางสังคม การศึกษาและประสบการณ์ในอาชีพของทหารจึงทำให้ทหารสนใจการเมือง รวมถึงความพึงใจกับการไม่ไว้วางใจในระบบการเมืองที่มีการจัดตั้งโดยผู้นำพลเรือน

2. แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างทางการเมืองและสถาบันสังคม (political and institutional structure of society) ของ Huntington (อ้างถึงใน สมควร สาคร, 2554, น. 26-30) เชื่อว่า ทหารในทุกสังคมจะเกี่ยวข้องกับการเมืองในการเรียกร้องให้ได้เงินเดือนสูงและมีกองทัพใหญ่โต แม้แต่ระบบการเมืองในประเทศสหรัฐอเมริกาหรือสหภาพโซเวียตที่มีการปกครองโดยพลเรือนก็ตามที่ ส่วนประเทศกำลังพัฒนามีความตื่นตัวในการเข้าร่วมทางการเมืองของกลุ่มอาชีพต่างๆ สิ่งที่ทำให้กลุ่มอาชีพในสังคมกำลังพัฒนามีส่วนร่วมในทางการเมือง คือ การขาดสถาบันการเมืองที่มีประสิทธิภาพที่จะทำหน้าที่เจรจาต่อรอง แก้ไขหรือบรรเทาพฤติกรรมความรุนแรงของกลุ่มในสถานะเช่นนี้ Huntington เห็นว่าทหารจะประสบความสำเร็จในทางการเมืองเพราะทหารมีอาวุธ ในขณะที่กลุ่มพลังทางสังคมอื่น ๆ ไม่มีหรือมีน้อยกว่า

3. แนวคิดของ Nordlinger (อ้างถึงใน สมควร สาคร, 2554, น. 26-30) ได้พยายามอธิบายถึงสาเหตุของการแทรกแซงทางการเมืองของทหารประกอบด้วย 3 ประการ คือ

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับผลประโยชน์ของกลุ่ม (corporate interests) แนวคิดนี้ เชื่อว่า การแทรกแซงทางการเมืองของทหารเกิดขึ้นเมื่อทหารได้รับผลกระทบด้านผลประโยชน์ อาทิ ด้านงบประมาณ ความเป็นอิสระในการบริหารงานกิจการทหารโดยปราศจากการแทรกแซงจากภายนอก การสงวนกิจการทหารไว้เฉพาะทหารโดยปราศจากคู่แข่ง

3.2 แนวคิดการป้องกันชนชั้นล่างมิให้ครอบงำทางการเมือง เพราะการครอบงำทางการเมืองของชนชั้นล่างเป็นการคุกคามฐานะและผลประโยชน์ของทหาร

3.3 แนวคิดเกี่ยวกับความล้มเหลวในการบริหารงานของรัฐบาลพลเรือน ทหารจะเข้าแทรกแซงทางการเมืองเมื่อรัฐบาลพลเรือนบริหารงานล้มเหลว จึงเป็นโอกาสให้ประชาชนให้การสนับสนุนคณะผู้ยึดอำนาจโดยเฉพาะอย่างยิ่ง 1) เมื่อรัฐบาลพลเรือนกระทำผิดกฎหมาย ละเมิดรัฐธรรมนูญ ขาดความชอบธรรม คณะผู้บริหารส่อทุจริต 2) ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำเป็นสภาพที่กระทบกระเทือนความเป็นอยู่ของประชาชน ปัญหาเงินเฟ้อ และการว่างงานสูง 3) เกิดความวุ่นวายหรือการใช้ความรุนแรงทางการเมือง โดยปกติรัฐบาลจะมอบให้ตำรวจเป็นผู้ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย แต่หากตำรวจไม่สามารถควบคุมได้ กองทัพจะเข้ามาควบคุมสถานการณ์การจลาจล การสไตรค์หรือการประกาศกฎอัยการศึก เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้รัฐบาลพลเรือนสูญเสียความชอบธรรมในการปกครอง ประชาชนเสื่อมศรัทธารัฐบาลจึงเป็นโอกาสที่กองทัพจะเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองด้วยการยึดอำนาจ

4. แนวคิดเกี่ยวกับความไร้สมรรถภาพของรัฐบาลพลเรือน หรือแนวคิดความเปราะบางของรัฐบาลพลเรือน (regime vulnerability) ของ Thomson (1976, pp. 255-277) กองทัพจะเข้าแทรกแซงทางการเมืองได้อย่างสะดวกเมื่อรัฐบาลและผู้นำมีความอ่อนแอ ได้แก่ ผู้นำหรือรัฐบาลไม่สามารถบริหารประเทศให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ ทำให้เกิดความสับสนวุ่นวายภายในประเทศ ผู้นำขาดความเป็นธรรมในการบริหารงาน ผู้นำไม่เป็นที่ไว้วางใจของประชาชน มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งโดยวิธีการที่ไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของการปกครองประเทศ จึงทำให้เกิดความเสื่อมศรัทธาจากประชาชน

5. แนวคิดเกี่ยวกับการปกป้องผลประโยชน์ภายในกลุ่มทหาร สถาบันทหารหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของสถาบันทหารมีการแบ่งแยกออกเป็นกลุ่มย่อยๆ เป็นฝักฝ่าย แต่ละกลุ่มต่างมีผู้นำและมีการแข่งขันกับกลุ่มอื่น อาทิ การขึ้นดำรงตำแหน่งของผู้นำทหาร การของบประมาณในการบำรุงหน่วยงานของตน แนวคิดนี้เชื่อว่ามูลเหตุที่ทำให้เกิดการแทรกแซงทางการเมืองของทหารมาจากความทะเยอทะยานของบุคคล ความไม่พึงพอใจของบุคคล ดังนั้น ทหารจึงไม่ได้ทำการยึดอำนาจเพื่อแก้ไขปัญหาของชาติหรือปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวมของกองทัพ หากแต่เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวของพรรคพวกตน

นอกจากแนวคิดทหารกับการเมืองที่ได้อธิบายมูลเหตุต่างๆ ที่ทำให้กองทัพเข้ามามีอิทธิพลในทางการเมืองปกครองด้วยหลายเกณฑ์ทั้งปัจจัยสถาบันกองทัพ โครงสร้างการเมืองและสังคม และความเปราะบางของรัฐบาลพลเรือน นอกจากนี้ ลิขิต ธีรเวคิน (2519, น. 105-114) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ได้วิเคราะห์เหตุผลที่ทหารเข้ามาบิบบทบาทในบริบททางการเมืองไทย ดังนี้

1. ทหารมีส่วนในการกู่เอกราชของชาติหรือมีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง ในหลาย ๆ ประเทศทหารมีบทบาทอย่างสำคัญในการต่อสู้เพื่อเอกราช จึงผลักดันให้ทหารได้รับการยกย่องและเข้าไปมีบทบาททางการเมือง เช่น ทหารกลายเป็นผู้นำของการต่อสู้ และเป็นตัวเชื่อม และผนึกความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในชาติยังผลให้ทหารมีบทบาทในทางการเมืองภายหลังรับเอกราชแล้ว สำหรับประเทศไทยนั้นเมื่อคณะราษฎรอันประกอบด้วยทหารบก ทหารเรือ และพลเรือน โดยมีนายพันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนาเป็นหัวหน้าฝ่ายทหาร และหลวงประดิษฐ์ มนูญธรรม เป็นหัวหน้าฝ่ายพลเรือนได้มีจดหมายกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าทรงเป็นกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน ซึ่งเป็นจุดแรกที่ทำให้ทหารได้มีบทบาทในทางการเมืองที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในสังคมไทย

2. เมื่อสถานการณ์ทางการเมืองภายในประเทศเกิดความวุ่นวาย ในบางประเทศเมื่อประสบปัญหาการดำเนินกิจการทางการเมือง การดำเนินกระบวนการทางการเมืองไม่เป็นระบบ การขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การแตกแยกความสามัคคีภายในประเทศ การคอร์รัปชันของนักการเมืองหรือข้าราชการเป็นผลให้ระบบเศรษฐกิจของชาติทรุดโทรม ประชาชนได้รับความ

เดือดร้อน หากปล่อยให้สถานการณ์อยู่อย่างเดิมก็จะนำผลร้ายมาสู่ประเทศชาติในที่สุด จึงเป็นเหตุผลที่ทหารยึดอำนาจทางการเมืองจากรัฐบาลพลเรือน

3. ทหารเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีระเบียบวินัยเข้มแข็งมีลักษณะของผู้นำ ทหารมีระบบการฝึกอบรมที่เคร่งครัดและมีระเบียบวินัย การจัดระบบงานที่เป็นเอกภาพในการบังคับบัญชา (unity of command) ทำให้การสั่งการทางทหารได้อย่างรวดเร็ว ทหารมักจะเอาวิธีการดังกล่าวมาใช้แก่สถานการณ์เลวร้ายที่เกิดขึ้นในสังคมจึงเป็นข้ออ้างในการยึดอำนาจ ทหารยังมีสัญลักษณ์ร่วมกันเป็นเครื่องกระตุ้นอารมณ์เป็นพวกเดียวกันอย่างเหนียวแน่น รวมถึงทหารยังผูกขาดการใช้อาวุธด้วยพลังต่าง ๆ ตลอดจนความได้เปรียบในทางการทหารต่อพลเรือนทำให้คณะทหารสำนึกตัวเองเสมอว่าทหารจะต้องมีบทบาทเหนือชีวิตในทางการเมือง เพราะการยึดอำนาจจะสำเร็จหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับความช่วยเหลือของทหารเท่านั้น และคณะทหารยังได้รับการเรียนรู้ในทางปฏิบัติ มีการฝึกฝนความเป็นผู้นำตลอดจนเน้นศึกษาหลักการปกครองหรือการเมืองมากขึ้น

4. ทหารอยากเห็นความเจริญของประเทศชาติทัดเทียมประเทศที่พัฒนาแล้ว บรรดานายทหารที่สำคัญจะได้รับการฝึกอบรมและร่ำเรียนมาจากประเทศตะวันตกทำให้พบเห็นความเจริญรุ่งเรืองในด้านต่าง ๆ จึงทำให้มีความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองพัฒนาการเมืองไปสู่ทันสมัย (Political Modernization) เพื่อจะได้สถาปนาระบบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยตามแบบตะวันตก ดังนั้น การแทรกแซงทางการเมืองของทหารจึงไม่สามารถแยกออกไปได้ สำหรับการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 โดยคณะราษฎรนั้นส่วนใหญ่ประกอบไปด้วยบรรดานายทหารที่ได้รับการฝึกอบรมจากยุโรป และมีความปรารถนาจะเห็นความเจริญของประเทศให้ทัดเทียมกับต่างประเทศ กอปรกับนายทหารเหล่านี้มีโอกาสกุมกำลังทหารที่สำคัญๆ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คณะราษฎรยึดอำนาจการปกครองได้สำเร็จ

จากปัจจัยด้านองค์กรกองทัพ และสภาพการณ์ทางการเมืองจึงเป็นตัวชี้วัดการแทรกแซงโครงสร้างการเมืองของทหารในบริบทสังคมไทย และเมื่อทหารเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในทางการเมืองการปกครองจะพบว่าบทบาทของทหารในทางการเมืองจะมีฐานะที่หลากหลาย

2.3.2 ประเภทของทหารที่มีบทบาททางการเมือง

นักรัฐศาสตร์ได้แบ่งประเภทของทหารที่เข้ามามีบทบาททางการเมืองออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้ (กนลา สุขพานิช, 2527, น. 962-975)

1. บทบาททางการเมืองของทหารในฐานะผู้ไกล่เกลี่ย ผู้นำทหารจะไม่เข้าไปมีบทบาทในการบริหารประเทศด้วยตนเอง แต่จะปล่อยให้รัฐบาลพลเรือนทำหน้าที่ปกครอง โดยที่ฝ่ายทหารจะมีบทบาทตรวจสอบและติดตามการบริหารงานของรัฐบาล มีวัตถุประสงค์หลัก คือ การรักษาไว้ซึ่งสถานภาพเดิม (The status quo) โดยพยายามที่จะสร้างสภาวะดุลแห่งอำนาจ (balance of power) ให้เกิดในระหว่างกลุ่มการเมืองต่างๆ โดยไม่ต้องทำให้ผู้นำพลเรือนมีอำนาจสิทธิขาดในการ

ปกครองประเทศ ทั้งนี้ ทหารจะมีบทบาทในการควบคุมดูแลให้รัฐบาลและผู้นำพลเรือนนำเอา บทบัญญัติของกฎหมายและข้อบังคับของรัฐธรรมนูญมาใช้อย่างถูกต้อง เพื่อป้องกันมิให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงขึ้นในสังคม เนื่องจากทหารมีบทบาทเป็นกลุ่มกดดันที่มีอิทธิพลทางการเมืองสูงมาก ในบางครั้งทหารอาจใช้วิกฤตการณ์เมือง เศรษฐกิจและสังคมเป็นเครื่องมือบีบบังคับให้พลเรือน ยอมอ่อนข้อและปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของผู้นำทหาร ซึ่งมักจะเป็นข้อเรียกร้องที่เกี่ยวกับผลประโยชน์และงบประมาณของทหาร และถ้าเหตุการณ์เข้าขั้นวิกฤตทหารอาจใช้วิธีการข่มขู่การทำ รัฐประหาร เพื่อเข้ามาจัดระเบียบทางการเมืองครั้งใหม่ ในกรณีนี้ทหารจะใช้วิกฤตที่เกิดขึ้นเป็น ข้ออ้างเพื่อเรียกร้องความชอบธรรมในการทำรัฐประหารเพื่อการเปลี่ยนรัฐบาล

2. บทบาททางการเมืองของทหารในฐานะผู้พิทักษ์ เมื่อคณะทหารตัดสินใจใช้อำนาจเข้าทำรัฐประหารรัฐบาลพลเรือนแล้ว การเปลี่ยนแปลงบทบาทของทหารจากผู้ไกล่เกลี่ย มาเป็นผู้พิทักษ์จะเกิดขึ้นเมื่อคณะนายทหารได้เข้าควบคุมและใช้อำนาจปกครองประเทศโดยตรง ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้เวลาประมาณ 2-4 ปี เพราะบทบาทของทหารในฐานะผู้พิทักษ์นั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อ ป้องกันมิให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอันจะมีผลกระทบต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและเสถียรภาพทางการเมือง ทั้งนี้ บทบาททางการเมืองของทหารในฐานะผู้พิทักษ์จะมีขอบเขตจำกัดบางประการ คือ ทหารจะไม่เข้าควบคุมและปลุกระดมหรือจัดตั้งกลุ่มมวลชน เพื่อที่ทหารจะสามารถเข้ามามีบทบาท ควบคุมมวลชนจากบนลงสู่ล่าง อาจมีสาเหตุจากเวลาอันจำกัดในการปกครอง และมีวัตถุประสงค์ เฉพาะการแก้ไขปัญหาสำคัญ ๆ ให้ลุล่วงไป เพื่อจะส่งมอบอำนาจการปกครองคืนให้กับรัฐบาลพล เรือนเมื่อเห็นว่าสามารถควบคุมสถานการณ์ได้แล้ว ดังนั้น ทหารผู้พิทักษ์มีนโยบายที่จะรักษาไว้ซึ่ง โครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมดั้งเดิมเอาไว้ จึงเน้นเฉพาะการปฏิรูปและการแก้ไขปัญหา มากกว่าการปฏิวัติเพื่อล้มล้างระบบ และก่อร่างโครงสร้างใหม่ขึ้นมา นายทหารผู้พิทักษ์จึงมักเสนอ นโยบายการพัฒนาสังคมที่จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ ดังกล่าวและเพื่อป้องกันมิให้การเปลี่ยนแปลงเกิดผลกระทบที่อาจลุกลามบานปลายเป็นความรุนแรง

3. บทบาททางการเมืองของทหารในฐานะผู้ปกครอง ทหารจะมีบทบาทในการ ควบคุมการบริหารและการปกครองโดยตรงอย่างเต็มที่ในทุกด้าน ซึ่งหมายถึง ทหารจะมีบทบาทเป็นผู้ กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในทุก ๆ ด้านโดยผ่านทางโครงสร้างที่ทหารสถาปนาขึ้น เพื่อให้ มีหน้าที่ในการปลุกระดมและแสวงหาการสนับสนุนจากมวลชนไปพร้อมๆ กับการใช้กลไกของกองทัพ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงสังคมด้วย ดังนั้น ลักษณะสำคัญของทหารนักปกครอง ได้แก่ การจัดตั้งรัฐบาลเผด็จการทหารที่มีกองทัพเป็นฐานอำนาจ และการจัดตั้งฐานมวลชนเพื่อระดม การสนับสนุนในการเรียกร้องความชอบธรรม การปกครองจากประชาชนส่วนใหญ่มีการประกาศใช้ นโยบายที่จะปฏิวัติ ปฏิรูปหรือทำการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการพัฒนาสังคมอย่างรุนแรง ซึ่งส่วน

ใหญ่แล้วรัฐบาลทหารจะให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างแห่งอำนาจ โดยเฉพาะการประกาศใช้มาตรการที่เป็นการลิดรอนอำนาจที่เป็นรากเหง้าของสังคมดั้งเดิม

ความสำคัญของแนวคิดและบทบาทของทหารในทางการเมืองได้แสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เอื้อให้ผู้นำทหารเข้ามามีส่วนสำคัญในทางการเมือง จึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญที่ได้รับความสนใจจากทุกฝ่าย เพราะองค์กรทหารเป็นหน่วยงานที่มีพลังและบทบาทสำคัญต่อสังคมและการเมือง ขณะเดียวกันการสื่อสารก็เป็นปัจจัยที่ผู้นำให้ความสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลเรื่องราวต่าง ๆ ไปยังพลเมืองและนานาชาติ เพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคมตามที่ผู้นำทหารได้คาดหวังไว้ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์เกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีนี้นอกจากทหารในแต่ละยุคสมัย

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 กลุ่มงานวิจัยทางการสื่อสารทางการเมือง

จากการค้นคว้างานวิจัยพบว่าการศึกษาทางการเมืองของผู้นำประเทศนั้นส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเชิงบรรยายหรือพรรณนา (Descriptive Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และเอกสารจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ซึ่งการวิจัยที่ผ่านมาสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสื่อสารของพรรคการเมืองและการสื่อสารทางการเมืองในระดับบุคคล

2.4.1.1 กลุ่มงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสื่อสารของพรรคการเมือง

จากการสำรวจวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องของการสื่อสารของพรรคการเมือง พบงานวิจัยของ นันทนา นันทวโรภาส (2548) ศึกษาเรื่องการสื่อสารทางการเมือง : ศึกษากรณีการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั่วไปของพรรคไทยรักไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่มีผลต่อการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคไทยรักไทย และเพื่อศึกษาถึงการนำแนวทางการตลาดทางการเมือง (political marketing) ประยุกต์ใช้ในกระบวนการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคไทยรักไทย ครอบคลุมทั้งรูปแบบเนื้อหาและวิธีการ โดยใช้แนวคิดทางการตลาดของ Bruce I. Newman มาเป็นกรอบในการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่าพรรคไทยรักไทยได้นำเอาแนวคิดทางการตลาดมาใช้ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งอย่างเต็มรูปแบบ โดยพรรคได้จำแนกส่วนการตลาดผู้เลือกตั้ง (voter segmentation) ใช้เกณฑ์ทางด้านประชากรศาสตร์และภูมิศาสตร์ การวางตำแหน่งทางการเมืองพรรค (party positioning) ที่ไม่ซ้อนทับกับพรรคการเมืองเดิม คือ พรรคการเมืองมิติใหม่ และกำหนดภาพลักษณ์ให้ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นผู้นำพรรคที่มีความสามารถสูงและมีวิสัยทัศน์

กว้างไกล กำหนดภาพลักษณ์ของพรรคที่มีนโยบายสร้างสรรค์ชัดเจน และนำไปปฏิบัติเป็นผลสำเร็จ รวมทั้งภาพลักษณ์พรรคที่ประกอบไปด้วยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ นอกจากนี้ พรรคได้นำส่วนผสมทางการตลาด 4Ps มาปรับประยุกต์ใช้ โดยพรรคได้ออกแบบผลิตภัณฑ์ (product) อันเป็นนโยบายที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เลือกตั้งได้อย่างตรงประเด็น พร้อมกับใช้กลยุทธ์การสื่อสารที่ผสมผสานระหว่างการตลาดแบบดึงดูด (pull marketing) และการตลาดแบบผลักดัน (push marketing) โดยมีการห้อยเสียงเป็นเครื่องมือในการสำรวจความนิยมของพรรคตลอดเวลา

นอกจากนี้ยังพบว่า พรรคไทยรักไทยใช้กลยุทธ์การเมืองนำการสื่อสาร รู้จักเลือกใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ใช้ยุทธศาสตร์การสร้างฐานสมาชิกผ่านเครือข่ายลูกโซ่ สร้างความสำเร็จในการเลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานครด้วยการกำหนดนโยบายเฉพาะที่ตอบสนองชนชั้นกลางในเมือง ส่วนความล้มเหลวในการเลือกตั้งที่ภาคใต้ เกิดจากความมักดีผูกพันของคนใต้กับพรรคประชาธิปัตย์และการไม่สามารถสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกับผู้เลือกตั้งได้

สำหรับงานวิจัยที่มุ่งศึกษาการสื่อสารการเมืองในมิติของพรรคการเมือง พบบางของ ปฐมพร เนตินันท์ (2552) ศึกษาเรื่องกระบวนการสื่อสารตราสินค้าของพรรคการเมืองไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารตราสินค้าของพรรคการเมืองไทย และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารตราสินค้าของพรรคการเมืองไทยจำนวน 2 พรรค คือ พรรคไทยรักไทยและพรรคประชาธิปัตย์ โดยใช้แนวคิดการตลาดเพื่อการเมือง (political marketing) ของ Dominic Wring และแนวคิดกระบวนการสื่อสารตราสินค้า (brand communication process) เป็นกรอบในการศึกษา ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาได้ว่า พรรคการเมืองไทยทั้ง 2 พรรค มีขั้นตอนในกระบวนการสื่อสารตราสินค้าที่สอดคล้องตามแนวคิดการตลาดเพื่อการเมือง (political marketing) ของ Dominic Wring และแนวคิดกระบวนการสื่อสารตราสินค้า (brand communication process) โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) การวิเคราะห์สิ่งแวดล้อม (analysis of the environment) 2) การวิจัยทางการตลาด การแบ่งกลุ่มเป้าหมาย และการกำหนดตำแหน่งตราสินค้า (market research, segmentation and positioning) 3) ส่วนผสมทางการตลาดเพื่อการเมือง (political marketing mixed: 4Ps) ซึ่งประกอบด้วย สินค้า การส่งเสริมการตลาด ช่องทางการจัดจำหน่าย และราคา 4) กลยุทธ์ของการตลาดเพื่อการเมือง (political marketing strategy) กระบวนการสื่อสารตราสินค้าของพรรคการเมืองทั้ง 2 พรรคตามแนวคิดกระบวนการสื่อสารตราสินค้า ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ การวิเคราะห์ตราสินค้า (brand analysis) การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย (target market segmentation) การปฏิบัติการสร้างตราสินค้า (branding) การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (integrated marketing communication-IMC) การบริหารความสัมพันธ์กับตรา

สินค้า (customer-brand relationship) และการประเมินผลการสร้างตราสินค้า (brand evaluation)

นอกจากนี้ยังพบว่า พรรคการเมืองทั้ง 2 พรรคไม่มีขั้นตอนการสื่อสารตราสินค้าบางขั้นตอนตามแนวคิดทั้ง 2 แนวคิดที่ใช้เป็นกรอบในการศึกษา รวมถึงยังไม่ได้เรียงลำดับขั้นตอนในกระบวนการสื่อสารตราสินค้าตามแนวคิดการตลาดเพื่อการเมือง และแนวคิดกระบวนการสื่อสารตราสินค้า เนื่องจากขั้นตอนของกระบวนการสื่อสารตราสินค้าของพรรคการเมืองไทยทั้ง 2 พรรคเกิดขึ้นทับซ้อนกัน แต่กระบวนการสื่อสารตราสินค้าของทั้ง 2 พรรคการเมืองได้แสดงให้เห็นถึงจุดเด่นของการเริ่มต้นนำแนวคิดการตลาดเพื่อการเมือง และแนวคิดกระบวนการสื่อสารตราสินค้ามาใช้ในทางการเมืองของประเทศไทย อีกทั้งเมื่อเปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารตราสินค้าของทั้ง 2 พรรคการเมือง พบว่า พรรคการเมืองได้ตระหนักถึงความสำคัญของแนวคิดการตลาดเพื่อการเมือง และแนวคิดกระบวนการสื่อสารตราสินค้า โดยพรรคไทยรักไทยเน้นกลยุทธ์ในแต่ละกระบวนการมากกว่าพรรคประชาธิปัตย์

จากการสำรวจวรรณกรรมข้างต้นทำให้เข้าใจถึงแนวทางการสื่อสารทางการเมืองของพรรคภายใต้กรอบการตลาดทางการเมืองได้อย่างลึกซึ้ง และเป็นแนวทางในการสร้างการรับรู้ของผู้รับสารได้เป็นอย่างดี และสามารถสรุปได้ว่า การสื่อสารของพรรคการเมืองในปัจจุบันมีการเลือกใช้กลยุทธ์ในการสื่อสารโดยใช้แนวคิดการตลาดเพื่อการเมือง และแนวคิดกระบวนการสื่อสารตราสินค้าเป็นแนวทางในการรณรงค์ทางการเมืองเป็นสำคัญ และงานวิจัยข้างต้นมีความสอดคล้องคล้ายกันในระยะเริ่มต้นบริบททางการเมืองที่มีความเป็นพลวัต (dynamic) สูง ดังนั้น ปัจจัยแห่งความสำเร็จของพรรคการเมืองต่าง ๆ จะเกิดขึ้นได้จะขึ้นอยู่กับปรากฏทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองในแต่ละยุคสมัย และไม่มีสูตรสำเร็จทางการเมืองที่ใช้ได้ผลกับทุกโอกาส มีเพียงหลักการองค์ความรู้ที่พรรคการเมืองต่าง ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้อย่างยืดหยุ่นเพื่อความสำเร็จในพรรคการเมืองของตน

2.4.1.2 กลุ่มงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมือง และความสามารถทางการเมืองในระดับบุคคล

จากการสำรวจวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมี ดังนี้

(1) กลุ่มงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมือง

มีงานวิจัยของสุเทพ เดชะชีพ (2547) ศึกษาเรื่องการสื่อสารทางการเมืองของนายชวน หลีกภัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถทางการเมืองการสื่อสารของนายชวน วิธีเลือกใช้กลยุทธ์ในการสื่อสารทางการเมือง และลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างนายชวน หลีกภัย กับกลุ่มที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการสื่อสารทางการเมือง โดยมุ่งศึกษา 3 ระยะของบริบททางสังคมและสถานการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน คือ ยุคแรก ก่อนเข้าสู่การเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยแรกในปี พ.ศ.

2512 ยุคที่ 2 ก่อนการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งที่ 1 ในปี พ.ศ. 2535 และยุคที่ 3 ก่อนดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2540

ความสามารถทางการสื่อสารทางการเมืองของนายชวน หลีกภัย เกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบทางการสื่อสารทั้งแบบเผชิญหน้า นายชวน หลีกภัย ให้ความสำคัญกับการใช้สื่อบุคคลเป็นช่องทางหลักทั้ง 3 ยุค โดยใช้วิธีการหลัก 2 ลักษณะคือ การเผชิญหน้าโดยตรง โดยใช้ตัวเองเป็นสื่อในการพบปะเยี่ยมเยียน และปราศรัยกับชาวบ้าน และงานประเพณีสำคัญต่างๆ รวมถึงการใช้บุคคลใกล้ชิดในการถ่ายทอดความคิดของตนเองสู่ชาวบ้านอีกทางหนึ่งเป็นลักษณะการสื่อสารในแนวระนาบ ซึ่งพบในยุคแรก ขณะที่ยุค 2 และ 3 การสื่อสารแบบสองชั้นตอนเริ่มขยายรูปแบบมากขึ้น โดยมีอิทธิพลของสื่อมวลชนและกลุ่มผู้นำความคิดแบบเป็นทางการมากขึ้น

ส่วนการสื่อสารแบบไม่เผชิญหน้า พบว่า สื่อเฉพาะกิจคือ สื่อพื้นฐานที่มีความสำคัญในการให้ข้อมูลต่อย้ำความจำและสร้างความคุ้นเคย ซึ่งพบการใช้ใน 3 ยุค ในขณะที่สื่อมวลชนนั้นไม่พบการใช้ในยุคแรก เพราะการขาดแคลนทุนทรัพย์และเป็นนักการเมืองหน้าใหม่ที่ได้รับความสนใจจากสื่อมวลชน ในทางตรงกันข้ามในยุคที่ 2 และ 3 สื่อมวลชนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญมากขึ้นตามสถานภาพของนายชวน หลีกภัย ที่เปลี่ยนแปลงไป

ด้านกลยุทธ์การสื่อสารของนายชวน หลีกภัย พบว่า กลยุทธ์เนื้อหาสาระในยุคแรกนั้นเป็นการปลุกฝังแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย อุดมการณ์ทางการเมืองภายใต้บริบทของสังคมที่อยู่ในช่วงประชาธิปไตยไม่เต็มใบ มีการปฏิวัติรัฐประหารเกิดขึ้นเป็นระยะๆ ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะประชาชนในจังหวัดตั้งที่มีความสนใจและตื่นตัวทางการเมืองสูง จึงโยยหาความเป็นประชาธิปไตยอย่างจริงจัง ในขณะยุคที่ 2 ภายใต้บริบทของความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ประชาชนเกิดความสับสนระบบการเมืองระส่ำระสาย นายชวน หลีกภัย ได้ใช้สารที่ต่อย้ำถึงการแก้ไขปัญหาโดยระบบตามครรลองประชาธิปไตย หลีกเลียงการเผชิญหน้าและความรุนแรง ตลอดจนแสดงบทบาทความพร้อมในการเป็นผู้นำของประเทศภายใต้ระบอบประชาธิปไตย และยุคที่ 3 เป็นช่วงรอยต่อของวิกฤติเศรษฐกิจนายชวน หลีกภัย พยายามเสนอเนื้อหาที่เน้นย้ำความสามารถของทีมงานในการแก้ไขภาวะเศรษฐกิจ พร้อมกับย้ำถึงการยึดมั่นในหลักการของกฎหมายมากกว่าอารมณ์และความรู้สึกตามแนวทางที่เป็นภาพลักษณ์ติดตัวนายชวน หลีกภัย มาตั้งแต่เข้าสู่สนามการเมือง

สำหรับความสัมพันธ์กับกลุ่มที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการสื่อสารทางการเมืองของนายชวน หลีกภัย พบว่า ยุคแรก กลุ่มที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการสื่อสารทางการเมืองของนายชวนในระดับปฐมภูมิประกอบด้วยครอบครัว เพื่อนของนายกิจ หลีกภัย เพื่อนสมัยเรียนของนายชวน หลีกภัย เกล็ดและคณะนาฏศิลป์พื้นเมือง โดยมีลักษณะความสัมพันธ์แบบการให้หรือการแลกเปลี่ยนที่ไม่มุ่งผลตอบแทน กลุ่มที่อยู่ในระดับทุติยภูมิประกอบด้วยบุคลากรของพรรคประชาธิปัตย์ และประชาชนผู้

มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่ของนายชวน หลีกภัย โดยพบว่าลักษณะความสัมพันธ์แบบการให้หรือการแลกเปลี่ยนแบบสมมูล แต่อย่างไรก็ตามยังพบว่าในกลุ่มระดับปฐมภูมิอันได้แก่ กลุ่มคณะนาฏศิลป์พื้นเมืองมีลักษณะของความสัมพันธ์ทั้ง 2 ลักษณะ โดยมีการพัฒนาจากความสัมพันธ์แบบการให้หรือการแลกเปลี่ยนที่ไม่มุ่งผลตอบแทนมาสู่ลักษณะความสัมพันธ์แบบการให้หรือการแลกเปลี่ยนแบบสมมูลในระยะเวลาอันสั้น ยุค 2 พบว่า กลุ่มที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการสื่อสารทางการเมืองกับนายชวน หลีกภัย ที่อยู่ในปฐมภูมิประกอบไปด้วยครอบครัว เพื่อนของนายก หลีกภัย เพื่อนสมัยเรียนของนายชวน หลีกภัย เกือบเท่านั้น กลุ่มระดับทุติยภูมิประกอบไปด้วย บุคลากรของพรรคประชาธิปัตย์ สื่อมวลชนประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่ของนายชวน หลีกภัย และประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศ ส่วนลักษณะของความสัมพันธ์พบลักษณะการให้หรือการแลกเปลี่ยนที่ไม่มุ่งผลตอบแทน และลักษณะการให้หรือการแลกเปลี่ยนแบบสมมูลควบคู่กัน ทั้งในกลุ่มระดับปฐมภูมิ และกลุ่มในระดับทุติยภูมิ แต่ทั้งนี้ยังมีบางกลุ่มในระดับปฐมภูมิที่พบว่ามีลักษณะความสัมพันธ์แบบการให้หรือแลกเปลี่ยนที่ไม่มุ่งผลตอบแทนเพียงลักษณะเดียวเท่านั้น คือ ครอบครัวและเพื่อนของนายก หลีกภัย ยุค 3 พบว่า กลุ่มที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการสื่อสารทางการเมืองของนายชวน หลีกภัย มีเพียงระดับกลุ่มทุติยภูมิเท่านั้น เพราะบริบททางการเมืองและสถานภาพของนายชวน หลีกภัย ซึ่งกลุ่มที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการสื่อสารทางการเมืองจะประกอบไปด้วยบุคลากรของพรรคประชาธิปัตย์ และสื่อมวลชนลักษณะความสัมพันธ์แบบการให้หรือการแลกเปลี่ยนแบบสมมูล ส่วนลักษณะความสัมพันธ์แบบการให้หรือการแลกเปลี่ยนที่ไม่มุ่งผลตอบแทนจะเกิดขึ้นในระดับปัจเจกบุคคลระหว่างนายชวน หลีกภัย และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางการเมืองรายบุคคล

การศึกษาการสื่อสารการเมืองของนายกรัฐมนตริตหารและนายกรัฐมนตรีนพเรื่อน พบการวิจัยของนาทฤดี จุลประยูร (2538) ศึกษาเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของนายกรัฐมนตรียไทยในหน้าหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยในช่วงปี พ.ศ.2531-2535 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ พล.อ.สุจินดา คราประยูร และนายอานันท์ ปันยารชุน ที่นำเสนอในหน้าหนังสือพิมพ์รายวัน ได้แก่ ไทยรัฐ มติชน และบ้านเมือง โดยใช้แนวคิดการสร้างภาพลักษณ์และแนวคิดทางสังคมวิทยาที่มีผลต่อการสร้างภาพลักษณ์มาเป็นกรอบการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า บทบาทที่แสดงออกต่อเหตุการณ์และประเภทของข่าวของนายกรัฐมนตรียทั้ง 3 คนที่ถูกนำเสนอมากที่สุดคือ ข่าวการเมืองการปกครอง รองลงมาคือ ข่าวเศรษฐกิจสังคม ยกเว้น พล.อ.สุจินดา คราประยูร ถูกนำเสนอในด้านการทหารมากเป็นลำดับที่สอง ส่วนการนำเสนอภาพลักษณ์ของนายกรัฐมนตรียทั้ง 3 คนในหนังสือพิมพ์ปรากฏในลักษณะของบทบาทที่แสดงออกต่อเหตุการณ์และประเภทของข่าว รวมทั้งบุคลิกภาพถูกนำเสนอมากที่สุดในคอลัมน์วิจารณ์/ซุบซิบ รองลงมานำเสนอในลักษณะของเนื้อข่าว แต่ที่พบน้อยที่สุดคือ

บทบรรณาธิการ เมื่อนำภาพลักษณ์ที่ปรากฏในเนื้อหาในหนังสือพิมพ์ของนายกรัฐมนตรีทั้ง 3 มาเปรียบเทียบกับพบว่า ภาพลักษณ์ของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ มีแนวโน้มในทางบวกมากกว่าทางลบ ภาพลักษณ์ของ พล.อ.สุจินดา คราประยูร มีแนวโน้มในทางลบมากกว่าทางบวก และนายอานันท์ ปันยารชุน มีแนวโน้มทั้งทางบวกและลบใกล้เคียงกัน

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นทำให้ทราบถึงหลักการการสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีภายใต้กรอบที่สำคัญ คือ แนวคิดการสร้างภาพลักษณ์เพราะการวิจัยในครั้งนี้จะศึกษาเรื่องการสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร ดังนั้น จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่คณะทีมงานของรัฐบาลทหารจึงต้องมีการวางแผนและกลยุทธ์ทางการสื่อสารไว้เป็นอย่างดีอันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้

(2) กลุ่มงานวิจัยที่เกี่ยวกับความสามารถทางการสื่อสารในระดับบุคคล

จากการสำรวจวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องของพบบงานวิจัยของ อมรรรัตน์ ทิพย์เลิศ (2548) ศึกษาเรื่องความสามารถทางการสื่อสารของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารจัดการชุมชนกรณีศึกษา: ชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง เป็นงานวิจัยที่มีความสนใจภายใต้การเปลี่ยนของบริบทชุมชนเป็นชุมชนที่มีเศรษฐกิจเป็นแกนนำ จากการวิจัยอธิบายได้ว่าความสามารถทางการสื่อสารของผู้นำท้องถิ่นในบริบทชุมชนที่มีมิติทางเศรษฐกิจเป็นแกนนำนั้นประกอบด้วยความรู้ (knowledge) ทักษะการสื่อสาร (communication skill) และกลยุทธ์การสื่อสาร (strategic communication)

ในส่วนความรู้พบประเด็นสำคัญ คือ วิธีการได้มาซึ่งความรู้ และเนื้อหา/ประเภทของความรู้ โดยความรู้คือการที่ผู้นำเข้าใจกฎเกณฑ์ สัญลักษณ์ ความหมายต่างๆ ของชุมชน ทำให้รู้และเข้าใจว่าจะติดต่อกับใคร เวลาไหน ด้วยวิธีการอะไรจึงจะเหมาะสม ซึ่งความรู้ที่ผู้นำท้องถิ่นนำมาใช้ในการสื่อสารเพื่อการบริหารจัดการชุมชนนั้นมี 4 วิธี คือ เรียนรู้จากการทำงานในตำแหน่งเจ้าหน้าที่รัฐ จากประสบการณ์ภูมิหลังในด้านธุรกิจ จากการแสวงหาด้วยตนเองและทดลองทำ และจากการเปิดรับสื่อต่าง ๆ

สำหรับวิธีการได้มาซึ่งความรู้เป็นสิ่งที่มาจากทุนเดิมจากประสบการณ์ภูมิหลังของผู้นำที่สะท้อนถึงความสามารถในการตั้งศักยภาพที่มีอยู่ของตนออกมาใช้ ซึ่งเนื้อหาความรู้ที่ผู้นำใช้ในการบริหารจัดการชุมชนมี 4 ประเภทคือ ความรู้เกี่ยวกับชาวบ้านและชุมชนหรือในทางการสื่อสารเรียกว่าการวิเคราะห์ผู้รับสารและบริบทชุมชน ความรู้ในเรื่องบทบาทหน้าที่ของผู้นำ ความรู้ในเรื่องธุรกิจ และความรู้ในเรื่องการสื่อสาร

ส่วนทักษะการสื่อสาร พบว่ามี 3 ทักษะที่ผู้นำท้องถิ่นใช้ในการบริหารจัดการชุมชน คือ ทักษะการเลือกเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ทักษะเลือกใช้สื่อที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการสื่อสาร และทักษะการเลือกวิธีการสื่อสาร ในส่วนของกลยุทธ์การ

สื่อสาร ได้แก่ กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อระดมคนเข้ามามีส่วนร่วม กลยุทธ์เพื่อการระดมทุน กลยุทธ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ชุมชนและกลยุทธ์เพื่อบริหารจัดการความขัดแย้ง และด้านกลยุทธ์การสื่อสารเป็นการดำเนินการทางการสื่อสารที่แสดงถึงทักษะการใช้เนื้อหาสาร ช่องทางการสื่อสารได้สอดคล้องกับผู้รับสารและสถานการณ์

งานวิจัยที่มุ่งค้นคว้าความสามารถทางการสื่อสารของผู้นำท้องถิ่น คือ จันทรทิพย์ ปาละนันท์ (2545) ศึกษาเรื่อง ความสามารถทางการสื่อสารของผู้นำชุมชน เพื่อศึกษาถึงกระบวนการแสวงหา และการจัดการข้อมูลข่าวสาร รวมถึงกลวิธีการสื่อสารของผู้นำชุมชนที่เอื้อต่อการนำไปสู่การเป็นผู้นำชุมชนที่ประสบความสำเร็จ ผลการศึกษาชี้ว่า กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารผู้นำชุมชนเริ่มจากความต้องการข้อมูลข่าวสารเพื่อตอบสนองความสนใจหรือเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ซึ่งนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ในการแสวงหาเพื่อนำข้อมูลข่าวสารไปใช้อย่างมีจุดมุ่งหมาย และการเลือกแสวงหาประเภท/เนื้อหาของข้อมูลข่าวสารเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน ส่วนแหล่งข้อมูลข่าวสารที่ผู้นำเลือกใช้คือ สื่อบุคคล รองลงมาคือ การดูงานกิจกรรม/โครงการในพื้นที่ต่างๆ และเอกสารผ่านช่องทางการสื่อสารหลัก ได้แก่ การสอบถาม การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการอ่าน

ผู้นำมีขั้นตอนการจัดการข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ การพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งสาร โดยหากสารนั้นสอดคล้องกับความรู้เดิม ผู้นำจะวิเคราะห์ สร้างความเข้าใจ จัดลำดับความสำคัญ และนำไปใช้ สำหรับกลวิธีการสื่อสารที่เอื้อต่อการนำไปสู่การเป็นผู้นำชุมชนที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ กลวิธีการรับและการถ่ายทอดสาร กลวิธีการรับสารคือ 1) ด้วยการฟัง คิด ถามและเขียน (สุ จิ ปุ ลิ) 2) การเรียนรู้ 3) การมองต่างมุม และ 4) การใช้หลักเหตุทวนกว้างไกล ส่วนกลวิธีการถ่ายทอดสารพบว่าแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วง คือ ช่วงชี้ปัญหา สร้างความสนใจ จูงใจร่วมพัฒนา ช่วงต่อมา คือ ช่วงการสื่อสารผ่านการลงมือปฏิบัติ และช่วงได้รับการยอมรับ

2.4.2 กลุ่มงานวิจัยทางด้านสื่อสารทางการเมืองของทหาร

จากการสำรวจวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า ผู้ศึกษาด้านการประชาสัมพันธ์ของสถาบันกองทัพในภาวะบ้านเมืองสงบสุข คือ งานของบุญสืบ คชรัตน์ (2544) ศึกษาเรื่อง การประชาสัมพันธ์ผลงานของกองทัพบกในยามปกติ กรณีศึกษาผลงานของกองพลทหารราบที่ 11 ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า กองทัพบกดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือประชาชนตามนโยบายของกองทัพบกมาเป็นเวลานาน แต่มิได้มีการประชาสัมพันธ์อย่างเป็นระบบผ่านสื่อมวลชน และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์อย่างจริงจังเพื่อให้ประชาชนรับทราบ เนื่องจากผู้บริหารขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการประชาสัมพันธ์ และเมื่อมีการประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า จากโครงการต่างๆ ที่กองทัพได้ดำเนินการไป ยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนเท่าที่ควร อีกทั้งประชาชนภายนอกไม่ทราบว่าภายในค่ายทหารได้ดำเนินการอะไรบ้าง จากปัญหาที่กล่าวมานี้ทำให้กองทัพมีแนวคิดใน

การวางแผนการประชาสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ โดยกองพลทหารราบที่ 11 ได้ใช้หลักทฤษฎีการสื่อสาร 2 ทางเพื่อต้องการทราบความต้องการของประชาชน ขณะเดียวกันต้องการทราบความคิดเห็นและข้อเสนอแนะระหว่างผู้บัญชาการกองพล ฝ่ายบริหารและเจ้าหน้าที่ในการร่วมกันหารือกับปัญหา การหาข้อสรุป และหาแนวทางแก้ไข นอกจากนี้ ยังใช้ทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการพัฒนาโดยเลือกทำโครงการที่กองพลมีความพร้อมและเป็นโครงการที่ต้องการของชุมชน ทั้งยังเป็นโครงการที่สร้างประโยชน์สู่ประชาชนผนวกกับแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งมุ่งพัฒนาท้องถิ่นให้มีความสำคัญกับคุณค่าของภูมิปัญญาดั้งเดิม

สำหรับวิธีการประชาสัมพันธ์มีหลายวิธีการได้แก่ การใช้สื่อบุคคลและคำพูด การใช้สื่อที่หน่วยงานจัดทำขึ้นเอง เช่น จดหมาย แผ่นพับ ป้ายประกาศ ป้ายโฆษณา และผ่านทางสื่อมวลชน อาทิ วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ โดยมีหน่วยงานปฏิบัติในการประชาสัมพันธ์โครงการต่าง ๆ ที่จัดทำในรูปแบบของการจัดส่งภาพข่าว ส่งภาพแจก และการจัดกิจกรรมพิเศษ ได้แก่ การเชิญสื่อมวลชนเยี่ยมชมพื้นที่โครงการ การจัดเลี้ยงสื่อมวลชน และการแถลงข่าวประชาสัมพันธ์กิจกรรมของกองพล การร่วมกิจกรรมช่วยเหลือประชาชนนอกพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานของกองพลฯ ให้ทหารได้รับทราบและเกิดการยอมรับศรัทธาในผลงานและร่วมสนับสนุนกิจกรรมของกองพล และเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้เกิดแก่สายตาของประชาชนว่าในยามปกตินั้นทหารทำกิจกรรมอะไร งานวิจัยค้นพบว่า ซึ่ง ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาจะต้องตระหนักในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ดังกล่าว รวมถึงให้ความสำคัญและจำเป็นของการสื่อสารมวลชนและการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประชาคมด้วย

การวิจัยในมิติกลยุทธ์การสื่อสารของทหารสำหรับกลุ่มเยาวชนมีรูปแบบการสื่อสารที่น่าสนใจจากการศึกษาของ ปิยพัชร์ สีนบัวทอง (2544) ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การสื่อสารของทหารในโครงการฝึกอบรมเพื่อฟื้นฟูเยาวชนผู้ติดยาเสพติด ผลการศึกษาพบว่า ทหารชุดฝึกใช้กลยุทธ์การจัดการ Cyclic Order คือ การผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันทำงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ทีมงานได้มีการผ่อนคลายการดำเนินการฝึกอยู่ภายใต้ข้อกำหนดที่วางไว้ ครูฝึกแต่ละคนมีเอกลักษณ์ในการสื่อสารกับเยาวชนต่างกัน แต่มุ่งสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน โดยกลยุทธ์การสื่อสารในการฝึกอบรมแบ่งเป็น 3 กลยุทธ์หลัก คือ 1) กลยุทธ์การสื่อสารโดยใช้วัจนภาษา ได้แก่ การพูดแบบทหาร ความมีเหตุผล การให้รางวัล การตรวจสอบ การสั่งสอน การสร้างความสัมพันธ์ และผู้ร้ายกลายเป็นผู้ดี 2) กลยุทธ์การสื่อสารโดยใช้อวัจนภาษา 3) กลยุทธ์การสื่อสารโดยใช้รูปแบบกิจกรรม ได้แก่ การละลาหยพฤติกรรม ฝึกเป็นฝึกเล่นเป็นเล่น ระบบหมู่ เกมเกียรติดยศ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ซื่อใจเด็ก การสร้าง spy และช่วงเวลาปลดปล่อย ชี้ค้นพบที่น่าสนใจคือ ทหารชุดฝึกได้นำหลักการปฏิบัติจิตวิทยาทางทหาร ได้แก่ หลักจิตวิทยาแห่งวินัยมาใช้ในการสื่อสารเพื่อใช้ในการปรับเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติด

ติดของเยาวชน และใช้จิตวิทยาเชิงก้าวร้าวหรือแบบเข้มงวด และแบบประนีประนอมผสมกัน โดยนำกรอบของรูปแบบการสื่อสาร SMCR มาเป็นแบบในการวิเคราะห์

การศึกษาในมิติบทบาททางการเมืองของทหารและศึกษางค์ประกอบกระบวนการสื่อสารของทหารในช่วงวิกฤติทางการเมือง พบงานวิจัยของสมควร สาคร (2554) ศึกษาเรื่อง บทบาททางการเมืองและกลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองของทหารในภาวะวิกฤติทางการเมืองไทย: กรณีศึกษาระหว่างวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ถึงวันที่ 13 เมษายน พ.ศ. 2552 ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาททางการเมืองของทหารด้วยการรัฐประหารในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 เป็นบทบาททางการเมืองของทหารในการหยุดการใช้อำนาจของรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร และสร้างกลไกป้องกันการกลับมาของระบอบทักษิณ 2) บทบาททางการเมืองของทหารด้วยการรัฐประหารเงียบในวันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2551 เป็นบทบาททางการเมืองของทหารในการหยุดการใช้อำนาจของรัฐบาลนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ และจัดตั้งรัฐบาลที่สังคมคาดหวังแทนรัฐบาลเดิม 3) บทบาททางการเมืองของทหารด้วยการเป็นกลไกหรือเครื่องมือของรัฐบาลในวันที่ 13 เมษายน พ.ศ. 2552 บทบาททางการเมืองของทหารในการสนับสนุนให้รัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ บริหารประเทศต่อไปและการรักษาความสงบเรียบร้อยให้บ้านเมือง

การศึกษายังพบอีกว่าการเข้าไปมีบทบาททางการเมืองในครั้งนี้ทหารมีกลยุทธ์ในการสื่อสารทางการเมืองเพื่อให้ประชาชนเข้าใจและให้การสนับสนุนทหาร ได้แก่ ผู้นำกองทัพและโฆษกของกองทัพ รวมทั้งการส่งทหารลงพื้นที่ทุกตำบล การใช้สารด้วยเชิงวัจนะโดยใช้ภาษาพูดและภาษาเขียนที่ผู้รับสารเข้าใจได้ง่ายเป็นข้อเท็จจริงและมีเหตุผลประกอบอย่างเพียงพอ รวมทั้งใช้การสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ ทั้งนี้รูปแบบและเนื้อหาของสารจะต้องผ่านการกลั่นกรองจากชุดปฏิบัติการข่าวสารของกองทัพ ผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน โดยกำหนดวิธีการสื่อสารทางการเมืองแก่กลุ่มผู้รับสารให้เหมาะสม ผลของการสื่อสารทางการเมืองของทหาร เป็นการสื่อสารที่สัมฤทธิ์ผลสำหรับประชาชนทั่วไป และไม่ประสบความสำเร็จสำหรับผู้ที่ยึดมั่นในรัฐบาลเดิม นอกจากนี้ บทบาททางการเมืองและกลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองของทหารในภาวะวิกฤติทางการเมืองไทย พบว่า ทหารยังคงมีบทบาททางการเมืองต่อไป เพราะการเกิดรัฐประหารอาจเกิดขึ้นได้ยาก แต่ยังมีโอกาสเกิดขึ้น หรือ โอกาสการเกิดรัฐประหารเงียบได้ง่ายกว่าการเกิดรัฐประหาร หรือทหารเป็นเครื่องมือของรัฐบาล ซึ่งมีโอกาสเป็นไปได้มากที่สุด ซึ่งทหารใช้เนื้อหาเพื่อสร้างความชอบธรรมในการเข้าไปมีบทบาททางการเมือง เรียกว่า “กลยุทธ์การพลิกสารหรือกลยุทธ์สารพลิก” และปัจจัยที่ทำให้การสื่อสารทางการเมืองของทหารประสบความสำเร็จคือ ผู้นำกองทัพเป็นผู้ส่งสารเองใช้เนื้อหาสารเพื่อสร้างความชอบธรรมในการเข้าไปมีบทบาททางการเมืองผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายด้วยการกำหนดวิธีการสื่อสารให้เหมาะสม และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน ตลอดจนการใช้สัมพันธภาพที่ดีกับผู้สื่อข่าว

2.4.3 กลุ่มงานวิจัยในต่างประเทศ

ในต่างประเทศพบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับทหารนั้นจะสนใจศึกษาทางด้านการเสริมความเข้มแข็งและความมั่นคงในยุคโทรปรกรณ์ให้กับกองทัพ และงานวิจัยทางด้านการสื่อสารทางการเมืองของทหารที่พบ อาทิ การเพิ่มขีดความสามารถทางด้านเทคโนโลยีดาวเทียม การสื่อสารทางไซเบอร์ (cyber) หรือการสื่อสารไร้สาย (wireless communication) ส่วนการสื่อสารทางการเมืองของผู้นำทหารนั้นปรากฏค่อนข้างน้อย

2.4.3.1 กลุ่มงานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวกับการสื่อสารของทหาร

สำหรับงานวิจัยที่มีความสอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการศึกษาในครั้งนี้ คือ งานของ Cioppa (2009) ศึกษาเรื่อง Operation Iraqi Freedom Strategic Communication Analysis and Assessment เป็นการวิเคราะห์การสื่อสารเชิงกลยุทธ์ของกองทัพ โดยมี Multi-National Force-Iraq (MNF-I) และ United States Mission-Iraq (USM-I) การศึกษานี้ได้กล่าวถึงการสื่อสารเชิงกลยุทธ์สามารถนิยามได้ครอบคลุมทั้งการกระทำ คำพูด และภาพลักษณ์ และต้องมีการตรวจสอบ มีการวัด การวิเคราะห์และการประเมินผล สำหรับกลยุทธ์ทางการสื่อสารนั้นสามารถปรับเปลี่ยนได้ มีความยืดหยุ่น และตอบสนองต่อสิ่งที่จำเป็นเพื่อให้แน่ใจว่าผลลัพธ์ที่ต้องการนั้นจะประสบความสำเร็จ ซึ่งผู้นำระดับสูงในกองทัพต่างก็เข้าใจถึงความสำคัญเหล่านี้ รวมถึงการเข้าใจในประเทศอิรักและ Pan-Arab สำหรับมิติด้านการสื่อสารในช่วงของการทำสงครามของการศึกษานี้จะช่วยให้ผู้นำทหารสามารถตัดสินใจได้ง่ายขึ้น มี 7 วิธีการ ได้แก่ การจัดวางตำแหน่งของข้อความที่สำคัญ ความเข้าใจการรับรู้ของคนอิรัก การเผยแพร่ข้อมูลที่ผิดพลาด การไม่ให้ข้อมูลในสื่อ เสียงสะท้อนของการแถลงข่าว แนวคิดและข้อความที่สำคัญ ผู้สื่อข่าวฝั่งตัว โดยเป้าหมายของการศึกษา คือ 1) เพื่อการประเมินการจัดวางตำแหน่งท่ามกลางข้อเท็จจริงที่มากมาย การสร้างกรอบ (framing) ของสื่อมวลชน และการรับรู้ของคนอิรัก และ 2) เพื่อให้ดำเนินการปรับปรุงการจัดตำแหน่ง

การจัดวางตำแหน่งของข้อความที่สำคัญ (alignment of the key messages) คือ การจัดตำแหน่งข้อความหรือรวมเนื้อความเพื่อเหมาะสมถูกต้อง กรณีการศึกษานี้ในช่วงเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2007 ถึงพฤษภาคม ค.ศ. 2008 ผู้นำ MNF-I ได้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่มีการจัดวางข้อความที่แสดงถึงความแข็งแกร่งและมีความสอดคล้องระหว่างข้อความ ซึ่งจะมีโอกาสที่ประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น ส่วนจุดเน้นสำคัญของเนื้อความของผู้นำ MNF-I จะเกี่ยวข้องกับ ความก้าวหน้าและประเด็นร้อนใจในการรักษาความปลอดภัย รวมถึงคำพูดที่ดีที่สุดจะถูกเลือก กลองในสื่อไม่เกิน 1 หน้า สำหรับเนื้อความที่สำคัญจะถูกจัดวางไว้เป็นหมวดหมู่ เช่น ความคืบหน้าทางการเมือง การรักษาความปลอดภัย เป็นต้น

ความเข้าใจการรับรู้ของคนอิรัก (understanding Iraqi perception) คือ การรักษาสมดุลกับบริบทแวดล้อมโดยรวม ด้วยการสำรวจเพื่อให้ได้ตัวเลขแล้วนำไปเป็นข้อพิจารณา

ที่สำคัญในการดำเนินการและกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารในช่วงภาวะสงครามได้ โดยการสำรวจความคิดเห็นของชาวอิรักจำนวน 2,228 คน ในช่วงเดือนมกราคม ค.ศ. 2008 ในประเด็นเรื่องความปลอดภัยท้องถิ่น

การเผยแพร่ข้อมูลที่ผิดพลาด (prevalence of misinformation) จากการศึกษาพบว่า วิธีการหลักเพื่อลดผลกระทบด้านนี้คือ การระบุอย่างรวดเร็วเมื่อข้อมูลที่ผิดพลาดปรากฏในสื่อมวลชน อีกวิธีการคือ การแถลงข่าวในช่วงเวลาที่เหมาะสมและถูกต้อง ซึ่งทั้งสองวิธีนี้สามารถได้ตอบข้อมูลที่ผิดพลาดได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงการออกข่าวประชาสัมพันธ์อย่างทันทั่วทั้งที่เป็นวิธีการที่สำคัญที่จะส่งต่อการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ ส่วนแนวคิดและข้อความที่สำคัญ คือ การส่งข้อความด้วยหลักเหตุผล หลีกเลี่ยงการหลอกลวง การโฆษณาเกินความจริง และการให้ข้อมูลรายละเอียดที่อยู่ในกรอบของแต่ละองค์กร รวมถึงการสร้างเนื้อหาสารที่สอดคล้องกับข้อความก่อนหน้า การถ่ายทอดรูปแบบและข้อความที่สำคัญเป็นประเด็นที่มีความสำคัญที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การสื่อสารด้วยเช่นกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่ากลยุทธ์การสื่อสารเป็นองค์ประกอบที่สำคัญกับองค์ต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนหรือแม้แต่ในช่วงสงคราม กลยุทธ์การสื่อสารนั้นจะต้องให้สื่อมวลชนนำเสนออย่างสมดุล ส่วนกลยุทธ์เนื้อหาสารนั้นจะต้องเป็นข้อความที่ถูกต้องด้วยเหตุผล การนำเสนออย่างเหมาะสม การวิเคราะห์และการประเมินผลเพื่อให้ผู้นำระดับสูงสามารถประเมินสถานการณ์ที่สำคัญได้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการดำเนินการและประเมินผลการสื่อสารต่อไป

Chaney and Green (2004) ศึกษาเรื่อง Difference in Verbal and Nonverbal Communication Styles of Military and Nonmilitary Personnel: A Comparison of Two Populations ได้ศึกษาถึงความแตกต่างระหว่างทักษะการสื่อสารทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษาของทหารและบุคคลทั่วไปในด้านการสื่อสารโดยใช้แนวคิดการสื่อสารแบบวัจนภาษา (verbal communication) ซึ่งหมายถึง อัตราความเร็วในการสื่อสาร ระดับเสียง การกำหนดระดับเสียง ระดับความชัดเจนและการออกเสียง และอวัจนภาษา (nonverbal communication) หมายถึง การใช้สายตา การแสดงสีหน้าท่าทางและการแสดงท่าทาง รวมถึงการปรากฏตัว การแต่งกาย และการเตรียมตัว

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลประชากรทั้งหมดจำนวน 211 คน ทหารจำนวน 109 คน และบุคคลทั่วไปจำนวน 102 คน สรุปได้ว่า ไม่พบความแตกต่างมากนักในรูปแบบการสื่อสารของประชากรทั้ง 2 กลุ่ม แต่พบความแตกต่างมีรายละเอียดดังนี้ บุคคลทั่วไปไม่มีการแสดงออกทั้งแบบวัจนภาษา ได้แก่ การขีดจังหวด การยกย่องในระหว่างการสนทนา เปิดเผยความรู้สึก และอวัจนภาษา ได้แก่ การแสดงอารมณ์ที่ชัดเจน การใช้ภาษากายหรือท่าทาง การใช้สายตาขณะการสนทนา และมีความมั่นใจในการพบปะพูดมากกว่าทหาร ขณะที่ทหารมีความตรงต่อ

เวลาและอดทนมากกว่า ซึ่งเป็นผลมาจากทหารจะถูกฝึกฝนมาทั้งทักษะการสื่อสารแบบวัจนภาษา และอวัจนภาษามาในขั้นพื้นฐาน

ด้วยการเน้นทักษะการสื่อสารจากหนังสือคู่มือการฝึกทหาร โดยสมมติฐานนั้นพบความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างการสื่อสารแบบวัจนภาษาและอวัจนภาษา ของทหารและคนปกติทั่วไป แต่ผลลัพธ์ในปี ค.ศ. 2003 จากการศึกษาของ Chaney and Van Waus เปิดเผยว่าจากการศึกษาจากประชากรทั้ง 2 กลุ่มนั้นไม่พบความแตกต่างมากนัก เพียงแต่บุคคลทั่วไป มีแนวโน้มเปิดเผยในการแสดงอารมณ์ระหว่างการสนทนามากกว่าทหาร และทหารมีความตรงต่อ เวลามากกว่าบุคคลทั่วไป

งานวิจัยของ Stithorn Thananithichot ศึกษาเรื่อง The Political Role of the Military in Democratic Era: The Case of Brazil and some Lessons for Thailand ได้ วิเคราะห์สาเหตุที่ทหารยังคงมีบทบาทในทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของทั้งประเทศบราซิล และไทย ซึ่งเหตุผลสำคัญที่กองทัพยังคงมีสถานะและบทบาททางการเมืองได้นั้น เนื่องจากประชาชน ยังคงความเชื่อมั่นศรัทธาในระดับสูงต่อสถาบันกองทัพ ซึ่งเป็นสถาบันเก่าแก่ที่เคียงคู่กับประวัติศาสตร์ มาอย่างยาวนานของทั้งสองประเทศด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (secondary sources) ควบคู่กับ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยอาศัยกรอบของการแทรกแซงทางการเมืองของทหารจาก นักวิชาการรัฐศาสตร์อย่าง Crouch (1988), Elliott (1978) and Finer (1988)

ในประเทศบราซิลบทบาทของทหารนั้นมีอิทธิพลตั้งแต่ช่วงสงคราม พันธมิตร ช่วงปี ค.ศ. 1865-1870 และมีบทบาทในทางการเมืองเรื่อยมาเป็นระยะ แต่ปรากฏอีกครั้ง ในช่วงปี ค.ศ. 1964-1985 ในห้วงเวลานี้ประเทศบราซิลมีรัฐบาลทหารมาปกครองบริหารประเทศด้วย เหตุผลสองประการ คือ เพื่อป้องกันประเทศจากพรรคคอมมิวนิสต์ และเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ และปัญหาทางด้านการเมือง แม้ในปัจจุบันทางกองทัพได้ลดบทบาทจากการควบคุมทางการเมือง แต่ประชาชนยังเชื่อมั่นและมีความไว้วางใจกับบทบาทของทางกองทัพที่ยังมีผลต่อความมั่นคงของ ประเทศ

สำหรับประเทศไทยการแทรกแซงทางการเมืองโดยทำรัฐประหารนั้น เกิดขึ้นบ่อยครั้งกว่าประเทศบราซิล เช่น การทำรัฐประหารในปี ค.ศ. 1932 1947 และ 1951 จากเหตุการณ์วันที่ 19 กันยายน ค.ศ. 2006 ทางกองทัพได้แถลงการณ์ถึงความชอบธรรมของทำ รัฐประหารในทางการเมือง เพื่อช่วยเหลือประเทศเมื่อเผชิญกับวิกฤตการเมือง จากการวิเคราะห์ทำให้ ทราบว่ากองทัพได้เข้ามามีบทบาทในทางการเมืองของทั้งประเทศบราซิลและไทย คือ จากการนิยาม ถึงความมีอภิสิทธิ์ (privileged) และผู้คุ้มครองปกป้องผลประโยชน์ของชาติ ด้วยความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้ง ระหว่างทหารกับการเมืองจึงได้รับการยอมรับว่าทหารสามารถมีสิทธิอันชอบธรรมในการจัดการดูแล

ปัญหาของชาติ เช่น เพื่อรักษาความมั่นคงของชาติ เพื่อแก้ไขปัญหาทางการเมือง เพื่อแก้ไขวิกฤตเศรษฐกิจหรือการจัดการคอร์รัปชัน เป็นต้น

ข้อสังเกตที่สามารถสรุปได้ในประเทศบราซิลและไทย คือ ทหารมีบทบาทสำคัญในทางการเมืองของสังคมตั้งแต่อดีตที่ผ่านมา และประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วยนายทหารเลือดใหม่ด้วยการยึดอำนาจที่คล้ายกับประเทศบราซิลที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1889 ด้วยเหตุผลหลักการเดียวกัน

แต่อย่างไรก็ตามการแทรกแซงทางการเมืองของทหารในระบอบประชาธิปไตยในอนาคตอาจจะมีแนวโน้มเกิดขึ้นต่อไปเมื่อพลเมืองมีความเชื่อมั่นในการปกป้องและความเชื่อในบทบาทหน้าที่ของทหารที่แสดงในทางการเมืองเพื่อการรักษาผลประโยชน์ของชาติ และทำให้ระบอบประชาธิปไตยสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ ด้วยทัศนคติในเชิงบวกต่อสถาบันทหาร ดังนั้น การแทรกแซงทางการเมืองของกองทัพยังคงอาจเกิดขึ้นได้ถ้าระบอบประชาธิปไตยในประเทศนั้น ๆ เกิดความอ่อนแอขึ้นมา

2.4.3.2 กลุ่มงานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการเมืองสื่อสาร

Guräu and Ayadi (2011) ศึกษาเรื่อง Political Communication Management: The Strategy of the Two Main Candidates During the 2007 French Presidential Elections การวิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารช่วงการรณรงค์การเลือกตั้งประธานาธิบดีในประเทศฝรั่งเศสเมื่อปี ค.ศ. 2007 ของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งตั้งคนสำคัญ 2 คน คือ Nicolas Sarkozy และ Ségolène Royal โดยกล่าวว่าแนวคิดการตลาดการเมือง (political marketing) เป็นแนวคิดที่นักวิชาการต่างให้การยอมรับในผลลัพธ์ของการดำเนินการทางการเมือง โดยเฉพาะ Wring (1996, 1997) ได้อธิบายว่า การนำหลักการจัดการการตลาดเชิงกลยุทธ์เป็นแนวทางสู่การรณรงค์การตลาดทางการเมืองที่เน้นการวางแผนเชิงกลยุทธ์และแนวคิดการตลาดเป็นหลัก (market-orientation) การศึกษานี้ใช้วิธีการรื้อสร้าง (deconstructs) ที่ศึกษาองค์ประกอบหลัก คือ บริบท เนื้อหาสารสื่อผสม และกลยุทธ์การสื่อสารของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งทั้ง 2 คน ในช่วงระหว่างเดือนเมษายน ค.ศ. 2006 และพฤษภาคม ค.ศ. 2007

สำหรับงานวิจัยนี้ได้กล่าวว่าการสื่อสารเป็นส่วนที่สำคัญของการตลาดทางการเมืองโดย Kavanagh (1995, 1996) and Scammell (1999) มีทัศนะว่า การตลาดการเมืองเป็นชุดของกลยุทธ์และเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในช่วงก่อนและระหว่างการเลือกตั้ง แล้วนำมาพัฒนาปรับปรุงการสื่อสารทางการเมืองเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตามที่คาดหวังไว้ และสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลาย

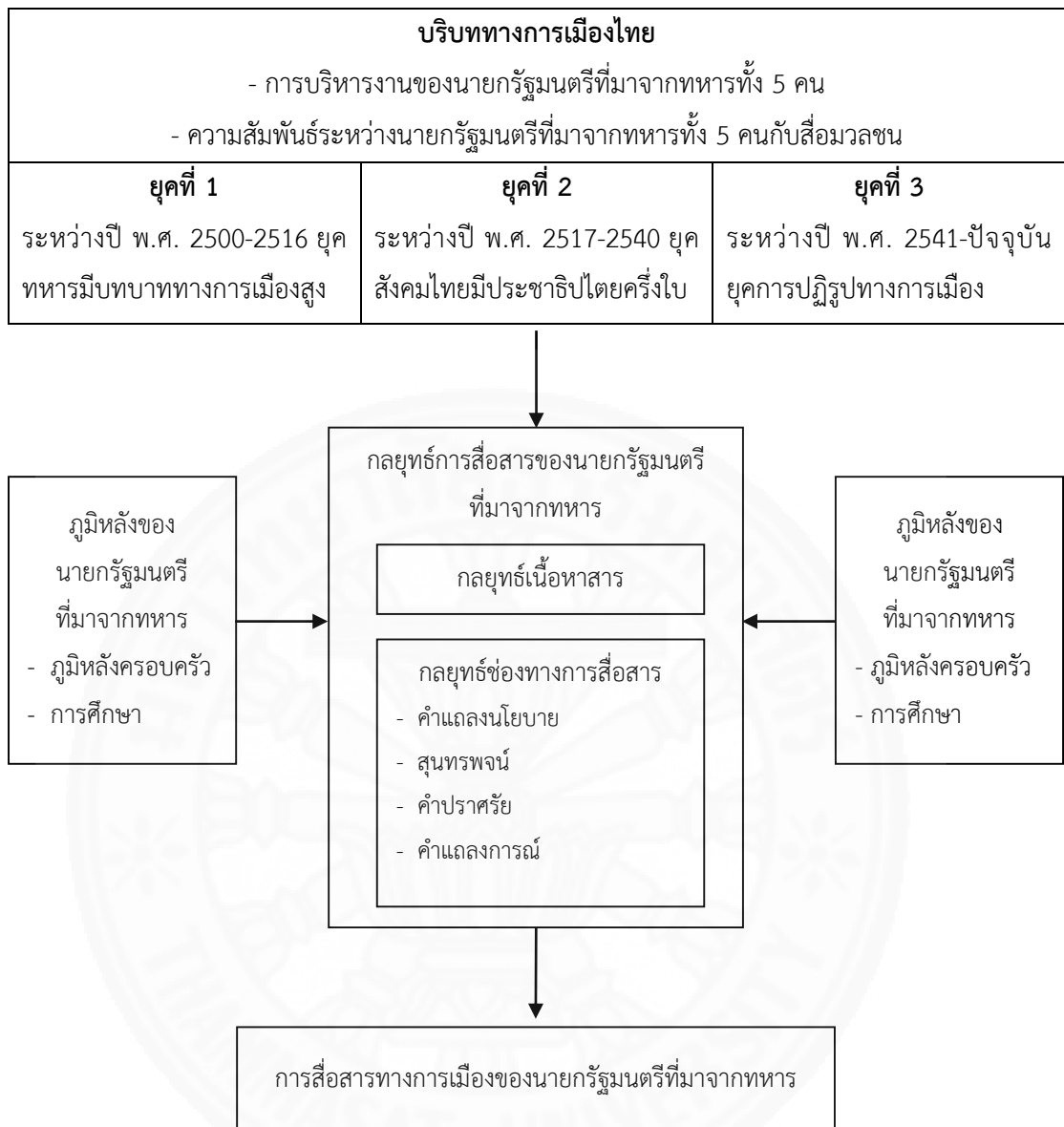
วัตถุประสงค์การศึกษา 1) เพื่อนำเสนอบริบททางการเมืองและวิถีหลักของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งทั้ง 2 คน 2) เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาสาระทางการเมืองที่ใช้ในการรณรงค์

การเลือกตั้งของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งทั้ง 2 คน และ 3) เพื่อศึกษาในรายละเอียดวิธีการสื่อสารหลัก และสื่อผสมของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งทั้ง 2 คน โดยการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ และนำมาบรรยาย (narrative) และตีความ (interpretation) และในช่วงท้ายจะมีการระบุและวิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะ ที่ให้คำตอบกับวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อด้วยวิธีการทางวาทกรรม (discourse)

สำหรับเนื้อหาสารนั้นเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดในองค์ประกอบของการ วรรณคดีทางการเมืองตามที่ Faucheux (1994) ได้อธิบายว่า เนื้อหาความเป็นการแสดงถึงเหตุผล ที่น่าสนใจที่สุด ว่าสาเหตุใดควรเลือกผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งท่านนั้น ข้อความจะปรากฏในรูปแบบต่างๆ เช่น ข้อความ ภาพลักษณ์ คำขวัญ สัญลักษณ์ และการกล่าวสุนทรพจน์ ส่วนการถ่ายทอดเนื้อหาความต้อง มีความชัดเจนสอดคล้องเข้าใจและเกี่ยวข้องกับทางเลือกทางการเมืองที่มีอยู่ (Faucheux,1994) เมื่อ พิจารณาข้อความทางการเมืองของ Nicolas Sarkozy มีเพียงข้อความเดียว คือ “Together, everything becomes possible” พยายามที่จะเน้นความคมชัดของข้อความเช่นเดียวกับความ มั่นคงและความคิดของเขา Nicolas พยายามนำเสนอว่าตนเป็นผู้นำที่เหมาะสมสำหรับการ เปลี่ยนแปลงในประเทศฝรั่งเศส เมื่อวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางวาทกรรม (discourse) ทางการเมือง ของเขาในระหว่างการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ซึ่งเขาได้นำเสนอตัวเองว่าเป็น "The president of all French people " รวมถึงการเน้นข้อความเกี่ยวกับการเมืองที่เชื่อในความสำเร็จ และการแก้ปัญหา ที่สำคัญของประเทศฝรั่งเศสด้วยข้อความที่กล่าวว่า " Everything becomes possible "

ส่วน Royal เสนอสโลแกนครั้งแรกของเธอที่แสดงถึงความคิดของ การเปลี่ยนแปลง ความมีพลังและความมุ่งมั่นแน่วแน่ ในระหว่างการหาเสียงเลือกตั้งเธอได้นำเสนอ สโลแกนเป็นครั้งที่สองด้วยการนำเสนอความคิดเกี่ยวกับความยุติธรรมที่จะต้องสร้างขึ้นและนำมาใช้ ในเพื่อเสริมสร้างประเทศ ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมมาก เน้นอุดมคติด้วยคำว่า "token" "justice" และข้อความสุดท้ายคือ "The France President" ที่ชี้ให้เห็นว่าประชาชนทั้งประเทศควรมีส่วนร่วม ในกระบวนการประชาธิปไตยนี้เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาของชาติที่ปรากฏอยู่

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจะเห็นว่าความสำคัญของแนวคิด และบทบาทของทหารในทางการเมืองได้แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ต่างๆ ที่เอื้ออำนวยให้ผู้นำทหาร ก้าวเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองปกครองและมีแนวโน้มว่าอนาคต “ผู้นำกองทัพ” กับ “การเมือง” ยังคง ปรากฏบทบาทของทหารในฐานะผู้ปกครองอยู่ต่อไป สำหรับการวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิด ทฤษฎีสำคัญ คือ แนวคิดการสื่อสารทางการเมือง ทหารกับการเมืองไทย และแนวคิดกลยุทธ์การสื่อสาร ทางการเมืองเป็นกรอบเครื่องมือสำคัญในการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำไปวิเคราะห์และอภิปรายผล การศึกษาเพื่อให้ทราบถึงยุทธศาสตร์ทางการเมืองการสื่อสารทางการเมืองของผู้นำประเทศ ซึ่งสามารถเสนอ เป็นกรอบแนวความคิดได้ดังนี้

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดการสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร” มุ่งศึกษากลยุทธ์เนื้อหาและช่องทางการสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารซึ่งประกอบด้วยหัวข้อย่อยดังต่อไปนี้

3.1 วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีวิจัยเอกสาร (documentary research) จากข้อมูลเอกสารสิ่งพิมพ์จากภาครัฐที่ปรากฏอยู่แล้วจากหลากหลายแหล่งสารและวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ด้วยการแจแนบเอกสารร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐศาสตร์และสื่อสารการเมือง เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลในการตอบปัญหาของการวิจัยที่ตั้งไว้

3.2 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร (documentary research) คือ เอกสารสิ่งพิมพ์จากภาครัฐที่เป็นข้อมูลหรือหลักฐานโดยตรงซึ่งเป็นต้นฉบับอันประกอบไปด้วยคำแถลงนโยบายสุนทรพจน์ คำปราศรัย และคำแถลงการณ์ โดยค้นคว้าจากหอสมุดตามสถาบันการศึกษา และห้องสมุดรัฐสภา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงในการให้บริการข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง และเอกสารทางวิชาการหรือรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปกครองของนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารทั้ง 5 คน โดยค้นคว้าจากหอสมุดของหน่วยงานที่สนับสนุนด้านงานวิชาการและการวิจัย โดยผู้วิจัยจะใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) การจับฉลากเลือกตัวแทนแต่ละประเภทจากแหล่งเอกสารในแต่ละปี หลังจากนั้นจะนำข้อมูลเหล่านี้ไปวิเคราะห์เพื่อศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารสำหรับการสำรวจและการเก็บข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เพื่อความน่าเชื่อถือ และความครบถ้วนของข้อมูลมีรายละเอียด ดังนี้

- คำแถลงนโยบาย คือ คำกล่าวที่เป็นทางการโดยถ่ายทอดแนวนโยบายของคณะรัฐมนตรีในการพัฒนาประเทศในแต่ละด้านให้รับทราบโดยทั่วกัน ปรากฏแหล่งเอกสารทั้งหมด 10 ชิ้น

- สุนทรพจน์ คือ การพูดในโอกาสสำคัญด้วยคำพูด ถ้อยคำที่ดั่งงามไพเราะจับใจ การเรียบเรียงถ้อยคำให้สละสลวย ให้ข้อคิดและจรรโลงใจผู้ฟังในพิธีสำคัญ กระตุ้นผู้รับสารให้เกิดความมั่นใจและยินดีร่วมมือ หรือสร้างบรรยากาศให้เกิดความสุขแก่ผู้ฟัง (ลักษณะ สตะเวทิน, 2536, น. 288) ซึ่งสุนทรพจน์ของผู้นำทั้ง 5 คนจับฉลากเลือกได้จำนวน 22 ชิ้น

- คำปราศรัย การพูดด้วยภาษาไพเราะน่าฟัง เนื้อเรื่องน่าสนใจ การพูดเฉพาะเรื่องเฉพาะโอกาสที่ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ข้อสังเกตหรือคำแนะนำของผู้พูดให้ไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ซึ่งอาจเป็นคำกล่าวที่เป็นพิธีการ (ลักษณะ สตะเวทิน, 2536, น. 289) การปราศรัยของนายกรัฐมนตรีทั้ง 5 คนจับฉลากเลือกได้จำนวน 25 ชิ้น

- คำแถลงการณ์ บรรดาข้อความที่ทางราชการแถลงประกาศหรือคำอธิบายเหตุการณ์ที่เป็นทางการ เพื่อทำความเข้าใจในกิจการของทางราชการ เหตุการณ์หรือกรณีใด ๆ ให้ทราบชัดเจนโดยทั่วกัน ซึ่งผู้นำทั้ง 5 คนจับฉลากเลือกได้จำนวน 11 ชิ้น

สำหรับแหล่งข้อมูลเอกสารโดยแบ่งตามช่องทางการสื่อสารของผู้นำทั้ง 5 คนมีรายละเอียดดังนี้

1. จอมพลถนอม กิตติขจร ปรากฏการสื่อสารผ่านช่องทางทั้ง 4 ช่องทางรวมทั้งสิ้น 712 ชิ้น แล้วแบ่งเป็นการสื่อสารผ่านช่องทางดังนี้

- การแถลงนโยบายมีทั้งหมด 4 ชิ้น เก็บข้อมูลทั้งหมด ได้แก่ เมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2501 วันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2506 วันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2512 และวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2515

- สุนทรพจน์มีทั้งหมด 30 ชิ้น จับฉลากเลือกมาปีละชิ้นได้ 7 ชิ้น ได้แก่ เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2507 เมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2508 วันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2510 วันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2511 วันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2513 วันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2514 และวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2515

- คำปราศรัยมีทั้งหมด 674 ชิ้น จับฉลากเลือกมาปีละชิ้นได้ 9 ชิ้น ได้แก่ เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2506 วันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2507 วันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2508 วันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2509 วันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2510 วันศุกร์ที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2511 วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2513 วันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2514 และวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2515

- แลกเปลี่ยนเหรียญทั้งหมด 4 ชั้น เก็บข้อมูลทั้งหมด ได้แก่ ในวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2508 วันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2510 วันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2511 และวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2515

2. จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ปราบกฏการสื่อสารผ่านช่องทางทั้ง 4 ช่องทางรวมทั้งสิ้น 273 ชั้น แล้วแบ่งเป็นการสื่อสารผ่านช่องทางดังนี้

- การแถลงนโยบายมีเพียง 1 ชั้น คือ วันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2502

- สุนทรพจน์มีทั้งหมด 7 ชั้น จับฉลากเลือกมาปีละชั้นได้ 4 ชั้น ได้แก่ เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2502 วันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2503 วันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2505 และวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2506

- คำปราศรัยมีทั้งหมด 247 ชั้น จับฉลากเลือกมาปีละชั้นได้ 5 ชั้น ได้แก่ เมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2502 วันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2503 วันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2504 วันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2505 และวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2506

- แลกเปลี่ยนเหรียญทั้งหมด 18 ชั้น จับฉลากเลือกมาปีละชั้นได้ 5 ชั้น ได้แก่ เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2502 วันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2503 วันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2504 วันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2505 และวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2506

3. พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ปราบกฏการสื่อสารผ่านช่องทางทั้ง 3 ช่องทางรวมทั้งสิ้น 200 ชั้น แล้วแบ่งเป็นการสื่อสารผ่านช่องทางดังนี้

- การแถลงนโยบายมีทั้งหมด 3 ชั้น เก็บข้อมูลทั้งหมด ได้แก่ เมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2523 วันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2526 และวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2529

- สุนทรพจน์มีทั้งหมด 19 ชั้น จับฉลากเลือกมาปีละชั้นได้ 8 ชั้น ได้แก่ เมื่อปี พ.ศ. 2523 วันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2524 วันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2525 วันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2527 วันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2528 วันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2529 วันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2530 และวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2531

- คำปราศรัยมีทั้งหมด 178 ชั้น จับฉลากเลือกมาปีละชั้นได้ 9 ชั้น ได้แก่ เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2523 วันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2524 วันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2525 วันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2526 วันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2527 วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2528 วันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2529 วันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2530 และวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2531 และไม่ปรากฏช่องทางแลกเปลี่ยน

4. พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ปราบกฏการสื่อสารผ่านช่องทางทั้ง 3 ช่องทางรวมทั้งสิ้น 3 ชั้น แล้วแบ่งเป็นการสื่อสารผ่านช่องทางดังนี้

- การแถลงนโยบายมีเพียง 1 ชั้น คือ เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2539
- สุนทรพจน์มีเพียง 1 ชั้น คือ เมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2539
- คำปราศรัยมีเพียง 1 ชั้น คือ เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2540

5. พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ปราบกฏการสื่อสารผ่านช่องทางทั้ง 4 ช่องทางรวมทั้งสิ้น 160 ชั้น แบ่งเป็นการสื่อสารผ่านช่องทางดังนี้

- การแถลงนโยบายมีเพียง 1 ชั้น คือ วันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2557
- สุนทรพจน์ทั้งหมด 64 ครั้ง จับฉลากเลือกมาปีละขึ้นได้ 2 ชั้น ได้แก่ เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2557 และวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2558
- คำปราศรัยทั้งหมด 4 ชั้น จับฉลากเลือกมาปีละขึ้นได้ 1 ชั้น คือ เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2558
- คำแถลงการณ์ (คลิปวิดีโอ) มีทั้งหมด 91 ชั้น จับฉลากเลือกมาปีละขึ้นได้ 2 ชั้น ได้แก่ เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2557 และในวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2558

3.2.2 แหล่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (in-depth interview) คือ จากนักวิชาการผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านรัฐศาสตร์และการสื่อสารทางการเมืองเพื่อให้ได้ข้อมูลทางด้านบริบทการเมือง ภูมิหลังของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร และกลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร โดยการสอบถามเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงจนกว่าข้อมูลจะครบถ้วนรอบด้านชัดเจนและเพียงพอต่อการนำไปวิเคราะห์หรืออธิบายผลการศึกษานี้

3.3 แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์

แหล่งข้อมูลประเภทบุคคลหรือผู้ให้ข้อมูล (key information) คือ นักวิชาการผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์และการสื่อสารทางการเมือง ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างได้ใช้หลักเกณฑ์วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) เป็นการคัดเลือกตามคุณสมบัติที่เป็นเป้าหมายของงานวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ให้ความเป็นจริงและมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด โดยผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์มีรายละเอียด ดังนี้

1. ศ.ดร.สุรชาติ บำรุงสุข อาจารย์ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ศ.ดร.สุจิต บุญบงการ สาขาวิชาการเมืองและการจัดการปกครอง หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. ศ.ดร.สุภางค์ จันทวานิช อาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. ศ.ดร.ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ วิทยาลัยนานาชาติปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

5. ผศ.ดร.ภูริ พวงค์เจริญ อาจารย์สาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

6. ดร.ณัฐพล ใจจริง หัวหน้าสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

7. อาจารย์ปฤณ เทพนรินทร์ อาจารย์ภาควิชาเอกการเมืองการปกครอง วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารทางการเมืองมีดังนี้

1. รศ.ดร.เสรี วงษ์มณฑา อาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษ หลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาบริหารธุรกิจ (MBA) วิทยาลัยการจัดการกรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยพะเยา

2. ดร.นันทนา นันทวโรภาส คณบดีวิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structural interview) ตามกรอบประเด็นที่ได้วางไว้ เพื่อตอบปัญหาของการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลรอบด้านมากที่สุด สำหรับวัตถุประสงค์ข้อ 1 และ 2 จะสอบถามนักวิชาการผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านรัฐศาสตร์ ส่วนวัตถุประสงค์ข้อ 3 จะสอบถามนักวิชาการผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางการสื่อสารทางการเมือง หรือหากผู้เชี่ยวชาญสามารถให้ข้อมูลทั้ง 3 วัตถุประสงค์ได้ โดยมีรายละเอียดประเด็นคำถามดังนี้

1. สภาพการณ์บริบททางการเมืองในแต่ละยุคสมัย ได้แก่ สภาพการณ์ทางสังคมและการเมืองทั้ง 3 ยุคมีลักษณะอย่างไร ปัจจัยใดบ้างในบริบททางการเมืองที่มีผลต่อการสื่อสารทางการเมือง นโยบายสำคัญของผู้นำทั้ง 5 คน และบรรยากาศความสัมพันธ์ระหว่างนายกรัฐมนตรีกับสื่อมวลชนเป็นอย่างไร

2. ภูมิหลังของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร ได้แก่ ภูมิหลังของนายกรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีทั้ง 5 คนมีลักษณะอย่างไร ภูมิหลังของผู้นำทั้ง 5 คนส่งผลต่อการสื่อสารหรือไม่อย่างไร

3. การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร ได้แก่ นายกรัฐมนตรีทั้ง 5 คน คือ จอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ พล.อ.ชวลิต

ยงใจยุทธ และ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีการสื่อสารทางการเมืองเป็นอย่างไร ช่องทางการสื่อสารหลักของผู้นำทั้ง 5 คนมีหลักหรือวิธีในการสร้างสารอย่างไร ผู้นำทั้ง 5 คนมีความแตกต่างกันในการสร้างกลยุทธ์เนื้อหาสารอย่างไร ส่วนกลยุทธ์ช่องทางการสื่อสารผู้นำทั้ง 5 คนมีลักษณะอย่างไร

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

การศึกษาคั้งนี้มีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้กรอบการศึกษาคั้งสื่อสารทางการเมืองในประเด็นการสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร การวิเคราะห์บริบททางการเมืองของสังคมไทย และปัจจัยด้านภูมิหลังของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารร่วมด้วย เพื่อให้เห็นภาพรวมของการสื่อสารทางการเมืองในแต่ละยุค ซึ่งใช้วิธีวิจัยเอกสารด้วยการวิเคราะห์ข้อมูล (data analysis) จากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและการวิเคราะห์เนื้อหา ด้วยการแจกแจงนับจำนวนความถี่ของการเลือกใช้กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสารของผู้นำ เพื่อนำมาอธิบายรูปแบบการสื่อสารของนายกรัฐมนตรีแต่ละคนประมวลผลร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐศาสตร์และการสื่อสารทางการเมือง โดยจะวิเคราะห์องค์ประกอบเนื้อหาสารและช่องทางการสื่อสารโดยบริบททางการเมืองของสังคมไทยทั้ง 3 ช่วงเวลานั้นมีรายนามนายกรัฐมนตรีดังนี้ ยุคที่ 1 ระหว่างปี พ.ศ. 2500-2516 ยุคทหารมีบทบาททางการเมืองสูง นายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร คือ จอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยุคที่ 2 ระหว่างปี พ.ศ. 2517-2540 ยุคสังคมไทยมีประชาธิปไตยครึ่งใบ นายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร คือ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ และ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ และยุคที่ 3 ระหว่างปี พ.ศ. 2541-2558 ยุคปฏิรูปทางการเมือง นายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร คือ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา

นอกจากนี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือและความถูกต้องแม่นยำของข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่างๆ และการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลในหลากหลายวิธีและหลายมิติอันประกอบด้วยมิติด้านข้อมูล (data) โดยการตรวจสอบข้อมูลประเด็นเดียวกันที่มาจากคนละแหล่งโดยการเปรียบเทียบความจริงที่มาจากต่างวาระ เพื่อเลือกข้อมูลที่ใกล้เคียงกันแล้วนำมาวิเคราะห์และมิตีกรอบความคิดทฤษฎี (theoretical) ผู้วิจัยใช้กรอบทฤษฎีที่หลากหลายเข้าตรวจสอบข้อมูลในขณะที่อยู่ในสนามการวิจัยเพื่อยืนยันความจริงตามบริบทต่าง ๆ

เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนจึงนำมาจัดหมวดหมู่แยกประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อการวิเคราะห์ตีความโดยการหาความเชื่อมโยงของข้อมูล สร้างข้อสรุปจากปรากฏการณ์ และใช้แนวคิดทฤษฎีเป็นกรอบในการสรุป แล้วนำไปพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูล (analysis descriptive) เพื่อให้ได้ข้อสรุปรวมของงานวิจัยนี้ไปสู่การขยาย (extended theory) องค์ความรู้ให้ลึกซึ้งในมิติการสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร

บทที่ 4

บริบททางการเมืองในแต่ละยุคสมัย

การวิจัยเรื่องการสื่อสารทางการเมืองของผู้นำรัฐมนตรีที่มาจากทหาร ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการศึกษาเป็น 3 หัวข้อ ดังนี้ บริบทแวดล้อมทางการเมืองที่เกี่ยวกับรัฐ ซึ่งจะต้องพิจารณาร่วมกับปัจจัยด้านการบริหารงานของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารทั้ง 5 คน และสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้นำกับสื่อมวลชน จึงทำให้เข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งจะปรากฏเป็นกลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 บริบทแวดล้อมทางการเมืองทั้ง 3 ยุค

ยุคที่ 1 ระหว่างปี พ.ศ. 2500-2516 ยุคทหารมีบทบาททางการเมืองสูง

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมา การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาลในแต่ละยุคสมัยนั้นมีรูปแบบลักษณะความแตกต่างกันไปอันส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมือง การบริหารราชการแผ่นดินและระบอบประชาธิปไตยโดยรวม

ในช่วงปี พ.ศ. 2500-2516 การเมืองการปกครองของไทยอยู่ในยุครัฐราชการ (bureaucratic polity) เนื่องจากบทบาทของข้าราชการในสมัยนั้นเหนือกว่าสถาบันอื่นๆ ด้วยเหตุผลที่สำคัญ คือ การเมืองไทยเป็นเวทีของตัวแสดงจำนวนจำกัด (political elite) ด้วยกลุ่มชนชั้นนำของสังคมและประชาชนไม่ค่อยเข้ามามีบทบาทในทางการเมือง ประการต่อมา การเมืองไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงและเป็นภาพวงจรซ้ำๆ วนเวียนในการทำรัฐประหาร โดยมีการยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับเดิมแล้วเขียนรัฐธรรมนูญฉบับใหม่และการจัดการเลือกตั้งวนเวียนเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ และการปกครองของไทยมีลักษณะวัฒนธรรมการเมืองแบบไพร่ฟ้าด้วยกลุ่มคนชนชั้นสูง บริบททางการเมืองในช่วงนี้มีลักษณะแบบหลวมโดยมีทหารและข้าราชการเป็นศูนย์กลางของการเมือง (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2536, น. 1; ณิชชาภัทร อุ๋นตรงจิตร, 2556, น. 212-216 และอลงกรณ์ อรรคแสง, 2553, น. 69) กิจกรรมทางการเมืองปรากฏค่อนข้างน้อย เพราะความนิ่งเฉยทางการเมืองของพลเมือง รวมถึงความคุ้นเคยของคุณค่าในสถาบันกองทัพของประชาชนยาวนานกว่าพรรคการเมือง ปัจจัยสำคัญเหล่านี้ที่เกื้อหนุนทำให้รัฐบาลทหารที่มาจากทหารยึดอำนาจ

บทบาทของทหารที่เข้ามามีอำนาจเหนือทางการเมืองของสังคมไทยได้นั้นจะต้องพิจารณาปัจจัยอื่นๆ ด้วยเช่นกันดังที่ สุรชาติ บำรุงสุข อธิบายว่า “ต้นทศวรรษ 2500 กองทัพสามารถคุมการบริหารประเทศได้อย่างเบ็ดเสร็จนั้นขึ้นกับเงื่อนไขบริบทสังคมไทยที่อ่อนแอในช่วงนั้น ใน

ขณะเดียวกันเป็นยุคที่ทหารมีความเข้มแข็งเป็นอย่างมาก เงื่อนไขเหล่านี้จึงเป็นที่มาที่ทำให้ทหารเข้ามามีอิทธิพลเหนือการปกครอง” (สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2558)

ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2500 สังกมไทยยังอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของจอมพล ป.พิบูลสงคราม มีการนำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 มาปรับแก้ไขเพิ่มเติมในบางมาตราและนำมาประกาศใช้ใหม่อีกครั้งเพื่อผลประโยชน์ในทางการเมืองทำให้รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ต้องเผชิญกับกรณียุทธการเลือกตั้งที่สกปรกเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 ซึ่งจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ลงแข่งขันในการเลือกตั้งครั้งนี้ โดยมี พล.อ.เผ่า ศรียานนท์ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รับผิดชอบดูแลการเลือกตั้งและมีการประกาศผลการเลือกตั้งครั้งล่าช้า และในบางเขตไม่สามารถประกาศผลได้ทั้งหมด ในที่สุดกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศผลการเลือกตั้งครั้งสุดท้ายว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคเสรีนิยมนักศึกษาได้รับการเลือกตั้งเข้ามาจำนวน 85 ที่นั่งจากจำนวนทั้งหมด 160 ที่นั่งซึ่งเป็นเสียงเกินกึ่งหนึ่งของสภา โดยพรรคประชาธิปัตย์ได้รับเลือกตั้งในกรุงเทพฯ เพียง 2 ที่นั่งทั้งๆ ที่กรุงเทพฯ เป็นเขตเลือกตั้งที่แข็งที่สุดของพรรคประชาธิปัตย์ ผลการลงคะแนนเสียงที่ประกาศในต่างจังหวัดซึ่งทยอยประกาศในแต่ละแห่งปรากฏว่ากว่า 60 เปอร์เซ็นต์เป็นของพรรคการเมืองอื่น ๆ จากกรณีข้อกังขาหลายประการเหล่านี้จึงทำให้รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ต้องรับผิดชอบความผิดพลาดที่เกิดขึ้น ขณะเดียวกันความขัดแย้งทั้งการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจทางการเมืองในการเสริมสร้างบารมีของตน และผลประโยชน์ทางธุรกิจการค้าอย่างรุนแรงระหว่างจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้บัญชาการทหารบกและเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม กับจอมพล ป. พิบูลสงครามและ พล.อ.เผ่า ศรียานนท์ ผู้ดำรงตำแหน่งอธิบดีตำรวจและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยก็ได้เกิดขึ้น ซึ่ง พล.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้สร้างกองทัพตำรวจขึ้นแข่งขันกับกำลังฝ่ายทหารโดยมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผู้บังคับบัญชาการทหารบกอยู่ในขณะนั้น (ประสงค์ สุนศิริ, 2543, น. 198-202; สุจิต บัญบงการ, 2531, น. 90-96 และ สุจิต บัญบงการ, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2558)

จากเหตุการณ์ความวุ่นวายทางการเมืองของการประกาศผลเลือกตั้งจึงทำให้สื่อมวลชนได้นำเสนอข่าวและเขียนข่าวโจมตีการโกงเลือกตั้ง ประชาชนแสดงความไม่พอใจด้วยการเริ่มชุมนุมและเดินขบวนต่อต้านรัฐบาล ซึ่งนำโดยนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ประสงค์ สุนศิริ, 2543, น. 203) หลังจากนั้นจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงได้ทำรัฐประหารรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 จนทำให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม เดินทางหนีไปชายแดนไทย-เขมร และขอลี้ภัยการเมืองอยู่ที่ประเทศญี่ปุ่นจนถึงแก่อสัญกรรมเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2507 (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2554, น. 72-75, ประสงค์ สุนศิริ, 2543, น. 207-209 และสุจิต บัญบงการ, 2531, น. 96-99) การรัฐประหารครั้งนั้นเป็นการล้มล้างระบบการเมืองทั้งระบบที่ตกทอดมาจาก พ.ศ. 2475 (ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, 2552, น. 179) ดังนั้น จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงเสมือนเป็นรัฐบุรุษ

ผู้ช่วยชาติ ซึ่งได้รับความนิยมชมชอบและหลังจากนั้นเพียงชั่วเวลาปีเดียวจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำรัฐประหารเป็นครั้งที่ 2 เพื่อสร้างระบบการเมืองตามอุดมการณ์ตามจุดมุ่งหมายของตน (ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, 2552, น. 164 และสุภางค์ จันทวานิช, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2559)

หลังจากการล้มล้างรัฐบาลเก่า ทางคณะปฏิวัติได้แต่งตั้งนายพจน์ สารสิน ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีคนต่อมา ภายใต้การบริหารประเทศของนายกรัฐมนตรีนายพจน์ สารสิน ได้เพียง ประมาณเพียงสามเดือนได้มีการจัดการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2500 โดยมี จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้จัดตั้งพรรคชาติสังคมเพื่อเป็นฐานอำนาจทางการเมือง และได้รับชัยชนะ จากการเลือกตั้งครั้งนั้น ซึ่งจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และพรรคได้สนับสนุนให้ พล.อ.ถนอม กิตติขจร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (สุจิต บุญบงการ, 2531, น. 99-101) โดยตัวของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เดินทางไปรักษาตัวที่มีปัญหาสุขภาพเกี่ยวกับโรคตับและม้ามที่โรงพยาบาลวอเตอริต ณ ประเทศ สหรัฐอเมริกา ช่วงเวลานั้นสถานการณ์ทางการเมืองของไทยไม่ราบรื่นนัก กอปรกับปัญหาภายในของ รัฐบาลทั้งด้านนโยบายและการบริหารจนทำให้มีการปฏิวัติตนเองในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 ซึ่งปกครองประเทศโดยใช้กฎอัยการศึกและประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2502 (ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, 2552, น. 35-36, 2549, น. 191-192 และประสงค์ สุนศิริ, 2543, น. 214-215)

ภายใต้การปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2502 คณะรัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีลักษณะเด่น คือ รัฐบาลที่มีอำนาจเผด็จการ การรวมศูนย์อำนาจนิติบัญญัติ บริหารและตุลาการอยู่ ในการบริหารของจอมพลสฤษดิ์แต่เพียงผู้เดียว เป็นรัฐบาลที่ได้รับความนิยมชมชอบทางการเมืองสูง เพราะเน้นแนวความคิดทางการเมืองที่สำคัญคือ ชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ รัฐบาลชุดนี้ ปกครองประเทศโดยปราศจากสถาบันทางการเมืองในการทำหน้าที่ตรวจสอบควบคุมการทำงาน ส่วน สภาร่างรัฐธรรมนูญทำหน้าที่นิติบัญญัติเพียงสภาตรายางที่ทำหน้าที่ออกกฎหมายตามความประสงค์ ของนายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้าคณะปฏิวัติ ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และ อธิบดีกรมตำรวจในขณะเดียวกัน นอกจากนี้ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ริเริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ของชาติเป็นนโยบายการพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้าน ทั้งนโยบายต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ นโยบาย การต่างประเทศแบบใกล้ชิดกับสหรัฐอเมริกาและประเทศโลกเสรี การดำรงตำแหน่งทางการเมืองใน ฐานะผู้นำประเทศของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ไม่นานนัก คือ ตั้งแต่วันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2502 จนกระทั่งการอสัญกรรมของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2506 (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2549, น. 191-192 และประสงค์ สุนศิริ, 2543, น. 219-220)

เมื่อการอสัญกรรมของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงทำให้จอมพลถนอม กิตติขจร ในฐานะทายาททางการเมืองได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งในช่วงเวลาต่อมา โดยรัฐบาลจอม พลถนอม กิตติขจร บริหารประเทศโดยใช้รูปแบบและวิธีการ รวมถึงยึดนโยบายแบบเดียวกับจอม

พลสฤทธิ ณะรัชต์ ซึ่งรัฐมนตรีที่ร่วมรัฐบาลก็เป็นรัฐมนตรีจากรัฐบาลเก่าของจอมพลสฤทธิ ณะรัชต์ โดยเน้นนโยบายที่สำคัญทั้งการเมืองภายในและภายนอกประเทศ อาทิ การต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ การเร่งรัดการร่างรัฐธรรมนูญ การกวาดล้างคอร์รัปชันและทุจริตในวงราชการ แม้ว่าในปี พ.ศ. 2507 สถานการณ์ในประเทศไทยถูกคุกคามด้วยคอมมิวนิสต์ จึงเป็นเงื่อนไขประการหนึ่งในการชะลอประกาศใช้รัฐธรรมนูญ จนเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2511 รัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ณ ช่วงเวลานั้น สังคมไทยมีการจัดตั้งพรรคการเมืองอย่างคึกคัก จนกระทั่งหลังการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 ซึ่งบรรดาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ต่างสนับสนุนให้จอมพลถนอม กิตติขจร หัวหน้าพรรคสหประชาไทยเป็นนายกรัฐมนตรีสมัยที่ 3 เมื่อวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2512 (นรินทร์ เศรษฐบุตร, 2554, น. 152-163 และภุรี พวงศ์เจริญ, สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2559)

การปกครองของรัฐบาลชุดนี้อยู่ท่ามกลางความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งล้วนเป็นนักการเมืองมืออาชีพที่สังกัดพรรคต่าง ๆ ซึ่งจอมพลถนอม กิตติขจร ได้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรค จึงทำให้จอมพลถนอม กิตติขจร ต้องเผชิญกับการต่อรองผลประโยชน์พรรคการเมืองของรัฐบาล การรวมตัวกดดันรัฐบาลจากพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านในเรื่องต่าง ๆ เช่น ปัญหาข้อเรียกร้องของบรรดา ส.ส. ในสังกัดพรรคสหประชาไทยให้จัดสรรเงินงบประมาณการพัฒนาจังหวัดเพื่อแลกกับการสนับสนุนการอนุมัติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี จนในที่สุดรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร จึงทำรัฐประหารรัฐบาลตนเองเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 เพื่อสกัดกั้นการช่วงชิงอำนาจในหมู่ผู้ปกครองด้วยตนเอง และได้ล้มเลิกรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2511 โดยนำธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2502 มาปรับปรุงและประกาศใช้ใหม่เป็นธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2515 ซึ่งเป็นลักษณะการปกครองแบบเผด็จการหวนกลับมาอีกระลอกหนึ่ง (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2549, น. 192-193, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532, น. 642-643 และชัยอนันต์ สมุทวณิช และคณะ, 2529, น. 83)

นอกจากรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์การเรียกร้องของกลุ่มนิสิตนักศึกษาปัญญาชนที่เรียกร้องการใช้รัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยในการปกครองประเทศแล้วยังปรากฏการต่อต้านการใช้อำนาจเผด็จการรัฐบาลทหาร การทุจริตประพฤติมิชอบของบรรดาผู้นำทางการเมือง ตลอดจนผู้คนหลายฝ่ายมีความรู้สึกไม่ดีเพิ่มมากขึ้นเมื่อผูกขาดอำนาจด้วยการต่ออายุราชการของจอมพลประภาส จารุเสถียร และจอมพลถนอม กิตติขจร เพื่อรักษาฐานอำนาจทางทหารระหว่างที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี สภาพการณ์ทางการเมืองเช่นนี้จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนทั่วไปมีความอึดอัดมากยิ่งขึ้น จนทำให้ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยเริ่มเข้ามามีบทบาททางการเมือง โดยการจัดชุมนุมเรียกร้องการรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นในช่วงแรก และการเคลื่อนไหว

ต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพเพื่อประชาธิปไตยตามลำดับ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532, น. 642-643 และประสงค์ สุ่นศิริ, 2543, น. 235-237) แต่ทางรัฐบาลใช้กำลังเข้าปราบปรามกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงอย่างรุนแรงตั้งแต่เช้าของวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 จนกลายเป็นเหตุการณ์ปะทะกันระหว่างฝ่ายทหารและตำรวจกับฝ่ายประชาชนนิสิตและนักศึกษาที่มีการเคลื่อนไหวทั้งในนครหลวงและชนบท (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2519, น. 278) จากวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่ฝ่ายรัฐบาลใช้กำลังเข้าปราบปรามด้วยกลไกรัฐ จนเกิดความรุนแรงถึงขั้นสร้างความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สิน จึงทำให้จอมพลถนอม กิตติขจร ได้ประกาศลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในค่ำวันนั้น รวมถึงจอมพลประภาส และ พ.อ.ณรงค์ กิตติขจรต้องลาออกจากตำแหน่งทางการเมืองและเดินทางออกนอกประเทศ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2549, น. 192-193 และประสงค์ สุ่นศิริ, 2543, น. 266) จากเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ 14 ตุลาคม 16 นี้แสดงให้เห็นถึงบทบาทของทหารที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ความต้องการแสดงบทบาททางการเมืองของนักศึกษาและประชาชนในการตื่นตัวและต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น สะท้อนให้เห็นว่าระบบการปกครองที่ผูกขาดอำนาจอยู่ในคนเพียงบางกลุ่มนั้นไม่สามารถเผชิญกับความท้าทายของบริบทสังคมที่ความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงไปได้

ผลจากการศึกษาจึงมีความสอดคล้องกับ ญัฐพล ใจจริง ได้อธิบายว่า สถาบันกองทัพมีความเข้มแข็ง บรรยากาศในสังคมไทยจึงถูกควบคุมภายใต้ระบอบเผด็จการทหาร ขณะที่สถาบันประชาธิปไตยไร้ความมั่นคง สะท้อนจากการเกิดรัฐประหารถึง 3 ครั้ง คือ พ.ศ. 2500 2501 และ 2514 ทว่า ผลผลิตของพลังสังคมที่กำลังผลิตรายจากการเจริญเติบโตทางสังคมและการเงินของประเทศจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจที่จอมพลสฤษดิ์เป็นผู้ริเริ่มไว้จึงเป็นมรดกสำคัญที่ทำให้เกิดการเจริญเติบโตของพลังประชาชนที่ย้อนเข้ามาสู่ระบบการเมืองโดยที่จอมพลสฤษดิ์เองมิได้คาดหวังไว้ (สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2559)

ภุริ พวงศ์เจริญ มีทัศนะว่า ปัจจัยบริบทภายในประเทศของแต่ละยุคจะปรากฏกลุ่มพลังคู่ตรงข้ามที่ต่อต้านอำนาจรัฐบาลทหาร หรือ/และพันธมิตรที่จะสนับสนุนกองทัพ เพราะการแทรกแซงทางการเมืองของทหารจะขึ้นอยู่กับพลังของกลุ่มเหล่านี้ว่าปรากฏมากน้อยเพียงใด พลังคู่ตรงข้ามของรัฐบาลจะส่งผลต่อการเข้ามาบทบาททางการเมือง อาทิ สมัยรัฐบาลจอมพลถนอม กลุ่มพลังคู่ตรงข้ามรัฐบาลที่มีบทบาทแข็งแกร่ง คือ กลุ่มนิสิตนักศึกษา จึงเป็นผลให้ทหารล่าถอยบทบาทตนเองลงไปได้แก่ นายทุน นักอุตสาหกรรม ชนชั้นกลาง รวมถึงปัจจัยด้านความสามัคคี ความเป็นเอกภาพภายในกองทัพเอง ส่วนปัจจัยภายนอกอย่างบริบทโลกยังเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ส่งผลให้บทบาททหารในการเมืองมีความเข้มแข็งมากขึ้น เพราะสมัยการปกครองของจอมพลสฤษดิ์

มีนโยบายต่อต้านระบอบคอมมิวนิสต์ ดังนั้น จึงได้รับการช่วยเหลือทั้งทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรมหรือทางทหารจากสหรัฐอเมริกา (สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2559)

ปฤณ เทพนรินทร์ อธิบายว่า ท่ามกลางบรรยากาศการเมืองยุคแรกที่ปรากฏอำนาจของทหารในทางการเมือง เพราะความลงตัวของบริบทหลายปัจจัย คือ เงื่อนไขจากประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาที่ให้การสนับสนุนด้านการเงินแก่ประเทศไทยทั้งสถาบันกองทัพ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และทุนการศึกษา เงื่อนไขผลพวงจากสงครามเย็น และองค์ประกอบของกลุ่มอำนาจเก่าภายในประเทศ ได้แก่ สถาบันกองทัพและกลุ่มราชการ (สัมภาษณ์, 17 พฤษภาคม 2559) ขณะที่นักประวัติศาสตร์ ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ได้อธิบายสภาพการณ์เมืองที่ต่างออกไปว่า หากใช้พลเมืองจะไม่สนใจหรือเพิกเฉยต่อการเมือง แต่ด้วยอำนาจเด็ดขาดของมาตรา 17 ในรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ได้กำหนดขอบเขตและกีดกันเส้นทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไว้ ดังนั้น จึงปรากฏความอ่อนแอของประชาชนในทางการเมือง (สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2559)

การเมืองการปกครองไทยในช่วง พ.ศ. 2500-2516 เริ่มต้นด้วยการรัฐประหารอันส่งผลให้ทหารเข้ามาแทรกแซงในเวทีทางการเมืองทั้งโดยตรงและเปิดเผย จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ทำให้กองทัพเข้ามามีอิทธิพลในทางการเมืองการปกครอง ทุกมิติของสังคมไทยปรากฏเพียงบทบาทของกลุ่มชนชั้นสูงเท่านั้น วัฒนธรรมความสนใจและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสถาบันประชาธิปไตยของพลเมืองต่ำเพราะการถูกปิดกั้นจากอำนาจรัฐ และรัฐบาลพลเรือนที่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนน้อยไม่กว้างขวางมากนัก ผนวกกับบริบทโลกที่ส่งผลต่อการปกครองในประเทศไทย ดังนั้น ลักษณะสำคัญของการเมืองไทยมีรัฐบาลแบบเผด็จการภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ และนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารระดับสูง จากปัจจัยเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงบรรยากาศการสื่อสารในช่วงดังกล่าวที่มีลักษณะเชิงอำนาจนิยม (authoritarianism) การกำหนดประเด็นต่างๆ ในสังคมถูกกำหนดโดยกลุ่มคนเพียงบางส่วนที่มีอำนาจกำหนดโครงสร้างของประเทศที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อรักษาไว้ซึ่งอิทธิพลของตนในทางการเมืองการปกครอง ปราศจากปฏิกิริยาตอบสนองและการตั้งคำถามจากพลเมือง

จากเหตุการณ์ประวัติศาสตร์การปะทะต่อสู้อย่างรุนแรงระหว่างสิทธิเสรีภาพทางการเมืองของประชาชนกับระบอบเผด็จการกองทัพจึงเป็นภาพสะท้อนในการเรียกร้องประชาธิปไตยอย่างจริงจังในช่วงกลางทศวรรษ 2510 อันส่งผลให้การสถาปนากองทัพการเมืองการปกครองระบอบเผด็จการอำนาจนิยมในระบบการเมืองไทยได้ยุติบทบาททางการเมืองของคณะราษฎรอย่างสมบูรณ์โดยสิ้นเชิง

ยุคที่ 2 ระหว่างปี พ.ศ. 2517-2540 ยุคสังคมไทยมีประชาธิปไตยครึ่งใบ

การปรากฏเหตุการณ์ 14 ตุลา 16 เป็นวิกฤตการณ์สำคัญระยะหัวเลี้ยวหัวต่อทางการเมือง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวในการบริหารประเทศและความไม่พึงพอใจของประชาชนกับการใช้อำนาจมิชอบของผู้นำรัฐบาลทหาร จนทำให้ประชาชนได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตจากการปะทะที่รุนแรง ท้ายที่สุดนักศึกษาและประชาชนได้รับชัยชนะ แสดงให้เห็นว่าการเมืองของไทยไม่สามารถปกครองด้วยรูปแบบของรัฐธรรมนูญได้อีกต่อไป บริบททางการเมืองในยุคนี้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมขึ้น ปัจจัยด้านหนึ่งคือการเริ่มต้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมก่อให้เกิดการขยายตัวทางการศึกษาทั้งระดับประถม ภาควิชา และการศึกษาชั้นสูงเพื่อรองรับกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ จึงเกิดกลุ่มนักศึกษาที่ต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองจากระบบการศึกษาสมัยใหม่ รวมถึงความต้องการประชาธิปไตยในการปกครองประเทศ นอกจากนี้ช่วงเวลาขณะนั้นยังปรากฏกลุ่มธุรกิจและนักการเมืองเข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้น ดังนั้น ระบบการเมืองการปกครองของไทยจึงเปลี่ยนจากระบบอำมาตยาธิปไตยมาสู่ระบอบชนาธิปไตย (plutocratic polity) หรือรัฐธุรกิจ บทบาททางการเมืองของทหารจึงน้อยลง (สมควร สาคร, 2554, น. 5, ฌัฐพล ใจจริง, สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2559 และสุรชาติ บำรุงสุข, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2558) ทว่าไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าจจะปราศจากอำนาจทางการเมืองของกองทัพ เพราะทหารมีมุมมองว่ารัฐบาลพลเรือนไม่สามารถดูแลสถานการณ์ที่ลำบากของการขยายลัทธิคอมมิวนิสต์และความขัดแย้งของพรรคการเมืองได้ (สุจิต บุญบงการ, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2558)

หลังจากเหตุการณ์วันมหาวิปโยคสงบลง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (14 ตุลาคม 2516 - 15 กุมภาพันธ์ 2518) ซึ่งรัฐบาลนายสัญญาได้จัดทำรัฐธรรมนูญที่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย คือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 มีการจัดเลือกตั้งเมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2518 จึงทำให้ระบอบการเมืองไทยเป็นระบอบการเมืองเปิด เกิดชนชั้นนำกลุ่มใหม่ก้าวเข้าสู่เวทีการเมืองคือกลุ่มชนชั้นนำทางธุรกิจที่มีทรัพยากรทางอำนาจมาจัดตั้งพรรคการเมืองหรือการสนับสนุนทางการเมืองเพื่อเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรง ในปี พ.ศ. 2517 มีการจดทะเบียนพรรคการเมืองมากกว่า 50 พรรค (สุจิต บุญบงการ, 2531, น. 107) แต่พรรคที่ชนะการเลือกตั้งขณะนั้น คือพรรคประชาธิปัตย์มีผลให้ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ซึ่งเป็นหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (15 กุมภาพันธ์ 2518-14 ตุลาคม 2518) แต่ไม่สามารถจัดตั้งรัฐบาลขึ้นบริหารได้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช หัวหน้าพรรคกิจสังคมกลับเป็นผู้สามารถจัดตั้งรัฐบาลผสม (12 พรรค) ขึ้นแทนได้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ บริหารประเทศได้เพียงปีเศษจึงยุบสภาเพราะรัฐบาลชุดนี้ค่อนข้างเปราะบาง โดยสมาชิกร่วมรัฐบาลต่างอยากได้ตำแหน่งทางการเมืองนับตั้งแต่รัฐมนตรีและตำแหน่งที่ปรึกษา

รวมถึงอุกบรดา ส.ส. ร่วมพรรครัฐบาลต่างกดดันการทำงานเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวและตำแหน่งทางการเมือง (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2549, น. 194-195 และประสงค์ สุ่นศิริ, 2543, น. 285-290) จนมีการจัดเลือกตั้งใหม่ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2519 (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532, น. 644) กล่าวได้ว่าช่วงปี พ.ศ. 2517-2519 มีพรรคการเมืองเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากเพื่อรับช่วงบทบาททางการเมืองจากรัฐบาลชั่วคราวของนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เกิดการตื่นตัวทางการเมืองสูง และพรรคการเมืองจึงมีบทบาทสำคัญในการบริหารประเทศ

หลังจากการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2519 ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช สามารถจัดตั้งรัฐบาลผสมและดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้เพียงสี่เดือนเท่านั้นก็ต้องเผชิญกับปัญหาการแตกแยกภายในพรรคประชาธิปัตย์ ผนวกกับการต่อต้านของกลุ่มอำนาจทางการเมืองฝ่ายเผด็จการทางทหารที่ต้องการกลับเข้าเวทีอำนาจ ช่วงขณะเดียวกันมีการชุมนุมประท้วงต่อต้านการกลับเข้าประเทศของจอมพลถนอม ซึ่งอ้างว่าต้องการมาดูแลบิดาที่ป่วย ด้วยการบวชเป็นสามเณรเข้ามาและบวชเป็นพระภิกษุที่วัดบวรนิเวศ ซึ่ง ม.ร.ว.เสนีย์ไม่สามารถแก้ปัญหานี้ได้จึงทำให้บรรยากาศทางการเมืองตึงเครียด (ลิขิต ธีรเวคิน, 2553, น. 151) จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ขึ้น ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น และเป็นประวัติการณ์ ประชาธิปไตยจากเหตุการณ์วันมหาวิปโยคจากการตื่นตัวทางการเมืองโดยเรียกร้องต่อสู้ของมวลชนที่ต้องการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง หลังจากนั้นช่วงปีเดียวกันยังปรากฏความตึงเครียดระหว่างสองกลุ่มที่ขัดแย้ง คือ ผู้นำทางการเมืองและผู้นำทหาร จากความวุ่นวายนี้นำไปสู่การทำรัฐประหารโดยคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินที่มี พล.ร.อ.สงัด ชลออยู่ เป็นหัวหน้าคณะปฏิรูปทำการรัฐประหารล้มรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ และยกเลิกรัฐธรรมนูญ 2517 โดยแก้ไขสถานการณ์อย่างฉับพลันเพื่อความอยู่รอดของชาติ โดยให้นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2549, น. 194 -195 และ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532, น. 644) เหตุการณ์ช่วง 2 ปีก่อนการยึดอำนาจสังคมไทยเต็มไปด้วยความสับสนวุ่นวายและขัดแย้งอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนทั้งการประท้วงหยุดงาน การชุมนุมประท้วงในที่สาธารณะ หรือการสังหารผู้เกี่ยวข้องทางการเมือง อย่างไรก็ตาม ความวุ่นวายที่ปรากฏนั้นมีส่วนเอื้อต่อการยึดอำนาจของฝ่ายกองทัพ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532, น. 644)

ยุคการบริหารประเทศของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร (22 ตุลาคม 2519-20 ตุลาคม 2520) ปกครองประเทศภายใต้รัฐธรรมนูญเผด็จการ และประกาศกฎอัยการศึกด้วยนโยบายลัทธิคอมมิวนิสต์และมาตรการต่าง ๆ เพื่อปิดกั้นควบคุมสิทธิเสรีภาพและห้ามการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน บรรยากาศทางการเมืองจึงหดหู่และอึมครึม กอปรกับรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียรบริหารประเทศไร้ประสิทธิภาพ ท้ายที่สุด พล.ร.อ.สงัด ชลออยู่ และคณะนายทหาร ดำรวจ พลเรือนจำนวนหนึ่งได้ร่วมทำรัฐประหารล้มรัฐบาลนายธานินทร์ ในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 และ

ให้สัญญาแก่ประชาชนจะจัดให้มีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่พร้อมจะจัดเลือกตั้งทั่วไปภายในเวลาหนึ่งปี ในระหว่างการร่างรัฐธรรมนูญคณะปฏิวัติให้ พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรีคนถัดมา (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2549, น. 195-196 และประสงค์ สุ่นศิริ, 2543, น. 347-369)

ช่วงปี พ.ศ. 2521 พรรคการเมืองมีบทบาทค่อนข้างจำกัดเพราะต้องปกครองร่วมกับทหาร กองทัพจึงเป็นสถาบันทางการเมืองที่สำคัญในการคานอำนาจระหว่างพรรคการเมืองกับทหาร หลังจากการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2522 มีการชาวเสียงส่งผลให้ พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ (12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2520-29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2523) (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532, น. 647) ดำรงตำแหน่งหัวหน้ารัฐบาล ปกครองด้วยรัฐธรรมนูญฉบับกึ่งเผด็จการกึ่งประชาธิปไตยจึงได้สมญาว่า “รัฐธรรมนูญฉบับครึ่งใบ” เพราะบทบาทวิถีของรัฐธรรมนูญฉบับนี้สามารถรวมขอมอำนาจของระบบราชการกับพลังอำนาจนอกระบบราชการ แต่การบริหารประเทศของ พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นั้นมิได้ราบรื่นเพราะถูกกดดันจากกลุ่มทหารยังเติร์ก เนื่องจากกลุ่มทหารกล่าวนี้ไม่ค่อยศรัทธาทันทีบุคคลิก และนโยบายในการบริหารประเทศ (กลุ่มทหารหนุ่มที่มี พ.อ.มัญญู รูปขจร พ.อ.ชูพงษ์ มัทวพันธ์ พ.อ.ปรีดี รามสูตร พ.อ.ชาญบุรณ์ เพ็ญตระกูล พ.อ.ประจักษ์ สว่างจิตร และ พ.อ.จำลอง ศรีเมือง) และ ส.ส.ร่วมพรรครัฐบาล ท้ายที่สุด พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้ประกาศลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2549, น. 196 และ สุจิต บัญบังการ, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2558) กล่าวได้ว่าบริบทการเมืองช่วงนี้กองทัพยังคงบทบาททางการเมืองที่มีพลังเข้มแข็งสามารถคานอำนาจระหว่างพรรคการเมืองกับทหารโดยมีนายกรัฐมนตรี พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เป็นตัวประสาน (สุจิต บัญบังการ, 2531, น. 107 และ 157) ต่อมาบรรดานายทหารยังเติร์กสนับสนุนให้ พล.อ.เปรม ให้เป็นผู้บัญชาการทหารบกเพราะมีความสนิทสนม (สุจิต บัญบังการ, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2558) และหนุนเป็นนายกรัฐมนตรีตามลำดับ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532, น. 647)

จากการประกาศลาออกจากรัฐมนตรีของ พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เมื่อวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2523 ที่ประชุมสภาได้ลงมติให้ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจากการสนับสนุนของกลุ่มทหารยังเติร์กและบรรดา ส.ส. พรรคการเมืองต่างๆ พล.อ.เปรม ดำรงตำแหน่งผู้บริหารประเทศมาอย่างต่อเนื่องและยาวนานตั้งแต่วันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2523 ถึงวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2531 จากปรากฏการณ์ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับพลเมืองในอดีต พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ แลเห็นแล้วว่าการปกครองประเทศในลักษณะเผด็จการเช่นเดิมไม่สามารถสร้างความพอใจแก่ประชาชนได้ (ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2559) สำหรับสมัยแรกของการบริหารงานของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ มีฐานสนับสนุนทางการเมืองอยู่เต็มทั้งทางกองทัพ วุฒิสภาเพราะมีทหารอยู่มาก รวมถึงพรรคการเมืองก็ให้ความร่วมมืออย่างดี (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2554, น. 171) แต่รัฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ก็ต้องพบปัญหาเช่นเดียวกับ

รัฐบาลชุดก่อน ๆ อาทิ ความแตกแยกของ ส.ส. สังกัดพรรครวม และความขัดแย้งภายในพรรคการเมืองบางพรรค จึงทำให้ต้องมีการยุบสภาถึงสามครั้ง คือ วันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2526 วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2529 และวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2531 สำหรับยุทธวิธีในการเป็นผู้นำรัฐบาลของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ คือ เหนือพรรค เหนือพวกและเหนือผลประโยชน์ ความซื่อสัตย์สุจริตต่อประเทศชาติ องค์กรประกอบเหล่านี้ล้วนมีส่วนสำคัญที่ทำให้ พล.อ.เปรมสามารถครองตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้อย่างยาวนาน สามารถดำเนินแผนโครงการต่าง ๆ อย่างการพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก (Eastern Sea board Development Program: ESB) และขจัดนานาปัญหาอย่างวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจจนต้องประกาศลดค่าเงินบาทและวิกฤตการณ์น้ำมันได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความชอบธรรมทางการเมือง (ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2559 และ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2549, น. 196-197)

หลังจาก พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ประกาศต่อสาธารณชนไม่ขอรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ หัวหน้าพรรคชาติไทยได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐบาลภายใต้การนำของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ (4 สิงหาคม 2531-23 กุมภาพันธ์ 2534) เป็นรัฐบาลผสมของพรรคการเมืองต่างๆ ซึ่งนโยบายสำคัญ คือ การขยายการค้าและความร่วมมือกับเพื่อนบ้าน โดยเปลี่ยนนามรบเป็นสนามการค้า อุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ คือ ความสามัคคีของพรรคร่วมรัฐบาล (นรินทร์ เศรษฐบุตร, 2554, น. 287) นอกจากนี้ การบริหารประเทศเป็นที่ประจักษ์โดยทั่วไปว่าปรากฏการทุจริตประพฤติมิชอบและการคอร์ปชั่นของบรรดาคณะรัฐมนตรีว่าเป็น “Buffet cabinet” รวมถึงรัฐบาลยังต้องเผชิญกับความขัดแย้งระหว่าง พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมกับคณะผู้นำของกลุ่มทหาร จปร. 5 คือ พล.อ.สุจินดา คราประยูร พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ พล.อ.อิสรพงษ์ หนุณภักดี พล.อ.อ.เกษตกร โรจนนิล และ พล.อ.วีโรจน์ แสงสนิท โดยมีข่าวลือการโยกย้ายบุคคลสำคัญในกลุ่ม จปร. 5 ออกจากตำแหน่งของกองทัพ สภาพการณ์ทั้งสองประการนี้จึงเป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้คณะทหารกลุ่ม จปร. 5 ทำรัฐประหารรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ โดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2549, น. 197 และนรินทร์ เศรษฐบุตร, 2554, น. 293-295)

คณะ รสช.ได้เชิญนายอานันท์ ปันยารชุน อดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศและนักการทูตมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (2 มีนาคม 2534-6 เมษายน 2535) และคณะรัฐประหารได้ประกาศใช้ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2534 ขึ้นบังคับใช้ ดังนั้น การเมืองการปกครองของไทยจึงหวนกลับมาสู่ระบอบเผด็จการทหารอีกครั้ง ซึ่งการบริหารประเทศของรัฐบาลนายอานันท์ยึดถือความโปร่งใส (transparency) ในการทำงานจึงสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชน แต่ประเทศไทยยังคงอยู่ภายใต้ระบอบอำนาจของกองทัพ เพราะ รสช. ได้จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่คือ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 ซึ่งเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ว่ารัฐธรรมนูญนี้เอื้ออำนวยต่อการสืบทอดอำนาจทางการเมืองของคณะรัฐประหาร และมีได้กำหนดให้นายกรัฐมนตรีต้องมาจากการเลือกตั้ง จนกระทั่งผลการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2535 มีผลให้นายณรงค์ วงศ์วรรณ หัวหน้าพรรคสามัคคีธรรมซึ่งเป็นพรรคที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคณะ รสช. มีสิทธิเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่ปรากฏข้อมูลว่านายณรงค์ วงศ์วรรณ เป็นผู้ที่มีรายชื่อในบัญชีดำของสถานทูตสหรัฐอเมริกาที่จะไม่ได้รับวีซ่า (visa) เข้าประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนั้น พล.อ.สุจินดา คราประยูรจึงได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทนโดยอ้างเหตุผลถึงความจำเป็นที่ต้องเสียสละเพื่อชาติ (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2554, น. 297-304 และ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2549, น. 197)

การปฏิบัติหน้าที่นายกรัฐมนตรี พล.อ.สุจินดา คราประยูร (7 เมษายน 2535-24 พฤษภาคม 2535) อยู่ภายใต้ คณะ รสช. หรือพรรคการเมืองบางพรรคกับทหารเป็นฐานหนุนปกครองด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 ซึ่งมีบทบัญญัติที่ซ่อนกระบวนกรทางการเมืองแบบเผด็จการไว้หลายประเด็น หลังจากนั้น พล.อ.สุจินดา คราประยูร ต้องเผชิญกับการประท้วงของ ร.ต.ฉลาด วรฉัตร ในวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2535 ด้วยการอดข้าวประท้วงที่นายกรัฐมนตรีมิได้เป็น ส.ส. ในเวลาถัดมา พล.ต.จำลอง ศรีเมือง ส.ส. กรุงเทพฯ เปิดปราศรัยต่อต้าน พล.อ.สุจินดา คราประยูร ด้วยเช่นกัน (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2554, น. 310-314) ตลอดจนการเรียกร้องของกลุ่มประชาชนให้ พล.อ.สุจินดา คราประยูร ลาออกจากตำแหน่งและให้ผ่านกระบวนการเลือกตั้งเสียก่อนจึงสมควรดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ทางด้านนิตินัยตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2534 พล.อ.สุจินดา คราประยูร มีความชอบธรรมตามกฎหมายในการดำรงตำแหน่งสูงสุดนี้ แต่ด้านความชอบธรรมทางการเมืองนั้นมิได้รับความเห็นชอบและความยินยอมจากประชาชนมากขึ้นเรื่อยๆ จนเกิดความรุนแรงทางการเมืองระหว่างฝ่ายกองทัพกับประชาชนผู้รักประชาธิปไตยทุกวงการตั้งแต่ระดับบุคคล กลุ่มองค์กรประชาธิปไตย องค์กรพัฒนาเอกชน คนชั้นกลางทุกอาชีพ พนักงานข้าราชการ นักธุรกิจจนกลายเป็นพลัง “มือบมือถือ” เพราะเป็นการชุมนุมที่ผู้ประท้วงมีโทรศัพท์มือถือใช้สื่อสาร รวมถึงพรรคการเมืองได้ลุกขึ้นต่อต้านการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ พล.อ.สุจินดา คราประยูร (อเนก เหล่าธรรมทัศน์, 2538, น. 10-11 และอลงกรณ์ อรรคแสง, 2553, น. 156) ช่วงวันที่ 17-20 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 เกิดเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ และสถานการณ์ดังกล่าวสงบลงเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2535 โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแก้ไขสถานการณ์ให้เข้าสู่สภาวะปกติเมื่อ พล.อ.สุจินดา คราประยูร ลาออกจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 และการจัดตั้งรัฐบาลใหม่โดยอานันท์ ปันยารชุน เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นสภาระที่สอง (14 มิถุนายน 2535-13 กันยายน 2535) (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2549, น. 198 และนรนิติ เศรษฐบุตร, 2554, น. 317-318)

ช่วงเวลาต่อมา การเมืองไทยมีการจัดเลือกตั้งเมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2535 ส่งผลให้นายชวน หลีกภัย หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (22 กันยายน 2535-19 พฤษภาคม 2538) รัฐบาลนี้ได้รับการเรียกร้องให้แก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2534 เพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยให้สมบูรณ์ โดยการประท้วงอดอาหารของ ร.ต.ฉลาด วรฉัตร แต่นายกรัฐมนตรีนายชวน หลีกภัย เห็นว่าข้อเรียกร้องนี้เป็นหน้าที่ของรัฐสภา จึงมอบให้ประธานรัฐสภา (นายมารุต บุณนาศ) ทำการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย ซึ่งการบริหารประเทศของรัฐบาลชุดนี้ดำเนินไปอย่างเชื่องช้า เพราะเป็นรัฐบาลผสมและการขาดประสิทธิภาพของรัฐบาลเองผนวกกับเกิดความขัดแย้งระหว่างพรรคประชาธิปัตย์และพรรคพลังธรรม จึงทำให้พรรคพลังธรรม ขอดถอนตัวออกจากการร่วมรัฐบาลเป็นผลให้นายชวน หลีกภัย ตัดสินใจยุบสภาเพื่อการจัดเลือกตั้งทั่วไปใหม่ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2549, น. 198)

ผลการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2538 นายบรรหาร ศิลปอาชา หัวหน้าพรรคชาติไทยได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีภายใต้รัฐบาลผสม (13 กรกฎาคม 2538-27 กันยายน 2539) ในขณะนั้นปรากฏกระแสการปฏิรูปการเมืองและเริ่มแพร่กระจายไปในวงกว้าง โดยรัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการปฏิรูปการเมือง เพื่อจัดทำแผนพัฒนาการเมืองไทย รัฐบาลชุดนี้บริหารประเทศได้เพียงปีเศษและถูกเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจในประเด็นการมีสัญชาติไทยของนายบรรหาร ศิลปอาชา ในที่สุดรัฐบาลนายบรรหารประกาศยุบสภา (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2549, น. 198-199)

พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนต่อมาเมื่อชนะการเลือกตั้งในวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 พรรคความหวังใหม่โดยมี พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นหัวหน้าพรรคได้รับเสียงข้างมากและสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้สำเร็จ (วิษณุ เครืองาม, 2557, น. 203) รัฐบาล พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ (29 พฤศจิกายน 2539-6 พฤศจิกายน 2540) ต้องพบปัญหาเหมือนรัฐบาลนายชวน หลีกภัย คือ การเรียกร้องให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2534 ให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ ซึ่งการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นเสมือนการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ภายใต้เจตนารมณ์เพื่อการปฏิรูปการเมืองไทย ท้ายที่สุดมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้สำเร็จเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540 แต่กระนั้นรัฐบาล พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ต้องเผชิญกับวิกฤตการเงินโดยรวมอย่างรุนแรง ระบบเศรษฐกิจไทยต้องเผชิญกับสภาวะขาดความเชื่อมั่นและขาดสภาพคล่องที่เกิดจากความล้มเหลวในการปกป้องค่าเงินบาท จน รัฐบาลต้องไปกู้เงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2540 เป็นเงินประมาณ 765,000 ล้านบาท (17,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) แต่ไม่สามารถแก้ไขวิกฤตเศรษฐกิจได้ (ประสิทธิ์ ประวรณะ, 2554, น. 437 และจักษ์ พันธุ์ชูเพชร, 2555, น. 396-399) จนทำให้ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ต้องลาออกจากตำแหน่งผู้นำรัฐบาล ในขณะนั้นพรรคประชาธิปัตย์โดย พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์

เลขาธิการพรรคสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้สำเร็จอย่างรวดเร็วโดยการดึงพรรคประชากรไทย (นำโดย นายวัฒนา อัครเวม) และพรรคกิจสังคมเข้าร่วมรัฐบาลเป็นผลให้นายชวน หลีกภัย ได้ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีอีกวาระหนึ่ง (9 พฤศจิกายน 2540-6 มกราคม 2544) ภายใต้การนำของรัฐบาลนาย ชวน หลีกภัย สามารถดำรงตำแหน่งจนครบวาระและจัดให้มีการเลือกตั้งในเดือนมกราคม พ.ศ. 2544 (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, 2549, น. 198-199)

นอกจากนี้ ผลจากการสัมภาษณ์นักรัฐศาสตร์ ปุณ เทพนรินทร์ อธิบายบริบทการเมือง ในยุคนี้ที่มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัย คือ กองทัพได้ลดหน้าที่ของตนเอง ในทางการเมือง เพราะปัจจัยภายนอกที่สหรัฐอเมริกาบอบช้ำจากสงครามเวียดนาม จึงลดการสนับสนุน นัทรพยากรให้แก่ประเทศไทยในด้านต่าง ๆ อย่างที่เคยเป็นมา ส่วนบริบทภายในประเทศด้านหนึ่งคือ ความแตกแยกในหมู่ชนชั้นนำจากความไม่พึงพอใจในการต่ออายุราชการของจอมพลประภาส และ จอมพลถนอม (สัมภาษณ์, 17 พฤษภาคม 2559) นอกจากนี้ ฌ์ฐพล ใจจริง กล่าวว่า สภาพการ ปกครองในช่วงนี้มีความผันแปรมาก เพราะบางช่วงก็ปรากฏความเป็นประชาธิปไตย เช่น หลังจกวัน มหาวิโยค แต่บางช่วงก็พบความเป็นเผด็จการจากรัฐประหารโดย รสช. ในรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ซึ่งแนวโน้มโดยรวมของสังคมไทยปรากฏลักษณะความเป็นประชาธิปไตยที่ค่อยๆ งอกงามมากขึ้นเมื่อ เทียบกับยุคแรก (สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2559)

สำหรับบริบททางการเมืองในยุคนี้เป็นการก่อรูประบอบประชาธิปไตยครั้งเ็บด้วยเหตุผล ที่ว่าแม้ว่าจะเกิดปรากฏการณ์ทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมแล้วก็ตาม หลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ประชาชนยังคงเรียกร้องรัฐบาลกองทัพ เพราะความอ่อนแอ และความไร้ประสิทธิภาพของรัฐบาลบางสมัย วิถีทางแห่งประชาธิปไตยไม่สามารถทำให้ทุกคนใน สังคมพอใจได้ กอปรกับสถานการณ์ในช่วงปี พ.ศ. 2517 สังคมไทยต้องต่อสู้กับการขยายลัทธิ คอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทุกฝ่ายต่างมีทัศนะว่ารัฐบาลที่มาจากระบอบประชาธิปไตยไม่ สามารถจัดการกับปัญหานี้ได้ (ณชชาภัทร อุ่นตรงจิตร, 2556, น. 217-221) ขณะที่ประเทศ มหาอำนาจก็ลดบทบาทในการสนับสนุนประเทศไทย รวมถึงสังคมเต็มไปด้วยความสับสนวุ่นวายและ ชัดแย้งอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ซึ่งเอื้อต่อการยึดอำนาจของฝ่ายกองทัพที่ยังคงปรากฏอยู่ ข้อสังเกตที่น่าสนใจจากผลการศึกษาพบว่า สภาพการณ์สื่อสารโดยรวมของยุคนี้มีลักษณะร่วมระหว่าง อำนาจกับความเป็นเสรี เนื่องจากบทบาทของกองทัพยังปรากฏอยู่ในทางการเมือง ภาครัฐจึงมีอำนาจ ในการกำหนดประเด็นเรื่องราวต่าง ๆ ในทางสังคม แต่ทว่ารัฐไม่สามารถสร้างประเด็นได้อย่างเช่นแต่ ก่อน เพราะเกิดแนวคิดสมัยใหม่จากภาคประชาสังคม จึงทำให้เกิดการสื่อสารที่ยืดหยุ่นและผ่อนคลาย มากขึ้น

ยุคที่ 3 ระหว่างปี พ.ศ. 2541-ปัจจุบัน ยุคปฏิรูปการเมือง

หลังปี พ.ศ. 2540 ภาคประชาสังคมมีความเข้มแข็งในขณะที่สถาบันกองทัพได้ล่าถอยบทบาทออกจากเวทีทางการเมือง (สุรชาติ บำรุงสุข, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2558) ทหารทราบดีว่าการที่กองทัพจะเข้ามามีอำนาจทางการเมืองดังเช่นที่ผ่านมานั้นดูจะเป็นเรื่องยาก ผนวกกับมีความเป็นทหารอาชีพมากขึ้น (สุจิต บุญบงการ, 8 ธันวาคม 2558) จึงปรากฏปีแห่งการปฏิรูปทางการเมือง มีการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” หรือประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น เพราะมีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนและการทำประชาพิจารณ์ มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540 สาระสำคัญเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพิ่มขึ้น และการปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้การเมืองมีความโปร่งใส และสุจริต (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2549, น. 129-131)

ต้นปี พ.ศ. 2544 เกิดปรากฏการณ์ชนะการเลือกตั้งอย่างท่วมท้นของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคไทยรักไทยได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 23 ด้วยนโยบายประชานิยม ซึ่งการเลือกตั้งครั้งนี้เป็นการเลือกตั้งแบบผสมระหว่างการเลือกตั้งแบบเขตเดียวคนเดียว (400 เขต) และการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง ซึ่งเป็นการเลือกตั้งแบบสัดส่วน และพรรคไทยรักไทยมีจำนวน ส.ส. 248 ที่นั่ง รัฐบาลชุดนี้ได้จัดตั้งรัฐบาลผสมระหว่างพรรคไทยรักไทย พรรคความหวังใหม่ พรรคชาติไทยและนำพรรคเสรีธรรมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของพรรคไทยรักไทยได้นอกจากนี้ยังเป็นรัฐบาลชุดแรกที่มาจากการเลือกตั้งภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 (สถาบันและกระบวนการทางการเมือง, เอกสารการสอน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2549, น. 199-200 และประสิทธิ์ ประวรธนะ, 2554, น. 437)

รัฐบาลภายใต้การนำของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร สามารถบริหารประเทศจนครบวาระ ด้วยนโยบายประชานิยมโครงการต่าง ๆ ก็ยิ่งทำให้อำนาจของนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร มีความมั่นคงมากยิ่งขึ้น ผลจากการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2548 พรรคไทยรักไทยได้รับเลือกตั้ง 377 คน แต่แล้วก็ปรากฏการทุจริตการซื้อที่ดินรัชดาที่คนใกล้ชิดของนายกรัฐมนตรีเข้าไปเกี่ยวข้องและคดีการขายบริษัทชินคอร์ป ซึ่งมีชื่อของคนในตระกูลชินวัตรเป็นเจ้าของโดยไม่ได้จ่ายภาษีให้กับประเทศ จนทำให้เกิดกระแสการต่อต้านอย่างต่อเนื่อง แม้ว่ารัฐบาลจะใช้วิธีการยุบสภาแล้วเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 และจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ในวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2549 (ประสิทธิ์ ประวรธนะ, 2554, น. 438) แต่พรรคไทยรักไทยได้รับการคัดเลือกเข้ามาใหม่อีกหน ส่วนกระแสการต่อต้านยังไม่สิ้นสุดลง สภาพการณ์เช่นนี้ทำให้มีการวิพากษ์วิจารณ์รวมทั้งติเตียนจากทั้งประชาชน นักวิชาการและสื่อมวลชน จนนำไปสู่ความวุ่นวายทางการเมืองที่ประชาชนสองกลุ่มออกมาเคลื่อนไหว

โดยกลุ่มหนึ่งให้การสนับสนุนรัฐบาล และอีกกลุ่มหนึ่งคือ พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยได้ออกมาโจมตีและต่อต้านระบอบทักษิณ (ชาดา นนทวัฒน์, 2557, น. 188-189) เพราะเห็นว่ามีผลประโยชน์ทับซ้อนกับธุรกิจส่วนตัวและมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมในการเป็นผู้บริหารประเทศ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร โดยในระยะแรกมีแกนนำ 5 คนซึ่งประกอบไปด้วยนายสนธิ ลิ้มทองกุล พล.ต.จำลอง ศรีเมือง นายสมศักดิ์ โกศัยสุข นายพิภพ ธงไชยและนายสมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ (วิชาญ จำปาขาว, 2554, น. 533)

หลังจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 บังคับใช้เกือบทศวรรษก็เกิดรัฐประหารขึ้นโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) มี พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน เป็นหัวหน้าคณะรัฐประหารรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 โดยที่ คปค. ได้ยกเลิกรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 (อลงกรณ์ อรรคแสง, 2553, น. 184) และจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวโดยมี พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (1 ตุลาคม 2549-29 มกราคม 2551) (ประสิทธิ์ ประวรรณ, 2554, น. 438) การจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวของ พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ นั้นประกอบไปด้วยรัฐมนตรีผู้สูงอายุและข้าราชการประจำที่เกษียณอายุแล้วจำนวนมากที่เน้นการบริหารประเทศด้วยการรักษาคุณธรรม จริยธรรมและการทำงานที่ซื่อซื่อ (ชาดา นนทวัฒน์, 2557, น. 185-196)

สภาวะทางการเมืองช่วงขณะนั้นไร้ความมั่นคง มีทั้งการประท้วง การฟ้องร้องพรรคการเมืองทำผิดกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้งจนต้องมีการเปลี่ยนรัฐบาล หรือการเปลี่ยนนายกรัฐมนตรีถึง 3 ครั้งในช่วง 1 ปีเศษ ช่วงปลายปี พ.ศ. 2550 รัฐบาลชั่วคราวที่มาจากแต่งตั้งของคณะรัฐประหารจัดให้มีการลงประชามติรับหรือไม่รับร่างรัฐธรรมนูญปี 2550 และประชาชนลงประชามติส่วนใหญ่ยอมรับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยประกาศใช้เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2550 (อลงกรณ์ อรรคแสง, 2553, น. 185) และจัดการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550 ผลการเลือกตั้งทั่วไปปรากฏว่าพรรคพลังประชาชนซึ่งเป็นตัวแทนพรรคไทยรักไทยที่ถูกคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตัดสินให้ยุบไป (ตั้งแต่พฤษภาคม 2550) ได้รับเลือกตั้งเข้ามามากที่สุด ได้จัดตั้งรัฐบาลผสมขึ้นช่วงต้นปี พ.ศ. 2551 มีนายสมัคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคพลังประชาชน ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2551 และในวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2551 คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้ตัดสินว่านายสมัครทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับการรับจ้างเป็นพิธีกรรายการทางโทรทัศน์ ซึ่งเข้าข่ายเป็นลูกจ้าง และยังมีพฤติการณ์เสมือนเป็นหุ้นส่วนบริษัทที่ได้รับประโยชน์ขณะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นการขัดรัฐธรรมนูญ มาตรา 267 จึงเป็นผลให้นายสมัครต้องพ้นสภาพจากการเป็นผู้นำประเทศ หลังจากนั้น ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลซึ่งเป็นเสียงข้างมากได้เลือกนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์เป็นนายกรัฐมนตรีแทน (<http://witayakornclub.wordpress.com>, 2558)

รัฐบาลชุดต่อมาคือ นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ จากพรรคพลังประชาชน การบริหารประเทศเต็มไปด้วยอุปสรรค เพราะถูกขับไล่จากกลุ่มพันธมิตรที่หน้าสนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิ ช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2551 ทำให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาล สังคมไทยในช่วงนี้ตกอยู่ในสภาวะความขัดแย้งทางการเมืองอย่างยาวนานใหญ่ของ 2 ขั้ว จนกระทั่งศาลรัฐธรรมนูญได้ประกาศตัดสินคดีที่คณะกรรมการเลือกตั้งยื่นฟ้องว่าพรรคการเมืองทุจริตเลือกตั้งปลายปี พ.ศ. 2551 คือพรรคพลังประชาชน ประเทศไทยและมัชฌิมาธิปไตยว่าผิดจริง เป็นผลให้นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ต้องพ้นจากตำแหน่งผู้นำประเทศและถูกตัดสิทธิการลงเลือกตั้งและดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี

เหตุการณ์ทางการเมืองมีความผันผวนเกิดความแตกแยกทางแนวคิดอย่างรุนแรงจนทำให้เกิดวิกฤตทางการเมือง ในที่สุดสภาผู้แทนราษฎรเปิดประชุมเพื่อลงมติเลือกนายกรัฐมนตรีคนใหม่ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ (15 ธันวาคม 2551-10 พฤษภาคม 2554) หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ขณะนั้นกลุ่มพันธมิตรเล็กชุมนุม แต่เกิดกลุ่มเสื้อแดงที่สนับสนุนฝ่ายอดีตนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ออกมาชุมนุมคัดค้านต่ออำนาจรัฐบาลประชาธิปัตย์แทน ช่วงครึ่งแรกปี พ.ศ. 2552 รัฐบาลต้องเผชิญกับปัญหาของการชุมนุม ปัญหาความขัดแย้งภายในรัฐบาลผสมและปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจโลกถดถอยอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้การเมืองไทยช่วงปี พ.ศ. 2551-2552 วนเวียนอยู่ของการแย่งชิงอำนาจ 2 ขั้วอย่างสุดโต่ง และในวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 นายอภิสิทธิ์ ได้ประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎร จัดให้มีการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 (ประสิทธิ์ ประวรรณ, 2554, น. 439)

วิกฤตการเมืองของไทยยังปรากฏเรื่อยมา แม้ว่าจะมีการเลือกตั้งครั้งใหม่หลังจากรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ยุบสภาไปแล้ว โดยประชาชนเลือกพรรคเพื่อไทยเป็นเสียงส่วนใหญ่อันส่งผลให้นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร (5 สิงหาคม 2554-9 ธันวาคม 2556) เป็นนายกรัฐมนตรีหญิงคนแรกของประเทศไทยและเป็นน้องสาวของอดีตนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร สภาพทางการเมืองสมัยการบริหารงานของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ยังปรากฏความไม่ลงรอยทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง บรรยากาศทางการเมืองมีความอ่อนไหวสูงส่งผลให้เกิดการชะลอตัวทางเศรษฐกิจ (http://www.cabinet.thaigov.go.th/acrobat/yingluck_report03.pdf, 2558) กระนั้นเวลาต่อมาภายใต้การบริหารงานของรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ที่มีความขัดแย้งระหว่างประชาชน 2 กลุ่มมีการประท้วงต่อต้านรัฐบาลจากกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556-พฤษภาคม พ.ศ. 2557 นำโดยนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ชุมนุมขับไล่รัฐบาลและระบอบทักษิณ และอีกฝ่ายหนึ่งคือ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ชุมนุมปกป้องนายกรัฐมนตรียิ่งลักษณ์ ชินวัตร จนนำมาซึ่งวิกฤตการเมืองไทย

พ.ศ. 2556-2557 ที่ยึดเยื้อยาวนาน สถานการณ์ขณะนั้นบุคคลที่สังคมจับตามองมากที่สุดคือ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบก (ผบ.ทบ.) ช่วงของการชุมนุมของทั้งกลุ่ม กปปส. และ นปช. ทางกองทัพได้วางบทบาทให้สังคมเห็นว่าเป็นคนกลางพร้อมกับเรียกร้องให้สังคมไทย ช่วยกันให้ทั้งสองฝ่ายหันมาเจรจาเพื่อเป็นทางออกของวิกฤตการณ์การเมือง ทว่าทั้งสองฝ่ายไม่สามารถเจรจาทกลงกันได้ ท้ายที่สุดกองทัพจึงใช้แผนสุดท้ายเพื่อเป็นคำตอบให้กับประเทศด้วยการทำ รัฐประหาร (กองบรรณาธิการเนชั่นสุดสัปดาห์, 2557, น. 67-70)

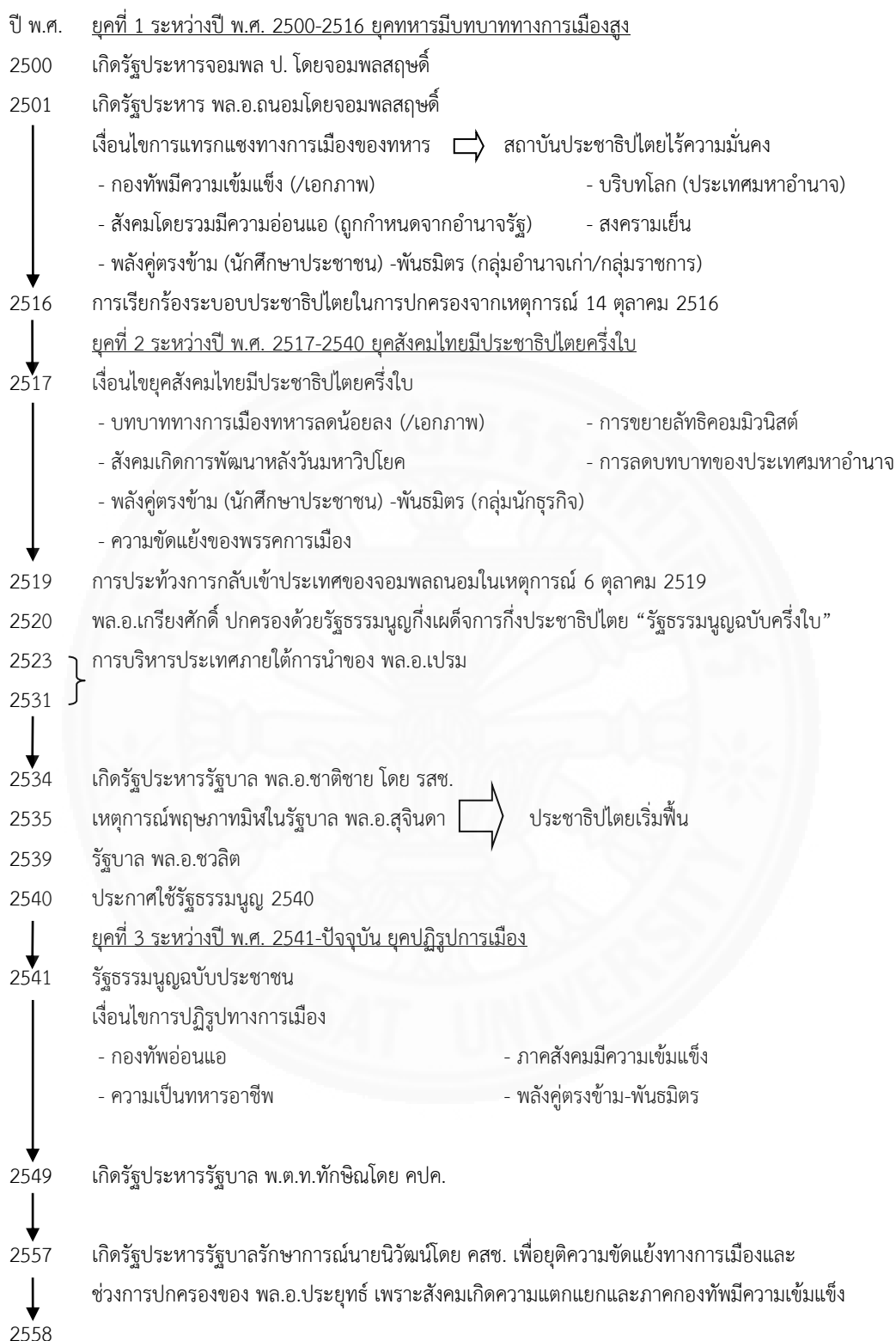
ภาวะบ้านเมืองในช่วงนี้เต็มไปด้วยความขัดแย้ง หดหู่และอ่อนไหวอย่างสูงสุดจนวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบกได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร กองทัพบกตั้งกองอำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย (กอ.รส.) รวมทั้งคำสั่ง ออกมาหลายฉบับซึ่งเป็นขั้นตอนแรกของการเข้าควบคุมสถานการณ์โดยเบ็ดเสร็จ และอีก 2 วันต่อมา ปรากฏการณ์ที่คนไทยและนานาชาติไม่ต้องการก็เกิดขึ้นเมื่อกองทัพทำรัฐประหารรัฐบาล รักษาการ นายนิวัฒน์ธำรง บุญทรงไพศาล และให้ผู้ชุมนุมทั้ง 2 ยุติการชุมนุม (ชาติ นนทวัฒน์, 2557, น. 200-205 และกองบรรณาธิการเนชั่นสุดสัปดาห์, 2557, น. 67-70) หลังรัฐประหาร มีการประกาศให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร 2550 สิ้นสุดลง ยกเว้นหมวด 2 คณะรัฐมนตรี รักษาการหมดอำนาจ ตลอดจนให้ยุบวุฒิสภา (ธนาชาติ ประทุมสวัสดิ์ <http://www.jr-rsu.net/article/1566pdf>, 14 กันยายน 2558) ซึ่ง คสช. เป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ และ พล.อ.ประยุทธ์เป็นผู้ใช้อำนาจของนายกรัฐมนตรี จนทำให้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ดำรง ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2557 โดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีมติเลือก พล.อ.ประยุทธ์เป็นผู้นำประเทศ โดยทาง คสช. บริหารประเทศและระบุว่าจะมีการปฏิรูปการเมือง ก่อนเลือกตั้ง ซึ่งการทำรัฐประหารครั้งล่าสุดตามมุมมองของ ธีรพล ใจจริง เห็นว่าเป็นจุดเปลี่ยนผ่าน ทางสังคมและการเมือง (transition period) เพื่อการรักษาเสถียรภาพทางสังคมและการปกครอง โดยรวมให้สมบูรณ์และมีความมั่นคง (สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2559)

กว่าสองทศวรรษที่ประเทศไทยตกอยู่ภายใต้ยุคประชาธิปไตยครึ่งใบด้วยเงื่อนไขของ บริบททางสังคมและการเมืองจนมาสู่ช่วงของการเรียกร้องให้มีการพัฒนาประชาธิปไตยและทำการ ปฏิรูปการเมืองไทยด้วยการเรียกร้องจากพลเมืองที่ตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ และความต้องการการ ปฏิรูปทางการเมืองอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดประชาธิปไตยที่สมบูรณ์โดยประชาชน มีส่วนร่วมในการปกครองและสามารถตรวจสอบอำนาจรัฐ จนนำไปสู่การปรับปรุงโครงสร้างทาง การเมืองให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ต่อพลเมืองและสังคมไทยโดยรวม ต่อไป จากปัจจัยที่กล่าวมานี้จึงส่งผลให้บรรยากาศทางการเมืองการสื่อสารโดยรวมมีอิสระมากขึ้นกว่า 2 ยุค ที่ผ่านมา เนื่องจากตัวบทรัฐธรรมนูญได้กำหนดบทบาทสิทธิของภาครัฐและพลเมืองที่มีสาระสำคัญ เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน การกำหนดประเด็นต่าง ๆ ทางสังคมถูกกำหนด

มาจากทั้งภาครัฐและประชาชน เกิดการตั้งคำถามในทุกมิติจากประชาชน จึงทำให้เกิดการสื่อสารทั้ง
แนวตั้งและระนาบ

จากบรรยากาศทางการเมืองการปกครองของไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2500 จนถึงปัจจุบัน ได้ผ่านจุด
เปลี่ยนที่สำคัญและปรากฏการณ์ประวัติศาสตร์ในทางการเมืองในหลายเหตุการณ์ซึ่งล้วนแล้วก่อร่าง
สั่งสมให้สังคมไทยเป็นระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ เพื่อให้เห็นถึงวิวัฒนาการการเมืองการปกครอง
ของไทยที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้นจึงสามารถเสนอบริบททางการเมืองไทยในแต่ละยุคสมัยได้ดังนี้

ภาพที่ 4.1 บริบททางการเมืองไทยในแต่ละยุคสมัย

ผู้วิจัยพบข้อสังเกตที่น่าสนใจคือ แนวโน้มอุดมคติการปกครองในระบบประชาธิปไตยที่พลเมืองได้คาดหวังไว้ คือ กระบวนการพัฒนาสถาบันประชาธิปไตยอย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอนที่ไปในทิศทางเชิงบวก พลวัตการเมืองที่ไม่ซ้ำร่อยเดิมหรือการตกลงมาสู่ประวัติศาสตร์การทำรัฐประหารที่เคยปรากฏมา (เส้นจุด: ทิศทางการพัฒนาระบบประชาธิปไตย) แต่จากปัจจัยสภาพการณ์ภายในประเทศไทยทั้งความแข็งแกร่งของกองทัพ ความเข้มแข็งของภาคสังคม และเงื่อนไขภายนอก ได้แก่ บริบทโลก สงครามเย็น การขยายลัทธิคอมมิวนิสต์ เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ที่ส่งผลต่อทิศทางการแทรกแซงทางการเมืองของกองทัพในบริบททางการเมืองไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2500-2558 (เส้นสีเข้ม: บริบทการเมืองระบบประชาธิปไตยไทย) และจากเงื่อนไขเดียวกันเหล่านี้จะส่งผลต่อทิศทางการแทรกแซงทางการเมืองของทหารในอนาคต (เส้นประ) เพื่อให้ประจักษ์ถึงบริบททางการเมืองไทยในแต่ละยุคสมัย จึงสามารถสรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 4.2 บริบททางการเมืองระบบประชาธิปไตยไทย

4.2 การบริหารงานของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร

สภาพแวดล้อมทางการเมืองของไทยที่มีพลวัตแตกต่างกัน จึงเป็นเงื่อนไขประการหนึ่งในการกำหนดทิศทาง การวางแผนการบริหารแผ่นดินของนายกรัฐมนตรีในแต่ละสมัย ซึ่งแนวทงนโยบายในการปกครองประเทศจะมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาและบริบทสังคมในระดับมหภาค เพื่อการขับเคลื่อนสังคมไทยสู่การเปลี่ยนแปลงพัฒนา และความผาสุกของประชาชนทั้งประเทศ

4.2.1 การบริหารงานของจอมพลถนอม กิตติขจร

เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2501 จอมพลถนอม กิตติขจร ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ขณะเป็นผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก การบริหารงานในวาระแรกควบด้วยตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เพื่อการควบคุมกองทัพทั้งสามได้ โดยเน้นนโยบายที่สำคัญคือ การขจัดสิ่งที่เป็นภัยและความไม่เป็นธรรมแก่สังคม การปรับปรุงและการจัดระบบการเก็บภาษีอากรที่เป็นธรรมที่เหมาะสมแก่สภาพเศรษฐกิจและมาตรฐานการครองชีพ การปลดหนี้สินของแผ่นดินซึ่งเป็นภาระหนักอยู่ในช่วงขณะนั้น การส่งเสริมอุตสาหกรรม การช่วยเหลือเกษตรกร และการส่งเสริมการศึกษา โดยเน้นแก้ปัญหาความแร้นแค้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การตัดถนนหลายสาย เช่น ถนนมิตรภาพ แต่กระนั้น การบริหารงานในสมัยแรกนั้นก็เต็มไปด้วยปัญหาทางการเมือง โดยจอมพลถนอม กิตติขจร ได้ติดต่อกับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ขณะที่อยู่ประเทศอังกฤษถึงสถานการณ์บ้านเมืองภายในประเทศ ซึ่งจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีทัศนะว่าหนทางในการแก้ไขปัญหาคือ การปฏิวัติ เพื่อให้มีรัฐธรรมนูญที่มีความเหมาะสมกับประเทศไทย จึงเชิญคุณถนัด คอมันตร์ ขณะดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา และหลวงวิจิตรวาทการ ขณะเป็นเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงเบิร์น สวิตเซอร์แลนด์ นำรัฐธรรมนูญบางประเทศมาปรึกษาหารือกัน ซึ่งในภาวะการณ์ขณะนั้น รัฐบาลยังเผชิญปัญหาอุปสรรคและถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง เพื่อบรรเทาความยุ่งยากจึงเกิดการปฏิวัติตนเองในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 จึงสิ้นสุดการเป็นผู้นำของจอมพลถนอม กิตติขจร ในระยะเวลาเพียงประมาณ 10 เดือน (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2554, น. 149-151) หลังจากนั้นมีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่โดยมีจอมพลสฤษดิ์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และจอมพลถนอมดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม (ทรวง เลี้ยวไพโรจน์, 2532, น. 107-111)

หลังจากการอสัญกรรมของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้นำที่บริหารประเทศอยู่เกือบ 5 ปี จึงเป็นการกลับมาในฐานะนายกรัฐมนตรีครั้งที่สองของจอมพลถนอม กิตติขจร เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2506 และควบตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และผู้บัญชาการทหารบก (ธารงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น. 46) รัฐบาลชุดนี้เน้นนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้ดีขึ้น เพื่อให้ประชาชนเกิดความสุขที่กล่าวว่า “ความผาสุกของประชาชนเป็นจุดหมายสูงสุด” เนื่องจากจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผู้จัดตั้งสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ เพื่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างมีเป้าหมายและแบบแผน โดยมีการกำหนดระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2504-2509 ดังนั้น เมื่อจอมพลถนอม กิตติขจร เข้ามารับตำแหน่งผู้นำในปี พ.ศ. 2506 แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 ก็ได้รับการสานต่อเรื่อยมา (ชเนศ อารมณ์สุวรรณ, สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2559 และภุรี พวงศ์เจริญ, สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2559) ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศเจริญก้าวหน้า การผลิตและรายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.5 ต่อปีในช่วง 3 ปีแรก และ

ประมาณร้อยละ 8 ต่อปีในระยะ 3 ปีหลัง สำหรับการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาแห่งชาติ ที่ปรากฏอย่างเป็นรูปธรรม อาทิ โครงการพัฒนาในทุกภาค โครงการเร่งรัดพัฒนาชนบท และโครงการช่วยเหลือชาวนา การเร่งพัฒนาการคมนาคมจำนวนกว่า 50 กว่าสาย และถนนในกรุงเทพฯ เช่น ถนนรัชดาภิเษก วิทยาดิรั้งสิต และอโศก-ดินแดง การสร้างเขื่อน ได้แก่ เขื่อนสิริกิติ์ เขื่อนอุบลรัตน์ เขื่อนวชิราลงกรณ์ เพื่อประโยชน์ทางด้านกรไฟฟ้าและการชลประทาน การให้ความสำคัญการรักษาความมั่นคงของประเทศ เพราะในช่วงนั้นยังปรากฏการขยายระบอบคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย และแถบอินโดจีน รวมถึงความสำเร็จในการสานสัมพันธ์ไมตรีกับอารยประเทศ ตัวอย่างความสัมพันธ์ระหว่างไทยและจีนมีท่าทีที่ดีขึ้นแม้ว่ามีอุดมการณ์การปกครองที่ต่างกัน ด้วยการเจรจาเริ่มความสัมพันธ์ทางการค้า และความสัมพันธ์ทางการทูตเป็นลำดับ กล่าวได้ว่าการปกครองบริหารประเทศของจอมพลถนอม กิตติขจร ไม่พบปัญหาหนักอกมากมายนัก เพราะผู้นำมีอำนาจตามมาตรา 17 รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร 2502 (ทรงเวทิวโรว์, 2532, น. 114-127 และนรนิติ เศรษฐบุตร, 2554, น. 149-151)

จนกระทั่งรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ประกาศรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2511 เป็นระบบการเมืองที่มีการเลือกตั้งเป็นผลให้เกิดความคึกคักของพรรคการเมืองที่มีการจดทะเบียนจัดตั้งพรรคไม่น้อยกว่า 20 พรรค หลังจากนั้นรัฐบาลได้จัดการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 ปรากฏว่าพรรคสหประชาไทยที่มีจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นหัวหน้าพรรค ได้ ส.ส. มากเป็นอันดับ 1 แต่ไม่เกินครึ่งของ ส.ส.ทั้งหมด ผนวกกับไม่มีพรรคการเมืองใดมีสมาชิกได้รับเลือกมาเป็นเสียงข้างมากคุ่มสภาฯ บรรดา ส.ส. ที่ได้รับเลือกเข้ามาโดยมิได้สังกัดพรรคใด ซึ่งส่วนใหญ่ต่างสนับสนุนพรรคสหประชาไทยจัดตั้งรัฐบาล (อึ้งคักกี้ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น. 46-47) จึงเป็นผลให้ในวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2512 จอมพลถนอม กิตติขจร ยังดำรงตำแหน่งผู้นำรัฐบาลถนอม 3 ในอีกสมัยหนึ่ง (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2554, น. 158-162) ปัญหาที่ผู้นำต้องเผชิญเหมือนในสมัยแรกกลับมาปรากฏ อาทิ ส.ส. ปีรัฐบาลเพื่อขอเงินงบประมาณไปพัฒนาจังหวัดของตน หรือหนึ่งในแผนการบริหารประเทศของภาครัฐในช่วง พ.ศ. 2513 มีการประกาศขึ้นอัตราภาษีใหม่ เพื่อลดปริมาณสินค้าขาเข้า ซึ่งการขึ้นภาษีครั้งนี้สร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชน รัฐบาลต้องเจอกับปัญหาความบาดหมางของบรรดาผู้ใหญ่ เป็นต้น นอกจากนี้นายกรัฐมนตรีจอมพลถนอม กิตติขจร ผู้บัญชาการทหารสูงสุดได้ต่ออายุราชการ เพื่อให้สามารถดำรงตำแหน่งดังกล่าวออกไปอีก 1 ปี ในวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2514 จึงสร้างความไม่พอใจแก่ประชาชน กอปรกับหลังจากนั้นคณะรัฐบาลเกิดความขัดแย้งกันเอง ปัญหาพระราชบัญญัติงบประมาณที่บรรดา ส.ส.ของพรรคสหประชาไทยจะเบียด ในที่สุดจอมพลถนอม กิตติขจร ตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยการยึดอำนาจการปกครองรัฐบาลตนเอง โดยจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 หลังจากการปฏิวัติ บ้านเมืองปราศจากรัฐธรรมนูญตั้งแต่บัดนั้นจนถึงวันที่ 15 ธันวาคม

พ.ศ. 2515 คณะปฏิวัติประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว (ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515) ซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองแนวเดียวกับจอมพลสฤษดิ์โดยเฉพาะมาตรา 17 (อ้างศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น. 2-3 และนรนิติ เศรษฐบุตร, 2554, น. 165-175)

ในวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ภาครรัฐได้มีการประกาศใช้ธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน มีการแต่งตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ต่อมาได้มีการเลือกประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติคือ พล.ต.ศิริ ศิริโยธิน และประธานสภาฯ ได้กราบบังคมทูลเสนอตั้งจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรีในวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2515 เป็นถนอม 4 โดยประกาศใช้ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรอีกครั้ง (อ้างศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น. 2-3) ซึ่งเป็นการย้อนกลับไปใช้รูปแบบทางการปกครองระบบเผด็จการแบบทหาร ส่วนการบริหารงานของรัฐบาลชุดนี้ก็ยังพบปัญหาอุปสรรคนานัปการที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขเช่นเดิม โดยเฉพาะปัญหาทางการเมืองด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนดังที่เกิดเหตุการณ์วันมหาวิปโยค ซึ่งเป็นหนึ่งในเหตุการณ์สงครามกลางเมืองที่รุนแรงในประวัติศาสตร์ของไทย จึงเป็นผลให้จอมพลถนอม กิตติขจร ต้องพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีที่ต่อเนื่องนานถึง 9 ปี 10 เดือน (อ้างศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น. 48 และนรนิติ เศรษฐบุตร, 2554, น. 175-178)

การบริหารประเทศของจอมพลถนอม กิตติขจร แม้ในสมัยแรกของการรับหน้าที่ในฐานะผู้นำได้เพียง 10 เดือนเศษ จึงไม่ประจักษ์อย่างเป็นรูปธรรมในการพัฒนาประเทศ แต่รัฐบาลพยายามสร้างผลงานที่เน้นสร้างความผาสุกแก่ประชาชน พัฒนาระบบเศรษฐกิจและมาตรฐานการครองชีพ ปรับปรุงระบบการจัดเก็บภาษี และมุ่งแก้ปัญหาความแร้นแค้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และการพัฒนาระบบคมนาคม ส่วนการบริหารงานในวาระต่อมา ปี พ.ศ. 2506 นายกรัฐมนตรีจอมพลถนอมเน้นพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้พลเมืองมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยการดำเนินการสานต่อแผนนโยบายของจอมพลสฤษดิ์คือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 ที่เป็นนโยบายหลักที่ทำให้เกิดโครงการต่าง ๆ ที่พัฒนาสังคมทุกด้าน ทั้งการให้ความสำคัญการรักษาความมั่นคงของประเทศ การศึกษา การเร่งรัดพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน การต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ รวมถึงการสานและกระชับความสัมพันธ์กับนานาชาติ

4.2.2 การบริหารงานของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีด้วยวิธีการปฏิวัติ เนื่องจากปัญหาหลายประการที่เกิดขึ้นภายในประเทศ ณ ช่วงขณะนั้น การปกครองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2502-2506 ในฐานะหัวหน้าคณะรัฐประหารที่ได้กระทำ คือ การยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2475 การแก้ไขเพิ่มเติมโดยสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกแห่งสภาผู้แทนราษฎรและคณะรัฐมนตรีชุดเดิมได้สิ้นสุดลง และการยกเลิกพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2498 (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2549, น. 98) ห้ามมิให้รวมกลุ่ม

ทางการเมืองและห้ามมิให้พรรคการเมืองเคลื่อนไหวทางการเมืองเป็นเวลาเกือบ 10 ปี (ตุลาคม พ.ศ. 2501-มิถุนายน พ.ศ. 2511) (นันทนา กปิลกาญจน์, 2528-2529, น. 148 และสมบัติ อารังธัญวงศ์, 2549, น. 3)

บรรยากาศการบริหารประเทศที่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นั้นมีลักษณะเผด็จการด้วยการปกครองบริหารราชการแผ่นดินลักษณะแบบพ่อขุนที่ยึดเอา การปกครองสมัยสุโขทัยมาเป็นแบบอย่าง ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกับที่พระมหากษัตริย์ไทยแต่โบราณได้ ปกครองไว้ โดยเน้นสร้างความเจริญแก่บ้านเมืองอย่างเป็นรูปธรรม การเมืองการปกครองแบบพ่อขุน เป็นระบบการเมืองที่ประกอบด้วยรัฐบาล ข้าราชการและประชาชน (ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, 2552, น. 198) เป็นการเมืองแบบปิดหรือครึ่งเปิดครึ่งปิด การใช้อำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาด และมีได้กล่าวถึง ความเป็นประชาธิปไตยในการพัฒนาประเทศแต่อย่างใด (ลิขิต ธีรเวคิน, 2553, น. 128)

ช่วงปี พ.ศ. 2501-2502 รัฐบาลปกครองประเทศด้วยอำนาจเด็ดขาดโดย ปราศจากรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2502 เป็นต้นมา การบริหารประเทศของนายกรัฐมนตรี จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ภายใต้การประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2502 รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีบทบัญญัติรวมเพียง 20 มาตรา โดยมีเจตนารมณ์มอบอำนาจพิเศษใน การปกครองประเทศให้กับหัวหน้าฝ่ายบริหาร ซึ่งมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ดำรงตำแหน่งทั้ง นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และผู้บัญชาการทหารบกควบกันไปในขณะเดียวกัน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2549, น. 98 และ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532, น. 640) มีการแต่งตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจำนวน 240 คนเพื่อทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับวัฒนธรรมและบรรยากาศทางการเมืองไทย แต่โดยเนื้อแท้แล้วสภาร่าง รัฐธรรมนูญนั้นเป็นแผนการให้กระบวนการร่างรัฐธรรมนูญได้ดำเนินไปอย่างเชื่องช้า เพื่อให้เวลาแก่ จอมพลสฤษดิ์ในการพัฒนาประเทศ (ลิขิต ธีรเวคิน, 2553, น. 265)

สถานการณ์ช่วงนั้นปกครองแบบเผด็จการโดยทหารเป็นการใช้อำนาจอย่างเต็มที่ ในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานซึ่งมีส่วนทำให้หลายสิ่งหลายอย่างในสังคมไทย เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยวลีที่ว่า “น้ำไหล ไฟสว่าง ทางดี มีงานทำ” (ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, 2552, น.179, สุภางค์ จันทวานิช, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2559 และสุรชาติ บำรุงสุข, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2558) การส่งเสริมสถาบันพระมหากษัตริย์ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้แสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์อย่างชัดเจนและได้ฟื้นฟูกิจกรรมที่ ช่วยเสริมสร้างพระบารมี เช่น การเดินสวนสนามปฏิญาณตนของทหารรักษาพระองค์และขบวน พยุหยาตราทางชลมารค (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532, น. 640) แต่ขณะเดียวกันก็ส่งผล เสียต่อระบบการเมืองที่ทำให้เกิดการเสียดุลระหว่างสถาบันทางการเมืองและสถาบันข้าราชการ เพราะมีการขยายหน่วยงานทางราชการมากมาย (ลิขิต ธีรเวคิน, 2553, น. 127) ประกอบกับ

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เชื่อว่าระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นและถือว่าเป็นอุปสรรคในการดำเนินมาตรการเด็ดขาด ดังนั้น ระบอบประชาธิปไตยของไทยจึงถูกแช่แข็ง ประเทศไทยตกอยู่ภายใต้ระบอบเผด็จการของทหารกว่า 15 ปี (อลงกรณ์ อรรคแสง, 2553, น. 69-70) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในช่วงนั้นมีเพียงแต่การเลือกตั้งเท่านั้น แต่หลังจากการปกครองโดยกองทัพที่ทำการรัฐประหารขึ้นนั้นก็ได้อยกเลิกการเลือกตั้งทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2549, น. 614)

ตลอดระยะเวลาที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ปกครองประเทศด้วยระบบเผด็จการ มีรัฐธรรมนูญการปกครองชั่วคราวด้วยอำนาจพิเศษมาตรา 17 เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้าง และใช้อำนาจอย่างมีระบบและแนวทางแน่นอนเป็นครั้งแรก โดยมีเป้าหมายเพื่อการรักษากฎหมายและระเบียบ การขจัดความชั่วและการนำความสุขมาสู่ประชาชน ซึ่งมีปรัชญาพื้นฐานคือ ความสงบสุขและความรุ่งเรืองของประชาชน (ลิขิต อีรเวคิน, 2553, น. 265) ได้ให้อำนาจแก่ฝ่ายบริหารอย่างกว้างขวางชนิดที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน ซึ่งจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ บริหารราชการแผ่นดินด้วยวิธีการอันเฉียบขาดและฉับไว การใดที่เป็นภัยต่อประเทศชาติและประชาชน เช่น การสั่งเก็บฝิ่นและบ่อนสูบฝิ่นโดยการเผาที่สนามหลวง การสั่งห้ามประเวณี การสั่งประหารชีวิตผู้ลอบวางเพลิง ผลิตและค้าเฮโรอีน และผู้ฝึกฝักฝักคอมมิวนิสต์รวมถึงผู้ที่บ่อนทำลายความมั่นคงของรัฐบาล (นันทนา กปิลาภญจน์, 2528-2529, น. 41-42, ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2559, สุภาวงศ์ จันทวานิช, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2559 และสุรชาติ บำรุงสุข, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2558)

การกำเนิดมาตรา 17 ได้กลายมาเป็นมาตราสำคัญต่อการปกครองประเทศที่บัญญัติว่า “ในระหว่างที่ใช้อำนาจพิเศษนี้ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีเห็นสมควรเพื่อประโยชน์ในการระงับหรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร หรือราชบัลลังก์ หรือการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายก่อวินหรือคุกคามความสงบที่เกิดขึ้นภายในหรือมาจากภายนอกราชอาณาจักรให้นายกรัฐมนตรีโดยมติของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งการหรือทำการใด ๆ ได้ และให้ถือว่าคำสั่งหรือการกระทำเช่นนั้น เป็นคำสั่งหรือการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย” (นันทนา กปิลาภญจน์, 2528-2529, น. 27-41) นายกรัฐมนตรีสามารถสั่งการใดๆ ก็ได้แม้แต่การสั่งประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตโดยปราศจากการพิจารณาในชั้นศาล (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2549, น. 99) เพื่อแก้ปัญหาสังคม เศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติ จึงมีผลให้ประเทศมีความเจริญทางวัตถุอย่างมาก (ลิขิต อีรเวคิน, 2553, น. 266)

สมัยรัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีนโยบายแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 โดยเริ่มใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2504 (พ.ศ. 2504-2509) เป็นแผนระยะเวลา 6 ปีที่เน้นพัฒนา ด้านเศรษฐกิจ (Economic Development) เป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับมาตรฐานการครองชีพ (Standard of Living) ของประชากร เมื่อมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้นแล้ว ย่อมแสดงถึง

ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจที่ก้าวไปไกลอีกขั้นหนึ่ง และเป็นการขยายกำลังการผลิตของชาติอีกด้วย (นันทนา กปิลกาญจน์, 2528-2529, น. 52-55 และเสกสรรค์ ประเสริฐกุล, 2538, น. 125)

ด้วยระบอบการปกครองตามแนวทางของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงไม่ปรากฏความเคลื่อนไหวในทางประชาธิปไตย ซึ่งกระบวนการดังกล่าวได้ล้มลุกคลุกคลานนับตั้งแต่นั้นมา ความไม่สมดุลที่ปรากฏขึ้นได้เลวร้ายลงด้วยนโยบายพัฒนาการแบบไม่เท่าเทียมกัน ระบอบดังกล่าวจึงเป็นการยืนยันที่เน้นพัฒนานโยบาย แต่ละเลยต่อการพัฒนาทางการเมือง และนำไปสู่การปฏิวัติของมวลชนที่ต่อต้านระบอบอย่างรุนแรงและเปิดศักราชใหม่ทางการเมืองของประเทศไทย (ลิขิต ธีรเวคิน, 2553, น. 266)

การบริหารงานของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีเป้าหมายเพื่อรักษากฎหมายและระเบียบของสังคมให้สงบสุข เน้นต่อต้านการขยายลัทธิคอมมิวนิสต์ เร่งพัฒนาความเป็นอยู่ของพลเมืองเพื่อยกระดับให้ประชาชนหลุดพ้นความยากจนด้วยนโยบายแผนพัฒนาเศรษฐกิจที่ต้องการยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชากรเพื่อให้พลเมืองมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมถึงให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพในการบริหารงานของรัฐบาลและระบบราชการ ซึ่งมีรัฐธรรมนูญการปกครองชั่วคราวมาตรา 17 เป็นเครื่องมือในการปกครองประเทศ จึงสร้างความเจริญให้สังคมไทยในหลากหลายด้าน

4.2.3 การบริหารงานของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์

พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เป็นบุคคลสำคัญทางการเมืองไทยและเป็นนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารที่บริหารราชการแผ่นดินมาอย่างต่อเนื่องและยาวนานถึง 8 ปี 5 เดือน เมื่อพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ พ้นจากตำแหน่งอันสูงสุดแล้วยังได้รับการเสนอแต่งตั้งให้เป็นรัฐบุรุษ และได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ เป็นองคมนตรีก่อนที่จะขึ้นเป็นประธานองคมนตรีทำหน้าที่ถวายคำปรึกษาแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีรวม 3 สมัย (พ.ศ. 2523-2531) โดยวาระแรกเมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2523-วันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2526 ตามคำเชิญของรัฐสภาจากการประชุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสมาชิกเพื่อคัดเลือกนายกรัฐมนตรีคนใหม่ ภายหลังจาก พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้ประกาศลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เพราะไม่สามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้ (ปารีชาติ ธนะสิงห์, 2556, น. 32)

วาระต่อมาของนายกรัฐมนตรี พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2526-วันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2529 (ปารีชาติ ธนะสิงห์, 2556, น. 32) สิ้นสุดหลังการยุบสภาในวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2529 เนื่องจากรัฐบาลแพ้เสียงในสภาจากการออกพระราชกำหนดการขนส่งทางบก มีการเลือกตั้งใหม่เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2529 และวาระสุดท้ายเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2529-วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2531 สิ้นสุดหลังการยุบสภาในวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2531

รวมระยะเวลา 8 ปี 5 เดือน โดยได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีภายใต้รัฐบาลผสม ช่วงขณะนั้นพรรคการเมืองมีการขยายตัวทั้งจำนวนที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎร และในการจัดตั้งสาขาพรรค ดังเห็นได้จากการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2526 พรรคประชาธิปัตย์ได้ที่นั่งในสภาจากเขต กทม. มากขึ้น ลักษณะของพรรคการเมืองจะมีการรวมตัวชั่วคราวและค้ำประกันถึงผลประโยชน์เฉพาะหน้าเท่านั้น (สุจิต บัญบงการ, 2531, น. 150-158 และปารีชาติ ณะสิงห์, 2556, น. 32)

สมัยแรกของรัฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เน้นนโยบายและแนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ การดำเนินงานตามแผนพัฒนาแม่บทในการแก้ไขปัญหาปกติ เช่น ปัญหาค่าครองชีพที่สูงขึ้น และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเร่งด่วน อาทิ ปัญหาความแห้งแล้ง การประกาศลดราคาน้ำมัน โดย พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ได้เน้นย้ำในการประชุมคณะรัฐมนตรีนัดแรกว่าการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาลนี้คือ รัฐบาลเหนือพรรคเหนือพวกเหนือผลประโยชน์ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง (ปารีชาติ ณะสิงห์, 2556, น. 33-34)

ในวาระที่ 2 มีการปรับคณะรัฐมนตรีชุดเปรม 2 โดยปรับพรรคกิจสังคมออกจากพรรคร่วมรัฐบาล ขณะเดียวกัน พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ นำเพื่อน คือ พล.อ.ประจวบ สุนทรากร มาดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และ พล.ต.สุตสาย หัสติน ในตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี จากสาเหตุนี้จึงนำไปสู่การพยายามยึดอำนาจเมื่อเวลา 02.00 น. วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2524 ภายใต้การนำของ พล.อ.สัณห์ จิตรปฏิมา รองผู้บัญชาการทหารบกที่เห็นว่ารัฐมนตรีใหม่เป็นคนไม่ดี แต่ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ สามารถยึดอำนาจการปกครองคืนจากคณะปฏิวัติโดยไม่มีเหตุการณ์รุนแรง จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2528 รัฐบาลต้องเผชิญกับเหตุการณ์ความไม่สงบและการพยายามยึดอำนาจอีกครั้ง โดยหัวหน้าคณะปฏิวัติคือ พล.อ.เสริม ฒ นคร ในวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2528 เพื่อเข้ามาแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่ทรุดหนักและความไม่พอใจรัฐบาลจากอารมณ์และความรู้สึกที่ติดค้างจากการลดค่าเงินบาท ซึ่งการปฏิวัติครั้งนี้รัฐบาลสามารถแก้ไขสถานการณ์ได้อีกครั้ง สำหรับปัญหาใหญ่ที่รัฐบาลชุดนี้ดำเนินการแก้ไขคือ ปัญหาด้านเศรษฐกิจเพราะการเมืองไทยเริ่มมีระบบโครงสร้างที่เปลี่ยนแปลงไป เงินเข้ามามีบทบาททางการเมือง นักธุรกิจเริ่มเข้ามาควบคุมอำนาจและกำหนดทิศทางการเมืองมากขึ้น ระบบการค้าเสรีทำให้มีการพึ่งพิงเงินตราต่างประเทศผนวกกับค่าใช้จ่ายภายในประเทศอยู่ในสภาพที่เกินตัว จึงทำให้หนี้สินของรัฐบาลเพิ่มขึ้นทุกปี และการยังดูลการค้าอย่างมหาศาลอันเป็นสาเหตุให้เกิดการขาดเสถียรภาพทางการเงินระหว่างประเทศอย่างรุนแรงจนเข้าขั้นวิกฤต (ปารีชาติ ณะสิงห์, 2556, น. 34-41)

จากสถานการณ์วิกฤตทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำจากปัญหาการขาดดุลการค้าและบัญชีเดินสะพัดอย่างต่อเนื่อง พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ตัดสินใจแก้ไขวิกฤตทางการเงินระหว่างประเทศด้วยการนำมาตรการการปรับค่าเงินบาทพร้อมกับปรับปรุงระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราหรือการลดค่าเงินบาท เพราะการส่งออกสินค้าเกษตรมีราคาต่ำลง แต่ต้องนำเข้าสินค้าในราคาแพงขึ้น

และปัญหาขาดดุลการค้ารุนแรงเมื่อราคาน้ำมันในตลาดโลกสูงขึ้น รวมถึงภาระหนี้สินทั้งในและต่างประเทศ (ปารีชาติ ธนะสิงห์, 2556, น. 40)

ต้นปี พ.ศ. 2526 วาระต่อมาของรัฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ต้องพบความเคลื่อนไหวของนายทหารสำคัญของกองทัพที่ต้องการแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2521 เรื่องการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเรียงหมายเลข และให้ข้าราชการประจำดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ การขอแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งนั้นไม่สำเร็จ ส.ส. รวมตัวกันหนาแน่น ทำให้การแก้ไขรัฐธรรมนูญไม่สามารถทำได้ และทำให้บรรยากาศทางการเมืองอึมครึม พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ตัดสินใจยุบสภาเพราะเป็นทางออกที่ดีที่สุด หลังจากการเลือกตั้งวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2526 พรรคการเมืองต่างๆ ที่ชนะเลือกตั้งได้เสียงกันมาคนละกลุ่มสองกลุ่ม ได้จัดตั้งรัฐบาลผสมและไม่สามารถตกลงกันได้ จึงต้องเชิญ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งเป็นเปรม 4 (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2554, น. 273-274) รัฐบาลชุดนี้ก็พบปัญหาความขัดแย้งภายในพรรคกิจสังคมซึ่งเป็นพรรคร่วมรัฐบาล ปัญหาการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีของพรรคกิจสังคม ขณะที่พรรคประชาธิปัตย์ไม่พอใจในการจัดสรรตำแหน่งรัฐมนตรีและตำแหน่งทางการเมืองต่าง ๆ ดังนั้น พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ จึงใช้วิธีการยุบสภาให้จัดมีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2529 (ปารีชาติ ธนะสิงห์, 2556, น. 43-44)

ผลจากการเลือกตั้งยังไม่มีพรรคการเมืองใดได้รับเสียงในการจัดตั้งรัฐบาลได้สุดท้ายการต่อรองทางการเมืองได้ยุติลงด้วยการนำคนกลางที่มากพร้อมด้วยบารมีอย่าง พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง ซึ่งการจัดตั้งคณะรัฐมนตรีมิได้มาจากพรรคการเมืองจนเกิดความไม่พอใจกันพรรคร่วมรัฐบาล ทำให้ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ต้องมีการจัดการเลือกตั้งอีกครั้งนับเป็นการยุบสภาครั้งที่ 3 และเป็นครั้งสุดท้ายในการเป็นนายกรัฐมนตรีของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ (ปารีชาติ ธนะสิงห์, 2556, น. 44-45) นอกจากนี้ บริบททางการเมืองช่วงขณะนั้นยังปรากฏลัทธิคอมมิวนิสต์ในสังคมไทย ดังนั้น นโยบายหนึ่งที่สำคัญของนายกรัฐมนตรี พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ดำเนินการคือ การเมืองนำทหาร เพื่อต่อสู้กับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ของไทย โดยมีคำสั่ง 66/2523 ที่เปิดโอกาสให้ผู้หลงผิดทั้งนักศึกษาและประชาชนมอบตัวจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ขณะเดียวกันมุ่งพัฒนาสังคมไทยในหลากหลายด้านทั้งพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ การผลิตและส่งออก เพื่อทดแทนการนำเข้าสินค้า การรณรงค์การประชาสัมพันธ์ประเทศไทยสู่สังคมนานาชาติ (ฉัฐพล ใจจริง, สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2559, สุภางค์ จันทวานิช, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2559 และสุรชาติ บำรุงสุข, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2558)

ในช่วงนี้สังคมไทยปกครองด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พ.ศ. 2521 มีโครงสร้างอำนาจที่สำคัญคือ ระบอบประชาธิปไตยครึ่งใบ (กึ่งเผด็จการและกึ่งประชาธิปไตย) ซึ่งเป็นยุคของการรวมข้อมอำนาจระหว่างอำนาจระบบราชการกับอำนาจนอกระบบราชการ (พรรคการเมือง

ผนวกกับกลุ่มธุรกิจ) ในปี พ.ศ. 2523 พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ได้รับการสนับสนุนจากทุกฝ่ายให้เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและควบตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก ด้วยบุคลิกของความเป็นผู้นำที่จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ และความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ตั้งจึงสามารถครองตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายบริหารได้อย่างต่อเนื่องยาวนาน

4.2.4 การบริหารงานของ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ

การบริหารงานของ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ถือเป็นช่วงที่รัฐบาลไทยต้องเผชิญกับปัญหาหลากหลายด้าน ปัญหาใหญ่ของประเทศมิใช่เพียงแต่วิกฤตเศรษฐกิจที่เริ่มมาตั้งแต่ปลายรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา เท่านั้น ทั้งปัญหาความน่าเชื่อถือของรัฐบาลอันเนื่องมาจากความไม่พอใจในการบริหารงานของ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ความเสื่อมโทรมของระบบการเมืองและปัญหารัฐธรรมนูญจึงทำให้สังคมพยายามผลักดันให้เกิดการปฏิรูปทางการเมือง เพื่อแก้วิกฤตการณ์และความตกต่ำของระบบการเมืองไทยหรือกล่าวได้ว่าเน้นนโยบายการเมืองนำทหาร (สุรชาติ บำรุงสุข, 2541, น. 155-157 และสุรชาติ บำรุงสุข, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2558) โดยเฉพาะปัญหาการเงินที่ตกต่ำในช่วงปลายปี พ.ศ. 2539 การส่งออกลดลงอย่างน่าตกใจ เงินตรากลับไหลเข้าประเทศน้อยแม้การท่องเที่ยวจะทำรายได้ดี แต่ก็ไม่สามารถชดเชยการขาดเงินตราต่างประเทศได้ สถาบันการเงินต้องปิดตัวลงไป เกิดการเลิกจ้างงาน (วิชญ์ เครื่องงาม, 2557, น. 203-206) รัฐบาลประกาศลอยตัวค่าเงินบาท ทำให้ค่าเงินบาทเริ่มไม่คงที่อ่อนตัวลงจากเดิมประมาณ 25 บาทต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐเป็น 28 บาทต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐ และค่าเงินอ่อนลงตามลำดับซึ่งปรากฏตกลงต่ำสุดถึง 55 บาทต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐ จากสถานการณ์ทางการเงินที่ย่ำแย่ของไทยหรือวิกฤตต้มยำกุ้ง ช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2540 รัฐบาลตัดสินใจทำหนังสือแสดงเจตจำนงขอกู้เงินจาก IMF กองทุนการเงินระหว่างประเทศ จึงทำให้รัฐบาลต้องเผชิญกับวิกฤตศรัทธาอย่างรุนแรงจากประชาชน สภาพการเมืองไทยช่วงนี้เป็นที่รับรู้ของทุกฝ่ายคือ ความตึงตันทางการเมืองด้วยปัญหาเศรษฐกิจ

วิกฤตการณ์ดังกล่าวเป็นการพิสูจน์ถึงความด้อยประสิทธิภาพของรัฐบาลในการบริหารและการจัดการกับสภาวะการณ์ของประเทศโดยรวม ผลจากความด้อยประสิทธิภาพของรัฐบาลก็คือ การสูญเสียศรัทธาและความน่าเชื่อถือจากประชาชนอันนำไปสู่วิกฤตศรัทธาในทางการเมือง โดยประชาชนมีความรู้สึกอยากได้รัฐบาลใหม่ โดยอาจจะมีความหวังว่ารัฐบาลใหม่น่าจะสามารถทำให้สถานการณ์ของความตกต่ำนั้นดีขึ้นได้ จนกระทั่งปลายปี พ.ศ. 2540 พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ประกาศลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ความตึงเครียดทางการเมืองในช่วงขณะนั้นลดน้อยลงและนำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาลใหม่ต่อไป (สุรชาติ บำรุงสุข, 2541, น. 181)

แม้รัฐบาล พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ต้องประสบพบเจอปัญหาในหลายๆ ด้าน ทั้งการเรียกร้องการปฏิรูปการปกครองจากความเสื่อมศรัทธาของประชาชน หรือวิกฤตฟองสบู่แตกในปี พ.ศ. 2540 ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาตามมาอีกมากมายหลายด้านทั้งภาคสังคม ธุรกิจอุตสาหกรรม

การเงินการค้าระหว่างประเทศ และความเป็นอยู่ของประชาชน เป็นต้น แต่ภายใต้การบริหารงานของ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ตลอดเกือบ 1 ปีปรากฏความสำเร็จในการปฏิรูปทางการเมือง เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ 2540 เพื่อให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์

4.2.5 การบริหารงานของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา

การเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา จากการทำ รัฐประหารเมื่อปี พ.ศ. 2557 การบริหารงานของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้วางแนวทางแก้ไข วิกฤตการเมืองเป็นอันดับต้นของปัญหาที่ต้องแก้อย่างเร่งด่วน โดยขั้นแรกคือ การจัดตั้งคณะรักษา ความสงบแห่งชาติ แก้ปัญหาความมั่นคงและเศรษฐกิจอย่างเร่งด่วน การประกาศใช้กฎอัยการศึกเพื่อ กวาดล้างกลุ่มคนที่ก่อเหตุร้ายภายในประเทศจากที่ประเทศเกิดความสับสนวุ่นวายมากกว่าครึ่งปีกลับ เข้าสู่สภาวะปกติสุขได้

ความมุ่งมั่นในการปฏิรูปประเทศหลาย ๆ ด้าน โดยเริ่มต้นให้มีสภานิติบัญญัติ แห่งชาติ (สนช.) ตั้งแต่สามเดือนแรกของการเข้ามาบริหารประเทศ และด้วยการจัดให้มีสภาปฏิรูป แห่งชาติ (สปช.) โดย สปช. จะสรรหาคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นมาบริหารประเทศ (ธนาชาติ ประทุมสวัสดิ์, 2558)

การบริหารประเทศทางด้านการเมืองการปกครองนั้นรัฐบาล พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้มีการสร้างความปรองดองให้ประเทศ การกวาดล้างผู้เห็นต่างทางการเมือง (สุรชาติ บำรุงสุข, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2558) โดยการรณรงค์ภายใต้ชื่อ “คืนความสุขให้กับประเทศไทย” ด้วยโครงการต่างๆ ทั้งค่านิยม 12 ประการเพื่อการปลูกฝังให้เยาวชนคนไทยมีความรักความ สามัคคี ความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ในด้านเศรษฐกิจ รัฐบาลเร่งแก้ปัญหาโดยการ จัดงานกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจด้วยโครงการลดราคาสินค้าเพื่อเป็นของขวัญปีใหม่แก่ ประชาชนชาวไทย รวมถึงนโยบายการกำจัดปัญหาการคอร์รัปชัน โดยการเร่งปราบปรามคดีความ ทุจริตต่าง ๆ ที่สร้างความเสียหายให้กับประเทศชาติให้มีข้อยุติโดยเร็ว ตลอดจนรัฐบาลเร่งแก้ปัญหา ประเด็นโครงการรับจำนำข้าวที่รัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตรได้ดำเนินการไว้ โดยให้ธนาคารเพื่อ การเกษตรนำเงินสภาพคล่อง 40,000 ล้านบาทมาจ่ายหนี้โครงการรับจำนำข้าวตั้งแต่วันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 (<http://www.jr-rsu.net/article/1566>, 2558) ตลอดจนการปราบปรามยา เสพติด และปัญหาด้านการศึกษาและสังคม (สุภาวค์ จันทวานิช, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2559)

แม้ปัจจุบันจะเป็นยุคแห่งการปฏิรูปการเมือง แต่การเข้ามาดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ไม่ได้ผ่านกระบวนการแห่งหลักประชาธิปไตยด้วยเงื่อนไข สำคัญของวิกฤตความขัดแย้งแห่งอุดมการณ์ทางการเมืองของประชาชนภายในประเทศที่สั่งสมมานาน และทวีความรุนแรง ดังนั้น นโยบายสำคัญของรัฐบาลชุดนี้คือ การสร้างความสามัคคีในหมู่ประชาชน

การแก้ปัญหาความศรัทธาทางการเมืองของประชาชน การสร้างความสงบสุขของบ้านเมือง การเร่งแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และการกวาดล้างคอร์รัปชัน

4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างนายกรัฐมนตรีกับสื่อมวลชน

สื่อมวลชนเป็นสถาบันที่มีพลังและบทบาทสำคัญอย่างยิ่งตามระบอบสังคมนิยมประชาธิปไตย สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือการสื่อสารทางการเมืองระหว่างผู้ปกครองและพลเมือง เพื่อการสร้างความเข้าใจที่ตรงกันอันนำไปสู่วัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอภาพรวมความสัมพันธ์ระหว่างนายกรัฐมนตรีทั้ง 5 คนกับสื่อมวลชน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ยุคที่ 1 ปี พ.ศ. 2500-2516 ยุคแห่งความไม่ลงรอยในช่วงต้นและมิตรไมตรีจิตในช่วงถัดมา

สภาพสังคมไทยโดยรวมช่วงต้นทศวรรษ 2500 ถูกผูกขาดโดยราชการชั้นสูงเพียงบางกลุ่มที่กำหนดทิศทางความเป็นไปในทุกด้าน สื่อมวลชนนับว่าเป็นสถาบันหนึ่งที่มีกลุ่มราชการเข้ามา มีบทบาทสำคัญในการกำกับการทำงานที่ขององค์กรสื่อ เนื่องจากสื่อวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ตกอยู่ภายใต้ระบบรัฐอุปถัมภ์มาอย่างยาวนาน ซึ่งถูกควบคุมดูแลโดยรัฐหรือกองทัพมาตั้งแต่ต้น ดังนั้น การแสดงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในการตรวจสอบและควบคุมการทำงานของรัฐบาล มักจะไม่ค่อยอนุญาตให้สื่อมวลชนของรัฐเสนอเนื้อหาสารในเชิงวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลหรือผู้นำกองทัพได้อย่างอิสระ (เสถียร เขยประทับ, 2540, น. 115) ส่วนหนังสือพิมพ์ถือเป็นสื่อประเภทเดียวที่มีความเป็นอิสระในการดำเนินงานเพราะมีการบริหารจัดการและอยู่ภายใต้การดูแลของภาคเอกชนจึงสามารถแสดงบทบาทหน้าที่ได้โดดเด่นกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่น สามารถเสนอความคิดเห็นและมุมมองอันเป็นทางเลือกที่แตกต่างหลากหลาย สามารถตรวจสอบและควบคุมการทำงานของรัฐบาลได้ ดังนั้น จึงมักเกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ปกครองรัฐกับนักหนังสือพิมพ์เสมอ เพราะรัฐบาลเห็นว่าหนังสือพิมพ์เป็นอุปสรรคขัดขวางในการดำเนินงานของรัฐบาลทำให้นโยบายและโครงการต่างๆ ล่าช้าไม่เป็นไปตามเป้าหมาย อันส่งผลให้ผู้ใช้อำนาจรัฐมักเข้ามาควบคุมสื่อมวลชน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ข่าวสารในลักษณะที่เอื้อต่อการได้มาซึ่งอำนาจหรือคงไว้ซึ่งอิทธิพลทางการเมืองต่อไป (ปฐมพงศ์ มงคลพรไพโรจน์, 2545, น. 45-46)

ตลอดระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2501-2516 สังคมไทยตกอยู่ภายใต้ระบอบการปกครองเผด็จการทางทหาร รัฐบาลกองทัพในสมัยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร มีการประกาศใช้ธรรมนูญการปกครอง พ.ศ. 2502 ซึ่งไม่มีบทบัญญัติใดๆ รับรองสิทธิเสรีภาพในการพูด การเขียนและการแสดงความคิดเห็น รัฐบาลใช้ประกาศคณะปฏิวัติ

ฉบับที่ 17 ควบคุมหนังสือพิมพ์อย่างเบ็ดเสร็จโดยอ้างเหตุผลเพื่อความมั่นคงของประเทศ (กิตติ กันภัย และคณะ, 2543, น. 64) ดังนั้น การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนอย่างหนังสือพิมพ์จึงตกอยู่ภายใต้อิทธิพลทางด้านการเมือง เนื้อหาส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางการเมือง และเศรษฐกิจโดยการโฆษณาเข้ามาเป็นตัวเสริมที่เน้นเสนอความบันเทิงและกิจกรรมชนชั้นสูงและกลาง (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547, น. 121 และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547, น. 121)

ภายใต้การปกครองของนายกรัฐมนตรีย่อมพลถนอม กิตติขจร พัฒนาการของสื่อหนังสือพิมพ์ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขด้านการปกครอง และปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่มีโฆษณากำหนดทางเดินของบทบาทสื่อมวลชน ในปี พ.ศ. 2511 รัฐประกาศใช้ธรรมนูญ มีการเรียกร้องให้แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง มีการจัดตั้งศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ปรากฏหนังสือพิมพ์มหาวิทยาลัย หนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพอย่างประชาธิปไตย สยามรัฐ หนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ เช่น ไทยรัฐ เดลินิวส์ เดลิโทม์ เป็นต้น ซึ่งการแสดงความคิดเห็นในทางการเมือง การวิพากษ์วิจารณ์การปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายรัฐส่วนใหญ่ปรากฏในหนังสือพิมพ์มหาวิทยาลัยและหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยเท่านั้น ส่วนเนื้อหาหลักของหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณได้นำเสนอความบันเทิง หลังจากเหตุการณ์มหาวิปโยค เกิดการผันแปรทางการเมืองจึงส่งผลต่อพัฒนาการหนังสือพิมพ์ไทย คือ ระหว่าง 14 ตุลาคม 2516-6 ตุลาคม 2519 เป็นช่วงเวลาหนังสือพิมพ์ได้รับเสรีภาพมากขึ้น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547, น. 121) ภาพรวมบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในสมัยรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาลทหารโดยหนึ่งในเหตุผลที่รัฐกำหนดทิศทางสื่อคือ การรักษาความมั่นคงภายในประเทศจากเหตุการณ์ขยายระบอบคอมมิวนิสต์ ขณะเดียวกันรัฐบาลใช้องค์กรสื่อเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดอุดมการณ์ทางการเมืองและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

สัมพันธภาพระหว่างจอมพลถนอมกับสถาบันสื่อมวลชนเป็นไปในทิศทางที่รวมจอมพลถนอมให้ความร่วมมือกับการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร (สุภางค์ จันทวานิช, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2559) สะท้อนได้จากไม่ปรากฏเหตุการณ์ที่สำคัญในการปิดกั้นข้อมูลข่าวสาร หรือการริดลอนเสรีภาพของสื่อมวลชน (ณัฐพล ใจจริง, สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2559)

สำหรับสื่อวิทยุกระจายเสียงในช่วงต้นปี 2500 มีโครงการพัฒนากิจการวิทยุกระจายโดยก่อตั้งสถานีวิทยุ ท.ท.ท. บริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด ซึ่งเป็นสถานีแห่งแรกที่จดทะเบียนในรูปบริษัท ต่อมาในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ได้ดำเนินการขยายเครือข่ายวิทยุกระจายเสียงสองส่วนควบคู่ คือ สถานีวิทยุแห่งประเทศไทยของกรมประชาสัมพันธ์ และสถานีวิทยุ วปถ. ในเครือข่ายของกองทัพที่สามารถครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ วัตถุประสงค์ของการกำเนิดวิทยุกระจายเสียงนี้เพื่อตอบสนองนโยบายการเมืองด้านการปฏิบัติการทางจิตวิทยาในการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ซึ่งพบว่ามีสถานีวิทยุมากขึ้น ขณะเดียวกันรัฐบาลควบคุมเนื้อหาข่าวสารและสาระอย่างเข้มงวด โดยเนื้อหาสาระส่วนใหญ่

ของรายการทางสถานีวิทยุคือ เพลง รายการลิเก ละครวิทยุ (กิตติ กัณภัย และคณะ, 2543, น. 80-81 และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547, น. 318-319)

ต้นปี พ.ศ. 2500 นายกรัฐมนตรีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ใช้อำนาจเผด็จการในการปกครองประเทศ รวมถึงการควบคุมสื่อโทรทัศน์ทั้งไทยทีวีช่อง 4 บางขุนพรหมและกองทัพบกช่อง 5 ได้อย่างเบ็ดเสร็จ ณ ช่วงเวลานั้นรัฐบาลสามารถครอบครองสื่อมวลชนได้ทั้งหมด และยังใช้สื่อโทรทัศน์เป็นช่องทางหนึ่งในการสื่อสารกับประชาชน (กิตติ กัณภัย และคณะ, 2543, น. 87 และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547, น. 325) นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการ สุรชาติ บำรุงสุข และ นันทนา นันทวโรภาส ได้กล่าวถึงการใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการสื่อสารทางการเมืองว่า จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เลือกใช้วิทยุกระจายเสียงเป็นเครื่องมือหนึ่งในการให้ข้อมูลข่าวสารที่สำคัญกับประชาชน (สุรชาติ บำรุงสุข, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2558 และ นันทนา นันทวโรภาส, สัมภาษณ์, 29 ตุลาคม 2558)

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กับสื่อมวลชนในระยะแรกของการก้าวขึ้นสู่อำนาจนั้นได้รับสนับสนุนจากนักหนังสือพิมพ์ว่าเป็นดั่งวีรบุรุษ แต่ช่วงต่อมาหนังสือพิมพ์นำเสนอข่าวโดยเน้นความขัดแย้งและใช้วาทีรุนแรง ซึ่งผู้นำเห็นว่าเป็นสิ่งที่ทนไม่ได้ผนวกกับหนังสือพิมพ์บางฉบับได้รับเงินสนับสนุนอย่างลับ ๆ จากฝ่ายคอมมิวนิสต์ (สุกัญญา ติระวนิช, 2526, น. 119) ดังนั้น จึงมีประกาศปฏิวัติฉบับที่ 17 หรือ ปว. 17 (ตุลาคม 2501) ที่ใช้มายาวนานจนถึงปี พ.ศ. 2518 โดยระบุว่า “ข้อความที่แสดงอย่างเคลือบคลุมว่าได้มีการเสื่อมโทรมเลวทราม หรือผิดร้ายเสียหายในรัฐบาลหรือกระทรวง ทบวง กรมในรัฐบาลโดยไม่แสดงว่าเป็นเรื่องใด” ซึ่งคลุมไปถึงการกล่าวหาหรือเสนอข่าวเกี่ยวกับการคอร์รัปชัน โดยประกาศคณะปฏิวัติดังกล่าวเป็นการกดขี่เสรีภาพของสื่อมวลชน (สมบูรณ วรพงษ์, 2534, น. 124-126)

การประกาศใช้ ปว. 17 มีการเซ็นเซอร์ข่าวหนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นคำสั่งที่ครอบจักรวาลโดยอ้างเหตุผลเพื่อความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง มีหนังสือพิมพ์หลายฉบับต้องปิดตัวเองลงจากคำสั่งดังกล่าวนี้ มีการคุกคามสื่อที่ข้างรุนแรงและเข้มงวดมาก หนังสือพิมพ์อิสระหลายฉบับที่เขียนวิพากษ์วิจารณ์การทำหน้าที่ของรัฐบาลอย่างตรงไปตรงมา กลับถูกชายฉกรรจ์บุกเข้าทุบแท่นพิมพ์จนเสียหายและไม่สามารถจะจับคนกระทำมาลงโทษได้ จึงทำให้หนังสือพิมพ์หลายฉบับต้องยุติบทบาทลงชั่วคราว (ปฐมพงศ์ มงคลพรไพโรจน์, 2545, น. 47) เช่น เดลิเมต์ บางกอกเดลิเมต์ ข่าวภาพ เสถียรภาพ ชิงจางเอียน ตงจ้วน ปิตุภูมิรายสัปดาห์ (สมบูรณ วรพงษ์, 2534, น. 94) หรือนักหนังสือพิมพ์ถูกจับกุมคุมขังเป็นจำนวนมากในข้อหากระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ กล่าวได้ว่าสื่อมวลชนถูกกีดรอนสิทธิเสรีภาพในการพูดและแสดงความคิดเห็น (freedom of speech and freedom of expression) ดังนั้น เนื้อหาของหนังสือพิมพ์เน้นความบันเทิง และสนองความต้องการของคนในสังคมชั้นสูง (high society) มากกว่ามุ่งสนองความต้องการของประชาชน (สิริทิพย์

ชั้นสุวรรณ, 2539, น. 77 และสุกัญญา ตีระวนิช, 2526, น. 114) ในขณะเดียวกันจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็มีหนังสือพิมพ์ของตนคือ สารเสรีและไทรายวัน ในการรายงานข่าวสารเพื่อเป็นปากเป็นเสียงให้กับตนเอง แต่เป็นหนังสือพิมพ์ที่มียอดจำหน่ายน้อย (สมบุรณ์ วรพงษ์, 2534, น. 124-125) และถูกยกเลิกในปี พ.ศ. 2518 ในปี พ.ศ. 2519 ฉบับที่ 5 ห้ามสื่อทุกชนิดเผยแพร่ข่าวและวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2519 มีคำสั่งผ่อนผันให้หนังสือพิมพ์รายวันและสิ่งพิมพ์อื่นออกจำหน่ายได้ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการตรวจสอบข่าวสาร (กิตติ กันภัย และคณะ, 2543, น. 105)

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กับองค์กรสื่อมวลชนนั้นเป็นไปในลักษณะประนีประนอมในช่วงแรก แต่สุดท้ายไม่ราบรื่น เพราะเป็นการต่อสู้อันระหว่างอำนาจรัฐกับอิสรภาพของสื่อมวลชน นักหนังสือพิมพ์ไม่มีโอกาสในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาล และจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ไม่ไว้ใจในพฤติกรรมของนักเขียนและนักหนังสือพิมพ์ ตลอดจนการแทรกซึมของลัทธิคอมมิวนิสต์ ทำให้เกิดการลิดรอนเสรีภาพอย่างเด็ดขาด (สุกัญญา ตีระวนิช, 2526, น. 123)

กล่าวโดยสรุป สื่อมวลชนที่ปรากฏในสังคมาระหว่างปี พ.ศ. 2500-2516 มีเพียงวิทยุกระจาย โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ ซึ่งตกอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐหรือกองทัพเพราะประเทศถูกปกครองด้วยระบอบเผด็จการทางทหาร โดยเฉพาะรัฐบาลสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นักหนังสือพิมพ์ถูกจับกุม คุมขังหรือถูกทำร้ายเป็นจำนวนมากจนเรียกได้เป็นยุคแห่งความไม่ลงรอยระหว่างผู้นำกับองค์กรสื่อ ต่อมารัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจรให้ความร่วมมือกับสื่อมากขึ้น สัมพันธภาพกับสื่อมวลชนไปในเชิงบวก จนภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนจึงแบ่งบานจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 มาตรา 40 ที่รับรองสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนมากกว่ารัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

ยุคที่ 2 ปี พ.ศ. 2517-2540 ยุคแห่งมิตรไมตรีจิต

เมื่อการปฏิวัติ 14 ตุลาสงบลง บรรยากาศแห่งเสรีภาพที่แบ่งบาน สิทธิเสรีภาพของหนังสือพิมพ์มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน หนังสือพิมพ์เกิดใหม่เป็นจำนวนมากและมีจุดยืนทางการเมืองที่แตกต่างอย่างชัดเจนทั้งฝ่ายเสรีนิยมและสังคมนิยม ปรากฏกลุ่มปัญญาชนหัวสมัยใหม่ก้าวเข้าสู่แวดวงหนังสือพิมพ์ เพื่อเป็นเวทีในการแสดงออกและบทบาทหน้าที่ทางการเมือง (กิตติ กันภัย และคณะ, 2543, น. 64 และความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อมวลชน, เอกสารการสนทนมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547, น. 121)

ช่วงตุลาคม พ.ศ. 2519-2520 ช่วงการปฏิรูปการปกครองจึงมีนโยบายต่อต้านระบอบคอมมิวนิสต์แบบขวสุดโต่ง ดังนั้น หนังสือพิมพ์จึงถูกจำกัดเสรีภาพไม่สามารถนำเสนอข่าวสารที่ขัดแย้งกับรัฐบาลได้ คณะปฏิรูปการปกครองได้จัดตั้ง คณะกรรมการตรวจสอบข่าวสารและหนังสือพิมพ์ ถูกควบคุมไว้ด้วยพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2484 ซึ่งมีหนังสือพิมพ์หลายฉบับถูกสั่งปิดโดยไม่มีกำหนด เช่น ชาวไทย เดลิโทม์ ดังนั้น หนังสือพิมพ์หลายฉบับจึงเสนอข่าวอาชญากรรมแทน

(ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อมวลชน, เอกสารการสอน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2547, น. 121-122)

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา สิทธิเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ค่อยๆ พื้นตัวขึ้นมาใหม่ ได้เกิดปรากฏการณ์ปรับตัวครั้งสำคัญที่สุดทั้งโครงสร้างและนโยบายของหนังสือพิมพ์ ซึ่งในทางการเมืองเป็นช่วงรอยต่อประชาธิปไตยครึ่งใบ ชนชั้นกลางเริ่มมีโอกาสขยายตัวทางเศรษฐกิจ เกิดบรรยากาศใหม่ในทางสังคมวัฒนธรรมส่งผลต่ออุตสาหกรรมหนังสือพิมพ์ขยายตัวอย่างก้าวกระโดด นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ได้แตกแขนงไปทั้งรายวัน รายสัปดาห์ และรายเดือน (กิตติ กัณภัย และคณะ, 2543, น. 65)

ธุรกิจหนังสือพิมพ์ก้าวเข้าสู่ยุคเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วทั้งในด้านการผลิตและการสื่อข่าว เกิดการขยายตัวของธุรกิจโฆษณาและได้กลายมาเป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรมหนังสือพิมพ์ จนเป็นผลให้ความมั่งคั่งขององค์กรสื่อสิ่งพิมพ์ทุกองค์กรขึ้นอยู่กับรายได้จากโฆษณา จึงเกิดการแสวงหาผลประโยชน์ทางธุรกิจหนังสือพิมพ์ด้วยการลงโฆษณาในพื้นที่ข่าวหรือการเขียนสนับสนุนธุรกิจที่ให้แก่โฆษณาหรือค่าตอบแทนสูง (กิตติ กัณภัย และคณะ, 2543, น. 65)

สำหรับสื่ออิเล็กทรอนิกส์อย่างวิทยุกระจายเสียง ช่วงเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ 14 ตุลาคม 16 สี่วิทยุกระจายเสียงเป็นเครื่องมือโฆษณาชวนเชื่อของภาครัฐที่แสดงบทบาทปิดกั้นและบิดเบือนข้อมูลข่าวสารในช่วงที่ประชาชนและนิสิตนักศึกษาเดินขบวนเรียกร้องรัฐธรรมนูญ แต่รัฐบาลใหม่หลังการเลือกตั้ง พ.ศ. 2517 ได้ประกาศใช้ระเบียบว่าด้วยวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2518 และมีคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ หรือ กบว. ซึ่งทำหน้าที่กำกับดูแลสถานีวิทยุและโทรทัศน์ให้เป็นไปตามระเบียบ หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 คณะปฏิรูปเข้ามาควบคุมข่าวสารทางวิทยุและให้ทุกสถานีถ่ายทอดข่าวจากสถานีวิทยุแห่งประเทศไทยวันละ 4 ครั้ง (กิตติ กัณภัย และคณะ, 2543, น. 82)

ความสัมพันธ์ระหว่าง พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์กับสื่อมวลชนเป็นไปในลักษณะที่ราบรื่น ถ้อยทีถ้อยอาศัย สื่อมวลชนเห็นใจรัฐบาล เพราะพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์เป็นแม่ทัพบกที่ถ่อมตัว ไม่เชี่ยวชาญทางด้านเศรษฐกิจ (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2538, น. 271-272) กอปรกับจากเอกสารหนังสือ “ทัศนะฝ่ายเอกชนเกี่ยวกับผลงานและบุคลิกของ ฯพณฯ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์” จากนักสื่อสารมวลชนอย่างวิภา สุขกิจ นายกสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย (2529, น. 68-69) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์กับสื่อมวลชนว่า พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ให้เกียรติและให้ความเป็นกันเอง ให้เสรีภาพแก่สื่อมวลชนเป็นอย่างดี ใช้สรรพนามเรียกนักข่าวว่า “ลูก” และสามารถจดจำชื่อนักหนังสือพิมพ์ได้แม่นยำ เป็นคนมีเสน่ห์ หรือคุณทัศน์ สนธิจิตร ผู้ช่วยหัวหน้ากองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ อธิบายถึงสัมพันธ์ภาพระหว่าง พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์กับสื่อว่า พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เป็นคนใจกว้างกับนักหนังสือพิมพ์เมื่อเปรียบเทียบกับผู้นำอื่นๆ ในเอเชีย บางครั้ง

หนังสือพิมพ์เขียนพาดพิงถึงผู้นำค่อนข้างแรง แต่ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์มีความอดทนอดกลั้นต่อการวิพากษ์วิจารณ์ ไม่เคยโต้ตอบ ไม่เคยฟ้องร้องหนังสือพิมพ์ให้ความรักใคร่เอ็นดูเมตตา ความเป็นกันเองและให้ความอบอุ่นใจต่อนักข่าวอยู่เสมอ (2529, น. 73-74)

นอกจากการเก็บรวบรวมข้อมูลทางเอกสาร ผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์นักวิชาการทางรัฐศาสตร์และการสื่อสารการเมือง ดังนี้ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ไม่ค่อยสื่อสารในประเด็นของตัวเอง จะสื่อสารเฉพาะการปฏิบัติหน้าที่หรืองานในรัฐบาลเท่านั้น การสื่อสารค่อนข้างน้อยและระมัดระวัง ถ้อยคำ (สุรชาติ บำรุงสุข, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2558 และนันทนา นันทวโรภาส, สัมภาษณ์, 29 ตุลาคม 2558) รวมถึง พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ มีค้อยให้สัมภาษณ์กับนักข่าวและมีโฆษกรัฐบาล คือ ไตรรงค์ สุวรรณคีรี ในการทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลการทำงานของรัฐบาลแทนนายกรัฐมนตรี (สุจิต บุญบงการ, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2558) กล่าวได้ว่า นักวิชาการให้ผลการศึกษารูปแบบการสื่อสารของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ในทิศทางเดียวกัน ขณะเดียวกันผลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ผลการวิจัยที่สอดคล้องกับเอกสารและงานวิจัย

กล่าวได้ว่าลักษณะของหนังสือพิมพ์ในยุคก่อนถูกรัฐบาลควบคุมอย่างเข้มงวด ค่อยมาผ่อนคลายลงในรัฐบาลชุดต่อมาเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ยังคงให้ความสำคัญต่อข่าวที่มีลักษณะได้รับการตอบสนองในทันที (immediate reward news) หลังจากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 หนังสือพิมพ์ไทยพยายามปรับรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาเชิงบรรณาธิการให้สอดคล้องกับความสนใจและความจำเป็นในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน (สิริทิพย์ ชันสุวรรณ, 2539, น. 79-80)

บรรยากาศความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสื่อมวลชนดีขึ้นตามลำดับ สื่อมวลชนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้นจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 เป็นรัฐธรรมนูญที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน อันเนื่องมาจากว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการร่างแสดงความคิดเห็นในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้มากกว่ารัฐธรรมนูญทุกฉบับก่อนหน้านี้ที่ประกาศมาใช้ และยังเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่มีความชัดเจนเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน โดยเฉพาะบทบัญญัติเกี่ยวกับการให้อิสระแก่สื่อวิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งถือว่าเป็นการปฏิรูปสื่อมวลชนอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน (ปฐมพงษ์ มงคลพรไพโรจน์, 2545, น. 6)

สมัยรัฐบาลของ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ความสัมพันธ์กับสื่อมวลชน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ในช่วงการบริหารงานในระยะแรกความสัมพันธ์ที่ดี มีเมตตาริจิตต่อกัน ฝ่ายหนังสือพิมพ์จะแสดงความคิดเห็นในเชิงบวกเกี่ยวกับรัฐบาล เพื่อสร้างภาพลักษณ์หรือความรู้สึกที่ดีต่อรัฐบาล ฝ่ายรัฐบาลก็รู้สึกพึงพอใจกับการแสดงความคิดเห็นในลักษณะเป็นมิตรกับสื่อมวลชน แต่ก็ปรากฏปัญหาความขัดแย้งหรือการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลหลังจากการบริหารงานไปได้ระยะหนึ่ง (ปฐมพงษ์ มงคลพรไพโรจน์, 2545, น.96-97)

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐศาสตร์และการสื่อสารการเมืองพบว่า การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ นั้นใช้ช่องทางสื่อมวลชนกระแสหลักไปยังประชาชน นอกจากการใช้สื่อมวลชนแล้วนายกรัฐมนตรียังใช้ตนเองในการสื่อสารร่วมกับโฆษกรัฐบาลด้วย (สุรชาติ บำรุงสุข, 11 พฤศจิกายน 2558) กล่าวได้ว่าการสื่อสารของพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะขาดโครงสร้างและความชัดเจนของเป้าหมายในการสื่อสาร รวมถึงการดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศเพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งจึงเป็นการยากที่จะประเมินได้อย่างลึกซึ้ง สำหรับสัมพันธภาพของ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ กับสื่อมวลชนนั้นเป็นไปในทิศทางปกติ เพราะนายกรัฐมนตรีพยายามเลี่ยงความขัดแย้ง (นันทนา นันทวโรภาส, สัมภาษณ์, 29 ตุลาคม 2558 และสุจิต บุญบงการ, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2558)

สภาพการณ์เมืองไทยหลังช่วงเผด็จการทางทหารมีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น แต่สื่อมวลชนกลับไม่มีเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารได้อย่างอิสระหรือตรวจสอบการทำงานของภาครัฐได้แต่อย่างใด ซึ่งไม่ต่างจากการปกครองช่วงเผด็จการของกองทัพก่อนหน้าแต่อย่างใด (กิตติ กันภัย และคณะ, 2543, น. 87) จะปรากฏชัดเจนในช่วงเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองโดยผู้นำการทำรัฐประหารเข้ายึดกุมสถานีวิทยุกระจายเสียงและสถานีวิทยุโทรทัศน์เป็นอันดับแรก เพื่อใช้เป็นสื่อกลางการให้เหตุผลเพื่อสร้างความชอบธรรมในการเข้าสู่อำนาจของตนและพรรคพวก (รมย์มาศ โบว์ร่า, 2540, น. 42)

กล่าวโดยสรุป แม้ก้าวเข้าสู่ยุคแห่งประชาธิปไตยครึ่งใบในสังคมไทย บทบาทของทหารในทางการปกครองลดอิทธิพลลงไป แต่การทำหน้าที่ของสถาบันสื่อกลับไม่เบ่งบานมากนัก ทว่านายกรัฐมนตรี พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ และพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ต่างให้ความสำคัญกับองค์กรสื่อมวลชนด้วยการให้ความร่วมมือกับนักสื่อสารมวลชนในการทำหน้าที่ของตน ความสัมพันธ์เป็นไปในเชิงบวก จึงปรากฏยุคแห่งมิตรไมตรีจิต

ยุคที่ 3 ระหว่างปี พ.ศ. 2541-2558 ยุคไม่คงที่หรือเชิงบวกและลบ

หลังจากเหตุการณ์นองเลือดปี พ.ศ. 2535 ได้ส่งผลให้เกิดพลังประชาสังคมและกระจายไปทั่วประเทศ ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เพื่อนำไปสู่การเคลื่อนไหวปฏิรูปการเมือง จนมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน 2540 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่รับรองสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชน รวมถึงสิทธิในการแสวงหาข่าวสารข้อมูล และคุ้มครองการทำงานของนักวิชาชีพสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์ถูกเรียกร้องให้ทำงานด้วยความรับผิดชอบและเคร่งครัดในจรรยาบรรณ (กิตติ กันภัย และคณะ, 2543, น. 66) ขณะเดียวกันเกิดหนังสือพิมพ์ใหม่ หนังสือพิมพ์ที่มีลักษณะเฉพาะกลุ่มมากยิ่งขึ้น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547, น. 122)

สำหรับสัมพันธภาพระหว่างนายกรัฐมนตรี พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา กับสถาบันสื่อ เป็นไปในลักษณะที่ไม่ราบรื่นนัก โดยที่ นันทนา นันทวโรภาส อธิบายถึงความขัดแย้งระหว่าง นายกรัฐมนตรีกับสื่อมวลชนปรากฏเรื่อยมาตั้งแต่เข้ามารับตำแหน่ง เกิดวิวาทะบ่อย เพราะการจำกัด สิทธิเสรีภาพสื่อ เช่น ห้ามสื่อนำเสนอความเคลื่อนไหวของอดีตนายกรัฐมนตรีบางคนนั้นซึ่งเป็นการ ลิดรอนสิทธิเสรีภาพสื่อ เพราะสื่อถือเป็นภาพสะท้อนของสังคม ถ้าสื่อมวลชนไม่มีเสรีภาพย่อม หมายถึงประชาชนในประเทศนั้นไม่มีเสรีภาพไปด้วย ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ในเชิงลบของประเทศ ไทยต่อประชาคมโลกเป็นการสะท้อนถึงไม่เป็นประชาธิปไตย ซึ่งสื่อจะนำเอาผลเหล่านี้ไปนำเสนอใน ด้านไม่เป็นบวกกับรัฐบาล (<http://abc.norporchoreu.com/>)

ความสัมพันธ์ระหว่างนายกรัฐมนตรีกับสื่อมวลชน โดยเฉพาะนักข่าวสายทำเนียบกล่าว ได้ว่าเป็นไปในทางที่ดี เนื่องจากนายกรัฐมนตรีจะให้ความร่วมมือในการตอบคำถามตอบอย่าง ตรงไปตรงมาจากนักสื่อมวลชน ไม่ปิดบังหรือพูดเท็จ แต่ในบางกรณีความสัมพันธ์อาจมี การเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ของข่าวและเหตุการณ์ที่ปรากฏขึ้น เพราะหากเป็นคำถามดุเดือด และเกี่ยวข้องกับประเด็นทางการเมือง นายกรัฐมนตรีอาจไม่ตอบหรือพูดน้อยลงเพื่อป้องกันอารมณ์ (วาสนา นาน่วม, 2557, น. 345) ขณะที่ เสรี วงษ์มณฑา นักวิชาการด้านการสื่อสารทางการเมืองให้ ทักษะเกี่ยวกับการสื่อสารของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ว่าการสื่อสารทางการเมืองของ นายกรัฐมนตรีคนนี้มีเตรียมความพร้อมมาดี มีทั้งหลักการ หลักฐานมายืนยันซึ่งสามารถสร้าง ความชัดเจนในการสื่อสารได้ แต่ในบางครั้ง พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีอารมณ์เข้ามาเจือปนขณะ สื่อสาร ซึ่งควรปรับปรุงในข้อนี้ แต่เป็นสิ่งที่แสดงถึงความจริงใจ หากต้องประเมินผลการสื่อสารของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทัศนคติของผู้รับสารเป็นสำคัญ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่าง นายกรัฐมนตรีกับสื่อมวลชนนั้นพบว่ามีความใกล้ชิดมากขึ้นเรื่อย ๆ มีการหยอกล้อในบางครั้ง และ ให้ความร่วมมือกับสื่อในการตอบคำถาม (เสรี วงษ์มณฑา, สัมภาษณ์, 4 พฤศจิกายน 2558)

กล่าวโดยสรุป สื่อมวลชนเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมไทยในทุกยุค ทุกสมัย วิชยุจะกระจายเสียง โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ยุคสมัยรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร และ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการเผยแพร่อุดมการณ์ นโยบายทางการเมืองการ ปกครอง รวมถึงหน้าที่ในด้านอื่นทั้งการให้ข่าวสาร ความรู้ และความบันเทิง ยุคต่อมาคือ ยุคสังคม ประชาธิปไตยครึ่งใบนั้น วิชยุกระจายเสียง และโทรทัศน์ยังคงทำหน้าที่ไม่แตกต่างจากอดีตคือ เป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์ของรัฐ สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาลกับประชาชน ส่วนสื่อหนังสือพิมพ์มีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นควบคู่ไปกับบทบาททางด้านเศรษฐกิจใน การสร้างรายได้จากการโฆษณา ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ และ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ กับองค์กรสื่อมวลชนเป็นในลักษณะประนีประนอม ถ้อยทีถ้อยอาศัย เป็นความสัมพันธ์ในทิศทางที่ดี และยุคแห่งการปฏิรูปการเมือง ซึ่งเป็นยุคแห่งการปฏิรูปสื่อเช่นกัน

สถาบันสื่อมีสิทธิเสรีภาพในการทำหน้าที่ในการสะท้อนสิ่งที่ปรากฏให้สังคมได้รับรู้ บทบาทในการแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ต่อผู้ปกครองประเทศ และนักการเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างนายกรัฐมนตรีประยุทธ์ จันทร์โอชา กับองค์กรสื่อเป็นไปลักษณะราบรื่นในบางระยะ และปรากฏความไม่ลงรอยในบางคราว ซึ่งประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสื่อมวลชนได้เติบโตผ่านวิกฤตการณ์ทางการเมืองและบริบททางสังคมมาอย่างยาวนาน สัมพันธภาพระหว่างนายกรัฐมนตรีแต่ละคนกับองค์กรสื่อมวลชนล้วนเกี่ยวข้องกับโครงสร้างระบบการเมืองและบริบทสังคมที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลต่อแนวความคิดอุดมการณ์ที่มีส่วนกำหนดสภาพเนื้อหาของสื่อมวลชนในแต่ละยุคสมัย

4.4 บทสรุป

จากประวัติศาสตร์บริบททางการเมืองของสังคมไทยเกือบหกทศวรรษที่ผ่านมา พบว่าสภาพการณ์เมืองในยุคแรกอยู่ภายใต้ของกลุ่มชั้นสูงหรือทหารบางกลุ่ม เกิดการทำรัฐประหารบ่อยครั้ง เพราะความเข้มแข็งของกองทัพ ขณะที่ประชาสังคมมีความอ่อนแอ เกิดความนิ่งเฉยหรือหมดโอกาสการมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงไม่พบกิจกรรมทางการเมืองแต่อย่างใด อีกทั้งประชาชนมีความคุ้นเคยในคุณค่าของกองทัพมากกว่าพรรคการเมือง ผนวกกับกลุ่มพันธมิตรที่สนับสนุนกองทัพ ส่วนบริบทภายนอก พบการสนับสนุนจากประเทศมหาอำนาจ และภาวะสงครามเย็นได้ส่งผลให้กองทัพสามารถกำหนดอำนาจและทิศทางการเมืองได้ จึงทำให้บรรยากาศการสื่อสารมีลักษณะเชิงอำนาจจากภาครัฐเพียงกลุ่มคนบางที่กำหนดโครงสร้างของประเทศ รวมถึงประเด็นต่างๆ เพื่อวัตถุประสงค์ในการรักษาไว้ซึ่งอิทธิพลของตนในทางการเมือง ปราบจากปฏิกริยาตอบสนอง และการตั้งคำถามจากพลเมือง

การปกครองในยุคต่อมา เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงมาสู่กระบวนการพัฒนาระบบประชาธิปไตยมากขึ้น จากข้อเท็จจริงปรากฏพลังสังคมเริ่มก่อรูปอย่างแข็งแกร่งหลังจากเหตุการณ์วันมหาวิปโยคของนิสิตนักศึกษาและประชาชน (กลุ่มพลังคู่ตรงข้าม) จากการพัฒนาการศึกษาตามแนวสมัยใหม่ ความขัดแย้งของบรรดาพรรคการเมือง ผนวกกับประเทศมหาอำนาจได้ลดทอนอิทธิพลของทหารที่ยังปรากฏอยู่ เพราะสถาบันกองทัพเป็นองค์กรเดียวที่สามารถแก้ไขปัญหาการขยายลัทธิคอมมิวนิสต์ในขณะนั้นได้ อีกทั้งพลังกลุ่มพันธมิตรอย่างกลุ่มอำนาจเก่าที่ยังสนับสนุนทหาร ทั้งหมดนี้จึงเป็นผลให้การแทรกแซงทางการเมืองของกองทัพลดน้อยลง จากเงื่อนไขเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า สภาพการณ์สื่อสารโดยรวมมีลักษณะร่วมระหว่างอำนาจกับความเป็นเสรี เพราะบทบาทของกองทัพยังคงอยู่ในทางการเมือง ภาครัฐจึงมีอำนาจในการกำหนดประเด็นต่างๆ ในทางสังคม แต่ก็ยังฟังเสียงจากภาคประชาสังคม จึงทำให้เกิดการสื่อสารที่ยืดหยุ่นและผ่อนคลายมากขึ้น

สภาพการณ์ปกครองของไทยในยุคการปฏิรูปทางการเมือง เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างทางการเมืองที่มีเสถียรภาพมากขึ้น มิติประชาสังคมมีความเข้มแข็ง ชัดเจนและเป็นรูปธรรม เป็นยุคแห่งรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน จึงทำให้พลเมือง (กลุ่มพลังคู่ตรงข้าม) ได้มีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้น ขณะเดียวกันสถาบันกองทัพมีความเป็นทหารอาชีพมากขึ้น และได้ลดทอนบทบาทของตนลงในช่วงระยะหนึ่ง กระนั้น ทิศทางการเมืองไทยมิได้เปลี่ยนแปลงไปตามที่คาดหมายไว้ หากไม่ปรากฏวิกฤตการณ์ทางการเมืองของประชาชนที่คิดเห็นต่างในทางการปกครองในช่วงเกือบทศวรรษที่ผ่านมา จากปัจจัยเหล่านี้จึงส่งผลให้เกิดการทำรัฐประหารอีกครั้งในสังคมไทย เป็นผลให้บรรยากาศทางการเมืองโดยรวมมีอิสระมากกว่ายุคก่อนหน้านี้ เพราะตัวบทรัฐธรรมนูญได้กำหนดบทบาทสิทธิของภาครัฐและประชาชน ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน การกำหนดประเด็นต่าง ๆ ของสังคมถูกกำหนดมาจากทั้งภาครัฐและประชาชน เกิดการตั้งคำถามในทุกระดับจากประชาชน จึงทำให้เกิดการสื่อสารในหลากหลายรูปแบบและเป็นอิสระ

จากปรากฏการณ์สำคัญในทางการเมืองแต่ละยุคนี้ทั้งปัจจัยความแข็งแกร่งของกองทัพ ภาคประชาสังคม การขยายระบอบคอมมิวนิสต์ เหตุการณ์เรียกร้องระบอบประชาธิปไตยจากนักศึกษาประชาชน ฯลฯ จึงมีผลให้นายกรัฐมนตรีทั้ง 5 คนมีการบริหารงานที่แตกต่างกันไปเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทแวดล้อม คือ จอมพลถนอม กิตติขจร ให้ความสำคัญกับการจัดตั้งเป็นภัยและสร้างความเป็นธรรม ปรับปรุงระบบการเก็บภาษีอากร ปัญหาความแร้นแค้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ช่วงต่อมาเมื่อกลับมารับตำแหน่งผู้นำอีกครั้ง เน้นพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยสานต่อแผนโครงการต่างๆ ตามที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ดำเนินการแล้วทั้งการขยายพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และมุ่งรักษาความมั่นคงของประเทศ ตลอดจนการสานสัมพันธ์กับอารยประเทศ ส่วนจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ปกครองด้วยระบอบเผด็จการปราศจากรัฐธรรมนูญ มีเพียงรัฐธรรมนูญการปกครองชั่วคราวมาตรา 17 เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างและใช้อำนาจ ซึ่งมีเป้าหมายคือการรักษากฎหมายและระเบียบ การขจัดความชั่วและการนำความสุขมาสู่ประชาชน จึงทำให้ประเทศพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว แต่ปราศจากการตั้งคำถามของประชาชน ส่วนนโยบายที่ประจักษ์ชัดคือ นโยบายแผนพัฒนาเศรษฐกิจที่ยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชากรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ในช่วงเวลาต่อมา ภาคประชาสังคมเข้ามามีร่วมทางการเมืองมากขึ้น คือ ยุคการเมืองนำทหาร พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เข้ามาบริหารประเทศอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ปรัชญาในการทำงานคือ เหนือพรรค เหนือพวกและเหนือผลประโยชน์ ตลอดระยะเวลาที่ปกครองประเทศได้มุ่งนโยบายและแนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ผนวกกับบริบททางการเมืองที่ปรากฏลัทธิคอมมิวนิสต์ จึงมีคำสั่ง 66/2523 ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาและประชาชนมอบตัวจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 สำหรับสมัยรัฐบาล พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ สังคมไทยต้องเผชิญกับปัญหาหลายด้าน โดยเฉพาะวิกฤติต้มยำกุ้ง ปัญหาความน่าเชื่อถือของรัฐบาลและรัฐธรรมนูญ จึงทำให้เกิดการปฏิรูป

ทางการเมืองเพื่อแก้วิกฤตการณ์และความตกต่ำของระบบการเมืองไทย หลังปี พ.ศ. 2540 ยุคแห่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจนเกิดการแสดงทัศนะต่อการเมืองอย่างเต็มที่เรื่อยมาจนกลายเป็นความแตกแยกทางอุดมการณ์ที่รุนแรงจนทำให้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ทำรัฐประหารเมื่อต้นปี พ.ศ. 2557 และดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งนโยบายหลัก คือ แก้ปัญหาความมั่นคงและเศรษฐกิจอย่างเร่งด่วน โดยเน้นการสร้างความปลอดภัยภายในประเทศ และการกำจัดการคอร์รัปชันที่สร้างความเสียหายให้กับประเทศชาติ

ท่ามกลางบริบทการเมืองในแต่ละยุคที่เปลี่ยนแปลงไป การวางแผนนโยบายเพื่อการพัฒนาประเทศก็จะสอดคล้องและเหมาะสมกับเงื่อนไขสภาพการณ์ทางสังคมและการเมืองเหล่านั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเมืองของผู้มีอำนาจรัฐ ความสัมพันธ์ระหว่างนายกรัฐมนตรีกับสื่อมวลชนจึงเป็นกลไกสำคัญต่อความสำเร็จในการเร่งรัดปัจจัยต่างๆ ในทางการเมือง ยุคกองทัพมีบทบาททางการเมืองสูงนั้น ภาพรวมบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐโดยให้เหตุผลในการกำหนดทิศทางสื่อคือ การรักษาความมั่นคงภายในประเทศจากการขยายระบอบคอมมิวนิสต์ รัฐบาลใช้องค์กรสื่อเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดอุดมการณ์ทางการเมืองและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ส่วนหนังสือพิมพ์ได้รับเสรีภาพมากขึ้นหลังจากเหตุการณ์มหาวิปโยค สัมพันธภาพระหว่างจอมพลถนอมกับสถาบันสื่อมวลชนเป็นไปในทิศทางที่รอมชอม ผู้นำให้ความร่วมมือกับการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร สะท้อนได้จากไม่ปรากฏเหตุการณ์ที่สำคัญในการปิดกั้นข้อมูลข่าวสาร หรือการริดลอนเสรีภาพของสื่อมวลชน ส่วนจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ใช้ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 17 ควบคุมหนังสือพิมพ์อย่างเบ็ดเสร็จโดยอ้างเหตุผลเพื่อความมั่นคงของประเทศ สื่อมวลชนจึงอยู่ภายใต้โครงสร้างอำนาจทางการเมืองของทหาร การแสดงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในการแสดงความคิดเห็นจึงไม่สามารถกระทำได้ และเนื้อหาเน้นเสนอความบันเทิงและกิจกรรมชนชั้นสูงและกลาง ยุคต่อมา สังคมไทยมีประชาธิปไตยครึ่งใบ หลังการปฏิวัติ 14 ตุลา ปรากฏกลุ่มปัญญาชนก้าวเข้าสู่แวดวงหนังสือพิมพ์ เป็นเวทีในการแสดงออกและบทบาทหน้าที่ทางการเมือง จนช่วง พ.ศ. 2519-2520 ช่วงการปฏิรูปการปกครอง รัฐมีนโยบายต่อต้านระบอบคอมมิวนิสต์ หนังสือพิมพ์จึงถูกจำกัดเสรีภาพไม่สามารถนำเสนอข่าวสารที่ขัดแย้งกับรัฐได้ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา สิทธิเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ค่อยฟื้นตัว เกิดปรากฏการณ์ปรับตัวทั้งโครงสร้างและนโยบายของหนังสือพิมพ์ ความสัมพันธ์ระหว่าง พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ และ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธกับสื่อมวลชนเป็นไปในลักษณะที่ราบรื่น ถ้อยทีถ้อยอาศัย มีความผ่อนคลายและมีมิตรจิตต่อกัน และยุคแห่งการปฏิรูปการเมือง หลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน 2540 เป็นรัฐธรรมนูญที่คุ้มครองการทำงานของนักวิชาชีพสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์ถูกเรียกร้องให้ทำงานด้วยความรับผิดชอบและเคร่งครัดในจรรยาบรรณ ซึ่งนายกรัฐมนตรีที่มาจากการทหารที่มีบทบาทในการปกครองของไทยคนหนึ่งคือ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา สำหรับสัมพันธภาพ

ระหว่างผู้นำและสื่อมวลชนเป็นไปในทางที่ดี นายกรัฐมนตรีจะให้ความร่วมมือในการตอบคำถามตอบอย่างตรงไปตรงมา ไม่ปิดบัง แต่ในบางกรณีความสัมพันธ์อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ของข่าวและสภาวะอารมณ์ของผู้นำ

จากมิติทางการเมืองทั้งหมดนี้จึงทำให้เข้าใจได้อย่างลึกซึ้งถึงเงื่อนไขสภาพการณ์ทางสังคมและการปฏิบัติหน้าที่บริหารงานของรัฐบาลทหารที่มีผลต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน เมื่อทราบถึงปัจจัยบริบทการเมืองที่เกี่ยวกับรัฐในแต่ละยุคอย่างลึกซึ้งแล้วก็จะสามารถขับเคลื่อนพัฒนาประเทศในทุกด้านได้อย่างถูกต้องทิศทางมั่นคงและยั่งยืน ขณะเดียวกันเป็นภาพสะท้อนของโครงสร้างการบริหารงานของสถาบันสื่อมวลชน ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสื่อมวลชน ซึ่งส่งผลต่อแนวคิดอุดมการณ์ที่มีส่วนกำหนดเนื้อหาของสื่อมวลชนในแต่ละยุคสมัย

ภาพที่ 4.3 กรอบแนวคิดสรุปผลการวิจัย: บริบททางการเมืองไทยในแต่ละยุคสมัย

บทที่ 5

ภูมิหลังของนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร

การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการที่สำคัญและเป็นกลไกสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของผู้นำทางการเมือง เพื่อสร้างความเข้าใจในการสื่อสารทางการเมืองให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาถึงภูมิหลังผู้นำประเทศ ซึ่งอาจมีความสัมพันธ์กับบุคลิกลักษณะที่แตกต่างกัน เอกลักษณ์บางอย่างที่ไม่เหมือนกันเหล่านี้ได้บ่มเพาะหล่อหลอมในการสร้างชุดความคิดที่ทำให้นายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารมีการสื่อสารที่โดดเด่นตามลักษณะเฉพาะของบุคคลดังต่อไปนี้

5.1 จอมพลถนอม กิตติขจร

ภาพที่ 5.1 จอมพลถนอม กิตติขจร. จาก www.google.com

นายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรีที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารประเทศต่อเนื่องยาวนานที่สุดคือ จอมพลถนอม กิตติขจร ผู้นำคนที่ 10 ของประเทศไทย ซึ่งเข้ารับตำแหน่งอันสูงสุดนี้ถึงสี่ครั้ง โดยมีประวัติส่วนตัวและภูมิหลังทางสังคมดังนี้ จอมพลถนอม กิตติขจร เกิดวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2454 ที่บ้านหนองหลวง อำเภอเมือง จังหวัดตาก เป็นบุตรคนที่ 3 เป็นบุตรชายคนโตของขุนโสภิตบรรณลักษณ์ (อำพัน กิตติขจร) กับนางโสภิตบรรณารักษ์ (ลิ้นจี่) (ชาดา นนทวัฒน์, 2557, น. 116 และทรวง เลี้ยวไพโรจน์, 2532, น. 5) ขุนโสภิตบรรณลักษณ์ในวัยหนุ่มรับราชการทหารซึ่งได้ยศจ่านายสิบ ต่อมารับราชการพลเรือนฝ่ายปกครองในจังหวัดตากและต่อมาเป็นปลัดขวา ซึ่งเป็นการสะท้อนว่าตระกูลของฝ่ายบิดามีสถานะสำคัญในระบบราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งราชการทหารมาหลายชั่วอายุคน (ยศ สันตสมบัติ, 2533, น. 74) จอมพลถนอมมีใจรักการเป็นทหารแต่เด็ก (ธารงศักดิ์

เพชรเลิศอนันต์, 2550, น. 33-34) และมีความผูกพันกับครอบครัวมาก (สุภางค์ จันทวานิช, สัมภาษณ์ , 10 พฤษภาคม 2559)

เริ่มศึกษาชั้นประถมที่โรงเรียนวัดโคกพลู จังหวัดตาก ซึ่งอยู่ติดกับบ้านหลังของกรมทหารพรานที่ 6 จึงได้เห็นการฝึกทหารอยู่เรื่อยจนเรียนจบชั้นประถมปีที่ 3 ใน พ.ศ. 2462 คุณแม่พาไปฝากคุณลุงพระไกรฯ ที่กรุงเทพฯ โดยก่อนออกเดินทางคุณพ่อสอนว่า “จงเชื่อฟังคุณลุงเวลาจะไปไหน ให้ลาคุณลุงเสียก่อน” จอมพลถนอม กิตติขจร จดจำคำสอนของพ่อและทำตามไม่ให้เป็นที่เดือดร้อนของผู้ปกครอง (ทรวง เลี้ยวไฟโรจน์, 2532, น. 5) แล้วเข้าศึกษาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าตามหลักสูตรเก่าระหว่างปี พ.ศ. 2463-2472 ซึ่งอายุยังไม่เต็ม 9 ปี (สมัยนั้นโรงเรียนนายร้อยแบ่งชั้นเรียนปีเตรียม 1 ก. เตรียม 1 ข. เตรียม 2 เตรียม 3 ประถม 1-6 เรียนวิชาสามัญมัธยม 1 และ 2 เรียนวิชาทหารจบแล้วจึงออกมาเป็นทหาร) หลังจากการศึกษาเริ่มรับราชการเป็นนายทหารแห่งกองทัพบก ระหว่างรับราชการได้ศึกษาต่อโรงเรียนแผนที่ทหาร จนสำเร็จจากโรงเรียนแผนที่แล้วก็ได้รับการบรรจุเข้าแผนกวางโครงการหลักฐาน กรมแผนที่ในปี พ.ศ. 2477 โดยรับผิดชอบสอนวิชาแผนที่ทหารแก่นักเรียนนายร้อย จนกระทั่งต้นปี พ.ศ. 2481 ได้รับคำสั่งไปศึกษาที่โรงเรียนทหารราบเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในขั้นสูง (ทรวง เลี้ยวไฟโรจน์, 2532, น. 6 , 28-30 และ 84)

จอมพลถนอม กิตติขจร มีบุคลิกลักษณะที่คล้ายคลึงกับบิดาในทุกด้านทั้งกิจกรรมารยาทอันสุภาพ ไม่ช่างเจรจา แต่หากต้องเจรจาก็จะอ่อนโยน หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส การให้เกียรติผู้อื่นแม้ว่าจะเป็นผู้เยาว์หรืออายุน้อยกว่า ไม่เอาเปรียบผู้อื่น สงบเสงี่ยม มีบุคลิกที่สุภาพ อ่อนโยน สงบเสงี่ยม เรียบร้อยเป็นลักษณะที่โดดเด่นของจอมพลถนอม กิตติขจร ที่ถูกกล่าวถึงในสมัยดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จนได้รับสมญานามว่าเป็น “นายกคนชื่อ” (อรรถศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น. 35-36 และ 41, ธีรพล ใจจริง, สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2559, ภาณุ พวงศ์เจริญ, สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2559 และสุภางค์ จันทวานิช, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2559) หรือมีความอ่อนน้อม ถ่อมตนจนมีสมญาว่าเป็น “เล่าปี” มีความเป็นครูบาอาจารย์สูง และฟังมากกว่าพูด มีเสน่ห์น่าประทับใจในการสมาคม เป็นกันเอง ยิ้มแย้มแจ่มใส (วิชณุ เครืองาม, 2557, น. 33 และ 51 และ ยศ สันตสมบัติ, 2533, น. 87) เอาจริงเอาจังต่อการปฏิบัติหน้าที่ มีความตั้งใจทำในสิ่งต่างๆ (ทรวง เลี้ยวไฟโรจน์, 2532, น. 132) จากบุคลิกลักษณะของจอมพลถนอม กิตติขจร ที่กล่าวมานี้จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งของการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้อย่างต่อเนื่องยาวนาน

รูปแบบการสื่อสารของจอมพลถนอม กิตติขจร คือ ไม่พูดหยาบคาย ไม่เอะอะ (วิชณุ เครืองาม, 2557, น. 33) พูดน้อย (ภาณุ พวงศ์เจริญ, สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2559) ไม่พูดจาเสียดีผู้อื่น การพูดที่เสียงดังฟังชัด (อรรถศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น. 35 และ 39)

5.2 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

ต้นทศวรรษ 2500 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีคนที่ 11 ของประเทศไทย เป็นผู้นำคนหนึ่งที่มีความโดดเด่นในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งประวัติส่วนตัวและภูมิหลังทางสังคมของจอมพลสฤษดิ์เกิดเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2451 ที่พาหุรัด กรุงเทพฯ เติบโตจากครอบครัวชนชั้นกลางระดับสูงเป็นบุตรของพันตรีหลวงเรืองเดชอนันต์ (ทองดี ธนะรัชต์) ชาวพระนคร กับนางจันทิพย์ ธนะรัชต์ ชาวอำเภอมุกดาหาร จังหวัดนครพนม ซึ่งมีความผูกพันกับชนชั้นปกครอง (ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, 2552, น. 35-36 และนรนิติ เศรษฐบุตร, 2529, น. 229) และมีฐานเศรษฐกิจดี (ลิขิต ธีรเวคิน, 2553, น. 239 และวิษณุ เครืองาม, 2557, น. 26)

ภาพประวัติศาสตร์ พนมฯ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ขณะรับฟังคำกล่าวรายงานในวันเปิดสถานีโทรทัศน์กองทัพบก

ภาพที่ 5.2 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์. จาก www.google.com

สำหรับด้านการศึกษาจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เริ่มศึกษาขั้นต้นที่โรงเรียนประจำจังหวัดมุกดาหาร เพราะเมื่ออายุได้ 3 ขวบ มารดาพาไปอยู่ที่มุกดาหาร จากนั้น 5 ปีต่อมาบิดาพากลับมาเข้ารับการศึกษาชั้นประถมที่โรงเรียนวัดมหารธรรมพารามจบประถมปีที่ 3 อายุ 11 ปี ในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2462 เข้าเรียนที่โรงเรียนนายร้อยทหารบก (โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าในปัจจุบัน) เป็นเวลา 10 ปี ซึ่งสอบผ่านเป็นนักเรียนทำการนายร้อยได้ที่ 10 จากนักเรียนในรุ่นทั้งหมด 42 คน จนกระทั่งสำเร็จการศึกษาเมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2471 ต่อมาเข้ารับราชการเป็นนักเรียนทำการนายร้อยกองพันที่ 1 กรมทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2472 เป็นต้นมา (ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, 2552, น. 35-36 และนรนิติ เศรษฐบุตร, 2529, น. 229)

บุคลิกลักษณะของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนักเรียนทหารจึงมีเลือดทหารเต็มตัว ได้รับการฝึกอบรมอย่างเคร่งครัด มีระเบียบวินัย กล้าหาญเด็ดเดี่ยวเด็ดขาด มีภาวะความเป็นผู้นำสูง

และโดดเด่น หัวหาญ เป็นที่ยำเกรงแก่คนทั่วไป กล่าวทำทุกอย่างเพื่อก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งอันยิ่งใหญ่ อย่างการทำรัฐประหาร 20 ตุลาคม 2501 หรือเพื่อความมั่นคงของเอกราชของชาติ เพื่อรักษาราชบัลลังก์ของพระมหากษัตริย์ (นันทนา กปิลกาญจน์, 2529, น. 15) สำหรับการแสดงความจงรักภักดีของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ปรากฏอย่างชัดเจน โดยการฟื้นฟูกิจกรรมหลายประการที่เสริมสร้างพระบารมี เช่น การเดินสวนสนามปฏิญาณตนของทหารรักษาพระองค์และขบวนพยุหยาตราทางชลมารค จากบุคลิกเหล่านี้มีอิทธิพลต่อลักษณะอุปนิสัยค่านิยมในแบบเฉพาะทหาร รวมถึงความสนใจในทางการเมืองเป็นพิเศษ (ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, 2552, น. 35-36, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532, น. 640 และ วิษณุ เครืองาม, 2557, น. 40)

จากบุคลิกที่โดดเด่นของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ปรากฏชัดว่าตลอดระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอันเป็นผู้นำโดยนิตินัยอยู่เพียงสี่ปีก็สามารถสร้างความเจริญแก่ประเทศได้หลายด้าน (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2554, น. 183, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532, น. 640 และ วิษณุ เครืองาม, 2557, น. 17) โดยอาศัยความเด็ดขาด จนอาจกล่าวได้ว่ามีบุคลิกของความเป็นนักเลงอย่างเต็มตัวในการบริหารประเทศจนได้ชื่อว่าขี่ม้าขาวออกมาแก้ไขปัญหาอย่างทันที่ (ประสงค์ สุ่นศิริ, 2543, น. 220 และ กุริ พวงศ์เจริญ, สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2559) การมองการณ์ไกลดังที่มีผลงานการปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม เพื่อย่นงานด้านพัฒนา โดยการจัดตั้งกระทรวงพัฒนาแห่งชาติ สถาปนาเศรษฐกิจแห่งชาติ จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจเป็นครั้งแรก การจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนพัฒนาชุมชน หรือการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค เช่น การตัดถนนหนทาง การสร้างมหาวิทยาลัยในภูมิภาค (วิษณุ เครืองาม, 2557, น. 17) รวมถึงรายได้ประชาชาติส่วนรวมที่เพิ่มขึ้น 18 เท่าตัวจากการกำหนดนโยบายและการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 1 ที่มีผลสืบเนื่องมาเป็นแผนพัฒนาฉบับที่ 2-6 ที่ช่วยยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศ (นันทนา กปิลกาญจน์, 2529, น. 150) เมื่อคราวต้องแก้ไขอุปสรรค ก็สามารถแสดงถึงประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเฉียบขาด เช่น การแก้ปัญหากลุ่มอันธพาล การลอบวางเพลิง การยกเลิกการสูบบุหรี่ และการปราบผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ การชิงโดยปราศจากการไต่สวน และการประหารชีวิตผู้ที่กระทำผิดดังกล่าว เพื่อต้องการเป็นขวัญใจของประชาชน หรือกล่าวได้ว่าเป็นคนมีบุคลิกที่ดูเลยที่เดียว (สุรชาติ บำรุงสุข, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2558, วิวัฒนาการการเมืองไทย, เอกสารการสอน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532, น. 640-641 และนันทนา กปิลกาญจน์, 2528-2529, น. 15)

นอกจากนี้ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยังมีบุคลิกลักษณะเจ้าเสน่ห์ มีจิตวิทยาสูงในการใช้คนหรือเกลี้ยมกล่อมคนให้ยอมตาม รู้จักยกย่องคน มองการณ์ไกลและไม่ใช่นอนอ่อนนุ่มถ่อมตน ปรากฏในที่สาธารณะด้วยความสง่างาม แม้จะเสียความสง่าในการประชุมเพราะมักจะหลับและกรน

แต่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ สามารถชี้ขาดได้ช่วงท้ายของการประชุมได้เสมอ (วิชฌู เครื่องงาม, 2557, น. 32 และ 51)

ด้วยการปกครองรูปแบบพ่อขุนของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งมีลักษณะการอุปถัมภ์เป็นองค์ประกอบ การใช้พระเดชพระคุณ พิจารณาได้จากสุนทรพจน์ในพิธีเปิดประชุมปฐมนิเทศงานพัฒนาการท่องเที่ยวเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2503 ที่แสดงให้เห็นถึงกลยุทธ์ในการสื่อสารในการทำหน้าที่ผู้ปกครองเพื่อพลเมืองอันเป็นที่รักด้วยถ้อยคำที่ว่า “นายกรัฐมนตรีก็คือพ่อบ้านของครอบครัวใหญ่ที่สุดมีความรับผิดชอบกว้างขวางที่สุด และต้องดูแลความเป็นอยู่ของพี่น้องร่วมชาติร่วมประเทศอย่างใกล้ชิดที่สุด” (ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, 2552, น. 267) หรือการสนับสนุนด้วยการให้ตำแหน่ง การให้รางวัลเป็นเงินตราและสิ่งของเพื่อผูกใจผู้ใต้บังคับบัญชา รวมถึงจะต้องอาศัยบุคลิกภาพของคนที่มีความสามารถสร้างความนับถือ เกรงกลัวในหมู่ผู้นำทางการเมืองด้วยบุคลิกภาพเด็ดเดี่ยวในแบบทหารจึงสามารถควบคุมอำนาจทางการเมืองได้ (ลิขิต ธีรเวคิน, 2553, น. 141)

ลักษณะการสื่อสารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พุดจาเสียงดังกังวานเฉียบขาดคมสมเป็นชายชาติทหาร เสียงมีอำนาจ เอาจริงเอาจังแบบผู้นำไทยโบราณ และด้วยมาตรา 17 ซึ่งสามารถสั่งการได้เด็ดขาด เด็ดเดี่ยว ฉับไวเป็นที่เกรงกลัวของทหารใต้บังคับบัญชาและคนทั่วไปหรือตามวลีประจำตัวของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ “ข้าพเจ้าขอรับผิดชอบแต่ผู้เดียว” (ลิขิต ธีรเวคิน, 2553, น. 239 และวิชฌู เครื่องงาม, 2557, น. 26) นอกจากนี้ นันทนา นันทวโรภาส นักวิชาการด้านการสื่อสารทางการเมืองได้อธิบายเพิ่มเติมอีกว่า จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ให้ความสำคัญการปรากฏตัวในที่สาธารณะและมีการเตรียมการก่อนการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายทางการเมือง ดังนั้น การสื่อสารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงมีความหมายอันทรงพลังด้วยการสร้างเนื้อหาสารได้ดีที่สุด ข้อสังเกตจากกรณีคนไทยต้องสูญเสียเขาพระวิหาร เพราะเป็นสมัยรัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ที่ทำให้ชาวไทยต้องสูญเสียเขาพระวิหาร แต่สามารถเปลี่ยนความรู้สึกเชิงลบมาเป็นบวกในตัวนายกรัฐมนตรีได้ “ในวันนี้ที่ข้าพเจ้ามาพูดกับท่านด้วยน้ำตาของข้าพเจ้า เป็นน้ำตาของลูกผู้ชายของเลือดของความคับแค้น และการผูกใจเจ็บทั้งชาตินี้และชาติหน้า พี่น้องที่รักในวันหนึ่งข้างหน้า เราจะต้องเอาประสาทเขาพระวิหารคืนมาเป็นของคนไทยให้ได้” (สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2558) ญัฐพล ใจจริง อธิบายถึงลักษณะการสื่อสารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่ความสอดคล้องเช่นเดียวกัน คือ การพุดจาได้ไพเราะ เป็นนักพุดมีศิลปะในการพุด มีการใช้ภาษาที่ดี และสามารถพุดจาได้กินใจผู้ฟัง (สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2559)

นอกจากสื่อสารในเชิงเอาจริงเอาจังแล้ว ในบางโอกาสจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เลือกล้อสารด้วยวาจาอ่อนหวานในยามต้องการความอ่อนหวาน (วิชฌู เครื่องงาม, 2557, น. 32) นอกจากนี้ยังชอบทำงานตอนดึก บางครั้งนั่งทำงานที่โต๊ะจนสว่าง เพราะเห็นว่าการทำงานเงียบๆ คนเดียวทำให้ความคิดทะลุปรุโปร่งแยกแยะปัญหาต่าง ๆ ได้ฉับพลัน จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นคน

พิธีพืชน์ในการร่างคำปราศรัยหรือสุนทรพจน์มาก แม้จะมีผู้คอยร่างสุนทรพจน์แล้วก็ตาม แต่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จะต้องเป็นคนกำหนดหัวข้อ และตรวจทานต่อเติมเป็นครั้งสุดท้าย วิธีปราศรัยของผู้นำคนนี้จะแตกต่างจากคนอื่น คือ ไม่ระมัดระวังถ้อยคำ นึกอะไรออกก็พูดออกมาด้วยใจจริง บางครั้งสามารถเรียกเสียงหัวเราะจากผู้ฟัง ผู้สื่อข่าวบางคนกล่าวว่าหลังการสัมมนาแล้วไม่ทราบจะเขียนอะไรเพราะจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พูดเล่นเสียดสีหมด แต่ถ้าสื่อมวลชนสามารถจำทุกประโยคทุกคำพูดได้ ผู้นำคนนี้ก็มักสอดแทรกอะไรไว้พอเป็นข่าวพาดหัวได้ (สมบุญ วรรณพงษ์, 2507, น. 477-498 อ้างถึงใน นันทนา กปิลกาญจน์, 2528-2529, น. 11)

เป็นที่ประจักษ์ว่าการบริหารประเทศภายใต้ผู้นำการเมืองแบบเผด็จการอย่างจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นั้นได้เข้ามาแก้ไขปัญหาทางการเมือง การปรับปรุงสังคมไทยด้วยแนวคิดเศรษฐกิจแบบใหม่และอีกหลากหลายมิติทั้งทางด้านสังคม การศึกษา สาธารณูปโภค ฯลฯ ด้วยบุคลิกลักษณะที่มีความเป็นผู้นำที่มีความกล้าหาญ เด็ดขาด กล้าตัดสินใจ นำมาซึ่งการอ้างอำนาจกฎหมายที่วางตนอยู่บนอำนาจรัฐธรรมนูญมาตรา 17 ของรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2502 จึงสามารถนำพาประเทศไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกได้อย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจน

5.3 พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์

หากมองย้อนกลับไปช่วงประมาณทศวรรษ 2520 บุคคลหนึ่งที่มีความสำคัญของชาติที่มีภาวะผู้นำที่โดดเด่นชัดเจนในฐานะผู้นำรัฐบาลคือ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีคนที่ 16 ของประเทศไทย ซึ่งประวัติส่วนตัวและภูมิหลังทางสังคมนั้นเกิดวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2463 ตำบลบ่อทราย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เป็นบุตรของรองอำมาตย์โทหลวงวินิจทัณฑกรรมกับนางอ้อ ติณสูลานนท์ โดยทั้งสองเป็นผู้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างมาก จะตักบาตรทุกเช้าและเข้าวัดฟังเทศน์ทุกวันพระ จึงทำให้ในวัยเด็กของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ได้ติดตามพ่อแม่เข้าวัดเสมอเหมือนเป็นรากฐานที่ส่งผลให้ดำเนินชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริต (ปาริชาติ ธนะสิงห์, 2556, น. 26-27 และนรนิติ เศรษฐบุตร, 2529, น. 311)

พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ สำเร็จการศึกษาระดับประถม 1 มัธยม 6 จากโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชู จังหวัดสงขลา และศึกษาต่อที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยจนจบชั้นมัธยม 8 จากนั้นสอบเข้าโรงเรียนเทคนิคทหารบก รุ่นที่ 5 ปัจจุบันคือโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า สังกัดเหล่าทหารม้า ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนชีวิตให้เดินทางสู่สายวิชาซีพทหาร และสำเร็จการศึกษาหลักสูตรพิเศษโรงเรียนเทคนิคทหารบกปี พ.ศ. 2484 โดยใช้เวลาศึกษาเพียง 3 ปี ซึ่งไม่ครบตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ 5 ปี แต่ถือว่าสำเร็จการศึกษาเพราะเกิดกรณีพิพาทอินโดจีนกับฝรั่งเศส ทำให้ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ นักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 ขณะนั้นต้องไปปฏิบัติหน้าที่จริงในสมรภูมิมิรบที่ปอยเปต ประเทศกัมพูชา

นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2495 พ.ต.เปรม ติณสูลานนท์ (ยศขณะนั้น) สามารถสอบแข่งขันได้ทุนไปศึกษายานเกราะของกองทัพสหรัฐอเมริกาที่ให้ความช่วยเหลือกองทัพไทยเพื่อศึกษายุทธวิธีต่าง ๆ และแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อกลับมาใช้กับกองทัพไทย ณ พอร์ทน็อกซ์ มลรัฐเคนตักกี (ปารีชาติ ธนะสิงห์, 2556, น. 26-27 และนรนิติ เศรษฐบุตร, 2529, น. 311)

นายกรัฐมนตรี พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ มีบุคลิกลักษณะสุภาพนุ่มนวล เรียบร้อย (สุรชาติ บำรุงสุข, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2558) เมื่อต้องแสดงความเด็ดขาดและเด็ดเดี่ยวก็ตัดสินใจรวดเร็วและแสดงความรับผิดชอบต่อการผลักดันเรื่องนั้น ๆ โดยไม่หวั่นเกรงใด ๆ เช่น ประเด็นอีสเทิร์นซีบอร์ด อุตสาหกรรมปิโตรเคมี และการลดค่าเงินบาท (วิชฌู เครื่องงาม, 2557, น. 26)

นอกจากนี้พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์อย่างชัดเจน (สุภางค์ จันทวานิช, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2559) ปรากฏได้ชัดเจนจากคำปราศรัยที่ได้กล่าวไว้ ณ หอประชุมวิทยาลัยครูสวนสุนันทา เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2522 (ขณะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและผู้บัญชาการทหารบก) ด้วยข้อความว่า “ผมคิดว่าคนไทยเป็นคนที่เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างยิ่งยวด เราพูดด้วยความมั่นใจ ด้วยความจงรักภักดี ได้ว่าชาติไทยเป็นชาติที่ขาดสถาบันพระมหากษัตริย์ไม่ได้ เราเคารพจงรักภักดีสนิทแนบแน่น พระเจ้าอยู่หัวเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของเรา เป็นศูนย์รวมของชีวิตจิตใจของพวกเรายิ่งใหญ่หลวงนั้ก” (คณะทำงาน ชมรมนักวิชาการช่วยชาติและสมาคมมิตรภาพไทย-ฟิลิปปินส์, 2529, น. 87) ตลอดจนการสนับสนุนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การตามเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ ในการทอดพระเนตรโครงการอ่างเก็บน้ำห้วยเดียก บ้านนาคำ ต.ห้วยยาง อ.เมือง จ.สกลนคร เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2528 เป็นต้น (และนรนิติ เศรษฐบุตร, 2554, น. 280, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2530, น. 117 และวิชฌู เครื่องงาม, 2557, น. 18 และ น. 40)

ภาพที่ 5.3 พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์. จากคณะทำงานชมรมนักวิชาการช่วยชาติและสมาคมมิตรภาพไทย-ฟิลิปปินส์.

บุคลิกอันโดดเด่นของพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เป็นที่ยอมรับว่าเป็นผู้นำกองทัพที่มีความซื่อสัตย์สุจริตและการไม่ทะเลาะเถียงกัน การรู้จักถ่วงดุลแห่งอำนาจทั้งหลายในสังคมไทยด้วยทางสายกลางและรู้จักใช้คน ยึดแนวทาง “เหนือพรรค เหนือพวกและเหนือผลประโยชน์” จึงครองตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายบริหารอย่างต่อเนื่องยาวนานถึง 8 ปีเศษ จนสื่อมวลชนให้สมญานามว่าเป็น “คนดีศรีอยุธยาหรืออัศวินม้าขาว” (ปารีชาติ ธนะสิงห์, 2556, น. 31) และมีความนิยมมวล (ณัฐพล ใจจริง, สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2559)

ในมิติการสื่อสารเป็นผู้นำที่เรียบง่าย พูดน้อย ให้เกียรติผู้อื่นเสมอ (สุรชาติ บำรุงสุข, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2558) เมื่อต้องการยุติการสัมภาษณ์จากคำถามที่นักข่าวสัมภาษณ์ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ มีคำพูดติดปากเสมอว่า “กลับบ้านเถอะลูก” สำหรับการปรากฏตัวในที่สาธารณะนั้นมีความสง่างามมากที่สุดในบรรดานายกรัฐมนตรี ความน่าเกรงขามเวลาสั่งงานในที่ประชุมและไม่ให้ใครครอบงำในที่ประชุม (วิชณู เครื่องงาม, 2557, น. 52, นันทนา นันทวโรภาส, สัมภาษณ์, 29 ตุลาคม 2558, และสุจิต บุญบงการ, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2558)

สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความอ่อนน้อมและเห็นใจผู้อื่นจากการสื่อสารในการพัฒนาชนบทด้วยถ้อยคำที่ว่า “ที่ผมเกิดความคิดที่จะช่วยเหลือคนชนบทนี้เพราะว่า ผมไปเห็นที่ภาคอีสาน แต่ก่อนนี้ผมไม่รู้ว่าคุณอยากจนนั้นหมายความว่าถึงขนาดไหน นึกว่าคุณจนก็คือคนที่มีเงินน้อย ซื่ออะไรได้น้อย เราไม่นึกว่าในประเทศของเรา คนที่ไม่มีเงินเลยนั้นยังมีอยู่อีกมากมาย แต่ผมมาได้พบเห็นที่ภาคอีสานตอนที่เราไปอยู่ที่นั่น เราได้พบเห็นว่าคนที่นั่นอยากจนจริง ๆ อยากจนเสียจนเรานึกไม่ถึงว่าจะมีคนอยากจนถึงขนาดนั้น เงินไม่มีเลย ข้าวก็ไม่จะมีจะกิน ต้องไปเก็บอะไรต่ออะไรกินไปมื่อ ๆ หนึ่งเพื่อประทังชีวิต เป็นเรื่องน่าเศร้า...เหล่านี้ผมเห็นว่ามันไม่ยุติธรรมเลย” (คณะทำงานชมรมนักวิชาการช่วยชาติและสมาคมมิตรภาพไทย-ฟิลิปปินส์, 2529, น. 79)

ในช่วงที่ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เข้ามารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนั้นกล่าวได้ว่าเป็นภาวะที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับอุปสรรคนานัปการทั้งด้านความขัดแย้งทางการเมือง และปัญหาเศรษฐกิจของโลกที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย แต่ด้วยนโยบายการบริหารที่โปร่งใสและมีความมุ่งมั่นทุ่มเทในการปฏิบัติภาระหน้าที่ของผู้นำ ความซื่อสัตย์สุจริตและด้วยความเป็นปุชนิยบุคคลของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ จึงทำให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งกองทัพ ตำรวจและพลเรือนต่างร่วมมือร่วมใจในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสังคม ซึ่งสามารถผ่านพ้นอุปสรรคเหล่านั้นมาได้นำมาสู่การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าในทุกด้าน

5.4 พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ

พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรีคนที่ 22 ของประเทศไทย ข้าราชการที่ประสบความสำเร็จในสายทหารอย่างอดีตนายกรัฐมนตรีและอดีตรักษาการผู้บัญชาการทหารสูงสุด เจ้าของสมญา “ขงเบ้งแห่งกองทัพ” และเป็นบุคคลที่ยึดหยัดบนถนนสายการเมืองมาอย่างต่อเนื่องและยาวนานด้วยการก่อตั้งพรรคความหวังใหม่ในปี พ.ศ. 2535 หากมองย้อนไปถึงประวัติส่วนตัวและภูมิหลังทางสังคม พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ เกิดวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2475 เกิดและเติบโตที่นางเลิ้ง เป็นบุตรของร้อยเอกชั้น ยงใจยุทธและนางสุรีย์ศรี (ละมุน) เกิดในสกุลที่สืบสายเกี่ยวเนื่องในราชินิกุลในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องจากสายสกุลยงใจยุทธ อันเป็นสกุลที่จอมพลสมเด็จพระยาภาณุพันธุ์วงศ์วรเดช พระโอรสองค์ที่สี่ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินีได้ประทานให้แก่บุรพชนของหม่อมเล็ก ผู้เป็นชายาและมีฐานะเป็นป้าของ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ เนื่องจากหม่อมเล็กเป็นธิดาอันเกิดแต่นางนมกับนาย กองนา ทองดำ ยงใจยุทธ ผู้เป็นปู่ของ พล.อ.ชวลิตนั้นราชินิกุลหรือผู้สืบสายทางพระชนนีในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวนั่นเอง (บุญกลม ดงบังสถาน และคณะ, ไม่ปรากฏปี, น. 18-21)

ภาพที่ 5.4 พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ. จาก www.google.com

สำหรับการศึกษา พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนักเรียนที่เรียนเก่งสามารถข้ามชั้นได้ตลอด (บุญกลม ดงบังสถาน และคณะ, ม.ป.ป., น. 27-28) ศึกษาโรงเรียนอำนวยศิลป์จนกระทั่งจบมัธยม 6 และโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เหตุผลที่เลือกเรียนโรงเรียนนายร้อยเพราะชื่นชอบและบิดาเป็นทหารด้วย อีกทั้งทางโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าปรับปรุงหลักสูตรใหม่ด้วยการเปิดหลักสูตรของ West Point ของสหรัฐอเมริกาครั้งแรก (บุญกลม ดงบังสถาน และคณะ, ไม่ปรากฏปี, น. 27-28) ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2502 ร.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ (ยศขณะนั้น) ได้รับทุนไปศึกษาเพิ่มเติมในหลักสูตรการซ่อมเครื่องบินโครเวฟ (18 มิถุนายน-17 กรกฎาคม 2502) ที่โรงเรียนสื่อสารกองทัพบก ณ พอร์ต บอนนัท ประเทศสหรัฐอเมริกา หลังจากนั้นได้รับทุน เอ็ม.เอ.พี ไปศึกษาหลักสูตรฝึกงานการประกอบซ่อมเครื่องมือสื่อสาร ณ กองทัพน้อยที่ 9 ณ เกาะริวกิว โอกินาวา ประเทศญี่ปุ่น (4 กันยายน-4 ตุลาคม 2504) ต่อมาเข้าศึกษาหลักสูตรผู้บังคับกองพันรุ่นที่ 5 ที่โรงเรียนทหารสื่อสาร (2 มกราคม-15 มิถุนายน 2505) และเข้าศึกษาโรงเรียนเสนาธิการทหารบก (22 เมษายน 2506-2 มิถุนายน 2507) โดยผลการสอบได้ลำดับที่ 1 ได้ 86.21เปอร์เซ็นต์ จึงได้รับทุน เอ็ม.เอ.พี ไปศึกษาต่อโรงเรียนเสนาธิการทหารบก ณ พอร์ต ลีเวนเวิร์ธ สหรัฐอเมริกา ในหลักสูตรเสนาธิการกิจ (1 พฤษภาคม-11 มิถุนายน 2508) นอกจากนี้ยังสำเร็จหลักสูตรกระโดดร่มขั้น Novice ประเทศสหรัฐอเมริกา และกระโดดร่มนายทหารขั้นผู้ใหญ่รุ่นที่ 2 (บุญกลม ดงบังสถาน และคณะ, ม.ป.ป., น. 44-45)

เมื่อสมัยวัยเยาว์ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ มีบุคลิกเป็นเด็กเรียบร้อย ประหยัด รักพี่รักน้อง ไม่เคยทะเลาะเบาะแว้งกับใคร (บุญกลม ดงบังสถาน และคณะ, ไม่ปรากฏปี, น. 27-28) บุคลิกเด่นคือสุภาพ อ่อนน้อม มีมธุรส เป็นกันเองกับเพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา หากต้องการสั่งงานกับผู้ใต้บังคับบัญชาจะเริ่มด้วยการถามสารทุกข์สุกดิบอย่างเป็นกันเอง จนบางครั้งชวนคุยตลกเสียยืดยาวแล้ววกกลับมาเข้าธุระ และมีลักษณะที่นึมนวล (ฉัตรพล ใจจริง, สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2559)

นายกรัฐมนตรี พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บริหารประเทศที่มีเอกลักษณ์เฉพาะในการสื่อสารคือ การพูดจาให้เกียรติผู้ใต้บังคับบัญชา ปกป้องข้าราชการประจำ ยอมรับคำตำหนิแทนลูกน้องในทุกเรื่อง ไม่โทษลูกน้องจนได้รับสมญานามว่า “จิวหวานเจี๊ยบ” สิ่งที่ผู้นำคนนี้กระทำเสมอคือ ไม่สร้างศัตรู พยายามทำให้คนรัก จะนั่งเสมอเมื่อมีความเห็นไม่ตรงกับผู้อื่น มีเสน่ห์ประทับใจในการสมาคม ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่ทำให้ผู้พบเห็นหรือคู่สนทนาเกิดความอึดอัด (วิษณุ เครืองาม, 2557, น. 33-34, น. 51 และ 226) จากชีวิตนักเรียนนายร้อยที่มีได้เรียนเพียงวิชาการเท่านั้น หากแต่ต้องเข้ารับการฝึกอบรมอย่างหนัก เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งทรหดอดทนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อหลอมเป็นหนึ่งภายใต้วินัยเดียวกัน โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าช่วยหล่อหลอมบุคลิกลักษณะอันสง่างามสมชายชาติทหารที่ได้รับการปรับปรุงจากรุ่นพี่ ความเข้มแข็งอดทนทางจิตใจ ความมีน้ำใจนักกีฬา ความเป็นผู้กล้าเผชิญความจริง ความเคารพในตนเอง ความสำนึกในหน้าที่

ความไม่เห็นแก่ส่วนตัว มีความรับผิดชอบจนเป็นที่ไว้วางใจได้ ความสามารถเป็นผู้บังคับบัญชาที่ดี ตลอดจนอุปนิสัยที่ดั่งามอันเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งทางด้านสติปัญญา อารมณ์และสังคมซึ่งเป็นพื้นฐานในการเป็นผู้นำทหาร (บุญกลม ดงบังสถาน และคณะ, ไม่ปรากฏปี, น. 32-40)

จากที่กล่าวมาด้วยบุคลิกลักษณะที่ประนีประนอม ไม่สร้างความขัดแย้งกับผู้ใดทั้งทางกองทัพและทางการเมือง เป็นที่รักใคร่ของเกือบทุกสายงาน แต่ด้วยปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในช่วงปลายปี พ.ศ. 2539-2540 จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ต้องลาออกจากการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่สังคมโดยรวมและให้รัฐบาลชุดใหม่ได้เข้ามาแก้ไข ปัญหาของประเทศ สำหรับภารกิจหนึ่งที่ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ได้ดำเนินการสำเร็จจุล่งนั้นคือการปฏิรูปทางการเมือง เพื่อสร้างระบบการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงให้ปรากฏขึ้นในสังคมไทย

5.5 พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา

ภาพที่ 5.5 พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา. จาก www.google.com

พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีคนที่ 29 ของประเทศไทย ผู้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกและเข้ามารับผิดชอบแก้ไขสถานการณ์วิกฤตการณ์ทางการเมืองปลายปี พ.ศ. 2556 ถึงต้นปี พ.ศ. 2557 ด้วยการทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ซึ่งประวัติส่วนตัวและภูมิหลังทางสังคม เกิดวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2497 จังหวัดนครราชสีมา เป็นบุตรชายคนโตจากพี่น้องทั้งหมดสี่คนของ พ.อ. (พิเศษ) ประพัฒน์ กับเข็มเพชร จันทร์โอชา

ด้านการศึกษา พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 จากโรงเรียนสหะกิจวิทยา จังหวัดลพบุรี เพราะบิดารับราชการอยู่ค่ายสุรนารี จึงย้ายมาศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย โรงเรียนชื่อดังที่สุดของจังหวัดลพบุรี แต่เรียนที่โรงเรียนพิบูลวิทยาลัยได้เพียงปีเดียวก็ย้ายมาเรียนต่อที่โรงเรียนวัดนวลนรดิศ กรุงเทพฯ (ชาดา นนทวัฒน์,

2557, น. 11-12 และกองบรรณาธิการเนชั่นสุดสัปดาห์, 2557. น. 37-39) สำหรับผลการเรียนในวัยเด็กของนายกรัฐมนตรีนี้นี้ตั้งแต่ชั้นประถมจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ไม่ต่ำกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ และให้ความสำคัญกับการทบทวนหนังสืออย่างสม่ำเสมอ ในวันหยุดจะไม่มีผู้ใดเห็น พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา วิ่งเล่นเช่นเด็กคนอื่น ๆ เป็นเด็กที่ชอบอ่านหนังสือ ทำให้ตำราเรียนของท่านไม่เพียงพอที่จะให้อ่าน จึงชอบอ่านหนังสือนอกตำรานอกหลักสูตรจนกลายเป็นหนอนหนังสือตั้งแต่เด็ก เป็นคนที่รักการเรียนเองแล้วยังได้รับการสนับสนุนจากบิดามารดาด้วยเช่นกัน เพราะมารดาเป็นครู พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้เป็นบิดาเป็นทหารที่มีระเบียบวินัยมาก จึงทำให้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นคนเจ้าระเบียบและอยู่ในกรอบ โดยเฉพาะการแต่งเครื่องแบบทหาร (วาสนา นาน่วม, 2557, 35-36)

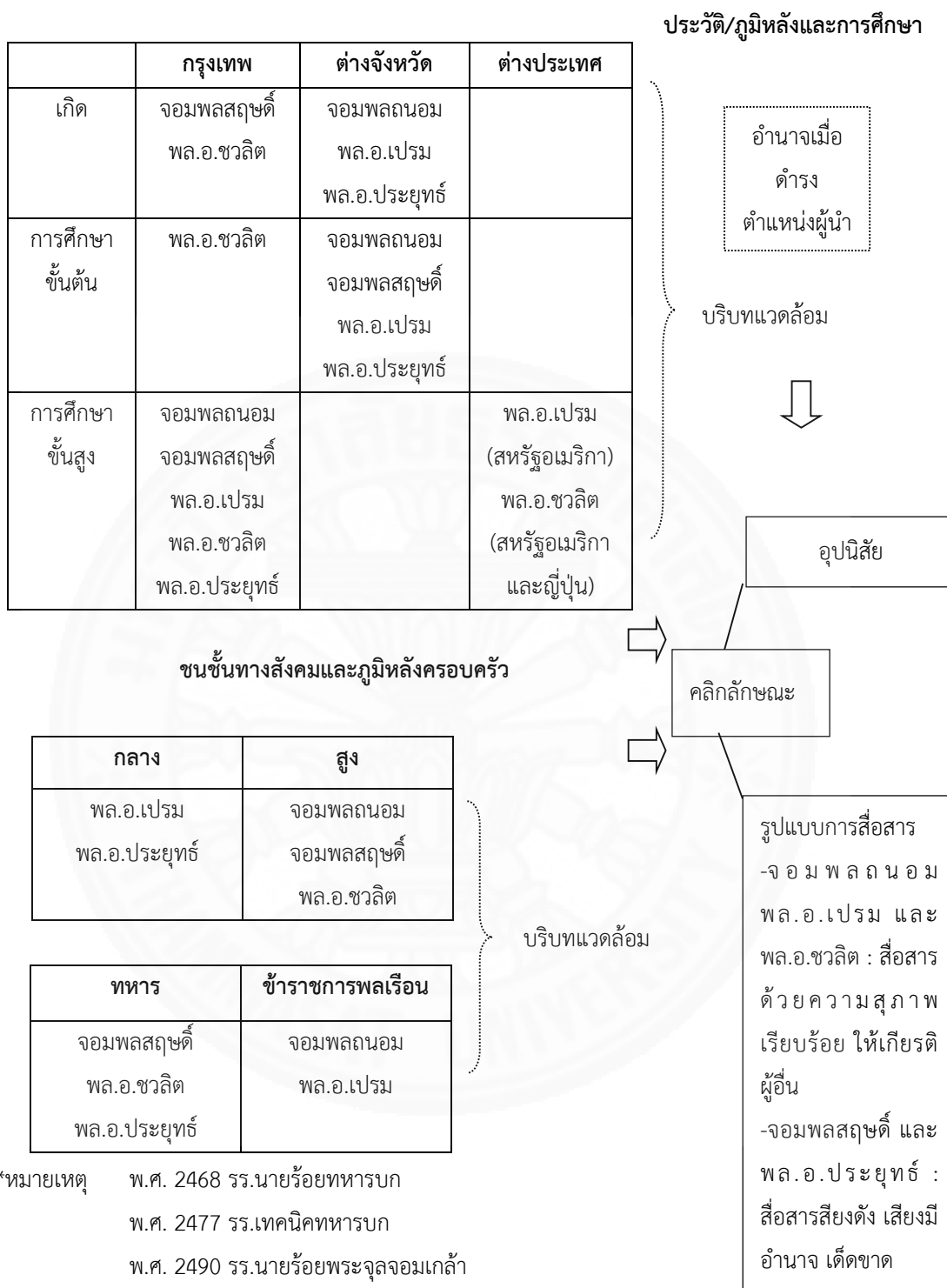
ความหวังของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา คือการเป็นทหารบกเพราะได้รับแรงบันดาลใจจากบิดาซึ่งเป็นนายทหาร จึงเป็นเหตุผลให้ตั้งใจเรียนตั้งแต่เด็กเพราะทราบดีว่าการสอบเข้าโรงเรียนเตรียมทหารนั้นค่อนข้างยากเพราะเป็นสถาบันที่มีเด็กมาสอบแข่งขันจำนวนมาก (กองบรรณาธิการเนชั่นสุดสัปดาห์, 2557, น. 37-39 และวาสนา นาน่วม, 2557, 31-32) ปี พ.ศ. 2512 พล.อ.ประยุทธ์ได้เข้าเรียนที่โรงเรียนเตรียมทหารรุ่นที่ 12 และมาเป็นนักเรียนโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ารุ่น 23 (โรงเรียนนายร้อย จปร.) สถาบันแห่งนี้มีผลต่อความเป็นไปในทางการเมืองอีกด้วย ในปี พ.ศ. 2519 ชีวิตในรั้วแดงเหลืองแห่งนี้ได้สอนเรื่องความคิดการเมืองเป็นหลัก แต่ยังเป็นแหล่งหล่อหลอมความรักเพื่อน รักพวกพ้อง รักบ้านเมือง เสียสละและการทำประโยชน์เพื่อชาติ โดยปฏิญาณตนในทุกวันว่า “ตายเสียดีกว่าที่จะละทิ้งหน้าที่” (กองบรรณาธิการเนชั่นสุดสัปดาห์, 2557. น. 37-47 และวาสนา นาน่วม, 2557, 32-33) และตำแหน่งสูงสุดทางกองทัพคือ ผู้บัญชาการทหารบกในปี พ.ศ. 2553

บุคลิกลักษณะของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นคนมีความรับผิดชอบ เพราะเป็นพี่ชายคนโตต้องช่วยมารดาดูแลน้อง ๆ จึงทำให้กลายเป็นคนเจียวขริบมาตั้งแต่วัยเด็ก สุขุม ขริบ มีน้ำใจ ซื่อสัตย์ พูดน้อย เด็ดเดี่ยวและเด็ดขาด ใช้ชีวิตเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ขยันเรียนหนังสือ มีการวางแผนอย่างเป็นขั้นเป็นตอน พิจารณาได้จากการยึดอำนาจโดยไม่ต้องใช้รถถังแม้แต่คันเดียว ออกมาวิ่งบนท้องถนน อุบัติภัยของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา จะรักดูแลลูกน้องหรือคิดถึงคนอื่นก่อนเสมอ ก่อนจะคิดถึงตัวเอง เสมอต้นเสมอปลายมาตั้งแต่ครั้งเป็นผู้บังคับกองพัน ผู้บังคับการกรม จนกระทั่งเป็นผู้บัญชาการทหารบก พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นคนดุดันแต่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชาที่แฝงด้วยความจริงใจ ไม่มีเล่ห์เหลี่ยมซ่อนเร้น ตรงไปตรงมา คุณสมบัติที่โดดเด่น คือ จำลูกน้องแม่น ซึ่งสร้างความประทับใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา (กองบรรณาธิการเนชั่นสุดสัปดาห์, 2557. น. 37-47 และวาสนา นาน่วม, 2557, น. 35) แต่ขณะเดียวกันมีอารมณ์ศิลปินด้วยการแต่งเพลงแต่งกลอน เพราะ

ทหารนักรบต้องทำหน้าที่รักษาอธิปไตยที่ชายแดน มักจะมีอารมณ์เหงา เปล่าเปลี่ยว ตัวอย่างการเขียนเนื้อร้องในเพลงคืนความสุขให้ประเทศไทย (วาสนา นาน่วม, 2557, น. 275)

นอกจากนี้แม้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา จะมีภารกิจมากมายแต่ยังติดตามข่าวสารบ้านเมืองเสมอด้วยการอ่านหนังสือพิมพ์ อ่านทุกหน้า ทุกคอลัมน์ และอ่านหลากหลายประเภททั้งประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ส่วนรูปแบบการสื่อสารด้วยความกระชับเข้าใจง่ายด้วยภาษาง่าย ๆ พร้อมสอดแทรกอารมณ์ขัน พุดคุยเก่ง พุดได้ทุกเรื่อง พุดเพื่ออธิบายตอกย้ำ แสดงวิสัยทัศน์ และความรอบรู้ (กองบรรณาธิการเนชั่นสุดสัปดาห์, 2557, น. 76-78, 81 และ 130 และณัฐพล ใจจริง, สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2559) ปรากฏชัดจากคำแถลงการณ์เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2558 ซึ่ง พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา สื่อสารในหลายๆ ประเด็นไล่เรียงไปในแต่ละด้านที่แทรกอารมณ์ขันในบางจังหวะ “หลัง Bike for Mom ทุกภาคส่วนมาชี้หมด ที่แสดงถึงความจงรักภักดี แสดงความสามัคคี ก็ขอให้ทุกคนรักษากระแสนี้ต่อไป เพราะแข็งแรง เป็นการสานสัมพันธ์ครอบครัว ก็ปั่นไปคุยไป มันได้ยินเสียงกันไง ก็ระวังรถละกัน” นอกจากนี้ ทักษะของนักวิชาการกล่าว ว่า พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีคุณสมบัติเฉพาะในการสื่อสาร คือ พุดจาด้วยความจริงใจ ในบางครา พุดด้วยอารมณ์ (ณัฐพล ใจจริง, สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2559, เสรี วงษ์มณฑา, สัมภาษณ์, 4 พฤศจิกายน 2558 และนันทนา นันทวโรภาส, สัมภาษณ์, 29 ตุลาคม 2558)

จากบุคลิกลักษณะและรูปแบบการสื่อสารที่มีเอกลักษณ์ของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่มีความแตกต่างไปจากผู้นำคนอื่น จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เข้ามาแก้ไขปัญหาของประเทศอย่างความคิดเห็นต่างในทางการเมืองของประชาชน 2 กลุ่มใหญ่ การทุจริตคอร์รัปชัน หรือการจัดระเบียบบ้านเมืองและสามารถบริหารประเทศได้อย่างเบ็ดเสร็จ นับตั้งแต่ที่นายกรัฐมนตรีคนนี้เข้ามาทำหน้าที่ผู้บริหารประเทศ

ภาพที่ 5.6 สรุปลักษณะของนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร

จากตารางชี้ให้เห็นว่า ประวัติภูมิหลังด้านภูมิลาเนาของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารนั้นมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์และ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธนั้นเกิดที่กรุงเทพฯ และผู้นำทั้ง 2 คนนี้เติบโตจากครอบครัวชนชั้นสูง ส่วนจอมพลถนอม กิตติขจรเกิดที่จังหวัดตาก พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เกิดที่จังหวัดสงขลา และ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชาเกิดที่จังหวัดนครราชสีมา โดยจอมพลถนอม กิตติขจรเติบโตจากครอบครัวชนชั้นสูง ขณะที่ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ และพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชาเติบโตจากครอบครัวชนชั้นกลาง บุคลิกลักษณะของนายกรัฐมนตรีทั้ง 5 คนที่ได้ถูกหล่อหลอมมาจากองค์ประกอบด้านหนึ่งจากภูมิหลังครอบครัวที่ส่งผลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมและรูปแบบการสื่อสารของแต่ละคน กรณีตัวอย่างของนายกรัฐมนตรี พล.อ.ประยุทธ์ เติบโตจากครอบครัวทหารและครูจึงได้รับการกล่อมเกลาให้อยู่ในระเบียบและมีความรับผิดชอบ ซึ่งส่งผลต่อบุคลิกลักษณะที่เป็นคนสุขุม มีความมั่นใจและจริงจัง จึงทำให้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชามีเอกลักษณ์ทางการสื่อสาร นอกจากนี้ จากองค์ประกอบด้านชนชั้นสังคมจึงมีแนวโน้มว่าผู้นำทั้ง 5 คนได้รับการการศึกษาจะมีโอกาสประสบความสำเร็จในอาชีพกองทัพในอนาคต

ภูมิหลังด้านการศึกษาขั้นต้นมี พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธที่เรียนในกรุงเทพฯ ส่วนนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารทั้งจอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ และ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชาได้รับศึกษาที่ต่างจังหวัด และ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ที่มีโอกาสไปศึกษาเพิ่มเติมที่สหรัฐอเมริกาและ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ได้ไปศึกษาต่อที่สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น เมื่อพิจารณาจากตารางพบว่า มีเพียงการศึกษาขั้นสูงที่มีจุดร่วมเดียวกันคือ การศึกษาสถาบันเดียวกันที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (โรงเรียนนายร้อยทหารบกหรือเทคนิคทหารบก) แม้ว่าผู้ปกครองทั้ง 5 คนต่างสำเร็จการศึกษาขั้นสูงจากสถาบันเดียวกัน แต่ต่างก็มีเอกลักษณ์บุคลิกลักษณะหรืออุปนิสัย (traits) ของตนเอง ดังนี้ จอมพลถนอม กิตติขจร มีบุคลิกสุภาพเรียบร้อย ยิ้มแย้มแจ่มใสสงบเสถียร ให้เกียรติผู้อื่นเสมอ และเอาจริงเอาจังต่อการปฏิบัติงาน ผู้นำคนต่อมา จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีบุคลิกเคร่งครัด ระเบียบวินัย กล่าวหาญเด็ดเดี่ยวเด็ดขาด มีภาวะความเป็นผู้นำสูงและโดดเด่นห้าวหาญ และมีความสง่างาม ส่วน พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ มีบุคลิกลักษณะนุ่มนวล สุภาพ ไม่ทะเลาะทะยาน ซื่อสัตย์ และสุจริตเป็นที่ตั้ง ผู้นำคนต่อมา พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ บุคลิกสุภาพเรียบร้อย ไม่ขัดแย้งกับใคร จะนั่งเสมอเมื่อมีที่คนจะไม่ตรงกับผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส และนายกรัฐมนตรีคนสุดท้าย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีบุคลิกคนเงียบขรึม สุขุม ขรึม จริงจัง มีน้ำใจเด็ดเดี่ยวเด็ดขาด และเรียบง่าย ดังนั้น ปัจจัยด้านสถาบันการศึกษาเดียวกันของนายกรัฐมนตรีทั้ง 5 คนสามารถสรุปได้ว่าสถาบันการศึกษาจะหล่อหลอมบุคลิกลักษณะในแบบเดียวกันหรือคล้ายกันได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับนักวิชาการทางรัฐศาสตร์และสื่อสารทางการเมือง สุรชาติ บำรุงสุข สุจิต บุญบงการ เสรี วงษ์มณฑา และ นันทนา นันทวโรภาส ที่มีจุดร่วมเดียวกันในประเด็นนี้คือ สถาบันกองทัพมิใช่เงื่อนไขเดียวที่จะหล่อหลอมและพัฒนาบุคลิก ซึ่งเอกลักษณ์ของบุคลิกลักษณะและรูปแบบการ

สื่อสารมาจากหลายองค์ประกอบหลอมรวมกัน แต่กระนั้นก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า สถาบันการศึกษา โรงเรียนนายร้อย จปร. ได้หล่อหลอมโลกทัศน์หรือสร้างชุดความคิดให้แก่แก่นักเรียนนายร้อยได้เพียงบางส่วนเท่านั้น เช่น การรักชาติ การหวงแหนมาตุภูมิ อุทิศตนเพื่อชาติและทางราชการเมือง นอกจากนี้ ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ได้อธิบายเพิ่มว่า เมื่ออภิปรายบุคลิกลักษณะของนายกรัฐมนตรีกวีพิจารณาหลายปัจจัย แต่บุคลิกลักษณะอาจไม่สะท้อนปรากฏในรูปแบบการสื่อสารได้ เช่น พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ มีบุคลิกลักษณะความเป็นผู้นำ แต่พบว่าการสื่อสารไม่รู้เรื่องเมื่อนักสื่อสารมวลชนตั้งคำถาม รวมถึงการสื่อสารของนายกรัฐมนตรีนั้นมาจากอำนาจที่มีของตน เพราะบางสถานการณ์ผู้นำจะใช้อำนาจในตำแหน่งฐานะของตนในการสื่อสารการเมืองจนปรากฏเป็นวาทกรรมหรือการอุปมา ดังนั้น การสื่อสารทางการเมืองของผู้ปกครองนั้นถูกกำกับด้วยหลายเงื่อนไขจนปรากฏเป็นกลยุทธ์การสื่อสาร

นอกจากปัจจัยที่กล่าวมาแล้วนั้น บุคลิกลักษณะของผู้นำทั้ง 5 คนนั้นจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารทางวิชาการและการสัมภาษณ์นักวิชาการได้ให้ข้อมูลที่สอดคล้องตรงกัน ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปบุคลิกลักษณะของนายกรัฐมนตรีนี้นั้นมาจากทหารได้ 2 ลักษณะคือ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และ พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีบุคลิกที่คล้ายกัน อาทิ ความห้าวหาญ เด็ดเดี่ยว จริงจัง กล้าตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาของชาติ แต่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นั้นมีความเด็ดขาด ดุ น่าเกรงขามกว่า พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา ส่วนจอมพลถนอม กิตติขจร พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ และ พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ มีบุคลิกไปในทิศทางเดียวกัน คือ ความสุภาพ เรียบร้อย และประนีประนอม ซึ่ง พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ จะมีลักษณะดังกล่าวที่ชัดเจนมากกว่าจอมพลถนอม กิตติขจร และ พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ

รูปแบบการสื่อสารของผู้ปกครองทั้ง 5 คนมีความแตกต่างกันซึ่งเป็นผลมาจากภูมิหลังครอบครัว สถาบันการศึกษาที่ได้หล่อหลอมและพัฒนาบุคลิกลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ในแต่ละบุคคล ซึ่งรูปแบบการสื่อสารของผู้นำทั้งหมดนั้นมีความหลากหลายกันออกไป ดังนี้ จอมพลถนอม กิตติขจร พูดจาเสียงดังฟังชัดแต่ไม่เอะอะ ไม่พูดจาเสียดสีผู้อื่น และพูดจาสุภาพ ส่วนจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พูดจาเสียงดังกังวานเฉียบขาดคมสมเป็นชายชาติทหาร เสียงมีอำนาจ และเด็ดขาดที่สะท้อนถึงบุคลิกในเชิงอำนาจ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ เป็นผู้นำที่เรียบง่าย พูดน้อย และระมัดระวังในการสื่อสารที่สะท้อนด้วยอำนาจและบารมี ผู้นำคนต่อมา พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ มีการสื่อสารที่เป็นเอกลักษณ์สุภาพ พูดจาเรียบง่าย อ่อนน้อม มีมรรยาท การพูดจาให้เกียรติผู้ใต้บังคับบัญชา ปกป้องข้าราชการประจำ และการสื่อสารที่ไม่สร้างศัตรู และ พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีการสื่อสารที่เป็นลักษณะเฉพาะ คือ พูดจาด้วยความจริงใจ ในบางคราวของการสื่อสารก็มีการเข้ามาเจือปน ในบางครั้งมิได้มีการวางแผนในการสื่อสารกับประชาชน สังเกตได้จากการพูดในประเด็นเดิมซ้ำ ๆ ทั้งนี้ ลักษณะการสื่อสารของนายกรัฐมนตรีนี้นั้นขึ้นอยู่กับบริบทแวดล้อม อำนาจในทางการเมือง ประเด็นในการสื่อสาร และบุคลิกลักษณะที่ถูกพัฒนามาจากปัจจัยภูมิหลังของผู้นำทั้ง 5 คน

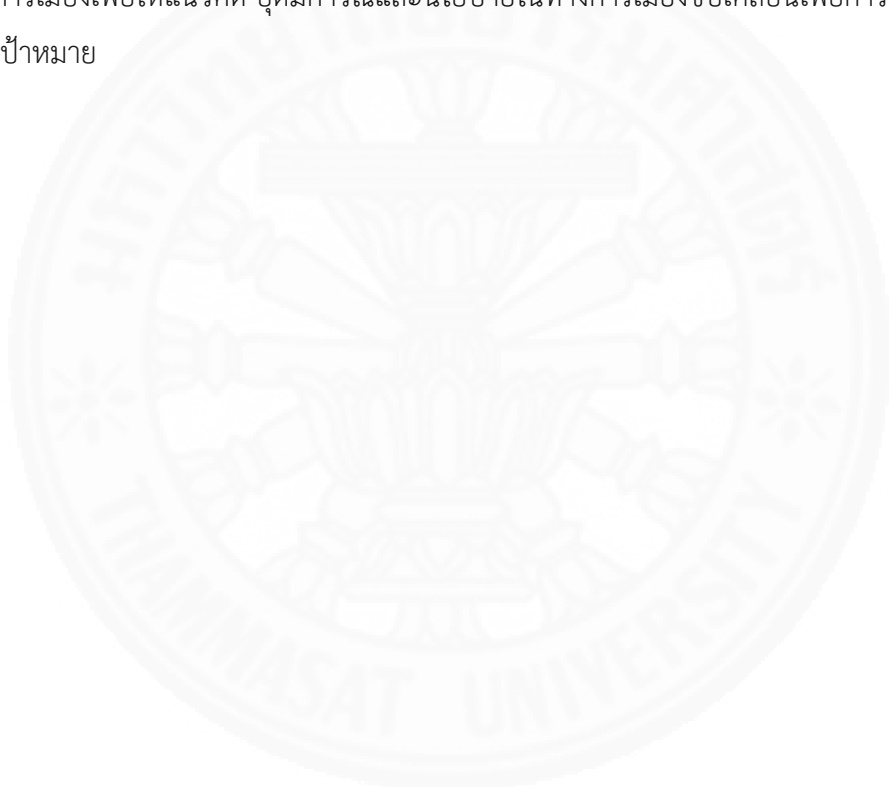
5.6 บทสรุป

รูปแบบการสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารทั้ง 5 คนก่อกำเนิดมาจากปัจจัยหลายประการ องค์กรประกอบด้านประวัติศาสตร์หลังของครอบครัว จอมพลสฤษดิ์และพล.อ.ชวลิต เกิดในเมืองหลวงและเติบโตจากครอบครัวชนชั้นสูง ส่วนจอมพลถนอม พล.อ.เปรมและพล.อ.ประยูรที่เกิดที่ต่างจังหวัดและเติบโตจากครอบครัวชนชั้นกลาง แต่จอมพลถนอมเติบโตจากครอบครัวชนชั้นสูง และมาจากครอบครัวข้าราชการทหารเกือบทุกคน จากปัจจัยด้านชนชั้นทางสังคมทำให้ผู้นำทั้ง 5 คนได้รับการการศึกษาที่ดี และประสบความสำเร็จในอาชีพด้วยการเป็นผู้นำทางกองทัพ และส่งผลให้ผู้นำกองทัพเข้ามามีบทบาทในทางการเมือง เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาและบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของทหาร

องค์กรประกอบต่อมาคือ สถาบันการศึกษาชั้นต้น มีเพียง พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธที่เรียนในกรุงเทพฯ ส่วนนายกรัฐมนตรีทั้งจอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ และ พล.อ.ประยูร จันทโรงชา ได้รับการศึกษาที่ต่างจังหวัด และมี พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีโอกาสไปศึกษาเพิ่มเติมที่สหรัฐอเมริกาและพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ได้ไปศึกษาต่อที่สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น ส่วนการศึกษาชั้นสูงมีจุดร่วมเดียวกันคือ การศึกษาสถาบันเดียวกันที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า แม้ว่าผู้ปกครองทั้ง 5 คนต่างสำเร็จการศึกษาชั้นสูงจากสถาบันเดียวกัน แต่ผู้นำทั้งหมดนี้ต่างมีบุคลิกที่แตกต่างกัน สามารถสะท้อนได้ว่าสถาบันกองทัพมิสามารถหล่อหลอมบุคลิกลักษณะในแบบเดียวกันได้ โดยจอมพลถนอม กิตติขจร มีบุคลิกที่สุภาพเรียบร้อย ยิ้มแย้มแจ่มใส ให้เกียรติผู้อื่น ปฏิบัติงานด้วยความเอาใจจริงเอาใจ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีบุคลิกเคร่งครัดระเบียบวินัย กล่าวหาญเด็ดเดี่ยวเด็ดขาด มีภาวะความเป็นผู้นำสูง หัวหาญ และความสง่างาม ส่วน พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ มีบุคลิกลักษณะนุ่มนวล สุภาพ ไม่ทะเลาะทะยานชื่อเสียง และสุจริตเป็นที่ตั้ง คนต่อมา พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ มีบุคลิกสุภาพเรียบร้อย ไม่ขัดแย้งกับผู้ใด จะนิ่งเสมอเมื่อมีทัศนคติตรงกับผู้ใด มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และยิ้มแย้มแจ่มใส และ พล.อ.ประยูร จันทโรงชา มีบุคลิกคนเงียบขรึม สุขุม ขรึม จริงจัง มีน้ำใจ เด็ดเดี่ยวเด็ดขาด และเรียบง่าย จากลักษณะท่าทางของนายกรัฐมนตรีเหล่านี้จึงส่งผลให้เกิดรูปแบบการสื่อสารของผู้ปกครองทั้ง 5 คนที่มีความแตกต่างกัน ดังนี้ จอมพลถนอม กิตติขจร พูดจาเสียงดังชัดเจน แต่จะเป็นผู้ฟังมากกว่าผู้พูด พูดจาสุภาพและไม่เอะอะ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พูดจาเสียงดังกังวานเฉียบขาด เสียงมีอำนาจ และเด็ดขาด พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เป็นผู้นำที่เรียบร้อย พูดน้อย และระมัดระวังในการสื่อสาร ผู้นำคนต่อมา พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ มีการสื่อสารที่เป็นเอกลักษณ์ สุภาพ พูดจาเรียบร้อย อ่อนน้อม มีมธุรสวาจา การพูดทำให้เกียรติผู้ใต้บังคับบัญชา และการสื่อสารที่ไม่สร้างศัตรู และ พล.อ.ประยูร จันทโรงชา มีการสื่อสารที่เป็น

ลักษณะเฉพาะ คือ พุดจาด้วยความจริงใจ ในบางคราวของการสื่อสารมีอารมณ์เข้ามาเจือปนและมีได้มีการวางแผนในการสื่อสาร

จากมิติด้านภูมิหลังของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารทั้งหมดนี้จึงทำให้เข้าใจได้อย่างลึกซึ้งถึงรูปแบบการสื่อสารของผู้ปกครองทั้ง 5 คนมีความแตกต่างกันซึ่งเป็นผลมาจากภูมิหลังของครอบครัว สถาบันการศึกษาที่ได้หล่อหลอมและพัฒนาบุคลิกลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ในแต่ละบุคคล ซึ่งรูปแบบการสื่อสารของผู้นำทั้งหมดนั้นมีความแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ทักษะการสื่อสารของนายกรัฐมนตรีขึ้นอยู่กับบริบทแวดล้อม อำนาจทางการเมือง ประเด็นในการสื่อสาร และบุคลิกลักษณะของผู้นำ ดังนั้น ผู้ปกครองประเทศจึงควรมีความสำคัญกับสร้างสรรค์การสื่อสารทางการเมืองเพื่อให้แนวคิด อุดมการณ์และนโยบายในทางการเมืองขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาประเทศไปสู่เป้าหมาย

บทที่ 6

การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร

ในบทนี้จะนำเสนอกลยุทธ์การสื่อสารทั้งการเลือกใช้กลยุทธ์เนื้อหาสารและกลยุทธ์ช่องทางการสื่อสารเพื่อการบรรลุเป้าหมายทางการเมือง โดยการนำเสนอเป็นภาพรวมการสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารแล้วนำมาเรียบเรียงและรายงานผลการศึกษาที่ได้โดยการบรรยายเชิงพรรณนาวิเคราะห์ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

6.1 กลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร

การสื่อสารทางการเมืองที่เกิดประสิทธิผลได้นั้นเนื้อหาสารและช่องทางการสื่อสารจะต้องสร้างผลรับให้เป็นที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องการ ซึ่งกลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารนั้นมีความหลากหลายที่ผันแปรไปตามหัวเรื่องของการสื่อสาร บริบททางการเมืองและสังคม และวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร โดยผู้วิจัยจะนำเสนอตารางสรุปกลยุทธ์เนื้อหาสารผ่านช่องทางการสื่อสารของนายกรัฐมนตรีแต่ละคน โดยจะวิเคราะห์กลยุทธ์เนื้อหาสารตามรูปแบบช่องทางการสื่อสารในแต่ละแหล่งเอกสาร และนำเสนอสาระสำคัญที่นายกรัฐมนตรีต้องการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมาย ส่วนกลยุทธ์ช่องทางการสื่อสารของผู้นำทั้ง 5 คนจะวิเคราะห์ ภาพรวมตามลักษณะช่องทางการสื่อสารและข้อสังเกตที่น่าสนใจของช่องทางการสื่อสารแต่ละประเภท

6.2 จอมพลถนอม กิตติขจร

การเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตยให้เข้มแข็งและราบรื่นได้นั้นต้องอาศัยการสื่อสารทางการเมือง เพื่อให้เกิดการรับรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่ผู้ปกครองประเทศต้องการสื่อสารกับพลเมือง รวมถึงการให้ความร่วมมือจนปรากฏเป็นกิจกรรมทางการเมืองในหลากหลายรูปแบบ ดังนั้นนายกรัฐมนตรีจอมพลถนอมจึงให้ความสำคัญกับเนื้อหาสารและช่องทางการสื่อสาร เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบถึงข่าวสาร แนวคิด อุดมการณ์ในทางการเมืองและมิติอื่น เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมในทุกด้าน

ตารางที่ 6.1

สรุปกลยุทธ์เนื้อหาสาระผ่านช่องทางการสื่อสารของจอมพลถนอม กิตติขจร

เอกสาร	พ.ศ.	จอมพลถนอม กิตติขจร
แถลงนโยบาย	2501	กลยุทธ์สารชัดเจนร่วมกับกลยุทธ์การให้ตัวอย่างประกอบ
แถลงนโยบาย	2506	1) กลยุทธ์สารที่อ้างอิงบุคคลอันเป็นที่เทิดทูนร่วมกับกลยุทธ์สารชัดเจน 2) สารแบบชัดเจน
คำปราศรัย	2506	1) กลยุทธ์กระตุ้นด้วยอารมณ์ 2) กลยุทธ์กระตุ้นด้วยอารมณ์ 3) สารแบบชัดเจน
สุนทรพจน์	2507	1) กลยุทธ์สารด้วยการยกเหตุการณ์ 2) กลยุทธ์สารเชิงบวก (ยกย่องนายพลภูมิ) 3) เสนอสารเชิงบวก 4) กลยุทธ์สารสร้างสรรค์ด้วยการเปรียบเทียบ
คำปราศรัย	2507	1) กลยุทธ์สารชัดเจนร่วมกับกลยุทธ์กระตุ้นด้วยอารมณ์ 2) กลยุทธ์การยกตัวเลขมาประกอบ 3) กลยุทธ์สารกระตุ้นด้วยอารมณ์
สุนทรพจน์	2508	1) กลยุทธ์สารเชิงบวกร่วมกับกลยุทธ์กระตุ้นด้วยอารมณ์ 2) กลยุทธ์เชิงบวกด้วยการกล่าวสรรเสริญพระธรรมทูต
คำปราศรัย	2508	1) การกระตุ้นด้วยอารมณ์ 2) กลยุทธ์สารสรุปโดยนัย
คำแถลงการณ์	2508	1) กลยุทธ์การอ้างอิงบุคคลอันเป็นที่เคารพรัก 2) กลยุทธ์ยกตัวเลขขึ้นมาประกอบ 3) กลยุทธ์การอ้างอิงบุคคลอันเป็นที่เทิดทูนร่วมกับสารแบบชัดเจน
คำปราศรัย	2509	กลยุทธ์สารโดยนัย
สุนทรพจน์	2510	1) สารแบบชัดเจน 2) สารเชิงบวก 3) การยกองค์ประกอบอย่างแอสแพคมาประกอบ
คำปราศรัย	2510	1) กลยุทธ์สารเชิงบวก 2) กลยุทธ์สารเชิงบวก 3) กลยุทธ์สารแบบชัดเจนร่วมกับกลยุทธ์สารอย่างสร้างสรรค์
คำแถลงการณ์	2510	1) กลยุทธ์สารชัดเจน 2) กลยุทธ์การใช้ตัวเลขมาประกอบ
สุนทรพจน์	2511	1) กลยุทธ์การอ้างอิงประเทศเกาหลีและไทย 2) เสนอสารชัดเจนและสารโดยนัย
คำปราศรัย	2511	1) กลยุทธ์สารชัดเจน 2) กลยุทธ์สารโดยนัยร่วมกับกระตุ้นอารมณ์กลัว
คำแถลงการณ์	2511	1) กลยุทธ์สารการยกตัวเลข 2) กลยุทธ์สารชัดเจนตลอดของการสื่อสาร
แถลงนโยบาย	2512	1) กลยุทธ์สารด้วยการยกนโยบายพรรคสหประชาไทยมาประกอบ 2) กลยุทธ์กระตุ้นด้วยอารมณ์
สุนทรพจน์	2513	1) สารเชิงบวกร่วมกับยกประเทศสวีเดนและแลนด์มาประกอบ 2) กลยุทธ์การอ้างอิงบุคคลอันเป็นที่เคารพรัก 3) กลยุทธ์สารชัดเจน
คำปราศรัย	2513	1) การยกปรากฏการณ์ของชาวโรมมาประกอบ 2) สารเชิงบวก 3) การเสนอสารด้านเดียวและสองด้าน 4) สารสร้างสรรค์ด้วยการเปรียบเทียบ
สุนทรพจน์	2514	1) สารเชิงบวก 2) การยกวลีของผู้นำคนสำคัญมาประกอบ

ตารางที่ 6.1

สรุปกลยุทธ์เนื้อหาสาระผ่านช่องทางการสื่อสารของจอมพลถนอม กิตติขจร (ต่อ)

เอกสาร	พ.ศ.	จอมพลถนอม กิตติขจร
คำปราศรัย	2514	1) การยกคำขวัญขององค์การอนามัยโลกมาประกอบร่วมกันสารที่ชัดเจน 2) สารเชิงบวก
แถลงนโยบาย	2515	กลยุทธ์สารชัดเจน
สุนทรพจน์	2515	1) การอ้างอิงข้อมูลประวัติการก่อสร้างหอสมุดมาประกอบ 2) สารที่ชัดเจน 3) สารเชิงบวก
คำปราศรัย	2515	1) สารโดยนัยร่วมกับกลยุทธ์สารชัดเจน 2) กลยุทธ์สารชัดเจน
คำแถลงการณ์	2515	กลยุทธ์สารที่ชัดเจน

ปี พ.ศ. 2501

กลยุทธ์เนื้อหาสาระ

คำแถลงนโยบาย

การดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจอมพลถนอม กิตติขจร ในวาระแรกนั้นเป็นการได้ตำแหน่งสูงสุดโดยบังเอิญจากการสนับสนุนของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กระนั้น จอมพลถนอม กิตติขจร บริหารประเทศโดยคำนึงถึงความสงบสุขสูงสุดของประชาชนเป็นที่ตั้ง การแถลงนโยบายที่ผู้นำได้กล่าวแก่รัฐสภาและประชาชน เมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2501 ([http:// librarymb.parliament.go.th/library](http://librarymb.parliament.go.th/library), 2559) ด้วยกลยุทธ์สารดังนี้

- กลยุทธ์สารชัดเจนร่วมกับกลยุทธ์การให้ตัวอย่างประกอบถึงหลักในการทำหน้าที่ผู้ปกครองรัฐ คือ การยึดหลักการเคารพต่อเสรีภาพของพลเมือง เพื่อสร้างความกระจ่างถึงแนวทางการบริหารประเทศของรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ผนวกกับการให้ข้อมูลประกอบเพิ่มเติมของขบขายเสรีภาพประกอบด้วยอะไรบางอย่าง เพื่อสร้างความไว้วางใจให้ปรากฏขึ้นในตัวผู้นำ ด้วยข้อความ “บัดนี้คณะรัฐมนตรีได้วางนโยบายโดยตระหนักถึงความสำคัญว่าจะต้องให้เป็นไปตามนโยบายแห่งรัฐ...และยึดถือหลักการเคารพต่อเสรีภาพของประชาชนชาวไทย เช่น เสรีภาพเกี่ยวกับเคหสถาน กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของเอกชน” และกล่าวถึงแผนการพัฒนาสังคมไทยในทุกด้าน

สำหรับประเด็นที่ผู้นำแถลงมีดังนี้ 1) การยึดประโยชน์สุขของประชาชนและความมั่นคงของชาติ 2) ผนุงรักษาระบอบประชาธิปไตย เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เชิดชูศาสนาพุทธและศาสนาอื่น 3) รักษาสิทธิและปฏิบัติตามหน้าที่ตามสนธิสัญญากับอารยประเทศ 4) การเตรียมสรรพกำลังของชาติเพื่อป้องกันราชอาณาจักรตามกำลังเศรษฐกิจของประเทศ และดูแลสวัสดิการของทหาร

5) จัดการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ 6) การส่งเสริมด้านอนามัยของประชาชน 7) เร่งสำรวจภาวะการเงินและวางโครงการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ 8) การรักษาเสถียรภาพของเงินตรา ควบคุมการใช้จ่ายเงินของแผ่นดิน 9) ส่งเสริมการประกอบอาชีพและการศึกษา 10) ส่งเสริมและปรับปรุงการสหกรณ์ประเภทต่าง ๆ 11) การส่งเสริมช่วยเหลือภาคอุตสาหกรรม 12) ส่งเสริมและดำเนินการสื่อสารในทุกประเภท เพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวก 13) ส่งเสริมการค้าภายใน แก้ไขอุปสรรควิธีการขนส่งสินค้า 14) ทำนุบำรุงการศึกษา 15) การเคารพในอำนาจอิสระของศาลในการพิจารณาพิพากษา และ 16) รัฐให้ความสำคัญกับความซื่อสัตย์สุจริตของข้าราชการ

กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร

การแถลงนโยบายในฐานะผู้นำประเทศของจอมพลถนอม กิตติขจรในสมัยแรก เมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2501 เป็นช่องทางการสื่อสารเพื่อชี้แจงแผนนโยบายให้รัฐสภาและประชาชนได้รับทราบโดยทั่วกันถึงแนวทางในการสร้างความผาสุก การพัฒนาเปลี่ยนแปลงสังคมทั้ง 16 ด้าน อาทิ การยึดหลักประโยชน์สุขของประชาชนและความมั่นคงของชาติ ด้านการเมืองด้วยการรักษาระบอบประชาธิปไตย การรักษาสีทิวทัศน์กับอารยประเทศ การสนับสนุนด้านการศึกษาของประชาชน ฯลฯ ด้วยรูปแบบการสื่อสารผ่านการแถลงนโยบายจึงปรากฏถ้อยคำภาษาที่เป็นทางการและความตั้งใจของตัวนายกรัฐมนตรี ซึ่งสามารถสร้างการยอมรับและน่าเชื่อถือต่อตัวผู้ส่งสารได้เป็นอย่างดี แม้ว่าจอมพลถนอมจะมีได้เตรียมตัวในการเข้ามารับตำแหน่งสูงสุดนี้ก็ตาม ส่วนช่องทางการสื่อสารในรูปแบบอื่นในวาระแรกของการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของจอมพลถนอม กิตติขจร นั้นไม่ปรากฏ

ปี พ.ศ. 2506

กลยุทธ์เนื้อหาสาร

การสื่อสารทางการเมืองนั้นมีความสำคัญอย่างมากในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้มีอำนาจรัฐและประชาชนในเผยแพร่ข่าวสารให้พลเมืองได้รับทราบ เพื่อให้การดำรงตำแหน่งผู้นำทางการเมืองนั้นประสบผลสำเร็จตลอดการกลับมารับตำแหน่งผู้นำประเทศในวาระที่สองของจอมพลถนอม กิตติขจร

คำแถลงนโยบาย

ภายหลังจากการอสัญกรรมของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จอมพลถนอม กิตติขจร ฐานะทายาททางการเมืองได้กลับมารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกวาระหนึ่ง การแถลงนโยบายต่อรัฐสภาและประชาชน เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2506 ([http:// librarymb.parliament.go.th/library, 2559](http://librarymb.parliament.go.th/library,2559)) จึงปรากฏกลยุทธ์สารดังนี้

- กลยุทธ์สารที่อ้างอิงบุคคลอันเป็นที่เทิดทูนของประชาชนร่วมกับกลยุทธ์สารที่ชัดเจนเป็นการแสดงถึงความชอบธรรมในทางการเมืองที่สะท้อนถึงการได้รับการไว้วางพระราชหฤทัย

สามารถสร้างความน่าเชื่อถือต่อตัวผู้นำได้เป็นอย่างดี เพื่อต้องการความศรัทธาให้เกิดขึ้นในใจประชาชนด้วยข้อความที่ว่า “รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งมีข้าพเจ้าเป็นนายกรัฐมนตรีได้เข้าบริหารราชการแผ่นดิน... รัฐบาลย่อมเข้าบริหารราชการได้โดยไม่ต้องแถลงนโยบายและไม่ต้องลงมติไว้วางใจ รัฐบาลก็เห็นเป็นการสมควรที่จะขอโอกาสต่อสภา ชี้แจงแนวทางซึ่งเป็นหลักสำคัญที่รัฐบาลจะบริหาร...” ขณะเดียวกันกลยุทธ์สารที่ชัดเจนเพื่อต้องการแสดงถึงความบริสุทธิ์ใจและความตั้งใจในการเข้ามารับหน้าที่นี้ แม้ว่าตัวผู้นำไม่มีความจำเป็นต้องแถลงนโยบาย แต่เพื่อแสดงความจริงใจต่อรัฐสภาและประชาชน

- กลยุทธ์สารแบบชัดเจนตรงไปตรงมา เพื่อแถลงทิศทางและรายละเอียดของนโยบายที่จะสานต่อจากนายกรัฐมนตรีคนก่อนที่สร้างความเจริญอย่างเป็นรูปธรรม “โดยที่รัฐบาลนี้เป็นรัฐบาลบริหารราชการแผ่นดินในระหว่างที่ใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรอันเป็นผลของการปฏิบัติเมื่อ พ.ศ. 2501 เช่นเดียวกับรัฐบาลก่อน และโดยที่นโยบายบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลก่อนได้อำนวยคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชนอย่างมากมายเป็นที่ประจักษ์อยู่แล้ว รัฐบาลจึงจะยึดถือแนวบริหารราชการแผ่นดินตามนโยบายนั้น”

สาระของสาร คือ รัฐบาลเห็นว่าแผนนโยบายในสมัยของจอมพลสฤษดิ์ได้สร้างคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ ดังนั้น จอมพลถนอม กิตติขจรจะยึดถือแนวบริหารราชการแผ่นดินนี้ต่อไปในทุกด้าน ได้แก่ การรักษาเสถียรภาพและความมั่นคงของเงินตรา รัฐมุ่งส่งเสริมภาคการเกษตรทุกวิธีทางเพราะเป็นเครื่องค้ำจุนเศรษฐกิจของประเทศ การขยายการศึกษาขั้นสูงไปตามจังหวัดต่างๆ รัฐให้ความสำคัญกับสุขภาพอนามัยของพลเมือง และมุ่งรักษาความสงบเรียบร้อยในชาติ โดยการเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เคารพเชิดชูศาสนาพุทธและศาสนาอื่น ๆ การบริหารประเทศด้วยการยึดมั่นในประชาธิปไตย การปฏิบัติตามสนธิสัญญากับอารยประเทศ และการส่งเสริมสัมพันธไมตรีต่อนานาประเทศ

คำปราศรัย

การปราศรัยรอบปีแรกในวาระที่ 2 ของการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจอมพลถนอม กิตติขจร เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2506 (ธารงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, ภาคผนวก จ น. 634) พบว่าผู้นำเลือกใช้กลยุทธ์สารในการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายดังนี้

- กลยุทธ์กระตุ้นด้วยอารมณ์โศกเศร้า ในช่วงต้นของการกล่าวคำปราศรัยปรากฏกลยุทธ์อารมณ์เศร้าโศกทั้งของตน คณะทีมงาน และคนไทยทั้งประเทศกับการจากไปของอดีตผู้นำคนสำคัญจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และกลยุทธ์สารที่กระตุ้นด้วยอารมณ์ในเชิงหนักใจที่ต้องรับหน้าที่ผู้ปกครองร่วมกับอารมณ์ที่ถ่อมตน เพื่อให้ประชาชนเกิดความเห็นใจและเข้าใจในการก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งผู้บริหารราชการแผ่นดิน “ก่อนอื่น ข้าพเจ้าใคร่ขอแจ้งให้พี่น้องที่รักทั้งหลายได้รับทราบว่า ข้าพเจ้าและรัฐมนตรีทุกท่านมีความเสียใจอย่างยิ่งเช่นเดียวกับประชาชนชาวไทยทั่วไปที่ชาติไทยต้อง

สูญเสีย ฯลฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์...การที่ข้าพเจ้าได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จึงมีความรู้สึกหนักใจอยู่บ้าง เกรงว่าจะทำไม่ได้เท่าจอมพลสฤษดิ์ได้ทำไว้...เมื่อมีความพยายามที่เหน็ดเหนื่อยความสำเร็จย่อมมีที่นั่น”

- กลยุทธ์สารแบบชัดเจน เพื่อการเข้าถึงแผนการณ์และความตั้งใจที่ภาครัฐจะดำเนินการ และทุกโครงการจะสัมฤทธิ์ผลไม่ได้ หากขาดความร่วมมือจากประชาชน ด้วยข้อความ “ข้าพเจ้าจึงใคร่ขอท่านทั้งหลายร่วมมือร่วมใจกับรัฐบาลตามที่ท่านจะสามารถกระทำได้”

สำหรับประเด็นในการสื่อสารคือ การแสดงความเสียใจที่ได้สูญเสียผู้นำคนสำคัญอย่าง จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่สร้างและพัฒนาสังคมไทยให้เจริญก้าวหน้าในหลากหลายด้าน โดยจอมพลถนอม กิตติขจรสื่อสารกับประชาชนเพื่อแสดงถึงความมุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนาประเทศด้วยการชี้แจงถึงรายละเอียดแผนนโยบายในด้านต่าง ๆ

กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร

การแถลงนโยบายของรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจรต่อรัฐสภาในวาระที่สอง เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2506 เป็นนโยบายที่คำนึงถึงมิติของประเทศในทุกด้าน ได้แก่ การเกิดทุนสถาบันพระมหากษัตริย์ การเชิดชูพระศาสนาและศาสนาอื่น การปกครองประเทศที่ยึดหลักประชาธิปไตย การรักษาสันติสัญญากับประเทศทั้งหลาย และการส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศ ซึ่งเป็นการแถลงนโยบายถือว่าเป็นรูปแบบการสื่อสารที่เป็นทางการ เป็นพิธีการของนายกรัฐมนตรีที่จะต้องเผยแพร่แผนโครงการดำเนินงานตลอดวาระของการดำรงตำแหน่งผู้นำกับพลเมือง เป็นการให้คำมั่นสัญญาที่ผู้ปกครองมีให้ต่อประชาชน เพื่อให้ได้รับทราบถึงแนวทางในการพัฒนาประเทศ การสื่อสารด้วยช่องทางการปราศรัยในปี พ.ศ. 2506 ปรากฏเพียงครั้งเดียว คือ เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2506 เนื่องจากจอมพลถนอม กิตติขจรรับช่วงต่อการปฏิบัติหน้าที่ผู้นำประเทศจากการอสัญกรรมของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2506 ซึ่งเป็นช่วงท้ายปี จึงพบเอกสารการสื่อสารด้วยช่องทางนี้เพียงครั้งเดียวเท่านั้นจากผู้นำโดยคำปราศรัยยังเป็นช่องทางการสื่อสารที่สำคัญจากภาครัฐ เพื่อสร้างการรับรู้ข่าวสารของการสูญเสียผู้นำคนสำคัญ สามารถถ่ายทอดอารมณ์ของจอมพลถนอมผู้นำคนใกล้ชิดจิตจอมพลสฤษดิ์ เพื่อสร้างอารมณ์แห่งการสูญเสียร่วมกับประชาชน และแสดงถึงความตั้งใจในการทำหน้าที่ของการดำรงตำแหน่งผู้นำทางการเมืองของจอมพลถนอม

ปี พ.ศ. 2507

กลยุทธ์เนื้อหาสาร

สุนทรพจน์

ปี พ.ศ. 2507 ปรากฏการณ์การกล่าวสุนทรพจน์เพียง 2 โอกาส หนึ่งในนั้นคือ สุนทรพจน์ในงานเลี้ยงอาหารค่ำแก่นายพลภูมิ หน่อสุวรรณค์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังแห่งราชอาณาจักรลาว เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2507 (ไม่ปรากฏ, 2507, น. 101-102) พบว่าผู้นำเลือกใช้กลยุทธ์สาร ดังนี้

- กลยุทธ์สารด้วยการยกเหตุการณ์น่าประทับใจเมื่อครั้งอดีตมาประกอบ เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น “ประเทศนี้ได้เคยมีโอกาสด้อนรับ ฯพณฯ มาแล้วทั้งในการมาเยือนเป็นทางราชการและทางส่วนตัว แต่สำหรับการมาเยือนครั้งนี้ของ ฯพณฯ ข้าพเจ้ามีความยินดีมาก เพราะนับเป็นครั้งแรกที่ข้าพเจ้าได้มีโอกาสด้อนรับ ฯพณฯ อย่างเป็นทางการด้วยตนเอง”

- กลยุทธ์สารเชิงบวกด้วยการยกย่องนายพลภูมิ หน่อสุวรรณค์ เพื่อสร้างความประทับใจให้เกิดขึ้นแก่ผู้รับสาร “ข้าพเจ้าทราบดีว่า ฯพณฯ รู้จักและมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับประชาชนชาวไทยและประเทศไทยเป็นอย่างดี และ ฯพณฯ ก็เป็นผู้หนึ่งที่ได้มีความสนใจที่จะเสริมสร้างมิตรภาพอันดีระหว่างเราทั้งสองอยู่ตลอดมา...จึงเป็นวิถีทางอันหนึ่งในการช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีและความร่วมมือช่วยเหลือที่มีอยู่แล้วโดยใกล้ชิดระหว่างรัฐบาล...”

- กลยุทธ์สารเชิงบวก ช่วงถัดมาปรากฏกลยุทธ์สารเชิงบวกอีกครั้งด้วยข้อความที่ว่า “อย่างไรก็ดี ในด้านความรู้สึกส่วนตัวอันแท้จริงของข้าพเจ้าและของประชาชนชาวไทยด้วยนั้น ความร่วมมืออันใกล้ชิดระหว่างประเทศและประชาชนชาวไทยกับลาวได้ดำเนินไปในลักษณะแห่งญาติมิตรที่สนิทชิดเชื้อกันมาแต่โบราณทีเดียว”

- กลยุทธ์สารที่สร้างสรรคด้วยการเปรียบเทียบ ช่วงท้ายปรากฏกลยุทธ์ดังกล่าวเพื่อให้เกิดความน่าสนใจในสารนั้นมากขึ้น โดยกล่าวว่า “ข้าพเจ้าหวังว่า ฯพณฯ และคณะคงจะมีความสุขสำราญตลอดเวลาที่พำนักอยู่ในประเทศไทย ซึ่งขอให้ถือเสมือนเป็นบ้านของ ฯพณฯ เอง”

ส่วนสาระสำคัญของสารมีดังนี้ จอมพลถนอม กิตติขจรกล่าวถึงความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างสองประเทศตั้งแต่อดีต และคาดหวังความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นราบรื่นเช่นนี้ยังคงดำเนินต่อไปในอนาคต ซึ่งหนึ่งในนโยบายหลักของรัฐบาลไทยคือ การส่งเสริมความร่วมมือและให้การช่วยเหลือแก่ราชอาณาจักรลาวด้วยความจริงใจ

คำปราศรัย

การปราศรัยของจอมพลถนอม กิตติขจรในปี พ.ศ. 2507 ปรากฏการสื่อสารด้วยช่องทางนี้หลายครั้งหนึ่งในนั้นคือ วันครบครบปีแห่งการบริหารของรัฐบาลปัจจุบัน เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2507 (ไม่ปรากฏชื่อ, 2508, น.3-11) ด้วยกลยุทธ์เนื้อหา ดังนี้

- กลยุทธ์สารชัดเจน ถึงประเด็นที่ต้องการให้ประชาชนรับทราบถึงผลงานที่รัฐบาลได้ดำเนินการไปร่วมกับกลยุทธ์กระตุ้นด้วยอารมณ์ที่แสดงถึงความตั้งใจในการปฏิบัติภารกิจ เพื่อแสดงถึงความบริสุทธิ์ใจ ความมุ่งมั่นและซื่อสัตย์ของผู้ว่า “รัฐบาลได้ตระหนกอยู่เสมอว่า พี่น้องทั้งหลายเป็นผู้เสียภาษีอากรให้แก่รัฐและเป็นเจ้าของประเทศด้วยกันทุกคน ในโอกาสนี้ ข้าพเจ้าจึงเห็น ควรนำผลงานของรัฐบาลซึ่งได้ปฏิบัติจัดทำไปในรอบปีที่แล้วมาเสนอต่อพี่น้องประชาชน เพื่อจะได้ทราบผลงานบางประการ...”

- กลยุทธ์การยกตัวเลขมาประกอบ กลยุทธ์การสื่อสารที่จอมพลถนอมเลือกใช้ตลอดการกล่าวปราศรัยคือ การยกตัวเลขมาประกอบเพราะหัวข้อหลักของการสื่อสารครั้งนี้คือ งบประมาณที่ใช้จ่ายในการบริหารประเทศ “รัฐบาลตั้งงบประมาณรายจ่ายไว้ทั้งสิ้น 11,430 ล้านบาท จำแนกเป็นรายจ่ายด้านเศรษฐกิจ 2,839.6 ล้านบาท ด้านการศึกษา 1,975.8 ล้านบาท...” หรือตัวเลขผลงานที่รัฐได้ดำเนินการแล้วเสร็จ เพราะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงสามารถเข้าใจสารได้เป็นอย่างดี “งานส่งเสริมการเกษตรด้านอื่น ๆ ได้แก่ส่งเสริมการทำนาปีละ 2 ครั้งในท้องที่ 22 จังหวัดรวม 60 แห่ง มีเนื้อที่เพาะปลูกในเขตการส่งเสริม 52,499 ไร่” “ภาคเหนือ ได้ลงหินทางสายฮอด-แม่สะเรียง 86 กิโลเมตร ได้สร้างทางลำลองสายแม่สะเรียง-แม่ฮ่องสอน 178 กิโลเมตร”

- กลยุทธ์ที่กระตุ้นด้วยอารมณ์ ในช่วงท้ายของคำปราศรัย จอมพลถนอม กิตติขจรเลือกกลยุทธ์ดังกล่าวเพื่อสร้างความเห็นใจ เข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้นำของประเทศจากประชาชนที่กล่าวว่า “ด้านการให้บริการของหน่วยงานราชการในด้านต่าง ๆ คงจะมีขาดตกบกพร่องหรือล่าช้าไม่เป็นที่พอใจของผู้มาติดต่ออยู่บ้าง เนื่องมาจากหน่วยราชการบางแห่งมีอุปกรณ์แก่การปฏิบัติงานไม่พอเพียง ทางราชการก็จำเป็นต้องขอความเห็นอกเห็นใจจากประชาชน” หรือ “ถ้าพี่น้องที่รักทั้งหลายได้พิจารณาเปรียบเทียบกับความเป็นธรรม ระหว่างผลงานที่รัฐบาลได้ปฏิบัติไปกับข้อบกพร่องที่ยังคงมีอยู่บ้าง ย่อมจะเห็นได้ว่าประเทศไทยได้มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้นเป็นอเนกประการในรอบปีที่แล้ว...”

ส่วนประเด็นที่นายกรัฐมนตรีกล่าวกับผู้รับสารคือ การกล่าวรายงานผลงานในทุกด้านของรัฐบาลที่ได้ดำเนินการไปให้ประชาชนได้รับทราบ การชี้แจงพร้อมทั้งอธิบายในการทำงานของบางหน่วยงานที่มีความล่าช้า เพราะการขาดแคลนของอุปกรณ์ และกล่าวถึงความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อความผาสุกของประชาชนและประโยชน์ของชาติ

กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร

เข้าสู่การดำรงตำแหน่งผู้ปกครองประเทศในวาระที่สองหลังการจากไปของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในปี พ.ศ. 2507 ปรากฏการกล่าวสุนทรพจน์เพียงสองครั้ง คือ วันอุดมนิยมวิทยาโลก เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2507 และในงานเลี้ยงอาหารค่ำแก่นายพลภูมิ หน่อสุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี และรมต. ว่าการกระทรวงการคลังแห่งราชอาณาจักรลาว ในวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2507 ช่องทางดังกล่าวนี้ปรากฏในโอกาสพิธีการที่สำคัญในระดับนานาชาติด้วยภาษาที่มีความสละสลวย เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความปลื้มปิติยินดี การสานสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประเทศไทยและราชอาณาจักรลาว เพื่อการสร้างความร่วมมือในทุกด้านระหว่างทั้งสองประเทศให้ปรากฏขึ้นในอนาคต

สำหรับในปี พ.ศ. 2507 ปรากฏการสื่อสารด้วยช่องทางนี้ทั้งหมด 50 ครั้ง อาทิ การชุมนุมยุวพุทธิกสมาคมทั่วประเทศครั้งที่ 9 เมื่อวันที่ 23-25 พฤษภาคม พ.ศ. 2507 ในงานเลี้ยงอาหารค่ำ พล.อ.หลิว อัน ฉี เป็นเจ้าภาพ ในวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2507 วันคล้ายวันสถาปนาคณะลูกเสือไทย เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2507 การประชุมทางวิชาการของสมาคมเศรษฐศาสตร์เกษตรแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2507 การรับมอบเงินบริจาคสำหรับองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลกพิธีเปิดการประชุมใหญ่ทางวิชาการครั้งที่ 8 ของแพทยสมาคมแห่งประเทศไทย ในวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2507 และวันครบรอบปีแห่งการบริหารของรัฐบาลปัจจุบัน เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2507 เป็นต้น การปราศรัยเป็นการสื่อสารกับประชาชนถึงผลงานและกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาลที่ได้ดำเนินการไป เนื่องจากช่องทางการสื่อสารนี้เป็นลักษณะที่ไม่เป็นพิธีการมากจนเกินไปนัก หากผู้นำต้องการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารมิติที่เกี่ยวกับนโยบายของรัฐ รวมถึงในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน จึงควรนำเสนอผ่านการปราศรัยจึงจะมีความเหมาะสมมากที่สุด ซึ่งสามารถสร้างการรับรู้ เข้าใจในประเด็นที่จอมพลถนอมต้องการสื่อสารได้ตามหลากหลายโอกาส

ปี พ.ศ. 2508

กลยุทธ์เนื้อหาสาร

สุนทรพจน์

การกล่าวสุนทรพจน์ของจอมพลถนอม กิตติขจร ในปี พ.ศ. 2508 ปรากฏเพียง 2 ครั้ง ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ การกล่าวสุนทรพจน์ในที่ประชุมปฐมนิเทศพระธรรมทูต เมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2508 (ไม่ปรากฏชื่อ, 2508, น. 15-17) โดยผู้นำเลือกกลยุทธ์สื่อสารดังนี้

- กลยุทธ์สารเชิงบวกร่วมกับกลยุทธ์กระตุ้นด้วยอารมณ์ที่ปิติของผู้กล่าว ซึ่งแนวโน้มในการเปิดรับสารของผู้รับสารย่อมประสบความสำเร็จโดยง่าย สร้างความรู้สึกปลาบปลื้มใจให้ปรากฏในใจของประชาชนได้ โดยกล่าวว่า “กระผมเป็นบุคคลและเป็นโชคดีแก่ตนที่ได้เข้ามาสู่สังฆสันนิบาต ณ

ปูชนียสถานสำคัญแห่งชาติ คือ องค์พระปฐมเจดีย์ในครั้งนี้เป็นที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อได้ทราบว่าเป็นการประชุมพระสงฆ์ผู้เต็มไปด้วยความเสียสละและมีจิตศรัทธาปราศจากในอันที่จะบำเพ็ญประโยชน์แก่ประชาชน... กระผมก็อดจะรู้สึกตื่นตันใจและรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณแทนพี่น้องประชาชนผู้อยู่ ณ ตำบลเหล่านั้นมิได้เลย”

- กลยุทธ์เชิงบวกด้วยการกล่าวสรรเสริญพระธรรมทูต ในช่วงถัดมาพบยุทธวิธีดังกล่าวในการเผยแพร่พระธรรมวินัยสั่งสอนจงใจผู้คนให้ประพฤติปฏิบัติตนตามพระพุทธบาท ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อประเทศชาติ “งานของพระธรรมทูตซึ่งจาริกไปในจังหวัดชายแดนภาคตะวันออกเฉยงเหนือและจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งสองสายนั้น ได้ก่อผลดีหลายประการต่อประเทศชาติและพระศาสนาอย่างน่ายินยิ่ง ทั้งนี้ เพราะพระธรรมทูตทั้งสองสายนั้นได้ใช้ความพยายามบากบั่นและความขยันอดทนปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยประการใด จนถึงกับอาพาธไปก็หลายรูป ในนามแห่งรัฐบาลและพี่น้องประชาชนชาวไทยกระผมขอขอบพระคุณคณะพระธรรมทูตผู้ได้ปฏิบัติงานในครั้งนั้นไว้เป็นอย่างสูง”

สำหรับสาระสำคัญของผู้นำคือ นายกรัฐมนตรีกล่าวยกย่องพระธรรมทูตที่ได้เสียสละเพื่อเผยแพร่พระธรรมวินัยเพื่อให้คนไทยได้ปฏิบัติตนเป็นคนดี ซึ่งจะสร้างผลดีแก่บ้านเมืองให้มีความสุข และกล่าวถึงนโยบายสำคัญของรัฐที่จะพัฒนาควบคู่กับการป้องกันความมั่นคงปลอดภัยทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านศาสนา

คำปราศรัย

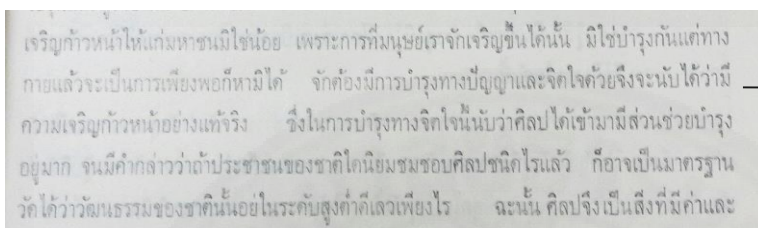
การสื่อสารกับผู้รับสารของนายกรัฐมนตรีจอมพลถนอม กิตติขจร ด้วยการกล่าวปราศรัยนั้น ปรากฏการปราศรัยจำนวน 65 โอกาส หนึ่งในนั้นคือ การปราศรัยวันเปิดงานแสดงศิลปะนานาชาติ ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2508 (ไม่ปรากฏชื่อ, 2508, น. 15-17) การสื่อสารครั้งนี้เป็นการกล่าวที่ใช้เวลาไม่นานนัก

- กลยุทธ์การกระตุ้นด้วยอารมณ์ ผู้นำเลือกใช้การกระตุ้นอารมณ์ด้วยความรู้สึกยินดีจากการได้รับเชิญเป็นประธานในการเปิดงาน ความรู้สึกปิติและชื่นชมผู้จัดตั้งมูลนิธินี้ ด้วยข้อความว่า “ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นเกียรติและมีความยินดีเป็นอันมากที่ได้รับเชิญให้มาเป็นประธานในการเปิดงานแสดงศิลปะนานาชาติครั้งที่ 1 กับการประมวลภาพถ่ายเพื่อหารายได้ไปก่อสร้างหอศิลปะในครั้งนี้ และรู้สึกชื่นชมยินดีที่ทราบว่ามีผู้มีเกียรติหลายท่านร่วมใจกันจัดตั้งมูลนิธิหอศิลปะพระศรีขึ้น”

- กลยุทธ์สารสรุปโดยนัย กลยุทธ์ต่อมาเสนอสารโดยนัย เนื่องจากการสื่อสารของจอมพลถนอม กิตติขจร แผงข้อคิดบางประการให้ผู้รับสารนำกลับไปพิจารณาต่อ เพื่อให้ประชาชนวิเคราะห์ต่อว่าเราจะดำรงจนให้ประสบความสำเร็จและมีความสุขได้นั้น ควรจะพัฒนาทั้งทางร่างกายและสติปัญญาควบคู่กันไป “เพราะการที่มนุษย์เราจักเจริญขึ้นได้นั้น มิใช่บำรุงกันแต่ทางกายแล้วจะ

เป็นการเพียงพอก็หาไม่ได้ จักต้องมีการบำรุงทางปัญญาและจิตใจด้วยจึงจะนับได้ว่ามีความเจริญก้าวหน้าอย่างแท้จริง”

สำหรับสาระสำคัญของการปราศรัยคือ นายกรัฐมนตรีกล่าวชื่นชมผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดตั้งมูลนิธิหอศิลป์พระศรี โดยการกล่าวถึงความสำคัญ คุณค่าและประโยชน์ของงานศิลปะที่มีส่วนช่วยบำรุงทางจิตใจของผู้คนในทุกวัย

กลยุทธ์สารสรุปโดยนัย
แฝงข้อคิดบางประการให้
ผู้รับสารนำกลับไป
พิจารณา

ภาพที่ 6.1 กลยุทธ์สารผ่านการปราศรัยของจอมพลถนอม กิตติขจร ปี พ.ศ. 2508

คำแถลงการณ์

การแถลงการณ์ของจอมพลถนอม กิตติขจรในปี พ.ศ. 2508 พบในหัวข้องบประมาณประจำปี พ.ศ. 2509 เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2508 (ไม่ปรากฏชื่อ, 2508, น. 164-171) เป็นการกล่าวแถลงการณ์ที่ค่อนข้างยาว

- กลยุทธ์การอ้างอิงบุคคลอันเป็นที่เคารพรักของคนไทย ทั้งในช่วงต้นและท้ายของคำแถลงการณ์ โดยผู้ส่งสารเลือกการสื่อสารด้วยแนวทางนี้ซึ่งสามารถสร้างการยอมรับศรัทธาได้ดีจากกลุ่มเป้าหมายด้วยการยืนยันสถาบันศูนย์รวมใจของคนไทยทั้งประเทศ ด้วยข้อความว่า “โอกาสนี้ในนามของรัฐบาลแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ข้าพเจ้าขอแถลงเกี่ยวกับงบประมาณประจำปีดังกล่าว เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาของท่านทั้งหลายต่อไป”

- กลยุทธ์ยกตัวเลขขึ้นมาประกอบ ในช่วงกลางของกลยุทธ์ที่นำเสนอคือ การนำตัวเลขมาอธิบาย เนื่องจากประเด็นในการเผยแพร่ข้อมูลเรื่องงบประมาณประจำปี การแสดงด้วยข้อมูลตัวเลข จึงเป็นยุทธวิธีที่หลีกเลี่ยงเสียมิได้ เพื่อความกระชับและเข้าใจของข้อมูลแก่ทุกฝ่ายได้ดี เช่น “ที่รัฐบาลเสนอขออนุมัติต่อท่านสมาชิกมียอดรายรับรายจ่ายทั้งสิ้น 14,440 ล้านบาท สูงกว่างบประมาณประจำปี พ.ศ. 2508 เป็นเงิน 2,020 ล้านบาท หรือร้อยละ 16.26” เป็นต้น

- กลยุทธ์การอ้างอิงบุคคลอันเป็นที่เทิดทูนของพสกนิกรชาวไทยร่วมกับกลยุทธ์สารชัดเจน ในตอนท้ายพบกลยุทธ์ดังกล่าวเพื่อแสดงถึงความตั้งใจและเจตนาที่จะบรรลุเป้าประสงค์ในการปกครองประเทศ “รายละเอียดและตัวเลขเกี่ยวกับงบประมาณที่ข้าพเจ้าได้แถลงไปแล้วเป็นเครื่อง

ยืนยันได้ดีว่า รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะสร้างสรรค์ประเทศของเราให้เป็นประเทศที่มั่นคงในทางเศรษฐกิจและมั่นคงในทางการเงิน....”

ประเด็นในการแถลงการณ์คือ นายกรัฐมนตรีแถลงงบประมาณประจำปี พ.ศ. 2509 ซึ่งเป็นยอดรวมงบประมาณที่สูงกว่าปีก่อน เพราะแผนนโยบายของรัฐบาลที่จะพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมในหลากหลายโครงการ โดยผู้นำได้กล่าวถึงที่มาของสภาพการณ์ทางการเงินและการคลังของประเทศ เช่น รายได้ประชาชาติ การผลิตด้านการเกษตร การค้าและการชำระเงินระหว่างประเทศ การเงินและการธนาคาร การคลัง รายรับและรายจ่าย เป็นต้น เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุของการเพิ่มงบประมาณประจำปี พ.ศ. 2509 ที่มากกว่าปีก่อน

กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร

ช่องทางการสื่อสารด้วยรูปแบบการกล่าวสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีจอมพลถนอม กิตติขจร ที่ปรากฏในปี พ.ศ. 2508 เพียง 2 ครั้งเท่านั้น คือ การกล่าวสุนทรพจน์ในที่ประชุมปฐมนิเทศพระธรรมทูต ปีพุทธศักราช 2508 เมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2508 และสุนทรพจน์เรื่องความจำเป็นในการที่ต้องดำเนินการเร่งรัดพัฒนาชนบทในเขตแทรกซึม ในวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2508 กล่าวได้ว่ากลยุทธ์ช่องทางการสื่อสารด้วยรูปแบบดังกล่าวนี้ปรากฏในกิจกรรมด้านพระพุทธศาสนา และมีทิศทางด้านความมั่นคงของชาติและความปลอดภัยที่มีความสำคัญ เป็นประเด็นที่ผู้นำให้ความสำคัญ หัวเรื่องที่ต้องการสื่อสารเพื่อต้องการสร้างความเข้าใจที่กระจ่างชัดแก่ผู้รับสาร

การสื่อสารด้วยช่องทางการปราศรัยของจอมพลถนอม กิตติขจร ในปี พ.ศ. 2508 ปรากฏทั้งสิ้น 65 โอกาส อาทิ พิธีเปิดทางหลวงสายนครราชสีมา-หนองคาย พิธีเปิดตีฆนาคารอมสิน โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า พิธียกช่อฟ้าพระอุโบสถวัดสันติวิหาร ต.โตกตุ้ม อ.หนองแค จ.สระบุรี พิธีเปิดค่ายลูกเสือพระพุทธฉาย จ.สระบุรี วันเปิดงานแสดงศิลปะนานาชาติ ครั้งที่ 1 คำปราศรัยแต่นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เปิดการสัมมนาทางวิชาการแห่งชาติ การปราศรัยเรื่องประชากรของประเทศไทย ครั้งที่ 2 พิธีเปิดสถานฝึกสมาธิและอบรมศีลธรรม ฯลฯ รูปแบบการสื่อสารด้วยการปราศรัยกับผู้รับสารยังเป็นช่องทางการสื่อสารหลักที่สำคัญของผู้นำ เพราะเป็นโอกาสในการพบปะประชาชนได้หลากหลายวาระทั้งกิจกรรมทางด้านการศึกษา พุทธศาสนา หรือแม้แต่กิจกรรมทางอุตสาหกรรม เป็นต้น จึงสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทางการเมืองได้อย่างใกล้ชิดและทุกระดับชั้นที่แตกต่างกันได้เป็นอย่างดี

การกล่าวคำแถลงการณ์ในปี พ.ศ. 2508 ของนายกรัฐมนตรีพบเพียงโอกาสเดียวคือการแถลงงบประมาณประจำปี พ.ศ. 2509 เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2508 ซึ่งเป็นช่องทางการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายด้วยมิติทางด้านการเงินเช่นเดิม ดังนั้นด้วยลักษณะการสื่อสารด้วยช่องทางดังกล่าวนี้จะเป็นการเผยแพร่ด้วยภาษาที่เป็นทางการ เป็นมิติที่ผู้นำให้ความสำคัญและจริงจังเพื่อต้องการสร้างความเข้าใจในรายละเอียดของคำแถลงการณ์อย่างชัดเจน

ปี พ.ศ. 2509

กลยุทธ์เนื้อหาสาร

คำปราศรัย

ในปี พ.ศ. 2509 ปรากฏการปราศรัยของนายกรัฐมนตรีจอมพลถนอม กิตติขจร เพียง 8 โอกาส ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ คำปราศรัยในพิธีแจกรางวัลการประกวดงานหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2508 ของมูลนิธิวิชาการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2509 (อาจศึก ดวงสว่าง และคณะ, 2510, น. 10-11) ซึ่งพบการเลือกใช้กลยุทธ์สารของผู้นำคือ

- กลยุทธ์สารสรุปสารโดยนัย เพราะจอมพลถนอม กิตติขจร ได้กล่าวถึงนักหนังสือพิมพ์ผู้มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงหรือชี้นำสังคมตามที่องค์กรสื่อต้องการได้ ขณะเดียวกัน หากสถาบันสื่อต้องการประสบความสำเร็จจะต้องนำเสนอข่าวสารที่ดีและถูกต้อง ดังนั้น นายกรัฐมนตรีจึงฝากข้อคิดทิ้งท้ายถึงหน้าที่ที่พึงกระทำของวิชาชีพสื่อ และจรรยาบรรณของสื่อมวลชนที่ระบุว่า “หนังสือพิมพ์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อสังคมและประเทศชาติเป็นอันมาก ยิ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่ดีและมีมาตรฐานสูงมากเพียงใดความสำคัญก็ยิ่งมีมากตามไปเป็นเงาตามตัว เพราะย่อมเป็นที่นิยมเชื่อถือของประชาชนจนต้องติดตามซื้ออ่าน...ด้วยเหตุนี้การที่หนังสือพิมพ์จะมีความสำคัญได้เพียงใดจึงอยู่ที่นักหนังสือพิมพ์ทั้งหลายเป็นจักรกลอันสำคัญ...ยิ่งในยุคที่วิทยาการกำลังก้าวหน้าและการศึกษาของประชาชนกำลังขยายตัวออกไปเช่นนี้ ข้าพเจ้าเชื่อว่า ความดีและความถูกต้องเท่านั้นที่จะชนะใจประชาชนคนไทยส่วนมากได้”

โดยมีสาระสำคัญของการกล่าวปราศรัยครั้งนี้ คือ ผลงานจากการประกวดงานหนังสือพิมพ์นำมาซึ่งผลงานที่มีคุณภาพและมาตรฐานที่สูงขึ้นในแวดวงวิชาชีพ นายกรัฐมนตรีจอมพลถนอม กิตติขจร กล่าวถึงความสำคัญของบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อสังคม อีกทั้งจากการประกวดงานหนังสือพิมพ์ดังกล่าวนี้นำมาซึ่งการสรรค์สร้างพัฒนาและเปลี่ยนแปลงประชาชนและสังคมได้

กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร

ช่องทางการสื่อสารด้วยการกล่าวปราศรัยในปี พ.ศ. 2509 ของนายกรัฐมนตรีจอมพลถนอม กิตติขจร พบเพียง 8 ครั้งจากหลักฐานเอกสารที่ปรากฏ คือ เนื่องในวันครบรอบปีแห่งการแต่งตั้งรัฐบาล พิธีเปิดสถานีวิทยุกระจายเสียง 50 กิโลวัตต์ จ.นครราชสีมา พิธีเปิดอาคารหมายเลข 4 ของกองบัญชาการทหารสูงสุด พิธีการแจกรางวัลการประกวดงานหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2508 งานเลี้ยงอาหารกลางวันประจำปี พ.ศ. 2509 ของคณะผู้ช่วยทูตทหารต่างประเทศ พิธีเปิดงานตากสินมหาราชานุสรณ์และงานฉลองขึ้นปีใหม่ พ.ศ. 2510 การกล่าวคำสดุดีเฉลิมพระเกียรติพระเจ้าตากสินมหาราช และพิธียกข้อฟ้าพระอุโบสถวัดธรรมมงคล การเลือกสื่อสารด้วยช่องทางดังกล่าวนี้ จอมพลถนอมสามารถสื่อสารกับประชาชนได้โอกาสที่แตกต่างและหลากหลาย ด้วยลักษณะการสื่อสารที่ไม่

เป็นพิธีการที่เคร่งครัดจนเกินไปอีก ทั้งยังเป็นเครื่องมือการสื่อสารที่ให้ความสำคัญกับทุกมิติของสังคม จึงสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพทางการสื่อสารที่ผู้นำได้คาดหวังไว้

ปี พ.ศ. 2510

กลยุทธ์เนื้อหาสาร

สุนทรพจน์

การกล่าวสุนทรพจน์ของผู้นำจอมพลถนอมในปี พ.ศ. 2509 ปรากฏรูปแบบการสื่อสารด้วยการกล่าวสุนทรพจน์จำนวน 7 ครั้ง หนึ่งในนั้นคือ การกล่าวสุนทรพจน์เนื่องในงานเลี้ยงอาหารค่ำเพื่อเป็นเกียรติแด่นายกรัฐมนตรีแห่งสาธารณรัฐเกาหลี เมื่อวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2510 (อาจศึกษา ดวงสว่างและคณะ, 2510, น. 274-275) พบกลยุทธ์สารดังนี้

- กลยุทธ์สารแบบชัดเจน กลยุทธ์สารที่นายกรัฐมนตรีเลือกสื่อสารคือการสื่อสารแบบชัดเจน เพื่อต้องการสื่อสารถึงอุดมการณ์ของทั้ง 2 ประเทศทั้งประเทศไทยและเกาหลีที่สอดคล้องกัน โดยยึดถือหลักแห่งเสรีภาพและความยุติธรรม โดยเฉพาะการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ “สาธารณรัฐเกาหลีและราชอาณาจักรไทยต่างก็ยึดอุดมคติและความปรารถนาอันคล้ายคลึงกัน ประเทศของเราทั้งสองยึดมั่นในหลักการแห่งเสรีภาพและความยุติธรรม และมุ่งหวังที่จะเสริมสร้างความเข้าใจอันดี... โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังจะเห็นได้จากการที่ประเทศไทยและสาธารณรัฐเกาหลีได้มีส่วนร่วมกันในการปกป้องสาธารณรัฐเวียดนามจากการรุกรานของประเทศคอมมิวนิสต์ โกล้เคียง...ประเทศทั้งสองของเราได้ยึดถือความสัมพันธ์ฉันมิตรอยู่เสมอมา”

- สารแบบเชิงบวก ช่วงกลางของสุนทรพจน์ปรากฏกลยุทธ์สารเชิงบวก คือ ประเทศไทยยินดีให้ความช่วยเหลือและความกล้าหาญของประเทศไทยที่เป็นชาติแรกที่ทำให้การสนับสนุนสาธารณรัฐเกาหลี เพื่อเป็นการกระชับมิตรระหว่าง 2 ประเทศที่กล่าวว่า “เราได้แสดงให้เห็นประจักษ์ชัดโดยพฤตินัยแล้วว่า ประเทศไทยเป็นประเทศแรกในบรรดาประชาชาติทั้งหลายที่ได้สนองตอบการเรียกร้องขอความช่วยเหลือของสาธารณรัฐเกาหลีเพื่อเผชิญกับการคุกคามแผ่ขยายกำลังคอมมิวนิสต์”

- กลยุทธ์การยกองค์กรอย่างแอสแพคมาประกอบ ช่วงท้ายของการสื่อสารพบกลยุทธ์ดังกล่าว เพราะเป็นสัญลักษณ์ของอุดมการณ์ทางการเมืองเดียวกัน เพื่อแสดงถึงความชัดเจนของการสื่อสาร “เรายังคงมีบทบาทสำคัญที่จะต้องช่วยกันดำเนินงานของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียและแปซิฟิกให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป แอสแพคคือ สัญลักษณ์ของความหวังในอนาคตสำหรับภูมิภาคของเรา”

สำหรับประเด็นในการกล่าวสุนทรพจน์ คือ นายกรัฐมนตรีอธิบายถึงความสัมพันธ์ภาพที่ดีและแน่นแฟ้นระหว่าง 2 ประเทศที่มีต่อกันทั้งในด้านอุดมการณ์ทางการเมืองและการปกครอง และความร่วมมือ

ที่มีต่อกันในรูปแบบอื่น การกล่าวถึงประเทศไทยที่มีความจริงใจต่อประเทศเกาหลี เพราะเป็นประเทศแรกที่ทำให้การช่วยเหลือประเทศเกาหลีจากการคุกคามระบอบคอมมิวนิสต์

คำปราศรัย

ปี พ.ศ. 2510 ปรากฏพบการสื่อสารด้วยการปราศรัยทั้งหมด 118 ครั้ง หนึ่งในนั้น คือ พิธีเปิดการประชุมอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ครั้งที่ 12 เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2510 (อาจศึก ดวงสว่าง และคณะ, 2510, น. 176-177) จอมพลถนอม กิตติขจร เลือกใช้กลยุทธ์สารในการกล่าวปราศรัยกับประชาชนคือ

- กลยุทธ์สารเชิงบวก เพราะเป็นการกล่าวยกย่องชมเชยกระทรวงเกษตรกับกรมกิจการรรมจากการจัดการประชุมอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่สร้างประโยชน์แก่ผู้มาร่วมกิจกรรมในหลากหลายมิติ ด้วยข้อความว่า “การที่กระทรวงเกษตรกับกรมกิจการได้จัดให้มีการประชุมอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประจำปีนั้น ย่อมเป็นการช่วยเสริมสร้างให้บรรดาสมาชิกได้มีความสามัคคีอันดีต่อกัน ยังทำให้ทุกคนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนและเพิ่มพูนความรู้ของตน”

- กลยุทธ์สารเชิงบวก จอมพลถนอม กิตติขจร กล่าวสรรเสริญผู้ริเริ่มการจัดกิจกรรมสำคัญนี้ขึ้น เพื่อสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้รับสารด้วยข้อความว่า “สำหรับท่านที่ปรึกษาอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ท่านได้ยอมเสียสละเวลาอันมีค่ามาช่วยดำเนินงานอนุภูมิภาคด้วยความสมัครใจ นับได้ว่าช่วยรัฐบาลในการพัฒนาประเทศชาติอีกด้วย ข้าพเจ้าขอสดุดีและขอขอบคุณทุกคนไว้ ณ ที่นี้”

- กลยุทธ์สารแบบชัดเจน เพราะนายกรัฐมนตรีเน้นย้ำตลอดการปราศรัยถึงหน้าที่พึงกระทำของอนุภูมิภาค ได้แก่ หมั่นศึกษาเล่าเรียน เคารพเชื่อฟังบุพการีและครู เพราะเยาวชนมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในภายภาคหน้า “ฉะนั้น ในฐานะที่บรรดาสมาชิกอนุภูมิภาคทุกคนเป็นอนาคตอันสำคัญของประเทศชาติ ท่านจึงต้องมีความขยันหมั่นเพียรในการศึกษาและประพฤติตนเป็นคนดี เคารพเชื่อฟังบิดามารดา ครูบาอาจารย์ และผู้ใหญ่” ร่วมกับกลยุทธ์อย่างสร้างสรรค์ด้วยการยกหลักประจำใจที่สั้น กระชับเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ว่าแก่อนุภูมิภาค “จะพยายามกระทำดีและหลีกเลี่ยงความชั่วให้ได้”

สาระสำคัญของการกล่าวปราศรัยคือ ประโยชน์จากการจัดชุมนุมดังกล่าว เพราะเป็นการสร้างความสามัคคีให้ปรากฏขึ้น และเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้จากเหล่าสมาชิกด้วยกัน โดยจอมพลถนอมให้ความสำคัญกับพลังของเยาวชนในการเปลี่ยนแปลงประเทศชาติในอนาคต ดังนั้น จึงได้เน้นย้ำถึงบทบาทหน้าที่ที่อนุภูมิภาคควรตระหนักถึงและพึงปฏิบัติ

คำแถลงการณ์

คำแถลงการณ์ที่จอมพลถนอม กิตติขจร ใช้ในการให้ข้อมูลข่าวสารกับประชาชนในด้านการเงินหรือเศรษฐกิจ คือ การแถลงการณ์งบประมาณประจำปี พ.ศ. 2511 เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2510 ด้วยกลยุทธ์สาร คือ

- กลยุทธ์สารที่ชัดเจน ตั้งแต่เริ่มต้นของการสื่อสาร โดยมุ่งเป้าหมายเพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจถึงประเด็นที่ผู้นำได้ให้ความสำคัญถึงความจำเป็นในการเพิ่มงบประมาณประจำปี พ.ศ. 2511 ที่มากกว่าปีก่อน เพื่อต้องการนำงบประมาณมาพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ ที่กล่าวว่า “ข้าพเจ้าใคร่ขอชี้แจงเกี่ยวกับงบประมาณประจำปี พ.ศ. 2511 เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาของท่านสมาชิกผู้มีเกียรติต่อไป...งบประมาณประจำปี พ.ศ. 2511 มียอดรายรับจ่ายทั้งสิ้น 21,262 ล้านบาท สูงกว่าปี พ.ศ. 2510 เป็นจำนวน 2,782 ล้านบาทคิดเป็นร้อยละ 15.1 ...เพื่อต้องสนองความต้องการของเศรษฐกิจของประเทศที่กำลังขยายตัว”

- กลยุทธ์สารด้วยการใช้ตัวเลขการเสนองบประมาณประจำปีมาประกอบ ในการกล่าวเป็นระยะ “ในด้านการชลประทาน รัฐบาลจะได้ดำเนินการตามโครงการก่อสร้างเขื่อนกั้นน้ำขนาดใหญ่ และได้ตั้งรายจ่ายเพื่อการนี้ไว้ 781.3 ล้านบาท” หรือ “การคมนาคมและขนส่ง รัฐบาลมีโครงการที่จะสร้างทางหลวงทั้งหมด 59 สาย...ตั้งรายจ่ายเพื่อการนี้เป็นจำนวน 1,335.07 ล้านบาท” (อาจศึก ดวงสว่างและคณะ, 2510, น. 241-261)

สำหรับประเด็นของการสื่อสารคือ รัฐบาลเสนองบประมาณรายจ่ายสูงขึ้นเมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2510 เนื่องจากทางรัฐต้องการสร้างความเจริญก้าวหน้าในทางการเงินที่กำลังขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็วอันสืบเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 2 รวมทั้งการพัฒนาสังคมในอีกหลากหลายด้าน

กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร

การสื่อสารด้วยการกล่าวสุนทรพจน์ของผู้นำจอมพลถนอม กิตติขจร ในปี พ.ศ. 2510 ปรากฏไม่บ่อยครั้งนัก พบเพียง 6 ครั้งได้แก่ พิธีเปิดประชุมใหญ่สหพันธ์เทศบาลนานาชาติครั้งที่ 18 พิธีเปิดการสัมมนาว่าด้วยการพัฒนากำลังคนและวางแผนการศึกษาของกลุ่มประเทศเอเชียอาคเนย์ งานเลี้ยงอาหารค่ำเป็นเกียรติแก่นายกรัฐมนตรีเกาหลี ในโอกาสที่นายกรัฐมนตรีเกาหลีเลี้ยงเป็นเกียรติ พิธีเปิดการประชุมระหว่างประเทศสมาชิกอียิปต์ ที่กำลังพัฒนาในระดับรัฐมนตรีเพื่อเตรียมการประชุมแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา งานเลี้ยงรับรองเป็นเกียรติแก่นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น และการเปิดประชุมตุลาการศาลสูงสุดแห่งภูมิภาคเอเชีย เมื่อพิจารณาลักษณะการกล่าวสุนทรพจน์ พบว่าเป็นช่องทางการสื่อสารในระดับนานาชาติ สร้างบรรยากาศแห่งความปิติ การสานความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างประเทศ จึงสื่อสารด้วยภาษาที่สละสลวย จรรโลงแก่ผู้รับฟัง

ในปี พ.ศ. 2510 การทำหน้าที่ในฐานะนายกรัฐมนตรีเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารด้วยการกล่าวปราศรัย ซึ่งปรากฏพบ 118 ครั้ง อาทิ วันขึ้นปีใหม่พุทธศักราช 2510 การเปิดการศึกษาของนายทหารนักเรียนโรงเรียนเสนาธิการทหาร รุ่นที่ 4 การเปิดงานแสดงวิวัฒนาการทางศาสนา ครั้งที่ 3 วันเด็กปี พ.ศ. 2510 วันเกษตรแห่งชาติ พ.ศ. 2510 วันระลึกทหารผ่านศึก พิธีเปิดสถานีวิทยุกระจายเสียงจังหวัดตาก โอกาสเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐจีนจัดเลี้ยงอาหารค่ำเป็นเกียรติ การเปิดการสัมมนาพัฒนานักบริหาร รุ่นที่ 17 เปิดการประชุมแนวมวลชนครั้งที่ 5 วันครบรอบปีแห่งการแต่งตั้งรัฐบาล และเปิดการสัมมนาระหว่างภูมิภาคว่าด้วยการกำจัดไข้ทรพิษ เป็นต้น ประจักษ์ชัดว่า จอมพลถนอมให้ความสำคัญกับช่องทางการสื่อสารด้วยการกล่าวปราศรัยเป็นช่องทางหลัก เพราะเป็นรูปแบบการสื่อสารด้วยภาษาที่ไพเราะน่าฟัง เป็นการพูดเฉพาะเรื่องตามโอกาสต่างๆ เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน การศึกษา พระพุทธศาสนา เป็นต้น จึงสามารถพบกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายและแตกต่างจากการเยี่ยมเยียนตามภูมิภาคของประเทศ ย่อมสามารถสร้างการรับรู้เข้าใจในสิ่งที่ภาครัฐต้องการชี้แจง และขอความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมายได้

คำแถลงการณ์ที่จอมพลถนอม กิตติขจร เลือกใช้เป็นช่องทางหนึ่งของการติดต่อสื่อสารกับประชาชน ในปี พ.ศ. 2510 พบการกล่าวแถลงการณ์เพียงหนึ่งครั้งเท่านั้นคือ คำแถลงการณ์งบประมาณประจำปี พ.ศ. 2511 เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2510 ซึ่งยังคงเป็นช่องทางการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายทางการเมืองทั้งรัฐสภาและพลเมืองในมิติด้านการเงินเช่นเดิม ด้วยลักษณะการสื่อสารด้วยช่องทางนี้ที่ใช้ถ้อยคำภาษาที่เป็นทางการและมีความชัดเจนของการสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา จึงมีเป้าหมายการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นในรายละเอียดเกี่ยวกับงบประมาณรายจ่ายที่สูงขึ้น

ปี พ.ศ. 2511

กลยุทธ์เนื้อหาสาร

สุนทรพจน์

การกล่าวสุนทรพจน์ในปี พ.ศ. 2511 ของผู้นำจอมพลถนอม กิตติขจร ปรากฏจำนวน 5 ครั้ง หนึ่งในนั้นคือ โอกาสประธานคณะเสนาธิการทหารผสมเกาหลี จัดเลี้ยงรับรองในวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2511 (ไม่ปรากฏชื่อ, 2511, น. 254)

- กลยุทธ์การอ้างอิงประเทศเกาหลี เพราะยุทธวิธีดังกล่าวสามารถสร้างความเป็นพวกพ้อง จึงไม่เกิดการต่อต้านสารที่มีความเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับกลุ่มเป้าหมาย จึงมีแนวโน้มของการรับสารได้ง่าย “พวกเราชาวไทย เช่นเดียวกับพวกท่านในสาธารณรัฐเกาหลีเป็นชนชาติที่รักสงบ เราเกลียดสงคราม และการกระทำใด ๆ ที่มีลักษณะเช่นนั้น เราไม่เคยเป็นผู้ก่อสงครามขึ้นเอง ...หากชาติหนึ่ง

ชาติใดคุกคามที่จะใช้กำลังต่อเรา หรือต่อประเทศที่รักสงบที่ไหน” หรือ “เมื่อ 18 ปีมานี้ ทหารหาญของชาติเราทั้งสองต่างได้รบเคียงบ่าเคียงไหล่กันในเกาหลี”

- การเสนอสารที่ชัดเจนและสารโดยนัย เพราะเนื้อความแสดงถึงการพัฒนาประเทศ แต่แฝงนัยให้ผู้รับสารได้พิจารณาต่อ คือ จอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารที่มีนโยบายเสริมสร้างศักยภาพของสถาบันกองทัพให้มีความมั่นคงในทุกด้าน โดยเฉพาะกำลังอาวุธ ยุทธโศปกรณ์ เพื่อเป็นสื่อว่าประเทศไทยมีความพร้อมเสมอ หากผู้ใดเข้ามารุกราน “ขออย่าให้เราลืมว่าความมุ่งหมายหลักในฐานะที่เราเป็นผู้นำทางทหารนั้น คือปรับปรุงกองทัพของเราให้มีสมรรถภาพสูงเพื่อประเทศของเราและโลกเสรีจะได้อยู่กันอย่างสงบและปลอดภัยจากผู้รุกราน”

สาระสำคัญที่ผู้นำกล่าวสุนทรพจน์ครั้งนี้ คือ ประเทศไทยได้ให้ร่วมมือและช่วยเหลือประเทศเกาหลีมาโดยตลอด 18 ปีที่ผ่านมา เพราะทั้งสองประเทศต่างมีอุดมการณ์ทางการเมืองเดียวกัน โดยนายกรัฐมนตรีจอมพลถนอม กิตติขจร หวังว่าเราทั้งสองประเทศยังคงรักษามิตรภาพความสัมพันธ์ที่ดีเช่นนี้เรื่อยไป

คำปราศรัย

นายกรัฐมนตรีจอมพลถนอม กิตติขจร มีการปราศรัยในปี พ.ศ. 2511 จำนวน 98 ครั้ง หนึ่งในกรปราศรัย คือ การปราศรัยในการเปิดสัมมนาพัฒนานักบริหาร รุ่นที่ 21 เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2511 (ไม่ปรากฏชื่อ, 2511, น. 38-39) โดยพบว่ากลยุทธ์สารที่ผู้นำเลือกใช้มีรายละเอียดดังนี้

- กลยุทธ์สารชัดเจน ถึงความสำคัญและความจำเป็นของนักบริหาร เพราะการเปลี่ยนแปลงสังคมให้เจริญก้าวหน้าได้นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับบุคลากรผู้มีความรู้ความสามารถที่เป็นตัวแปรชี้วัด โดยผู้นำกล่าวว่า “จะเห็นได้ว่าในสมัยก่อนราชการบริหารของเราไม่ยุ่งยากใหญ่โตเหมือนกับที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ...ต่อมาเมื่อหน่วยงานได้ขยายกิจการกว้างขวางยิ่งขึ้น รวมทั้งวิทยาการได้ก้าวหน้าสูงขึ้น จึงทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องได้ผู้มีความรู้และมีฝีมือสูงกว่าเดิมเข้าปฏิบัติหน้าที่ราชการ”

- กลยุทธ์โดยนัยร่วมกับกระตุ้น ยุทธวิธีถัดมาคือ เสนอสารโดยนัยร่วมกับการกระตุ้นให้พึงระวังหรือการตระหนักปัญหาจากภายนอกประเทศ เพื่อให้ นักพัฒนานักกลับไปพิจารณาต่อภายหลัง “นักบริหารจึงต้องมีชีวิตอยู่ภายใต้ความสนใจของมหาชน ฉะนั้น การทำอะไรแต่ละครั้งจึงควรทำด้วยความพิถีพิถันระหว่า โดยเฉพาะในขณะนี้ประเทศของเรากำลังได้รับภัยคุกคามจากภายนอก ...อย่าเห็นแก่ประโยชน์ของตนเองหรือประโยชน์ของชนกลุ่มน้อยบางกลุ่ม”

สำหรับสาระสำคัญของสารคือ เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป การปฏิบัติบริหารงานและวิทยาการต่าง ๆ ก็มีการพัฒนาตามไปด้วย ดังนั้น นายกรัฐมนตรีจึงส่งเสริมและยินดีที่มีการจัดสัมมนาครั้งนี้ขึ้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้รับความรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพของตนต่อไป อีกทั้งเป็นการแลกเปลี่ยน

ประสบการณ์ร่วมกัน โดยผู้นำกล่าวทิ้งท้ายว่าแม้ประเทศไทยจะได้รับการคุกคามจากปัจจัยภายนอก แต่ขอให้ทุกฝ่ายร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาประเทศอย่างเต็มกำลัง

แถลงการณ์

ในปี พ.ศ. 2511 จอมพลถนอม กิตติขจร กล่าวคำแถลงการณ์เพียงครั้งเดียว คือ การแถลงการเสนองบประมาณประจำปี พ.ศ. 2512 เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2511 (ไม่ปรากฏชื่อ, 2511, น. 188-212) โดยมีกลยุทธ์สารดังนี้

- กลยุทธ์สารที่ยกตัวเลขมาประกอบ ตลอดจนการรายงานของคำแถลงการณ์ อาทิ “งบประมาณประจำปี พ.ศ. 2512 รัฐบาลได้พิจารณาจัดตั้งยอดรายจ่ายเป็นจำนวน 23,960 ล้านบาท สูงกว่าปีก่อนเป็นจำนวน 2,698 ล้านบาท หรือร้อยละ 12.7 การขยายตัวของงบประมาณประจำปี เป็นผลมาจากรัฐบาลต้องการพัฒนาเศรษฐกิจ...รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายและวางโครงการที่จะ ขยายและปรับปรุงงานต่าง ๆ โดยกว้างขวาง” “การชลประทาน เพื่อเพิ่มผลผลิตการเกษตร รัฐบาล กำลังดำเนินการโดยเร่งรีบ เพื่อขยายการจัดส่งน้ำให้กว้างขวางที่สุด ได้ตั้งรายจ่ายเพื่อการนี้ไว้เป็น จำนวน 1,614 ล้านบาท เพิ่มจากปีก่อนร้อยละ 16.2” หรือ “การคมนาคมและขนส่ง...จึงได้ตั้ง งบประมาณรายจ่ายเพื่อการนี้ไว้จำนวน 3,013 ล้านบาท”

- กลยุทธ์สารที่ชัดเจนตลอดของการสื่อสาร เนื่องจากนายกรัฐมนตรียังได้ชี้แจงแยกเป็น ประเด็นในด้านต่าง ๆ โดยเผยแพร่ข้อมูลที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจแก่กลุ่มเป้าหมาย และเพื่อมิให้ เกิดข้อสงสัย

สาระสำคัญที่นายกรัฐมนตรียังต้องการสื่อสารครั้งนี้คือ การชี้แจงโดยละเอียดจากทาง คณะรัฐบาลในการเสนองบประมาณประจำปี พ.ศ. 2512 ซึ่งเป็นงบประมาณประจำปีที่สูงกว่า พ.ศ. 2511 สาเหตุสำคัญที่ต้องขอเพิ่มงบประมาณประจำปีเพิ่มขึ้นเพื่อต้องการเร่งขยายการพัฒนา ประเทศในทุกๆ ด้าน อาทิ การศึกษา การชลประทาน ภาคการเกษตร การคมนาคมและขนส่ง เป็นต้น

กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร

การกล่าวสุนทรพจน์ในปีต่อมาของผู้ปกครองจอมพลถนอม กิตติขจรปรากฏ 5 ครั้ง ได้แก่ งานเลี้ยงของสถานทูตต่าง ๆ ซึ่ง ขบวนการ นายกรัฐมนตรีจะเดินทางไปเยือน ในโอกาสเข้าเฝ้า สมเด็จพระจักรพรรดิ ณ ประเทศญี่ปุ่น ในโอกาสนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นเลี้ยงต้อนรับที่โตเกียว ประเทศ ญี่ปุ่น ในโอกาสผู้อำนวยความสะดวกติดต่อกระทรวงการต่างประเทศ ณ นครโอซากา และในงานเลี้ยงรับรองของประธานคณะเสนาธิการทหารผสมเกาหลี เมื่อพิจารณาพบว่า ช่องทางการสื่อสารด้วยการกล่าวสุนทรพจน์ยังเป็นช่องทางการสื่อสารในโอกาสการสานความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย และอารยประเทศเหมือนก่อนหน้า หรือเป็นการต้อนรับแขกคนสำคัญของประเทศ ดังนั้น ภาษาจึงมีความสละสลวย จรรโลงใจกลุ่มเป้าหมาย สามารถสร้างบรรยากาศที่ดีให้ปรากฏร่วมกันได้

การปราศรัยของนายกรัฐมนตรีจอมพลถนอม กิตติขจร ในยุครัฐราชการนั้นปรากฏพบคำปราศรัยทั้งหมด 98 ครั้ง อาทิ วันขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช 2511 การเปิดอาคารที่ทำการสำนักงาน ก.พ. 3 งานเลี้ยงรับรองซึ่งรองประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐจีนจัดขึ้นเป็นเกียรติก่อนเดินทางกลับวันศุกร์ครั้งที่ 12 พิธีประดับเครื่องหมายยศแก่นักเรียนนายร้อยที่สำเร็จการศึกษา รุ่นปี 2511 การประชุมปฐมนิเทศพระธรรมทูต เดินทางตรวจเยี่ยมเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ ณ บ้านเชียงกลาง อ.ทุ่งช้าง จ.น่าน วันเกษตรแห่งชาติประจำปี พ.ศ. 2511 วันสหประชาชาติ และการเปิดป้ายอาคารเรียนและเปิดงานฉลองครบรอบ 30 ปีของคณะพาณิชยศาสตร์ และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น ช่องทางการสื่อสารด้วยการกล่าวปราศรัยของผู้นำยังเป็นเครื่องมือสื่อสารหลักที่สำคัญสามารถพบปะประชาชนได้หลายวาระตามกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่จอมพลถนอมได้ไปร่วมกิจกรรมด้วย การสื่อสารด้วยภาษาที่ไม่เป็นพิธีการมากจนเกินไปนัก จึงสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ และความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมายตามโครงการเหล่านั้นของภาครัฐที่ได้ดำเนินการไปเป็นอย่างดี

ในปี พ.ศ. 2511 ของการดำรงตำแหน่งผู้นำรัฐจอมพลถนอม กิตติขจร ปรากฏการแถลงการณ์เพียงครั้งเดียว คือ การเสนองบประมาณประจำปี พ.ศ. 2512 เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2511 เมื่อพิจารณาพบว่า ยังเป็นช่องทางสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายทางการเมืองในมิติด้านการเงินงบประมาณรายจ่ายเช่นเดิม ด้วยลักษณะของคำแถลงการณ์จะเป็นการสื่อสารด้วยถ้อยคำภาษาที่เป็นพิธีการและทางการ เพื่อสร้างบรรยากาศถึงความจริงจังในหัวเรื่องที่ต้องการสื่อสารมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจในประเด็นเกี่ยวกับการเพิ่มเติมงบประมาณรายจ่ายของปีถัดไป เพราะเป็นจำนวนเงินที่สูงมาก ดังนั้น มิติด้านการเงิน ผู้นำจึงเลือกใช้การแถลงการณ์ในการสื่อสารกับรัฐสภาและประชาชน

ปี พ.ศ. 2512

กลยุทธ์เนื้อหาสาร

คำแถลงนโยบาย

การเข้าสู่วาระที่ 3 ของการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของจอมพลถนอม กิตติขจร การแถลงนโยบายในครั้งนี้ เมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2512 ([http:// librarymb.parliament.go.th/library](http://librarymb.parliament.go.th/library), 2559) พบว่าผู้นำเลือกกลยุทธ์เนื้อหาเพื่อสร้างผลในทางการเมืองดังนี้

- กลยุทธ์สารด้วยการยกนโยบายพรรคสหประชาไทยมาประกอบ ซึ่งสามารถสร้างความสำเร็จในการสื่อสารการเมืองได้ง่าย เพราะภายหลังจากรัฐบาลคืนสิทธิในทางการเมืองให้กับประชาชนด้วยการประกาศรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และจัดให้มีการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 ปรากฏพรรคสหประชาไทยที่มีจอมพลถนอมเป็นหัวหน้าพรรคได้ ส.ส. มากเป็นอันดับ 1 แต่ไม่เกินครึ่งของ ส.ส.ทั้งหมด ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ถึงความนิยมชมชอบในตัวพรรคสหประชา

ไทย ด้วยข้อความ “บัดนี้ คณะรัฐมนตรีได้วางนโยบายตามแนวนโยบายของพรคสทประเทศไทยที่ได้แถลงไว้กับประชาชนชาวไทยแล้ว โดยตระหนักในความสำคัญว่าจะต้องเป็นไปตามแนวนโยบายแห่งรัฐ...”

- กลยุทธ์กระตุ้นด้วยอารมณ์ เป็นกลยุทธ์ถัดมาที่ผู้นำเลือก เพราะด้วยความมุ่งมั่นของตัวผู้ส่งสารในการบริหารแผ่นดินด้วยระบอบการเมืองที่เป็นที่ยอมรับของพลเมืองทั้งประเทศ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นและการยอมรับในตัวจอมพลถนอมที่ผ่านกระบวนการตามระบอบประชาธิปไตย ด้วยเนื้อสารที่ว่า “รัฐบาลนี้เชื่อมั่นอย่างจริงใจว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข... เป็นระบอบการปกครองที่เหมาะสมกับความต้องการของคนไทย” ประเด็นสำคัญในการแถลงนโยบายในวาระที่ 3 มีดังนี้ รัฐบาลชุดนี้ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย โดยให้ความสำคัญกับความมั่นคงของชาติ การสร้างความสัมพันธ์กับต่างประเทศโดยยึดหลักคตินิยมการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศและความปลอดภัยของประชาชน การพัฒนาเศรษฐกิจ ส่งเสริมการอนามัยของประชาชน การส่งเสริมการเกษตรซึ่งถือเป็นอาชีพหลักของประชาชนชาวไทย การส่งเสริมภาคอุตสาหกรรม สนับสนุนการคมนาคมและการสื่อสาร ยึดถือความยุติธรรมหลักนิติธรรม ความผาสุกของพลเมือง ความสามัคคี

กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร

การดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในวาระที่ 3 ของจอมพลถนอม กิตติขจร เมื่อปี พ.ศ. 2512 ผู้นำได้ชี้แจงนโยบายที่ทีมคณะรัฐบาลต้องการดำเนินการบริหารประเทศในการสร้างความเจริญและพัฒนาสังคมในทุกด้าน ให้รัฐสภาและประชาชนได้ทราบโดยทั่วกัน เมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2512 โดยคณะรัฐมนตรีได้กำหนดนโยบายในแต่ละมิติโดยพิจารณาจากบริบททั้งภายใน-นอก สภาอุปสรรคที่ปรากฏในสังคม ณ ช่วงเวลานั้นทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม หลังจากนั้นได้มีการเผยแพร่ให้ประชาชนรับทราบ ซึ่งการแถลงนโยบายของจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นช่องทางที่มีความทางการ จริงจัง โดยมีวัตถุประสงค์ของการแถลงนโยบายเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายทางการเมืองรับทราบและสร้างเข้าใจในแผนนโยบายของรัฐบาล

ปี พ.ศ. 2513

กลยุทธ์เนื้อหาสาร

สุนทรพจน์

ในปี พ.ศ. 2513 การสื่อสารด้วยการกล่าวสุนทรพจน์ของผู้นำจอมพลถนอม กิตติขจร ปรากฏสุนทรพจน์ จำนวน 5 ครั้ง หนึ่งในนั้น คือ โอกาสเลี้ยงอาหารค่ำเพื่อเป็นเกียรติแก่ ฯพณฯ รองประธานาธิบดีแห่งสมาพันธ์สวิสและภริยากับคณะ เมื่อวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2513 (ไม่ปรากฏชื่อ, 2514, น. 52-53)

- กลยุทธ์สารเชิงบวก ร่วมกับการยกกรณีศึกษาของประเทศสวีเดน มาประกอบ เนื่องจากนายกรัฐมนตรีกล่าวสรรเสริญการทำงาน of ชาวสวีเดน ด้วยการยกผลิตภัณฑ์สำคัญของ ประเทศที่สร้างชื่อเสียงและรายได้เข้าประเทศอย่างมหาศาล เพื่อให้ประชาชนไทยได้ถือเป็นแบบอย่าง ในการผลิตสินค้าที่ผู้นำกล่าวว่า “เรามีความชื่นชมยินดีกับกำลังใจอันแน่วแน่และความชำนาญการ อย่างมีระเบียบของประชาชนชาวสวีเดน ผู้ไม่รู้จักท้อถอย งานฝีมืออันละเอียดประณีตของชาวสวีเดน เป็น สิ่งมหัศจรรย์ในทางการผลิตของโลกทุกวันนี้ และนาฬิกา ตลอดจนเครื่องกำหนดเวลา ยังเป็นที่นิยม ชมชอบรู้จักใช้กันอย่างแพร่หลายในโลก”

- กลยุทธ์การอ้างอิงบุคคลอันเป็นที่เคารพรักของประชาชนคนไทย มาประกอบ ขณะเดียวกันเป็นการสร้างความใกล้ชิดระหว่างคนไทยและชาวสวีเดน ให้แน่นแฟ้นมากขึ้น “เนื่องมาจาก ความจริงที่ว่าพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นที่เทิดทูนของเราได้ประทับในประเทศสวีเดนอยู่ ตลอดเวลาส่วนใหญ่ขณะที่ยังทรงพระเยาว์”

- กลยุทธ์สารชัดเจน กลยุทธ์ในช่วงท้ายที่พบคือ การร่วมมือกันเพื่อประโยชน์ในทุกด้าน ของทั้งสองฝ่ายในอนาคต “สวีเดนและเรามีชื่อเสียงมานานแล้วว่าเป็นศูนย์การเงินแห่งหนึ่งของโลก และในการนี้จึงอาจจะมีวิถีทางที่จะร่วมมือเพื่อประโยชน์ต่อกันระหว่างประเทศของเราทั้งสอง ซึ่งจะ ยังมีส่วนให้เกิดความมีเสถียรภาพและก้าวหน้าแก่ภูมิภาคสำคัญแห่งนี้ของโลก”

ความสำคัญ of สารสำคัญของการสื่อสาร คือ ประเทศไทยมีความยินดีกับการมาเยือน ของรองประธานาธิบดีแห่งสวีเดน และชื่นชมประชาชนชาวสวีเดนที่สามารถสร้างชื่อเสียงในการผลิต นาฬิกาจนเป็นที่ยอมรับไปทั่วโลก และการกล่าวถึงความสัมพันธ์ที่ดีของทั้งสองประเทศโดยยกกรณีที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเคยประทับที่ประเทศสวีเดนครั้งทรงพระเยาว์ และช่วงท้าย นายกรัฐมนตรีกล่าวถึงความเป็นไปได้ในการสร้างความก้าวหน้าและประโยชน์ร่วมกันในอนาคต

คำปราศรัย

การดำรงตำแหน่งผู้บริหารประเทศของจอมพลถนอม กิตติขจร ในปี พ.ศ. 2513 พบว่า ผู้นำได้กล่าวคำปราศรัยจำนวน 108 ครั้ง หนึ่งในนั้นคือ โอกาสวันแรงงานแห่งชาติ ในวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2513 (ไม่ปรากฏชื่อ, 2514, น. 59-62) ด้วยกลยุทธ์สารดังนี้

- กลยุทธ์การยกปรากฏการณ์ของชาวโรมันมาประกอบ เพื่อสร้างความน่าสนใจในเนื้อ สาร อีกทั้งทำให้ผู้รับสารรับทราบที่มาและความสำคัญของวันแรงงานแห่งชาติโดยกล่าวว่า “นับพันปี มาแล้วคนงานเกษตรชาวโรมันได้เริ่มถือเอาวันที่ 1 พฤษภาคมเป็นวันหยุดพักผ่อนรื่นเริงพร้อมกัน เพราะเห็นว่าเป็นเวลาที่อากาศอบอุ่น ต้นไม้กำลังผลิดอกออกใบกลางฤดูใบไม้ผลิ ต่อมาแม้คนงาน ส่วนใหญ่ในยุโรปจะเปลี่ยนจากเกษตรมาสู่อุตสาหกรรมกันมากก็ยังมียึดถือวัน MAY DAY เป็นวันหยุด พักผ่อนเป็นประเพณีสืบมา”

- การกล่าวเชิงบวก กลยุทธ์ถัดมาที่ปรากฏชัดคือ การกล่าวสรรเสริญแรงงานที่เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนความก้าวหน้าของประเทศ “แรงงานเป็นประชากรกลุ่มสำคัญที่สุด... ข้าพเจ้าถือว่าเป็นพลังผลิต เป็นผู้ทำงานสร้างรายได้ให้แก่ชาติได้ใกล้เคียงกับแรงงานในฐานะอื่น ข้าพเจ้าไม่อยากจะเรียกแรงงานเหล่านี้ว่ากรรมกร...พวกเราทำมาหาเลี้ยงชีพในฐานะลูกจ้างคนงานไม่ว่าจะใช้แรงกายหรือแรงสมอง ไม่ว่าจะทำงานในฐานะตำแหน่งใดต่างก็กำลังทำคุณประโยชน์เพิ่มพูนผลผลิตและบริการ”

- การเสนอสารด้านเดียวและสองด้าน ด้วยข้อความว่า “ในโลกของงานทุกวันนี้ไม่มีผู้ใดที่จะสามารถกล่าววดตัวว่าเลิศและวิเศษได้โดยลำพังแต่ผู้เดียว ทุกฝ่ายต้องพึ่งพาอาศัยกัน ไม่มีใครจะสบายอยู่ได้ถาวร”

- กลยุทธ์สารที่สร้างสรรค์ด้วยการเปรียบเทียบ เพราะเกิดการรวมตัวของกลุ่มลูกจ้างในมติสมาคมของลูกจ้าง นายกรัฐมนตรีจึงพยายามแก้ไขปัญหของเหล่าสมาคมลูกจ้าง จึงใคร่ขอความเห็นใจต่อรัฐบาล “กัปตันเรือที่ชำนาญรู้ว่าหินโสโครกส่วนที่เห็นปรากฏอยู่บนผิวน้ำนั้นเล็กกว่าส่วนที่อยู่ใต้น้ำเป็นไหน ๆ และเมื่อเกิดมีพายุหรือมรสุมก็จะต้องระมัดระวังเป็นพิเศษและอาศัยความเป็นหนึ่งน้ำใจเดียวของลูกเรือทั้งหมด กัปตันเรือไม่อยากจะเสี่ยงเดินเรือใกล้หินโสโครกใหญ่ๆ ฉันทัด ผู้นำประเทศก็ฉันทัดนั้น...”

สำหรับประเด็นของเนื้อสารคือ นายกรัฐมนตรีกล่าวถึงความสำคัญของแรงงานในทุกระดับชั้นทุกหน่วยงาน เพราะแรงงานที่เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความก้าวหน้าโดยการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศ ขณะเดียวกันรัฐบาลพยายามปรับปรุงมาตรฐานสภาพการทำงานและสวัสดิการแก่ลูกจ้างเพื่อประโยชน์และความปลอดภัยของแรงงาน

ข้าพเจ้าด้วยความสมานฉันท์ในการมาชุมนุมพักผ่อนร่วมกันวันนี้ นับพันมาแล้วงานเกษตรชาวโรมันได้เริ่มตั้งแต่วันที่ ๑ พฤษภาคมเป็นวันหยุดพักผ่อนรื่นเริงพร้อมกัน เพราะเห็นว่าเป็นเวลาที่อากาศเริ่มอบอุ่น ต้นไม้กำลังผลิอกออกใบกลางฤดูใบไม้ผลิ ต่อมาแม้คนงานส่วนใหญ่ในยุโรปจะเปลี่ยนจากเกษตรมาสู่อุตสาหกรรมกันมากก็ยังยึดถือวัน MAY DAY เป็นวันหยุดพักผ่อนเป็นประเพณีสืบมา

กลยุทธ์สารด้วยการยกปรากฏการณ์ของชาวโรมมาประกอบ

ภาพที่ 6.2 กลยุทธ์สารผ่านการปราศรัยของจอมพลถนอม กิตติขจร ปี พ.ศ. 2513

กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร

สุนทรพจน์ที่จอมพลถนอม กิตติขจรใช้สื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายทางการเมืองในปี พ.ศ. 2513 นั้นปรากฏ 5 ครั้ง ได้แก่ โอกาสเลี้ยงอาหารค่ำเป็นเกียรติแก่รองประธานาธิบดีแห่งสมาพันธ์

สวิสส์ ในงานเลี้ยงอาหารค่ำเพื่อเป็นเกียรติแก่ พล.อ.เกา วัน เวียน เสนาธิการทหารแห่งสาธารณรัฐเวียดนาม ในงานเลี้ยงอาหารค่ำเพื่อเป็นเกียรติแก่นายกรัฐมนตรีกัมพูชา ในงานเลี้ยงอาหารค่ำเพื่อเป็นเกียรติแก่นายกรัฐมนตรีมาเลเซีย และงานเลี้ยงอาหารค่ำเป็นเกียรติแก่ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีแห่งมาเลเซีย เมื่อพิจารณารูปแบบการกล่าวสุนทรพจน์ พบว่าเป็นช่องทางการสื่อสารในระดับนานาชาติ การสานความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างประเทศ เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความปิติยินดีให้เกิดขึ้นตลอดของจัดงาน จึงสื่อสารด้วยภาษาที่สละสลวย จรรโลงแก่ผู้รับฟัง

สำหรับช่องทางการสื่อสารด้วยการปราศรัยในยุคแห่งสถาบันกองทัพนำการเมืองของจอมพลถนอม กิตติขจร นั้นปรากฏรูปแบบการปราศรัยจำนวน 108 ครั้ง อาทิ วันเปิดสถานีโทรทัศน์สีช่อง 3 เมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2513 ในโอกาสปีการศึกษาระหว่างชาติ พ.ศ. 2513 ในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2513 ในโอกาสวันฉลองครบรอบ 10 ปีของบริษัทการบินไทย จำกัด เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2513 พิธีวางศิลาฤกษ์อาคารห้องสมุดเคนเนดี คณะศึกษาศาสตร์ ม.สงขลานครินทร์ เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2513 การเปิดประชุมทางวิชาการเรื่องความปลอดภัยของวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทยในวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2513 หรือการเปิดการประชุมผู้นำกลุ่มชาวนา-กลุ่มเกษตรกรทั่วประเทศ ครั้งที่ 2 ในวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2513 เป็นต้น สังเกตได้ว่าช่องทางการสื่อสารนี้ยังเป็นช่องทางการสื่อสารที่สำคัญของผู้นำ การติดต่อกับกลุ่มเป้าหมายด้วยหัวเรื่องที่แตกต่างกัน สามารถพบปะกลุ่มเป้าหมายทางการเมืองได้บ่อยหลากหลายโอกาสเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการสื่อสารในลักษณะอื่น ด้วยภาษาที่ไม่เป็นพิธีการมากนัก จึงสามารถสร้างการรับรู้ในสารเหล่านั้นได้ดี

ปี พ.ศ. 2514

กลยุทธ์เนื้อหาสาร

สุนทรพจน์

ในปี พ.ศ. 2514 ปรากฏการสื่อสารด้วยการกล่าวสุนทรพจน์ของจอมพลถนอม กิตติขจร จำนวน 5 ครั้ง หนึ่งในนั้นคือ งานรับรองวันครบรอบปีที่ 21 แห่งการลงนามในความตกลงว่าด้วยการช่วยเหลือทางการทหารระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2514 (ไม่ปรากฏชื่อ, ไม่ปรากฏปี, น. 234-235) ด้วยยุทธวิธีดังนี้

- กลยุทธ์สารเชิงบวกร่วมกับการยกตัวอย่างโครงการมาประกอบ เนื่องจากประเทศมหาอำนาจให้การช่วยเหลือประเทศไทยมาโดยตลอดร่วมกับการยกตัวอย่างโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการนี้ “นับว่าเป็นโอกาสพิเศษอีกวาระหนึ่งที่แสดงออกถึงความช่วยเหลือที่รัฐบาลสหรัฐฯฯ ได้ให้แก่ประเทศไทย ตามโครงการช่วยเหลือทางทหาร...โครงการดังกล่าวได้เกื้อกูลต่อการ

ป้องกันประเทศไทยเป็นอย่างมาก...ปีที่แล้ว กองทัพไทยได้รับการปรับปรุงให้เข้มแข็งหลายประการ อาทิ การรับอาวุธใหม่ ๆ ที่ทันสมัย การฝึกอบรมทางวิชาการ...”

- กลยุทธ์สารด้วยการยกลีขงผู้นำคนสำคัญมาประกอบ เพื่อสร้างความน่าสนใจให้ปรากฏในสาร เพื่อเป็นการสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้รับสาร “ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่าอีกไม่นานนัก เราคงจะได้มีอิสระเสรีอย่างเต็มที่ในภูมิภาคส่วนนี้ของโลกตามหลักนิยมของนิกสัน หรือถ้าจะพูดอีกอย่างหนึ่ง ข้าพเจ้าขอเรียกว่า การมอบรับภารธุระในภาคพื้นเอเชียอาคเนย์โดยลำพังตนเอง”

สาระสำคัญของเนื้อหาที่ผู้ปกครองต้องการสื่อสารคือ ผู้ส่งสารกล่าวชื่นชมและขอบคุณที่ได้รับการช่วยเหลือจากรัฐบาลสหรัฐฯ ตามโครงการต่าง ๆ ในสถาบันกองทัพ เพราะอุดมการณ์ทางการเมืองของทั้งประเทศเป็นไปแนวทางเดียวกัน และในช่วงท้ายของการสื่อสารกล่าวถึงสัมพันธภาพที่จะเพิ่มพูนต่อไปในภายภาคหน้าร่วมกันของทั้งสองประเทศ

คำปราศรัย

นายกรัฐมนตรีจอมพลถนอม กิตติขจรกล่าวคำปราศรัยในรอบปี 2514 ทั้งสิ้น 120 โอกาส หนึ่งในนั้นคือ การปราศรัยในวันอนามัยโลกเมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2514 (ไม่ปรากฏชื่อ, ไม่ปรากฏปี, น. 234-235) ด้วยยุทธวิธีดังนี้

- กลยุทธ์การยกคำขวัญขององค์การอนามัยโลกมาประกอบร่วมกันสารที่ชัดเจน โดยให้ความสำคัญกับปัญหาโรคเบาหวานตามกระแสของประเทศมหาอำนาจ “องค์การอนามัยโลกได้ให้คำขวัญเป็นภาษาอังกฤษว่า A Full Life Despite Diabetes ซึ่งเราใช้ภาษาไทยว่า แม้เป็นเบาหวานชีวิตก็ปรกติสุขได้”

- กลยุทธ์สารเชิงบวก จากการก่อตั้งสมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย เพราะจะทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคดังกล่าว การป้องกัน และการรักษาดูแลของผู้ป่วย “เป็นที่น่ายินดีที่ในประเทศไทยเรานี้ได้มีแพทย์ พ่อค้า ประชาชนรวมทั้งผู้ที่ป่วยด้วยโรคเบาหวานได้ร่วมแรงร่วมใจกันก่อตั้งสมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทยขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2509 ...มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโรคให้ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะผู้ที่เป็นโรคเบาหวานได้รับทราบและเข้าใจถึงสาเหตุ อาการ การรักษา และวิธีป้องกัน...”

สาระของสารคือ ผู้นำกล่าวถึงองค์การอนามัยโลกที่ตระหนักถึงปัญหาการเพิ่มขึ้นของผู้ป่วยโรคเบาหวาน เพราะเป็นโรคที่พบได้ทุกเพศและวัย ซึ่งอาจได้รับโรคอื่นแทรกซ้อน ได้แก่ วัณโรค หัวใจวาย หรือโรคทางสายตา แต่ในตอนนี่วิทยาการแพทย์ได้ค้นพบยารักษาโรคเบาหวานแล้ว ขณะเดียวกันผู้ป่วยก็ควรดูแลสุขภาพและปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์ และกล่าวชื่นชมประชาชนที่ก่อตั้งสมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทยขึ้นเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโรคให้ประชาชนทั่วไปรับทราบ

กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร

การกล่าวสุนทรพจน์ในปี พ.ศ. 2514 ของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารที่ปกครองประเทศมาอย่างต่อเนื่องและยาวนานของจอมพลถนอมนั้นปรากฏ 5 ครั้ง ได้แก่ งานเลี้ยงต้อนรับรัฐมนตรีกลาโหม สหรัฐอเมริกา พิธีเปิดสำนักงานของศูนย์ร่วมมือทางเศรษฐกิจสำหรับภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก การประชุมระดับรัฐมนตรีกลุ่มเอเชียสมาชิกของกลุ่ม 77 งานรับรองวันครบรอบปีที่ 21 แห่งการลงนามในความตกลงว่าด้วยการช่วยเหลือทางทหารระหว่างไทย-สหรัฐ และวันครบรอบปีสหประชาชาติ จากข้อมูลข้างต้นพบว่า ช่องทางการกล่าวสุนทรพจน์ของจอมพลถนอมยังเป็นการสื่อสารที่ต้องการรักษาสัมพันธภาพที่ดีกับนานาชาติ ด้วยลักษณะการสื่อสารดังกล่าวจึงปรากฏภาษาที่เป็นพิธีการในพิธีการสำคัญที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความร่วมมือและมั่นใจให้เกิดขึ้นแก่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การสื่อสารของผู้นำประเทศ

การสื่อสารด้วยช่องทางการปราศรัยของผู้ปกครองจอมพลถนอม กิตติขจร ยังพบว่า นายกรัฐมนตรียังเลือกใช้ช่องทางนี้เป็นเครื่องมือหลักในการเผยแพร่ข้อมูลแก่พลเมือง ซึ่งปรากฏ 120 โอกาส เช่น การมอบวุฒิปัตร์แก่ผู้สำเร็จการฝึกอบรมหลักสูตรนักวิจัยทางสังคมศาสตร์รุ่นที่ 7 และเปิดการอบรมนักวิจัยทางสังคมศาสตร์รุ่นที่ 8 เปิดการแข่งขันกีฬาทหารของกองทัพไทยประจำปี เปิดการประชุมเยาวชนครั้งที่ 9 วันอนามัยโลก วันกองทัพไทย การสัมมนาพระสงฆ์หน่วยพัฒนาการทางจิต เปิดป้ายมัสยิดประเสริฐอิสลาม จ.นนทบุรี เปิดการประชุมสามัญครูสภาประจำปี วันแรงงานแห่งชาติ การมอบเงินสมทบสร้างอาคารที่ทำการสมาคมกวีหนังสือพิมพ์ วันเกษตร เปิดสัมมนาของศูนย์นิสิตนักศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทย เรื่องการพัฒนาการสาธารณสุขในส่วนภูมิภาค วันวิสาขบูชา พิธีเริ่มการก่อสร้างอาคารศูนย์กลางอิสลามแห่งประเทศไทย และเปิดการสัมมนาพัฒนาผู้บริหาร รุ่นที่ 27 เป็นต้น หากพิจารณาจากประเด็นด้านการสื่อสารในช่องทางนี้ ปรากฏว่าเป็นช่องทางการสื่อสารในมิติที่แตกต่างของสังคมทั้งด้านศาสนา การสนับสนุนการศึกษา หรือแม้แต่การให้ความสำคัญกับสถาบันสื่อมวลชน จึงสามารถเข้าถึงประชาชนได้ค่อนข้างง่าย กอปรกับความสนใจในโครงการต่าง ๆ ที่ภาครัฐได้ดำเนินการไปของกลุ่มเป้าหมาย เพราะในแต่ละแผนโครงการเหล่านั้นมีความเกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อประชาชนไม่มากนัก

ปี พ.ศ. 2515

กลยุทธ์เนื้อหาสาร

คำแถลงนโยบาย

การแถลงนโยบายในวาระที่ 4 ของการเป็นผู้นำประเทศ จอมพลถนอม กิตติขจรได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาและพลเมือง ในวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ([http:// librarymb.parliament.go.th/library, 2559](http://librarymb.parliament.go.th/library,2559)) โดยนายกรัฐมนตรีเลือกใช้กลยุทธ์สารคือ

- กลยุทธ์สารที่ชัดเจน เนื้อความที่ชัดเจนอย่างตรงไปตรงว่าแผนนโยบายของคณะรัฐบาลชุดนี้มีมิติใดบ้าง “บัดนี้ คณะรัฐมนตรีได้กำหนดนโยบายในการบริหารแผ่นดิน โดยยึดถือหลักการรักษาความมั่นคงของประเทศชาติ การเสริมสร้างความมั่นคงและพัฒนาทางเศรษฐกิจ การเคารพสิทธิเสรีภาพของประชาชน ตลอดจนความเป็นธรรมในสังคมเป็นมูลฐาน”

โดยพบว่าประเด็นที่จอมพลถนอม กิตติขจร ได้แถลงนั้นมีรายละเอียดประเด็นที่เหมือนกับการแถลงนโยบายเมื่อ พ.ศ. 2512 ดังนี้ รัฐบาลชุดนี้ยึดมั่นระบอบประชาธิปไตย โดยให้ความสำคัญกับความมั่นคงของชาติ การสร้างความสัมพันธ์กับต่างประเทศโดยยึดหลักคตินิยม การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศและความปลอดภัยของประชาชน การพัฒนาทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมการอนามัยของประชาชน การส่งเสริมภาคการเกษตรซึ่งถือเป็นอาชีพหลักของประชาชนคนไทย การส่งเสริมอุตสาหกรรม สนับสนุนการคมนาคมและการสื่อสาร การยึดถือความยุติธรรมหลักนิติธรรม ความผาสุกของพลเมือง ตลอดจนความสามัคคี

สุนทรพจน์

การกล่าวสุนทรพจน์ของจอมพลถนอม กิตติขจร ในรอบปี พ.ศ. 2515 ปรากฏเพียง 4 ครั้ง หนึ่งในนั้นคือ วันประกอบพิธีรับมอบหอสมุด จอห์น เอฟ. เคนเนดี ในวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2515 (ไม่ปรากฏ, 2516, น. 266-267)

- กลยุทธ์สารการอ้างอิงข้อมูลประวัติการก่อสร้างหอสมุดมาประกอบ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจถึงความเป็นมาของหอสมุดดังกล่าว ขณะเดียวกันเป็นการกล่าวสุนทรพจน์ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศมหาอำนาจ “ข้าพเจ้าขอขอบคุณท่านประธานกรรมการของมูลนิธิจอห์น เอฟ. เคนเนดี แห่งประเทศไทยที่ได้เสนอรายงานภูมิหลังเกี่ยวกับการก่อสร้างหอสมุด จอห์น เอฟ. เคนเนดี นี้ และได้อธิบายถึงจุดประสงค์และผลงานต่างๆ ของมูลนิธิฯ อย่างเป็นที่กระจ่าง”

- การเสนอสารที่ชัดเจน กลยุทธ์ถัดมาคือ การเสนอสารชัดเจน เพราะรัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาของประชาชน ซึ่งจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างมากในการพัฒนาประเทศในทุกด้านสะท้อนจากรัฐมุ่งเน้นสนับสนุนนโยบายด้านการศึกษาของพลเมือง “การศึกษานับเป็นรากฐานสำคัญที่สุดประการหนึ่งในการพัฒนาประเทศ เมื่อเยาวชนซึ่งจะเป็นสมองและกำลังสำคัญของประเทศชาติต่อไปในอนาคต ได้รับการศึกษาดี มีความคิดเห็นที่ชอบก็ย่อมจะเป็นเสมือนหนึ่งทรัพยากรอันล้ำค่า รัฐบาลตระหนักดีถึงความสำคัญข้อนี้จึงได้มีนโยบายที่จะส่งเสริมพัฒนาการศึกษาทุกระดับและโดยเฉพาะในระดับมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาค”

- กลยุทธ์สารเชิงบวก ด้วยการกล่าวยกย่องสรรเสริญมูลนิธิจอห์น เอฟ. เคนเนดี ที่ได้บริจาคทุนในการก่อสร้างครั้งนี้เพราะจะสร้างคุณูปการมหาศาลด้านการศึกษาและอื่นๆ “การที่มูลนิธิจอห์น เอฟ. เคนเนดี แห่งประเทศไทยได้บริจาคทุนก่อสร้างหอสมุดแห่งนี้เสร็จสิ้นลงอย่างงดงาม

จึงเป็นที่น่าสรรเสริญอย่างยิ่ง เพราะจะอำนวยความสะดวกอย่างล้นพ้นให้แก่เยาวชนและสาธารณชน” โดยมีสาระสำคัญคือ นายกรัฐมนตรีกล่าวถึงจุดประสงค์ในการก่อสร้างหอสมุดแห่งนี้ เพราะหอสมุดเป็นแหล่งการให้ความรู้ที่สำคัญในการศึกษาของเยาวชน และจะส่งผลต่อการพัฒนาสังคม

คำปราศรัย

สำหรับช่องทางการกล่าวคำปราศรัยของจอมพลถนอม กิตติขจร ในปี พ.ศ. 2015 นั้นพบว่าการปราศรัยจำนวน 107 โอกาส ซึ่งยังเป็นช่องทางสำคัญในการสื่อสารพบปะกับพลเมืองหนึ่งในปีนั้นคือ การปราศรัยต่อคณะนาฏศิลป์ไทยแควไรเอตี้โชว์ เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2515 (ไม่ปรากฏ, 2516, น.320-321)

- กลยุทธ์สารโดยนัยร่วมกับกลยุทธ์สารที่ชัดเจน เพื่อให้คณะทีมงานนำสารไปพิจารณาต่อ เพราะผู้นำมีความห่วงใยคณะนาฏศิลป์ของไทยที่จะเดินทางไปแสดงที่ต่างประเทศร่วมกับกลยุทธ์สารที่ชัดเจนว่าไม่ควรปรับแต่งเติมศิลปะเก่าแก่ เพราะจะเป็นการทำลายศิลปะอันดีงาม โดยกล่าวว่า “ขอแสดงความคิดเห็นไว้สักเล็กน้อยเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในการแสดง ในการที่จะวางตน เพราะคณะปฏิวัติมีความปรารถนาที่จะรักษานาฏศิลป์ดั้งเดิม...การแสดงออกจึงควรพิจารณาให้ดีว่าตอนใดจะเป็นศิลปะประเภทไหน...ขออย่าได้แก้ไขตัดแปลงสิ่งที่บรรพบุรุษได้ปรุงแต่งไว้แล้วอย่างประณีต...หากบทใดเกินความสามารถหรือไม่มั่นใจ กรุณาอย่าแสดง ให้หาบทอื่นที่ถนัดแทน เพราะศิลปะที่เป็นแบบแผนของไทยมีหลายสิ่งหลายประการ”

- กลยุทธ์สารแบบชัดเจน กลยุทธ์ที่พบต่อมาเนื้อความแบบชัดเจน โดยผู้นำยังห่วงใยถึงการปฏิบัติตนของคนไทยต่อชาวโลกโดยกล่าวว่า “ท่านประกาศให้ชาวต่างประเทศรู้ว่าท่านเป็นไทย ท่านต้องรับผิดชอบต่อคนไทยทั้งมวลในความประพฤติของท่าน...ดังนั้น ท่านจะต้องศึกษาถึงวัฒนธรรมของประเทศนั้น ๆ ทุกประเทศที่ท่านไปแสดง”

โดยมีเนื้อความ ดังนี้ จอมพลถนอม กิตติขจร ต้องการให้คณะนาฏศิลป์แสดงศิลปะในศาสตร์ที่แต่ละคนถนัดและเชี่ยวชาญ เพื่อรักษาวัฒนธรรมเก่าแก่ของชนชาติไว้ ขณะเดียวกันต้องการสื่อสารให้คณะนาฏศิลป์ศึกษาขนบธรรมเนียมประเทศที่ตนจะไปเยือน และประพฤติตนอย่างเหมาะสมเพื่อรักษาภาพลักษณ์ของประเทศให้ดีงามต่อไป

คำแถลงการณ์

การคำแถลงงบประมาณประจำปี พ.ศ. 2516 ซึ่งเป็นช่องทางการสื่อสารปีสุดท้ายของผู้วิจัยในการค้นพบเอกสารของปี พ.ศ. 2515 เมื่อวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2515 (ไม่ปรากฏ, 2516, น. 295-299) การเลือกใช้กลยุทธ์เนื้อหาในการสื่อสารผ่านช่องทางแถลงการณ์ คือ

- กลยุทธ์สารที่ชัดเจน ในการชี้แจงอย่างกระจ่างชัดตลอดการกล่าวคำแถลงการณ์ ประเด็นงบประมาณประจำปีที่สูงกว่างบประมาณรายจ่ายปี พ.ศ. 2515 ที่กล่าวว่า “วงเงินงบประมาณประจำปี 2516 นี้สูงกว่างบประมาณรายจ่ายประจำปี 2515 เป็นจำนวน 2,600 ล้านบาท

หรือเท่ากับร้อยละ 9 ซึ่งนับว่าเพิ่มสูงกว่าอัตราการเพิ่มของงบประมาณปี 2515 จากปี 2514 ทั้งนี้ เพราะเศรษฐกิจของประเทศได้ผ่านช่วงแห่งการปรับตัวอันเป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญมาได้” หรือการชี้แจงในการแถลงงบประมาณประจำปีในการพัฒนามิติต่าง ๆ ที่ชัดเจน “เพื่อที่จะเป็นการ ช่วยให้พี่น้องทั้งหลายได้เข้าใจถึงสาเหตุและความจำเป็นที่ทำให้คณะปฏิวัติต้องจัดทำงบประมาณ ประจำปี 2516 เป็นจำนวนเงิน 31,600 ล้านบาท ข้าพเจ้าใคร่ขอถือโอกาสสรุปภาวะการณ์ด้าน เศรษฐกิจและการเงินของประเทศให้ท่านทราบ”

สำหรับประเด็นในการสื่อสารคือ ในแต่ละปีนายกรัฐมนตรีจอมพลถนอม กิตติขจร จะแถลงชี้แจงรายละเอียดงบประมาณประจำปีเพื่อการพัฒนาสังคม โดยในปี พ.ศ. 2515 ปรากฏ ประเด็นสารที่เหมือนกับปีก่อน ๆ คือ การแถลงงบประมาณประจำปีที่เพิ่มขึ้นมากกว่าปีก่อน

กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร

การแถลงนโยบายของจอมพลถนอมในวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2515 เป็นแผนนโยบาย ของที่มคณะรัฐบาลในการบริหารและพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่คาดหวังไว้ทั้งด้านการศึกษา การส่งเสริมด้านเกษตร ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ การสนับสนุนด้านอุตสาหกรรม การส่งเสริมด้าน อนามัยของประชากรที่เหมาะสม เป็นต้น การแถลงนโยบายเป็นสิ่งที่ทุกรัฐบาลจะต้องชี้แจงแผน นโยบายให้ประชาชนรับทราบ เพียงแต่มีความแตกต่างในด้านสาระที่คณะรัฐมนตรีจะมุ่งพัฒนาใน ด้านใด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยทั้งภายในและนอกประเทศ เพื่อให้การกำหนดนโยบายเหล่านี้ได้บรรลุ เป้าหมายในทางการเมือง สร้างความเข้าใจร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อการพัฒนาสังคมไปในทิศทาง เดียวกันทั้งประเทศ

สำหรับช่องทางการสื่อสารด้วยการกล่าวสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีจอมพลถนอม ในปี พ.ศ. 2515 ปรากฏเพียง 4 ครั้ง ได้แก่ งานเลี้ยงอาหารค่ำเป็นเกียรติแก่ พล.อ.โล มิง ถึง เสนาธิ การทหารสาธารณรัฐจีน เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2515 ในวันประกอบพิธีรับมอบหอสมุด จอห์น เอฟ. เคนเนดี วันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2515 วันครบรอบปีที่ 27 ของสหประชาชาติและพิธี วางศิลาฤกษ์อาคารใหม่ของสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2515 และในโอกาสเปิดสัมมนา หลักสูตรการบริหารทรัพยากรเพื่อป้องกันประเทศ ในวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2515 ซึ่งผลจากการเก็บ ข้อมูลพบว่า ช่องทางดังกล่าวนี้เป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อสร้างและกระชับความสัมพันธ์ในระดับ นานาชาติ ด้วยภาษาที่สละสลวยและเป็นทางการ เพื่อต้องการสร้างความประทับใจแก่กลุ่มเป้าหมาย และมุ่งหวังผลในทางการเมืองในอนาคต

การสื่อสารของจอมพลถนอม กิตติขจร ในปี พ.ศ. 2515 พบคำปราศรัยจำนวน 107 โอกาส อาทิ วันทหารผ่านศึก เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2515 โอกาสถวายพระพุทธรูปเพื่อ นำไปประดิษฐาน ณ ภูเขาคุนยี่ จ.นครศรีธรรมราช พิธีเปิดอนุสาวรีย์ผู้กล้าหาญกรมทางหลวงในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2515 ในวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2515 การเปิดป้ายมัสยิดอัลดอยริยะห์ วันที่

21 สิงหาคม พ.ศ. 2515 วันการศึกษาผู้ใหญ่ เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2515 พิธีเปิดตึกตรวจโรคภายนอก กิตติขจร โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า เมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2515 เปิดการประชุมทางวิชาการเรื่องการปรับปรุงข้าวโพดภาคพื้นเอเชียครั้งที่ 8 เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2515 และเปิดการฝึกอบรมผู้นำเยาวชนรุ่นที่ 14 เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 เป็นต้น ผลการศึกษาพบว่าปี พ.ศ. 2515 นายกรัฐมนตรียังให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐไปสู่ประชาชน เพราะลักษณะของคำปราศรัยมีความยืดหยุ่นเหมาะกับการสื่อสารกับพลเมืองในมิติที่หลากหลายทั้งด้านการศึกษา การส่งเสริมทางศาสนา ด้านอนามัยของประชาชน ฯลฯ จึงเป็นช่องทางการสื่อสารที่สร้างการรับรู้ ขอความร่วมมือและพัฒนาสังคมตามที่ผู้นำมุ่งปรารถนาได้

คำแถลงการณ์งบประมาณประจำปี พ.ศ. 2516 ของจอมพลถนอม กิตติขจร เมื่อวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2515 เป็นช่องทางที่มีความกระฉับกระเฉงในมิติด้านการเงินและเศรษฐกิจของประเทศ ด้วยรูปแบบการสื่อสารโดยช่องทางนี้เป็นถ้อยคำที่เป็นทางการ การสื่อสารที่ชัดเจนเพื่อเป้าหมายสร้างความเข้าใจในคณะรัฐมนตรีที่มีความจำเป็นต้องแถลงเพิ่มงบประมาณรายจ่ายประจำปีที่สูงมากกว่าปีก่อน ดังนั้น การสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายทางการเมืองในด้านการเงินของประเทศ ผู้นำยังเลือกใช้เครื่องมือในเผยแพร่ข่าวสารแก่ประชาชน ข้อสังเกตตลอดการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของจอมพลถนอมผ่านช่องทางการสื่อสารนี้คือ นายกรัฐมนตรีจะใช้แถลงการณ์เป็นช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในหัวข้อด้านการเงินและเศรษฐกิจเท่านั้น

6.3 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

การสื่อสารทางเมืองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีการเลือกใช้กลยุทธ์เนื้อหาสารที่หลากหลายในการเผยแพร่ข่าวสารของภาครัฐ เพื่อให้การสื่อสารในแต่ละครั้งนั้นประสบผลสำเร็จตามที่ได้คาดหวังไว้โดยจะต้องคำนึงถึงประเด็นที่จะสื่อสาร ผนวกกับมิติบริบททางการเมืองและสังคม

ตารางที่ 6.2

สรุปกลยุทธ์เนื้อหาสารผ่านช่องทางการสื่อสารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

เอกสาร	พ.ศ.	จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
แถลงนโยบาย	2502	กระตุ้นด้วยอารมณ์
สุนทรพจน์	2502	1) การยกตัวอย่างร่วมกับกระตุ้นด้วยอารมณ์ 2) สารแบบชัดเจนร่วมกับสารด้านเดียวและสองด้าน
	2503	1) การยกตัวอย่างร่วมกับสารแบบชัดเจน

ตารางที่ 6.2

สรุปกลยุทธ์เนื้อหาสารผ่านช่องทางการสื่อสารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (ต่อ)

	2505	1) สารเชิงบวก 2) กล่าวให้เห็นภาพบรรยากาศ 3) นำเสนอสารแบบเชิงบวก
	2506	1) การอ้างเหตุการณ์ประกอบรวมกับการอ้างอิงบุคคล (ร.5) 2) สารแบบชัดเจน
คำปราศรัย	2502	1) สารแบบชัดเจน 2) การยกตัวอย่างจำนวนตัวเลข 3) กลุ่มอ้างอิง (ประเทศมหาอำนาจ)
	2503	1) สารแบบชัดเจน 2) การกระตุ้นอารมณ์
	2504	1) สารแบบชัดเจน 2) เสนอสารที่สร้างสรรค์ด้วยการเปรียบเทียบ 3) การยกตัวอย่างประกอบด้วยข้อมูลตัวเลข
	2505	1) การอ้างอิงบุคคล 2) การยกตัวอย่างเหตุการณ์ (การปฏิวัติ) 3) สารแบบชัดเจน
	2506	1) การกระตุ้นด้วยอารมณ์ 2) สารแบบชัดเจนร่วมกับสารที่สร้างสรรค์ด้วยการเปรียบเทียบ
คำแถลงการณ์	2502	1) สารแบบชัดเจน 2) การยกตัวอย่างประกอบ
	2503	1) การยกตัวอย่างเหตุการณ์ 2) กระตุ้นด้วยอารมณ์
	2504	1) สารแบบชัดเจน 2) สารที่กระตุ้นอารมณ์
	2505	1) สารแบบชัดเจน 2) การยกเหตุการณ์ (ลัทธิคอมมิวนิสต์) มาประกอบ 3) สารอย่างสร้างสรรค์ด้วยนำเสนอภาพชัด
	2506	1) สารแบบชัดเจน 2) การใช้ตัวเลขมาประกอบ 3) สารชัดเจน

ปี พ.ศ. 2502

กลยุทธ์เนื้อหาสาร

คำแถลงนโยบาย

การสื่อสารโดยคำแถลงนโยบายในวาระแรกของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2502 ([http:// librarymb.parliament.go.th/library](http://librarymb.parliament.go.th/library), 2558) นายกรัฐมนตรีพิจารณาภายใต้บริบททางสังคมและการเมือง เนื่องจากเป็นรัฐบาลที่ยึดอำนาจโดยการใช้อำนาจที่พบว่าเลือกใช้กลยุทธ์สารดังนี้

- กลยุทธ์สารแบบการกระตุ้นด้วยอารมณ์ เพื่อให้ประชาชนรับสารได้มากขึ้นด้วยมิติด้านความรู้สึกที่เห็นใจและเข้าใจในสิ่งที่ผู้นำได้ทำการรัฐประหารที่เพิ่งผ่านมา “ในที่สุดขอเรียนว่าที่ข้าพเจ้าได้อาสาเข้ามาแก้ไขวิกฤตการณ์ของชาติในครั้งนี้และเท่าที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว คงจะเป็นประจักษ์พยานในความซื่อสัตย์ สุจริต และความหวังดีต่อประเทศชาติของข้าพเจ้าอยู่แล้ว ฉะนั้น แม้คำแถลง

นโยบายของข้าพเจ้าจะไม่ละเอียดยืดยาวอย่างที่เคยปฏิบัติกันมา ก็ขอได้โปรดเชื่อมั่นว่าพร้อมกับนโยบายที่แถลงแล้วนั้น ข้าพเจ้ายังได้มอบชีวิตจิตใจของข้าพเจ้าและรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลนี้เป็นเดิมพัน เพื่อสร้างความเจริญให้แก่ประเทศชาติและอำนวยความผาสุกให้แก่ประชาชนจนถึงที่สุดให้จงได้”

กลยุทธ์สารที่กระตุ้นด้วยอารมณ์ เพื่อให้ประชาชนรับสารได้มากขึ้นด้วยมิติด้านความรู้สึกที่เห็นใจและเข้าใจในสิ่งที่ผู้นำได้ทำรัฐประหาร

ในที่สุดขอเรียนว่า ที่ข้าพเจ้าได้อาสาเข้ามาแก้ไขวิกฤตการณ์ของชาติในครั้งนี้ และเท่าที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว คงจะเป็นประโยชน์ในความซื่อสัตย์สุจริต และความหวังดีต่อประเทศชาติของข้าพเจ้าอยู่แล้ว ฉะนั้น แม้คำแถลงนโยบายของข้าพเจ้าจะไม่ละเอียดยาวอย่างที่เคยปฏิบัติกันมา ก็ขอได้โปรดเชื่อมั่นว่า พร้อมกับนโยบายที่แถลงแล้วนั้น ข้าพเจ้ายังได้มอบชีวิตจิตใจของข้าพเจ้าและรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลนี้เป็นเดิมพัน เพื่อสร้างความเจริญให้แก่ประเทศชาติ และอำนวยความผาสุกให้แก่ประชาชนจนถึงที่สุดให้จงได้”

ภาพที่ 6.3 กลยุทธ์สารผ่านการปราศรัยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ปี พ.ศ. 2502

นอกจากนี้การแถลงนโยบายของรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมอุตสาหกรรมภายในประเทศ การเลิกสูบฝิ่น และค้าฝิ่นในประเทศไทย ซึ่งประเด็นของคำแถลงนโยบายมีดังนี้ คือ (1) ปรับปรุงด้านเศรษฐกิจซึ่งเป็นปัญหาที่นายกรัฐมนตรีให้ความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง เพื่อให้รายได้ของพลเมืองสูงขึ้น (2) การให้ความสำคัญทางด้านการศึกษา การรับวิทยาการของเยาวชนควบคู่กับจริยศึกษา (3) ส่งเสริมด้านศีลธรรม วัฒนธรรมและอนามัย และการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่น (4) ทางด้านทหาร การเร่งรัดปรับปรุงการฝึก การศึกษาและในทางอาวุธยุทโธปกรณ์ เพื่อให้กำลังทัพมีสมรรถภาพสูงขึ้น เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อประเทศอย่างแท้จริง (นรนิตี เศรษฐบุต, 2529, น. 231 และ [http:// librarymb.parliament.go.th/library](http://librarymb.parliament.go.th/library), 2558)

สุนทรพจน์

ปี พ.ศ. 2502 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กล่าวสุนทรพจน์ในงานพิธีบรรจ้อัฐิตำรวจผู้เสียชีวิตในขณะปฏิบัติราชการเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2502 (หลวงวิจิตรวาทการ, 2505, น. 68-70) โดยเลือกใช้กลยุทธ์สารซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- กลยุทธ์เนื้อหาสารด้วยการยกตัวอย่างการเสียชีวิตของตำรวจประกอบ การยกตัวอย่างประกอบในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งทำให้ประชาชนเข้าใจสารได้ง่ายด้วยการเจตนาการณ์ตามร่วมกับกลยุทธ์กระตุ้นด้วยอารมณ์ของผู้พูด เพราะการยืนยันด้วยอารมณ์ของผู้ส่งสารนั้นเป็นสิ่งจำเป็น สามารถสร้างความเห็นใจและเข้าใจในสารนั้นได้มากขึ้นด้วยข้อความในช่วงต้นว่า “สลดใจที่ได้เห็นตำรวจประสบเคราะห์กรรมในการปฏิบัติหน้าที่ ต้องต่อสู้กับผู้ร้าย ถูกผู้ร้ายยิงบ้าง ใช้อาวุธแทงบ้างจนถึงเสียชีวิต”

- การสรุปสารแบบชัดเจน เพื่อขอให้ประชาชนให้ความร่วมมือกับรัฐบาลการใช้กลยุทธ์สารที่ชัดเจนที่ว่าประชาชนที่คิดทำสิ่งที่ไม่ดีก็ขอให้ล้มเลิกการประกอบกิจการชั่วร้าย และขณะเดียวกันในเนื้อหาเดียวกันนั้นเป็นการนำเสนอสารด้านเดียวและสองด้านของการที่ประชาชนจะต้องเผชิญกับการกระทำของตน เมื่อเป็นพลเมืองที่ดีและสิ่งที่ต้องเจอเมื่อก่ออาชญากรรม “ข้าพเจ้าขอร้องแก่ประชาชนทั้งหลายให้เห็นใจตำรวจที่ต้องเสียสละ....ทางที่ดีที่สุดคือเลิกล้มความคิดที่จะประกอบกรรมความชั่วร้ายเสียดีกว่า และตำรวจก็จะไม่รบกวนท่าน”

โดยมีสาระดังนี้ คือ พิธีบรรจุอัฐิตำรวจผู้เสียชีวิต 41 ชีวิตนี้มาจากตำรวจได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความอดทนสោះ กล้าหาญเพื่อดูแลราษฎร จอมพลสฤษดิ์มีความภูมิใจและสลดใจในเวลาเดียวกันที่ตำรวจได้เสียชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่ หนทางหนึ่งที่จะช่วยให้อาชญากรรมลดน้อยลงคือการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ เพราะส่งผลให้ประเทศและประชาชนมีความมั่นคงสมบูรณ์ โดยขอร้องให้ประชาชนเห็นใจตำรวจ กิจการใดที่สามารถช่วยเหลือตำรวจก็ขอให้สนับสนุนร่วมมือกับตำรวจ

คำปราศรัย

ปี พ.ศ. 2502 ปีแรกของการดำรงตำแหน่งผู้บริหารสูงสุด การปราศรัยในวาระต่างๆ ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ถือเป็นช่องทางที่สำคัญในการสื่อสารไปยังประชาชน ถือเป็นโอกาสอันดีในการพบปะพ่อแม่พี่น้อง โดยนายกรัฐมนตรียุติการใช้การกล่าวปราศรัยมากกว่าการสื่อสารในรูปแบบอื่นหนึ่งในนั้นคือ การกล่าวเปิดพิธีเปิดบัณฑิตวิทยาลัยวิศวกรรมศาสตร์ขององค์การ สปอ. เมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2502 (หลวงวิจิตรวาทการ, 2505, น. 49-51)

- กลยุทธ์การนำเสนอสารแบบชัดเจน ด้วยเหตุผลถึงความจำเป็นในการก่อตั้งสถาบันแห่งนี้เพื่อต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ เพราะเป็นหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติ “ที่จัดตั้งวิทยาลัยนี้ขึ้นเพราะว่าการต่อสู้ป้องกันภัยคอมมิวนิสต์นั้นไม่สามารถจะทำได้เพียงวิธีเตรียมกำลังทหารไว้ต่อสู้การรุกรานเท่านั้น มีทั้งวิธีรุกและรุกอย่างสงบ”

- กลยุทธ์การยกตัวอย่างร่วมกับกลยุทธ์กระตุ้นด้วยกลุ่มอ้างอิง ด้วยมูลค่าจำนวนเงินที่ประเทศโลกเสรีให้ความช่วยเหลือไทย ขณะเดียวกันนั้นเป็นการใช้กลยุทธ์กระตุ้นด้วยกลุ่มอ้างอิงของประเทศมหาอำนาจที่สะท้อนให้เห็นความกลุ่มพวกเดียวกัน “สหรัฐอเมริกากำหนดจะให้เงินมูลค่า 8 แสน 5 หมื่นดอลลาร์ สหราชอาณาจักรกำหนดจะให้ 5 หมื่นปอนด์”

สำหรับประเด็นการจัดตั้งวิทยาลัยนี้เปิดรับนักศึกษาทั้งไทยและชาวต่างชาติ เพื่อร่วมช่วยเหลือทั้งทางสติปัญญา กำลังงานและทรัพยากรร่วมกันเพื่อรองรับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นวิธีการรุกอย่างสงบเพื่อป้องกันระบบคอมมิวนิสต์ โดยที่ไทยได้รับความช่วยเหลือทั้งทางด้านเครื่องมือ ให้อาจารย์และทุนการศึกษาจากสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และประเทศภาคีอื่น ๆ วิทยาลัยแห่งนี้เป็นสถาบันระหว่างประเทศที่ต้องการรับนักศึกษาชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาร่วมศึกษาเพื่อเป็นการกระชับเกลียวสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจอันดีร่วมกัน

คำแถลงการณ์

การกล่าวคำแถลงการณ์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เริ่มด้วยประเด็นปัญหาค่าครองชีพ วันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2502 (หลวงวิจิตรวาทการ, 2505, 8-14) โดยเลือกกลยุทธ์สารดังนี้ คือ

- กลยุทธ์สารที่ชัดเจน โดยกล่าวเป็นขั้นตอนในการดำเนินงาน และรัฐบาลจะแก้ไข ปัญหาค่าครองชีพแพงด้วยวิธีการใด เพราะเป็นประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของ ประชาชน “ในขั้นแรก จำเป็นจะต้องทำความเข้าใจในเรื่องราคา ซึ่งมีทัศนคติแย้งกันอยู่สองทางว่า ราคาอย่างไรจึงจะเป็นราคาที่ดี ราคาดีสำหรับผู้ผลิต คือ ราคาที่สูง ราคาดีสำหรับผู้บริโภค...รัฐบาลก็ ต้องหาทางที่จะให้เกิดราคาที่ยุติธรรมทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค” โดยอธิบายต่อว่า “ราคาเครื่องอุปโภค บริโภคที่เพิ่มขึ้น เพราะผลเมืองเพิ่มขึ้นเร็วมาก แต่ผลผลิตไม่ได้เพิ่มให้สมส่วนกัน” จอมพลสฤษดิ์ กล่าวโดยมิได้เรียงประเด็นที่ชัดมากนัก กล่าวอธิบายไปเรื่อย ๆ

- กลยุทธ์การยกตัวอย่างไข่เปิด กลยุทธ์ต่อมาด้วยการยกตัวอย่างมาประกอบเพื่อความ กระจ่างของสารโดยกล่าวว่า “ยกตัวอย่างเรื่องที่พูดกันมากคือ เรื่องไข่เปิด ไทยสามารถส่งไข่เปิดขาย ในมลายาได้จำนวนมาก รัฐบาลจึงเร่งสนับสนุนเร่งรัดการผลิตไข่เปิดให้มากเพื่อรองรับภายในและ ภายนอก” จึงทำให้ไข่เปิดกลายเป็นสินค้าที่สำคัญทั้งภายในและภายนอกประเทศ นายกรัฐมนตรี ยกตัวอย่างดังกล่าวเพื่อชี้ให้เห็นว่าปัญหาเครื่องอุปโภคบริโภคอื่นก็มีปัญหาลักษณะเดียวกับไข่เปิด

สาระสำคัญในการสื่อสารครั้งนี้ของผู้นำคือ ประชาชนเจอปัญหาค่าครองชีพสูง ซึ่งรัฐบาลพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ผลิตคือ ชาวนา เกษตรกร และผู้บริโภค ซึ่งปัญหาเรื่องราคาสินค้าต่าง ๆ เพิ่มขึ้นเพราะจำนวนผลเมืองเพิ่มขึ้นเร็วมาก แต่ผลผลิตไม่ได้เพิ่มตาม สัดส่วนไปด้วย รวมถึงปัญหาการเงินลดลงเพราะมาจากสงครามเอเชียบูรพา จนเกิดข้อเรียกร้องว่าให้ ลดค่าครองชีพ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำได้ยากเพราะราคาของเพิ่มแล้วยากที่จะลดลง ทางแก้ คือ ให้ราษฎรมี รายได้สูงสมส่วนกับค่าครองชีพที่สูง รัฐบาลจึงตรึงราคาไม่ให้สูงขึ้น และเร่งให้ประชาชนมีรายได้มาก ขึ้น ที่เรียกว่ายกมาตรฐาน/ระดับค่าครองชีพ ดังนั้นประชาชนต้องเพิ่มกำลังการผลิต นั่นคือการเพิ่ม รายได้ และควบคุมการให้สินเชื่ออย่างระมัดระวัง โดยการไม่ให้เงินกับใครที่ไม่เป็นการผลิต

กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร

การสื่อสารเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของทางภาครัฐต่างๆ ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในต้นทศวรรษ 2500 นั้นการเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารจึงเป็นสิ่งสำคัญซึ่งนายกรัฐมนตรีจอม พลสฤษดิ์ได้มีโอกาสปรากฏในที่สาธารณะเนื่องในพิธีการต่างๆ เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์มิติ ทางสังคมขณะนั้น กบอกรับเทคโนโลยีสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ยังไม่มีการพัฒนามากนักและยังไม่ แพร่หลาย ประชาชนยังไม่สามารถเข้าถึงนวัตกรรมเหล่านั้นได้เพราะเป็นยุคเริ่มต้นของสื่อมวลชน กระแสหลัก

คำแถลงนโยบายเป็นคำแถลงที่นายกรัฐมนตรีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ชี้แจงนโยบายที่รัฐบาลต้องการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสังคมไทยให้ประชาชนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและประชาชนได้รับทราบในวาระแรกโดยละเอียดเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2502 โดยทางคณะรัฐมนตรีจะกำหนดนโยบายด้านต่าง ๆ โดยนโยบายในแต่ละด้านนั้นจะต้องพิจารณาจากสภาพปัญหาที่ปรากฏทางสังคมช่วงเวลานั้นทั้งทางการเมือง และเศรษฐกิจ หลังจากนั้นจะมีการเผยแพร่ให้ประชาชนทราบในภายหลัง ซึ่งการแถลงนโยบายของจอมพลสฤษดิ์เป็นช่องทางที่เป็นพิธีการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแถลงนโยบายให้รัฐสภาและประชาชนรับทราบและสร้างความเข้าใจร่วมกัน

การดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้เลือกกล่าวสุนทรพจน์สองครั้งซึ่งเป็นหนึ่งในกลยุทธ์การสื่อสารกับประชาชนเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณะในโอกาสที่เกี่ยวข้องกับการเมืองปกครองและประเด็นการสูญเสียทรัพยากรบุคคลของรัฐ คือ วันครบรอบปีที่ 5 แห่งการลงนามสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2502 และพิธีบรรจุอัฐิตำรวจผู้เสียชีวิตขณะปฏิบัติราชการเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2502 การกล่าวสุนทรพจน์นั้นเป็นกลยุทธ์ช่องทางการสื่อสารที่มักเป็นงานที่มีความสำคัญ และเป็นการสื่อสารที่กระตุ้นให้ประชาชนมีความมั่นใจและให้ความยินดีร่วมมือกับทางภาครัฐ ขณะเดียวกันการสื่อสารในรูปแบบนี้สามารถในการเข้าถึงผู้รับสารในด้านทำให้เกิดความเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว เป็นช่องทางที่สร้างการยอมรับและน่าเชื่อถือได้ และเป็นทางเลือกที่เหมาะสมกับสถานการณ์ภาวะบ้านเมืองในขณะนั้น

ในปี พ.ศ. 2502 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เลือกใช้ช่องทางการสื่อสารการกล่าวคำปราศรัยเนื่องในวาระต่าง ๆ มากที่สุดจำนวน 13 โอกาส โดยประเด็นในการปราศรัยนั้นมีความหลากหลาย ดังนั้น ความถี่ในการสื่อสารกับพลเมืองค่อนข้างบ่อยเมื่อเทียบกับช่องทางอื่น และเป็นทางเลือกที่เหมาะสมกับสถานการณ์ภาวะบ้านเมืองในขณะนั้น ซึ่งรูปแบบการสื่อสารโดยการกล่าวคำปราศรัยนั้นเป็นกลยุทธ์ช่องทางที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ง่าย เพราะการกล่าวคำปราศรัยจะมีโอกาสสื่อสารกับประชาชนเมื่อมีการเปิดประชุมต่าง ๆ วันชาติ และวันสำคัญ ๆ ของประชาชนชาวไทยเป็นช่องทางการสื่อสารที่สร้างความเข้าใจได้อย่างรวดเร็วในประเด็นที่ต้องการสื่อสารกับพลเมือง ขณะเดียวกันนั้นเป็นการเลือกสื่อที่เป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือไม่เป็นพิธีการมากจนเกินไป

ส่วนคำแถลงการณ์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ใช้กลยุทธ์การสื่อสารด้วยคำแถลงการณ์พบเพียง สอง คำแถลงการณ์ คือ เรื่องปัญหาค่าครองชีพเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2502 และงบประมาณประจำปี 2503 เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2502 กลยุทธ์การสื่อสารโดยการกล่าวคำแถลงการณ์นั้นจะเป็นการแถลงการณ์ที่เป็นทางการที่ทางภาครัฐต้องการให้ประชาชนทำความเข้าใจกิจการของรัฐให้ทราบโดยชัดเจน โดยประเด็นของการแถลงการณ์นี้ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องทางการเงินหรือทางเศรษฐกิจ

ปี พ.ศ. 2503

กลยุทธ์เนื้อหาสาร

สุนทรพจน์

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้การกล่าวสุนทรพจน์เพียงสองโอกาสในรอบการบริหารงานปีที่สอง ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ วันครบรอบ 6 ปีแห่งการลงนามในสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2503 (หลวงวิจิตรวาทการ, 2505, น. 275-277) โดยการใช้ถ้อยคำที่ชี้ให้เห็นประโยชน์ของสนธิสัญญาทั้งทางทหารและอุดมการณ์

- กลยุทธ์ด้วยการยกตัวอย่างการต่อต้านระบบคอมมิวนิสต์ประกอบ ร่วมกับกลยุทธ์สารแบบชัดเจน จากผลประโยชน์ของสนธิสัญญานี้ “การป้องกันร่วมกันมีวิธีการหลายทางคือ ทางทหาร ด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม...ในทางเศรษฐกิจ ประเทศที่มีกำลังทางการเงินมากได้ให้ทุนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่ยังต้องการพัฒนา...กิจการที่ข้าพเจ้าบรรยายมาโดยย่อนี้เป็นเครื่องชี้ให้เห็นประโยชน์ของสนธิสัญญา”

ประเด็นที่ผู้นำรัฐต้องการสื่อสารดังนี้ นายกรัฐมนตรีกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของสนธิสัญญาองค์การ ส.ป.อ. ยังคงเจตนารมณ์เช่นเดิมคือ คือ เพื่อต่อต้านการป้องกันการรุกรานของคอมมิวนิสต์ในตะวันออกเฉียงใต้ของเอเชีย ทั้งการรุกรบและการรุกรอบอย่างสงบ โดยวิธีการป้องกันคือการล้อมรอบทางทหาร ทางเศรษฐกิจโดยประเทศที่มีกำลังทางการเงินให้ทุนเศรษฐกิจแก่ประเทศที่กำลังพัฒนา ทางด้านวัฒนธรรมได้ตั้งบัณฑิตวิทยาลัยวิศวกรรมศาสตร์ในกรุงเทพฯ เป็นแหล่งให้ความรู้แก่นักศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเผยแพร่ข่าวสารในการต่อต้านคอมมิวนิสต์

คำปราศรัย

สำหรับปี พ.ศ. 2503 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ใช้การกล่าวปราศรัยด้วยจำนวน 37 ครั้ง ซึ่งการปราศรัยเป็นหนึ่งในช่องทางหลักของการสื่อสาร เป็นรูปแบบการสื่อสารที่กล่าวเฉพาะเรื่องที่แตกต่างกันไปตามเป้าหมายและวาระโอกาส เป็นการสื่อสารที่สร้างความใกล้ชิดกับประชาชนได้เป็นอย่างดี หนึ่งในคำปราศรัยเหล่านั้นคือ พิธีเปิดสำนักงานคณะกรรมการตรวจสอบการปฏิบัติเกี่ยวแก่ภาษีอากร เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2503 (หลวงวิจิตรวาทการ, 2505, น. 264-265) พบการเลือกใช้กลยุทธ์ดังนี้

- กลยุทธ์การสื่อสารด้วยวิธีการสร้างสารแบบชัดเจน โดยการเน้นย้ำถึงความมุ่งมั่นตั้งใจของรัฐบาลในการก่อตั้งสำนักงานดังกล่าวเพื่อนำรายได้มาบำรุงพัฒนาประเทศด้วยข้อความว่า “ด้วยความมุ่งหมาย ข้าพเจ้าจึงได้พากเพียรจัดตั้งคณะกรรมการและสำนักงานตรวจสอบการปฏิบัติเกี่ยวแก่ภาษีอากร....เพื่อให้สำนักงานนี้จะปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายและอุดมคติของการปฏิวัติครั้งนี้”

- กลยุทธ์การกระตุ้นด้วยอารมณ์ ถึงความไม่พึงพอใจของการปฏิบัติหน้าที่มีชอบของเจ้าหน้าที่ และต้องการชี้ให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่ทุกคนต้องมีหน้าที่เสียภาษี ด้วยข้อความที่ว่า “ข้าพเจ้าตั้งใจแน่วแน่ที่ข้าพเจ้าจะดำเนินงานเรื่องภาษีอากรโดยยึดหลักเป็นธรรมอย่างมั่นคงที่สุด ให้ความเป็นธรรมด้วยกันทุกฝ่าย...ด้วยการกระทำอันมีชอบของเจ้าหน้าที่และให้เป็นธรรมแก่สังคม คือ ให้ทุกคนซึ่งมีหน้าที่เสียภาษี ต้องเสียให้ทั่วถึงกัน...ข้าพเจ้าจะพยายามอย่างเต็มความสามารถของข้าพเจ้าที่จะขจัดและปราบปรามทุจริตทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่และฝ่ายผู้ที่ต้องเสียภาษี”

สำหรับประเด็นของการกล่าวปราศรัยมีดังนี้ หลังจากทางคณะรัฐบาลได้เริ่มงานปฏิวัติเกี่ยวกับภาษีอากรนั้นได้ดำเนินการมาถูกทิศทางด้วย พิจารณาได้จากรายได้ภาษีอากรที่เพิ่มขึ้น เพราะจากที่นายกรัฐมนตรีพบการทุจริตภาษีอากรของฝ่ายเจ้าหน้าที่และฝ่ายผู้ที่ต้องเสียภาษี และจะให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย นายกรัฐมนตรีให้ความสำคัญว่าทุกคนมีหน้าที่เสียภาษี ดังนั้นจอมพลสฤษดิ์ได้พยายามจัดตั้งคณะกรรมการและสำนักงานตรวจสอบการปฏิบัติเกี่ยวแก่ภาษีอากร เพราะจะต้องมีการศึกษาค้นคว้าทั้งทางหลักวิชาการและการปฏิบัติเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย

คำแถลงการณ์

สำหรับคำแถลงการณ์ของนายกรัฐมนตรีที่ผู้วิจัยจะวิเคราะห์คือ คำแถลงการณ์ของรัฐบาล เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2503 (หลวงวิจิตรวาทการ, 2505, น. 247-248) ซึ่งเป็นแถลงการณ์ที่ค่อนข้างสั้นซึ่งมีกลยุทธ์สารดังนี้

- กลยุทธ์การยกตัวอย่างเหตุการณ์มาประกอบ เพราะมีผู้คิดร้ายออกใบปลิวกล่าวร้ายแก่สมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระสังฆนายก และสังฆมนตรี เพื่อต้องการให้ประชาชนจินตนาการได้อย่างชัดเจนถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและเข้าใจสารได้ในทันที “ด้วยปรากฏว่ามีใบปลิวกล่าวร้าย สมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระสังฆนายก และสังฆมนตรีที่ได้รับแต่งตั้งใหม่ ชักชวนพระภิกษุสามเณรไปประชุมเพื่อประณามสมเด็จพระสังฆราชและลงนามว่า คณะมหานิกาย”

- กลยุทธ์กระตุ้นด้วยอารมณ์ของตัวนายกรัฐมนตรี เพื่อให้ผู้รับสารเกิดมิติด้านความรู้สึกถึงประเด็นที่ผู้นำให้ความหวังใจ “รัฐบาลไม่เชื่อว่าผู้คิดร้ายถึงกับออกใบปลิวอย่างนี้ เป็นคณะมหานิกายจริง และไม่อยากจะเชื่อว่าเป็นการกระทำของพระภิกษุผู้ทรงศีลเพราะข้อความและถ้อยคำที่ใช้ในใบปลิวนั้น ไม่แสดงว่าเป็นของผู้มีศีลธรรม” และ “รัฐบาลขออาราธนาเจ้าอาวาสทั้งหลายได้โปรดประชุมชี้แจงและควบคุมพระภิกษุสามเณรในความปกครองของท่าน อย่าให้ใครหลงเชื่อไปประชุมตามที่นัดหมายในใบปลิว”

สำหรับประเด็นที่ต้องการสื่อสารคือ รัฐบาลกำลังใช้กลยุทธ์การศึก เพื่อห้ามประชุมทางการเมืองจากใบปลิวกล่าวร้ายแก่สมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระสังฆนายก และสังฆมนตรีจากการกระทำของพระภิกษุและแสดงการนัดหมายในการชุมนุม ซึ่งจะกระทบในทางการปกครองจึงเป็นสิ่งที่

ต้องห้าม ดังนั้น รัฐบาลขออาราธนาเจ้าอาวาสควบคุมพระภิกษุสามเณรอย่าได้หลงเชื่อตามใบปลิว และแถลงเพิ่มเติมว่ารัฐบาลมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง รักษาพระบรมพุทธศาสนา ในทางที่เหมาะสม

กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร

การกล่าวสุนทรพจน์ของผู้นำในรอบปีที่สองของการบริหารงานปรากฏเพียงสองครั้งคือ วันครบรอบ 6 ปีแห่งการลงนามในสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2503 และพิธีเปิดประชุมปฐมนิเทศงานพัฒนาการท่องเที่ยวในวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2503 ซึ่งประเด็นในการสื่อสารนั้นเป็นหัวข้อเดียวกันกับสุนทรพจน์เมื่อปี พ.ศ. 2502 คือ วันครบรอบแห่งการลงนามในสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กล่าวได้ว่ากลยุทธ์ช่องทางของการกล่าวสุนทรพจน์เมื่อเป็นงานที่มีความสำคัญ เป็นช่องทางสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ และเพื่อการสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนในการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ จึงทำให้เกิดความเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว สร้างความน่าเชื่อถือของหัวเรื่องของการสุนทรพจน์ได้เป็นอย่างดีที่เหมาะสมกับสถานการณ์ภาวะบ้านเมืองในขณะนั้น

การสื่อสารด้วยการกล่าวปราศรัยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ใช้เป็นช่องทางหลักในการสื่อสารกับประชาชนถึงจำนวน 37 ครั้ง ซึ่งการปราศรัยเป็นรูปแบบการสื่อสารที่เป็นการพูดเฉพาะเรื่องที่แตกต่างกันไปตามเป้าหมายและวาระโอกาส เป็นการสื่อสารที่สร้างความใกล้ชิดกับประชาชนได้เป็นอย่างดี เช่น โอกาสวันปีใหม่ เปิดงานแสดงศิลปแห่งชาติพระวิหาร พิธีเปิดสนามยิงปืนโรงเรียนนายร้อยตำรวจ เปิดประชุมสามัญคุรุสภาประจำปี 2503 และการประชุมพยาบาลแห่งชาติครั้งที่ 1 เปิดถนนสุขุมวิทที่ปรับปรุงใหม่ เป็นต้น กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสารโดยการปราศรัยนั้นเป็นช่องทางที่เข้าถึงผู้รับสารได้เป็นอย่างดี เป็นช่องทางการให้คำแนะนำของผู้ส่งสารไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติแก่กลุ่มเป้าหมาย หรือการสร้างความเข้าใจในประเด็นที่ต้องการสื่อสารและมีลักษณะที่ไม่เป็นพิธีการมากนัก

สำหรับปี พ.ศ. 2503 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้กล่าวคำแถลงการณ์ในรอบปีนี้จำนวนเจ็ดครั้ง ผลจากการวิจัยพบว่า เป็นประเด็นเดียวกับปีก่อนหน้านี้คือ งบประมาณประจำปี รายได้ภาษีอากร ประเด็นความมั่นคงของชาติ ช่องทางการแถลงการณ์ของจอมพลสฤษดิ์เป็นช่องทางการสื่อสารที่ต้องการชี้แจงให้ประชาชนรับทราบ ทำความเข้าใจแก่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อเกิดการยอมรับในประเด็นที่นายกรัฐมนตรีให้ความสำคัญ และต้องการความร่วมมือจากผู้รับสารจึงเป็นช่องทางที่สร้างการยอมรับและเชื่อถือได้เป็นอย่างดี

ปี พ.ศ. 2504

กลยุทธ์เนื้อหาสาร

คำปราศรัย

การสื่อสารทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในปี พ.ศ. 2504 นั้น พบว่า นายกรัฐมนตรีเลือกคำปราศรัยเป็นช่องทางหลัก ซึ่งหนึ่งในคำปราศรัยจากจำนวน 33 ครั้งคือการกล่าวปราศรัยเปิดประชุมสามัญวุฒิสภาประจำปี 2504 เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2504 (หลวงวิจิตรวาทการ, 2505, น. 487-490) พบการเลือกใช้กลยุทธ์เนื้อหาความดังนี้

- กลยุทธ์สารที่ชัดเจน โดยที่นายกรัฐมนตรีมุ่งให้ความสำคัญการศึกษาเป็นลำดับต้น เพราะการศึกษาของพลเมืองสามารถนำพาประเทศสู่ความเจริญก้าวหน้าได้ด้วยข้อความที่ปรากฏดังนี้ “นับตั้งแต่ได้ตั้งคณะรัฐบาลซึ่งมีข้าพเจ้าเป็นนายกรัฐมนตรี ทุก ๆ ครั้งที่ข้าพเจ้ามาร่วมงาน ข้าพเจ้ามาด้วยดวงใจอันเต็มเปี่ยมไปด้วยความหวังในอนาคตของชาติ...ทุกท่านได้เห็นแล้วว่าข้าพเจ้าสนใจในการศึกษามากเพียงไร นอกจากการตั้งสภาการศึกษาแห่งชาติ และการทำแผนและโครงการการศึกษา”

- การเสนอสารที่สร้างสรรค์ด้วยการเปรียบเทียบ เพราะรัฐบาลให้ความสำคัญกับการพัฒนาทั้งด้านการศึกษาและเศรษฐกิจเพื่อให้สอดคล้องกัน และการเปรียบเทียบ “ครูเสมือนเรือจ้าง” ขอให้ครูนำความรู้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจ และกลยุทธ์ต่อมาคือ การยกตัวอย่างประกอบด้วยข้อมูลตัวเลขงบประมาณกระทรวงศึกษาธิการที่มากที่สุดด้วยจำนวน 1,137 ล้านบาท เพราะตั้งแต่หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง การศึกษาของไทยยังคงไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควรจะเป็น

สำหรับประเด็นของคำปราศรัยนี้คือ รัฐบาลนี้ให้ความสำคัญในการปรับปรุงการศึกษา อยากขอความร่วมมือกับครูอาจารย์ที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการอบรมเยาวชน ขณะเดียวกันสังคมไทยยังพบปัญหาในการพัฒนาด้านศึกษาน้อย คนไทยยังขาดการศึกษา ขาดผู้เชี่ยวชาญ ช่างในอีกหลาย ๆ สาขา รัฐบาลตั้งใจที่จะพัฒนาการศึกษาเพื่อรองรับการวางแผนการพัฒนาด้านเศรษฐกิจต่อไป ดังนั้น ครูจึงมีความสำคัญในการสร้างชาติสร้างอนาคต

คำแถลงการณ์

คำแถลงการณ์ที่ปรากฏในปี พ.ศ. 2504 นั้นพบคำแถลงการณ์ห้าครั้ง หนึ่งในแถลงการณ์นั้นคือ การกบฏทรยศต่อประเทศชาติในวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2504 (หลวงวิจิตรวาทการ, 2505, น. 491-495) โดยนายกรัฐมนตรีเลือกใช้กลยุทธ์สารเพื่อเผยแพร่ข่าวสารต่อประชาชน ดังนี้

- กลยุทธ์แบบชัดเจนของเนื้อหา เนื่องจากผู้นำได้มุ่งเข้าประเด็นการบ่อนทำลายชาติของผู้ต้องหาตั้งแต่ในช่วงต้นของการแถลงการณ์ด้วยข้อความว่า “ด้วยตามที่ได้ประชาชนได้ทราบอยู่ แล้วถึงเรื่องการกระทำอันเป็นกบฏทรยศต่อประเทศชาติโดยบุคคลหมู่หนึ่ง...ในที่สุดได้ทำการจับกุม

นายครอง จันดาวงศ์” เพื่อให้ประชาชนเข้าใจนโยบายของรัฐบาลอย่างแท้จริงเกี่ยวกับการจับกุมกบฏที่ขยายลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญในสังคม ณ ขณะนั้น

- กลยุทธ์สารที่กระตุ้นอารมณ์ ด้วยข้อความ “รัฐบาลได้เผชิญกับเหตุการณ์นี้ด้วยความเศร้าสลดใจเป็นอย่างยิ่ง อันที่จริงแต่ก่อนมาก็ได้เคยมีหลายกรณีที่บุคคลกระทำการร้ายทำลายความสงบสุขของชาติ ด้วยความมักใหญ่ใฝ่สูงทางการเมืองหรือด้วยเรื่องลัทธิคอมมิวนิสต์ แต่เท่าที่เป็นมาแล้วยังไม่ร้ายแรงถึงขนาดขยายชาติขยายประเทศเหมือนครั้งนี้”

ประเด็นในการแถลงการณ์ครั้งนี้คือ การจับกุมผู้การก่อกบฏ คนที่เลื่อมใสในลัทธิคอมมิวนิสต์ และต้องการล้มล้างรัฐบาลและสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยการก่อตั้งสมาคมว่าสามัคคีธรรม โดยข้อหา การพยายามสอนให้ชาวตะวันออกเฉียงเหนือเข้าใจว่าเป็นคนลาวที่โดนประเทศไทยยึดครองกดขี่ไว้ได้อำนาจ ซึ่งดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้ทางรัฐบาลให้ความสนใจเป็นพิเศษเสมออย่างการตัดถนนหนทางก็ทำที่ภาคนี้มากกว่าภาคอื่น เพราะเป็นภาคที่มีพลเมืองมาก รัฐจึงใช้มาตรา 17 และโดยมติคณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรีมีคำสั่งให้ประหารชีวิตเพื่อรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของราชอาณาจักรและราชบัลลังก์

กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร

รอบปีที่สามของการดำรงตำแหน่งผู้นำสูงสุดของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในปี พ.ศ. 2504 การปราศรัยพบจำนวน 33 ครั้ง ปรากฏชัดว่าการปราศรัยยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสื่อสารกับประชาชนด้วยการเปิดกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่หลากหลายมากกว่าช่องทางการสื่อสารอื่น อาทิ โอกาสวันปีใหม่ การเปิดอาคารกระทรวงการต่างประเทศ การเปิดประชุมพัฒนานักบริหารพิธีเปิดทางหลวงสายพิษณุโลก-หล่มสัก วันอนามัยโลก พิธีเปิดถนนเพชรบุรี วันรัฐธรรมนูญและวันสิทธิมนุษยชน เป็นต้น การกล่าวคำปราศรัยเป็นการสื่อสารของผู้นำในการถ่ายทอดประเด็นต่างๆสู่สาธารณชน เนื่องด้วยการปราศรัยคงเป็นช่องทางการสื่อสารที่ไม่เป็นพิธีการมากนัก มีความยืดหยุ่นในการถ่ายทอด สามารถสร้างสร้างความใกล้ชิดกับกลุ่มเป้าหมายได้บ่อย จึงทำให้เกิดการยอมรับในตัวผู้ส่งสารและประเด็นที่ต้องสร้างการรับรู้ได้ง่าย

สำหรับการแถลงการณ์ของผู้นำทหารจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ปรากฏแถลงการณ์จำนวนห้าโอกาส เช่น สภาร่างรัฐธรรมนูญเริ่มงานร่างรัฐธรรมนูญ การกบฏทรยศต่อประเทศชาติงบประมาณประจำปี พ.ศ. 2505 เป็นต้น จากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า จอมพลสฤษดิ์เลือกใช้กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสารด้วยการแถลงการณ์ในประเด็นที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง การต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ด้านงบประมาณของชาติ เป็นต้น ซึ่งเป็นหัวข้อที่นายกรัฐมนตรีให้ความสำคัญอย่างมากและต้องการความร่วมมือจากผู้รับสาร ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจคือ เงื่อนไขในการเลือกใช้ช่องทางนี้คือ มิติด้านการเงิน และการเมืองซึ่งเป็นประเด็นที่มีความอ่อนไหวที่ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างสังคม

ทั้งประเทศ ผนวกกับลักษณะของคำแถลงการณ์จะเป็นถ้อยคำที่เป็นทางการเพื่อสร้างความเข้าใจอย่างชัดเจนแก่ผู้รับสาร

ปี พ.ศ. 2505

กลยุทธ์เนื้อหาสาร

สุนทรพจน์

สำหรับปีที่สี่ของการดำรงตำแหน่งนาวารัฐไทยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยังเลือกกล่าวสุนทรพจน์ในงานเลี้ยงอาหารค่ำเป็นเกียรติแก่เจ้าสุวรรณหงษ์มา นายกรัฐมนตรีแห่งราชอาณาจักรลาว เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2505 (ไม่ปรากฏ, 2505, น. 307-310)

- กลยุทธ์สารเชิงบวก สารในช่วงต้นด้วยกลยุทธ์เชิงบวกที่ได้มีโอกาสต้อนรับผู้นำแห่งลาว “ข้าพเจ้ามีความยินดีเป็นอันมากที่ได้มีโอกาสต้อนรับท่านนายกรัฐมนตรีในค่ำวันนี้ ...ข้าพเจ้ามีความยินดีที่ท่านได้มาเยือนเยียนเรา และขอต้อนรับท่านด้วยความเต็มใจ ทั้งในฐานะที่เป็นอาคันตุกะผู้มีเกียรติ และเป็นหัวหน้ารัฐบาลเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิด”

- กลยุทธ์เนื้อหาสารแบบกล่าวให้เห็นภาพบรรยากาศ ภาพบรรยากาศของสองประเทศเหมือนเพื่อนบ้าน “ประเทศชาติลาวและไทยจะต้องพึ่งพาอาศัยและร่วมมือกัน...ก็ย่อมจะมีผลกระทบกระเทือนถึงความเป็นอยู่ของอีกฝ่ายหนึ่งโดยไม่ต้องสงสัยเปรียบเสมือนชาวบ้านซึ่งอยู่ในละแวกเดียวกัน”

- กลยุทธ์สารเชิงบวกที่ประเทศไทยปรารถนาดีต่อประเทศลาว ซึ่งเป็นการสร้างสารที่น่าประทับใจ สร้างความปิติแก่คนไทยว่าเป็นชาติที่มีมิตรจิตต่อนานาประเทศ “นับตั้งแต่วาระที่ราชอาณาจักรลาวได้รับสิทธิเป็นเอกราชสมบูรณ์ รัฐบาลและประชาชนชาวไทยมีความปิติยินดี และให้ความร่วมมือเกื้อหนุนเท่าที่สามารถจะกระทำได้ ฝ่ายไทยมิได้มีเจตนาแสวงหาประโยชน์จากประเทศลาวแต่ประการใด” (ไม่ปรากฏ, 2505, น. 307-310)

ประเด็นของการกล่าวสุนทรพจน์ของผู้นำ คือ ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสองประเทศในการพึ่งพาอาศัยและการให้ความร่วมมือในทุกด้าน ขณะเดียวกันประเทศไทยมีปรารถนาที่ดีกับประเทศลาว พร้อมช่วยแก้ปัญหาให้อาณาจักรลาวกลับสู่ความสันติจากปัญหาภายในประเทศ โดยที่ไทยเข้าร่วมในสัญญาระหว่างประเทศ เพื่อเคารพต่อเอกราชและไม่แทรกแซงกิจการภายในเอกราชของลาว

คำปราศรัย

คำปราศรัยของปี พ.ศ. 2505 พบว่านายกรัฐมนตรีเลือกใช้ช่องทางนี้เป็นเครื่องมือหลักในการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายโดยมีจำนวน 58 คำปราศรัย และหนึ่งในคำปราศรัยเหล่านั้นพบการ

ปราศรัยในวันรัฐธรรมนูญและวันสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2505 (ไม่ปรากฏ, 2507, น. 841-842)

- กลยุทธ์เนื้อหาสารด้วยการอ้างอิงบุคคลโดยกล่าวถึงสถาบันกษัตริย์ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงพระมหากษัตริย์บุคคลซึ่งเป็นที่รักของคนไทยทั้งชาติที่ท่านได้พระราชทานรัฐธรรมนูญโดยจอมพลสฤษดิ์ปรารถนาให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของวันรัฐธรรมนูญด้วยข้อความที่ว่า “เป็นวันที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 7 ได้ประกาศพระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย”

- กลยุทธ์การยกตัวอย่างเหตุการณ์ การปฏิวัติเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 ต้องยกเลิกรัฐธรรมนูญที่เคยใช้ในเวลานั้น และประกาศใช้รัฐธรรมนูญชั่วคราวเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของรัฐธรรมนูญที่สอดคล้องและเป็นประโยชน์แก่ประชาชนคนไทย กลยุทธ์เนื้อหาสารแบบชัดเจน เพราะจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ต้องการให้ประชาชนเข้าใจถึงความล่าช้าในการร่างรัฐธรรมนูญ โดยการโน้มน้าวใจผู้รับสารด้วยข้อความ “ขณะนี้สภาร่างรัฐธรรมนูญกำลังร่างรัฐธรรมนูญอย่างรอบคอบ เพื่อให้ร่างรัฐธรรมนูญเป็นไปโดยการพิจารณาอย่างกว้างขวาง ก็ได้มีคณะกรรมการระดับรับฟังมติของมหาชนเพื่อนำความคิดเห็นนั้นมาใช้ประโยชน์ประกอบร่างรัฐธรรมนูญให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งอาจต้องใช้เวลา”

สาระในการเผยแพร่สารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ คือ ความสำคัญของวันที่ 10 ธันวาคม เพราะเป็นวันที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาล 7 ได้ประกาศพระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และเป็นวันที่สมัชชาสหประชาชาติประกาศปฏิญญาสากลขึ้นให้ถือว่าเป็นวันสิทธิมนุษยชน โดยเน้นว่านายกรัฐมนตรีพยายามอย่างยิ่งที่จะให้รัฐธรรมนูญมีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ของประเทศ ขณะนี้สภาร่างรัฐธรรมนูญกำลังร่างรัฐธรรมนูญอย่างรอบคอบซึ่งอาจต้องใช้เวลา ส่วนวันสิทธิมนุษยชนนั้นต้องยอมรับนับถือเกียรติศักดิ์ของตน หลักสิทธิของมนุษย์ ผู้นำให้คำมั่นแก่พี่น้องประชาชนว่าตนจะปฏิบัติบำเพ็ญเพื่อรักษาเอกราช เสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศ

คำแถลงการณ์

ปี พ.ศ. 2505 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เลือกใช้คำแถลงการณ์เพียงสามครั้ง ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ คำแถลงของนายกรัฐมนตรีต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญเรื่องแถลงการณ์ร่วมของรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ และรัฐมนตรีต่างประเทศไทยเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงและความปลอดภัยของประเทศไทย-สหรัฐฯ เมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2505 (ไม่ปรากฏ, 2507, น. 592-598) เป็นแถลงการณ์ที่ค่อนข้างยาวโดยใช้กลยุทธ์ดังนี้

- กลยุทธ์เนื้อหาสารแบบชัดเจน โดยที่ผู้นำรัฐมุ่งประเด็นในด้านการรักษาความมั่นคงและปลอดภัยของประเทศชาติในช่วงต้น เพราะหัวข้อดังกล่าวนี้จะส่งผลกระทบต่อความอยู่และความ

ปลอดภัยของประชาชนภายในประเทศเป็นมิติที่มีความอ่อนไหว “ข้าพเจ้าต้องขอขอบคุณต่อที่ประชุมของสภานี้เป็นอย่างมากที่ได้กรุณาให้โอกาสพิเศษแก่ข้าพเจ้าได้แถลงให้สภาฯ ทราบถึงผลการปฏิบัติงานของรัฐบาลนี้ในด้านการรักษาความมั่นคงและความปลอดภัยของประเทศชาติ แต่เนื่องจากเป็นเรื่องสำคัญและเรื่องใหญ่ เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัยและความเป็นความตายของประเทศชาติ”

- กลยุทธ์การยกปรากฏการณ์การขยายลัทธิคอมมิวนิสต์มาประกอบ เพื่อแสดงให้เห็นผู้รับสารตระหนักถึงประเด็นที่รัฐบาลมุ่งความสำคัญด้านความมั่นคงและปลอดภัยของชาติ เพื่อสร้างการรับรู้ในสารได้เป็นอย่างดี “สถานการณ์โดยทั่วไปในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นับตั้งแต่ฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามห์หรือเวียดนามเหนือประสบชัยชนะในการรบใหญ่ที่เดียนเบียนฟูในปี พ.ศ. 2497....เป็นขยายลงมาถึงเส้นขนานที่ 17 และเขตแดนของราชอาณาจักรลาวทางภาคเหนือ”

- การนำเสนอสารอย่างสร้างสรรค์ด้วยนาสุภาชิตมากแล้ว โดยกล่าวว่า “เอกราชของชาติมีความสำคัญยิ่งเหนือกว่าสิ่งอื่นใด จึงควรจะได้ถือสุภาชิตว่า กันดีกว่าแก้ไว่ก่อน” เนื่องจากรัฐบาลได้เข้าเป็นภาคีในองค์การที่มีสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันกับมิตรประเทศอื่นที่มีอุดมการณ์ร่วมกันในฝ่ายเสรีประชาธิปไตย หรือ สปอ.

ประเด็นกล่าวคือ การรุกรานของลัทธิคอมมิวนิสต์ในรอบหนึ่งปีี่สถานการณ์ทั่วไปของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีสภาวะฉุกเฉิน ส่วนประเทศไทยก็ถูกรุกรานจากการยึดเอกราชและการจับกุมกบฏได้ เพื่อให้การต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ของไทยประสบผลสำเร็จ รัฐบาลจึงเข้าไปเป็นภาคีองค์การสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันกับประเทศอื่นที่เป็นฝ่ายเสรีประชาธิปไตย

กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร

ในปี พ.ศ. 2505 การกล่าวสุนทรพจน์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ปรากฏเพียงสองโอกาสเท่านั้น คือ งานเลี้ยงอาหารค่ำเป็นเกียรติแก่เจ้าสุวรรณหงษ์มา นายกรัฐมนตรีแห่งราชอาณาจักรลาว และพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารถาวรของสมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย โดยช่องทางการสื่อสารด้วยการกล่าวสุนทรพจน์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พบว่าเป็นช่องทางการในการสร้างความสัมพันธ์กับนานาชาติ และองค์กรสื่อมวลชน ซึ่งเป็นกลยุทธ์ช่องทางที่สร้างการยอมรับ เพราะลักษณะของคำกล่าวสุนทรพจน์นั้นมีลักษณะจรรโลงใจในโอกาสพิธีการที่สำคัญโดยทางผู้ปกครองต้องการสานสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มเป้าหมายทางการเมือง ดังนั้น สามารถสร้างความสนใจและขอความร่วมมือได้เป็นอย่างดี

นายกรัฐมนตรียังใช้ช่องทางการกล่าวปราศรัยเป็นช่องทางหลักที่มากกว่าการสื่อสารในช่องทางอื่นจำนวน 58 คำปราศรัย ใน พ.ศ. 2505 ปรากฏการปราศรัย เช่น การคำขวัญเพื่อนักเรียน นายร้อยตำรวจรุ่นที่ 18 คำกล่าวเปิดในกองปราบปรามกรมตำรวจ วันอนามัยโลก พิธีต้อนรับนายทหารช่างของสหรัฐอเมริกา โอกาสเปิดสำนักงานใหญ่ขององค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่ง

ประเทศไทย และวันรัฐธรรมนูญและวันสิทธิมนุษยชน เป็นต้น ด้วยลักษณะช่องทางการสื่อสารของคำปราศรัยที่มีความยืดหยุ่น ไม่ยึดกับประเด็นหัวข้อที่แน่นอนจนเกินไปนัก การสื่อสารที่ไม่เป็นพิธีการจึงทำให้จอมพลสฤษดิ์เลือกใช้ช่องทางนี้ในการเผยแพร่ข้อมูลและพบปะกับประชาชนได้หลายโอกาส สามารถสร้างการรับทราบในสารและก่อให้เกิดพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายตามที่ผู้นำต้องการได้ เพราะรูปแบบการสื่อสารที่สามารถปรับให้เหมาะกับประชาชนแต่ละท้องถิ่นและบริบทในแต่ละภูมิภาค

ปี พ.ศ. 2505 ปรากฏคำแถลงการณ์จำนวนสามครั้งคือ คำแถลงการณ์ของรัฐมนตรีต่างประเทศกับสหรัฐอเมริกา คำแถลงต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญเรื่องแถลงการณ์ร่วมฯ ไทยและสหรัฐอเมริกา และงบประมาณประจำปี พ.ศ. 2506 จากคำแถลงการณ์ของนายกรัฐมนตรีพบว่า ช่องทางการสื่อสารนี้ยังเป็นหัวเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความมั่นคงและความปลอดภัยของประเทศ ไทย ซึ่งผลการศึกษาปรากฏเหมือนกับปีก่อนหน้านี้ คือ เพื่อให้ประชาชนรับทราบ เข้าใจและต้องการความร่วมมือในเรื่องการปกครองจากการขยายลัทธิคอมมิวนิสต์ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทิศทางโครงสร้างการเมืองของไทย และมีมิติด้านการเงินเศรษฐกิจของประเทศ ผู้นำจึงต้องชี้แจงอย่างชัดเจนจึงเลือกการสื่อสารทางช่องทางดังกล่าว

ปี พ.ศ. 2506

กลยุทธ์เนื้อหาสาร

สุนทรพจน์

ปี พ.ศ. 2506 พบว่าจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้กล่าวสุนทรพจน์เพียงหนึ่งครั้งเท่านั้น คือ ในโอกาสเป็นประธานทำพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารหอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2506 (ไม่ปรากฏ, 2507, น. 1279-1292) โดยเลือกกลยุทธ์สารดังนี้

- การอ้างเหตุการณ์ประกอบร่วมกับกลยุทธ์การอ้างอิงบุคคลอื่นเป็นที่เคารพของผู้รับสาร เมื่อครั้งที่พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้สนับสนุนการศึกษาของประชาชน และพระราชทานก่อตั้งหอสมุดพระนครร่วมกับกลยุทธ์การอ้างอิงพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่สามารถสร้างการรับสารได้ง่าย เพราะคนไทยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ “เมื่อพูดถึงเรื่องหอสมุดแห่งชาติ ข้าพเจ้าไม่อาจที่จะเว้นกล่าวถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราชเสียมิได้ พระองค์จักส่งเสริมการศึกษาของประชาราษฎร์ในรัชสมัยของพระองค์ ยิ่งพระราชทานกำเนิดหอสมุดสำหรับพระนครขึ้น” และ

- กลยุทธ์เนื้อหาสารแบบชัดเจน เพื่อให้เข้าใจง่ายตามเป้าประสงค์ของผู้ปกครองที่ต้องการให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการอ่านหนังสือเพื่อการพัฒนาประเทศในทุกด้านที่สอดคล้องตามแถลงนโยบายที่ได้วางไว้ “การจัดสร้างอาคารหอสมุดแห่งชาติขึ้น ก็เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศชาติในด้านสร้างคน พัฒนาคนให้มีความรู้ เพราะความรู้ของประชาชนจะมีได้ก็ต้อง

มาจากการศึกษาอบรมสั่งสอนผู้ที่จัดการอบรมสั่งสอนได้ต้องมีความรู้ บุคคลที่จะมีความรู้ต้องอาศัย คำรับคำร่ำที่รวบรวมสะสมไว้ ซึ่งอยู่ที่หอสมุดแห่งชาติ ซึ่งเป็นสถาบันที่จะสะสมสรรพวิทยาการของชาติ” และ “การอ่านหนังสือของประชาชนยังเป็นการชี้ให้ทราบมาตรฐานความรู้ของพลเมืองว่าอยู่ในระดับใด และรัฐบาลส่งเสริมประชาชนพลเมืองทั้งประเทศได้มีโอกาสยกฐานะตัวเองให้สูงขึ้นด้วยการอ่าน”

สำหรับประเด็นที่รัฐบาลสนับสนุนการศึกษาของเยาวชน โดยการพัฒนาการจัดสร้าง อาคารหอสมุดแห่งนี้ขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศในการสร้างคน พัฒนาคณะทุกระดับชั้นให้มีความรู้โดยอาศัยคำร่ำหนังสือดังกล่าวที่มีอยู่ที่หอสมุดแห่งชาติ

คำปราศรัย

การกล่าวคำปราศรัยในปี พ.ศ. 2506 ของนายกรัฐมนตรีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ปราศรัยถึง 106 ครั้ง ซึ่งหนึ่งนั้นคือ คำปราศรัยต้อนรับผู้นำกลุ่มชานาทั่วประเทศในวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2506 (ไม่ปรากฏ, 2507, น. 1087-1090)

- กลยุทธ์เนื้อหาด้วยวิธีกระตุ้นด้วยอารมณ์ที่ปลอบปล้ำยินดี ที่กลุ่มชานามาเยี่ยม และดีใจที่การจัดตั้งกลุ่มชานาประสบผลสำเร็จ เพราะผู้รับสารจะรับสารได้อย่างดีผู้ส่งสารแสดงถึงอารมณ์ดีใจที่แท้จริง สามารถสร้างความประทับใจแก่ผู้รับสารได้ “ข้าพเจ้าต้องขอบใจที่ท่านทั้งหลาย ได้พากันระลึกถึงและมาเยี่ยมคำนับข้าพเจ้าในวันนี้ ข้าพเจ้าขอต้อนรับทุกท่านด้วยความปลอบปล้ำยินดีและดีใจเป็นอันมากที่กิจการในการจัดตั้งกลุ่มชานาของกรมการข้าวได้รับความนิยมนิยมเลื่อมใส”

- กลยุทธ์เสนอสารด้วยความชัดเจนร่วมกับกลยุทธ์สารที่สร้างสรรค์ เนื้อความที่ชัดเจนถึงความสำคัญของข้าว เนื่องจากข้าวสามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร และเป็นอาหารหลักของคนไทยร่วมกับกลยุทธ์สารที่สร้างสรรค์ด้วยการเปรียบเทียบ “นอกจากข้าวจะเป็นสินค้าออกที่สำคัญ คือทำรายได้ให้แก่ประเทศมากที่สุดแล้ว ยังเป็นอาหารหลักที่เราชาวไทย ตลอดจนชาวโลกบางส่วนได้ใช้ หุงหารับประทานกันเป็นประจำ ท่านเป็นท้องของชาติ เป็นกระดูกสันหลังของประเทศ”

พบว่าสาระสำคัญของการกล่าวปราศรัยคือ ความสำเร็จในการจัดตั้งกลุ่มชานาของกรมการข้าวที่มีสมาชิกจำนวน 200 กลุ่มแล้ว และรัฐบาลหวังใฝ่ฝันชานาให้ได้รับความสุขสบายและให้ได้รับผลผลิตสูงขึ้น เพราะเป็นคนหนุ่มมากของประเทศและสินค้าส่งออกที่ทำรายได้แก่ประเทศมากที่สุดคือการส่งออกข้าว การส่งเสริมของรัฐบาลคือการสร้างเขื่อนกั้นน้ำชลประทาน แนะนำการใช้ปุ๋ย การตั้งสหกรณ์รับซื้อข้าวให้ทุน รวมถึงความหวังใฝ่ฝันสุขภาพอนามัยของประชาชน

และนอกจากนี้ผลผลิตก็อันเกิดจากหยาดเพ็ญและแรงงานของท่านคือข้าว นอกจากจะเป็น
สินค้าออกที่สำคัญ คือทำรายได้ให้แก่ประเทศมากที่สุดแล้ว ยังเป็นอาหารหลักที่เราชาว
ไทย ตลอดจนชาวโลกบางส่วน ได้ใช้หล่อเลี้ยงประทานครึ่งเป็นประจําอีกด้วย จึงเท่า
กับท่านเป็นท้องของชาติ เป็นกระดูกสันหลังของประเทศ กษัตริย์บาลปฎิวัตินี้จึงได้

เสนอสารด้วยความ
ชัดเจนถึงความสำคัญ
ของข้าวร่วมกับกลยุทธ์
สารที่สร้างสรรค์ด้วย
การเปรียบเทียบ

ภาพที่ 6.4 กลยุทธ์สารผ่านการปราศรัยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ปี พ.ศ. 2506

คำแถลงการณ์

ปี พ.ศ. 2506 ปรากฏคำแถลงการณ์เพียงครั้งเดียวเท่านั้นคือ คำแถลงในการเสนอร่าง
พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมประจำปีงบประมาณ 2506 ด้วยกลยุทธ์เนื้อหาสาร ดังนี้

- กลยุทธ์สารที่ชัดเจน เข้าสู่ประเด็นที่ต้องการเสนองบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมไปในที่
สภาฯ “ในการเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมประจำปีงบประมาณ 2506...
เพื่อให้หน่วยราชการบางหน่วยได้มีเงินใช้จ่ายเพิ่มเติมในการดำเนินตามนโยบายของรัฐบาล”

- กลยุทธ์ด้วยการใช้ตัวเลขมาประกอบ ในการกล่าว “รัฐบาลสามารถทำเงินได้เกินกว่า
ที่ประมาณไว้จำนวนหนึ่ง เมื่อรวมเข้ากับงบประมาณรายจ่ายประจำปีที่เหลือใช้ปีนั้นแล้วจำนวน 500
ล้านบาท เงินจำนวนนี้ทางรัฐบาลได้สะสมไว้เป็นเงินคงคลัง....จากรายงานครั้งล่าสุดเมื่อเดือน
กุมภาพันธ์นี้มียอดเงินคือ 1,588 ล้านบาท”

- กลยุทธ์สารที่ชัดเจน ช่วงท้ายของคำแถลงการณ์ย้ำอีกครั้งอย่างตรงไปตรงมาถึงสาเหตุ
ในการเสนองบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม “ข้าพเจ้าใคร่ขอเรียนเน้นไว้อีกครั้งว่า การเสนอร่าง
พระราชบัญญัติงบประมาณครั้งนี้ มีจุดประสงค์ที่จะนำเงินมาใช้แต่กิจการอันจะเป็นประโยชน์”

สำหรับประเด็นในการกล่าวแถลงการณ์คือ รัฐบาลเสนองบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม
ครั้งนี้เนื่องจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นพร้อมกัน 2 ประการคือ ด้านความจำเป็นที่จะต้องใช้จ่ายเงินจาก
มหาวาตภัยในภาคใต้และเหตุการณ์ทางด้านชายแดน และด้านกำลังเงินรายได้ที่ได้รับสูงกว่าประมาณ
ไว้จากที่รัฐบาลได้สะสมกันมามียอดเงิน 1,588 ล้านบาท และรายได้ของปีนี้มีแนวโน้มที่รัฐมีรายได้ไม่
น้อยกว่า 200 ล้านบาท ดังนั้นเมื่อมีกำลังเงินมากเพียงพอจึงสมควรนำเงินไปใช้จ่ายในกิจการที่จำเป็น

กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร

ก่อนการออกสัญจรของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2506 ตลอด
ในปีเดียวกันนั้นปรากฏการกล่าวสุนทรพจน์เพียงหนึ่งครั้งเท่านั้น คือ ในโอกาสเป็นประธานทำพิธีวาง
ศิลาฤกษ์อาคารหอสมุดแห่งชาติ ท่าवासกรี เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2506 นอกจากสุนทรพจน์เป็น
ช่องทางการสื่อสารในมิติทางด้านการเมืองเพื่อการต่อต้านระบอบคอมมิวนิสต์ในไทยหรือประเด็นด้าน

ความสัมพันธ์กับต่างประเทศแล้ว ยังเป็นช่องทางการสื่อสารในด้านการศึกษาของพลเมือง แต่อย่างไรก็ตาม ช่องทางของการกล่าวสุนทรพจน์คงปรากฏในงานที่มีความสำคัญ เป็นทางการที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือของหัวเรื่องของการสุนทรพจน์ได้เป็นอย่างดี

ในปี พ.ศ. 2506 การทำหน้าที่นายกรัฐมนตรีของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ปรากฏการกล่าวคำปราศรัยมากกว่าในทุกปีที่ผ่านมาและยังเป็นช่องทางหลักในการพบปะกับประชาชนมากกว่าช่องทางอื่น ซึ่งพบว่ามี การปราศรัยจำนวน 106 ครั้ง อาทิ วันอนุตุนิยมวิทยาโลก การเปิดตึกสภาการค้า การเปิดการสัมมนาทางวิชาการเรื่องประชากรของประเทศไทย วันอนามัยโลก และการเปิดตึกทำนุผู้หญิงวิจิตรวาทา เป็นต้น ด้วยลักษณะของการปราศรัยเป็นการสื่อสารที่ไม่เป็นพิธีการมากนัก เป็นการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดและการให้คำแนะนำของผู้ส่งสารเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติ และเป็นเครื่องมือการสื่อสารในหัวข้อที่หลากหลายตามโอกาสต่าง ๆ จึงสร้างการรับรู้ ยอมรับและน่าเชื่อถือได้เป็นอย่างดีแก่ประชาชน นอกจากจอมพลสฤษดิ์เลือกใช้การปราศรัยในการเผยแพร่กับพลเมืองในวันสำคัญประจำปี ยังมีประเด็นที่น่าสนใจคือ จอมพลสฤษดิ์เลือกใช้การปราศรัยในการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายในทางการเมืองด้วยการปราศรัยกับประชาชนทั้งจังหวัดกาฬสินธุ์ สกลนคร นครพนม ขอนแก่น ระนอง ภูเก็ต กระบี่ นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา นราธิวาส ยะลา เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ส่วนคำปราศรัยต้อนรับผู้นำกลุ่มชาวนาทั่วประเทศในวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2506

สำหรับปีสุดท้ายก่อนการอสัญกรรมของนายกรัฐมนตรีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้แถลงการณ์เพียงหนึ่งครั้งเท่านั้นคือ คำแถลงในการเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมประจำปีงบประมาณ 2506 เมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2506 ซึ่งยังช่องทางการสื่อสารกับกลุ่มหมายในเรื่องด้านการเงินเช่นเดิม ด้วยลักษณะของคำแถลงการณ์จะเป็นการสื่อสารด้วยถ้อยคำที่เป็นทางการและมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจในรายละเอียดเกี่ยวกับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2506 ที่ชัดเจนอย่างตรงไปตรงมา ดังนั้น ในมิติการเงินนายกรัฐมนตรีจึงเลือกใช้คำแถลงการณ์ในการสื่อสารกับรัฐสภาและประชาชน

6.4 พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์

การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับนโยบาย แผนการ ปฏิบัติงานต่าง ๆ จากผู้ปกครองไปสู่พลเมือง โดยต้องคำนึงถึงกลยุทธ์เนื้อหาและช่องทางการสื่อสาร เพื่อให้กระบวนการดังกล่าวนั้นประสบความสำเร็จ ซึ่ง พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ มีกลยุทธ์สารและช่องทาง ดังนี้

ตารางที่ 6.3

สรุปกลยุทธ์เนื้อหาสาระผ่านช่องทางการสื่อสารของพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์

เอกสาร	พ.ศ.	พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์
แถลงนโยบาย	2523	1) กระตุ้นด้วยอารมณ์ 2) กลยุทธ์ชัดเจน
	2526	1) กลยุทธ์สารแบบชัดเจน 2) กระตุ้นด้วยอารมณ์
	2529	1) กลยุทธ์สารแบบชัดเจน 2) กลยุทธ์สารแบบชัดเจน
สุนทรพจน์	2523	1) การกระตุ้นด้วยอารมณ์ 2) กลยุทธ์สารชัดเจน 3) สารแบบเชิงบวก
	2524	1) การอ้างอิงด้วยผู้นำประเทศญี่ปุ่น
	2525	1) กลยุทธ์การอ้างอิงบุคคล (จอมพลสฤษดิ์) 2) กลยุทธ์สารเชิงบวก
	2527	1) สารเชิงบวก 2) การยกตัวอย่างขององค์ประกอบการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ และลักษณะความเป็นชนชาติไทยมาประกอบ 3) สารเชิงบวก
	2528	1) กลยุทธ์สารเชิงบวก 2) สารแบบชัดเจน 3) เสนอสารโดยนัย
	2529	1) สารแบบชัดเจน 2) การยกตัวอย่างกิจกรรม 3) สารเชิงบวก 4) ยกตัวอย่างของการร่วมมือจากฝ่ายเอกชนประกอบ
	2530	1) สารแบบชัดเจน 2) การยกเหตุการณ์ตอนกลางปี พ.ศ. 2524 3) สารเชิงบวก
คำปราศรัย	2531	1) การยกเหตุการณ์เมื่อครั้งโซเวียตเข้ามาช่วยเหลือด้วยการลดแรงกดดัน 2) กลยุทธ์สารเชิงบวก
	2523	1) สารแบบชัดเจน 2) กระตุ้นด้วยอารมณ์
	2524	1) สารแบบชัดเจน 2) การกลุ่มอ้างอิง (ส.ส.จ.ราชบุรี)
	2525	1) สารที่ชัดเจนร่วมกับการยกพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประกอบ 2) การยกพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประกอบ 3) กระตุ้นด้วยอารมณ์
	2526	1) กลยุทธ์สารเชิงบวก
	2527	1) ภาพประกอบที่มีความชัดเจน 2) สารเชิงบวกร่วมกับการอ้างอิงบุคคลสำคัญอย่างผู้นำจากประเทศมหาอำนาจ 2) สารเชิงบวกร่วมกับการอ้างอิงถึงบุคคลสำคัญอันเป็นที่รักของคนไทย
	2528	1) เนื้อหาแบบชัดเจน 2) สารแบบชัดเจน 3) เสนอสารเชิงลบ
	2529	1) สารแบบชัดเจน 2) สารเชิงบวก
	2530	1) การกระตุ้นอารมณ์ 2) เสนอสารด้านเดียวและสองด้าน
	2531	1) กระตุ้นด้วยอารมณ์ 2) การสรุปโดยนัย

ปี พ.ศ. 2523

กลยุทธ์เนื้อหาสาร

คำแถลงนโยบาย

กลยุทธ์เนื้อหาสารที่ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เลือกใช้ในการแถลงนโยบายในวาระแรก ([http:// librarymb.parliament.go.th/library](http://librarymb.parliament.go.th/library), 2558) ดังนี้

- กลยุทธ์กระตุ้นด้วยอารมณ์ ด้วยการตระหนักถึงภาระอันยิ่งใหญ่ของผู้ดำรงตำแหน่งสูงสุดนับต่อจากนี้ ด้วยถ้อยคำอ่อนน้อมถ่อมตน เพื่อให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกที่เห็นอกเห็นใจในการเสียสละในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำประเทศ ด้วยข้อความ “เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2523 รัฐสภาอันทรงเกียรติแห่งนี้ได้เสนอให้กระผมดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี กระผมจำต้องน้อมรับไว้ด้วยความเสงี่ยมเจียมตนเป็นที่สุดเพราะรู้ตัวว่าต้องรับภาระใหญ่หลวงนี้ โดยมีได้เตรียมตัวเตรียมใจมาก่อนเลย”

- กลยุทธ์ชัดเจนถึงปรัชญาในการปฏิบัติหน้าที่ผู้ปกครอง เพื่อให้ทุกฝ่ายหมดข้อสงสัยที่ปราศจากผลประโยชน์ ด้วยเนื้อความที่ว่า “มีสิ่งหนึ่งที่กระผมเชื่อว่าเป็นปัจจัยสำคัญและจำเป็นที่สุดในการบรรลุเป้าหมายของการบริหารนั้นก็คือ ประสิทธิภาพและความซื่อสัตย์สุจริตต่อประชาชน และต่อผลประโยชน์ของประเทศ”

โดยมีสาระของการแถลงนโยบายในสมัยแรกของการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ที่เน้นเป้าหมายคือ การยกระดับมาตรฐานและความเป็นอยู่ของประชาชนให้สูงขึ้นและการเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ ส่วนนโยบายที่ผู้นำได้แถลงคือ ด้านการเมืองและการบริหาร ด้านการป้องกันประเทศ ด้านการต่างประเทศ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2523 รัฐสภาอันทรงเกียรติแห่งนี้ ได้เสนอให้กระผมดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี กระผมจำต้องน้อมรับไว้ด้วยความเสงี่ยมเจียมตนเป็นที่สุด เพราะรู้ตัวว่าต้องรับภาระใหญ่หลวงนี้ โดยมีได้เตรียมตัวเตรียมใจมาก่อนเลย

๗ บัดนี้ ต่อหน้าท่านสมาชิกรัฐสภาที่เคารพ กระผมก็ได้มาขึ้นอยู่ด้วยความเสงี่ยมเจียมใจเช่นกัน เพื่อเรียนให้ท่านทราบถึงเจตนารมณ์ นโยบาย และสัญญาบางประการ

กลยุทธ์สารกระตุ้นด้วยอารมณ์ของการตระหนักถึงภาระอันยิ่งใหญ่ของผู้ผู้นำ เพื่อให้เกิดความรู้สึกที่เห็นอกเห็นใจ

ภาพที่ 6.5 กลยุทธ์สารผ่านการแถลงนโยบายของพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ปี พ.ศ. 2523

สุนทรพจน์

การกล่าวสุนทรพจน์ในปีแรกของการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ พบเพียงหนึ่งครั้งเท่านั้น คือ โอกาสตอบขอบคุ ณฯ นายกรัฐมนตรีจ้าว จื่อ หยาง

(คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือประมวลสุนทรพจน์ฯ, 2529, น. 41-44) ซึ่ง พล.อ.เปรมเลือกใช้กลยุทธ์สารดังนี้

- กลยุทธ์กระตุ้นด้วยอารมณ์ การเสนอสารในช่วงแรกด้วยอารมณ์ของตนเองที่รู้สึกซาบซึ้งต่อการจัดการต้อนรับที่อบอุ่น “ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นเกียรติอย่างสูงที่ได้รับเชิญมาเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนและใคร่ขอขอบคุณรัฐบาลและประชาชนจีนที่ได้ให้การต้อนรับอย่างอบอุ่น ข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้งในไมตรีจิต”

- กลยุทธ์สารที่ชัดเจน กลยุทธ์สารในช่วงกลางด้วยความชัดเจนจากข้อความที่ว่า “ข้าพเจ้าขอยืนยันทั้ง ณ ที่นี้ และในที่อื่น ๆ ว่าไทยและอาเซียนปรารถนาอย่างจริงใจที่จะเห็นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคแห่งสันติภาพและสมานฉันท์...เพื่อพัฒนาระดับความเป็นอยู่อย่างเต็มที่...เพื่อสถาปนาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้เป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง” เพื่อแสดงให้เห็นว่าประเทศดำรงตนตามเจตนารมณ์สมาชิกอาเซียน และ

- กลยุทธ์เนื้อหาสารแบบเชิงบวก อย่างตรงไปตรงมาถึงการพัฒนาประเทศจีนให้มีความเจริญทันสมัย ความก้าวหน้าและสรรเสริญชาวจีนที่มีสติปัญญาและความสามารถในการพัฒนาสร้างสรรค์ทรัพยากรธรรมชาติ ในการยกระดับมาตรฐานการครองชีพ พร้อมทั้งจะเกื้อกูลสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย “ประเทศไทยได้เฝ้าดูความเพียรพยายามของจีนที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นประเทศที่ทันสมัย...ในสายตาของเรา จีนที่มั่งคั่งจะอยู่ในฐานะมีส่วนเกื้อกูลในด้านสร้างสรรค์เป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย เราเชื่อมั่นว่า ชนชาวจีนมีสติปัญญาและความสามารถที่จะพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างเป็นผล”

สำหรับสาระดังนี้คือ พล.อ.เปรม ดิณสุลานนท์ ได้กล่าวขอบคุณรัฐบาลจีนและประชาชนชาวจีนที่เชิญพล.อ.เปรมให้มาเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน กล่าวถึงความสัมพันธ์ไทย-จีนที่มีมายาวนาน ซึ่งการพบกันครั้งนี้เพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน โดยที่ชาวไทยไม่ได้ยึดอุดมการณ์ (ที่ต่างกัน) ในการร่วมมือช่วยเหลือกันในด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ขณะเดียวกันทุกประเทศควรดำรงตนบนพื้นฐานด้วยความสันติ ส่วนประเทศไทยดำรงตนในฐานะเป็นมิตรและให้ความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

คำปราศรัย

พล.อ.เปรม ดิณสุลานนท์ ได้กล่าวคำปราศรัยเนื่องในโอกาสต่าง ๆ จำนวน 15 ครั้งในรอบปีแรก หนึ่งในคำปราศรัยเหล่านั้นคือ ในโอกาสวันเกษตกรปี พ.ศ. 2523 เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2523 (คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือประมวลสุนทรพจน์ฯ, 2529, น. 50-51) กลยุทธ์เนื้อหาสารที่ พล.อ.เปรม เลือกใช้ในการปราศรัยมีดังนี้

- กลยุทธ์เนื้อหาวิธีแบบชัดเจน ในแผนการณ์แก้ไขปัญหา เพื่อให้ประชาชนเข้าใจเจตนารมณ์ของนายกรัฐมนตรีด้วยการกล่าวถึงอุปสรรคต่าง ๆ ของชาวเกษตรกรที่ทางรัฐบาล

พยายามเร่งแก้ไขปัญหา “ประเทศเราเป็นประเทศเกษตรกรรม พื้นที่ดินสำหรับการเกษตรมีอยู่อย่างจำกัด... ปัญหาความแห้งแล้ง” และกล่าวซ้ำอย่างชัดเจนอีกหนด้วยการวางแผนแก้ไขปัญหาของรัฐบาลว่าจะวางแผนดำเนินอย่างไรบ้าง “รัฐบาลตระหนักดีว่า การที่จะให้พี่น้องเกษตรกรสามารถดำเนินการให้ได้ผลดีมาก ๆ นั้น รัฐบาลจะต้องช่วยเหลือในเรื่องเงินทุน การผ่อนคลายน้สิน การปฏิรูปที่ดิน การรักษาระดับราคาสินค้า”

- กลยุทธ์กระตุ้นด้วยอารมณ์ ด้วยการยืนยันถึงความยากลำบากที่คณะรัฐบาลได้พบเจอปัญหามากมายในขณะนั้น “พี่น้องเกษตรกรที่รักทั้งหลาย ในช่วงระยะที่รัฐบาลเข้ามาบริหารนับเป็นภาวะวิกฤติที่จะต้องเร่งระดมสรรพกำลังในทุกด้านทุกวิถีทางเพื่อแก้ไขปัญหาของประเทศชาติ โดยเฉพาะความเดือดร้อนทุกข์ยากของพี่น้องเกษตรกรในชนบท”

สำหรับประเด็นที่นายกรัฐมนตรีได้กล่าวนั้น คือ วันเกษตรกรของไทยซึ่งตรงกับวันพีชมงคลของทุกปีโดยทางรัฐบาลมีความมุ่งมั่นที่จะทำให้พี่น้องเกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ส่วนปัญหาที่ชาวเกษตรกรพบคือ ที่ดินทำเกษตรมีจำกัด กอปรกับการใช้ที่ดินไม่ถูกต้อง จึงทำให้ผลผลิตลดลง นอกจากนี้ยังมีปัญหาเร่งด่วนคือความแห้งแล้ง ทางแก้คือ เร่งปรับปรุงแผนการปล่อยน้ำจากเขื่อนใหญ่เพื่อรักษาข้าวนาปรังและพืชไร่ เร่งสร้างชลประทานขนาดเล็กและกลาง การผันน้ำ และจัดส่งหน่วยปฏิบัติการฝนหลวง ส่วนด้านประมงและปศุสัตว์ รัฐบาลเร่งขยายพันธุ์ปลา กุ้งแจกจ่ายแก่พี่น้อง ผสมเทียมโค และการผลิตวัคซีน โดยรัฐบาลจะช่วยเหลือแก้ไขความเดือดร้อนเรื่องเงินทุน การผ่อนคลายน้สิน และปฏิรูปที่ดิน

กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร

การแถลงนโยบายในวาระแรกภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีของพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2523 ของผู้นำคนนี้เป็นช่องทางการสื่อสารเพื่อแจ้งให้รัฐสภาและประชาชนได้รับทราบวาทะคณะรัฐมนตรีมีการกำหนดแผนนโยบายการพัฒนาสังคมในด้านใดบ้าง ซึ่งคำแถลงนโยบายจะมีลักษณะเป็นถ้อยคำที่ทำให้คำมั่นสัญญาที่ประชาชนในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้นด้วยภาษาที่เป็นทางการ ซึ่งด้วยรูปแบบการสื่อสารในลักษณะข้างต้นนั้นสามารถสร้างความน่าเชื่อถือในตัวผู้ส่งสารและเนื้อหาได้เป็นอย่างดี

นายกรัฐมนตรี พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ กล่าวสุนทรพจน์ในปีแรกของการดำรงตำแหน่งผู้บริหารประเทศเพียงหนึ่งครั้งเท่านั้น คือ ในโอกาสตอบขอบคุณ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีเจ้าจ้อ หยาง ผู้นำเลขาธิการกลุยุทธ์ช่องทางการสื่อสารนี้ เพื่อสานความสัมพันธ์ที่ตระหว่างไทย-จีนให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น เนื่องจากลักษณะของการกล่าวสุนทรพจน์จะพบในโอกาสที่เป็นพิธีการที่ผู้ส่งสารต้องการสร้างบรรยากาศที่ดีร่วมกับอีกประเทศด้วยภาษาที่ไพเราะจับใจ เพื่อให้ผู้รับสารสามารถรับรู้ถึงไมตรีจิตจากคณะรัฐบาลและประชาชนคนไทยที่มีต่อประเทศจีนได้อย่างลึกซึ้ง เพื่อการช่วยเหลือสนับสนุนและเพื่อประโยชน์การค้าและมิติอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ได้กล่าวคำปราศรัยในปีแรกของการเป็นนายกรัฐมนตรีเนื่องในโอกาสต่าง ๆ จำนวน 15 ครั้ง เช่น วันข้าราชการพลเรือน วันแรงงานแห่งชาติ วันเกษตรกรปี พ.ศ. 2523 งานฉลองครบรอบ 25 ปีของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย พิธีปลูกต้นไม้วันต้นไม้ประจำปีแห่งชาติ วันเฉลิมพระชนมพรรษา โอกาสวันแม่แห่งชาติปี พิธีแจกรางวัลแก่หมู่บ้านเกษตรกรที่มีผลงานดีเด่น งานเลี้ยงอาหารค่ำของสโมสรผู้สื่อข่าวต่างประเทศ พิธีเปิดสวนจตุจักร พิธีเปิดงาน 5 ธันวาคมหาราช และงานดนตรีไทยอเมริกัน เป็นต้น จากข้อมูลที่ปรากฏค้นพบว่า ผู้นำเลือกช่องทางการสื่อสารด้วยการปราศรัยนั้นในโอกาสที่หลากหลาย ทั้งงานพิธีการหรือกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ เช่น การช่วยเหลือพี่น้องเกษตรกร การส่งเสริมด้านการค้า หรือด้านศาสนา ซึ่งกลยุทธ์ช่องทางนี้สามารถเข้าถึงกับประชาชนได้อย่างใกล้ชิด ทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดการรับสารได้อย่างรวดเร็ว สามารถเน้นย้ำ/เพิ่มเนื้อหาได้ตามความเหมาะสมกับบริบทและประชาชนที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค

ปี พ.ศ. 2524

กลยุทธ์เนื้อหาสาร

สุนทรพจน์

ในรอบปีที่สองของการดำรงตำแหน่งในฐานะผู้นำประเทศของพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ การกล่าวสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีพบเพียงสุนทรพจน์เดียวคือ พิธีปลูกต้นไม้ ณ สวนบวภทาด จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2524 (คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือประมวลสุนทรพจน์ฯ, 2529, น. 219) ซึ่งเป็นการกล่าวสุนทรพจน์ที่ค่อนข้างสั้นและกระชับ

- กลยุทธ์เนื้อหาด้วยวิธีการอ้างอิงด้วยตัวผู้นำประเทศญี่ปุ่น เสนอสารโดยการอ้างอิงนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นที่มาเยือนประเทศไทยพร้อมร่วมปลูกต้นไม้ร่วมกับนายกรัฐมนตรีไทย และผู้นำญี่ปุ่นยังมอบต้นการบูรให้แก่คนไทย การเลือกใช้กลยุทธ์ดังกล่าวนี้เพื่อสร้างความน่าสนใจในสารด้วยการอ้างอิงผู้มีชื่อเสียง (celebrity or prestige testimony) ในการสร้างการยอมรับได้ง่ายยิ่งขึ้น “ผมมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้ร่วมในพิธีปลูกต้นไม้กับ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีชูชุกิ นับว่าเป็นนิมิตหมายอันดี เนื่องจากต้นการบูรเหล่านี้ ฯพณฯ ได้กรุณานำมามอบให้แก่ประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ด้วยตนเอง” โดยมีเนื้อหาสาระว่านายกรัฐมนตรีพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ได้ร่วมพิธีปลูกต้นไม้กับนายกรัฐมนตรีชูชุกิ และขอบคุณนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นที่มอบต้นการบูรให้แก่ประชาชนชาวเชียงใหม่และคนไทย เพราะต้นการบูรนั้นมีประโยชน์ทั้งยางและต้น ให้ความร่มเย็นและความสวยงาม

คำปราศรัย

ในปี พ.ศ. 2524 การกล่าวคำปราศรัยของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ พบการปราศรัยจำนวน 19 ครั้ง หนึ่งในกรกล่าวปราศรัยนั้นคือ พิธีวางศิลาฤกษ์พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ณ เขิงเขาแก่นจันทร์ จังหวัดราชบุรี เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2524 (คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือประมวลสุนทรพจน์ฯ, 2529, น. 262-263) กลยุทธ์เนื้อหาสารที่นายกรัฐมนตรีเลือกใช้เผยแพร่สาร คือ

- กลยุทธ์เนื้อหาสารที่ชัดเจน ด้วยการบรรยายพระมหากรุณาธิคุณของรัชกาลที่ 1 ได้ทรงสร้างกรุงเทพฯ ตลอดจนการพัฒนาประเทศไทยในหลากหลายมิติทั้งทางกองทัพ การต่างประเทศ พุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรมด้วยข้อความ “พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อประชาชนและชาติเป็นอเนกประการ ตลอดรัชสมัยทรงทำสงครามป้องกันราชอาณาจักร เพื่อปกป้องเอกราชและอธิปไตยของชาติ เพื่อความสงบสุขแห่งอาณาจักรราชธานี ทรงทะนุบำรุงพระบวรพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ทรงเสริมสร้างความเจริญรุ่งเรือง ทางเศรษฐกิจ การทหาร และการต่างประเทศเป็นพื้นฐานของความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรไทยตราบเท่าทุกวันนี้”

- กลยุทธ์กระตุ้นด้วยกลุ่มอ้างอิง ในช่วงกลางปรากฏการอ้างอิงบุคคลสำคัญอย่าง ส.ส.จ. ราชบุรีที่ได้ริเริ่มสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์เพราะประชาชนต่างรู้จักผู้แทนของตน การโน้มน้าวให้ประชาชนชาวราชบุรีและประชาชนทั่วประเทศเกิดรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกัน “การที่ ร.ต.ท.เขาวริน ลัทธศักดิ์ศิริ ส.ส.จังหวัดราชบุรี ได้ริเริ่มและเชิญชวนประชาชนชาวจังหวัดราชบุรีและจังหวัดอื่น ๆ ทั่วประเทศก่อสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเพื่อเทอดพระเกียรติในพระองค์ท่าน”

ประเด็นสำคัญที่ผู้นำต้องการสื่อสารกับประชาชนคือ กล่าวถึงคุณูปการของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกในการปกป้องเอกราช เพื่อสร้างความสงบสุขและความรุ่งเรืองแก่ประเทศไทยในทุกด้าน การสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์นี้ได้ดำเนินการสร้างโดย ร.ต.ท.เขาวริน ลัทธศักดิ์ศิริ ส.ส.ราชบุรีที่แสดงความจงรักภักดี และได้ร่วมมือกับประชาชนทุกฝ่ายในการจัดสร้างเพื่อเป็นสัญลักษณ์แห่งความสามัคคีและเป็นที่ยึดเหนี่ยวของคนไทยต่อไป

กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร

การเข้าสู่ปีที่สองของการทำหน้าที่ผู้บริหารราชการแผ่นดินของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ นั้น การกล่าวสุนทรพจน์พบเพียงสุนทรพจน์เดียวคือ พิธีปลูกต้นไม้ ณ สวนบวภทาด จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2524 เมื่อพิจารณาในเบื้องต้นการกล่าวสุนทรพจน์พิธีปลูกต้นไม้ค่อนข้างไม่เป็นพิธีการมากนัก แต่เมื่อรวบรวมข้อมูลจากเนื้อหาสารพบว่า สุนทรพจน์ยังคงเป็นหนึ่งในช่องทางการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับนานาชาติประเทศอย่างประเทศ

ญี่ปุ่นด้วยถ้อยคำที่จรรโลงใจผู้รับสาร สร้างบรรยากาศที่ตีร่วมกันระหว่างผู้ส่งสารและกลุ่มเป้าหมาย เป้าหมายในทางการเมืองและอุตสาหกรรมร่วมกันของทั้งสองประเทศ

การปราศรัยของนายกรัฐมนตรี พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ในรอบปีที่สองพบคำปราศรัย 19 ครั้ง เช่น งานฉลองวันเด็กแห่งชาติประจำปี พ.ศ. 2524 พิธีมอบภารกิจกิตติคุณสัมพันธ์สังข์เงิน การเปิดประชุมวิชาการเรื่องการวิจัยเพื่อการพัฒนาชนบท การสัมมนานักบริหารระดับสูงเรื่องการบริหารงานโดยมุ่งผลถึงประชาชน วันข้าราชการพลเรือน วันเกษตรกรปี พ.ศ. 2524 การเปิดสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จ.กาญจนบุรี พิธีเปิดการประชุมสภาลูกเสือแห่งชาติ ครั้งที่ 17 พิธีเลี้ยงรับผู้เข้าร่วมประชุมสภาลูกเสือแห่งชาติ พิธีวางศิลาฤกษ์พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และพิธีมอบทุนการศึกษาเป่าบู้นัจฉิน เป็นต้น ข้อค้นพบจากช่องทางการสื่อสารกับประชาชนของ พล.อ.เปรมนั้นปรากฏว่าการปราศรัยเป็นช่องทางการสื่อสารในหลากหลายกิจกรรม และหลากหลายมิติทั้งด้านการศึกษา การสนับสนุนการเกษตร หรือทางด้านธุรกิจด้วยถ้อยคำเพื่อสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับประชาชน

ปี พ.ศ. 2525

กลยุทธ์เนื้อหาสาร

สุนทรพจน์

รอบปีที่สามของการทำหน้าที่ผู้นำประเทศของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ปรากฏสุนทรพจน์เพียงสามครั้ง เนื่องในโอกาสได้รับพระราชทานตราตั้งและครบรอบ 25 ปีของธนาคารทหารไทย เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2525 (คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือประมวลสุนทรพจน์ฯ, 2529, น. 35-36) ผู้นำรัฐเลือกใช้กลยุทธ์สารดังนี้

- กลยุทธ์การอ้างอิงบุคคลผู้มีชื่อเสียง อย่างจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ อดีตนายกรัฐมนตรี ผู้มีบทบาทในการปกครองของไทย ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มธนาคารแห่งนี้ การใช้ยุทธวิธีดังกล่าวนี้เพื่อก้าวถึงจุดริเริ่มของธนาคารแห่งนี้และความสำคัญของธนาคารแห่งนี้ในการพัฒนาประเทศ และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของรัฐบาล “ธนาคารทหารไทยก่อตั้งโดยสามเหล่าทัพเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2500 โดยความริเริ่มของ ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ...ธนาคารทหารไทยเป็นธนาคารที่มีความก้าวหน้า ยังเป็นธนาคารพาณิชย์ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมสูง ดำเนินการภายใต้กรอบของกฎหมาย การดำเนินงานเป็นไปอย่างสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ทั้งในด้านการพัฒนาประเทศ และแก้ไขเศรษฐกิจของรัฐบาล ทั้งเป็นสินเชื่อแก่เกษตรกร สินเชื่อเพื่อรักษาระดับราคาพืชผลเกษตร สินเชื่อเพื่ออุตสาหกรรม สินเชื่อเพื่อการส่งออกและเพื่อพาณิชย์อื่น ๆ”

- กลยุทธ์นำเสนอสารในเชิงบวก ในช่วงท้ายสุนทรพจน์ด้วยข้อความ “สิ่งที่ควรแก่การชมเชยอีกประการหนึ่ง ก็คือ ธนาคารทหารไทย...ได้ให้บริการแก่หน่วยราชการทหาร รวมทั้งทหาร

และครอบครัวทหารทุกเหล่าทัพ เป็นสถาบันเพื่อการออมทรัพย์ เพิ่มพูนสวัสดิการทหาร และอำนวยความสะดวกทางการเมืองแก่ราชการทหารซึ่งเชื่อมโยงถึงการเสริมสร้างความมั่นคงของชาติด้วย” โดยสาระของการกล่าวสุนทรพจน์มีดังนี้ จุดเริ่มต้นการก่อตั้งธนาคารแห่งนี้โดยจอมพลสฤษดิ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อการออมทรัพย์ เพิ่มพูนสวัสดิการทหาร และอำนวยความสะดวกทางการเงินแก่ราชการทหาร นายกรัฐมนตรีได้กล่าวถึงความเจริญก้าวหน้าของธนาคาร การดำเนินงานมีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลทั้งสิ้นเชื่อแก่เกษตรกร ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย

คำปราศรัย

ในปี พ.ศ. 2525 พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ มีโอกาสกล่าวคำปราศรัยจำนวน 20 ครั้ง หนึ่งในคำปราศรัยเหล่านั้นคือ พบการปราศรัยหลังพระราชพิธีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี ในวันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2525 (คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือประมวลสุนทรพจน์ฯ, 2529, น. 84-86) เป็นคำปราศรัยที่ค่อนข้างยาว

- กลยุทธ์สารชัดเจนร่วมกับกลยุทธ์ยกพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประกอบ ด้วยการกล่าวถึงความประทับใจของงาน ร่วมกับกลยุทธ์ยกพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประกอบ ซึ่งเป็นสารที่เข้าใจได้ง่าย โอกาสทำให้ประชาชนในความร่วมมือได้เป็นอย่างดี “งานฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ได้ดำเนินมาด้วยความเรียบร้อยเป็นที่ประทับใจเป็นงานที่ดึงดูดใจของทุกฝ่ายมาสู่จุดเดียว” และพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว “ข้าพเจ้ามีความปิติชื่นชมยิ่งนักที่ประชาชนไทยจัดงานเฉลิมสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ได้งดงามยิ่งใหญ่มากและพร้อมเพรียงกันทุกฝ่ายเช่นนี้เป็นนิมิตหมายสำคัญแสดงความจริงใจให้ประจักษ์ชัดโดยปราศจากข้อสงสัยว่าคนไทยนั้น ยังมีความจงรักภักดีในแผ่นดินอยู่อย่างมั่นคง ลึกซึ้ง ทั้งมีความสามัคคีอันแน่นแฟ้น...ช่วยให้ไทยรักษาอิสรภาพใหญ่มาได้สองร้อยปีแล้ว จึงเชื่อมั่นว่าชาติไทยจะดำรงความเป็นไทยอยู่ตลอดไป”

- กลยุทธ์สารด้วยการยกพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประกอบ เพราะประชาชนชาวไทยมีความเทิดทูนเคารพรักในสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งสามารถโน้มน้าวที่จะรับสารได้มากขึ้น อีกทั้งพระบรมราโชวาทคุณธรรม 4 ประการนั้นก็เป็นหลักประพจน์ที่ดีที่ประชาชนควรพึงปฏิบัติ “ในวาระครบรอบ 200 ปี ของกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพรอันมีค่ายิ่งให้แก่พี่น้องประชาชน อันได้แก่พระบรมราโชวาท ในวันประกอบพระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า คือ คุณธรรม 4 ประการ...”

- กลยุทธ์เนื้อหาสาระที่กระตุ้นด้วยอารมณ์ ในช่วงทำยนั้นพบกลยุทธ์ดังกล่าวเพื่อให้เกิดมิติด้านความรู้สึกแก่ผู้รับสาร ซึ่งเป็นการสร้างการรับสารได้เป็นอย่างดีด้วยข้อความที่ว่า “ผมมีความปรารถนาเป็นอย่างยิ่งที่จะได้เห็นพี่น้องที่รักทุกท่านได้ใช้หลักธรรม 4 ประการเป็นหลักธรรมประจำชีวิตและยึดค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการเป็นเครื่องสร้างคุณภาพแห่งตน.... ศึกหนักที่ผมต้องเอาชนะให้

ได้ คือ ศักดิ์แห่งความยากจนของประชาชน ผมจะไม่ยอมแพ้ ไม่ยอมวางมือ และไม่ยอมล่าถอยจนกว่าจะนำชัยชนะมาสู่พี่น้องทุกคน”

สำหรับประเด็นในคำปราศรัยนี้คือ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ กล่าวขอบคุณทุกฝ่ายที่ทำให้เกิดงานนี้ และทุกคนมีความสำนึกจงรักภักดีต่อพระบรมราชจักรีวงศ์ นายกรัฐมนตรีนำพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของคนไทยด้วยคุณธรรม 4 ประการ ได้แก่ 1) การรักษาสัจย์ ความจริงใจต่อตนเองที่ประพฤติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม 2) การรู้จักข่มใจตนเอง ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์ความดีนั้น 3) การอดทน อดกลั้นและอดออม และสุดท้ายการรู้จักละเว้นความชั่ว ความทุจริต เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และเป็นการสร้างคุณภาพชีวิตให้มีวินัยที่จะทำให้ไปสู่ความเจริญ

กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร

การกล่าวสุนทรพจน์ของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ในปี พ.ศ. 2525 นั้นพบว่าการกล่าวสุนทรพจน์ยังคงเป็นช่องทางหนึ่งในการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายในทางการเมือง โดยพบการกล่าวสุนทรพจน์จำนวนสามครั้ง ดังนี้ งานเลี้ยงอาหารค่ำเพื่อเป็นเกียรติแก่ ฯพณฯ ลีจองอ็อก นายกรัฐมนตรีสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี โอกาสได้รับพระราชทานตราตั้งและครบรอบ 25 ปีของธนาคารทหารไทย และงานเลี้ยงอาหารค่ำโดย ฯพณฯ นายจ้าวจื่อหยาง นายกรัฐมนตรีสาธารณรัฐประชาชนจีน จากข้อมูลที่รวบรวมพบว่า การกล่าวสุนทรพจน์จะเป็นช่องทางการสื่อสารในโอกาสพิเศษเป็นทางการ และถ้อยคำการสื่อสารที่จรรโลงใจ เพื่อต้องการรักษาและเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสากลให้มากยิ่งขึ้นเช่นเดียวกับการสื่อสารปีก่อนหน้านี้ ด้วยกลยุทธ์ช่องทางนี้จึงสามารถสร้างการยอมรับเชื่อถือและสร้างความประทับใจจากกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี

สำหรับการสื่อสารด้วยการปราศรัยเป็นช่องทางการสื่อสารที่สำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ จากผู้นำสู่ประชาชนยังเป็นการกล่าวปราศรัยซึ่งปรากฏ 20 โอกาสในปี พ.ศ. 2525 อาทิ วันเกษตรที่ราบสูง งานเลี้ยงอาหารกลางวันของสมาคมนักเรียนทุน พิธีวางศิลาฤกษ์พุทธสถานอนุสรณ์ โสมกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี วันข้าราชการพลเรือน หลังพระราชพิธีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี วันเกษตรกร พิธีเปิดการประชุมสภาลูกเสือแห่งชาติครั้งที่ 18 พิธีเปิดการสัมมนาทางวิชาการ ประชาสัมพันธ์แห่งชาติครั้งที่ 4 พิธีเปิดงานวันประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2525 และวันสิทธิมนุษยชน เป็นต้น พล.อ.เปรมติณสูลานนท์ กล่าวคำปราศรัยในรอบ ปี พ.ศ. 2525 ด้วยวาระที่แตกต่างกันไปทั้งด้านการศึกษา หรือวัฒนธรรม ฯลฯ โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลายผันแปรตามหัวข้อที่ได้กล่าวปราศรัยและสถานที่/ภูมิภาคของการสื่อสาร ซึ่งด้วยลักษณะของคำปราศรัยที่มีความยืดหยุ่น ไม่เป็นพิธีรีตองจนเกินไปนัก จึงทำให้นายกรัฐมนตรีเลือกช่องทางนี้ในการเผยแพร่ข้อมูล จึงสามารถสร้างการเข้าถึงกับพลเมืองได้อย่างใกล้ชิด ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จในทางการเมือง

ปี พ.ศ.2526

กลยุทธ์เนื้อหาสาร

คำแถลงนโยบาย

การแถลงนโยบายของรัฐบาลพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ต่อรัฐสภาในวาระที่สองเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2526 ([http:// librarymb.parliament.go.th/library](http://librarymb.parliament.go.th/library), 2558) แถลงนโยบายด้วย

- กลยุทธ์ที่มีแบบชัดเจน ในการแถลงนโยบายทั้ง 6 ด้าน นายกรัฐมนตรีมุ่งเข้าสู่ประเด็นของการแถลงนโยบาย ซึ่งมีความแตกต่างจากในวาระแรก เพราะรัฐบาลมีความมุ่งมั่นต้องการพัฒนาสังคม และแก้ไขปัญหาใหญ่ในประเทศ ดังนั้น จึงเลือกสื่อสารที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจของประชาชน “กระผมและคณะรัฐมนตรีจึงได้วางนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินโดยคำนึงถึงความสามัคคีในชาติ ความสุข ความปลอดภัยและการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน... รวมทั้งการพัฒนาการปกครองไปสู่ระบอบประชาธิปไตยที่มีเสถียรภาพอย่างละเอียด จึงขอแถลงเพื่อให้ทราบดังต่อไปนี้”

- กลยุทธ์สารแบบกระตุ้นด้วยอารมณ์ ส่วนการทิ้งท้ายของนโยบายนายกรัฐมนตรีใช้ยุทธวิธีการเสนอสารด้วยอารมณ์ของความมุ่งมั่น แน่วแน่ ตั้งใจในการปฏิบัติภารกิจ ด้วยถ้อยคำว่า “กระผมขอให้ความมั่นใจว่ารัฐบาลนี้จะดำเนินโดยยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ตั้ง และปฏิบัติตามนโยบายอย่างเคร่งครัด เพื่อนำความก้าวหน้ามาสู่ประเทศชาติและนำความสงบเรียบร้อยและความสุขความเจริญมาสู่ประชาชน”

สำหรับสาระสำคัญของการแถลงนโยบายของนายกรัฐมนตรี พล.อ.เปรม คือ ด้านการเมืองและการบริหาร การป้องกันประเทศ การต่างประเทศ เศรษฐกิจ สังคม (แรงงานและสวัสดิการสังคม ขจัดยาเสพติด กระบวนการยุติธรรม การสาธารณสุข การพัฒนาเด็กและเยาวชน การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม ศาสนาและลักษณะสังคมไทย และชุมชนเมือง สิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข) และด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีพลังงาน

คำปราศรัย

การดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ในวาระที่สองพบคำปราศรัยจำนวน 23 ครั้ง ซึ่งหนึ่งในการปราศรัยเหล่านั้น คือ งานเลี้ยงเป็นเกียรติแก่คณะนักกีฬาไทยในการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ครั้งที่ 12 ณ ประเทศสิงคโปร์ เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2526 (คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือประมวลสุนทรพจน์ฯ, 2529, น. 66) การปราศรัยครั้งนี้เป็นการกล่าวปราศรัยที่ไม่ยาวนานนัก

- กลยุทธ์เนื้อหาสารในเชิงบวก เพื่อสรรเสริญ ชมเชย และสร้างขวัญกำลังใจนักกีฬาและคณะที่มงานที่ได้สร้างชื่อเสียงแก่ประเทศไทย “ผมมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้มีโอกาสต้อนรับ

คณะนักกีฬาและเจ้าหน้าที่ และชื่นชมที่ได้เห็นคณะนักกีฬาและเจ้าหน้าที่ได้พยายามสร้างชื่อเสียงเกียรติคุณให้แก่ประเทศชาติอย่างดียิ่ง... ผมขอแสดงความยินดีกับนักกีฬาทั้งหลายที่สามารถทำลายสถิติของตัวเองหรือของผู้อื่นได้นับเป็นความพยายามที่น่าชื่นชม” ส่วนประเด็นในการกล่าวมีดังนี้ นายกรัฐมนตรีชื่นชมคณะนักกีฬาและเจ้าหน้าที่ที่ได้สร้างชื่อเสียงให้แก่ประเทศไทย แสดงความยินดีกับนักกีฬาหลายๆ คนที่สามารถทำลายสถิติได้ และขอให้นักกีฬาพยายามมุ่งมั่น อดสาหะในการฝึกฝนต่อไป

กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร

การแถลงนโยบายของรัฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ต่อรัฐสภาในวาระที่สองเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2526 เพื่อเป็นการชี้แจงแผนนโยบายการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ให้รัฐสภาและประชาชนรับทราบถึงแผนนโยบายเหล่านั้น ซึ่งการแถลงนโยบายของพล.อ.เปรมมีช่องทางการสื่อสารที่เป็นพิธีการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแถลงนโยบายให้รัฐสภาและประชาชนรับทราบ และสร้างความเข้าใจร่วมกัน ด้วยลักษณะของการแถลงนโยบายและถ้อยคำที่เป็นทางการจึงสร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้นกับผู้รับสารถึงความจริงจังกังในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้เจริญก้าวหน้า

พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ได้กล่าวปราศรัยในปี พ.ศ. 2526 จำนวน 23 ครั้ง เช่น วันเด็กแห่งชาติประจำปี พ.ศ. 2526 เปิดสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จ.หนองคาย วันข้าราชการพลเรือน การสัมมนาเรื่องทิศทางและนโยบายการมีงานทำ งานเลี้ยงเป็นเกียรติแก่คณะนักกีฬาในการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ครั้งที่ 12 การสัมมนาเรื่องนโยบายและแนวทางดำเนินงานรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือ พิธีมอบรถจักรยานสามล้อแก่ผู้มีอาชีพขับขีรถจักรยานสามล้อ จ.นครราชสีมา การเปิดอาคารสโมสร จ.นครราชสีมา วันสหประชาชาติครบรอบปีที่ 28 พบปะกับลูกเสือชาวบ้านทั่วประเทศ วันนักธุรกิจตัวอย่างปี พ.ศ. 2526 และวาระวิถีสันปีใหม่ เป็นต้น การปราศรัยเป็นช่องทางการติดต่อกับกลุ่มเป้าหมายได้หลากหลายโอกาส จึงทำให้นายกรัฐมนตรีเข้าถึงประชาชนได้อย่างใกล้ชิด เนื่องจากเป็นช่องทางที่ไม่เป็นพิธีการมีความยืดหยุ่นในการสื่อสารและผู้ส่งสารต้องคำนึงถึงบริบทแวดล้อม

ปี พ.ศ. 2527

กลยุทธ์เนื้อหาสาร

สุนทรพจน์

ปี พ.ศ. 2527 พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ได้กล่าวสุนทรพจน์เพียงสามสุนทรพจน์ หนึ่งในสุนทรพจน์เหล่านั้น คือ พิธีเปิดงานเทศกาลเที่ยวเมืองไทยและเสริมสร้างเอกลักษณ์ไทยเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2527 ณ เวทีใหม่สวนอัมพร (คณะกรรมการประชาสัมพันธ์กิจการพิเศษทำเนียบรัฐบาล, 2529, น. 33-34) การสื่อสารด้วยการกล่าวสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีมีดังนี้

- กลยุทธ์สารเชิงบวก เนื่องจาก พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ กล่าวชมเชยสามหน่วยงานที่ได้จัดกิจกรรมดังกล่าวขึ้น “นับเป็นนิมิตหมายอันดีที่หน่วยงานทั้งสามหน่วยคือ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สมาคมนิยมไทย และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ร่วมจัดงานนี้ ซึ่งนับเป็นงานใหญ่ต้องใช้ความพยายามและทุ่มเททั้งกำลังกาย กำลังใจ กำลังความคิด”

- กลยุทธ์การยกตัวอย่างขององค์ประกอบในการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ และลักษณะเด่นความเป็นชนชาติไทยมาประกอบ เพื่อให้คนไทยได้ตระหนักถึงคุณค่าในทุกองค์ประกอบของความเป็นชาติไทย ด้วยการอธิบายรายละเอียดในการชี้ให้เห็นถึงการสร้างความเป็นไทย ซึ่งเป็นการสื่อสารที่ชัดเจนและน่าสนใจได้มากขึ้น “รัฐบาลได้ตระหนักดีถึงความจำเป็นในการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ การสร้างค่านิยมในความเป็นไทยให้แก่ชนในชาติ...ได้แก่ ประชากร ดินแดน ความเป็นเอกราช และอธิปไตย รัฐบาลและการปกครอง ศาสนา พระมหากษัตริย์ วัฒนธรรมและเกียรติภูมิ”

- กลยุทธ์การนำเสนอสารในเชิงบวกและลบ จากสุนทรพจน์ที่ว่า “การส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทยมีผลในทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพ กระจายรายได้ การพัฒนาสังคม ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความรัก ความหวงแหนในมรดกทางวัฒนธรรม...ซึ่งหากไม่ธำรงรักษาไว้ก็ย่อมสูญหายไป”

ประเด็นสำคัญที่นายกรัฐมนตรีได้กล่าวคือ ขอบคุณสามหน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการจัดงานครั้งนี้คือ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สมาคมนิยมไทย และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งทางรัฐบาลเองก็ได้ตระหนักถึงการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติจึงมีนโยบายเร่งด่วนให้คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติร่วมมือกับภาคเอกชน (สมาคมนิยมไทย) จัดสัปดาห์เอกลักษณ์ไทยขึ้น ส่วนการส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้นก็มีความสำคัญเพราะส่งผลทางเศรษฐกิจและสังคมในการสร้างงาน กระจายรายได้ ดังนั้นทางรัฐบาลจึงอยากเชิญชวนให้คนไทยร่วมกันส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติ และการท่องเที่ยวในไทย

คำปราศรัย

การปราศรัยของนายกรัฐมนตรีปรากฏจำนวน 24 ครั้ง หนึ่งในกรปราศรัยเหล่านั้นคือวันเดินทางกลับจากสหรัฐอเมริกาถึงสนามบินดอนเมือง ในวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2527 (คณะกรรมการประชาสัมพันธ์กิจการพิเศษทำเนียบรัฐบาล, 2529, น. 78-80) เป็นการปราศรัยที่ค่อนข้างยาว เพราะเป็นการบรรยายการตรวจสุขภาพอย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอนที่ค่อนข้างละเอียดและเป็น การสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ โดยผู้นำเลือกใช้กลยุทธ์สารดังนี้

- กลยุทธ์สารด้วยการกล่าวให้เห็นภาพประกอบ เสนอสารที่กล่าวให้เห็นภาพที่มีความชัดเจน เพราะทำให้ผู้รับสารสามารถจินตนาการสารได้อย่างง่ายและเข้าใจได้ทันที สร้างการรับรู้ได้เป็นอย่างดี อาทิ “ผมไปตรวจสุขภาพครั้งนี้คงใช้เวลาไม่นาน หมายความว่าใช้เวลาเพียง 12 วันเท่า

นั่นเองผมแวะพักตามทีต่าง ๆ ...เราได้รับการตรวจที่ละเอียดถี่ถ้วน แล้วก็ถูกต้องตามหลักวิชาการอย่างจริง ๆ เมื่อเราไปถึงที่โรงพยาบาลเวลาประมาณ 2 ทุ่มของคืนวันที่ 24 ของที่โน้น ทุกอย่างพร้อมอยู่ที่นั่นหมดแล้ว ทั้งคุณหมอ ทั้งเครื่องมือและพยาบาล...” หรือ “พรุ่งนี้ก็รู้กันว่าผมจะต้องทำอะไรบ้าง แต่ใน 3 อย่าง อย่างที่ 1. ก็คือเมื่อฉีดยาเข้าไปก็ไม่ต้องทำอะไรเลย 2. เมื่อฉีดยาเข้าไปแล้วก็อาจจะใช้ขยายหลอดเลือดด้วยบอลลูน หรือสุดท้ายถ้าเป็นมากก็ต้องได้รับการผ่าตัดผลการตรวจก็ออกมาอย่างที่คุณทราบอย่างที่พี่น้องทั้งหลายทราบ”

- กลยุทธ์สารเชิงบวก ร่วมกับการอ้างอิงบุคคลสำคัญ เป็นกลยุทธ์ถัดมาด้วยการกล่าวถึงผู้นำจากประเทศมหาอำนาจ โดยกล่าวประทับใจจากการได้รับจดหมายจากประธานาธิบดี และชื่นชมการดูแลของเจ้าหน้าที่ทุกหน่วยงานของสหรัฐอเมริกา “ความสะดวกที่เราได้รับความสะดวกมากทุกอย่าง ทั้งการจัดยานพาหนะ ตั้งแต่เราเหยียบย่างเข้าพรมแดนประเทศของเขา และเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ที่รักษาความปลอดภัย เจ้าหน้าที่ให้บริการความสะดวกทุกสิ่งทุกอย่าง แล้วก็ผู้ใหญ่อย่าง ท่านประธานาธิบดีเองก็เขียนจดหมายมาถึงผม ท่านรัฐมนตรีกลาโหม มิสเตอร์ วาย เมอเกอร์ ก็ส่งคำอวยพร”

- การใช้กลยุทธ์เนื้อหาสารเชิงบวก ร่วมกับการอ้างอิงถึงบุคคลสำคัญอันเป็นที่รักของคนไทย ซึ่งสามารถสร้างความประทับใจได้ ด้วยการกล่าวถึงโอกาสเฝ้าสมเด็จพระพี่นางที่สวีตเซอร์แลนด์ เพื่อจะเสด็จกลับประเทศไทย จึงทำให้สร้างการยอมรับและสนใจได้เป็นอย่างดีจากประชาชน เพราะชาวไทยมีความจงรักภักดีในสถาบันพระมหากษัตริย์ “เมื่อเราแวะพัก 2-3 วัน เพื่อรอเครื่องบินของการบินไทยที่จะกลับบ้านนี้ โดยบังเอิญวันนั้นสมเด็จพระพี่นางเสด็จมาจากสวีตเซอร์แลนด์ เพื่อที่จะเสด็จกลับประเทศไทย ผมมีโอกาสไปเฝ้าและกราบทูลถามถึงพระพลานามัยของสมเด็จพระศรีนครินทร์”

โดยเนื้อหาสำคัญมีดังนี้ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เดินทางกลับจากการตรวจสุขภาพที่สหรัฐอเมริกา การบรรยายการเดินทาง และประธานาธิบดีเขียนจดหมายมาอวยพรถึง พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ รัฐมนตรีกลาโหม วาย เมอเกอร์ ส่งคำอวยพรพร้อมช่อดอกไม้มา ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ขณะเดินทางนายกรัฐมนตรีต้องแวะพักบางประเทศอย่างฝรั่งเศส ก็ได้รับมิตรไมตรีอย่างดี รวมถึงประเทศอื่น ๆ คนไทยที่เมืองแอสแลตต้าแมมีไม่มากนัก เป็นเมืองเล็กแต่มีคนไทยมาเยี่ยมชมนายกรัฐมนตรีซึ่งสร้างความซาบซึ้งและขอบคุณถึงความห่วงใยของประชาชนที่มีต่อตัว พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์

ที่ละเอียดถี่ถ้วน แล้วก็ถูกต้องตามหลักวิชาการจริง ๆ เมื่อเราไปถึงที่โรงพยาบาลเวลาประมาณ ๒ โมง ของคืนวันที่ ๑๔ ของที่โน่น ทุกอย่างพร้อมอยู่ที่นั่นหมดแล้ว ทั้งเครื่องมือ และพยาบาล แล้วเขาก็เริ่มหันที่ผมไปถึงเชิญแพทย์มาปรึกษาหารือ พูดถึงประวัติเดิมของผมว่าเป็นอย่างไรแล้วเขาก็เริ่มเตรียมการที่จะให้ผมได้รับการตรวจในวันรุ่งขึ้น เวลา ๘.๐๐ น. นายแพทย์ที่เป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้เห็นจะต้องเอ่ยนามให้ปรากฏนิดหนึ่งว่า ชื่อ ดร.เอิร์ท เป็น นายแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางโรคหัวใจอันยิ่งใหญ่ของโลก และกษัตริย์แพทย์ผู้ทำกรรมวิธีฉีดสี ชื่อ นายแพทย์ กรุนดริก ซึ่งก็เป็นผู้คิดค้นเรื่องการเสริมต่อเส้นเลือดใหม่ได้เป็นคนแรก หลังจากเขาตรวจผมตามโน้นตามนี้ แล้วเขาก็บอกว่า พรุ่งนี้ก็รู้กันว่าผมจะต้องทำอะไรบ้าง แต่

บรรยายการตรวจสุขภาพ
อย่าง เป็น ขั้นตอน ที่
ค่อนข้างละเอียดด้วยกล
ยุทธ์สารกล่าวให้เห็นภาพ
ที่ทำให้ผู้รับสารสามารถ
จินตนาการสารได้ง่าย

ภาพที่ 6.6 กลยุทธ์สารผ่านการปราศรัยของพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ปี พ.ศ. 2527

กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร

สุนทรพจน์ที่ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เลือกใช้เป็นช่องทางการสื่อสารกับพลเมืองในปี พ.ศ. 2527 ปรากฏเพียงสามสุนทรพจน์ คือ งานเลี้ยงอาหารกลางวันเพื่อเป็นเกียรติแก่ ฯพณฯ ประธานาธิบดีสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน งานประชุม กรอ. (คณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ) ส่วนภูมิภาค และเปิดเทศกาลเที่ยวเมืองไทยและเสริมสร้างเอกลักษณ์ไทย ช่องทางการสื่อสารโดยการกล่าวสุนทรพจน์ของพล.อ.เปรมยังเป็นช่องทางการสานความสัมพันธ์กับต่างประเทศ และเพิ่มมิติด้านเศรษฐกิจจากการประชุม กรอ. และมีมิติด้านการท่องเที่ยว กล่าวได้ว่ากลยุทธ์ช่องทางการกล่าวสุนทรพจน์เมื่อเป็นงานที่มีความสำคัญ เป็นช่องทางการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ จึงทำให้เกิดความเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว สร้างความน่าเชื่อถือของหัวเรื่องของการสุนทรพจน์ได้เป็นอย่างดี

ในวาระที่สองของการเป็นนายกรัฐมนตรีของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ปรากฏการปราศรัยจำนวน 24 ครั้ง อาทิ วันเด็กแห่งชาติประจำปีพ.ศ. 2527 เปิดการสัมมนาเรื่องเยาวชนกับการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย วันครูครั้งที่ 28 การเปิดสัมมนาเรื่องการพัฒนากำลังด้านวิทยาศาสตร์ วันครบรอบ 3 ปีวันสถาปนามูลนิธิรักเมืองไทย พิธีมอบหนังสืออนุญาตให้เกษตรกรเข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดินโครงการทุ่งกุลาร้องไห้ จ.ร้อยเอ็ด จ.สุรินทร์ พิธีเปิดศูนย์อบรมการค้าวันสถาปนาเกษตรกรภาคตะวันออก คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยเข้ารับเข็มพระปรมาภิไธย การอำลาประชาชนเพื่อไปรักษาตัว วันเดินทางกลับจากสหรัฐอเมริกาถึงสนามบินดอนเมือง วันแรกที่นายกรัฐมนตรีมาทำงาน 8 พฤศจิกายน 2527 พิธีเปิดการก่อสร้างสะพานติณสูลานนท์ (ข้ามทะเลสาบสงขลาที่เกาะยอ) จ.สงขลา หรืองานนักธุรกิจตัวอย่างประจำปี 2527 เป็นต้น ผลการวิจัยพบว่าการปราศรัยของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ในปีนี้เป็นช่องทางการสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจในหลากหลายในหัวข้อของการสื่อสารทั้งด้านศาสนา คือ ศาสนาอิสลาม แม้วามิใช่ศาสนา

ประจำชาติไทย แต่พล.อ.เปรมก็ให้ความสำคัญ ด้านการศึกษา และด้านการบริหารประเทศของตนเองในการแจ้งให้ประชาชนได้ทราบรายละเอียดการเดินทางไปรักษาตัวที่ต่างประเทศ

ปี พ.ศ. 2528

กลยุทธ์เนื้อหาสาร

สุนทรพจน์

สุนทรพจน์ของพล.อ.เปรม ตินสุลานนท์ ในปี พ.ศ. 2528 ปรากฏเพียงสองโอกาส ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ สมาคมนักธุรกิจสัมพันธ์แห่งประเทศไทยเข้าเยี่ยมคารวะ เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2528 (คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือประมวลสุนทรพจน์ฯ, 2529, น. 60-61)

- กลยุทธ์สารเนื้อหาเชิงบวก การกล่าวชมเชยสมาคมนักธุรกิจแห่งประเทศไทยที่มีส่วนส่งเสริมธุรกิจของชาติอีกทางหนึ่ง “ผมตระหนักดีว่าสมาคมเป็นสถาบันสำคัญสถาบันหนึ่งของบ้านเมืองเราที่ส่งเสริมธุรกิจของชาติให้เจริญก้าวหน้าอย่างมีเอกภาพและถูกต้องสมบูรณ์...ยังมีส่วนช่วยรัฐบาลในการหารายได้เข้าประเทศอีกด้วย นอกจากนี้ สมาคมยังได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นสาธารณประโยชน์นับเป็นเรื่องที่น่าสรรเสริญของสมาคม”

- กลยุทธ์สารแบบชัดเจน มุ่งเสนอสารที่ชัดเจนของปรัชญาของภาครัฐ ที่จะเป็แนวทางที่จะช่วยเศรษฐกิจของไทย ด้วยข้อความ “เราจะมุ่งประหยัด เร่งรัดใช้ของไทย และร่วมใจกันส่งออก ถึงได้พยายามที่จะชี้ชวนเชิญชวนบรรดาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องนี้ให้หันมาร่วมมือกันเพื่อให้เกิดความเป็นไปได้โดยเร็ว”

- กลยุทธ์ช่วงท้ายคือ เสนอสารโดยนัย เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักและหันมาร่วมมือโดยการกล่าวทิ้งท้ายเพื่อเป็นข้อพิจารณาแก่ประชาชนทั่วไป “ผมเรียนฝากไว้เพื่อว่าพวกเราทั้งหลายที่มีเรี่ยวแรงมากพอสมควรจะได้ช่วยกันนำไปพิจารณาแล้วก็หาหนทางที่จะช่วยกันให้เกิดความสำเร็จ” ประเด็นสำคัญในการสื่อสารของผู้ปกครอง คือ สมาคมนักธุรกิจสัมพันธ์เป็นสถาบันส่งเสริมธุรกิจของชาติ ทั้งยังช่วยรัฐในการหารายได้เข้าประเทศ โดยรัฐบาลมีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ การประหยัด การนิยมใช้ของไทยและการส่งออก เพราะคนยากจนยังมีอีกจำนวนมาก เมื่อใดก็ตามที่ประเทศไทยยกฐานะตนเองขึ้นมาได้ทุกคนพลอยจะพบความสุข พล.อ.เปรม คาดหวังว่าขอให้สมาคมช่วยเหลือคนยากจน ส่วนร่วมและสาธารณะ

คำปราศรัย

พล.อ.เปรม ตินสุลานนท์ ได้มีโอกากล่าวปราศรัยจำนวน 27 ครั้งหนึ่งในนั้นคือ เนื่องในวันแรงงานแห่งชาติเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2528 (คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือประมวลสุนทรพจน์ฯ, 2529, น. 105-106) กลยุทธ์เนื้อหาที่ พล.อ.เปรม เลือกลงใช้ในการปราศรัยคือ

- กลยุทธ์เนื้อความแบบชัดเจน ด้วยการตระหนักถึงความสำคัญของวันแรงงานแห่งชาติที่มีส่วนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ จึงมีแนวโน้มที่ฝ่ายผู้ใช้แรงงานจะให้ความสำคัญ เพราะเป็นประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับกลุ่มเป้าหมาย และเห็นว่าตนเองมีความสำคัญในการขับเคลื่อนสังคม ซึ่งแน่นอนว่าจะได้รับการตอบสนองตามที่ผู้ปกครองต้องการ “วันแรงงานเป็นวันที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงความสำคัญเนื่องจากผู้ใช้แรงงานได้มีส่วนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างมากไม่ว่ากำลังกายหรือผู้ทำงานในสำนักงานทั้งที่อยู่ในชนบทและในเขตเมือง”

- กลยุทธ์เนื้อหาสาระที่ชัดเจนตรงประเด็น ด้วยข้อความว่า “รัฐบาลได้กำหนดนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ที่จะพัฒนาส่งเสริมแรงงาน ได้แก่ คุณภาพของแรงงาน การส่งเสริมการมีงานทำ การคุ้มครองให้มีมาตรฐานการทำงานที่เหมาะสม ความปลอดภัย ตลอดจนการสร้างหลักประกันในการทำงานและสวัสดิการของผู้ใช้แรงงาน”

- กลยุทธ์เสนอสารเชิงลบ สารในช่วงท้ายเพื่อให้ผู้ใช้แรงงานตระหนักถึงปัญหาการเงินของไทยที่ทุกคนเผชิญอยู่ ดังนั้น จึงขอความร่วมมือให้ทุกฝ่ายร่วมกันแก้ปัญหา “อย่างไรก็ตาม ขณะนี้ภาวะเศรษฐกิจอุตสาหกรรมของประเทศยังไม่เป็นที่น่าพอใจนัก ภาวะการค้าและการส่งออกไม่เอื้ออำนวย รัฐบาลจึงใคร่ขอให้ทุกฝ่ายรวมทั้งผู้ใช้แรงงานร่วมกันแก้ไข ช่วยกันพัฒนาคุณภาพของสินค้าให้ดีขึ้น ช่วยลดต้นทุนการผลิตเพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดต่างประเทศได้”

สำหรับประเด็นที่ผู้นำกล่าวคือ นายกรัฐมนตรีกล่าวถึงความสำคัญของวันแรงงาน เพราะผู้ใช้แรงงานทั้งผู้ใช้กำลังกายและผู้ทำงานในสำนักงานต่างมีส่วนผลักดันการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ ดังนั้น รัฐบาลได้กำหนดนโยบายและมาตรการต่าง ๆ อาทิ พัฒนาส่งเสริมทั้งด้านคุณภาพของแรงงาน การมีงานทำ การทำงานที่เหมาะสม ความปลอดภัย และสวัสดิการของผู้ใช้แรงงาน ในตอนท้าย พล.อ.เปรมขอให้ทุกฝ่ายช่วยกันพัฒนาคุณภาพสินค้า ช่วยลดต้นทุนการผลิตเพื่อสามารถแข่งขันในตลาดต่างประเทศได้ และส่งเสริมการบริโภคสินค้าไทย

กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร

ในปี พ.ศ. 2528 ของการบริหารงานของนายรัฐมนตรี พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ได้กล่าวสุนทรพจน์เพียงสองโอกาส คือ โอกาสรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์นำคณะหัวหน้าสำนักงานพาณิชย์ฯ เข้าเยี่ยมคารวะ และโอกาสให้สมาคมนักธุรกิจสัมพันธ์แห่งประเทศไทยเข้าเยี่ยมคารวะ ผลการวิจัยพบว่าช่องทางการสื่อสารในการกล่าวสุนทรพจน์ของ พล.อ.เปรมมิใช่เพียงช่องทางการสานความสัมพันธ์ระหว่างนานาประเทศเท่านั้น ยังเป็นช่องทางการสื่อสารกับคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่ในสำนักงานพาณิชย์และนักธุรกิจไทย เพื่อการวางแผนระหว่างภาครัฐและเอกชนร่วมกัน

สำหรับคำปราศรัยของพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ในปี พ.ศ. 2528 ปรากฏจำนวน 27 โอกาส เช่น งานต้อนรับนักศึกษา วปอ. รุ่นที่ 27 พิธีมอบรางวัลกิตติคุณสัมพันธ์สังข์เงิน วันเด็กแห่งชาติประจำปี 2528 พิธีเปิดอาคารศูนย์ผลิตรายการวิทยุและโทรทัศน์เพื่อการศึกษา วันสหกรณ์แห่งชาติ พิธีมอบและเปิดโรงเรียนประถมตัวอย่าง วันข้าราชการพลเรือน วันอนุรักษ์มรดกไทย วันคล้ายวันสถาปนาคณะลูกเสือแห่งชาติ วันเยาวชนแห่งชาติ การเดินทางไปร่วมประชุมสมัชชาใหญ่องค์การสหประชาชาติ ครั้งที่ 40 วันอาหารโลกครบรอบ 40 ปี ครบรอบ 40 ปีองค์การสหประชาชาติ หรือวันข้าวขาวดอกมะลิ เป็นต้น ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า ช่องทางการปราศรัยของพล.อ.เปรมมีความคล้ายกันกับหลายปีที่ผ่านมา คือ การปราศรัยในหลากหลายโอกาส ซึ่งเป็นการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดตามประเด็นหัวเรื่องที่จะสื่อสาร หรือเป็นช่องทางการให้คำแนะนำของผู้สื่อสารไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติแก่กลุ่มเป้าหมาย เป็นการสร้างความเข้าใจในประเด็นที่ต้องการสื่อสาร และมีลักษณะที่ไม่เป็นพิธีการมากนักจึงสามารถเข้าถึงผู้รับสารได้เป็นอย่างดี

ปี พ.ศ. 2529

กลยุทธ์เนื้อหาสาร

คำแถลงนโยบาย

การแถลงนโยบายของรัฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ต่อรัฐสภาในวาระที่สุดท้ายเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2529 ([http:// librarymb.parliament.go.th/library](http://librarymb.parliament.go.th/library), 2558) คำแถลงนโยบายในวาระที่สุดท้ายมีลักษณะคล้ายกับวาระที่ 2

- กลยุทธ์สารที่ชัดเจน ในการชี้แจงและกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อความสุขของประชาชน และพัฒนาประเทศในทุกมิติ “กระผมและคณะรัฐมนตรีได้กำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินขึ้นโดยคำนึงถึงความสุขของประชาชน การพัฒนาการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย”

- กลยุทธ์สารที่ชัดเจน ในการเน้นย้ำความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ตั้งในการปฏิบัติตั้งแต่เริ่มต้นของการดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศ “ท่านประธานรัฐสภาที่เคารพ และท่านสมาชิกผู้มีเกียรติทั้งหลาย ในการบริหารราชการแผ่นดินตามนโยบายที่ได้แถลงมาข้างต้นนี้ กระผมขอให้ความมั่นใจว่ารัฐบาลนี้จะดำเนินการโดยยึดถือความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ตั้ง และปฏิบัติตามนโยบายโดยเคร่งครัดเพื่อนำความก้าวหน้ามาสู่ประเทศชาติ และนำความสงบเรียบร้อยและความสุขความเจริญมาสู่ประชาชน สมดังเป้าหมายที่ได้แถลงไว้แล้วทุกประการ”

โดยสาระสำคัญของคำแถลงนโยบาย ได้แก่ นโยบายด้านการเมืองและการบริหารด้านการป้องกันประเทศ ด้านการต่างประเทศ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม (ความยุติธรรมทางสังคม

การศึกษา การพัฒนาสุขภาพอนามัย หลักประกันความมั่นคงในชีวิตและอาชีพ การพัฒนาสตรี การพัฒนาเด็กและเยาวชน ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา และด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและพลังงาน

สุนทรพจน์

ปี พ.ศ. 2529 นายกรัฐมนตรีได้กล่าวสุนทรพจน์เพียงครั้งเดียวนั้นคือ เนื่องในวัน ท้องเที่ยวโลก เมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2529 (คณะทำงานจัดพิมพ์หนังสือประมวลสุนทรพจน์ฯ, 2531, น. 75-78) ซึ่งเป็นสุนทรพจน์ที่มีเนื้อหาค่อนข้างยาวโดยมีกลยุทธ์เนื้อหาสารดังนี้

- สารแบบชัดเจน ในช่วงต้นของสุนทรพจน์เพื่อให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการ เข้าร่วมเป็นสมาชิกและวัตถุประสงค์ขององค์การท้องเที่ยวโลก “รัฐบาลของแต่ละประเทศที่เป็น สมาชิกให้ความร่วมมือเฉลิมฉลองวันท้องเที่ยวโลกแต่ละปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้รัฐบาลและ ประชาชนของประเทศต่าง ๆ ได้ตระหนักในความสำคัญของอุตสาหกรรมท้องเที่ยว เพื่อให้สากล ประเทศยอมรับสิทธิและเสรีภาพของมนุษยชนขั้นมูลฐานในเรื่องของการเดินทางและท้องเที่ยว ” เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันของการส่งเสริมการท้องเที่ยวของรัฐบาล

- กลยุทธ์การยกตัวอย่างกิจกรรม สารในช่วงกลางกล่าวด้วยทางคณะรัฐบาลจะ ดำเนินการเพื่อส่งเสริมการท้องเที่ยว “การจัดทำบทความเผยแพร่ทางสื่อมวลชน การเผยแพร่และ อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม การจัดพิธีประกาศเกียรติคุณและมอบรางวัลแก่บุคคลผู้บำเพ็ญประโยชน์ แก่อุตสาหกรรมท้องเที่ยว” เพื่อสร้างความแจ่มชัดในแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับโครงการดังกล่าว ซึ่งจะ ง่ายในการบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ผู้นำได้คาดหวังไว้

- กลยุทธ์สารเชิงบวก จากคุณประโยชน์เมื่ออุตสาหกรรมท้องเที่ยวสัมฤทธิ์ผล “อุตสาหกรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศมาก ทำให้เงินตราหลั่งไหลเข้า ประเทศ เกิดการหมุนเวียนด้านการเงิน มีการกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่างๆ ที่เป็น แหล่งท้องเที่ยวมีส่วนช่วยแก้ไขปัญหาการว่างงาน นอกจากนี้ยังสนับสนุนด้านการเผยแพร่วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของชาติ นับเป็นการสร้างชื่อเสียงให้แก่ประเทศได้อย่างดีเยี่ยม” เป็นการกล่าวบรรยาย อย่างเป็นขั้นเป็นตอน และเป็นเหตุเป็นผลของกิจกรรมการส่งเสริมท้องเที่ยวนี้นำให้เกิดการยอมรับ ได้ง่ายเพราะต้องการมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และยังเป็นพัฒนาประเทศชาติในอีกทางหนึ่ง

-การยกตัวอย่างของการร่วมมือจากฝ่ายเอกชนประกอบ กลยุทธ์ต่อมาในเนื้อหาสารคือ “การเข้าร่วมมือในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ทางการท้องเที่ยว การพัฒนาบุคลากร การคุ้มครองรักษาความปลอดภัยแก่นักท้องเที่ยว ส่งเสริมการ ประชุมนานาชาติในประเทศไทย และร่วมมือแก้ไขปัญหาการท้องเที่ยวระหว่างภาครัฐบาลและเอกชน ในรูปของคณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชน” เพื่อความเข้าใจมากขึ้นเมื่อยกตัวอย่างหรือ นำเสนอแนวทางต่าง ๆ แก่หน่วยงานเอกชน

สำหรับประเด็นของการเผยแพร่สารคือ ความสำคัญและความเป็นมาของวันท่องเที่ยวโลกที่ถือเอาวันนี้ของทุกปีเป็นวันท่องเที่ยวที่มีสมาชิกจำนวน 109 ประเทศให้ความร่วมมือเฉลิมฉลองวันท่องเที่ยวโลกเพื่อให้รัฐบาลและประชาชนได้ตระหนักในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่จะส่งเสริมทางด้านเศรษฐกิจ และเพื่อยอมรับในสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์ในเรื่องการเดินทางท่องเที่ยว ส่วนอุตสาหกรรมไทยมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจช่วงที่ประเทศกำลังประสบการขาดดุลการค้าต่างประเทศ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเข้ามาช่วยแก้ปัญหานี้ได้ ทั้งยังมีส่วนเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีของชาติ ดังนั้น ทางรัฐขอความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการอำนวยความสะดวกต่อการท่องเที่ยวในทุกด้าน ในขณะที่ทางรัฐบาลจะเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวไทยอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งปรับปรุงตามสถานที่ต่าง ๆ ให้สวยงาม ส่วนภาคประชาชนขอให้แสดงความเจ้าบ้านที่ดี ขณะเดียวกันขอเชิญชวนคนไทยให้ท่องเที่ยวในประเทศให้มากขึ้น

คำปราศรัย

การปราศรัยยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งพบคำปราศรัยจำนวน 34 โอกาส หนึ่งในจำนวนนั้นคือ พิธีเปิดถนนสายบ้านห้วยพุน ตะกรบ แหลมโพธิ์ จ.สุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2529 (คณะทำงานจัดพิมพ์หนังสือประมวลสุนทรพจน์ฯ, 2531, น. 124-125)

- กลยุทธ์สารแบบชัดเจน ผู้นำมุ่งกล่าวถึงความชัดเจนของแนวนโยบายของการเปลี่ยนแปลงชนบทให้ดีขึ้น “รัฐบาลมีนโยบายอันแน่วแน่ในการพัฒนาชนบทเพื่อขจัดปัญหาความยากจนให้หมดสิ้นไปจากประชาชนผู้ยากไร้และด้อยโอกาสทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมให้จงได้ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมารัฐบาลได้พยายามดำเนินการทุกวิถีทางที่จะส่งเสริมให้ประชาชนในชนบทมีรายได้และมีงานทำโดยไม่ทิ้งถิ่นที่อยู่ไปหางานทำในเมือง”

- กลยุทธ์เนื้อหาสารเชิงบวก ในการสรรเสริญประชาชนที่ให้ความร่วมมือกับรัฐ และเข้าใจเจตจำนงของรัฐเช่นเดียวกัน “พี่น้องทั้งหลายได้ร่วมกันบริจาคที่ดินในการก่อสร้างถนนสายสำคัญนี้ทั้งหมด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า พี่น้องทั้งหลายเข้าใจในอุดมการณ์พัฒนาชนบทของรัฐบาลเป็นอย่างดี และได้เข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐบาลในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง” เพื่อกระตุ้นสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจร่วมกันทั้งภาครัฐและหมู่ประชาชน ซึ่งจะง่ายต่อการการยอมรับ

สำหรับประเด็นรัฐบาลมีนโยบายจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาและสร้างงานในชนบทด้วยการเพิ่มรายได้ในชนบท และการมีงานทำโดยมิต้องย้ายถิ่นฐานเพราะต้องการขจัดปัญหาความยากจน รวมถึงต้องการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการเสริมสร้างประชาธิปไตย นอกจากนี้รัฐบาลจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ และโครงการสร้างงานในชนบทและงบประมาณอุดหนุนในรูปแบบโครงการพิเศษต่าง ๆ ส่วนโครงการสร้างถนนบ้านห้วยพุน ตะกรบ แหลมโพธิ์นี้เพื่อหวังว่าจะก่อให้เกิดการสร้างงาน

ขึ้นและด้านอื่น ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและการท่องเที่ยว โดยที่ประชาชนได้ร่วมบริจาคที่ดินในการก่อสร้างถนนด้วย เป็นการแสดงความต้องการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร

การแถลงนโยบายในยุคสังคมนิยมประชาธิปไตยครั้งใหม่ของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ในวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2529 ซึ่งเป็นวาระสุดท้ายในการทำหน้าที่นายกรัฐมนตรี เป็นแผนนโยบายที่คำนึงถึงความสุขของประชาชน การพัฒนาการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงด้านความมั่นคงของชาติ ซึ่งการแถลงนโยบายนั้นเป็นช่องทางที่สำคัญที่ทำให้รัฐสภาและประชาชนได้รับทราบแผนการดำเนินการตลอดวาระของการปกครองประเทศ จึงเป็นช่องทางที่เป็นพิธีการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแถลงนโยบายให้รัฐสภาและประชาชนรับทราบสร้างความเข้าใจ และการขอความร่วมมือจากประชาชนในการดำเนินแผนการต่าง ๆ เหล่านั้นไปในทิศทางเดียวกัน

การปฏิบัติหน้าที่ในฐานะของนายกรัฐมนตรีของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ดำเนินเรื่อยมาจนปี พ.ศ. 2529 ปรากฏการกล่าวสุนทรพจน์เพียงหนึ่งโอกาสคือ วันท่องเที่ยวโลก เมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2529 การกล่าวสุนทรพจน์นั้นเป็นกลยุทธ์ช่องทางการสื่อสารที่มักเป็นงานที่มีความสำคัญเพื่อกระตุ้นและส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทย เนื่องจากต้องการให้คนไทยเห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวตามสากล และเป็นการสื่อสารที่กระตุ้นให้ประชาชนให้ความยินดีร่วมมือกับทางภาครัฐ ขณะเดียวกันการสื่อสารในรูปแบบนี้สามารถในการเข้าถึงผู้รับสาร ในด้านทำให้เกิดความเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว เป็นช่องทางที่สร้างการยอมรับและน่าเชื่อถือ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและชาวต่างชาติมาท่องเที่ยวในประเทศไทย

นายกรัฐมนตรีได้กล่าวปราศรัยจำนวน 34 ครั้ง อาทิ พิธีเปิดถนนสายบ้านห้วยพุนตระกรบ แหลมโพธิ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2529 การเปิดป้ายหอการค้าจังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2529 พิธีประสาทปริญญาบัตร ครั้งที่ 9 มหาวิทยาลัยพายัพ ในวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2529 วันสิทธิมนุษยชนเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2529 และพิธีมอบโล่เกียรติยศแก่นักกีฬาและผู้สนับสนุนกีฬา เป็นต้น ลักษณะการสื่อสารด้วยช่องทางการปราศรัยนี้สามารถสร้างการเข้าถึงกับประชาชนที่มีความแตกต่างและหลากหลายได้อย่างใกล้ชิดและเป็นรูปแบบการสื่อสารที่ไม่เป็นพิธีการมากนัก เป็นการสื่อสารตามประเด็นที่ผู้นำได้ร่วมกิจกรรมเหล่านั้นจึงสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีให้ปรากฏขึ้นได้โดยง่าย

ปี พ.ศ. 2530

กลยุทธ์เนื้อหาสาร

สุนทรพจน์

ในปี พ.ศ. 2530 การกล่าวสุนทรพจน์ของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ปราบกฏเพียงสามครั้ง ซึ่งหนึ่งในสุนทรพจน์เหล่านั้นคือ สุนทรพจน์ในงานเลี้ยงอาหารค่ำในโอกาสครบรอบ 20 ปีของสมาคมอุตสาหกรรมไทย เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2530 (คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือประมวลสุนทรพจน์ฯ, 2529, น. 239) ด้วยกลยุทธ์เนื้อความดังนี้

- กลยุทธ์สารที่ชัดเจนอย่างตรงไปตรงมาของโครงการด้านอุตสาหกรรม เพราะภาคอุตสาหกรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งคณะรัฐบาลเองต่างก็ให้ความสำคัญกับนโยบายด้านการบริหารและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ “ในฐานะหัวหน้ารัฐบาล ผมถือว่ากิจกรรมด้านอุตสาหกรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของบ้านเมือง ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าภาคเกษตรกรรมและสาขาเศรษฐกิจอื่น ๆ”

- กลยุทธ์การยกเหตุการณ์ตอนกลางปี พ.ศ. 2524 มาประกอบ เพื่อการสร้างความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งถึงปรากฏการณ์ที่ประชาชนไทยได้พบเจอกับความผันผวนของเศรษฐกิจการค้าโลกที่ส่งผลกระทบในไทย ด้วยข้อความที่ว่า “การผลึกกำลังภาคเอกชนให้เข้าร่วมกันทำงานกับภาครัฐบาล เป็นผลให้คณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจหรือ กรอ. สถาบัน กรอ. ได้แก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของชาติได้เป็นที่น่าพอใจ ซึ่งทั้งหลายคงจำกันได้ว่าก่อนที่จะได้มีการจัดตั้งหน่วยงานดังกล่าวขึ้นในกลางปี พ.ศ. 2524 เศรษฐกิจของประเทศไทยได้รับผลกระทบจากความผันผวนของเศรษฐกิจการค้าโลก ซึ่งเกิดขึ้นโดยต่อเนื่องติดต่อกันมาตั้งแต่วิกฤตการณ์ราคาน้ำมัน การถดถอยของเศรษฐกิจโลก...”

- กลยุทธ์สารเชิงบวก เพื่อการกระตุ้นสร้างขวัญกำลังใจให้ผู้รับสาร และโน้มน้าวให้ความร่วมมือกับสิ่งที่ผู้นำกล่าว โดยการกล่าวถึงข้อดีที่ประเทศไทยมีการพัฒนาอุตสาหกรรม “การพัฒนาอุตสาหกรรมในบ้านเรากำลังเติบโตมาถึงจุดที่เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อที่มีความหมายต่อการพัฒนาประเทศ บ้านเมืองเรายังมีทรัพยากรอันมีค่าอยู่เป็นจำนวนมาก ภาวะเศรษฐกิจภายในเอื้ออำนวยรวมถึงความน่าเชื่อถือขององค์กรระหว่างประเทศต่าง ๆ มีแนวโน้มที่จะเข้ามาลงทุนและใช้ประโยชน์จากศักยภาพของเรา”

สาระใจความสำคัญคือ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การกล่าวชื่นชมสมาคมอุตสาหกรรมไทยในฐานะเป็นสถาบันหนึ่งของ กรอ. ที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยรัฐบาลแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจให้ลุล่วง เนื่องจากไทยประสบปัญหาทางการเงินเป็นผลกระทบจากความผันผวนเศรษฐกิจโลก โดยทางรัฐพยายามแก้ไขอุปสรรคเหล่านั้นจนปี พ.ศ. 2530 เศรษฐกิจไทยเริ่มฟื้นตัว

คำปราศรัย

คำปราศรัยที่นายกรัฐมนตรีใช้เป็นช่องทางสื่อสารมีจำนวน 11 ครั้งหนึ่งในนั้นคือ วันศุกร์ ครั้งที่ 31 เมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2530 (คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือประมวลสุนทรพจน์ฯ, 2529, น. 3-4)

- กลยุทธ์ด้วยการกระตุ้นอารมณ์ เพื่อให้ประชาชนรู้สึกถึงความสำคัญของครูที่มีภาระใหญ่หลวงในการทำหน้าที่ในการสร้างสรรค์เยาวชน “ผมมีความยินดีและอบอุ่นใจเป็นอย่างยิ่งที่ได้มาอยู่ท่ามกลางเพื่อนครูทั้งหลายในวันครูปีนี้อีกวาระหนึ่ง ครูเป็นผู้ที่รับภาระหนักในการสร้างสรรค์เยาวชนของชาติให้เป็นพลเมืองดี พร้อมด้วยคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรมและความรู้ความสามารถทางวิชาการอย่างเพียงพอที่จะออกไปประกอบอาชีพในทางที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคมในส่วนรวม โดยครูต้องรับหน้าที่อันหนัก ต้องเสียสละร่างกายแรงใจ”

- กลยุทธ์นำเสนอสารด้านเดียวและสองด้าน เพราะทางคุรุสภาได้พยายามหาทางส่งเสริมสวัสดิการให้แก่ครู โดยคำนึงถึงประโยชน์สุขและความมั่นคง รัฐบาลตระหนักครูส่วนมากยังมีความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างลำบาก ต้องเผชิญกับภาวะการครองชีพที่ฝืดเคือง กล่าวได้ว่าอาชีพครูได้สร้างคุณประโยชน์แก่สังคมอย่างสูง และทางรัฐบาลได้พยายามช่วยเหลือแก่ครูมาตลอด ทว่าครูก็ยังประสบปัญหาในการดำรงชีพอยู่

สำหรับเนื้อหาสำคัญของการกล่าวปราศรัยมีดังนี้ บทบาทหน้าที่ของครูบาอาจารย์นั้นมีมากมายในการสร้างเยาวชนที่ดีขึ้นมา แต่ ณ ตอนนี้อยู่ภาวะเศรษฐกิจที่ฝืดเคือง ครูจึงมีความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างลำบาก ดังนั้น รัฐบาลเล็งเห็นถึงปัญหาเหล่านั้นจึงพยายามช่วยส่งเสริมสวัสดิการของครูเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ครู

กลยุทธ์ช่องทางสื่อสาร

นายกรัฐมนตรีพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ยังเลือกใช้การสื่อสารด้วยการกล่าวสุนทรพจน์ซึ่งปรากฏเพียงสามครั้ง ได้แก่ งานเลี้ยงอาหารค่ำเพื่อเป็นเกียรติแก่ ฯพณฯ ยาสุฮิโร นากาโซเน นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น งานเลี้ยงอาหารค่ำเพื่อเป็นเกียรติแก่สหภาพรัฐสภา และงานเลี้ยงอาหารค่ำในโอกาสครบรอบ 20 ปีของสมาคมอุตสาหกรรมไทย กล่าวได้ว่ากลยุทธ์ช่องทางของการกล่าวสุนทรพจน์ของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เมื่อเป็นงานที่มีความสำคัญ ยังปรากฏเลือกใช้ช่องทางนี้เมื่อต้องการเพิ่มระดับความสัมพันธ์กับนานาชาติด้วยภาษาที่เป็นทางการ จึงสามารถสร้างความน่าเชื่อถือและยอมรับจากกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี

การสื่อสารด้วยการปราศรัยของนายกรัฐมนตรีในปี พ.ศ. 2530 ปรากฏ 11 โอกาส เช่น วันศุกร์ ครั้งที่ 31 พิธีเปิดสัมมนาเรื่องบทบาทของโทรภาคีในการลดปัญหาการประสอันตรายเพื่อเพิ่มผลผลิต การพบปะราษฎร ต.บ้านเป็ด อ.เมือง จ.ขอนแก่น การเปิดการประชุมเอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศในยุโรปและแอฟริกา ณ สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงลอนดอน วันข้าราชการพล

เรือน วันอนุรักษ์มรดกไทย โอกาสที่คณะวิทยากรในโครงการเผยแพร่ภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าเยี่ยมคารวะ วันอาหารโลก วันสิทธิมนุษยชน และวาระวิถีขึ้นปีใหม่ปี พ.ศ. 2531 คำปราศรัยยังเป็นช่องทางสำคัญในการเข้าถึงประชาชน สามารถสื่อสารได้กับกลุ่มเป้าหมายตามวาระที่แตกต่างกันไปและสามารถปรับเนื้อหาสารตามบริบทที่เหมาะสม

ปี พ.ศ. 2531

กลยุทธ์เนื้อหาสาร

สุนทรพจน์

การกล่าวสุนทรพจน์ในปีสุดท้ายปี พ.ศ. 2531 ของการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีที่ยาวนานของพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ นั้นปรากฏ 5 โอกาส งานเลี้ยงอาหารค่ำ จัดโดย ฯพณฯ นิโคลี ริชคอฟ นายกรัฐมนตรีโซเวียต ในวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2531 (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2529, น. 118-123) โดยพบกลยุทธ์สารคือ

- การยกเหตุการณ์สำคัญมาประกอบ เมื่อครั้งที่โซเวียตเข้ามาช่วยเหลือด้วยการลดแรงกดดันการขยายอาณานิคม เพื่อเกิดภาพที่ชัดเจนแก่ผู้รับสาร “สมัยหนึ่งในประวัติศาสตร์ รัสเซียได้เข้ามา มีบทบาทช่วยเหลือไทยโดยลดแรงกดดันจากการแผ่ขยายของลัทธิอาณานิคม ประชาชนชาวไทยยังจดจำไมตรีของประเทศไทยในครั้งนั้นได้เป็นอย่างดี”

- กลยุทธ์สารเชิงบวก กลยุทธ์ต่อมาคือ ด้วยการกล่าวยกย่องชมเชยรัสเซียในการถอนกำลังทหารออกจากอัฟกานิสถาน “ด้วยเหตุนี้เราจึงยินดีที่สหภาพโซเวียตยืนอยู่บนพื้นฐานความเป็นจริง โดยกำหนดเวลาถอนกำลังทหารออกจากอัฟกานิสถาน การที่ปัญหาความขัดแย้งในอัฟกานิสถาน จะได้รับการแก้ไขนี้ นอกจากจะเอื้ออำนวยแก่สันติภาพของโลกแล้ว ย่อมเป็นแรงดลใจให้มีการแก้ไขปัญหากัมพูชาโดยทางการเมืองอีกด้วย”

สำหรับสาระสำคัญ คือ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ขอขอบคุณรัฐบาลและประชาชนสหภาพโซเวียตที่ให้การต้อนรับอย่างอบอุ่นกับการเดินทางมาในครั้งนี้ โดยในอดีตรัสเซียเข้ามาช่วยเหลือไทย โดยลดแรงกดดันจากการแผ่ขยายลัทธิอาณานิคม พร้อมกันนั้นนายกรัฐมนตรีเล็งเห็นช่องทางที่ทั้งสองประเทศสามารถร่วมมือในอนาคตได้ เพื่อประโยชน์ในทุก ๆ มิติ นอกจากนี้ผู้นำกล่าวถึงความสัมพันธ์ที่มีการแลกเปลี่ยนกันในทุกด้านที่เสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน และนายกรัฐมนตรียินดีลงนามข้อตกลงเกี่ยวกับการปรึกษาหารือทวิภาคีในการเยือนครั้งนี้

คำปราศรัย

ในปีสุดท้ายของการทำหน้าที่ผู้บริหารราชการแผ่นดินของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ได้กล่าวการปราศรัยจำนวน 5 โอกาส จากการสุ่มพบการกล่าวคำอำลาเนื่องในวันพ้นจากตำแหน่ง

นายกรัฐมนตรีในวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2531 (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2529, น. 157-160) โดยยุทธวิธีที่ผู้นำสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายคือ

- กลยุทธ์กระตุ้นด้วยอารมณ์ของผู้นำ “โดยส่วนตัวผมเองแล้ว ผมเจียมตัวและเจียมใจ อยู่เสมอ ไม่เคยมีความทะเยอทะยานทางการเมืองและไม่เคยมักใหญ่ใฝ่สูงที่จะเป็นนายกรัฐมนตรี การเป็นนายกรัฐมนตรีนั้นไม่สนุกและเหนื่อย แต่เมื่อต้องเข้ามาทำหน้าที่แล้ว ผมพร้อมที่จะเหนื่อย และทำงานอย่างเต็มที่พร้อมที่จะเผชิญปัญหาต่าง ๆ ทุกอย่างด้วยความกล้าหาญและอดทน” เป็นการสร้างอารมณ์ร่วมให้เกิดกับประชาชนให้เห็นใจเข้าใจเจตนารมณ์ที่แท้จริงของนายกรัฐมนตรี

- กลยุทธ์การสรุปโดยนัย โดยผู้นำกล่าวว่า “พี่น้องที่รักทั้งหลายครับ การทำงานของรัฐบาลหรือของใครก็ตามย่อมมีสิ่งสำคัญสองสิ่งเกิดขึ้นเสมอคือ ชมเชยกับตำหนิ ทั้งสองสิ่งดังกล่าวนี้จะมากจะน้อย จะหนักจะเบาขึ้นอยู่กับผู้มองที่มีวิจารณญาณและมีคุณธรรมในการพิจารณา” จากที่ พล.อ.เปรมที่กล่าวมาข้างต้นนั้นหมายถึง ไม่ว่าจะทำกิจการงานใดก็ตามจะปรากฏผลทั้งด้านบวกและลบเสมอ แต่ขอให้ประชาชนใช้สติปัญญารับคำตำหนิ เพื่อมองดูตนเองเฉกเช่นเดียวกับการทำงานของคณะรัฐบาลที่มีได้ถือเอาคำตำหนิมาบ่นทอนการทำงานเพื่อประโยชน์ต่อชาติบ้านเมือง

สาระสำคัญของการสื่อสารมีดังนี้ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ กล่าวถึงความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต บริสุทธ์และยุติธรรมเป็นที่ตั้ง การพรรณนาตลอดระยะเวลาในการบริหารประเทศตั้งแต่ช่วงต้นที่ต้องพบกับอุปสรรคต่าง ๆ ทั้งปัญหาวิกฤตการณ์น้ำมัน การขาดดุลการค้าและการเงินของประเทศ ปัญหาสังคมหรือการเมือง แต่สุดท้ายรัฐบาลก็สามารถแก้ไขปัญหาเหล่านั้นมาได้

กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร

การกล่าวสุนทรพจน์ในปีสุดท้ายปี พ.ศ. 2531 ของการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีที่ยาวนานของ พล.อ.เปรมติณสูลานนท์ นั้นปรากฏ 5 โอกาส ได้แก่ สันติภาพและความมั่นคงในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ ณ สถาบันความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กรุงมอสโก ประเทศสหภาพโซเวียต งานเลี้ยงอาหารค่ำ จัดโดย ฯพณฯ นิโคไล ริชคอฟ นายกรัฐมนตรีโซเวียต งานเลี้ยงอาหารค่ำ จัดโดย ฯพณฯ นายวิทาลี เอ. มาโซลา นายกรัฐมนตรีแห่งสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตอุเครน งานเลี้ยงอาหารค่ำจัดโดยนาย Vladimir Hodtrev ประธานคณะกรรมการบริหารเมืองเลนินกราด และงานเลี้ยงอาหารค่ำจัดโดย ฯพณฯ นายคารอย โกรซ นายกรัฐมนตรีฮังการี จากข้อมูลข้างต้นพบว่า สุนทรพจน์ยังเป็นช่องทางการสื่อสารเมื่อต้องการรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับอารยประเทศ ด้วยภาษาที่เป็นทางการในพิธีงานที่สำคัญยิ่ง เพื่อความร่วมมืออันดีในทุกด้านในอนาคต

ในยุคปลายรัฐบาล นายกรัฐมนตรียังใช้การปราศรัยเป็นหนึ่งในเครื่องมือการสื่อสารกับประชาชน ซึ่งปรากฏคำปราศรัยห้าโอกาส ได้แก่ เปิดการประชุมสัมมนาวิชาการเรื่องเทคโนโลยีกับสถาปัตยกรรม และนิทรรศการวัสดุและเทคโนโลยีการก่อสร้าง พิธีเปิดป้ายที่ว่าการอำเภอนาโพธิ์

จ.บุรีรัมย์ พิธีเปิดการประชุมสัมมนานักบริหารของสมาคมนักบริหารแห่งประเทศไทย พิธีเปิดการแข่งขันกีฬารัฐวิสาหกิจ ครั้งที่ 14 ประจำปี พ.ศ. 2531 และคำอำลาเนื่องในวันพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในปีสุดท้ายของการทำหน้าที่ผู้บริหารประเทศปรากฏช่องทางการสื่อสารด้วยการปราศรัยที่ค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้านี้ เป็นการสื่อสารในวาระที่แตกต่างกันไปตามที่นายกรัฐมนตรีได้ไปร่วมกิจกรรมเหล่านั้น ทั้งด้านการศึกษา กีฬาหรือทางด้านสังคม

6.5 พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ

กลยุทธ์การสื่อสารในทางการเมืองเพื่อการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารสู่สาธารณชนของนายกรัฐมนตรี พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ นั้นปรากฏเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากระยะเวลาของการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีที่ค่อนข้างสั้น นายกรัฐมนตรีได้กำหนดการสื่อสารทางการเมือง ดังนี้

ตารางที่ 6.4

สรุปกลยุทธ์เนื้อหาสารผ่านช่องทางการสื่อสารของพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ

เอกสาร	พ.ศ.	พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ
แถลงนโยบาย	2539	1) สารแบบความชัดเจน 2) กระตุ้นด้วยอารมณ์
สุนทรพจน์	2539	1) สารเชิงบวก 2) สารแบบสร้างสรรค์ด้วยการเปรียบเทียบ 3) สารแบบชัดเจน
คำปราศรัย	2539	1) สารด้วยกระตุ้นอารมณ์ 2) สารแบบชัดเจน 3) สารแบบชัดเจนและการยกตัวเลขมาประกอบ
แถลงนโยบาย	2539	1) สารแบบความชัดเจน 2) กระตุ้นด้วยอารมณ์

ปี พ.ศ. 2539

กลยุทธ์เนื้อหาสาร

คำแถลงนโยบาย

การแถลงนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ต่อรัฐสภาในวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2539 ([http:// librarymb.parliament.go.th/library](http://librarymb.parliament.go.th/library), 2558) เพื่อเผยแพร่ให้รัฐสภาและประชาชนทั่วประเทศรับทราบในทิศทางและรายละเอียดของแผนนโยบาย ซึ่ง พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ เลือกใช้กลยุทธ์สารดังนี้

- กลยุทธ์สารแบบความชัดเจน ในประเด็นการเร่งผลักดันการปฏิรูปการเมืองโดยเฉพาะการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เพราะช่วงเวลานั้นการปฏิรูปการเมืองเป็นสิ่งที่ประชาชนเรียกร้องมา

ตั้งแต่สมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย “บัดนี้ คณะรัฐมนตรีได้กำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินเรียบร้อยแล้วโดยมีเป้าหมายหลักของการบริหารราชการแผ่นดิน...จะเร่งรัดผลักดันการปฏิรูปการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่และกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้เสร็จแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญกำหนด”

- กลยุทธ์กระตุ้นด้วยอารมณ์ของผู้สื่อสาร ช่วงท้ายของคำแถลงนโยบายพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ เลือกกล่าวด้วยความตั้งใจแน่วแน่ถึงการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ของชาติ “กระผมขอยืนยันกับท่านทั้งหลายว่ารัฐบาลนี้จะมุ่งมั่นปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภาแห่งนี้ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตและยึดถือประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน...กระผมเชื่อมั่นว่าด้วยความร่วมมือและสนับสนุนจากท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ รัฐบาลจะสามารถบริหารประเทศตามนโยบายที่ได้กล่าวมาให้สัมฤทธิ์ผลสมตามเจตนารมณ์ทุกประการ”

สำหรับเนื้อหาที่สำคัญในการเผยแพร่การแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี คือ การมุ่งเน้นพัฒนาในหลากหลายด้านที่ครอบคลุมทุกมิติ ได้แก่ ด้านการเมือง ด้านการบริหาร ด้านเศรษฐกิจ ด้านต่างประเทศ ด้านสังคม ด้านการพัฒนาชนบทและกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านความมั่นคง การรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และด้านการพัฒนาภาคมหานคร

สุนทรพจน์

ในปีแรกของการดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศของ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธซึ่งปรากฏการกล่าวสุนทรพจน์ในพิธีเปิดการประชุมสภาสตรีสากลประจำปี 2540 เมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2540 (<http://www.ryt9.com/law/tag/>, 2558) ด้วยกลยุทธ์สารดังนี้

- กลยุทธ์เนื้อหาเชิงบวก ด้วยการกล่าวสรรเสริญสตรีที่มีบทบาทหลายด้าน โดยเฉพาะการกล่าวยกย่องสตรีในการทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูบุตรด้วยความว่า “ได้ตระหนักในความสำคัญของสตรีมาโดยตลอด และเห็นว่าสตรีจะต้องร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานเพื่อชาติบ้านเมืองโดยเท่าเทียมกับบุรุษและต้องรับภาระในการดูแลครอบครัว โดยเฉพาะการเลี้ยงดูและอบรมบุตรธิดา”

- กลยุทธ์สารแบบสร้างสรรค์ ในช่วงกลางของการกล่าวสุนทรพจน์ด้วยการเปรียบเทียบว่า หากสตรีมีบทบาทในทางการเมืองท้องถิ่นได้ก็จะมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยที่ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ กล่าวว่า “ปรารถนาที่จะเห็นสตรีก้าวเข้าไปมีบทบาทในองค์กรการบริหารส่วนตำบลมากขึ้น เพราะการเมืองระดับท้องถิ่นนั้นเปรียบได้กับรากแก้วของการพัฒนาประชาธิปไตย” และ

- กลยุทธ์สารแบบชัดเจน สารในช่วงท้ายของสุนทรพจน์เลือกใช้สารแบบชัดเจน คือ “ผู้บริหารทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจะต้องให้โอกาสแก่สตรีได้ทำงานตามความสามารถ เพื่อพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าตามที่ทุกคนมุ่งหวัง” ซึ่งเป็นการขอความร่วมมือจากสถาบันต่างๆ

ในการให้โอกาสสตรีแสดงศักยภาพในการทำงาน และแสดงถึงความจริงจังในประเด็นดังกล่าวจาก นายกรัฐมนตรี

<p>โดยตลอด และเห็นว่าสตรีจะต้องร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานเพื่อชาติ บ้านเมืองโดยเท่าเทียมกับบุรุษและต้องรับภาระในการดูแลครอบครัว โดยเฉพาะ การเลี้ยงดูและอบรมบุตรธิดา ทั้งนี้ รัฐบาลได้กำหนดนโยบายที่มุ่งเสริมบทบาทของสตรีในด้านการพัฒนามากขึ้น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง โดยที่ หัวข้อหลักของการประชุมครั้งนี้ คือ แนวนโยบายในการส่งเสริมสตรีให้มีส่วนร่วม ในการพัฒนาการเมือง ดังนั้น การให้ความรู้ด้านการเมืองและการพัฒนา ประชาธิปไตยควรเน้นที่กลุ่มสตรี ในฐานะเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญ พร้อมทั้งแสดงความปรารถนาที่จะเห็นสตรีก้าวเข้าไปมีบทบาทในองค์การบริหารส่วนตำบลมากขึ้น เพราะการเมืองระดับท้องถิ่นนั้น เปรียบได้กับรากแก้วของการพัฒนา ประชาธิปไตย</p>	<p>กลยุทธ์เนื้อหาเชิงบวกด้วยการกล่าวสรรเสริญสตรี</p>
	<p>กลยุทธ์สารแบบสร้างสรรค์ด้วยการเปรียบเทียบ</p>

ภาพที่ 6.7 กลยุทธ์สารผ่านการกล่าวสุนทรพจน์ของพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ปี พ.ศ. 2540

คำปราศรัย

การกล่าวปราศรัยเนื่องในโอกาส พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ บริหารงานครบรอบ 6 เดือน เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 ด้วยกลยุทธ์สารที่ผู้ปกครองเลือกใช้ดังนี้

- การกระตุ้นด้วยอารมณ์ของผู้พูด แม้ว่าต้องปฏิบัติงานเหนื่อยยาก แต่ก็ยินดีทำงาน เพื่อให้ประชาชนชื่นชมในความเสียสละอันยิ่งใหญ่เพื่อประเทศชาติ โดยกล่าวว่า “ผมเคยว่างงาน เคยไม่ได้ทำงาน ใช้เวลาไปตีกอล์ฟ เดินตามลูกกอล์ฟขาว ๆ เดินได้อยู่พัก ก็มีความรู้สึกกว่าชีวิตเรานี้ไร้ค่าเหลือเกิน และสิ่งนั้นคือสิ่งที่เหนื่อยที่สุด เพราะฉะนั้นตรงนี้เป็นหัวที่มีความสุขที่สุด”

- กลยุทธ์สารที่ชัดเจนของทั้งสามประเด็นที่จะการสื่อสาร คือ ประเด็นด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และปัญหาเศรษฐกิจเพื่อสร้างความเข้าใจในแนวทางการทำงาน “ประเด็นรอบบ้านก่อน...การเดินทางหรือการสร้างความสัมพันธ์ทั้งหมด นำไปสู่จุดที่มีความสัมพันธ์สูงสุด คือ สร้างสัมพันธ์ภาพอันดี รอบบ้านสงบ” ปัญหาสังคมที่ปรากฏชัดเจนด้วย “สิ่งที่เรงรัดที่สุด และรัฐบาลนี้พูดออกมาแล้วคือ การปรับกติกาของสังคมใหม่ บ้านเมืองของเรากำลังเปลี่ยนแปลง เราจำเป็นต้องยึดกติกาใหม่ทางสังคม คือ ตัวยกกฎหมาย โดยสรุปก็คือว่า กติกาของสังคมใหม่ต้องได้รับการจัดระเบียบใหม่” และประเด็นเศรษฐกิจ ความชัดเจนและกลยุทธ์การยกตัวเลขมาประกอบคือ “ปัญหาหลักของเศรษฐกิจในบ้านในเมืองคือ การบริโภคนเกินเหตุ การบริโภคนเงินตราต่างประเทศมากเกินไป จึงเกิดดุลการค้าดุลบัญชีสะพัดที่มีปัญหามากสูง 8.2 เปอร์เซ็นต์ของผลิตภัณฑ์มวลรวมคิดเป็นตัวเลขตั้ง 3-4 แสนล้าน”

- กลยุทธ์ด้วยการยกตัวเลขมาประกอบเป็นระยะ ในประเด็นการส่งออกเพื่อสร้างความกระจ่างในเนื้อความและง่ายต่อการทำความเข้าใจ “ส่งออกเมื่อสักครู่บอก 7 เปอร์เซ็นต์ แล้วยังบอก

ว่ารายการน้อยไปต้องเร่ง เร่งอย่างไร ท่านรัฐมนตรีกระทรวงอุตสาหกรรม รัฐมนตรีกระทรวงพาณิชย์ ลงไปจับแต่ละ Sector ตั้งสถาบันสิ่งทอระดมทุน 25,000 ล้านบาท เปลี่ยนเครื่องจักรใหม่เพื่อสร้างผลผลิตใหม่...เพราะฉะนั้นผมบอกว่าส่งออก 7 เปอร์เซ็นต์ ทำให้เติบโตทางเศรษฐกิจ 5.7 เปอร์เซ็นต์”

กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร

การแถลงนโยบายของรัฐบาลของ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2539 เป็นแผนนโยบายที่มีการพัฒนาสังคมในหลาย ๆ ด้านอันเนื่องมาจากมิติของประชาชน สังคม วัฒนธรรมหรือนวัตกรรมเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น ทางคณะรัฐมนตรีได้กำหนดแผนนโยบายการพัฒนาสังคมในทุกด้านให้รัฐสภาและประชาชนได้รับทราบถึงแผนโครงการเหล่านั้น ซึ่งเป็นช่องทางที่เป็นทางการเพื่อชี้แจงถึงภารกิจอันสำคัญของผู้บังคับบัญชา และสร้างความน่าเชื่อถือได้มาก

หลังจาก พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ได้รับชัยชนะจากการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ มีกลยุทธ์สื่อสารด้วยการกล่าวสุนทรพจน์ในพิธีเปิดการประชุม สัปดาห์สตรีสากลประจำปี 2540 เมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2540 เป็นช่องทางการสื่อสารที่ให้ ความสำคัญกับบทบาทของสตรีด้วยภาษาที่สุภาพ โดยในช่วงท้าย นายกรัฐมนตรีกล่าวถึงองค์รัฐและ เอกชนในการให้โอกาสแก่สตรีซึ่งเป็นลักษณะของสุนทรพจน์ที่โน้มน้าวใจผู้รับสาร จึงสามารถสร้างความประทับใจแก่กลุ่มเป้าหมายทางการเมืองได้

เนื่องจากการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ที่ค่อนข้างสั้น การปราศรัยจึงมีน้อย จากที่ค้นพบก็คือ เนื่องในโอกาส พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ บริหารงานครบรอบ 6 เดือน เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 ลักษณะของการปราศรัยนั้นเป็นการสื่อสารที่มีลักษณะ ยืดหยุ่น ไม่ยึดติดกับเวลาที่แน่นอนตายตัวมากนัก โดยการใช้ภาษาไม่เป็นทางการ ดังนั้น พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ได้มีโอกาสสื่อสารกับประชาชนผ่านสื่อมวลชนเนื่องในโอกาสดังกล่าวนี้จึงใช้เวลาที่ค่อนข้าง นาน เพื่อการชี้แจงและแจ้งให้ทราบถึงการปฏิบัติหน้าที่ที่ผ่านมา ซึ่งสามารถเข้าถึงผู้รับสารได้อย่าง รวดเร็ว มีการครอบคลุมไปทั่วประเทศทำให้เกิดประสิทธิผลตามเป้าหมาย โดยสามารถเน้นย้ำในสาระ ของสารได้ จึงทำให้เกิดความเข้าใจและจดจำได้

6.6 พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา

ในยุคสมัยที่สังคมมีพลวัตอย่างมหาศาล การบริหารการปกครองภายใต้การนำของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา จึงต้องมีการผันแปรตามกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้การเผยแพร่ ข้อมูลข่าวสารของรัฐไปสู่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างครอบคลุม ดังนั้น องค์ประกอบกลยุทธ์ช่องทางและ เนื้อหาสารนั้นจึงมีความสำคัญเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ตารางที่ 6.5

สรุปกลยุทธ์เนื้อหาสาระผ่านช่องทางการสื่อสารของพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา

เอกสาร	พ.ศ.	พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา
แถลงนโยบาย	2557	1) สารแบบชัดเจน 2) การยกตัวอย่าง (วิกฤติการเมืองปี 2556-2557) 3) การยกกฎหมายมาตรา 19
สุนทรพจน์	2557	1) กระตุ้นด้วยอารมณ์ร่วมกับเสนอสารแบบสร้างสรรค์ 2) สารแบบกระตุ้นด้วยอารมณ์ร่วมกับสารแบบชัดเจน
	2558	1) สารแบบชัดเจน 2) การอ้างอิงบุคคลอันเป็นที่รัก 3) สารที่สร้างสรรค์และเชิงอารมณ์ขัน 4) การยกข้อมูลมูลค่าการท่องเที่ยวมาประกอบ
คำปราศรัย	2557	-
	2558	1) สารแบบชัดเจน 2) สารแบบชัดเจน 3) การอ้างอิงบุคคลอันเป็นที่รัก
แถลงการณ์	2557	1) สารเชิงบวกร่วมกับสารที่สร้างสรรค์ด้วยการเปรียบเทียบ 2) สารแบบชัดเจนร่วมกับการยกข้อมูลมาประกอบ 3) สารแบบชัดเจน
	2558	1) สารแบบชัดเจน 2) สารเชิงบวก

ปี พ.ศ. 2557

กลยุทธ์เนื้อหาสาระ

คำแถลงนโยบาย

การแถลงนโยบายในวาระแรกภายใต้การนำของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เพื่อชี้แจงแผนพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้านแก่รัฐสภาและกลุ่มเป้าหมายทางการเมือง ([http:// librarymb.parliament.go.th/library](http://librarymb.parliament.go.th/library), 2558) โดยผู้นำเลือกใช้กลยุทธ์สารโดยมีรายละเอียดดังนี้

- สารแบบชัดเจน ในการชี้แจงของการเข้ามาบริหารประเทศภายใต้เงื่อนไขปัญหานานับประการของสังคมไทยในปี พ.ศ. 2557 เพื่อประโยชน์ของชาติด้วยสารที่ว่า “ก่อนอื่น รัฐบาลใครชี้แจงต่อประธานและสมาชิกทุกท่านว่า การเข้าบริหารราชการแผ่นดินครั้งนี้ แม้ว่าจะเป็นการใช้อำนาจและทำหน้าที่ตามกฎหมายดังที่รัฐบาลก่อน ๆ เคยปฏิบัติมา แต่ก็มีเงื่อนไขและเงื่อนไขบางประการอันทำให้รัฐบาลนี้แตกต่างจากรัฐบาลอื่น”

- การยกตัวอย่างปรากฏการณ์วิกฤติการเมือง กลยุทธ์ต่อมาคือการยกเหตุการณ์สงครามกลางเมืองเมื่อปลายปี พ.ศ. 2556-2557 เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายรับสารและเข้าใจได้ง่ายด้วยการยกสถานการณ์ที่ทุกคนพึงประสบร่วมกัน และเพื่อกล่าวเข้าประเด็นจากปัญหาความขัดแย้งของกลุ่มประชาชน 2 กลุ่มใหญ่ ดังนั้น รัฐบาลจึงมีความจำเป็นในการดำเนินการตามแนวทางของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ “รัฐบาลนี้เข้ามาสืบทอดงานและสานต่อภารกิจจากที่คณะรักษาความสงบ

แห่งชาติได้เคยกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาของประเทศไว้ก่อนแล้วเป็น 3 ระยะตั้งแต่เมื่อเข้าควบคุมอำนาจการปกครองประเทศเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557”

- กลยุทธ์การยกกฎหมายมาตรา 19 ของรัฐธรรมนูญมาประกอบ ในช่วงต่อมาเลือกใช้การยกมาตรากฎหมายมาประกอบเพื่อความกระจ่างของทุกฝ่ายในการใช้ขอบเขตอำนาจหน้าที่การบริหารการปกครองของรัฐบาลด้วย “มาตรา 19 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับได้กำหนดหน้าที่ของรัฐบาลไว้ 3 ประการเป็นครั้งแรกคือ การบริหารราชการแผ่นดิน การดำเนินการให้มีการปฏิรูปในด้านต่าง ๆ และการส่งเสริมความสามัคคีและความสมานฉันท์ของประชาชนในชาติ”

สำหรับประเด็นนโยบายที่ผู้นำกล่าวและวางแผนพัฒนาประเทศมีดังนี้ 1) การปกป้องและเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์ 2) การรักษาความมั่นคงของรัฐและการต่างประเทศ 3) การลดความเหลื่อมล้ำของสังคม และการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ 4) การศึกษาและเรียนรู้ การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม 5) การยกระดับคุณภาพบริการด้านสาธารณสุข และสุขภาพของประชาชน 6) การเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ 7) การส่งเสริมบทบาทและการใช้โอกาสในประชาคมอาเซียน 8) การพัฒนาและส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรม 9) การรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากร และการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน 10) การส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินที่มีธรรมาภิบาลและการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐ 11) การปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

ก่อนอื่น รัฐบาลใครชี้แจงต่อท่านประธานและสมาชิกทุกท่านว่า การเข้าบริหารราชการแผ่นดินครั้งนี้ แม้จะเป็นการใช้อำนาจและทำหน้าที่ตามกฎหมายดังที่รัฐบาลก่อน ๆ เคยปฏิบัติมา แต่ก็มีเงื่อนไขและเงื่อนไขบางประการอันทำให้รัฐบาลนี้แตกต่างจากรัฐบาลอื่น ๆ อยู่บ้าง ในด้านเงื่อนไข รัฐบาลนี้เข้ามาสืบทอดงานและสานต่อภารกิจจากที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติได้เคยกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาของประเทศไว้ก่อนแล้วเป็น 3 ระยะตั้งแต่เมื่อเข้าควบคุมอำนาจการปกครองประเทศเมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๗

กลยุทธ์แบบชัดเจนในการชี้แจงของการเข้าบริหารประเทศ เพื่อประโยชน์ของชาติ

ภาพที่ 6.8 กลยุทธ์สารผ่านการแถลงนโยบายของพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชาปี พ.ศ. 2557

สุนทรพจน์

ภายใต้การบริหารประเทศของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นั้นปรากฏการกล่าวสุนทรพจน์จำนวน 29 ครั้งหลังจากการทำรัฐประหารในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2557 หนึ่งในนั้นคือ งานการลดราคาสินค้าเป็นของขวัญให้ประชาชนในช่วงเทศกาลปีใหม่ เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2557 (<http://www.thaigov.go.th/index.php/th/speech>, 2558)

- กลยุทธ์เนื้อหาสาระแบบกระตุ้นด้วยอารมณ์ร่วมกับเสนอสารแบบสร้างสรรค์ เพื่อการสร้างและกระตุ้นอารมณ์ร่วมกันระหว่างผู้ส่งสารและพลเมือง เพื่อสร้างขวัญกำลังใจในการช่วยกันพัฒนาประเทศจากกิจกรรมดังกล่าวและในด้านอื่น ๆ โดยกล่าวว่า “ผมต้องการใช้ความว่า เทใจให้กันด้วย เทใจให้กันด้วย คือระหว่างท่านกับเราและประชาชน เพราะเราทุกคนเป็นกลไกในการที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจหรือธุรกิจของประเทศไทยให้มีความเข้มแข็ง”

- กลยุทธ์เนื้อหาสาระแบบกระตุ้นด้วยอารมณ์ กลยุทธ์เดียวกันในช่วงกลางสุนทรพจน์ “วันนี้เรามาช่วยกันสร้างประวัติศาสตร์ วันนี้ถือว่าเป็นประวัติศาสตร์...อาจจะเป็นการลดราคาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของประวัติศาสตร์ประเทศไทย ผมอยากให้ประวัติศาสตร์ดี ๆ เหล่านี้มันเกิดขึ้นบ่อยๆ เกิดกับทุกเรื่อง”

- กลยุทธ์สารแบบชัดเจน ในประเด็นการพัฒนาสินค้าธุรกิจ “ธุรกิจขนาดใหญ่เชื่อมต่อกับธุรกิจขนาดเล็ก เป็นห่วงโซ่ SMEs การเข้าถึงกองทุน การสร้างความเข้มแข็ง การพัฒนานวัตกรรมสิ่งใหม่ ๆ เพื่อการแข่งขัน” และประเด็นที่ชัดเจน “ปัญหาฐานข้อมูลต้องชัดเจนมันถึงจะทำอะไรได้ เพราะฉะนั้นการจดทะเบียน การขึ้นบัญชี จัดกลุ่มให้ได้”

สำหรับประเด็นสำคัญของงานในกิจกรรมดังกล่าวคือ การลดราคาจำหน่ายสินค้าเพื่อเป็นของขวัญให้ประชาชน นายกรัฐมนตรีกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ AEC แต่ประเทศไทยยังขาดความแข็งแรงของนวัตกรรม SMEs เพราะว่ากว่า 90 เปอร์เซ็นต์ ที่ยังไม่จดทะเบียน หากผู้ประกอบการไม่จดทะเบียน ทางรัฐก็ไม่สามารถช่วยเหลือการให้ทุนได้ ดังนั้น ผู้นำจึงต้องการให้ผู้ประกอบการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ

แถลงการณ์

การกล่าวแถลงการณ์ของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งปรากฏในช่วงท้ายปีหลังจากได้ดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศในรายการคืนความสุข ให้คนในชาติ นั้นมีเนื้อหาค่อนข้างยาว หนึ่งในนั้นคือ เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2557 (<https://www.youtube.com, 2558>) โดยเลือกใช้กลยุทธ์สารดังนี้

- การนำเสนอสารเชิงบวกผสมผสานกับกลยุทธ์สารที่สร้างสรรค์ ด้วยการเปรียบเทียบจึงทำให้สารนั้นน่าสนใจมากขึ้น “เรื่องเหล่านี้สร้างความสุข รอยยิ้มและความภาคภูมิใจให้กับคนไทยทุกคนนะครับ...เหมือนกับที่ผมเคยกล่าวไปแล้วว่า เหยียดรางวัลเปรียบเสมือนเครื่องหมายแห่งชนะ แต่ที่สำคัญไปกว่านั้นคือ การได้ชนะใจตนเอง ความมีน้ำใจนักกีฬา การรู้แพ้รู้ชนะ”

- กลยุทธ์การเสนอสารที่ชัดเจน คือ โครงการที่เป็นประโยชน์ต่อผู้มีรายได้น้อยเนื่องจากเป็นประเด็นเร่งด่วนระยะ 3 เดือนเพราะเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความเดือดร้อนมาก “โดยระยะเร่งด่วนใน 3 เดือนแรกนี้จะนำโครงการที่ คสช. ได้พิจารณาเสนอต่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์โดยเร็วเน้นโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนผู้มีรายได้น้อย” ร่วมกับกลยุทธ์สารด้วยการยกข้อมูลมาประกอบเพื่อให้เห็น

เป็นรูปธรรม “ตัวอย่าง รถโดยสาร NGV ที่มีการค้างมาเป็นเวลานาน ขสมก.จะกำหนดให้มีการส่งมอบรถโดยสารล็อตแรกเดือนธันวาคม 2557 เป็นรถโดยสารชั้นต่ำเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้พิการ”

- กลยุทธ์สารที่ชัดเจน เพื่อเน้นย้ำเรื่องปัญหาเศรษฐกิจร่วมกลยุทธ์การยกตัวเองมาประกอบ เพื่อชี้ให้เห็นว่าความสำคัญของการส่งออก “เป็นที่ทราบกันดีว่าการส่งออกของไทยกว่า 60% เป็นรายได้หลักของประเทศ เป็นเครื่องยนต์หลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยมาโดยตลอด” ประเด็นสำคัญของการสื่อสาร คือ พล.อ.ประยุทธ์แสดงความชื่นชมคณะนักกีฬาที่สร้างความสุขให้กับคนไทยในการแข่งขันเอเชียนเกมส์ การดูแลให้ความช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเรื่องการทับซ้อนพื้นที่ป่าไม้ เพื่อรักษาป่า ปัญหาเศรษฐกิจที่รัฐเร่งดำเนินการแก้ไขและเน้นเรื่องความโปร่งใสในการปฏิบัติงานของราชการ

กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร

คำแถลงนโยบายของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ชี้แจงนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสังคมไทยที่แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติและประชาชนได้รับทราบโดยละเอียดเมื่อวันศุกร์ที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2557 โดยทางคณะรัฐมนตรีจะกำหนดนโยบายด้านต่างๆ โดยนโยบายในแต่ละด้านนั้นจะต้องพิจารณาจากสภาพปัญหาที่ปรากฏทางสังคมช่วงเวลานั้นทั้งทางการเมือง และเศรษฐกิจ การแถลงนโยบายเป็นกลยุทธ์ช่องทางการสื่อสารของนายกรัฐมนตรีที่เป็นพิธีการด้วยภาษาที่เป็นทางการที่แสดงถึงความกระจำจัดในแผนนโยบาย เพื่อให้รัฐสภาและประชาชนรับทราบและสร้างความเข้าใจร่วมกัน

หลังจากที่ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชาได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็นช่วงท้ายปี ขณะเดียวกันสังคมไทยเพิ่งผ่านพ้นวิกฤตการเมืองครั้งสำคัญ ประเทศชาติปราศจากความมั่นคงในทางการเมือง ปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจจุ่มเร้า ความเดือดร้อนด้วยนานาปัญหาของชาวไร่ชาวนา ความเป็นอยู่ของประชาชน ฯลฯ การสื่อสารข่าวสารข้อมูลสำคัญจากภาครัฐจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดเพื่อการหลอมรวมสังคมให้เป็นหนึ่งเดียว ช่องทางการสื่อสารที่สำคัญของ พล.อ.ประยุทธ์คือ การกล่าวสุนทรพจน์ในช่วงท้ายปีปฏิภา 29 ครั้ง เช่น เปิดการประชุมพร้อมมอบแนวทางการดำเนินการสรรหาสมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ 4 วันต่อต้านคอร์รัปชัน 2557 : HAND IN HAND ปฏิรูปการต่อสู้ เพื่อชัยชนะอย่างยั่งยืน พิธีประกาศเกียรติคุณและมอบรางวัลผู้ประกอบการธุรกิจดีเด่น ประจำปี 2557 Prime Minister's Business Enterprise Award 2014 และเป็นประธานในพิธีเปิดงานจัดแสดงผลงานด้านวัฒนธรรมและการออกแบบ ประจำปี 2557 Thailand Innovation and Design Expo คณะนักกีฬา เจ้าหน้าที่และผู้ฝึกสอนที่จะเดินทางไปร่วมการแข่งขันกีฬาเอเชียนพาราเกมส์ ครั้งที่ 11 เพื่อรับโอวาทก่อนเดินทางไปร่วมการแข่งขัน วันตำรวจประจำปี 2557 เปิดโครงการเมืองสะอาด วันกองทัพเรือ ประจำปี 2557 พิธีมอบ

รางวัลอุตสาหกรรม ประจำปี 2557 งานวันสิ่งแวดล้อมไทยและวันอาสาสมัครพิทักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้านแห่งชาติประจำปี 2557 งานเมืองสะอาด คนในชาติมีความสุข
งานการลดราคาจำหน่ายสินค้าเป็นของขวัญให้ประชาชนในช่วงเทศกาลปีใหม่ โครงการพัฒนา
เส้นทางจักรยานในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ เป็นต้น ผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลการกล่าวสุนทรพจน์
ของนายกรัฐมนตรีคนนี้เป็นช่องทางสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายทางการเมืองที่มีหลายโอกาสที่
แตกต่างกันไป

ในปีแรกของการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา หลังจาก
การทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ช่องทางหลักในการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมาย
คือ สุนทรพจน์ และช่องทางรองลงมาของ พล.อ.ประยุทธ์ คือ การแถลงการณ์ ซึ่งปรากฏการ
แถลงการณ์ในช่วงท้ายปีหลังจากได้ดำรงตำแหน่งผู้นำของประเทศจำนวน 24 ครั้ง ในรายการคืน
ความสุข ให้คนในชาติ รูปแบบและเนื้อหาของสารสื่อสารของการแถลงการณ์ของนายกรัฐมนตรีพล.อ.
ประยุทธ์มีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทสังคมสมัยใหม่ เพราะเป็นการสื่อสารในหลายหลายมิติทั้ง
เศรษฐกิจ ภาวะเกษตรกรรม การท่องเที่ยว เป็นต้น มิใช่เป็นการถ่ายทอดเพียงเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น

ปี พ.ศ. 2558

กลยุทธ์เนื้อหาสาร

สุนทรพจน์

รอบปีที่สองของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ใช้การกล่าวสุนทรพจน์เป็นช่องทางหลักใน
การสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายทางการเมืองพบการกล่าวสุนทรพจน์จำนวน 39 ครั้ง หนึ่งในนั้นคือ การ
กล่าวปีทองเที่ยววิถีไทย 2558 เมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2558 ([http://www.thaigov.go.th/
index.php/th/speech-th, 2558](http://www.thaigov.go.th/index.php/th/speech-th, 2558))

- การกล่าวสุนทรพจน์ด้วยกลยุทธ์ความชัดเจน ผู้นำมุ่งเสนอสารชัดเจนของ
วัตถุประสงค์ที่ต้องการสื่อสารของตัวผู้นำ คือ ความสำคัญของกิจกรรม “เป็นกิจกรรมที่สำคัญและ
นโยบายของรัฐบาลในปัจจุบันก็ต้องการที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้มีการรับรู้กัน
อย่างกว้างขวาง”

- กลยุทธ์การอ้างอิงบุคคลอันเป็นที่เคารพเทิดทูนของประชาชนคนไทย ด้วยถ้อยคำว่า
“เราจะต้องเป็นประเทศที่มีความมั่นคง มีเสถียรภาพและมั่นคงในทุกระดับของประชาชนคนไทย และ
ยังยืนตามแนวทางของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพราะเราขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของรัฐบาลด้วย
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”

- กลยุทธ์เนื้อหาสารที่สร้างสรรค์และเชิงอารมณ์ขัน “ถ้าอยากปรบมือให้ผมฟังให้ชื่นใจ
หน่อยครับ ขอบคุณครับ ผมถือว่าเป็นเสียงคนจำนวนมากส่วนหนึ่ง เพราะฉะนั้นใครก็ตามที่ทำให้

ประเทศไทยมีความวุ่นวาย ทำให้ประเทศไทยไม่มีความสุข ผมถือว่าไม่ใช่คนไทย คนไทยต้องไม่ทำลายซึ่งกันและกัน” กลยุทธ์ต่อมาที่เด่นชัดในการสร้างเนื้อหาสาระให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นคือ กลยุทธ์การยกข้อมูลมูลค่าการท่องเที่ยวมาประกอบ “การท่องเที่ยวไม่ใช่เฉพาะคนต่างประเทศอย่างเดียว คนไทยก็ท่องเที่ยวด้วย วันนี้มูลค่าในการท่องเที่ยวของต่างประเทศแสนกว่าล้าน และของไทยประมาณ 0.8 ล้าน”

สำหรับประเด็นที่ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ต้องการสื่อสารคือ งานปีท่องเที่ยววิถีไทย 2558 นี้เป็นกิจกรรมที่ทางรัฐบาลให้ความสำคัญและต้องการสนับสนุนการท่องเที่ยวในไทย นอกจากนี้จะได้รับความสนุกสนานจากการได้ท่องเที่ยวในประเทศไทยแล้ว สุขภาพร่างกายก็แข็งแรงจากการเดินทาง และที่สำคัญคนไทยนั้นมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รวมถึงเป็นการสร้างรายได้เข้าประเทศอีกทางหนึ่ง

สิ่งที่ พล.อ.ประยุทธ์ให้ความสนใจคือ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและการให้ความรู้ที่ถูกต้องกับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ รัฐบาลได้กำหนดวิสัยทัศน์ที่วางไว้คือ ประเทศไทยต้องความมั่งคั่งยั่งยืนภายใน 5 ปี ตั้งแต่ 2558-2562 ดังนั้น เพื่อประชาชนมีความมั่งคั่งได้นั้นโครงการการท่องเที่ยวนี้ก็สามารถสร้างรายได้ให้แก่พี่น้องประชาชนได้ พล.อ.ประยุทธ์จึงขอความร่วมมือจากประชาชนให้รวมพลังกัน ทำให้ประเทศไทยได้รับการยอมรับจากสากล เพื่อให้นโยบายของรัฐประสบความสำเร็จ

คำปราศรัย

ปี พ.ศ. 2558 การกล่าวคำปราศรัยของนายกรัฐมนตรีในวันแรงงานแห่งชาติ เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2558 ([http:// www.thaigov.go.th/index.php/th/speech-th, 2558](http://www.thaigov.go.th/index.php/th/speech-th, 2558)) กลยุทธ์เนื้อหาสาระที่ผู้นำเลือกใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายมีดังนี้

- สารที่ชัดเจนถึงความสำคัญยิ่งของวันแรงงาน โดยกล่าวว่า “ผมในนามของรัฐบาลขอขอบคุณพี่น้องแรงงานไทยทุกท่าน ซึ่งเป็นพลังสำคัญในการผลักดันการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศให้ขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคง” และยังใช้กลยุทธ์เดิมที่รัฐบาลเน้นกับการคุ้มครองการปฏิบัติต่อแรงงานตามหลักสากล และสนับสนุนให้หน่วยงานต่าง ๆ นำแนวทางปฏิบัติไปใช้

- กลยุทธ์การอ้างถึงบุคคลอันเป็นที่รักของคนทั้งชาติ คือ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องจากพระองค์ท่านห่วงใยอันตรายนที่แรงงานอาจประสบ “ในโอกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ 5 รอบในวันที่ 2 เมษายน 2558 รัฐบาลได้ประกาศให้ปี 2558 เป็นปีแห่งการรณรงค์สร้างจิตสำนึกความปลอดภัยในการทำงาน เพื่อสนองพระราชปรารภของพระองค์ท่านที่ทรงห่วงใยแรงงานที่ประสบอันตรายจากการทำงาน”

ประเด็นสำคัญของการกล่าวคำปราศรัย คือ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ให้ความสำคัญกับแรงงานที่เป็นปัจจัยในการผลักดันทั้งการพัฒนาสังคมและการเงินของชาติ รัฐบาลยังให้ความสำคัญกับการคุ้มครองการปฏิบัติต่อแรงงานตามหลักสากล และส่งเสริมให้สถานประกอบการกิจการนำแนวทางปฏิบัติการใช้แรงงานที่ดีไปใช้เพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุงสภาพการจ้างและสภาพการ

ทำงานเพื่อพัฒนาสถานประกอบการให้มีการปฏิบัติกฎหมายและส่งเสริมให้พัฒนาต่อยอดเข้าสู่ระบบมาตรฐานแรงงานไทย ประเด็นต่อมาคือ การเตรียมความพร้อมให้แรงงานไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ทั้งการพัฒนา ยกระดับทักษะฝีมือ เน้นพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถ ได้แก่ภาษาต่างประเทศ ด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม ด้านการบริหารและการผลิต เพื่อรองรับกับความต้องการทั้งในและต่างประเทศ

แถลงการณ์

ในปี พ.ศ. 2558 พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้กล่าวแถลงการณ์จำนวน 6 ครั้งซึ่งหนึ่งในคำแถลงการณ์เหล่านั้น คือ การแถลงการณ์เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2558 (<https://www.youtube.com>, 2558) กลยุทธ์สารที่นายกรัฐมนตรีเลือกใช้มีดังนี้

- กลยุทธ์สารที่ชัดเจน เพื่อชี้แจงเหตุผลของการปรับรัฐมนตรี เนื่องจากหัวข้อการสื่อสารดังกล่าวนี้เป็นมิติด้านการเมือง ซึ่งมีความสำคัญและเป็นที่น่าสนใจแก่กลุ่มเป้าหมายทางการเมืองทุกกลุ่ม ดังนั้น ผู้นำเลือกกลยุทธ์นี้ในการเผยแพร่ข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งจะมีความเหมาะสมมากที่สุดด้วยข้อความว่า “ช่วงที่ 2 ของรัฐบาล โลกมีการเปลี่ยนแปลงไปเร็วในทุก ๆ ด้าน การปรับรัฐมนตรีไม่หวังการเปลี่ยนแปลงมากมาย แต่อยากสร้างความเชื่อมั่น อยากให้รมต.ชุดใหม่สร้างการเปลี่ยนแปลง เน้นความโปร่งใสและประสิทธิภาพ...เน้นปฏิรูปตาม สปช.ที่อะไรทำได้ทำเลย พูดย้ำหลายครั้งแล้ว”

- ช่วงทำกลยุทธ์เชิงบวกจากกิจกรรม Bike For Mom ที่นายกรัฐมนตรีกล่าวว่า “หลัง Bike For Mom ทุกภาคส่วนมาชื่นชม ที่แสดงถึงความจงรักภักดี แสดงความสามัคคี ก็ขอให้ทุกคนรักษากระแสนี้ต่อไป เพราะแข็งแรง เป็นการสานสัมพันธ์ครอบครัว ก็ปั่นไปคุยไป มันได้ยินเสียงกันไม่กี่ระว่างรถละกัน” ส่วนประเด็นสารนั้น คือ การปรับรัฐมนตรีเพื่อเร่งการพัฒนาประเทศโดยเน้นความโปร่งใสของคณะรัฐบาล ประเด็นปัญหาเศรษฐกิจไทยได้รับผลกระทบจากจีนและยุโรป จึงทำให้การส่งออกชะลอตัว และกล่าวชื่นชมที่ทุกภาคส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวนี้

กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร

ในปีต่อมาของการทำหน้าที่นายกรัฐมนตรีของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ใช้สุนทรพจน์เป็นช่องทางหลักในการเผยแพร่ประเด็นต่าง ๆ ไปสู่ประชาชน อาทิ โอวาทเด็กและเยาวชนดีเด่น และนำชื่อเสียงมาสู่ประเทศชาติ วันเด็กแห่งชาติประจำปี 2558 การเปิดงานปีท่องเที่ยววิถีไทย 2558 วันครู เปิดงานตลาดนัดกล้วยไม้คุณภาพ งานเลี้ยงรับรองวันกองทัพบก ประจำปี 2558 พิธีเปิดโครงการตลาดน้ำวิถีไทยคลองผดุงกรุงเกษม งานวิถีข้าววิถีไทย Thai Rice : Thainess พิธีมอบรางวัลผู้ชนะการแข่งขันประกวดเรียงความ “ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ” วันกองทัพอากาศ เปิดงานรักษโลก รักษาไทยในหัวใจสีเขียว วันแรงงานแห่งชาติประจำปี 2558 เป็นต้น

การกล่าวสุนทรพจน์นั้นเป็นกลยุทธ์ช่องทางการสื่อสารที่มักเป็นงานที่มีความสำคัญปรากฏในหลาย ๆ โอกาส และเป็นการสื่อสารที่กระตุ้นให้ประชาชนมีความมั่นใจและให้ความยินดี

ร่วมมือกับทางภาครัฐ ขณะเดียวกันการสื่อสารในรูปแบบนี้สามารถในการเข้าถึงผู้รับสาร ในด้านทำให้เกิดความเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว เป็นช่องทางที่สร้างการยอมรับและน่าเชื่อถือได้

การปราศรัยเป็นช่องทางการสื่อสารที่นายกรัฐมนตรีเลือกใช้ค่อนข้างจะน้อย ในปี พ.ศ. 2558 ปราบฏการปราศรัยทั้งหมด 4 ครั้ง ได้แก่ งานประเพณีสงกรานต์ประจำปี 2558 วันแรงงานแห่งชาติ วันเกษตรกรประจำปี 2558 และวันข้าวและชาวนาแห่งชาติประจำปี 2558 พล.อ.ประยุทธ์เลือกใช้ช่องทางการสื่อสารด้วยการกล่าวคำปราศรัยเนื่องในวันสำคัญของไทย โดยประเด็นในการปราศรัยมีทั้งด้านเกษตร ประเพณี และด้านสวัสดิภาพของ ซึ่งรูปแบบการสื่อสารโดยการกล่าวคำปราศรัยนั้นเป็นกลยุทธ์ช่องทางที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ง่าย เพราะการกล่าวคำปราศรัยจะมีโอกาสสื่อสารกับประชาชนเมื่อมีวันสำคัญ ๆ ของประชาชนชาวไทยเป็นช่องทางการสื่อสารที่สร้างความเข้าใจได้อย่างรวดเร็วในประเด็นที่ต้องการสื่อสารกับพลเมือง

หลังจากบ้านเมืองมีวิกฤตการเมือง จึงเป็นหน้าที่หนึ่งของรัฐบาลในการนำพาสังคมเข้าสู่สภาวะปกติสุข พล.อ.ประยุทธ์จำเป็นต้องมีการสื่อสารที่ดีเพื่อให้กิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมืองประสบผลสำเร็จ โดยในปี พ.ศ. 2558 นายกรัฐมนตรีเลือกใช้ช่องทางแถลงการณ์เป็นช่องทางหลักของการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายทางการเมืองด้วยจำนวน 67 ครั้ง ซึ่งในการแถลงการณ์แต่ละครั้ง นายกรัฐมนตรีจะแถลงในหลากหลายประเด็นที่เป็นปัญหาของสังคมที่ปรากฏอยู่ หรือโครงการกิจกรรมที่รัฐบาลดำเนินการอยู่

การบริหารพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้นั้นผู้ปกครองต้องอาศัยการสร้างสรรคเนื้อหาสารและช่องทางการสื่อสารที่ดีมีประสิทธิภาพภายใต้สภาพแวดล้อมอันจำกัด เพื่อเผยแพร่แนวคิด อุดมการณ์ทางการเมืองไปสู่สาธารณชนเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ยอมรับและการกระทำตามที่ผู้มีอำนาจรัฐปรารถนานำมาซึ่งการพัฒนาในทุกมิติทางสังคม

6.7 สรุป

จากการศึกษาพบเห็นว่า จอมพลถนอม กิตติขจร เลือกสื่อสารด้วยกลยุทธ์สารแบบชัดเจนมากที่สุดในการแถลงนโยบาย เพื่อแสดงถึงความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติภารกิจนี้ และการกล่าวถึงแผนนโยบายการพัฒนาสังคมไทยในทุกด้าน ลำดับถัดมาคือ การให้ตัวอย่างประกอบเพื่อสร้างความกระจ่างถึงแนวทางการบริหารประเทศของรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ส่วนการกล่าวสุนทรพจน์ปรากฏกลยุทธ์สารเชิงบวกด้วยการกล่าวยกย่องผู้นำประเทศต่างๆ เพื่อการสานความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ลำดับถัดมาคือ กลยุทธ์การให้ข้อมูลหรือยกเหตุการณ์อันน่าประทับใจในอดีตมาประกอบ การกล่าวปราศรัยของผู้นำคนนี้พบว่า กลยุทธ์สารที่เลือกใช้บ่อยมากที่สุดคือ กลยุทธ์สารแบบชัดเจน เพื่อให้ประชาชนรับทราบถึงผลงานที่รัฐบาลได้ดำเนินการไป หรือสารที่เน้นย้ำ

เพื่อต้องการให้กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐ รองลงมาคือ การกระตุ้นด้วยอารมณ์ ทั้งอารมณ์โศกเศร้าของผู้นำและคนไทยกับการจากไปของผู้นำคนสำคัญจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กระตุ้นด้วยอารมณ์ในเชิงหนักใจและถ่อมตนในการรับหน้าที่ผู้ปกครองหรืออารมณ์ที่แสดงถึงความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ผู้นำ และการแถลงการณ์ จอมพลถนอมเลือกใช้กลยุทธ์สารแบบชัดเจน ถัดมาคือการยกตัวเลขมาประกอบการแถลงการณ์งบประมาณรายจ่ายประจำปี

สำหรับกลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร จอมพลถนอม กิตติขจร เลือกใช้ช่องทางการสื่อสารหลายช่องทาง ดังนี้ การแถลงนโยบายทั้ง 4 ครั้งของนายกรัฐมนตรี เป็นการชี้แจงนโยบายของรัฐบาล เพื่อให้ประชาชนรับทราบถึงแผนในการพัฒนาประเทศโดยทั่วกัน ซึ่งเป็นช่องทางที่เป็นทางการ การกล่าวสุนทรพจน์เป็นช่องทางการสื่อสารในการสานและกระชับสัมพันธ์กับอารยประเทศเท่านั้น เพื่อประโยชน์ร่วมกันในทางการเมืองและด้านอื่น ๆ ด้วยภาษาถ้อยคำที่จรรโลงใจและเป็นพิธีการ การกล่าวปราศรัย พบว่าเป็นช่องทางการสื่อสารหลักที่สำคัญในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายแตกต่างกัน ได้อย่างใกล้ชิดในโอกาสที่หลากหลายตามกิจกรรมที่ผู้นำได้เข้าร่วม ด้วยลักษณะการสื่อสารที่ไม่เป็นพิธีการจนเกินไปนัก และการแถลงการณ์ ปรากฏชัดว่าช่องทางนี้เป็นการสื่อสารด้านการเงินเพียงมิติเดียว รูปแบบการสื่อสารจึงมีความจริงจังและมีความชัดเจนในเนื้อหา

ภายใต้การบริหารงานของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กลยุทธ์เนื้อหาสารที่จอมพลสฤษดิ์ เลือกใช้ปรากฏหลายรูปแบบ ดังนี้ การแถลงนโยบาย จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เลือกใช้ถ้อยคำที่กระตุ้นด้วยอารมณ์ เพื่อให้ประชาชนรับสารได้มากขึ้นด้วยมิติด้านความรู้สึกที่เห็นใจและเข้าใจในสิ่งที่ผู้นำได้ทำการรัฐประหาร การกล่าวสุนทรพจน์ นายกรัฐมนตรีเลือกใช้กลยุทธ์สารแบบชัดเจนมากที่สุด เพราะต้องการขอความร่วมมือจากประชาชนในประเด็นต่าง ๆ หรือการกล่าวถึงประโยชน์ของทุกนโยบายที่รัฐบาลมีแผนดำเนินงาน กลยุทธ์สารเชิงบวก และการอ้างเหตุการณ์ประกอบรวมกับการอ้างอิงบุคคล (ร.5) หรือกลยุทธ์ผสมผสาน เช่น การยกตัวอย่างเหตุการณ์ร่วมกับกระตุ้นด้วยอารมณ์ ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้รับสารเห็นภาพปรากฏการณ์เหล่านั้นได้ง่ายและสร้างความกระจ่างชัด กลยุทธ์สารแบบชัดเจนร่วมกับสารด้านเดียวและสองด้าน

การปราศรัยในโอกาสต่าง ๆ ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พบกลยุทธ์การนำเสนอสารในหลายลักษณะ ดังนี้ การเสนอสารแบบชัดเจน ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ผู้นำเลือกใช้มากที่สุด โดยกล่าวถึงโครงการที่รัฐจะดำเนินการและต้องการให้ประชาชนเข้าใจ หรือมิติการรักษาความมั่นคงและปลอดภัยของชาติ เพราะหัวข้อนี้เป็นมิติที่อ่อนไหวและส่งผลกระทบต่อความอยู่และความปลอดภัยของประชาชน จึงเลือกสื่อสารแบบชัดเจนตรงไปตรงมา กลยุทธ์การยกตัวอย่างจำนวนตัวเลข ซึ่งเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ง่ายต่อการยอมรับและเข้าใจ การยกตัวอย่างเหตุการณ์ปฎิวัติที่ปรากฏขึ้นในสังคม เพื่อให้ประชาชนจินตนาการได้อย่างชัดเจนถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและเข้าใจสารได้ในทันที การอ้างอิงบุคคลสำคัญของประเทศซึ่งเป็นบุคคลอันเป็นที่รักหรือเป็นที่รู้จัก การกระตุ้นด้วยอารมณ์ที่

ปลาบปลื้มเมื่อได้พบปะประชาชน ซึ่งสามารถสร้างความประทับใจแก่ผู้รับสารได้ หรือการกระตุ้นด้วยอารมณ์ความรู้สึกกับบางสิ่งทีมนายกรัฐมนตรีไม่พอใจ ผู้นำให้ความหวังใจ และต้องการให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่รัฐบาลต้องการขอความร่วมมือ และการเสนอสารที่สร้างสรรค์ด้วยการเปรียบเทียบ

จอมพลสฤษดิ์มีรูปแบบการสื่อสารทางการเมืองปรากฏหลายช่องทาง การแถลงนโยบายเป็นการชี้แจงแผนแนวทางในการพัฒนาประเทศ ซึ่งเป็นช่องทางที่เป็นพิธีการ เพื่อแถลงนโยบายให้รัฐสภาและประชาชนรับทราบและสร้างความเข้าใจร่วมกัน การกล่าวสุนทรพจน์ในพิธีทางการ มีความสำคัญและลักษณะจริงจังในประเด็นทางการเมือง เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนมีความมั่นใจและให้ความยินดีร่วมมือกับทางภาครัฐ ซึ่งสามารถสร้างการยอมรับและน่าเชื่อถือได้เป็นอย่างดี ส่วนการกล่าวปราศรัยเป็นการสื่อสารในหลากหลายโอกาสทั้งกิจกรรมและวันสำคัญต่างๆ ซึ่งจอมพลสฤษดิ์เลือกกล่าวปราศรัยเป็นช่องทางหลัก โดยเป็นช่องทางที่ไม่เป็นพิธีการมากนัก มีความยืดหยุ่น สามารถเข้าถึงและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ สู่สาธารณชนได้ง่าย และคำแถลงการณ์ เป็นช่องทางการสื่อสารลำดับสองที่จอมพลสฤษดิ์ ธานะรัชต์ เลือกสื่อสารทางด้านการเงิน ภาษีอากร งบประมาณประจำปี ความมั่นคงของชาติ การเมืองหรือความสัมพันธ์ทางการเมืองกับนานาประเทศ เป็นช่องทางการสื่อสารที่มีลักษณะเป็นทางการจริงจังที่ทางภาครัฐต้องการให้ประชาชนรับทราบ เข้าใจและต้องการความร่วมมือในแผนการและกิจกรรมของรัฐ

การบริหารงานของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เป็นยุคสมัยที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ สู่สาธารณชนนั้นเป็นกลไกสำคัญต่อการสร้างความสำเร็จในการพัฒนาประเทศ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เลือกสื่อสารด้วยกลยุทธ์ที่สามารถสรุปได้ว่าการแถลงนโยบายทั้งสามวาระของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ นั้นเลือกใช้กลยุทธ์สารเพียง 2 กลยุทธ์เท่านั้นคือการเสนอสารแบบชัดเจนและกระตุ้นด้วยอารมณ์ ทั้งปี พ.ศ. 2523 และ พ.ศ. 2526 ส่วน พ.ศ. 2529 พบเพียงกลยุทธ์สารแบบชัดเจนของนโยบายทั้ง 6 ด้าน เพราะรัฐต้องการแสดงความมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหาอันยิ่งใหญ่ของประเทศ ส่วนกลยุทธ์สารที่กระตุ้นด้วยอารมณ์ของการตระหนักถึงภาระอันยิ่งใหญ่ของผู้ดำรงตำแหน่งสูงสุดด้วยถ้อยคำอ่อนน้อมถ่อมตน เพื่อให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกที่เห็นอกเห็นใจต่อการเสียสละในการปฏิบัติหน้าที่นี้ และกลยุทธ์กระตุ้นด้วยอารมณ์ของความมุ่งมั่น แน่วแน่ ตั้งใจในการปฏิบัติภารกิจ และคำแถลงนโยบายวาระที่ 2 คล้ายกับวาระที่สุดท้าย คือ กลยุทธ์สารแบบชัดเจนในการเน้นย้ำความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ตั้งในการปฏิบัติหน้าที่ตั้งแต่เริ่มต้นของการดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศ

ผลการศึกษาพบว่า การกล่าวสุนทรพจน์ของผู้นำคนนี้เลือกใช้กลยุทธ์สารเชิงบวกมากที่สุด ได้แก่ กลยุทธ์สารเชิงบวกของหน่วยงานที่ผู้นำได้ไปเยือนเพื่อสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้รับสาร ขณะเดียวกันเพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักและหันมาร่วมมือกับสิ่งที่ผู้นำกล่าว กลยุทธ์สารเชิงบวกของ

โครงการเหล่านั้น เพราะโดยปกติมนุษยทุกคนต้องการได้รับสิ่งดี ๆ ผู้นำจึงเลือกสื่อสารด้วยเหตุผลที่เป็นประโยชน์จากกิจกรรมเหล่านั้น และกลยุทธ์สารรูปแบบอื่น ดังนี้ กลยุทธ์สารที่กระตุ้นด้วยอารมณ์ เช่น ความรู้สึกซาบซึ้งต่อการจัดการต้อนรับที่อบอุ่นของผู้นำนานาชาติ การเสนอสารโดยนัย กลยุทธ์สารด้วยการอ้างอิงบุคคลสำคัญ เช่น ผู้นำประเทศญี่ปุ่น จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เพื่อสร้างความน่าสนใจในสาร เกิดการยอมรับได้ง่ายยิ่งขึ้น รวมถึงกลยุทธ์การยกตัวอย่างปรากฏการณ์ในอดีตมาประกอบ เพื่อการสร้างความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งถึงเหตุการณ์ที่คนไทยได้ประสปร่วมกันหรือครั้งโศกเวียดเข้ามาช่วยเหลือนด้วยการลดแรงกดดันการขยายอาณาเขต เพื่อการเกิดภาพที่ชัดเจนแก่ผู้รับ กลยุทธ์เนื้อหาด้วยการยกตัวอย่างองค์ประกอบในการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติไทย เพื่อชี้ให้เห็นถึงการสร้างความเป็นไทย และกลยุทธ์สารแบบชัดเจนของโครงการต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการเข้าร่วมโครงการเหล่านั้น

สำหรับกลยุทธ์เนื้อหาสารในการปราศรัยของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เลือกใช้กลยุทธ์สารแบบชัดเจนมากที่สุดด้วยหลากหลายประเด็น อาทิ การกล่าวอย่างชัดเจนด้วยการวางแผนแก้ไข ปัญหาของรัฐบาลว่าจะวางแผนดำเนินอย่างไร สารแบบชัดเจนที่ตระหนักถึงความสำคัญของวันสำคัญต่าง ๆ รวมถึงกลยุทธ์อื่น ๆ ได้แก่ การอ้างอิงบุคคลอันเป็นที่รักของคนไทย หรือบุคคลสำคัญในทางการเมืองของท้องถิ่นและชาติ กลยุทธ์การยกพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กลยุทธ์สารที่กระตุ้นด้วยอารมณ์ถึงความยากลำบากที่รัฐบาลได้พบเจอปัญหามากมายเป็นการสร้างอารมณ์ร่วมให้เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกเห็นใจเข้าใจเจตนารมณ์ของผู้นำ สารเชิงบวก เพื่อเป็นการสร้างและให้กำลังใจบุคลากร หรือกล่าวชมเชยสรรเสริญผู้รับสาร เพื่อกระตุ้นความรู้สึกภาคภูมิใจร่วมกัน กลยุทธ์กล่าวให้เห็นภาพประกอบที่มีความชัดเจนในเนื้อหาสาร ทำให้ผู้รับสารสามารถจินตนาการสารได้ง่ายและเข้าใจได้ทันที กลยุทธ์สารสรุปโดยนัย และกลยุทธ์นำเสนอสารด้านเดียวและสองด้าน กล่าวถึงประโยชน์จากกิจกรรมต่าง ๆ แต่ขณะเดียวกันนายกรัฐมนตรีก็ชี้แจงในด้านลบด้วย

กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสารของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ พบว่า การแถลงนโยบายโดยคณะรัฐมนตรีได้กำหนดแผนนโยบายการพัฒนาสังคมในทุกด้านให้รัฐสภาและประชาชนรับทราบถึงแนวทางเหล่านั้น เป็นช่องทางที่เป็นพิธีการด้วยภาษาทางการ จึงสามารถสร้างความน่าเชื่อถือและความเชื่อมั่นจากผู้รับสารได้ดี การกล่าวสุนทรพจน์เป็นช่องทางการเผยแพร่ข่าวสารในโอกาสพิธีทางการสำคัญ ด้านความสัมพันธ์กับนานาชาติด้วยภาษาที่สละสลวย จรรโลงใจ ผู้รับสารสามารถรับรู้ถึงมิติจิตใจได้อย่างลึกซึ้ง และการกล่าวปราศรัยของ พล.อ.เปรม เป็นช่องทางหลักในเผยแพร่ข่าวสารความสำคัญของแผนโครงการต่าง ๆ ของรัฐ เพื่อแสดงเจตนารมณ์หรือความตั้งใจของผู้นำ อีกทั้งเป็นโอกาสได้พบปะประชาชนที่หลากหลายได้อย่างใกล้ชิดในวาระต่าง ๆ สามารถเน้นย้ำ เพิ่มเนื้อหาได้

ตามความเหมาะสม มีความยืดหยุ่น จึงสามารถสร้างความกระจ่างในสารนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนการแถลงการณ์นั้นไม่ปรากฏ

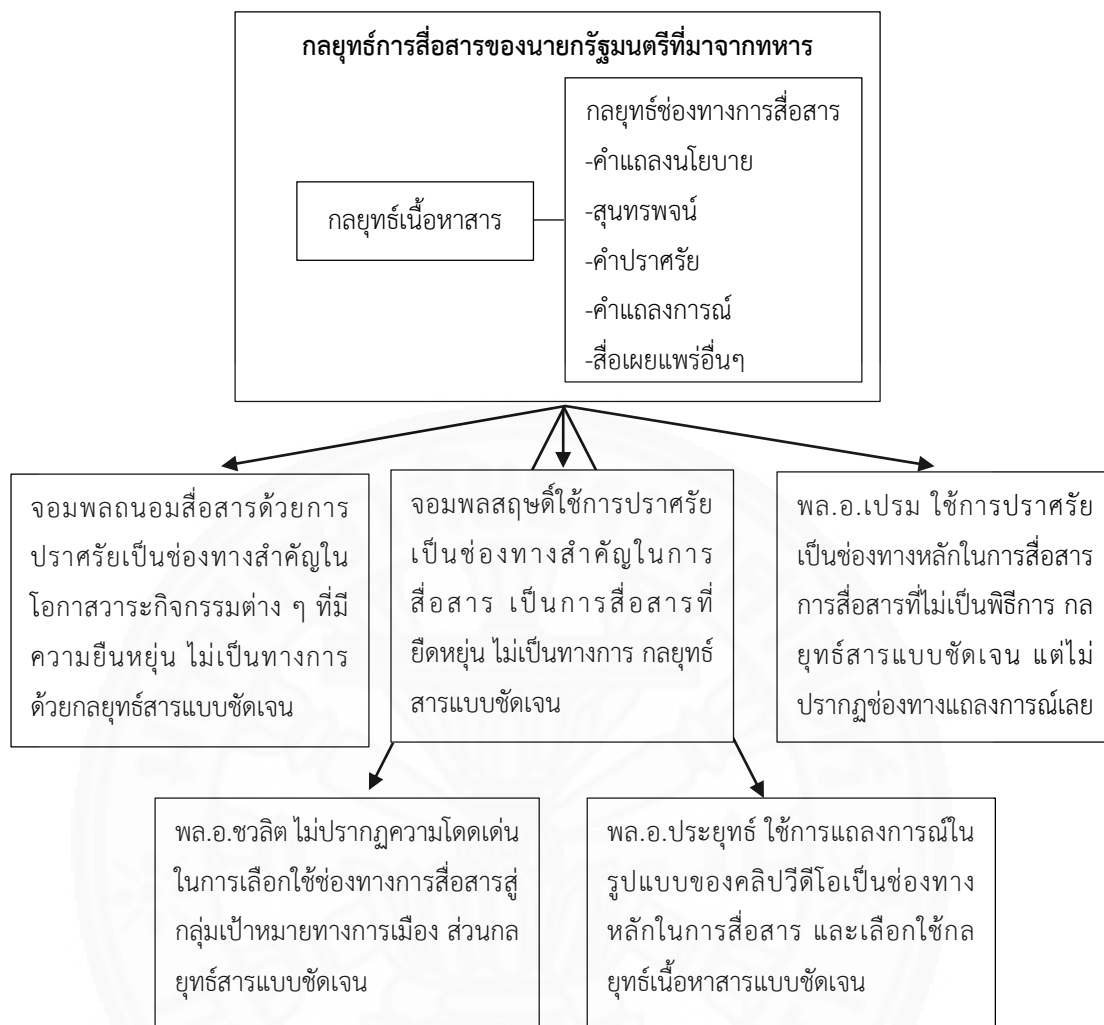
พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ได้ดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศเพียงชั่วคราวระยะหนึ่ง จึงปรากฏรูปแบบการสื่อสาร เพียงบางกลยุทธ์ กลยุทธ์เนื้อหาสาระที่ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ เลือกใช้มากที่สุดคือการเสนอสารแบบชัดเจนจากทั้ง 3 ช่องทางการสื่อสาร และพบกลยุทธ์สารอื่นๆ ดังนี้ การแถลงนโยบายด้วยกลยุทธ์สารแบบความชัดเจนในประเด็นการเร่งผลักดันการปฏิรูปการเมืองโดยเฉพาะการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เพราะช่วงเวลานั้นสังคมเรียกร้องการปฏิรูปการเมือง กลยุทธ์กระตุ้นด้วยอารมณ์ของผู้นำถึงความตั้งใจแน่วแน่ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ ส่วนสุนทรพจน์ด้วยกลยุทธ์เชิงบวก กลยุทธ์สารแบบสร้างสรรค์ด้วยการเปรียบเปรยสรรเสริญกลุ่มเป้าหมาย และการกล่าวปราศรัยด้วยกลยุทธ์สารด้วยกระตุ้นอารมณ์ของผู้พูด กลยุทธ์สารที่ชัดเจนในการชี้แจงประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ปัญหาเศรษฐกิจ และสังคม และกลยุทธ์การยกตัวเลขมาประกอบเพื่อชี้ชัดและเกิดความเข้าใจในมิติที่กำลังสื่อสาร ส่วนช่องทางการสื่อสารของพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ คำแถลงนโยบายเป็นแผนการพัฒนาสังคมในทุกด้านให้รัฐสภาและประชาชนได้รับทราบถึงแผนโครงการเหล่านั้น ช่องทางที่เป็นทางการเพื่อชี้แจงถึงภารกิจสำคัญของผู้นำ และสร้างความน่าเชื่อถือได้มาก การกล่าวสุนทรพจน์เป็นช่องทางการสื่อสารที่เป็นทางการในกลุ่มสรรเสริญกลุ่มเป้าหมาย จึงสามารถสร้างความประทับใจแก่ผู้รับสารได้ ส่วนการปราศรัยเป็นช่องทางการสื่อสารที่มีลักษณะยืดหยุ่น ไม่ยึดติดกับเวลาที่แน่นอนตายตัวมากนัก โดยการใช้ภาษาไม่เป็นทางการ เพื่อการชี้แจงและแจ้งให้ทราบถึงการปฏิบัติหน้าที่ที่ผ่านมา และสามารถเน้นย้ำในสาระของสารได้

ยุคการปฏิรูปการเมืองในสมัยรัฐบาล พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา รูปแบบการสื่อสารทางการเมืองของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา พบว่า กลยุทธ์สารแบบชัดเจนเป็นยุทธวิธีที่เลือกใช้มากที่สุด การแถลงนโยบายนายกรัฐมนตรีใช้กลยุทธ์แบบชัดเจนในการชี้แจงการเข้ามาเป็นผู้นำเพื่อประโยชน์ของชาติ กลยุทธ์ต่อมาคือ การยกตัวอย่างปรากฏการณ์วิกฤติการเมืองปี พ.ศ. 2556-2557 กลยุทธ์การยกกฎหมายมาตรา 19 เพื่อความกระจ่างของทุกฝ่ายในการใช้ขอบเขตอำนาจหน้าที่การบริหารการปกครองของรัฐบาล ส่วนสุนทรพจน์ เลือกใช้กลยุทธ์เนื้อหาสาระแบบกระตุ้นด้วยอารมณ์ร่วมกับเสนอสารแบบสร้างสรรค์ กลยุทธ์สารแบบชัดเจนในประเด็นต่างๆ เช่น การพัฒนาสินค้าธุรกิจ กลยุทธ์ต่อมาคือ กลยุทธ์การอ้างอิงบุคคลอันเป็นที่เคารพเทิดทูนของประชาชนคนไทย กลยุทธ์เนื้อหาสาระที่สร้างสรรค์และเชิงอารมณ์ขัน กลยุทธ์การยกข้อมูลมูลค่าการท่องเที่ยวมาประกอบ ส่วนการปราศรัยปีที่สอง พบกลยุทธ์สารที่ชัดเจนที่กล่าวถึงความสำคัญของวันต่าง ๆ และกลยุทธ์การอ้างถึงบุคคลอันเป็นที่รักของคนทั้งชาติคือ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องจากพระองค์ท่านห่วงใยพสกนิกรชาวไทย และการแถลงนโยบายด้วยกลยุทธ์สารเชิงบวกด้วยการกล่าว

ชมเชยกลุ่มเป้าหมาย การเสนอสารที่ชัดเจน การยกข้อมูลมาประกอบเพื่อความน่าเชื่อถือ และสร้างสารให้น่าสนใจ

การศึกษาช่องทางการสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีนพ.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา ใช้การแถลงการณ์เป็นช่องทางหลักที่สำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและสร้างการรับรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย ช่องทางการสื่อสารในแถลงนโยบายของผู้นำคนนี้คือ การเผยแพร่วิสัยทัศน์ต่อในรัฐสภาและประชาชน เป็นการสื่อสารที่เป็นพิธีการด้วยภาษาทางการ เพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนทราบโดยทั่วกัน ส่วนสุนทรพจน์เป็นช่องทางสื่อสารเพื่อต้องการให้ประชาชนได้ร่วมกิจกรรมที่ภาครัฐได้จัดเตรียมไว้ การปราศรัยของพล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา ไม่ปรากฏในปีแรก แต่ปีถัดมาเป็นช่องทางที่ได้พบปะประชาชนในวันสำคัญต่าง ๆ ของไทย ส่วนคำแถลงการณ์นั้นถือเป็นช่องทางสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณชนซึ่งปรากฏในรูปแบบของคลิปวิดีโอ

เงื่อนไขด้านบริบทการเมืองและสังคมที่หลากหลาย ปัจจัยด้านอุดมการณ์ทางการเมืองของผู้นำและภูมิหลังที่แตกต่างกัน จึงส่งผลต่อการสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีนพ.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา ทั้ง 5 คนนั้นมีช่องทางและกลยุทธ์สื่อสารที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน แต่ทว่าไม่ว่าจะเป็นองค์ประกอบด้านใดผู้ปกครองประเทศทุกคนต่างต้องการการสื่อสารทางการเมืองที่ประสบผลสำเร็จเพื่อการขับเคลื่อนพัฒนาสังคมตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ จากการเก็บรวบรวมเอกสารสามารถสรุปกลยุทธ์สารและช่องทางการสื่อสารของนายกรัฐมนตรีนพ.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ดังแผนภาพด้านล่างนี้

ภาพที่ 6.9 สรุปผลการวิจัย: กลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีนอกจากทหาร ทั้ง 5 คน

บทที่ 7

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีนี้นอกจากทบทวน ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ การศึกษาบริบททางการเมืองในแต่ละยุคสมัย การศึกษาภูมิหลังของนายกรัฐมนตรีนี้นอกจากทบทวน และการสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีนี้นอกจากทบทวน ซึ่งมุ่งศึกษาองค์ประกอบการสื่อสารในการเลือกใช้กลยุทธ์เนื้อหาสาระและช่องทางการสื่อสารเพื่อเป้าหมายทางการเมืองในการบริหารประเทศ

7.1 บทสรุป

7.1.1 บริบททางการเมืองในแต่ละยุคสมัย

จากประวัติศาสตร์บริบททางการเมืองของสังคมไทยเกือบหกทศวรรษที่ผ่านมาพบว่า สภาพการณ์เมืองในยุคแรกอยู่ภายใต้ของกลุ่มชนชั้นสูงหรือทหารบางกลุ่ม เกิดการทำรัฐประหารบ่อยครั้ง เพราะความแข็งแกร่งของกองทัพ ขณะที่ประชาสังคมมีความอ่อนแอ เกิดความนิ่งเฉยหรือหมดโอกาสการมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงไม่พบกิจกรรมทางการเมืองแต่อย่างใด อีกทั้งประชาชนมีความคุ้นเคยในคุณค่าของกองทัพมากกว่าพรรคการเมือง ผนวกกับกลุ่มพันธมิตรที่สนับสนุนกองทัพ ส่วนบริบทภายนอก พบการก่อกวนจากประเทศมหาอำนาจ และภาวะสงครามเย็นได้ส่งผลให้กองทัพสามารถกำหนดอำนาจและทิศทางทางการเมืองในขณะนั้นได้ การปกครองในยุคสมัยต่อมา เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงมาสู่กระบวนการพัฒนาระบบประชาธิปไตยมากขึ้น จากข้อเท็จจริงปรากฏพลังสังคมเริ่มก่อรูปอย่างเข้มแข็งหลังจากเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยของนิสิตนักศึกษาและประชาชน (กลุ่มพลังคู่ตรงข้าม) จากการพัฒนาการศึกษาตามแนวสมัยใหม่ ความขัดแย้งของบรรดาพรรคการเมือง และพลังกลุ่มพันธมิตรอันอย่างกลุ่มอำนาจเก่า ทว่า อิทธิพลของทหารก็ยังคงอยู่ เพราะการขยายลัทธิคอมมิวนิสต์ในช่วงขณะนั้น ผนวกกับประเทศมหาอำนาจได้ลดทอนที่การสนับสนุนประเทศไทย ทั้งหมดนี้จึงเป็นผลให้การแทรกแซงทางการเมืองของกองทัพลดน้อยลง และเหตุการณ์ทางการเมืองไทยในยุคสุดท้ายปรากฏการปฏิรูปทางการเมือง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างทางการเมืองที่มีเสถียรภาพมากขึ้น มิติทางสังคมมีความเข้มแข็งชัดเจนและเป็นรูปธรรม เป็นยุคแห่งรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน จึงทำให้พลเมือง (กลุ่มพลังคู่ตรงข้าม) ได้มีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้น ขณะเดียวกันสถาบันกองทัพมีความเป็นทหารอาชีพมากขึ้น และได้ลดทอนบทบาทของตนลงในช่วงระยะหนึ่ง กระนั้น ทิศทางการเมืองไทยมิได้เปลี่ยนแปลงไปตามที่

คาดหมายไว้ หากไม่ปรากฏวิกฤตการณ์ทางเมืองของประชาชน 2 กลุ่มใหญ่ที่คิดเห็นต่างในทางการปกครองในช่วงเกือบทศวรรษที่ผ่านมา จากปัจจัยเหล่านี้จึงส่งผลให้เกิดการทำรัฐประหารอีกครั้งในสังคมไทย

จากปรากฏการณ์สำคัญในทางการเมืองแต่ละยุคหนึ่งทั้งปัจจัยความแข็งแกร่งของกองทัพ ภาคประชาสังคม การขยายระบอบคอมมิวนิสต์ เหตุการณ์เรียกร้องระบอบประชาธิปไตยจากนักศึกษาประชาชน ฯลฯ จึงมีผลให้นายกรัฐมนตรีทั้ง 5 คนมีการบริหารงานที่แตกต่างกันไปเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทแวดล้อม ดังนี้ จอมพลถนอม กิตติขจร ให้ความสำคัญกับการจัดตั้งเป็นภัยและสร้างความเป็นธรรม ปรับปรุงระบบการเก็บภาษีอากร ปัญหาความแร้นแค้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ช่วงต่อมาเมื่อกลับมารับตำแหน่งผู้นำอีกครั้งเน้นพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยสานต่อแผนโครงการต่าง ๆ ตามที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ดำเนินการแล้วทั้งการขยายพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และมุ่งรักษาความมั่นคงของประเทศ ตลอดจนการสานสัมพันธ์กับอารยประเทศ รัฐบาลสมัยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ปกครองด้วยระบอบเผด็จการปราศจากรัฐธรรมนูญ มีเพียงรัฐธรรมนูญการปกครองชั่วคราวมาตรา 17 เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างและใช้อำนาจ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อรักษากฎหมายและระเบียบ การจัดความชั่วและการนำความสุขมาสู่ประชาชน จึงทำให้ประเทศพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว แต่ปราศจากการตั้งคำถามของประชาชน ส่วนนโยบายที่ประจักษ์ชัดคือ นโยบายแผนพัฒนาเศรษฐกิจที่ยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชากรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ในช่วงเวลาต่อมา ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น คือ ยุคการเมืองนำทหาร พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เข้ามาบริหารประเทศอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ปรัชญาในการทำงานคือ เหนือพรรค เหนือพวกและเหนือผลประโยชน์ ตลอดระยะเวลาที่ปกครองประเทศ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ มุ่งนโยบายและแนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ผนวกกับบริบททางการเมืองที่ปรากฏลัทธิคอมมิวนิสต์ จึงมีคำสั่ง 66/2523 ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาและประชาชนมอบตัวจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ในสมัยรัฐบาล พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ สังคมไทยต้องเผชิญกับปัญหาหลายด้าน โดยเฉพาะวิกฤติต้มยำกุ้ง ปัญหาความน่าเชื่อถือของรัฐบาลและรัฐธรรมนูญ จึงทำให้เกิดการปฏิรูปทางการเมืองเพื่อแก้วิกฤตการณ์และความตกต่ำของระบบการเมืองไทย หลังปี พ.ศ. 2540 ยุคแห่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจนเกิดการแสดงทัศนคติต่อการเมืองอย่างเต็มที่เรื่อยมาจนกลายเป็นความแตกแยกทางอุดมการณ์ที่รุนแรงจนทำให้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ทำรัฐประหารเมื่อต้นปี พ.ศ. 2557 และดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งนโยบายหลัก คือ แก้ปัญหาความมั่นคงและเศรษฐกิจอย่างเร่งด่วน โดยเน้นการสร้างความปลอดภัยภายในประเทศ และการกำจัดคอร์ปชั่นที่สร้างความเสียหายให้กับประเทศชาติ

ท่ามกลางบริบทการเมืองในแต่ละยุคที่เปลี่ยนแปลงไป การวางแผนนโยบายเพื่อการพัฒนาประเทศก็จะสอดคล้องและเหมาะสมกับเงื่อนไขสภาพการณ์ทางสังคมและการเมืองเหล่านั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเมืองของผู้มีอำนาจรัฐ ความสัมพันธ์ระหว่างนายกรัฐมนตรีกับสื่อมวลชนจึงเป็นกลไกสำคัญต่อความสำเร็จในการเร่งรัดปัจจัยต่าง ๆ ในทางการเมือง ยุคกองทัพมีบทบาททางการเมืองสูง ภาพรวมบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐโดยให้เหตุผลในการกำหนดทิศทางสื่อคือ การรักษาความมั่นคงภายในประเทศจากการขยายระบอบคอมมิวนิสต์ รัฐบาลใช้องค์กรสื่อเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดอุดมการณ์ทางการเมืองและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ส่วนหนังสือพิมพ์ได้รับเสรีภาพมากขึ้นหลังจากเหตุการณ์วันมหาวิปโยค สัมพันธภาพระหว่างจอมพลถนอม กิตติขจรกับสถาบันสื่อมวลชนเป็นไปในทิศทางที่รอมชอม ผู้นำให้ความร่วมมือกับการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร สะท้อนได้จากไม่ปรากฏเหตุการณ์สำคัญในการปิดกั้นข้อมูลข่าวสารหรือการริดลอนเสรีภาพของสื่อมวลชน ส่วนในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ใช้ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 17 ควบคุมหนังสือพิมพ์อย่างเบ็ดเสร็จโดยอ้างเหตุผลเพื่อความมั่นคงของประเทศ สื่อมวลชนจึงอยู่ภายใต้โครงสร้างอำนาจทางการเมืองของทหาร การแสดงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในการแสดงความคิดเห็นจึงไม่สามารถกระทำได้ และเนื้อหาเน้นเสนอความบันเทิงและกิจกรรมชนชั้นสูงและกลาง ยุคต่อมา สังคมไทยมีประชาธิปไตยครึ่งใบ หลังการปฏิวัติ 14 ตุลา ปรากฏกลุ่มปัญญาชนก้าวเข้าสู่แวดวงหนังสือพิมพ์ เป็นเวทีในการแสดงออกและบทบาทหน้าที่ทางการเมือง จนช่วง พ.ศ. 2519-2520 ช่วงการปฏิรูปการปกครอง รัฐมีนโยบายต่อต้านระบอบคอมมิวนิสต์ หนังสือพิมพ์จึงถูกจำกัดเสรีภาพไม่สามารถนำเสนอข่าวสารที่ขัดแย้งกับรัฐได้ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา สิทธิเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ค่อยฟื้นตัว เกิดการปรับตัวทั้งโครงสร้างและนโยบายของหนังสือพิมพ์ ความสัมพันธ์ระหว่าง พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์และพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ กับสื่อมวลชนเป็นไปในลักษณะราบรื่น มีความสัมพันธ์ที่ดี ถ้อยทีถ้อยอาศัย มีความอ่อนคลาย และมีมิตรจิตต่อกัน และยุคแห่งการปฏิรูปการเมือง หลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน 2540 เป็นรัฐธรรมนูญที่คุ้มครองการทำงานของนักวิชาชีพสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์ถูกเรียกร้องให้ทำงานด้วยความรับผิดชอบและเคร่งครัดในจรรยาบรรณ ซึ่งนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารที่มีบทบาทในการปกครองของไทยคนหนึ่งคือ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งสัมพันธภาพระหว่างผู้นำกับสื่อมวลชนส่วนใหญ่เป็นไปในทางที่ดี นายกรัฐมนตรีจะให้ความร่วมมือในการตอบคำถามตอบอย่างตรงไปตรงมา ไม่ปิดบัง แต่ในบางกรณีความสัมพันธ์อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ของข่าวและสภาวะอารมณ์ของผู้นำ

จากมิติทางการเมืองทั้งหมดนี้จึงทำให้เข้าใจได้อย่างลึกซึ้งถึงเงื่อนไขสภาพการณ์ทางสังคมและการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาลทหารที่มีผลต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน เมื่อทราบถึงปัจจัยบริบทการเมืองที่เกี่ยวกับรัฐในแต่ละยุคอย่างลึกซึ้งแล้วก็สามารถ

ขับเคลื่อนพัฒนาประเทศในทุกด้านได้อย่างถูกทิศทางมั่นคงและยั่งยืน ขณะเดียวกันเป็นภาพสะท้อนของโครงสร้างการบริหารงานของสถาบันสื่อมวลชน ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสื่อมวลชน ซึ่งส่งผลต่อแนวคิดอุดมการณ์ที่มีส่วนกำหนดเนื้อหาของสื่อมวลชนในแต่ละยุคสมัย

7.1.2 ภูมิหลังของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร

รูปแบบการสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารทั้ง 5 คน ก่อกำเนิดมาจากปัจจัยหลายประการ องค์ประกอบด้านประวัติภูมิหลังของครอบครัว จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์และพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ เกิดในเมืองหลวงและเติบโตจากครอบครัวชนชั้นสูง ส่วนจอมพลถนอม กิตติขจร พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ และพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เกิดที่ต่างจังหวัดและเติบโตจากครอบครัวชนชั้นกลาง แต่จอมพลถนอม กิตติขจร เติบโตจากครอบครัวชนชั้นสูง และมาจากครอบครัวข้าราชการทหารเกือบทุกคน จากปัจจัยด้านชนชั้นทางสังคมทำให้ผู้นำทั้ง 5 คนได้รับการศึกษาที่ดี และประสบความสำเร็จในอาชีพด้วยการเป็นผู้นำทางกองทัพ และส่งผลให้ผู้นำกองทัพเข้ามามีบทบาทในทางการเมือง เพราะหลักสูตรจากสถาบันการศึกษาและบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของทหาร

องค์ประกอบต่อมาคือ สถาบันการศึกษาขั้นต้น มีเพียง พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ที่เรียนในกรุงเทพ ส่วนนายกรัฐมนตรีทั้งจอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ และ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้รับศึกษาที่ต่างจังหวัด และมี พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีโอกาสไปศึกษาเพิ่มเติมที่สหรัฐอเมริกาและพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ได้ไปศึกษาต่อที่สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น ส่วนการศึกษาขั้นสูงมีจุดร่วมเดียวกันคือ การศึกษาสถาบันเดียวกันที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า แม้ว่าผู้ปกครองทั้ง 5 คนต่างสำเร็จการศึกษาขั้นสูงจากสถาบันเดียวกัน แต่ผู้นำทั้งหมดนี้ต่างมีบุคลิกที่แตกต่างกัน สามารถสะท้อนได้ว่าสถาบันกองทัพมิสามารถหล่อหลอมบุคลิกลักษณะในแบบเดียวกันได้ โดยจอมพลถนอม กิตติขจร มีบุคลิกที่สุภาพเรียบร้อย ยิ้มแย้มแจ่มใส ให้เกียรติผู้อื่นและปฏิบัติงานด้วยความเอาใจจริงเอาใจ ส่วนจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีบุคลิกเคร่งครัด มีระเบียบวินัย กล่าวหาญเด็ดเดี่ยวเด็ดขาด มีภาวะความเป็นผู้นำสูง หัวหาญ และความสง่างาม ส่วนพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ มีบุคลิกลักษณะนุ่มนวล สุภาพ ไม่ทะเลาะทะเลาะเยาะเย้ย และสุจริตเป็นที่ตั้ง ผู้นำคนต่อมา พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ มีบุคลิกที่สุภาพเรียบร้อย ไม่ขัดแย้งกับผู้ใครจะนั่งเสมอเมื่อมีที่คนจะไม่ตรงกับผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และยิ้มแย้มแจ่มใส และผู้นำคนสุดท้ายคือ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีบุคลิกคนเจียบขี้นม สุขุม จริงจัง มีน้ำใจ เด็ดเดี่ยวเด็ดขาด และเรียบง่ายจากลักษณะท่าทางของนายกรัฐมนตรีเหล่านี้จึงส่งผลให้เกิดรูปแบบการสื่อสารของผู้ปกครองทั้ง 5 คนที่มีความแตกต่างกัน ดังนี้ จอมพลถนอม กิตติขจร พูดจาเสียงดังชัดเจน แต่จะเป็นผู้ฟังมากกว่าผู้พูด พูดจาสุภาพ และไม่เอะอะ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พูดจาเสียงดังกังวานเฉียบขาด เสียงมีอำนาจ

และเต็ดขาด พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เป็นผู้นำที่เรียบง่าย พุดน้อย และระมัดระวังในการสื่อสาร ผู้นำคนต่อมา พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ มีการสื่อสารที่เป็นเอกลักษณ์ สุภาพ พุดจาเรียบง่าย อ่อนน้อม มีมธรสวจา การพุดจาให้เกียรตผู้ใต้บังคับบัญชา และการสื่อสารที่ไม่สร้างศัตรู และ พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีการสื่อสารที่เป็นลักษณะเฉพาะ คือ พุดจาด้วยความจริงใจ บางคราวของการสื่อสารมีอารมณ์เข้ามาเจือปนและมีได้มีการวางแผนในการสื่อสาร

จากมิติตำานภูมิหลังของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารทั้งหมดนี้จึงทำให้เข้าใจได้ อย่างลึกซึ้งถึงรูปแบบการสื่อสารของผู้ปกครองทั้ง 5 คนมีความแตกต่างกันซึ่งเป็นผลมาจากภูมิหลัง ของครอบครัว สถาบันการศึกษาที่ได้หล่อหลอมและพัฒนาบุคลิกลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ในแต่ละ บุคคล ซึ่งรูปแบบการสื่อสารของผู้นำทั้งหมดนี้มีความแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ทักษะการสื่อสารของ นายกรัฐมนตรีขึ้นอยู่กับบริบทแวดล้อม อำนาจทางการเมือง ประเด็นในการสื่อสาร และ บุคลิกลักษณะของผู้นำ ดังนั้น ผู้ปกครองประเทศจึงควมให้ความสำคัญกับสร้างสรรค์การสื่อสาร ทางการเมืองเพื่อให้แนวคิด อุดมการณ์และนโยบายในทางการเมืองขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาประเทศ ไปสู่เป้าหมาย

7.1.3 การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร

จากการศึกษานี้พบว่า จอมพลถนอม กิตติขจร เลือกสื่อสารด้วยกลยุทธ์สารแบบ ชัดเจนมากที่สุดในการแถลงนโยบาย เพื่อแสดงถึงความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติภารกิจ และการ กล่าวถึงแผนนโยบายการพัฒนาสังคมไทยในทุกด้าน ลำดับถัดมาคือ การให้ตัวอย่างประกอบเพื่อสร้าง ความกระจำถึงแนวทางการบริหารประเทศของรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ส่วนการกล่าวสุนทร พจน์ปรากฏกลยุทธ์สารเชิงบวกด้วยการกล่าวยกย่องผู้นำประเทศต่าง ๆ เพื่อการสานความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศ ลำดับถัดมาคือ กลยุทธ์การให้ข้อมูลหรือยกเหตุการณ์อันน่าประทับใจในอดีตมา ประกอบ การกล่าวปราศรัยของผู้นำคนนี้พบว่า กลยุทธ์สารที่เลือกใช้บ่อยมากที่สุดคือ กลยุทธ์สาร แบบชัดเจน เพื่อให้ประชาชนรับทราบถึงผลงานที่รัฐบาลได้ดำเนินการไป หรือสารที่เน้นย้ำเพื่อ ต้องการให้กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐ รองลงมาคือ การกระตุ้นด้วยอารมณ์ทั้ง อารมณ์โศกเศร้าของผู้นำและคนไทยกับการจากไปของผู้นำคนสำคัญจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กระตุ้น ด้วยอารมณ์ในเชิงหนักใจและถ่อมตนในการรับหน้าที่ผู้ปกครอง หรืออารมณ์ที่แสดงถึงความตั้งใจใน การปฏิบัติหน้าที่ผู้นำ และการแถลงการณ์ จอมพลถนอม เลือกใช้กลยุทธ์สารแบบชัดเจน ถัดมาคือ การยกตัวเลขมาประกอบการแถลงการณ์งบประมาณรายจ่ายประจำปี

สำหรับกลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร จอมพลถนอม กิตติขจร เลือกใช้ช่องทางการสื่อสาร หลายช่องทาง ดังนี้ การแถลงนโยบายทั้ง 4 ครั้งของนายกรัฐมนตรี เป็นการชี้แจงนโยบายของรัฐบาล เพื่อให้ประชาชนรับทราบถึงแผนในการพัฒนาประเทศโดยทั่วกัน ซึ่งเป็นช่องทางที่เป็นทางการ

การกล่าวสุนทรพจน์เป็นช่องทางการสื่อสารในการสานกระชับความสัมพันธ์กับอารยประเทศเท่านั้น เพื่อประโยชน์ร่วมกันในทางการเมืองและด้านอื่น ๆ ด้วยภาษาถ้อยคำที่จรรโลงใจและเป็นพิธีการ การกล่าวปราศรัย พบว่าเป็นช่องทางการสื่อสารหลักที่สำคัญในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายแตกต่างกัน ได้อย่างใกล้ชิดในโอกาสที่หลากหลายตามกิจกรรมที่ผู้นำได้เข้าร่วม ด้วยลักษณะการสื่อสารที่ไม่เป็นพิธีการจนเกินไปนัก และการแถลงการณ์ ปรากฏชัดว่าช่องทางนี้เป็นการสื่อสารด้านการเงินเพียงมิติเดียว รูปแบบการสื่อสารจึงมีความจริงจังและมีความชัดเจนในเนื้อหา

ภายใต้การบริหารงานของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กลยุทธ์เนื้อหาสาระที่ผู้นำเลือกใช้ปรากฏหลายรูปแบบ ดังนี้ การแถลงนโยบาย จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เลือกใช้ถ้อยคำที่กระตุ้นด้วยอารมณ์ เพื่อให้ประชาชนรับสารได้มากขึ้นด้วยมิติด้านความรู้สึกที่เห็นใจและเข้าใจในสิ่งที่ผู้นำได้ทำการรัฐประหาร การกล่าวสุนทรพจน์ นายกรัฐมนตรีเลือกใช้กลยุทธ์สารแบบชัดเจนมากที่สุด เพราะต้องการขอความร่วมมือจากประชาชนในประเด็นต่าง ๆ หรือการกล่าวถึงประโยชน์ของทุกนโยบายที่รัฐบาลมีแผนดำเนินงาน กลยุทธ์สารเชิงบวก และการอ้างเหตุการณ์ประกอบรวมกับการอ้างอิงบุคคล (ร.5) หรือกลยุทธ์ผสมผสาน เช่น การยกตัวอย่างเหตุการณ์ร่วมกับกระตุ้นด้วยอารมณ์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้รับสารเห็นภาพปรากฏการณ์เหล่านั้นได้ง่ายและสร้างความกระจำชัด กลยุทธ์สารแบบชัดเจนร่วมกับสารด้านเดียวและสองด้าน

การปราศรัยในโอกาสต่าง ๆ ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พบกลยุทธ์การนำเสนอสารในหลายลักษณะ ดังนี้ การเสนอสารแบบชัดเจน ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ผู้นำเลือกใช้มากที่สุด โดยกล่าวถึงโครงการที่รัฐจะดำเนินการและต้องการให้ประชาชนเข้าใจ หรือมิติการรักษาความมั่นคงและปลอดภัยของชาติ เพราะหัวข้อนี้เป็นมิติที่อ่อนไหวและส่งผลกระทบต่อความอยู่และความปลอดภัยของประชาชน จึงเลือกสื่อสารแบบชัดเจนตรงไปตรงมา กลยุทธ์การยกตัวอย่างจำนวนตัวเลข ซึ่งเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ง่ายต่อการยอมรับและเข้าใจ การยกตัวอย่างเหตุการณ์ปฎิวัติที่ปรากฏขึ้นในสังคม เพื่อให้ประชาชนจินตนาการได้อย่างชัดเจนถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและเข้าใจสารได้ในทันที การอ้างอิงบุคคลสำคัญของประเทศซึ่งเป็นบุคคลอันเป็นที่รักหรือเป็นที่รู้จัก การกระตุ้นด้วยอารมณ์ที่ปลุกปล้ำเมื่อได้พบปะประชาชน ซึ่งสามารถสร้างความประทับใจแก่ผู้รับสารได้ หรือการกระตุ้นด้วยอารมณ์ความรู้สึกกับบางสิ่งทีนายกรัฐมนตรีไม่พอใจ ผู้นำให้ความห่วงใย และต้องการให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่รัฐบาลต้องการขอความร่วมมือ และการเสนอสารที่สร้างสรรค์ด้วยการเปรียบเทียบ

จอมพลสฤษดิ์มีรูปแบบการสื่อสารทางการเมืองปรากฏหลายช่องทาง การแถลงนโยบายเป็นการชี้แจงแผนแนวทางในการพัฒนาประเทศ ซึ่งเป็นช่องทางที่เป็นพิธีการ เพื่อแถลงนโยบายให้รัฐสภาและประชาชนรับทราบและสร้างความเข้าใจร่วมกัน การกล่าวสุนทรพจน์ในพิธีทางการเมือง มีความสำคัญและลักษณะจริงจังในประเด็นทางการเมือง เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนมีความ

มั่นใจและให้ความยินดีร่วมมือกับทางภาครัฐ ซึ่งสามารถสร้างการยอมรับและน่าเชื่อถือได้เป็นอย่างดี ส่วนการกล่าวปราศรัยเป็นการสื่อสารในหลากหลายโอกาสทั้งกิจกรรมและวันสำคัญต่างๆ ซึ่งจอมพลสฤษดิ์เลือกกล่าวปราศรัยเป็นช่องทางหลัก โดยเป็นช่องทางที่ไม่เป็นพิธีการมากนัก มีความยืดหยุ่น สามารถเข้าถึงและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ สู่สาธารณชนได้ง่าย และค่าแถลงการณ์ เป็นช่องทางการสื่อสารลำดับสองที่จอมพลสฤษดิ์ รัชชต์ เลือกสื่อสารทางด้านการเงิน ภาษีอากรงบประมาณประจำปี ความมั่นคงของชาติ การเมืองหรือความสัมพันธ์ทางการเมืองกับนานาประเทศ เป็นช่องทางการสื่อสารที่มีลักษณะเป็นทางการจริงจังที่ทางภาครัฐต้องการให้ประชาชนรับทราบ เข้าใจและต้องการความร่วมมือในแผนการและกิจการของรัฐ

การบริหารงานของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เป็นยุคสมัยที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ สู่สาธารณชนนั้นเป็นกลไกสำคัญต่อการสร้างความสำเร็จในการพัฒนาประเทศ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เลือกสื่อสารด้วยกลยุทธ์ที่สามารถสรุปได้ว่าการแถลงนโยบายทั้งสามวาระของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ นั้นเลือกใช้กลยุทธ์สารเพียง 2 กลยุทธ์เท่านั้นคือ การเสนอสารแบบชัดเจนและกระตุ้นด้วยอารมณ์ ทั้งปี พ.ศ. 2523 และ พ.ศ. 2526 ส่วน พ.ศ. 2529 พบเพียงกลยุทธ์สารแบบชัดเจนของนโยบายทั้ง 6 ด้าน เพราะรัฐต้องการแสดงความมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหาอันใหญ่ของประเทศ ส่วนกลยุทธ์สารที่กระตุ้นด้วยอารมณ์ของการตระหนักถึงภาระอันยิ่งใหญ่ของผู้ดำรงตำแหน่งสูงสุดด้วยถ้อยคำอ่อนน้อมถ่อมตน เพื่อให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกที่เห็นอกเห็นใจต่อการเสียสละในการปฏิบัติหน้าที่นี้ และกลยุทธ์กระตุ้นด้วยอารมณ์ของความมุ่งมั่น แน่วแน่ตั้งใจในการปฏิบัติภารกิจ และค่าแถลงนโยบายวาระที่ 2 คล้ายกับวาระที่สุดท้ายคือ กลยุทธ์สารแบบชัดเจนในการเน้นย้ำความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ตั้งในการปฏิบัติหน้าที่ตั้งแต่เริ่มต้นของการดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศ

ผลการศึกษาพบว่า การกล่าวสุนทรพจน์ของผู้นำคนนี้เลือกใช้กลยุทธ์สารเชิงบวกมากที่สุด ได้แก่ กลยุทธ์สารเชิงบวกของหน่วยงานที่ผู้นำได้ไปเยือนเพื่อสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้รับสาร ขณะเดียวกันเพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักและหันมาร่วมมือกับสิ่งที่ผู้นำกล่าว กลยุทธ์สารเชิงบวกของโครงการเหล่านั้น เพราะโดยปกติมนุษย์ทุกคนต้องการได้รับสิ่งดี ๆ ผู้นำจึงเลือกสื่อสารด้วยเหตุผลที่เป็นประโยชน์จากกิจกรรมเหล่านั้น และกลยุทธ์สารรูปแบบอื่น ดังนี้ กลยุทธ์สารที่กระตุ้นด้วยอารมณ์ เช่น ความรู้สึกซาบซึ้งต่อการจัดการต้อนรับที่อบอุ่นของผู้นำนานาประเทศ การเสนอสารโดยนัย กลยุทธ์สารด้วยการอ้างอิงบุคคลสำคัญ เช่น ผู้นำประเทศญี่ปุ่น จอมพลสฤษดิ์ เพื่อสร้างความน่าสนใจในสาร เกิดการยอมรับได้ง่ายยิ่งขึ้น รวมถึงกลยุทธ์การยกตัวอย่างปรากฏการณ์ในอดีตมาประกอบ เพื่อการสร้างความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งถึงเหตุการณ์ที่คนไทยได้ประสบร่วมกันหรือครั้งโศกเวียตเข้ามาช่วยเหลือด้วยการลดแรงกดดันการขยายอาณาเขต เพื่อการเกิดภาพที่ชัดเจนแก่ผู้รับกลยุทธ์เนื้อหาด้วยการยกตัวอย่างองค์ประกอบในการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติไทย เพื่อชี้ให้เห็น

ถึงการสร้างความเป็นไทย และกลยุทธ์สารแบบชัดเจนของโครงการต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการเข้าร่วมโครงการเหล่านั้น

สำหรับกลยุทธ์เนื้อหาสารในการประชาสัมพันธ์ของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เลือกใช้กลยุทธ์สารแบบชัดเจนมากที่สุดด้วยหลากหลายประเด็น อาทิ การกล่าวอย่างชัดเจนด้วยการวางแผนแก้ไขปัญหาของรัฐบาลว่าจะวางแผนดำเนินอย่างไร สารแบบชัดเจนที่ตระหนักถึงความสำคัญของวันสำคัญต่าง ๆ รวมถึงกลยุทธ์อื่น ๆ ได้แก่ การอ้างอิงบุคคลอันเป็นที่รักของคนไทย หรือบุคคลสำคัญในทางการเมืองของท้องถิ่นและชาติ กลยุทธ์การยกพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กลยุทธ์สารที่กระตุ้นด้วยอารมณ์ถึงความยากลำบากที่รัฐบาลได้พบเจอปัญหามากมายเป็นการสร้างอารมณ์ร่วมให้เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกเห็นใจเข้าใจเจตนารมณ์ของผู้นำ สารเชิงบวก เพื่อเป็นการสร้างและให้กำลังใจแก่บุคลากร หรือกล่าวชมเชยสรรเสริญผู้รับสาร เพื่อกระตุ้นความรู้สึกภาคภูมิใจร่วมกัน กลยุทธ์การกล่าวให้เห็นภาพประกอบที่มีความชัดเจนในเนื้อหาสาร ทำให้ผู้รับสารสามารถจินตนาการสารได้ง่ายและเข้าใจได้ทันที กลยุทธ์สารสรุปโดยนัย และกลยุทธ์นำเสนอสารด้านเดียวและสองด้าน กล่าวถึงประโยชน์จากกิจกรรมต่าง ๆ แต่ขณะเดียวกันนายกรัฐมนตรีก็ชี้แจงในด้านลบด้วย

กลยุทธ์ช่องทางการสื่อสารของพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ พบว่า การแถลงนโยบายโดยคณะรัฐมนตรีได้กำหนดแผนนโยบายการพัฒนาสังคมในทุกด้านให้รัฐสภาและประชาชนรับทราบถึงแนวทางเหล่านั้น เป็นช่องทางที่เป็นพิธีการด้วยภาษาทางการ จึงสามารถสร้างความน่าเชื่อถือและความเชื่อมั่นจากผู้รับสารได้ดี การกล่าวสุนทรพจน์เป็นช่องทางการเผยแพร่ข่าวสารในโอกาสพิธีทางการสำคัญ ด้านความสัมพันธ์กับนานาชาติด้วยภาษาที่สละสลวย จรรโลงใจ ผู้รับสารสามารถรับรู้ถึงมิติที่ลึกซึ้ง และการกล่าวปราศรัยของ พล.อ.เปรม เป็นช่องทางหลักในเผยแพร่ข่าวสารความสำคัญของแผนโครงการต่าง ๆ ของรัฐ เพื่อแสดงเจตนารมณ์หรือความตั้งใจของผู้นำ อีกทั้งเป็นโอกาสได้พบปะประชาชนที่หลากหลายได้อย่างใกล้ชิดในวาระต่าง ๆ สามารถเน้นย้ำเพิ่มเนื้อหาได้ตามความเหมาะสม มีความยืดหยุ่น จึงสามารถสร้างความกระจ่างในสารนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนการแถลงการณ์นั้นไม่ปรากฏ

พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ได้ดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศเพียงชั่วคราวระยะหนึ่ง จึงปรากฏรูปแบบการสื่อสาร เพียงบางกลยุทธ์ กลยุทธ์เนื้อหาสารที่ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ เลือกใช้มากที่สุดคือ การเสนอสารแบบชัดเจนจากทั้ง 3 ช่องทางการสื่อสาร และพบกลยุทธ์สารอื่นๆ ดังนี้ การแถลงนโยบายด้วยกลยุทธ์สารแบบความชัดเจนในประเด็นการเร่งผลักดันการปฏิรูปการเมือง โดยเฉพาะการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เพราะช่วงเวลานั้นสังคมเรียกร้องการปฏิรูปการเมือง กลยุทธ์กระตุ้นด้วยอารมณ์ของผู้นำถึงความตั้งใจแน่วแน่ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ ส่วนสุนทรพจน์ด้วยกลยุทธ์เชิงบวก กลยุทธ์สารแบบสร้างสรรค์ด้วยการเปรียบเปรยสรรเสริญกลุ่มเป้าหมาย

และการกล่าวปราศรัยด้วยกลยุทธ์สารด้วยกระตุ้นอารมณ์ของผู้พูด กลยุทธ์สารที่ชัดเจนในการชี้แจงประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ปัญหาเศรษฐกิจ และสังคม และกลยุทธ์การยกตัวเลขมาประกอบเพื่อชี้ชัดและเกิดความเข้าใจในมิติที่กำลังสื่อสาร ส่วนช่องทางการสื่อสารของพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ คำแถลงนโยบายเป็นแผนการพัฒนาสังคมในทุกด้านให้รัฐสภาและประชาชนได้รับทราบถึงแผนโครงการเหล่านั้น ช่องทางที่เป็นทางการเพื่อชี้แจงถึงภารกิจอันสำคัญของผู้นำ และสร้างความน่าเชื่อถือได้มาก การกล่าวสุนทรพจน์เป็นช่องทางการสื่อสารที่เป็นทางการในกล่าวสรรเสริญกลุ่มเป้าหมาย จึงสามารถสร้างความประทับใจแก่ผู้รับสารได้ ส่วนการปราศรัยเป็นช่องทางการสื่อสารที่มีลักษณะยืดหยุ่น ไม่ยึดติดกับเวลาที่แน่นอนตายตัวมากนัก โดยการใช้ภาษาไม่เป็นทางการ เพื่อการชี้แจงและแจ้งให้ทราบถึงการปฏิบัติหน้าที่ที่ผ่านมา และสามารถเน้นย้ำในสาระของสารได้

ยุคการปฏิรูปการเมืองในสมัยรัฐบาล พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา รูปแบบการสื่อสารทางการเมืองของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา พบว่า กลยุทธ์สารแบบชัดเจนเป็นยุทธวิธีที่เลือกใช้มากที่สุด การแถลงนโยบายนายกรัฐมนตรีใช้กลยุทธ์แบบชัดเจนในการชี้แจงการเข้ามาเป็นผู้นำเพื่อประโยชน์ของชาติ กลยุทธ์ต่อมาคือ การยกตัวอย่างปรากฏการณ์วิกฤติการเมืองปี พ.ศ. 2556-2557 กลยุทธ์การยกกฎหมายมาตรา 19 เพื่อความกระจ่างของทุกฝ่ายในการใช้ขอบเขตอำนาจหน้าที่การบริหารการปกครองของรัฐบาล ส่วนสุนทรพจน์ เลือกใช้กลยุทธ์เนื้อหาสารแบบกระตุ้นด้วยอารมณ์ร่วมกับเสนอสารแบบสร้างสรรค์ กลยุทธ์สารแบบชัดเจนในประเด็นต่างๆ เช่น การพัฒนาสินค้าธุรกิจ กลยุทธ์ต่อมาคือ กลยุทธ์การอ้างอิงบุคคลอันเป็นที่เคารพเทิดทูนของประชาชนคนไทย กลยุทธ์เนื้อหาสารที่สร้างสรรค์และเชิงอารมณ์ขัน กลยุทธ์การยกข้อมูลมูลค่าการท่องเที่ยวมาประกอบส่วนการปราศรัยปีที่สอง พบกลยุทธ์สารที่ชัดเจนที่กล่าวถึงความสำคัญของวันต่างๆ และกลยุทธ์การอ้างถึงบุคคลอันเป็นที่รักของคนทั้งชาติคือ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องจากพระองค์ท่านห่วงใยพสกนิกรชาวไทย และการแถลงนโยบายด้วยกลยุทธ์สารเชิงบวกด้วยการกล่าวชมเชยกลุ่มเป้าหมาย การเสนอสารที่ชัดเจน การยกข้อมูลมาประกอบเพื่อความน่าเชื่อถือ และสร้างสารให้น่าสนใจ

การศึกษาช่องทางการสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ใช้การแถลงการณ์เป็นช่องทางหลักที่สำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและสร้างการรับรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย ช่องทางการสื่อสารในแถลงนโยบายของผู้นำคนนี้คือ การเผยแพร่วิสัยทัศน์ต่อในรัฐสภาและประชาชน เป็นการสื่อสารที่เป็นพิธีการด้วยภาษาทางการ เพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนทราบโดยทั่วกัน ส่วนสุนทรพจน์เป็นช่องทางสื่อสารเพื่อต้องการให้ประชาชนได้ร่วมกิจกรรมที่ภาครัฐได้จัดเตรียมไว้ การปราศรัยของพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ไม่ปรากฏในปีแรก แต่ปีถัดมาเป็นช่องทางที่ได้พบปะประชาชนในวันสำคัญต่าง ๆ ของไทย ส่วนคำแถลงการณ์นั้นถือเป็นช่องทางสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณชนซึ่งปรากฏในรูปแบบของคลิปวิดีโอ

สรุปได้ว่านายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารทั้ง 5 คนเลือกใช้กลยุทธ์เนื้อหาแบบสารที่ชัดเจนในทุกยุคทุกสมัย แต่กลยุทธ์ที่เลือกใช้ใช้ลำดับถัดมานั้นมีความหลากหลาย ส่วนกลยุทธ์ช่องทางการสื่อสารของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารทั้ง 5 คนนั้นมีความแตกต่างกันตามเงื่อนไขของการการเมือง เทคโนโลยีการสื่อสาร และประเด็นในการสื่อสารในแต่ละครั้ง เพื่อให้การสื่อสารทางการเมืองประสบผลสำเร็จ ซึ่งสามารถสรุปกลยุทธ์เนื้อหาและช่องทางการสื่อสารทางการเมืองได้ดังนี้

ตารางที่ 7.1

ภาพรวมกลยุทธ์ช่องทางการสื่อสารของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร

ช่องทางสื่อสาร	จอมพลถนอม	จอมพลสฤษดิ์	พล.อ.เปรม	พล.อ.ชวลิต	พล.อ.ประยุทธ์
แถลงนโยบาย	4	1	3	1	1
	ชี้แจงแผนนโยบาย เป็นช่องทางที่เป็นพิธีการ	ชี้แจงแผนนโยบาย เป็นช่องทางที่เป็นพิธีการ	ชี้แจงแผนนโยบาย ช่องทางที่เป็นพิธีการ	ชี้แจงแผนนโยบาย ช่องทางที่เป็นพิธีการ	ชี้แจงแผนนโยบาย ช่องทางที่เป็นพิธีการ
สุนทรพจน์	30	7	19	1	64
	ช่องทางการสาน และ กระชับความสัมพันธ์กับอารยประเทศ	พิธีทางการ มีความสำคัญ และ ลักษณะจริงจัง ประเด็นการเมือง การปกครอง	การเผยแพร่ข่าวสารในพิธีทางการสำคัญ ความสัมพันธ์กับนานาชาติ	การสื่อสารที่เป็นทางการทางในกล่าวสรรเสริญกลุ่มเป้าหมาย	ช่องทางสื่อสารเพื่อต้องการให้ประชาชนได้ร่วมกิจกรรมภาครัฐได้จัดเตรียมไว้ โดยการกล่าวเปิดงาน
คำปราศรัย	674	247	178	1	4
	ช่องทางหลักในเผยแพร่ข่าวสารความสำคัญของแผนโครงการต่างๆ ของรัฐบาล ความยืดหยุ่น	สื่อสารในหลากหลายโอกาส ช่องทางที่ไม่เป็นพิธีการมากนัก มีความยืดหยุ่น	ช่องทางหลักในเผยแพร่ข่าวสารความสำคัญของแผนโครงการต่างๆ ของรัฐบาล ความยืดหยุ่น	ช่องทางสื่อสารที่ยืดหยุ่น ไม่ยึดติดกับเวลาที่แน่นอนตายตัวมากนัก ใช้ภาษาไม่เป็นทางการ เพื่อการชี้แจงและแจ้งให้ทราบถึงการปฏิบัติหน้าที่ที่ผ่านมา	ช่องทางที่ได้พบปะประชาชนในวันสำคัญต่างๆ ของไทย

ตารางที่ 7.1

ภาพรวมกลยุทธ์ช่องทางการสื่อสารของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร (ต่อ)

ช่องทางสื่อสาร	จอมพลถนอม	จอมพลสฤษดิ์	พล.อ.เปรม	พล.อ.ชวลิต	พล.อ.ประยุทธ์
ค่าแถมการณ	4	18	-	-	91 (คลิป์วิดีโอ)
ช่องทางการสื่อสารเฉพาะด้านของงบประมาณรายจ่ายประจำปีเท่านั้น	ช่องทางการสื่อสารมิติการเงิน มิติความมั่นคงของชาติ ความสัมพันธ์กับนานาชาติประเทศที่ทางการจริงจังที่ภาครัฐต้องการให้ประชาชนเข้าใจ		-	-	เป็นช่องทางสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณชนซึ่งปรากฏในรูปแบบของวิดีโอ

ตารางที่ 7.2

ภาพรวมกลยุทธ์เนื้อหาสารของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร

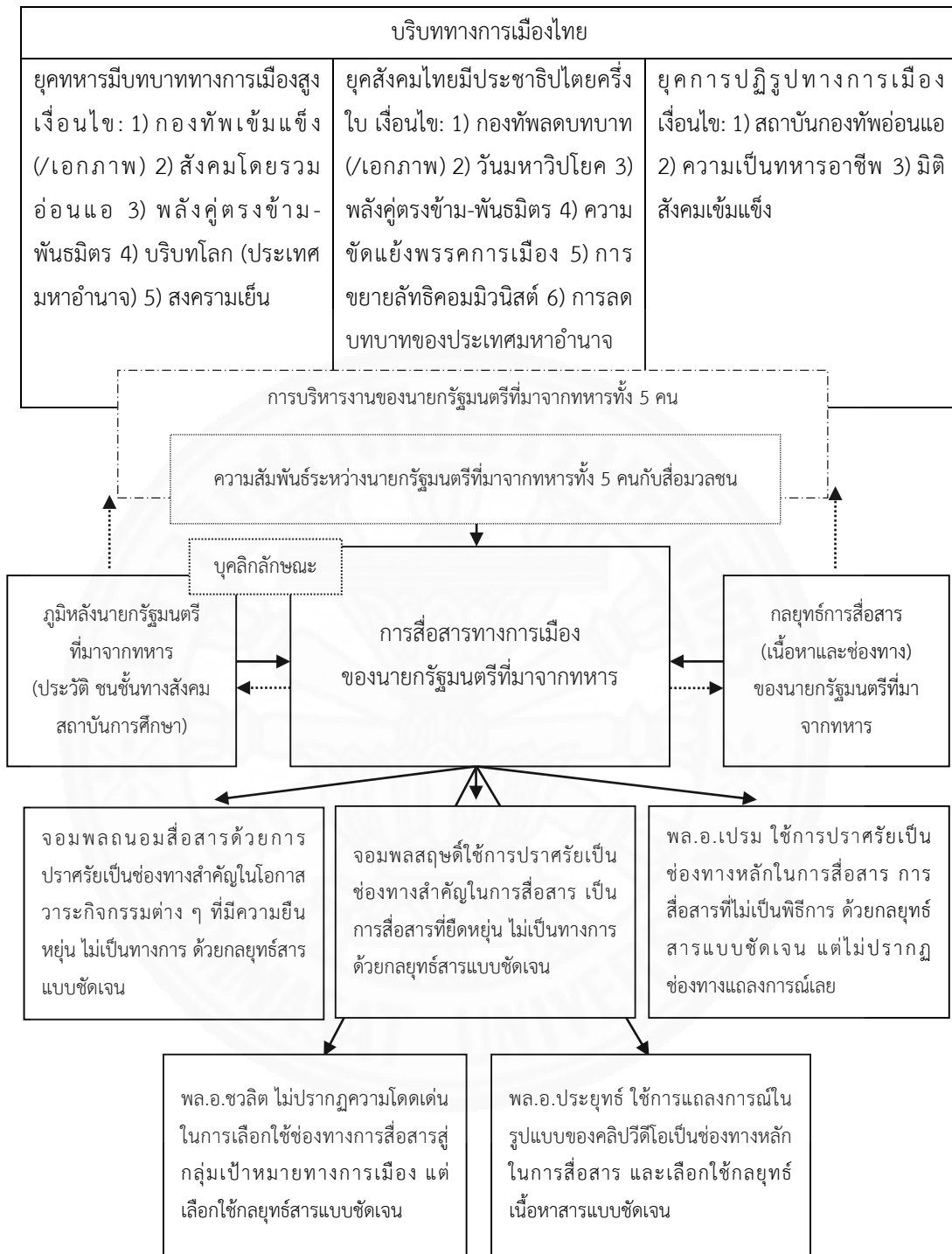
กลยุทธ์เนื้อหา	จอมพลถนอม	จอมพลสฤษดิ์	พล.อ.เปรม	พล.อ.ชวลิต	พล.อ.ประยุทธ์
การยกตัวอย่างประกอบ	6	4	4	-	2
- เหตุการณ์	1	4	2	-	1
- ข้อมูลตัวเลข	4	2	1	1	1
เสนอสารด้านเดียวและสองด้าน	1	1	1	-	-
สารแบบชัดเจน	19	12	14	4	7
สารแบบโดยนัย	5	-	2	-	-
ภาพประกอบ	-	1	-	-	-
เชิงบวก	12	2	12	2	2
เชิงลบ	-	-	1	-	-
กระตุ้นด้วยอารมณ์	8	4	7	2	2
กระตุ้นให้กลัว	-	-	-	-	-
เสนอสารอย่างสร้างสรรค์/อารมณ์ขัน	3	3	-	1	3
กระตุ้นด้วยกลุ่มอ้างอิง	4	3	5	-	2

ตารางที่ 7.3

ลำดับกลยุทธ์เนื้อหาสารของนายกรัฐมนตรีนีมาจากทหาร

ลำดับกลยุทธ์สาร	จอมพลถนอม	จอมพลสฤษดิ์	พล.อ.เปรม	พล.อ.ชวลิต	พล.อ.ประยูร
1	สารแบบชัดเจน	สารแบบชัดเจน	สารแบบชัดเจน	สารแบบชัดเจน	สารแบบชัดเจน
2	สารเชิงบวก	กระตุ้นด้วยอารมณ์การยกตัวอย่างประกอบ และการยกเหตุการณ์	สารเชิงบวก	กระตุ้นด้วยอารมณ์สารเชิงบวก	เสนอสารแบบสร้างสรรค์/อารมณ์ขัน
3	การกระตุ้นด้วยอารมณ์	เสนอสารสร้างสรรค์การกระตุ้นด้วยกลุ่มอ้างอิง	กระตุ้นด้วยอารมณ์	เสนอสารอย่างสร้างสรรค์	กระตุ้นด้วยกลุ่มอ้างอิงการยกตัวอย่างประกอบ
4	การยกตัวอย่างประกอบ	สารเชิงบวก	การกระตุ้นด้วยกลุ่มอ้างอิง	-	สารเชิงบวกกระตุ้นด้วยอารมณ์
5	สารโดยนัย	ภาพประกอบ	การยกตัวอย่างประกอบ	-	-

จากผลการศึกษา การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีนีมาจากทหาร สามารถสรุปผลการวิจัยเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

ภาพที่ 7.1 กรอบแนวคิดสรุปผลการวิจัย: การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร

7.2 อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยการสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร ผู้วิจัยพบประเด็นที่จะอภิปรายดังนี้ ปัจจัยบริบททางการเมือง ภูมิหลังของนายกรัฐมนตรี และผู้วิจัยจะอภิปรายผลร่วมกันทั้ง 3 วัตถุประสงค์ โดยเน้นมิติการสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีทั้งกลยุทธ์เนื้อหาสารและช่องทางการสื่อสารทางการเมือง ซึ่งแต่ละหัวข้อมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

จากปรากฏการณ์บริบททางการเมืองและสังคมทั้งปัจจัยภาคสังคม ความขัดแย้งของบรรดาพรรคการเมือง และความเป็นทหารอาชีพ รวมถึงปัจจัยภายนอกอย่างการขยายลัทธิอุดมการณ์ทางการเมืองหรือการสนับสนุนจากประเทศมหาอำนาจที่ส่งผลต่อรูปแบบการสื่อสารของผู้นำภายใต้บริบททางการเมืองทั้ง 3 ยุค ดังนี้ ช่วงต้นทศวรรษ 2500 ยุคทหารมีบทบาททางการเมืองสูงพบเงื่อนไขบทบาทของข้าราชการที่เหนือกว่าสถาบันอื่น ประชาสังคมให้ความสนใจและมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยหรือหมดโอกาสการเคลื่อนไหวในทางการเมือง ปรากฏการณ์การขยายลัทธิคอมมิวนิสต์ การปกครองจึงไม่เปลี่ยนแปลงและเป็นวงจรวนเวียนในการทำรัฐประหาร จึงเกื้อหนุนให้ทหารมีอิทธิพลในเวทีทางการเมืองทั้งโดยตรงและเปิดเผย ส่งผลให้บรรยากาศการสื่อสารมีลักษณะเชิงอำนาจจากภาครัฐในการจัดวางประเด็นต่าง ๆ ถูกกำหนดโดยกลุ่มคนเพียงบางส่วนที่มีอำนาจในการกำหนดโครงสร้างของประเทศที่มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาไว้ซึ่งอิทธิพลของตนในทางการเมือง ปราบจากปฏิกริยาตอบสนองและการตั้งคำถามจากพลเมือง จากบริบททางการเมืองที่กล่าวมานี้จึงสอดคล้องกับสัมพันธภาพระหว่างจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์กับสื่อมวลชนที่ไม่ราบรื่น เพราะการควบคุมสื่ออย่างเบ็ดเสร็จจากประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 17 แต่มาผ่อนคลายมากขึ้นในสมัยรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร จึงพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างจอมพลถนอม กิตติขจร และองค์สื่อมวลชนมีความรอมชอม ส่วนยุคสังคมนิยมประชาธิปไตยครึ่งใบ ค้นพบเงื่อนไขสำคัญคือ ปรากฏความเข้มแข็งมิติทางสังคมจากวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองมากขึ้น เนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ทำให้เกิดการขยายตัวทางการศึกษาสมัยใหม่ กลุ่มนักศึกษาต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง อีกทั้งเกิดกลุ่มธุรกิจและนักการเมืองเข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้น จึงทำให้กองทัพลดบทบาทในทางการเมือง แต่กระนั้นอิทธิพลของทหารก็ยังปรากฏอยู่ เพราะรัฐบาลพลเรือนไม่สามารถดูแลสถานการณ์การขยายลัทธิคอมมิวนิสต์ได้ กอปรกับการลดทอนที่สนับสนุนจากประเทศสหรัฐอเมริกา จากเงื่อนไขเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า สภาพการณ์สื่อสารโดยรวมมีลักษณะร่วมระหว่างอำนาจกับความเป็นเสรี เพราะบทบาทของกองทัพยังปรากฏอยู่ในทางการเมืองจึงมีอำนาจในการกำหนดประเด็นต่าง ๆ ในทางสังคม ขณะเดียวกันก็ยังปรากฏเสียงจากประชาชนอยู่เป็นระยะจึงเกิดการสื่อสารที่ยืดหยุ่นและผ่อนคลายมากขึ้นสะท้อนจากผู้ปกครองที่ให้ความสำคัญกับสถาบันสื่อ ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่าง พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ และพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธกับองค์กรสื่อมวลชนเป็นไปในทิศทาง

เดียวกันคือ ถ้อยทีถ้อยอาศัยให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี และยุคปฏิรูปทางการเมือง ค้นพบตัวแปรที่ส่งผลต่อการแทรกแซงการปกครองของกองทัพ คือ โครงสร้างทางการเมืองเกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีเสถียรภาพมากขึ้นด้วยมิติประชาสังคมที่เข้มแข็ง ชัดเจนและเป็นรูปธรรม เป็นยุคแห่งรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนที่ทำให้พลเมืองมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้น และสามารถตรวจสอบอำนาจรัฐได้ ขณะเดียวกันสถาบันกองทัพได้ลดทอนบทบาทของตนลง ทว่า จากความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองของประชาชน 2 กลุ่มใหญ่เมื่อไม่นานมานี้ยังเป็นข้อสงสัยถึงบทบาทของกองทัพต่อการปกครองไทย เมื่อพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย จึงส่งผลให้บรรยากาศการสื่อสารเป็นไปในลักษณะอิสระมากกว่ายุคก่อน เพราะตัวบทรัฐธรรมนูญ 2540 ได้กำหนดบทบาทสิทธิของภาครัฐและประชาชนในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของพลเมือง การกำหนดหัวข้อต่าง ๆ ของสังคมถูกกำหนดมาจากทั้งภาครัฐและประชาชน เกิดการตั้งคำถามในทุกด้านจากประชาชน จึงทำให้เกิดการสื่อสารในหลากหลายรูปแบบและเป็นอิสระ ขณะเดียวกันจากบริบทแห่งการปฏิรูปการเมืองจึงส่งผลให้สัมพันธภาพระหว่าง พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา กับสื่อมวลชนในทิศทางที่ใกล้ชิดสนิมสนมเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ แม้ในบางครั้งผู้นำอาจมีอารมณ์เข้ามาเจือปน

บริบททางการเมืองไทยทั้ง 3 ยุคพบระดับความเข้มข้นของกองทัพเข้ามามีบทบาทในทางการเมืองแตกต่างกันนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ในระบบทางการเมืองและสังคม ทั้งเงื่อนไขภายในและนอก ซึ่งส่งผลต่อบรรยากาศการสื่อสารทางการเมืองในแต่ละยุคสมัย ผลจากการศึกษาจึงมีความสอดคล้องกับ Samuel Huntington (อ้างแล้ว, สมควร สาคร) ตามแนวคิดโครงสร้างทางการเมืองและสถาบันสังคม Eric A. Nordlinger และ William Thomson (อ้างแล้ว, สมควร สาคร) สาเหตุของการแทรกแซงทางการเมืองของทหารมาจากความล้มเหลวในการบริหารงานของรัฐบาลพลเรือน ซึ่งทั้ง 3 แนวคิดได้เน้นถึงเงื่อนไขสำคัญ ๆ ในระบบทางการเมืองและสังคมทั้งบริบทภายในและนอกที่มีผลต่อการแทรกแซงทางการเมืองของกองทัพ

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Stithorn Thananithichot ศึกษาเรื่อง The Political Role of the Military in Democratic Era: The Case of Brazil and some Lessons for Thailand ได้วิเคราะห์สาเหตุสำคัญที่ทหารยังคงสถานะบทบาทในทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของทั้งประเทศบราซิลและไทย เพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ การกำจัดคอร์รัปชัน และวิกฤติการเมือง กอปรกับประชาชนยังเชื่อมั่นศรัทธาและไว้วางใจต่อสถาบันกองทัพอย่างสูงที่สามารถรักษาความมั่นคงของประเทศได้ ทั้งนี้แนวโน้มการแทรกแซงทางการเมืองของกองทัพขึ้นอยู่กับทัศนคติ ความศรัทธาของประชาชน และความอ่อนแอของสังคม

สำหรับปัจจัยภูมิหลังและบริบทแวดล้อมที่หล่อหลอมและพัฒนาบุคลิกลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ในแต่ละบุคคลที่ส่งผลต่อรูปแบบการสื่อสารของผู้ปกครองทั้ง 5 คนมีความแตกต่างกัน ส่วนปัจจัยสถาบันการศึกษามีผลต่อลักษณะการสื่อสารเพียงเล็กน้อย ซึ่งรูปแบบการสื่อสารของผู้นำ

ทั้งหมดนั้นสามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ จอมพลถนอม กิตติขจร พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ และ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ มีรูปแบบการสื่อสารที่เรียบง่าย รัศมีกระวังการสื่อสาร พุดจาสุภาพ พุดจาให้เกียรติผู้อื่น และไม่สร้างศัตรู เนื่องจากจอมพลถนอม กิตติขจร เติบโตจากครอบครัวทหารชนชั้นสูง มีลักษณะคล้ายกับบิดาที่พุดน้อย ขณะที่ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เติบโตจากครอบครัวพลเรือนชนชั้นกลางที่มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา จึงปรากฏการสื่อสารที่มีเอกลักษณ์ด้วยความสุภาพ และรัศมีกระวัง และ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ เติบโตจากครอบครัวทหารชนชั้นสูงจึงสื่อสารด้วยความเรียบง่ายสุภาพ และรูปแบบการสื่อสารอีกลักษณะหนึ่ง คือ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เติบโตในครอบครัวทหารชนชั้นกลางระดับสูงจึงปรากฏการสื่อสารที่เสียงดัง เด็ดขาด และดู ส่วน พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เติบโตจากครอบครัวทหารและครูที่ได้รับการกล่อมเกลามาให้อยู่ในระเบียบ และมีความรับผิดชอบ จึงพบการแสดงออกการสื่อสารเสียงดังกังวานเฉียบขาดคม ค่อนข้างดู แม้มีอารมณ์เจือปนในบางครั้ง ส่วนปัจจัยด้านสถาบันการศึกษาเดียวกันของนายกรัฐมนตรีทั้ง 5 คน มิสามารถสรุปได้ว่าสถาบันการศึกษาจะอบรมบุคลิกลักษณะในแบบเดียวกันหรือคล้ายกันได้ สถาบันกองทัพมิใช่เงื่อนไขเดียวที่จะหล่อหลอมและพัฒนามนุษย์ กล่าวได้ว่า เอกลักษณ์ของบุคลิกลักษณะ และรูปแบบการสื่อสารนั้นเป็นผลมาจากปัจจัยภูมิหลังมากกว่าปัจจัยด้านสถาบันการศึกษา หรือบุคลิกลักษณะของผู้นำแต่ละคนนั้นประกอบด้วยหลายองค์ประกอบหลอมรวมกันภายใต้สิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้น การสื่อสารทางการเมืองของผู้ปกครองนั้นถูกกำกับด้วยหลายเงื่อนไขทั้งบริบทแวดล้อม ประเด็นในการสื่อสาร และบุคลิกลักษณะที่ถูกพัฒนามาจากปัจจัยภูมิหลังของผู้นำทั้ง 5 คน จนปรากฏเป็นกลยุทธ์การสื่อสาร

ปัจจัยด้านภูมิหลังของนายกรัฐมนตรีที่ส่งผลต่อการสื่อสารทางการเมือง การศึกษาครั้งนี้พบว่า แนวคิดลักษณะและปัจจัยในองค์กรทหารของ Janowitz Morris มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ผลจากการวิจัยมีความสอดคล้องเพียงบางส่วน เพราะจากแนวคิดดังกล่าวได้อธิบายภูมิหลังทางสังคมของทหารในประเทศกำลังพัฒนาจะมาจากครอบครัวชนชั้นกลางระดับล่างและมาจากชนบท ทว่าผลจากการศึกษา พบว่า ผู้นำทั้ง 5 คนเกิดและเติบโตมาจากครอบครัวข้าราชการทหารชนชั้นกลางและชนชั้นสูง ส่วนเงื่อนไขด้านสถาบันการศึกษาค้นพบว่า นายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารทั้ง 5 คนผ่านการศึกษาและฝึกอบรมจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (จปร.) ทั้งหมด เมื่อนำทฤษฎีของ Morris มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์พบว่า มีความสอดคล้อง คือ การศึกษาของทหารมีอิทธิพลในการปลูกฝังให้ทหารในประเทศกำลังพัฒนามีทัศนคติความเป็นสมัยใหม่ มีความตื่นตัวในการพัฒนาประเทศให้ทันสมัย จึงทำให้ทหารสนใจการเมืองและการเปลี่ยนแปลงของสังคม ส่งผลให้ผู้นำทั้ง 5 คนได้รับอุดมการณ์และความรู้แนวคิดจากประเทศที่พัฒนาแล้ว จึงมีการตื่นตัวและต้องการมีส่วนร่วมผลักดันให้สังคมไทยเจริญพัฒนาทัดเทียมกับโลกตะวันตก สะท้อนจากภารกิจ ปรัชญาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า “เป็นแบบฉบับของนายทหารสัญญาบัตร ผู้มีลักษณะผู้นำดี

มีวินัย รู้แบบธรรมเนียมของกองทัพ อุทิศตนเพื่อชาติและประชาชน และมีความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐานในการปฏิบัติการทางทหารในระดับหมวดของหน่วยรบ รัฐบาลของเหล่าต่างๆ และ มีพื้นฐานเพียงพอในการช่วยพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติ” และการใช้หลักสูตรของตามแนวทางของโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกา (www.crma.ac.th, 2559)

ผลการศึกษาปรากฏความสอดคล้องเพียงบางประเด็นจากการวิจัยของ Lillian H. Chaney and Catherine G. Green (2004) ศึกษาเรื่อง Difference in Verbal and Nonverbal Communication Styles of Military and Nonmilitary Personnel: A Comparison of Two Populations เพราะการวิจัยนี้ค้นพบว่า บุคคลทั่วไปมีการแสดงออกทั้งแบบวัจนภาษา ได้แก่ การขัดจังหวะ การยกย่องในระหว่างการสนทนา เปิดเผยความรู้สึก และอวัจนภาษา ได้แก่ การแสดงอารมณ์ที่ชัดเจน และมีความมั่นใจในการพบปะมากกว่าทหาร ขณะที่ทหารมีความตรงต่อเวลาและอดทนมากกว่า แต่ก็ไม่พบความแตกต่างกันมากนัก

ข้อค้นพบของกลยุทธ์เนื้อหาสารที่นายกรัฐมนตรีนั่ง 5 คนเลือกใช้เป็นกลยุทธ์หลักคือ กลยุทธ์สารแบบชัดเจน เพราะผู้นำต้องการสื่อสารถึงประเด็นที่ต้องการให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความเข้าใจและให้ความร่วมมือกับรัฐบาล รวมถึงหัวข้อด้านความมั่นคงปลอดภัยของประชาชนและมิติการเมือง โดยที่จอมพลถนอม กิตติขจร พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์และพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธมีความโดดเด่นในการสื่อสารที่คล้ายกันคือ พุดจาสุภาพ รมัตถะวังในการสื่อสารและเลี่ยงความขัดแย้ง ซึ่ง พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ มีความโดดเด่นเป็นพิเศษในการสื่อสารที่เรียบร้อยสุภาพมากกว่าจอมพลถนอม กิตติขจรและ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ส่วนกลยุทธ์ลำดับถัดมาของผู้ปกครองทั้ง 3 คนพบทิศทางเดียวกัน คือ การเลือกใช้กลยุทธ์สารเชิงบวก เพื่อกล่าวสรรเสริญถึงคุณงามความดีของผู้รับสาร หรือกล่าวถึงประโยชน์ของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ไปร่วมงาน ซึ่งเป็นผลมาจากบริบททางการเมืองในยุคจอมพลถนอม กิตติขจร เข้ามารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีช่วงปลายปี พ.ศ. 2506-2516 ที่พลเมืองเริ่มเรียกร้องสิทธิของตนในทางการเมืองจึงไม่พบการสื่อสารในเชิงสั่งการหรือเชิงลบในช่วงการบริหารงาน ส่วนยุคประชาธิปไตยกำลังเบ่งบาน เป็นช่วงที่ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าศักดิ์ศรีของตนในทางการเมืองและด้านอื่น ๆ อีกทั้ง ลักษณะการสื่อสารของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ มิได้เลือกใช้การแถลงการณ์ที่เป็นลักษณะคำสั่งการในชี้แจงแก่กลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับบุคลิกของผู้นำทั้ง 3 คนที่มีความเรียบร้อย สุภาพซึ่งเป็นผลมาจากการหล่อหลอมจากภูมิหลังด้านครอบครัวเป็นสำคัญจนกลายเป็นรูปแบบการสื่อสารดังกล่าว ขณะเดียวกันความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำทั้ง 3 คนกับองค์กรสื่อมวลชนที่มีความประนีประนอม และถ้อยทีถ้อยอาศัย ส่วนจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา พบการแสดงออกทางการสื่อสารที่คล้ายกันคือ การพุดจาด้วยความมั่นใจเสียงดัง และน้ำเสียงดู แต่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีลักษณะการสื่อสารดังกล่าวที่โดดเด่นมากกว่า พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา โดยผู้นำทั้ง 2 คนเลือกใช้กลยุทธ์สารที่ชัดเจนเป็นกลยุทธ์หลัก เพื่อแสดง

ถึงความจริงจังในประเด็นในตนให้ความสำคัญด้านการเมือง และความมั่นคงของชาติซึ่งสอดคล้องกับ บริบทการเมืองในยุคต้น พ.ศ. 2500 ที่ภาวะบ้านเมืองมีความอ่อนไหวในทุกด้าน สำหรับกลยุทธ์สาร ลำดับถัดมาที่ผู้ปกครองทั้ง 2 คนเลือกใช้ คือ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เลือกกลยุทธ์สารที่กระตุ้นด้วย อารมณ์ของผู้ส่งสาร เพื่อให้ประชาชนเห็นใจและเข้าใจในสิ่งที่ผู้นำได้ดำเนินการไป การยกตัวอย่าง และการยกเหตุการณ์ขึ้นมา เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเห็นภาพบรรยากาศซึ่งสร้างความกระจ่างในการรับ สารได้ ส่วนกลยุทธ์ลำดับถัดมานั้นมีความสอดคล้องกับบุคลิกและรูปแบบการสื่อสารของจอม พลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่มีวาทศิลป์ในการสื่อสาร การเลือกกลยุทธ์สารที่สามารถสร้างผลในทางการเมือง ได้ และช่วงปี พ.ศ. 2541-2558 พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เลือกกลยุทธ์สารแบบชัดเจน เพื่อต้องการ ชี้แจงถึงความจำเป็นของการเข้ามาบริหารประเทศ การย้ำชัดเจนเพื่อประโยชน์ของชาติที่มาจาก ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองของประชาชนที่คิดเห็นต่าง ส่วนกลยุทธ์ลำดับถัดมาคือ กล ยุทธ์สารที่กระตุ้นด้วยอารมณ์ขันที่ผู้นำแลเห็นแล้วว่า เมื่อยุคสมัยแปรเปลี่ยนไปภายใต้ยุคการปฏิรูป การเมืองจึงปรับกลยุทธ์การสื่อสารที่สร้างสรรค์ เพื่อลดบรรยากาศภาวะที่อึมครึมจากสภาพปัญหา ต่าง ๆ นอกจากนี้ผลการศึกษาดังกล่าวเป็นผลมาจากบุคลิกและลักษณะการสื่อสารของพล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่สื่อสารด้วยความรวดเร็ว กระชับ และเสียงดัง

ส่วนกลยุทธ์ช่องทางการสื่อสารพบว่า จอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เลือกสื่อสารผ่านการปราศรัยเป็นช่องทางหลักสำคัญในการเผยแพร่ ข้อมูลเรื่องราวต่าง ๆ สู่สาธารณชนซึ่งสามารถพบปะกับประชาชนที่มีความแตกต่างกันได้ใน หลากหลายโอกาส เพราะเป็นรูปแบบการสื่อสารและภาษาที่ไม่เป็นพิธีการมากเกินไป สามารถ ปรับเปลี่ยนเพื่อสอดรับการบริหาร ๓ ช่วงขณะนั้น จึงทำให้เกิดความเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว ส่วน ช่องทางรองที่จอมพลถนอม กิตติขจร เลือกใช้คือ การกล่าวสุนทรพจน์ที่พบว่าเป็นช่องทางการสาน และกระชับความสัมพันธ์กับอารยประเทศเท่านั้น ส่วนจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เลือกช่องทางการ สื่อสารด้วยคำแถลงการณ์เป็นลำดับถัดมา เพราะเป็นรูปแบบการสื่อสารด้านการเงิน ความมั่นคง และ การเมืองของประเทศในช่วงที่สังคมไทยกำลังเร่งรัดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ขณะเดียวกัน ประเทศไทยและมิตรประเทศต่างป้องกันการขยายลัทธิคอมมิวนิสต์ ในช่วง พ.ศ. 2617-2540 พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เลือกการกล่าวปราศรัยเป็นช่องทางสำคัญในการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับ แผนโครงการต่าง ๆ ของรัฐ ขณะเดียวกันเป็นโอกาสได้เยี่ยมเยียนพ่อแม่พี่น้องตามวาระต่างๆ จึงสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างใกล้ชิด ส่วน พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ เลือกใช้ช่องทางการ สื่อสารทั้ง 3 ช่องทาง แต่ไม่ปรากฏความโดดเด่นในการเลือกกลยุทธ์ช่องทางการสื่อสาร และยุคแห่ง การปฏิรูปการเมืองของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เลือกสื่อสารผ่านช่องทางคำแถลงการณ์ที่มี ลักษณะการสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงไปจากบริบทการเมืองที่มีสังคมเรียกร้องสิทธิเสรีภาพของพลเมือง

จากรูปแบบที่เป็นพิธีการมีความเคร่งเครียดมาสู่รูปแบบการสื่อสารที่มีความผ่อนคลายยืดหยุ่นมากขึ้น
ในรูปของคลิปปวีดีโอ

หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 สภาพแวดล้อมทางการเมืองและสังคมทั้งเงื่อนไขภาคสังคม ความขัดแย้งของบรรดาพรรคการเมือง และความเป็นทหารอาชีพ และปัจจัยภายนอกอย่างการขยายลัทธิอุดมการณ์ทางการเมืองที่ขัดแย้งกับสังคมไทยหรือการได้รับการสนับสนุนจากประเทศมหาอำนาจของทั้ง 3 ยุค เมื่อผนวกกับภูมิหลังนายกรัฐมนตรีทั้ง 5 คน จึงส่งผลให้เกิดกลยุทธ์สารและช่องทางการสื่อสารที่แตกต่างกัน ดังนี้ ตั้งแต่ พ.ศ. 2500-2516 ยุคทหารมีบทบาททางการเมืองสูง พบว่า ข้าราชการมีบทบาทเหนือกว่าสถาบันอื่น กองทัพมีความเข้มแข็งมาก การปกครองจึงไม่เปลี่ยนแปลงและเป็นวัฏจักรในการทำรัฐประหาร อันส่งผลให้ทหารเข้ามาแทรกแซงในเวทีทางการเมืองทั้งโดยตรงและเปิดเผย ภาคประชาสังคมให้ความสนใจและการมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยหรือปราศจากโอกาสทางการเมือง อีกทั้งพบกลุ่มพันธมิตรที่สนับสนุนกองทัพ ส่วนบริบทภายนอกพบว่าประเทศไทยได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาผนวกกับภาวะสงครามเย็น จึงเกื้อหนุนให้ทหารมีอิทธิพลในทางการเมือง อันส่งผลให้บรรยากาศการสื่อสารเป็นไปในลักษณะเชิงอำนาจนิยม การกำหนดประเด็นต่าง ๆ ในสังคมถูกกำหนดโดยผู้มีอำนาจรัฐในการกำหนดโครงสร้างและทางเดินของประเทศ เมื่อผนวกกับภูมิหลังของจอมพลถนอม กิตติขจร ที่เติบโตในครอบครัวข้าราชการทหารมาหลายชั่วอายุคน ได้รับการกล่อมเกลามาให้มีใจรักการเป็นทหาร และการได้รับอบรมจากสถาบันการศึกษาวิชาทหารที่มาจากความคาดหวังของสังคมว่าองค์กรทหารเป็นสถาบันเป็นที่พึ่งของประชาชน จึงมีผลให้มีบุคลิกเฉพาะตัวมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ ความสุภาพ เรียบร้อย ประณีประนอมและมีลักษณะความเป็นครูบาอาจารย์ จึงแสดงออกทางการสื่อสารที่พูดน้อย สุภาพ ไพเราะ และเมื่อพูดก็เสียงดังฟังชัด จึงทำให้เลือกใช้กลยุทธ์สารแบบชัดเจน ด้วยการปราศรัยเป็นช่องทางหลักที่สำคัญในการเผยแพร่ข่าวสารจากภาครัฐ ซึ่งสามารถพบปะเยี่ยมเยียนกลุ่มเป้าหมายที่มีความแตกต่างได้หลากหลายโอกาส ด้วยภาษาที่ไม่เป็นทางการและมีความยืดหยุ่นตามบริบทแวดล้อม จึงสร้างการรับรู้ เข้าใจและก่อให้เกิดพฤติกรรมของผู้รับสารได้ ส่วนจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้รับการอบรมจากครอบครัวข้าราชการทหาร และสถาบันการศึกษาอย่างเคร่งครัด มีระเบียบวินัย กล้าหาญ เด็ดเดี่ยวเด็ดขาด มีความเป็นผู้นำสูง จึงทำให้มีบุคลิกเด็ดขาด ดุ และจริงจัง ส่งผลให้การแสดงออกทางการสื่อสารที่พูดจาเสียงดังกังวานเฉียบขาดคม เสียงมีอำนาจ มีศิลปะในการพูด มีการใช้ภาษาที่ดี และสามารถพูดจาได้กินใจผู้ฟัง จึงปรากฏกลยุทธ์สารแบบชัดเจนที่มีความสอดคล้องกับลักษณะของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ส่วนกลยุทธ์ช่องทางการสื่อสารค้นพบว่า จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เลือกใช้การปราศรัยเป็นช่องทางหลักที่สำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลเรื่องราวต่าง ๆ สู่สาธารณชน เป็นการปรากฏตัวของนายกรัฐมนตรีที่ได้ไปร่วมในโครงการต่าง ๆ โดยกล่าวถึงประเด็นเรื่องราวอันหลากหลายซึ่งจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เลือกกล่าวคำปราศรัยมากกว่ารูปแบบอื่น เพราะสามารถสร้างความใกล้ชิด

และเข้าถึงประชาชนได้ง่าย รวมถึงเป็นรูปแบบการสื่อสารและถ้อยคำภาษาที่เป็นไม่ทางการมากนัก มีความยืดหยุ่นสามารถปรับเสริมย้าให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่มีความแตกต่างกันได้ จึงทำให้เกิดการรับสารและเข้าใจในประเด็นที่ต้องการสื่อสารกับพลเมืองได้อย่างรวดเร็ว ส่วนช่องทางการสื่อสารรองลงมาคือ การแถลงการณ์ที่สะท้อนถึงบุคลิกในเชิงอำนาจ เพราะลักษณะของคำแถลงการณ์เป็นข้อความภาษาที่เป็นทางการ เพื่อทำความเข้าใจในกิจการของรัฐให้ทราบชัดเจนโดยทั่วกัน ในประเด็นการเมืองและความมั่นคงของประเทศ

ยุคสังคมนิยมประชาธิปไตยครึ่งใบ ราวปี พ.ศ. 2517-2540 ค้นพบการเติบโตของกระบวนการประชาธิปไตยภายใต้เงื่อนไขความเข้มแข็งของมิติทางสังคมจากเหตุการณ์วันมหาวิปโยค และเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เกิดวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมือง (กลุ่มพลังคู่ตรงข้าม) มากขึ้นจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ทำให้เกิดการขยายตัวทางการศึกษาสมัยใหม่ กลุ่มนักศึกษาจึงต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง อีกทั้งเกิดกลุ่มธุรกิจและนักการเมือง (พลังกลุ่มพันธมิตร) เข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้น จึงทำให้การแทรกแซงทางการเมืองของกองทัพลดบทบาทน้อยลง แต่กระนั้นบทบาทของทหารก็ยังปรากฏอยู่ เพราะกองทัพเป็นสถาบันรวมขอมระหว่างข้าราชการและนักการเมือง หรือความขัดแย้งของเหล่าพรรคการเมือง กอปรกับรัฐบาลพลเรือนไม่สามารถดูแลสถานการณ์การขยายลัทธิคอมมิวนิสต์ได้ ทหารเป็นองค์กรเดียวที่สามารถจัดการกับกรณีดังกล่าวได้ ดังนั้น ภาครัฐจึงมีอำนาจในการกำหนดประเด็นเรื่องราวต่าง ๆ ในทางสังคม ทว่ารัฐไม่สามารถสร้างประเด็นได้เฉกเช่นอดีต จึงทำให้เกิดการสื่อสารที่ยืดหยุ่นและผ่อนคลายมากขึ้น เมื่อผนวกกับภูมิหลังของผู้นำในยุคสังคมนิยมประชาธิปไตยกำลังแบ่งบาน พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เติบโตในครอบครัวข้าราชการพลเรือน ได้รับการปลูกฝังด้วยหลักพระพุทธศาสนาตามศรัทธาของพ่อแม่ และการได้รับการอบรมจากสถาบันการศึกษา จึงทำให้มีบุคลิกลักษณะซื่อสัตย์สุภาพนุ่มนวล และเรียบร้อย ดังนั้น เมื่อแสดงออกทางการสื่อสารจึงพูดจาเรียบร้อย พุดน้อย และระมัดระวังคำพูด เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งผู้นำ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เน้นกลยุทธ์สารที่ชัดเจน ส่วนกลยุทธ์ช่องทางการสื่อสารเลือกใช้การปราศรัยเป็นช่องทางหลัก เพราะสามารถสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายได้หลากหลายวาระและมีความยืดหยุ่นสูง เข้าถึงพลเมืองได้ง่าย จึงสะท้อนได้ว่า พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เล็งเห็นถึงปรากฏการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในสังคมไทยที่มีอาจใช้ช่องทางการสื่อสารในเชิงสั่งการหรือการแสดงอำนาจได้อีกต่อไป ส่วน พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ได้รับการหล่อหลอมให้มีลักษณะอ่อนน้อมและสุภาพที่เติบโตจากครอบครัวชนชั้นสูง และได้รับการอบรมจากสถาบันจปร. ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาเป็นที่คาดหวังจากสังคมว่าเป็นหน่วยงานที่ดูแลความสงบสุขของประชาชน จึงปรากฏบุคลิกเฉพาะตัวที่เรียบร้อย สุภาพ อ่อนน้อม เลี่ยงความขัดแย้งกับผู้อื่น จึงเป็นผลให้การแสดงออกการสื่อสารด้วยมธุรสวาจา และสุภาพ กลยุทธ์เนื้อหาที่ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ เลือกใช้คือ สารแบบชัดเจน ส่วนช่องทางการสื่อสารนั้นไม่ปรากฏความเด่นชัดในการ

เลือกใช้ช่องทางการสื่อสารกับประชาชน จากบริบทการเมืองและสังคมที่ผันเปลี่ยนเข้าสู่ช่วงประชาธิปไตยเบงบาน อีกทั้งยังปรากฏให้สื่อมวลชนมีเสรีภาพในระดับหนึ่งในบางช่วง จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่าง พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ และ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธกับองค์กรสื่อเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ ถ้อยทีถ้อยอาศัยให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี

ยุคปฏิรูปทางการเมือง ตั้งแต่ พ.ศ. 2541-2558 คับพบตัวแปรที่ส่งผลต่ออิทธิพลการแทรกแซงการปกครองของกองทัพ คือ เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างทางการเมืองที่มีเสถียรภาพมากขึ้น ด้วยมิติของภาคประชาสังคมที่มีความแข็งแกร่งอย่างชัดเจน เป็นยุคแห่งรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน จึงทำให้พลเมือง (กลุ่มพลังคู่ตรงข้าม) มีส่วนร่วมในทางการเมืองได้มากขึ้น และสามารถตรวจสอบอำนาจรัฐได้ ขณะเดียวกันสถาบันกองทัพมีความเป็นทหารอาชีพมากขึ้น จึงได้ลดทอนบทบาทของตนลงในช่วงระยะหนึ่ง ทว่า หากไม่เกิดความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองของกลุ่มประชาชน 2 กลุ่มใหญ่เมื่อไม่นานนี้ จึงยังเป็นข้อกังขาถึงบทบาทของกองทัพต่อการปกครองไทย เมื่อพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้นในสังคมไทย จึงส่งผลให้บรรยากาศการสื่อสารเป็นไปในลักษณะอิสระ เพราะตัวบทรัฐธรรมนูญ 2540 ได้กำหนดบทบาทสิทธิของภาครัฐและประชาชน ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การกำหนดประเด็นต่างๆ ของสังคมจึงถูกกำหนดมาจากทั้งภาครัฐและประชาชน จึงทำให้เกิดการสื่อสารในหลากหลายรูปแบบและเป็นอิสระ กอปรกับภูมิหลังของผู้นำในยุคปฏิรูปการเมือง คือ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เติบโตในครอบครัวข้าราชการทหารและครู ได้รับการกล่อมเกลามาให้อยู่ในระเบียบวินัยและมีความรับผิดชอบ และได้รับการศึกษาจากสถาบันการศึกษาที่เข้มแข็งให้มีความสามัคคี กล้าหาญและระเบียบวินัย จึงมีผลให้มีบุคลิกเด็ดเดี่ยว เด็ดขาด ซื่อสัตย์ จริงจัง และค่อนข้างดุ ดังนั้น จึงส่งผลต่อการแสดงออกทางการสื่อสารที่เสียงดัง กระชับเข้าใจง่าย ด้วยภาษาง่าย ๆ พร้อมสอดแทรกอารมณ์ขัน และในบางครั้งก็มีอารมณ์เข้ามาเจือปน พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เลือกใช้กลยุทธ์สารแบบชัดเจน และความมีอารมณ์ขันของนายกรัฐมนตรี ส่วนกลยุทธ์ช่องทางการสื่อสารเน้นการใช้คำแถลงการณ์ที่ปรากฏในรูปแบบคลิปวิดีโอที่มีความผ่อนคลายมากขึ้น โดยถูกปรับประยุกต์ตามวิถีชีวิตของสังคมแห่งโลกาภิวัตน์ ขณะเดียวกันจากบริบทแห่งการปฏิรูปการเมืองจึงส่งผลให้สัมพันธ์ภาพระหว่าง พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชาและสื่อมวลชนมีความใกล้ชิด แม้ในบางครั้งของการสื่อสารอาจมีอารมณ์เข้ามาเจือปน

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมควร สาคร (2554) ศึกษาเรื่องบทบาททางการเมืองและกลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองของทหารในภาวะวิกฤตทางการเมืองไทย: กรณีศึกษาระหว่างวันที่ 19 กันยายน 2549 ถึงวันที่ 13 เมษายน 2552 พบว่า การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของทหารนั้น สถาบันกองทัพมีกลยุทธ์ในการสื่อสารทางการเมืองโดยใช้ภาษาพูดและภาษาเขียนที่เข้าใจง่าย เป็นข้อเท็จจริงและมีเหตุผลประกอบผ่านช่องทางหลากหลาย เพื่อให้ประชาชนที่แตกต่างกันเข้าใจและให้การสนับสนุนทหาร ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารได้กำหนด

ประเด็นและทิศทางการรับรู้ของประชาชนให้เข้าใจบทบาทของทหารในทางการเมืองในช่วงเวลาของการศึกษา ให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การสื่อสารทั้งช่องทางและเนื้อหาสาร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพทางการสื่อสารให้มากที่สุด

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุเทพ เดชะชีพ (2547) ศึกษาเรื่องการสื่อสารทางการเมืองของนายชวน หลีกภัย พบว่า ความสามารถทางการสื่อสารทางการเมืองของ นายชวน หลีกภัย ใช้รูปแบบการสื่อสารทั้งการสื่อสารแบบเผชิญหน้า และการสื่อสารแบบไม่เผชิญหน้า โดยนายชวน หลีกภัย ให้ความสำคัญกับช่องทางสื่อสารแบบเผชิญหน้า โดยการพบปะเยี่ยมเยียน การปราศรัยตามหมู่บ้าน และงานประเพณีต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดความคิดของตนสู่ชาวบ้าน ทั้ง 3 ระยะเวลาคือ ช่วงก่อนเข้าสู่การเป็น ส.ส. ในปี พ.ศ. 2512 ช่วงต่อมา ก่อนดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศครั้งที่ 1 ปี พ.ศ. 2535 และช่วงสุดท้าย ก่อนดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 2540 ผลจากการศึกษาพบว่า กลยุทธ์ช่องทางสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีกว่า 3 คน คือ จอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ต่างให้ความสำคัญกับช่องทางปราศรัยเป็นช่องทางหลักในการเผยแพร่ข่าวสารจากภาครัฐสู่ประชาชน ซึ่งสามารถพบปะเยี่ยมเยียนกลุ่มเป้าหมายทางการเมืองที่มีความแตกต่างได้หลากหลายโอกาสด้วยลักษณะรูปแบบและภาษาถ้อยคำของการปราศรัยที่ไม่เป็นพิธีการมากนัก มีลักษณะยืดหยุ่นตามบริบทแวดล้อม จึงสร้างการรับรู้ เข้าใจและก่อให้เกิดพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายทางการเมืองได้

ข้อสังเกตที่น่าสนใจจากผลการศึกษา กลยุทธ์การสื่อสารในยุคแห่งการปฏิรูปทางการเมืองในรัฐบาล พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ให้ความสำคัญกับสื่อใหม่ (new media) ซึ่งเป็นสื่อทางเลือกที่มีความสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในรูปแบบของคลิปวิดีโอจากรัฐไปสู่ผู้รับสาร เพราะเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญของสังคมในทุกมิติ ซึ่งสื่ออินเทอร์เน็ตสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงต่อความรู้สึกนึกคิด พฤติกรรมผู้ใช้ และชี้นำทิศทางสังคมได้ นับว่าเป็นช่องทางที่สร้างอิทธิพลต่อพลวัตตามเงื่อนไขบริบททางการเมืองและสังคม เพราะเป็นสื่อที่สามารถแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็วไร้อุปสรรคด้านเวลาและสถานที่ ดังนั้น ผู้นำควรให้ความสำคัญกับสื่อทางเลือกนี้ต่อไป ซึ่งผู้ปกครองประเทศต่างยอมรับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการสร้างการยอมรับเชื่อถือศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่พลเมือง เช่น การศึกษาของ Gadi Wolfsfeld (2001) ที่อธิบายตอนหนึ่งของการหาเสียงการลงสมัครรับเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา เมื่อปี ค.ศ. 2008 ของ Barack Obama ที่เลือกใช้สื่อมวลชนและ Social media เพื่อนำเสนอนโยบายซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการได้รับชัยชนะจากการเลือกตั้ง

นอกจากนี้ แม้วิทยาการเทคโนโลยีการสื่อสารจะเจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง โดยเฉพาะสื่อสมัยใหม่ (Modern Media) ในยุคสังคมข่าวสารที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ทว่า กลยุทธ์ช่องทางสื่อสารด้วยการปรากฏตัวในที่สาธารณะ (public communication) ยังเป็นเครื่องมือที่

สำคัญและจำเป็นอยู่ในการสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีในหลายยุคหลายสมัย โดยผู้นำควรพิจารณาวิธีการรูปแบบกลยุทธ์ช่องทางเหล่านี้ร่วมกับการสื่อสารผ่านสื่อมวลชนกระแสหลักและสื่อใหม่

7.3 ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับบริบททางการเมืองและกลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะภายใต้ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ ดังนี้

1. จากบริบทของสังคมไทยเป็นสังคมที่ยอมรับหลักแห่งระบอบประชาธิปไตยในการปกครองประเทศ แต่การเข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารโดยส่วนหนึ่งมาจากการทำรัฐประหาร ผู้ซึ่งยึดถือหลักอุดมการณ์แห่งอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนตามแนวทางตะวันตก จึงเกิดข้อกังขา และทัศนคติเชิงลบจากประชาชนและสถาบันสื่อมวลชนถึงการได้มาซึ่งตำแหน่งผู้นำในทางการเมือง ซึ่งย่อมส่งผลต่อการยอมรับนับถือศรัทธา และการยอมรับข่าวสารเกี่ยวกับตัวนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐบาลไม่มากนักน้อย ดังนั้น นายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารควรมีการวางแผนการสื่อสารทั้งกลยุทธ์เนื้อหาสารผสมผสานและสื่อ/ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เพื่อการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมตามกลุ่มเป้าหมายทางการเมืองและบริบทแวดล้อม เพื่อให้ประชาชนรับทราบข่าวสารได้อย่างทั่วถึง สามารถสร้างความน่าเชื่อถือและเกิดยอมรับต่อตัวผู้นำ

2. นายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารและพลเรือนควรรักษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองรัฐกับสื่อมวลชน โดยการเคารพสิทธิเสรีภาพบทบาทหน้าที่ขององค์กรสื่อมวลชน เพราะสถาบันสื่อมวลชนเป็นกลไกสำคัญต่อความสำเร็จในการเร่งรัดปัจจัยต่างๆ ในทางการเมือง

3. ผลจากการศึกษาพบว่า นายกรัฐมนตรีเลือกช่องทางการสื่อสารโดยการพบปะประชาชนเป็นเครื่องมือหลักในการสื่อสารกับสาธารณชน เพราะด้วยนวัตกรรมการสื่อสารที่ยังไม่เจริญก้าวหน้า แต่ ณ ปัจจุบัน ด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารที่ได้พัฒนาจนปรากฏทั้งสื่อมวลชนกระแสหลักและสื่อใหม่ ดังนั้น นายกรัฐมนตรีควรให้ความสำคัญกับการปรากฏตัวในที่สาธารณะต่อไป ซึ่งเป็นช่องทางที่สำคัญ และมีประโยชน์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในทางการเมือง อีกทั้งผู้ปกครองรัฐยังคงรักษารูปแบบช่องทางการสื่อสารลักษณะเดิมร่วมกับขยายขอบเขตการสื่อสารผ่านสื่อใหม่เพื่อเพิ่มระดับความเข้มข้นในการรับรู้ข่าวสารของพลเมือง

4. ข้อค้นพบจากการศึกษานี้ พบว่า นายกรัฐมนตรีควรเลือกกลยุทธ์เนื้อหาสารแบบผสมผสาน เพราะผู้รับสารจะเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารตามหลักความต้องการพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นของมนุษย์ด้วยกลยุทธ์ด้านเหตุผล (logical appeal) การสื่อสารด้วยหลักเหตุผลที่ชัดเจนของหัวข้อประเด็นต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ด้านการดำเนินชีวิตของประชาชน และกลยุทธ์สาร

ที่จูงใจด้วยอารมณ์ (emotional appeal) การกระตุ้นอารมณ์ที่น่ากลัว หรือกระตุ้นด้วยอารมณ์ขอความร่วมมือและเห็นใจกับรัฐบาล ซึ่งผลจากการสื่อสารที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า กลยุทธ์เนื้อหาสารของนายกรัฐมนตรีทั้ง 5 คนเลือกกลยุทธ์สารทั้งด้านเหตุผลและอารมณ์ร่วมกัน หรือเลือกใช้กลยุทธ์สารผสมผสาน ไม่ว่าจะนายกรัฐมนตรีจะมีบุคลิกลักษณะและรูปแบบการสื่อสารอย่างไร ต่างก็เลือกกลยุทธ์สารแบบผสมผสานทั้งสิ้น เพราะฉะนั้น ผู้นำควรวางแผนการสื่อสารด้วยกลยุทธ์ที่หลากหลายมากขึ้น จึงจะสามารถบรรลุเป้าหมายในทางการเมืองของผู้นำประเทศได้ นอกจากนี้ นายกรัฐมนตรีควรสร้างสารแห่งความหวังหรือความฝันแก่พลเมือง ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก เพราะประชาชนจะมีความหวังร่วมกัน ซึ่งจะเป็นผลดีแก่ผู้นำรัฐในการโน้มน้าวกลุ่มเป้าหมายได้ง่ายขึ้น ตลอดจนการสื่อสารในฐานะผู้นำของประเทศที่ปราศจากการเจือปนด้วยอารมณ์

7.4 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสององค์ประกอบในกลยุทธ์เนื้อหาสารและช่องทางการสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร เพื่อให้ได้ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้ยาวนาน เชื่อถือและมีประสิทธิภาพในการสร้างการสื่อสารทางการเมืองและวิชาชีพด้านสื่อสารมวลชนจึงควรศึกษาเพิ่มเติมปัจจัยด้านผู้ส่งสาร (sender) และมิติของประชาชนผู้รับสาร (receiver) เพื่อวิเคราะห์เทียบเคียงประสิทธิภาพทางการสื่อสาร ซึ่งเป็นการศึกษาทั้งกระบวนการสื่อสาร ผลวิจัยที่จะปรากฏสามารถสร้างประโยชน์แก่ผู้ปกครองประเทศในทางการสื่อสารให้ครอบคลุมและสัมฤทธิ์ผล

2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษากลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองทั้งปัจจัยด้านเนื้อหาสารและช่องทางการสื่อสารของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารตั้งแต่ พ.ศ. 2500-2558 ในอนาคตควรศึกษาการสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475-2500 ซึ่งเป็นช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่สำคัญหรือบริบทการก่อร่างระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย เพื่อให้เกิดผลการวิจัยมิติด้านการสื่อสารทางการเมืองของผู้ปกครองรัฐที่ลุ่มลึกและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

3. การศึกษากลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีคนอื่น ๆ ในเชิงลึก เพื่อการเปรียบเทียบให้เห็นความเหมือนและความต่างของกลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองของระหว่งนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารกับนายกรัฐมนตรีพลเรือน อันนำมาสู่ผลลัพธ์ของความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการสื่อสาร เพื่อประโยชน์ในการสื่อสารจากภาครัฐสู่ประชาชน

4. ในยุคปัจจุบันปรากฏความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารอย่างมหาศาล โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตที่สามารถรับส่งข้อมูลข่าวสารได้อย่างหลากหลายไร้ข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ซึ่งสามารถชี้นำความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับหัวข้อสำคัญในสังคมหรือประเด็นการบริหารงาน

แห่งรัฐ และก่อให้เกิดพฤติกรรมบางอย่างของผู้ใช้สื่อทั้งในระดับปัจเจกบุคคลสู่ระดับมหภาคได้ ดังนั้น
ในอนาคตควรศึกษาต่อยอดกลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีประเภทการใช้สื่อใหม่
(New Media)

รายการอ้างอิง

หนังสือและบทความในหนังสือ

- กนลา สุขพานิช. (2527). *การเมืองในกลุ่มประเทศเผด็จการทหาร เอกสารการสอนชุดวิชาระบบการเมืองเปรียบเทียบ สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กองบรรณาธิการเนชั่นสุดสัปดาห์. (2557). *เขาชื่อตุ๋ จากทหารเลื่อยสูททำเนียบรัฐบาล*. สมุทรปราการ: บริษัท ดับบลิวพีเอส (ประเทศไทย) จำกัด.
- กิตติ กันภัยและคณะ. (2543). *สื่อสารมวลชนเบื้องต้น สื่อมวลชน วัฒนธรรมและสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โครงการสื่อสันติภาพ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิติมา สุรสุนธิ. (2548). *การวางแผนการสื่อสาร: แนวคิดและเทคนิค* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). *การคิดเชิงกลยุทธ์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัทซัคเซส มีเดีย จำกัด.
- คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือประมวลสุนทรพจน์**เอามาจากคำนำ. (2529). *ประมวลสุนทรพจน์ฯ พณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี พุทธศักราช 2523-2524*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.
- คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือประมวลสุนทรพจน์**เอามาจากคำนำ. (2529). *ประมวลสุนทรพจน์ฯ พณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี พุทธศักราช 2525*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.
- คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือประมวลสุนทรพจน์**เอามาจากคำนำ. (2529). *ประมวลสุนทรพจน์ฯ พณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี พุทธศักราช 2526*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.
- คณะกรรมการประชาสัมพันธ์กิจการพิเศษทำเนียบรัฐบาล**เอามาจากคำนำ. (2529). *ประมวลสุนทรพจน์ พุทธศักราช 2527 ของ พณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี*. กรุงเทพฯ: บริษัทวิคตอรีเพาเวอร์พอยท์ จำกัด.
- คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือประมวลสุนทรพจน์**เอามาจากคำนำ. (2529). *ประมวลสุนทรพจน์*

- ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี พุทธศักราช 2528. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์อักษรไทย.
- คณะทำงานจัดพิมพ์หนังสือประมวลสุนทรพจน์ฯ**เอามาจากคำนำ. (2531). ประมวลสุนทรพจน์
ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี พุทธศักราช 2529. กรุงเทพฯ:
บริษัทกรุงสยามพริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือประมวลสุนทรพจน์ฯ**เอามาจากคำนำ. (2529). ประมวลสุนทรพจน์
ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี พุทธศักราช 2530. กรุงเทพฯ:
บริษัทกรุงสยามพริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- จักษ์ พันธุ์ชูเพชร. (2555). *การเมืองการปกครองไทย จากไพร่-ฟ้าหน้าใสสู่วาทกรรมไพร่-อำมาตย์*
(พิมพ์ครั้งที่ 8). ปทุมธานี: บ.มายด์ พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2519). *ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 1).
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิฆเนศ.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2536). *ปัญหาการพัฒนาทางการเมืองไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช และคณะ. (2529). *จากป่าสู่เมือง: การศึกษาการเปลี่ยนแปลงในอุดมการณ์
ของนักศึกษาไทยจากปี 2519* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.
- ชื่นจิตต์ แจ้งเจนกิจ. (2544). *IMC & Marketing Communication กลยุทธ์สื่อสารการตลาด*
(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัท ทิปป์ ป๊อปปี้ จำกัด.
- ชาดา นนทวัฒน์. (2552). *กบฏแผ่นดินแย่งชิงอำนาจ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ:
บริษัททิปซีกรุ๊ป จำกัด.
- ชาดา นนทวัฒน์. (2557). *11 นายกรัฐมนตรีไทย ผู้ขึ้นสู่ตำแหน่งจากการปฏิวัติรัฐประหาร*
(พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: บริษัททิปซีกรุ๊ป จำกัด.
- ณัชชาภัทร อุ่นตรงจิตร. (2556). *รัฐศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทรวง เลี้ยวไฟโรจน์. (2532). *บันทึกจากใจโดยจอมพลถนอม กิตติขจร*. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์ปากเพรียวการช่าง 2 สระบุรี.
- ทักษ์ เฉลิมเตียรณ. (2552). *การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ:
ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธงชัย สันติวงษ์ และ ชนาธิป สันติวงษ์. (2542). *องค์การกับการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- นคร พจนวรวงษ์ และ อุกฤษ พจนวรวงษ์. (2549). *ข้อมูลประวัติศาสตร์การเมืองไทย*

- (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ขวัญนคร.
- นรนิติ เศรษฐบุตร. (2529). *ชีวประวัตินายกรัฐมนตรีไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2475-2529* (พิมพ์ครั้งที่ 1).
กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นรนิติ เศรษฐบุตร. (2554). *เกิดมาเป็นนายก* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิตา ชูโต. (2548). *การวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ:
บริษัท พรินต์โพร จำกัด 878.
- บุญกรม ดงบังสถาน และคณะ. (2547). *โลกสีขาวของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ* (พิมพ์ครั้งที่ 2).
นนทบุรี: บริษัท ออฟเซ็ท เพรส จำกัด.
- ปกรณ์ ปรียากร. (2549). *การวางแผนกลยุทธ์: แนวคิดและแนวทางเชิงประยุกต์* (พิมพ์ครั้งที่ 8).
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมอธรรม.
- ปัญหาการถ่ายทอดอำนาจทางการเมือง หน่วยที่ 1-7 (พิมพ์ครั้งที่ 9). (2538). นนทบุรี:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัย.
- ประมวลคำปราศรัย สาส์นและคำขวัญของ ฯพณฯ จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี ในรอบ
ปีแรกแห่งการบริหารของรัฐบาลปัจจุบัน (11 ธันวาคม 2506-11 ธันวาคม 2507). (2507).
พระนคร: โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี.
- ประมวลคำปราศรัย สาส์นและคำขวัญของ ฯพณฯ จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี
(11 ธันวาคม 2507-11 ธันวาคม 2508). (2508). พระนคร:
โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี.
- ประมวลคำปราศรัย สาส์นและคำขวัญของ ฯพณฯ จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี
(11 ธันวาคม 2510-10 ธันวาคม 2511). (2511). พระนคร:
โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี.
- ประมวลคำปราศรัย สาส์นและคำขวัญของ ฯพณฯ จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี
(11 ธันวาคม 2513-10 ธันวาคม 2514). (2514). พระนคร:
โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี.
- ประมวลคำปราศรัย สาส์นและคำขวัญของ ฯพณฯ จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี
(11 ธันวาคม 2514-16 พฤศจิกายน 2514). (ม.ป.ป.). พระนคร:
โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี.
- ประมวลคำปราศรัย สาส์นและคำขวัญของ ฯพณฯ จอมพลถนอม กิตติขจร หัวหน้าคณะปฏิวัติ
(11 พฤศจิกายน 2514-17 ธันวาคม 2515). (2516). กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี.

- ประมวลคำปราศรัย สาส์นและคำขวัญของ ฯพณฯ จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี
(11 มีนาคม 2514-16 พฤศจิกายน 2514). (2516). กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี.
- ประมวลสุนทรพจน์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี ในปี 2505. (2505). พระนคร:
โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี
- ประมวลสุนทรพจน์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พ.ศ. 2505-2506 เล่ม 2 ของคณะรัฐมนตรี. (2507).
พระนคร: งานพระราชทานเพลิงศพ ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ณ เมรุหน้าพลับพลา
อิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส.
- ประสงค์ สุ่นศิริ. (2543). *ปฏิวัติ รัฐประหาร ทหารกับนักการเมือง*. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แสงดาว.
- ประสิทธิ์ ประวรรณ. (2554). *รวมบทความวิชาการฉบับพิเศษ 5 ปี วิทยาลัยสื่อสารการเมือง
มหาวิทยาลัยเกริก*. กรุงเทพฯ: บริษัท แอ๊ปป้า พรินติ้ง กู๊ป จำกัด.
- พฤทิสาน ชุมพล. (2540). *ระบบการเมืองความรู้เบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พฤทิสาน ชุมพล. (2552). *ระบบการเมืองความรู้เบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิพัฒน์ พสุธารชาติ. (2549). *รัฐกับศาสนา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2530). *หน่วยที่ 5 ปัญหาการถ่ายทอดอำนาจทางการเมือง ใน
เอกสารการสอนชุดวิชาปัญหาการเมืองไทยปัจจุบัน หน่วยที่ 1-7*. นนทบุรี:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2532). *หน่วยที่ 12 ทหารกับการเมืองไทย ในเอกสารการสอน
ชุดวิชาวิวัฒนาการการเมืองไทย หน่วยที่ 8-15*. นนทบุรี:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2547). *หน่วยที่ 3 ประวัติและพัฒนาการของหนังสือพิมพ์และ
นิตยสาร ในเอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อมวลชน หน่วยที่ 1-8*. นนทบุรี:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2549). *หน่วยที่ 2 รัฐธรรมนูญกับการเมืองการปกครองไทย
ในเอกสารการสอนชุดวิชาสถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย หน่วยที่ 1-8*. นนทบุรี:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2557). *หน่วยที่ 1-7 การสร้างสารในงานนิเทศศาสตร์ ในเอกสาร การสอนชุดวิชานิเทศศาสตร์*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ยศ สันตสมบัติ. (2533). *อำนาจ บุคลิก และผู้นำการเมืองไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ลักษณะ สตะเวทิน. (2536). *หลักการพูด* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2519). *การพัฒนาการเมืองไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2553). *การเมืองการปกครองของไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วาสนา นาน่วม. (2557). *เส้นทางพยัคฆ์ ประยุทธ์ จันทร์โอชา จากทหารเลวสู่หลังเสือ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- วิชาญ จำปาขาว. (2554). *รวมบทความวิชาการฉบับพิเศษ 5 ปี วิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก*. กรุงเทพฯ: บริษัท แอ๊ปป้า พรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- วิทยากร เชียงกุล. (2535). *รัฐประหารการเมืองไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: บริษัทหมีเดียโฟกัส จำกัด.
- วีระชาติ ชุ่มสนิท. (2549). *24 นายกรัฐมนตรีไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: บริษัทออลบุ๊คส์พับลิชชิง จำกัด.
- สุกัญญา ตรีระวนิช. (2526). *หนังสือพิมพ์ไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- สุจิต บุญบงการ. (2531). *การพัฒนาการเมืองไทย: ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหาร สถาบันการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2556). *ทหารกับการเมืองไทยในศตวรรษหน้า: พัฒนาการและความเปลี่ยนแปลง* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2541). *ทหารกับประชาธิปไตยไทย: จาก 14 ตุลาสู่ปัจจุบันและอนาคต* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2558). *เสนาริปไตย: รัฐประหารกับการเมืองไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2551). *ไตรสรณคมน์ทหาร รัฐประหาร และการเมืองไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สถาบันปริดี พนมยงค์.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2545). *การสื่อสารกับการเมือง* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ประสิทธิ์ภักดิ์ แอนด์ พรินติ้ง.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2549). *การเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
- สมบูรณ์ วรพงษ์. (2534). *บนเส้นทางหนังสือพิมพ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เพื่อนชีวิต.

- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี**เอามาจากคำนำ. (2529). ประมวลสุนทรพจน์
 ๗๗ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี พุทธศักราช 2531. กรุงเทพฯ:
 บริษัทกรุงสยามพริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- สิริทิพย์ ชันสุวรรณ. (2539). *การหนังสือพิมพ์เบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด
 สำนักพิมพ์ประกายพริก.
- เสกสรรค์ ประเสริฐกุลและคณะ. (2538). *วิพากษ์สังคมไทย: พัฒนาการของความล้มพันธ์ระหว่างรัฐ
 กับสังคมในประเทศไทย แง่คิดเกี่ยวกับพลวัตทางการเมืองและพัฒนาประชาธิปไตย*
 (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- เสถียร เขยประทับ. (2543). *การสื่อสาร การเมืองและประชาธิปไตยในสังคมพัฒนาแล้ว*
 (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: บริษัทสแควร์พริ้นซ์ 93 จำกัด.
- เสรี วงษ์มณฑา. (2540). *การประชาสัมพันธ์เชิงปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: บริษัท เอเอ็น การพิมพ์.
- หลวงวิจิตรวาทการ (จากคำนำ). (2505). ประมวลสุนทรพจน์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
 นายกรัฐมนตรี ในระยะ 3 ปีแห่งการบริหารของคณะรัฐมนตรี. พระนคร:
 โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี.
- อเนก เหล่าธรรมทัศน์และคณะ. (2538). *วิพากษ์สังคมไทย: ปฏิรูปการเมืองเศรษฐกิจ สร้างพันธมิตร
 ประชาธิปไตย* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: บริษัท อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด
 (มหาชน).
- อาจศึก ดวงสว่างและคณะ. (2510). *ประมวลคำปราศรัย สาส์นและคำขวัญของ ๗๗ จอมพล
 ถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี (11 ธันวาคม 2509-10 ธันวาคม 2510)*. พระนคร:
 โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี.

วิทยานิพนธ์

- จันทร์ทิพย์ ปาละนนท์. (2545). *ความสามารถทางการสื่อสารของผู้นำชุมชน*.
 (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิเทศศาสตร์.
- ธำรงค์ดี เพชรเลิศอนันต์. (2550). *บทบาททางการเมืองของจอมพลถนอม กิตติขจร
 พ.ศ. 2506-2516*. (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 คณะอักษรศาสตร์.
- นันทนา นันทวโรภาส. (2548). *การสื่อสารทางการเมือง: ศึกษากรณีการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั่วไป
 ของพรรคไทยรักไทย*. (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
 คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน.

- นาทฤติ จุลประยูร. (2538). *เปรียบเทียบภาพลักษณ์ของนายกรัฐมนตรีไทยในหน้าหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยในช่วงปี 2531-2535*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิเทศศาสตร์.
- นิภากร กำจรเมฆกุล. (2540). *กลยุทธ์การสื่อสารในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของสตรีซึ่งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิเทศศาสตร์.
- บุญสืบ คชรัตน์. (2548). *การประชาสัมพันธ์ผลงานของกองทัพบกในยามปกติ กรณีศึกษาผลงานของกองพลทหารราบที่ 11*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน.
- ปฐมพงศ์ มงคลพรไพโรจน์. (2545). *ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนกับรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร*. (รายงานโครงการเฉพาะบุคคลวารสารศาสตร์มหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, การบริหารสื่อสารมวลชน.
- ปฐมภาพร เนตินันท์. (2552). *กระบวนการสื่อสารตราสินค้าของพรรคการเมืองไทย*. (วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน.
- ปาริชาติ ธนะสิงห์. (2556). *การสร้างภาพลักษณ์ด้านคุณธรรมของผู้นำทางการเมือง ศึกษากรณี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (พ.ศ. 2523-2531)*. (ภาควิชาวิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์.
- ปิยพัทธ์ สีนบัวทอง. (2544). *กลยุทธ์การสื่อสารของทหารในโครงการฝึกอบรมเพื่อฟื้นฟูเยาวชนผู้ติดยาเสพติด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ.
- พีระวุฒิ สุวรรณประสิทธิ์. (2540). *การศึกษาปัจจัยที่เข้าแทรกแซงการเมืองไทยโดยการทำรัฐประหารของทหารไทยระหว่าง พ.ศ. 2500-2534*. (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.
- สมควร สาคร. (2554). *บทบาททางการเมืองและกลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองของทหารในภาวะวิกฤตทางการเมืองไทย: กรณีศึกษาระหว่างวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ถึงวันที่ 13 เมษายน พ.ศ. 2552*. (ดุสิตนิพนธ์). มหาวิทยาลัยเกริก, วิทยาลัยสื่อสารการเมือง.
- สุขุม ธรพงศ์พิพัฒน์. (2539). *ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการทำรัฐประหารของทหารไทย ระหว่าง พ.ศ. 2500-2534*. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเทพ เดชะชีพ. (2547). *การสื่อสารทางการเมืองของนายชวน หลีกภัย*. (วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต)

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน.

อมรรัตน์ ทิพย์เลิศ. (2548). *ความสามารถทางการสื่อสารของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารจัดการชุมชน
กรณีศึกษา: ชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง*. (วิทยานิพนธ์ดุขฎี
บัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน.

อรรถพร กงวิไล. (2547). *สถานภาพองค์ความรู้ของการสื่อสารทางการเมืองในประเทศไทย*.
(วิทยานิพนธ์ดุขฎีบัณฑิต), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน.

อลงกรณ์ อรรถแสง. (2553). *พัฒนาการและการสื่อสารแนวความคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองใน
สังคมไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 ถึงปัจจุบัน*. (วิทยานิพนธ์ดุขฎีบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน.

เอกสารอื่น ๆ

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2542). *สถานภาพของความรู้ทางประวัติศาสตร์เรื่องรัฐและรัฐบาลไทย*.
รายงานวิจัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์.

นันทนา กปิลกาญจน์. (2529). *แนวคิดทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์: ผลที่มีต่อการพัฒนา
ประเทศ*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

รุจน์ โกมลบุตร. (2549). *การแทรกแซงสื่อสารธารณะของรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร*. รายงานการวิจัย
ได้รับการสนับสนุนทุน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน.

เอกสารประกอบการเรียนวิชา วส. 811. (2555).

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ชนชาติ ประทุมสวัสดิ์. (ม.ป.ป.). *บทวิเคราะห์ระบอบการเมืองการปกครองไทยระหว่างประชาธิปไตย
จอมพลอ้อมเปรียบเทียบกับอำมาตยาธิปไตย*. สถาบันรัชต์ภาคย์, 14 กันยายน 2558,
สืบค้นจาก [http://rajapark.ac.th/2014/wp-content/uploads/2014/07/26-07-2557-
14-21.pdf](http://rajapark.ac.th/2014/wp-content/uploads/2014/07/26-07-2557-14-21.pdf)

Chaney, Lillian H., & Green, Catherine G. (2004). *Difference in verbal and nonverbal
communication styles of military and nonmilitary personnel: A comparison of
two populations*. Allied Academies International Conference, Retrieved
December 12, 2014, from <http://www.alliedacademies.org/public/>

proceedings/proceedings15/paoccc-9-2-maui04.pdf

- Cioppa, Thamas M., (2009). *Operation Iraqi Freedom strategic communication analysis and assessment*. Media, War & Conflict, Retrieved December 12, 2014, from <http://mwc.sagepub.com/content/2/1/25.full.pdf>
- Goodall Jr., H. L., & Wiener, Seth. (2008). *Creating the Right Reality: Communication Message Strategies and the Republican Party*. Sage Publications, Retrieved December 12, 2014, from <http://csc.sagepub.com/content/8/2/135.abstract.pdf>
- Gurău, Călin, & Ayadi, Nawel. (2011). *Political communication management*. Emerald *Journal of Communication Management*, Retrieved December 12, 2014, from <http://www.emeraldinsight.com/doi/abs/10.1108/13632541111105222.Pdf>
- Thananithichot Stithorn. *The Political Role of the Military in Democratic Era: The Case of Brazil and some Lessons for Thailand*, Retrieved January 15, 2015 <http://www.academia.edu/>. pdf
- [http:// www.cabinet.thaigov.go.th](http://www.cabinet.thaigov.go.th). เมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2558.
- [http:// www.cabinet.thaigov.go.th/acrobat/yingluck_report03.pdf](http://www.cabinet.thaigov.go.th/acrobat/yingluck_report03.pdf). เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2558.
- [http:// www.crma.ac.th](http://www.crma.ac.th). เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2559.
- [http:// www.egov.go.th](http://www.egov.go.th). เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2558.
- [http:// librarymb.parliament.go.th/library](http://librarymb.parliament.go.th/library). เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2558.
- [http:// librarymb.parliament.go.th/library](http://librarymb.parliament.go.th/library). เมื่อวันที่ 15 เมษายน 2559.
- [http:// thaipublica.org](http://thaipublica.org). เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2557.
- [http:// witayakornclub.wordpress.com](http://witayakornclub.wordpress.com). เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2558.
- [http:// www.google.com](http://www.google.com). เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2559. (ภาพประกอบ)
- [http:// www.ryt9.com/law/tag/](http://www.ryt9.com/law/tag/). เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2558.
- [https:// www.youtube.com](https://www.youtube.com) เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2558.
- [http:// www.thaigov.go.th/index.php/th/speech-th](http://www.thaigov.go.th/index.php/th/speech-th) เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2558.

Books

- Almond, G.A. & Powell, G.B. (1978). *Comparative Position Communication*. Boston: Little Brown.
- Easton, David. (1968). *The Political Systems An Inquiry into the State of Political Science* (9th ed.). New York: Alfred A. Knopf, Inc.
- Ferguson, S. D. (1999). *Communication Planning*. California: Thousand Oaks.
- Finer, Samuel. (1962). *The Man on the Horseback: The Roll of the Military in Politics*. London: Pall Mall Press.
- Gronbeck, B. E., McKerrow, R. E., Ehninger, D., & Monroe, A. H. (1997). *Principles and Types of Speech Communication* (13th ed.). New York: Longman.
- Huntington, Samuel. (1968). *Political Order in Changing Societies*. New Haven: Yale University Press.
- Isaak, Alan. (1987). *An Introduction to Politic*. Illinois: Scott, Foresman and Company.
- Janowitz, Morris. (1987). *Military Institutions and Coercion in the Developing Nations*. Chicago: University of Chicago Press.
- Jefkin, F. (1992). *Public Relations*. London: The M & E Handbook Series.
- Lilleker, Darren G. (2006). *Key Concepts in Political Communication*. London: SAGE Publications.
- Magstadt, Thomas M. (2006). *Understanding Politics: Ideas, Institutions, & Issues*. Belmont, CA: Thomson Wadsworth.
- Maarek, Philippe., & Wolfsfeld, Gadi. (2003) *Political Communication in a New Era* (1st ed.). London: Routledge.
- McNair, Brain. (2011). *An Introduction to Political Communication*. (5th ed.). New York: Routledge.
- Nordinger, Eric A. (1977). *Soldiers in Politics: Military Coups and Government*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall.
- Pye, Lucian W. (1972). *Introduction In Communication and Political Development*. New Jersey: Princeton University Press.
- Ranney, Austin. (1993). *Governing: An Introduction to Political Science*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Robinson, James A. "Crisis" in Sills, David L. (editor). (1968). *International Encyclopedia of the Social Science*. V.3 New York: Macmillan & Free Press.

- Roskin, Michael G. (2003). *Political Science: An Introduction*. New Jersey: Pearson Education, Inc.
- Sanders, Karen. (2009). *Communicating Politics in The Twenty-First Century*. (1st ed.). London: Palgrave Macmillan.
- Semetko, Holli., and Scammell Margaret. (2012). *The SAGE of Political Communication*. India: Replika Press Pvt Ltd.
- Strömbäck, Jesper., and Kiousis, Spiro. (2011). *Political Public Relations Principles and Applications. First Edition*. New York: Routledge.
- Tansey, Stephen D. (2004). *Politic: The basics*. (3rd ed.). London: Routledge.
- Thomson, William. (1967). *Regime Vulnerability and the Military Coups Comparative Politics*.
- Thomson, William. (1976). *Organizational Cohesion and Military Coups Out Comes, Comparative Political Studies 9*.
- Warnick, B., & Inch, E. S. (1994). *Critical Thinking and Communication: The Use of Reason in Argument*. (2nd ed.). New York: Macmillan.
- Welch, Claude E. & Smith, Arthur K. (1974). *Military Role and Rule. North Situate, Mass: Duxbury Press*.
- Wolfsfeld, Gadi. (2001). *Making Sense of Media and Politics*. Simultaneously published

ภาคผนวก

ตารางช่องทางการสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารทั้ง 5 คน

การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหารทั้ง 5 คน คือ จอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ และ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผ่านช่องทางทั้งการแถลงนโยบาย สุนทรพจน์ การปราศรัย และการแถลงการณ์

ตารางช่องทางการสื่อสารของจอมพลถนอม กิตติขจร ปี พ.ศ. 2501

เอกสาร	ในโอกาส
แถลงนโยบาย	คำแถลงนโยบาย 9 ม.ค. 01

ตารางช่องทางการสื่อสารของจอมพลถนอม กิตติขจร ปี พ.ศ. 2506

เอกสาร	ในโอกาส
แถลงนโยบาย	คำแถลงนโยบาย 19 ธ.ค. 06
คำปราศรัย	คำปราศรัย 19 ธ.ค. 06 (*ปรากฏเพียงคำปราศรัยเดียว)

ตารางช่องทางการสื่อสารของจอมพลถนอม กิตติขจร ปี พ.ศ. 2507

เอกสาร	ในโอกาส
สุนทรพจน์	วันอุดมศึกษาโลก 23 มี.ค. 07 และ 2) การเลี้ยงอาหารค่ำแก่นายพลภูมิ หน่อสุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี และรมต. ว่าการกระทรวงการคลังแห่งราชอาณาจักรลาว 15 ต.ค. 07
คำปราศรัย	1) วันขึ้นปีใหม่ 1 ม.ค. 07 2) เปิดการอบรมข้าราชการในวิชาพัฒนาการเศรษฐกิจ รุ่นที่ 4 14 ม.ค. 07 3) วันครบรอบปีที่ 6 แห่งการตั้งสถานีโทรทัศน์กองทัพบก 25 ม.ค. 07 4) เปิดการประชุมทางวิชาการเกษตรศาสตร์และชีววิทยา ครั้งที่ 3 29 ม.ค. 07 5) วันคล้ายวันสถาปนามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2 ก.พ. 07 6) ต่อพื่อน้องราชกุมารชายแดน สำหรับมอบให้แก่หน่วยประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ 7) เปิดศูนย์ฝึกการบินพลเรือน 19 ก.พ. 07 8) เปิดการอบรมพิเศษก่อนการปลดปล่อยผู้รับการอบรมรุ่นที่ 8 26 ก.พ. 07 9) พิธีเปิดมัสยิดดารุลมawah์ซีนิน 4 เม.ย. 07 10) วันอนามัยโลก 7 เม.ย. 07 11) การมอบให้หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่อุดรธานี 10 เม.ย. 07 12) ต่อพื่อน้องราชกุมารชาวอ.แม่สะเรียง เม.ย. 07 13) พิธีเปิดสมโภชฉลองวัดโพธิ์แมนคุณาราม 23 เม.ย. 07 14) การประชุมสามัญคุรุสภาประจำปี 27 เม.ย. 07 15) ต่อประชาชนชาวจ.แม่ฮ่องสอน 1 พ.ค. 07 16) เปิดการประชุมแนวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ 4 พ.ค. 07 17) เปิดป้ายบริษัทและเดินเครื่องจักรผลิตแป้งข้าวสาลี 9 พ.ค. 07 18) เปิดการประชุมแนวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือและใต้ 13 พ.ค. 07 19) พิธีประดับยศว่าที่ ร.ต.แก่นักศึกษาวิชาทหาร สำเร็จการฝึกวิชาทหารประจำปี 19 พ.ค. 07 20) เปิดหลักสูตร รร.

	<p>พยาบาลผดุงครรภ์และอนามัยกองทัพบก 20 พ.ค. 07 21) การชุมนุมยุวพุทธิกสมาคมทั่วประเทศครั้งที่ 9 23-25 พ.ค. 07 22) วันวิสาขบูชา หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 26 พ.ค. 07 23) งานเลี้ยงอาหารค่ำ พล.อ.หลิว อัน ฉี เป็นเจ้าภาพ 6 มิ.ย. 07 24) นักเรียนทุนรัฐบาลเข้าลาไปศึกษาต่างประเทศ 15 มิ.ย. 07 25) ศึกษาธิการที่วราขอาณาจักรเข้าเยี่ยม คำนับ 15 มิ.ย. 07 26) วันคล้ายวันสถาปนาคณะลูกเสือไทย 1 ก.ค. 07 27) พิธีมอบให้หน่วย พัฒนาการเคลื่อนที่จ.เลย 28) งานอนุสรณ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 18 ก.ค. 07 29) ประชุมทางวิชาการของสมาคมเศรษฐศาสตร์เกษตรแห่งประเทศไทย 24 ก.ค. 07 30) รับมอบ เงินบริจาคสำหรับองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก 31 ก.ค. 07 31) งานแจกรางวัลการ ประกวดงานหนังสือพิมพ์ของมูลนิธิวิชาการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย 10 ส.ค. 07 32) บัณฑิตรุ่นแรกของคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลนครเชียงใหม่ 33) สำหรับมอบให้กับหน่วย พัฒนาการเคลื่อนที่จ.ยะลา 10 ส.ค. 07 34) สำหรับมอบให้กับหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ จ. นครราชสีมา 10 ส.ค. 07 35) พิธีแจกวุฒิบัตรแก่ผู้สำเร็จการอบรมวิชาพัฒนาการเศรษฐกิจรุ่นที่ 4 18 ส.ค. 07 36) เปิดป้ายสหพันธ์สมาคมมุสลิมแห่งประเทศไทย 23 ส.ค. 07 37) คณะครูร. ราชภัฏที่วราขอาณาจักร 28 ส.ค. 07 38) วันครบรอบสิบปีแห่งการลงนามสนธิสัญญาการ ป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 8 ก.ย. 07 38) งานเลี้ยงคณะนักศึกษาวินิจฉัย ป้องกันราชอาณาจักรชุดที่ 6 8 ก.ย. 07 39) พิธีมอบประกาศนียบัตรแก่นักศึกษาสถิติ 10 ก.ย. 07 40) เปิดการอบรมพิเศษก่อนปลดปล่อยผู้รับการอบรม รุ่นที่ 9 11 ก.ย. 07 41) เปิดงาน ชุมนุมผู้แทนองค์การศาสนาและงานแสดงวิวัฒนาการทางศาสนา 26 ก.ย. 07 42) เปิด การศึกษาวินิจฉัยป้องกันราชอาณาจักร ชุดที่ 7 2 ต.ค. 07 43) วันสหประชาชาติ 24 ต.ค. 07 44) เปิดการประชุมนายแพทย์ผู้อำนวยการโรงพยาบาล สังกัดกรมการแพทย์ ครั้งที่ 15 4 พ.ย. 07 45) พิธีกระทำสัตย์ปฏิญาณต่อธงชัยเฉลิมพล 8 พ.ย.07 46) พิธีเปิดการประชุมใหญ่ ทางวิชาการครั้งที่ 8 ของแพทยสมาคมแห่งประเทศไทย 16 พ.ย. 07 47) พิธีวางศิลาฤกษ์ เชื้อนแม่ น้ำพุ 27 พ.ย.07 48) ตรวจราชการและเยี่ยมเยียนราชภัฏจ.อุดรธานี 28 พ.ย. 07 49) พิธีสวนสนามวันเฉลิมพระชนมพรรษา 3 ธ.ค. 07 และ 50) วันครบรอบปีแห่งการบริหาร ของรัฐบาลปัจจุบัน 11 ธ.ค. 07</p>
--	--

ตารางช่องทางการสื่อสารของจอมพลถนอม กิตติขจร ปี พ.ศ. 2508

เอกสาร	ในโอกาส
สุนทรพจน์	1) การประชุมปฐมนิเทศพระธรรมทูต ปีพุทธศักราช 2508 21 ม.ค. 08 และ 2) เรื่อง ความ จำเป็นในการที่ต้องดำเนินการเร่งรัดพัฒนาชนบทในเขตแทรกซึม 8 ก.พ. 08
คำปราศรัย	เปิดการศึกษาของนายทหารนักเรียน รร.เสนาธิการทหาร ชุดที่ 7 7 ม.ค. 08 2) พิธีเปิดทาง หลวงสายนครราชสีมา-หนองคาย 27 ม.ค. 08 3) สำหรับมอบให้หน่วยประชาสัมพันธ์ เคลื่อนที่ของกรมประชาสัมพันธ์นำไปเผยแพร่แก่ประชาชน 4) พิธีเปิดตึก ธนาคารออสสิน โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า 12 ก.พ.08 5) ต่อประชาชนชาว จ.สกลนคร 14-15 ก.พ. 08 6) ต่อประชาชนชาวจ.กาฬสินธุ์ 15 ก.พ. 08 7) ต่อประชาชนจ.นครพนม 15-16 ก.พ. 08 8) ต่อ

	<p>ประชาชนจ.เลย 17 ก.พ. 08 9) พิธียกข่อฟ้าพระอุโบสถวัดสันติวิหาร ต.โตกตุม อ.หนองแค จ.สระบุรี 20 ก.พ. 08 10) พิธีเปิดค่ายลูกเสือพระพุทธราย จ.สระบุรี 22 ก.พ. 08 11) วันเปิดงานแสดงศิลปะนานาชาติ ครั้งที่ 1 25 ก.พ. 08 12) พิธีวางศิลาฤกษ์โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดสุวรรณราม จ.ธนบุรี 12 มี.ค. 08 13) พิธีวางศิลาฤกษ์ตึกผู้ป่วยโรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า 16 มี.ค. 08 14) พิธีเปิดการประชุมผู้นำกลุ่มชาวนาทั่วประเทศ ครั้งที่ 3 19 มี.ค. 08 15) ตรวจราชการและเยี่ยมเยียนราษฎร บ.ควบ อ.ระแงะ จ.นราธิวาส 21 มี.ค. 08 16) แต่ยวุกสิกรและที่ปรึกษายวุกสิกรประจำท้องถิ่น 23 เม.ย. 08 17) สำหรับมอบให้หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่จ.อุดรดิตถ์ 18) สำหรับมอบให้หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ จ.น่าน 19) ปิดการประชุมสามัญครูสภาประจำปี พ.ศ.2508 28 เม.ย. 08 20) เปิดประชุมครูโรงเรียนราษฎร์ 3 พ.ค. 08 21) พิธีเปิดงานการกุศลวันขึ้นปีใหม่อิสลาม อ.ศ.1385 7 พ.ค. 08 22) แจกรางวัลแก่นิสิตนักศึกษา และนักเรียนผู้มีความประพฤติดีในวันวิสาขบูชา 15 พ.ค. 08 23) พิธีวางศิลาฤกษ์พระอุโบสถวัดธรรมมงคลเถาบุญนนทวิหาร 16 พ.ค. 08 24) วันพิธีเปิดงานสถาปัตยกรรมเจ้าหน้าทีหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่จ.อุดรดิตถ์และน่าน 19 พ.ค. 08 26) พิธีแจกวุฒิบัตรแก่ข้าราชการผู้สำเร็จการอบรมในวิชาพัฒนาการเศรษฐกิจ รุ่นที่ 5 15 มิ.ย.08 27) พิธีเปิดสนามบินเลิงนกทา จ.อุบลราชธานี 17 มิ.ย.08 28) พิธีเปิดหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 24 มิ.ย. 08 29) พิธีแจกรางวัลและวุฒิบัตรทางคณิตศาสตร์ ประจำปี 2508 27 มิ.ย. 08 30) พิธีมอบของที่ระลึกในการจัดทำรายงานประจำปีของประเทศ 29 มิ.ย. 08 31) เปิดการประชุมสภาลูกเสือแห่งชาติ ครั้งที่ 1 1 ก.ค. 08 32) วันคล้ายวันสถาปนาคณะลูกเสือแห่งชาติ 1 ก.พ. 08 33) เปิดการแข่งขันกีฬาระหว่าง รร.ทหาร-ตำรวจ 2 ก.ค. 08 34) ต่อพี่น้องราษฎรในจังหวัดภาคใต้สำหรับมอบให้แก่หน่วยประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ต่อป่าไม้เขตและป่าไม้จังหวัดทั่วราชอาณาจักร 8 ก.ค.08 35) พิธีวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลแขวงพระนครใต้ ศาลแขวงธนบุรี สำนักงานเนติบัณฑิตยสภา และกองคดีศาลแขวงกรมตำรวจ 16 ส.ค. 08 36) งานสโมสรสันนิบาตเพื่อเป็นเกียรติแก่ศิลปินผู้แสดงนาฏกรรมพิเศษ เพื่อการกุศลเรื่องพันท้ายนรสิงห์ 27 ส.ค. 08 37) วันครบรอบสิบเอ็ดปีแห่งการลงนามในสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 1 ก.ย. 08 38) พิธีแจกรางวัลการประกวดงานบทหนังสือพิมพ์ 10 ก.ย. 08 39) สำหรับมอบให้หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ จ.ปัตตานี 40) สำหรับมอบให้หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ จ.สตูล 41) พิธีปิดการอบรมเจ้าหน้าที่หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่จ.ปัตตานีและสตูล 12 ก.ย. 08 42) วันครบรอบปีที่ 15 ที่ประเทศไทยได้รับความร่วมมือจากสหรัฐฯ 19 ก.ย. 08 43) แด่นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 20 ก.ย. 08 44) ต่อชวานิคมเทรา จ. สงขลา 24 ก.ย. 08 45) พิธีเปิดศาลากลาง จ. ปัตตานี 25 ก.ย. 08 46) พิธีเปิดการศึกษา วปอ.ชุดที่ 4 1 ต.ค. 08 47) พิธีแจกประกาศณียบัตรให้แก่ทายาทผู้สำเร็จการศึกษา หลักสูตรนายทหารแผนกที่ชั้นสูงรุ่นที่ 1 พ.ศ. 2508 48) เปิดการสัมมนาทางวิชาการแห่งชาติ เรื่องประชากรของประเทศไทย ครั้งที่ 2 11 ต.ค. 08 49) วันที่ระลึกครบรอบปีที่ 18 ในการส่งทหารไปช่วยสหประชาชาติทำการรบ ณ ประเทศเกาหลี 22 ต.ค. 08 50) เปิดสถานฝึกสมาธิและอบรมศีลธรรม 51) แด่นักเรียน</p>
--	---

	<p>และผู้มารับการฝึกอบรมสมาธิ วัดวชิรธรรมสาธิต 52) วันสหประชาชาติ และปีแห่งความร่วมมือระหว่างประเทศ 29 ต.ค. 08 53) พิธีวางศิลาฤกษ์ก่อนพระฤกษ์ตึกเรียน ปฏิบัติการและวิจัยของคณะทันตแพทยศาสตร์ 29 ต.ค. 08 54) พิธีเปิดการประชุมนายแพทย์ผู้อำนวยการโรงพยาบาลในสังกัดกรมการแพทย์ 1 พ.ย. 08 55) พิธีกระทำสัตย์ปฏิญาณตนต่อธงชัยเฉลิมพล 8 พ.ย. 08 56) การเลี้ยงอาหารค่ำเป็นเกียรติแก่นายกรัฐมนตรีแห่งราชอาณาจักรลาว 11 พ.ย. 08 57) วาระที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิดเขื่อนและโรงไฟฟ้าพลังน้ำโครงการแม่ น้ำพุ 14 เม.ย. 08 58) เปิดประชุมรัฐมนตรีศึกษาและรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบวางแผนเศรษฐกิจของรัฐสมาชิกในเอเชียขององค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ 22 พ.ย. 08 59) พิธีรับมอบเครื่องมือจักรกลของกองทหารช่างก่อสร้างของ ทบ. 1 ธ.ค. 08 60) พิธีเปิดกองทหารช่างก่อสร้างของ ทบ. กับพิธีเปิดการก่อสร้างขึ้นทางจากอุบล 61) กระทรวงพืชผล กระทรวงโงเจียม บ้านด่าน 1 ธ.ค. 08 62) พิธีเปิดกองทหารช่างก่อสร้างของ ทบ. และพิธีรับมอบเครื่องมือจักรกล อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 1 ธ.ค. 08 63) พิธีเปิดการก่อสร้างทางหลวงสาย 23 กบินทร์บุรี-นครราชสีมา 1 ธ.ค.08 64) กล่าวกับราษฎรในพิธีเปิดการก่อสร้างทางสาย 23 กบินทร์บุรี-นครราชสีมา 1 ธ.ค. 08 และ 65) แด่โต๊ะครูปอนาะและนักศึกษาไทยมุสลิมจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2 ธ.ค.08</p>
ค่าแถลงการณ์	ค่าแถลงงบประมาณประจำปี พ.ศ. 2509 13 ส.ค. 08

ตารางช่องทางการสื่อสารของจอมพลถนอม กิตติขจร ปี พ.ศ. 2509

เอกสาร	ในโอกาส
คำปราศรัย	<p>1) วันครบรอบปีแห่งการแต่งตั้งรัฐบาล 11 ธ.ค. 09 2) พิธีเปิดสถานีวิทยุกระจายเสียง 50 กิโลวัตต์ จ. นครราชสีมา 15 ธ.ค. 09 3) พิธีเปิดอาคารหมายเลข 4 ของกองบัญชาการทหารสูงสุด 22 ธ.ค. 09 4) พิธีแจกรางวัลการประกวดงานหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2508 22 ธ.ค. 09 5) งานเลี้ยงอาหารกลางวันประจำปี 2509 ของคณะผู้ช่วยทูตทหารต่างประเทศ 23 ธ.ค.09 6) พิธีเปิดงานตากสินมหาราชานุสรณ์และงานฉลองขึ้นปีใหม่ 2510 29 ธ.ค.09 7) คำสดุดีเฉลิมพระเกียรติพระเจ้าตากสินมหาราช 29 ธ.ค. 09 และ 8) พิธียกข้อฟ้าพระอุโบสถวัดธรรมมงคล 29 ธ.ค.09</p>

ตารางช่องทางการสื่อสารของจอมพลถนอม กิตติขจร ปี พ.ศ. 2510

เอกสาร	ในโอกาส
สุนทรพจน์	<p>1) พิธีเปิดประชุมใหญ่สหพันธ์เทศบาลนานาชาติครั้งที่ 18 6 ก.พ. 10 2) พิธีเปิดการสัมมนาการพัฒนากำลังคนและวางแผนการศึกษาของกลุ่มประเทศเอเชียอาคเนย์ 4 ก.ย.10 2) งานเลี้ยงอาหารค่ำเป็นเกียรติแก่นายกรัฐมนตรีเกาหลี 5 ก.ย. 10 3) โอกาสที่นายกรัฐมนตรีเกาหลีเลี้ยงเป็นเกียรติ 4) พิธีเปิดการประชุมระหว่างประเทศสมาชิกอียิปต์ที่กำลังพัฒนาใน</p>

	ระดับรัฐมนตรีเพื่อเตรียมการประชุมแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา 25 ก.ย. 10 5) งานเลี้ยงรับรองเป็นเกียรติแก่นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น 27 ก.ย. 10 และ 6) การเปิดการประชุมตุลาการศาลสูงสุดแห่งภูมิภาคเอเชีย 20 พ.ย.10
คำปราศรัย	<p>1) วันขึ้นปีใหม่พุทธศักราช 2510 1 ม.ค. 10 2) เปิดการศึกษาของนายทหารนักเรียนโรงเรียนเสนาธิการทหาร รุ่นที่ 4 5 ม.ค. 10 3) เปิดธนาคารทหารไทยสาขาท่าอากาศยาน 6 ม.ค. 10 4) เปิดงานแสดงวิวัฒนาการทางศาสนา ครั้งที่ 3 6 ม.ค. 10 5) เปิดอบรมพระภิกษุทั่วประเทศ รุ่นที่ 31 และเปิดสถานีวิทยเป็นศูนย์การประกาศพระศาสนา 9 ม.ค. 10 6) วันเด็กปี 2510 15 ม.ค. 10 7) วันครู ครั้งที่ 11 16 ม.ค. 10 8) เปิดอาคารสงเคราะห์ของสำนักงานสลากกินแบ่งฯ 19 ม.ค. 10 9) เปิดอาคารกรมแผนที่ทหาร 20 ม.ค. 10 10) เปิดการสัมมนาผู้แทนสื่อมวลชนจากส่วนภูมิภาคแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 1 20 ม.ค.10 11) พิธีประดับเครื่องหมายยศแก่นักเรียนนายร้อยซึ่งสำเร็จการศึกษารุ่นปี 2510 26 ม.ค.10 12) วันเกษตรแห่งชาติ พ.ศ.2510 30 ม.ค.10 13) สำหรับมอบให้หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ จ.ปราจีนบุรี 14) พิธีวางศิลาฤกษ์อาคารสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 3 ก.พ. 10 15) วันระลึกทหารผ่านศึก 3 ก.พ. 10 16) เปิดประชุมภาคครั้งที่ 32 ของโรตารีสากลภาค 330 17) โอวาทแก่อัยการพิเศษประจำเขตและอัยการจังหวัดทั่วราชอาณาจักร 6 ก.พ.10 18) ต่อประชาชนในจ. กาญจนบุรี 14 ก.พ. 10 19) ต่อข้าราชการใน จ. สุพรรณบุรี 15 ก.พ. 10 20) ต่อประชาชน ณ โรงงานน้ำตาลสุพรรณบุรี จ. สุพรรณบุรี 15 ก.พ. 10 21) ต่อประชาชน ณ วัดพระนอนจักรสีห์วรวิหาร จ. สิงห์บุรี 15 ก.พ.10 22) ต่อประชาชน จ. ชัยนาท 16 ก.พ.10 23) ต่อประชาชน ณ นิคมสร้างตนเองพระพุทธบาท - ลพบุรี 16 ก.พ.10 24) ต่อประชาชน ณ อ. อรัญญประเทศ จ. ปราจีนบุรี 17 ก.พ.10 25) ต่อประชาชนอ. โป่งน้ำร้อน จ. จันทบุรี 18 ก.พ.10 26) ต่อทหารค่ายตากสิน จ.จันทบุรี 20 ก.พ.10 27) ต่อข้าราชการใน จ.จันทบุรี 20 ก.พ.10 28) ต่อประชาชนอ. คลองใหญ่ จ. ตราด 20 ก.พ.10 29) ต่อประชาชนอำเภอบ้านค่าย จ.ระยอง 21 ก.พ.10 30) แต่ข้าราชการใน จ.ระยอง 21 ก.พ.10 31) ต่อทหารที่สถานีทหารเรือสัตหีบ จ.ชลบุรี 22 ก.พ.10 32) ต่อประชาชนอำเภอพนสนธิคม จ.ชลบุรี 22 ก.พ.10 33) ต่อทหารค่ายศรีโสธร จ.ฉะเชิงเทรา 22 ก.พ.10 34) ต่อประชาชนในอำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา 22 ก.พ.10 35) ต่อประชาชนอำเภอศรีมหาโพธิ์ จ.ปราจีนบุรี 22 ก.พ.10 36) ต่อทหารค่ายจักรพงษ์ จ.ปราจีนบุรี 23 ก.พ.10 37) แต่ข้าราชการ จ.ปราจีนบุรี 23 ก.พ. 10 38) แต่ข้าราชการ จ.นครนายก 23 ก.พ.10 39) ต่อประชาชนอำเภอองครักษ์ จ. นครนายก 23 ก.พ.10 40) โอวาทแต่สมาชิกสหกรณ์ชั้นนำและพนักงานสหกรณ์ ในโอวาทเข้าเยี่ยมคารวะ 27 ก.พ.10 41) พิธีเปิดศูนย์ราชการ จ. ตาก 12 มี.ค.10 42) พิธีเปิดศูนย์เครื่องมือกลตัก ไทย-ออสเตรเลีย 12 มี.ค.10 43) พิธีเปิดสถานีวิทยกระจายเสียงจังหวัดตาก 12 มี.ค.10 44) โอกาสเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐจีนจัดเลี้ยงอาหารค่ำเป็นเกียรติ 16 มี.ค.10 45) เปิดการสัมมนาพัฒนานักบริหาร รุ่นที่ 17 17 มี.ค.10 46) เปิดการประชุมเยาวชนครั้งที่ 5 20 มี.ค.10 47) งานเลี้ยงคณะกรรมการจัดงานแข่งขันเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 5 22 มี.ค. 10 48) วันอูตูนิยมวิทยาโลก 23 มี.ค.10 49) เปิดการแข่งขันกอล์ฟประเพณี</p>

	<p>กระทรวงกลาโหม-กระทรวงมหาดไทย ครั้งที่ 2 25 มี.ค.10 50) เปิดอาคารเรียนของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 26 มี.ค.10 51) พิธีรับมอบและเปิดหอนาฬิกาที่บริษัทเดินอากาศ ญี่ปุ่นมอบให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในโอกาสครบรอบ 50 ปี วันสถาปนามหาวิทยาลัย 26 มี.ค.10 52) คำกล่าวต้อนรับผู้แทนมหาวิทยาลัย 26 มี.ค.10 53) งานเลี้ยงอาหารค่ำ ณ สาธารณรัฐจีน 27 มี.ค.10 54) วันอนามัยโลก 7 เม.ย.10 55) วันกองทัพไทย 8 เม.ย.10 56) พิธีมอบวุฒิบัตรแก่พระนักศึกษาหน่วยพัฒนาการทางจิต รุ่นที่ 3 16 เม.ย.10 57) เปิดอนุสาวรีย์พระรูป พล. ร.อ. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ 19 เม.ย.10 58) เปิดศูนย์วิจัยการยาง 21 เม.ย.10 59) สำหรับมอบให้หน่วยประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่นำไป ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 60) แต่คณะนิสิตนักศึกษาอาสาพัฒนาจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ 24 เม.ย.10 61) เปิดอาคารใหม่เพื่อมอบให้องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติใช้ เป็นที่ทำการของสำนักงานภูมิภาคเอเชียและตะวันออกไกล 1 พ.ค.10 62) เปิดประชุมสามัญ ครุสภาประจำปี 2510 1 พ.ค.10 63) เปิดการประชุมยุวกสิกรแห่งชาติ ครั้งที่ 12 3 พ.ค.10 64) เปิดงานฉลองครบรอบ 25 ปี กระทรวงอุตสาหกรรม 5 พ.ค.10 65) วันเกษตรกร 10 พ.ค.10 66) เปิดตึกนิมมานเหมินท์-ชุติมา 12 พ.ค.10 67) เปิดสถานีเครื่องส่งวิทยุกระจายเสียง 100 กิโลวัตต์ 15 พ.ค.10 68) เปิดการฝึก สปอ. โอโรรา 15 พ.ค.10 69) เปิดการประชุมผู้นำกลุ่มชวาณาทั่วประเทศครั้งที่ 5 ปี 2510 24 พ.ค.10 70) เปิดศูนย์ประมวลผลด้วยเครื่องจักรแห่งประเทศไทย 26 พ.ค.10 71) เปิดการอบรมเจ้าหน้าที่หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่จังหวัดปราจีนบุรี 26 พ.ค.10 72) พิธีส่งทหารไปปฏิบัติราชการ ณ ประเทศเกาหลี ผลัดที่ 19 1 มิ.ย.10 73) วางศิลาฤกษ์อาคารโรงเรียนจิตรธรรมสาธิต 18 มิ.ย. 10 74) ป่าไม้เขตและป่าไม้จังหวัดทั่วราชอาณาจักรเข้าเยี่ยมค้ำับ 26 มิ.ย.10 75) วันคล้ายวันสถาปนาคณะลูกเสือแห่งชาติครบรอบปีที่ 56 1 ก.ค.10 76) เปิดการประชุมสภาลูกเสือแห่งชาติ ครั้งที่ 3 3 ก.ค.10 77) เปิดการประชุมระดับรัฐมนตรีครั้งที่ 2 ของคณะมนตรีเอเชียและแปซิฟิก 5 ก.ค.10 78) เปิดทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 ดอนระนอง-ตะกั่วป่า 7 ก.ค. 10 79) เปิดสะพานสารสิน 7 ก.ค.10 80) ต่อราษฎรใน จ.ภูเก็ต 7 ก.ค.10 81) พิธีรับมอบเครื่องมือทำถนนดินซีเมนต์ 17 ก.ค. 10 82) พิธีวางศิลาฤกษ์มหาวิทยาลัยภาคใต้ 20 ก.ค.10 83) เปิดการสัมมนาของศูนย์นิสิตนักศึกษา 21 ก.ค.10 84) วันเปิดการส่งกระจายเสียงสถานีวิทยุกระจายเสียง 909 2 ส.ค.10 85) เปิดสัมมนาพัฒนานักบริหาร รุ่นที่ 18 7 ส.ค.10 86) เปิดการประชุมอภิปรายนักบริหารระดับผู้ว่าราชการจังหวัด 9 ส.ค.10 87) เปิดอาคารใหม่ของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร 13 ส.ค.10 88) โอวาทแก่ครูและนักเรียนโรงเรียนพล จ.ขอนแก่น 18 ส.ค.10 89) เปิดเดินขบวนรถต่อจากสถานีลำน้ำรายณ์ถึงสถานีบัวใหญ่ 19 ส.ค. 10 90) โอวาทแก่สมาชิกสมาคมครู รร.ราษฎร 23 ส.ค.10 91) พิธีอำลาผู้บังคับบัญชาและประชาชนของกำลัง อลส. 30 ส.ค.10 92) เปิดสัมมนาเรื่องงานอาสาพัฒนานิสิตนักศึกษา 8 ก.ย.10 93) วันครบรอบ 30 ปีแห่งการลงนามในสนธิสัญญาการป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 8 ก.ย.10 94) เปิดอาคารสำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ 14 ก.ย.10 95) วันครบรอบ 17 ปี แห่งการลงนามตามข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการ</p>
--	---

	<p>19 ก.ย.10 96) เปิดการศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 8 22 ก.ย.10 97) เปิดสัมมนาอาหารและโภชนาการแห่งชาติ ครั้งที่ 1 98) พิธีวางศิลาฤกษ์อาคารสถาบันมะเร็งแห่งชาติ 25 ก.ย.10 99) เปิดการประชุมไลออนส์สากลภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคพื้นเอเชียอาคเนย์ ครั้งที่ 6 100) งานเลี้ยงรับรองซึ่งนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นเป็นเจ้าภาพ 28 ก.ย.10 101) เปิดการศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 10 29 ก.ย.10 102) พิธีวางศิลาฤกษ์ตึกคนไข้นอกโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าฯ 19 ต.ค.10 103) วันระลึกครบรอบปีที่ 17 การเดินทางไปช่วยสหประชาชาติทำการรบ ณ ประเทศเกาหลี 22 ต.ค.10 104) วันสหประชาชาติ 24 ต.ค.10 105) เปิดการอบรมเจ้าหน้าที่หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ จ.กาญจนบุรีและ จ.เชียงราย 27 ต.ค.10 106) งานทอดกฐินกลุ่มชาวนาสამคคีทั่วประเทศ ปี 2510 29 ต.ค.10 107) เปิดการแข่งขันกีฬาเขต ครั้งที่ 1 1 พ.ย.10 108) เปิดการประชุมใหญ่ทางวิชาการครั้งที่ 1 ของวิศวกรรมสถาน ฯ 3 พ.ย.10 109) พิธีกระทำสัตย์ปฏิญาณต่อธงชัยเฉลิมพล 8 พ.ย.10 110) คำปราศรัยมอบให้หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ชาว จ. เชียงราย 111) คำปราศรัยมอบให้หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ถึงชาว จ.กาญจนบุรี 112) เปิดประชุมสัมมนาไลออนส์สากลภาคพื้นตะวันออกเฉียงเหนือ ฯ ครั้งที่ 6 17 พ.ย.10 113) เปิดการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 1 ของสมาคมไทย-อเมริกัน 20 พ.ย.10 114) โอวาทแก่บรรดาโต๊ะครูปอเนาะและนักศึกษาไทยมุสลิมที่เข้าเยี่ยมค่านับ 27 พ.ย.10 115) เปิดประชุมสมัชชาใหญ่สหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชีย ครั้งที่ 3 29 พ.ย.10 116) เปิดการประชุมใหญ่ทางวิชาการครั้งที่ 10 ของแพทยสมาคมฯ 7 ธ.ค.10 117) วันครบรอบปีแห่งการแต่งตั้งรัฐบาล 11 ธ.ค.10 และ 118) เปิดการสัมมนาระหว่างภูมิภาคว่าด้วยการกำจัดไข้ทรพิษ 11 ธ.ค.10</p>
ค่าแถลงการณ์	ค่าแถลงงบประมาณ ประจำปี 2511 17 ส.ค.10

ตารางช่องทางการสื่อสารของจอมพลถนอม กิตติขจร ปี พ.ศ. 2511

เอกสาร	ในโอกาส
สุนทรพจน์	<p>1) งานเลี้ยงของสถานทูตต่าง ๆ ซึ่ง ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีจะเดินทางไปเยือน 15 เม.ย.11 2) โอกาสเข้าเฝ้าสมเด็จพระจักรพรรดิ ณ ประเทศญี่ปุ่น 3) โอกาสนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นเลี้ยงต้อนรับที่โตเกียว ประเทศญี่ปุ่น 15 พ.ค.11 4) โอกาสผู้อำนวยการสำนักงานติดต่อกระทรวงการต่างประเทศ ณ นครโอซากา 18 พ.ค.11 และ 5) งานเลี้ยงรับรองของประธานคณะเสนาธิการทหารผสมเกาหลี 6 พ.ย.11</p>
คำปราศรัย	<p>วันขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช 2511 1 ม.ค.11 2) วันขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช 2511 อวยพรแก่ทหารไทยในสาธารณรัฐเวียดนาม 1 ม.ค.11 3) เปิดอาคารที่ทำการสำนักงาน ก.พ. 3 ม.ค.11 4) งานเลี้ยงรับรองเพื่อเป็นเกียรติแด่รองประธานาธิบดีและนายกรัฐมนตรีแห่งสาธารณรัฐจีน 4 ม.ค.11 5) แก่ทหารเรือที่จะเดินทางกลับไปปฏิบัติราชการ ณ สาธารณรัฐเวียดนาม ในโอกาสที่เข้าลา 4 ม.ค.11 6) งานเลี้ยงรับรองซึ่งรองประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐจีนจัดขึ้นเป็นเกียรติก่อนเดินทางกลับ 9 ม.ค.11 7) โอกาสที่นายกรัฐมนตรีสาธารณรัฐเวียดนามได้จัดเลี้ยงอาหารค่ำขึ้นเป็นเกียรติ 10 ม.ค.11 8) ในโอกาสที่ ฯพณ ฯ นายกรัฐมนตรีเดินทางกลับไป</p>

	<p>เยือนสาธารณรัฐเวียดนาม 11 ม.ค. 11 9) ตรวจเยี่ยมกรมทหารอาสาสมัคร ณ สาธารณรัฐเวียดนาม 11 ม.ค.11 10) การตรวจเยี่ยมหน่วยบินลำเลียงกองทัพอากาศ ณ สาธารณรัฐเวียดนาม 12 ม.ค.11 11) ตรวจเยี่ยมกองบัญชาการ กองกำลังทหารไทยซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ ณ สาธารณรัฐเวียดนาม 12 ม.ค. 11 12) งานเลี้ยงอาหารกลางวันของประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐเวียดนาม 12 ม.ค. 11 13) พิธีชุมนุมนักศึกษาวิชาทหาร ลูกเสือ อนุชาชาติ และนักเรียนชายหญิงในงานฉลองวันเด็กแห่งชาติประจำปี 2511 13 ม.ค. 11 14) วันเด็ก 13 ม.ค. 11 15) วันครู ครั้งที่ 12 16 ม.ค. 11 16) พิธีประดับเครื่องหมายศอแก่นักเรียนนายร้อยที่สำเร็จการศึกษา รุ่นปี 2511 18 ม.ค. 11 17) การประชุมปฐมนิเทศพระธรรมทูต 19 ม.ค. 11 18) เดินทางตรวจเยี่ยมเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ ณ บ้านเชียงกลาง อ.ทุ่งช้าง จ.น่าน 20 ม.ค. 11 19) วันเกษตรแห่งชาติประจำปี 2511 และการประชุมทางวิชาการเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 7 29 ม.ค. 11 20) คณะเยาวชนญี่ปุ่นเข้าเยี่ยมค่านับ 30 ม.ค. 11 21) เปิดอาคารทหารผ่านศึก 1 ก.พ. 11 22) งานผูกพัทธสีมาวัดโพธิ์แมนคุณาราม 6 ก.พ. 11 23) เปิดสัมมนาพัฒนานักบริหารรุ่นที่ 21 9 ก.พ. 11 24) เปิดตึกหอประชุมพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย 13 ก.พ. 11 25) วางศิลาฤกษ์ตึกกายภาพบำบัด รพ.พระมงกุฎเกล้า 14 ก.พ. 11 26) เปิดสัมมนาและนิทรรศการหนังสือพิมพ์ 19 ก.พ.11 27) รับมอบเครื่องอุปกรณ์สนามสำหรับลูกเสือ 19 ก.พ.11 28) โอกาสเยี่ยมและสังเกตผลการปฏิบัติภาคสนามของนักศึกษาและอาจารย์คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ อ.พะเยา จ.เชียงราย 21 ก.พ.11 29) เปิดการอบรมเจ้าหน้าที่หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ จ.ราชบุรี 23 ก.พ.11 30) เปิดศูนย์ฝึกอบรมโทรคมนาคม 23 ก.พ.11 31) เปิดการแสดงงานศิลปะและวรรณกรรมในงานฉลองวันพระบรมราชสมภพ ครบรอบ 200 ปี ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย 24 ก.พ.11 32) เปิดป้ายบริษัท จี.เอส.สตีล จำกัด 28 ก.พ.11 33) เปิดการฝึก สปอ. รามสูร 4 มี.ค.11 34) เปิดทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 ระหว่างนครปฐม-เพชรบุรี 8 มี.ค.11 35) พิธีวางศิลาฤกษ์อาคารศูนย์บริหารโลหิตสภากาชาดไทย 14 มี.ค.11 36) วันอนุญานิมิตวิทยาโลก 23 มี.ค.11 37) เปิดการประชุมเยาวชน ครั้งที่ 6 ประจำปี 2511 25 มี.ค.11 38) ประชุมเจ้าอาวาสวัดพัฒนาตัวอย่าง 25 มี.ค.11 39) เปิดสถานีเครื่องส่งวิทยุกระจายเสียงเมกาวัตต์ของสถานีวิทยุเอเชียเสรี ณ ต.ระโสม อ.ภาชี จ.พระนครศรีอยุธยา 28 มี.ค.11 40) เปิดสถานีเครื่องส่งวิทยุกระจายเสียงเมกาวัตต์ของสถานีวิทยุเอเชียเสรี 28 มี.ค.11 41) พิธีปล่อยรถสินค้าจำนวน 30 คัน ซึ่งสร้างโดยโรงงานมักกะสัน การรถไฟฯ 28 มี.ค.11 42) แต่บรรดานิสิตนักศึกษาอาสาพัฒนา มหาวิทยาลัยและวิทยาลัยต่าง ๆ เข้าเยี่ยมค่านับ 29 มี.ค.11 43) เปิดสัมมนาวิชาการแห่งชาติเรื่องประชากรของประเทศไทย ครั้งที่ 3 2 เม.ย.11 44) วางศิลาฤกษ์อนุสาวรีย์และปราสาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ทอง 3 เม.ย.11 45) โอวาทแก่เยาวชนที่มาร่วมงานชุมนุมเยาวชนครั้งที่ 6 เข้าเยี่ยมค่านับ 5 เม.ย.11 46) เปิดการประชุมประสานงานทางการแพทย์ เพื่อฉลองวาระครบรอบปีที่ 20 แห่งการสถาปนาองค์การอนามัยโลก 7 เม.ย.11 47) วันอนามัยโลกครบรอบ 20 ปี 7 เม.ย.11 48) ระลึกวันกองทัพไทย 9 เม.ย.11 49) วันเกษตรกร 4 พ.ค.11 50) เปิดอาคารสำนักงานผู้ดูแลนักเรียนไทยในสหรัฐอเมริกา 10 พ.ค.11</p>
--	--

	<p>51) โอกาสเข้าเฝ้าสมเด็จพระจักรพรรดิ ณ ประเทศญี่ปุ่น 52) โอกาสนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น เลี้ยงต้อนรับที่โตเกียว ประเทศญี่ปุ่น 15 พ.ค.11 53) โอกาสผู้อำนวยการสำนักงานติดต่อ กระทรวงการต่างประเทศ ณ นครโอซากา 18 พ.ค.11 54) การประกวดสุนทรพจน์ ภาษาญี่ปุ่นของนักเรียนไทยในประเทศญี่ปุ่น ครั้งที่ 3 55) เปิดอาคารเรียนและห้องปฏิบัติงานวิจัย คณะสาธารณสุขศาสตร์ 5 มิ.ย.11 56) พิธีส่งทหารไปปฏิบัติราชการ ณ ประเทศ เกาหลี ผลัดที่ 20 6 มิ.ย.11 57) ชมการฝึกและตรวจสอบ พล.อ.สส. ชั้นที่ 5 จ.กาญจนบุรี 12 มิ.ย.11 58) คล้ายวันสถาปนาสำนักนายกรัฐมนตรี 28 มิ.ย.11 59) วันคล้ายวันสถาปนาคณะ ลูกเสือแห่งชาติ ครบรอบปีที่ 57 1 ก.ค.11 60) เปิดการประชุมสภาลูกเสือแห่งชาติ ครั้งที่ 4 3 ก.ค.11 61) สัมมนาทางวิชาการแห่งชาติเรื่องประชากรของประเทศไทย ครั้งที่ 3 2 เม.ย. 11 62) วางศิลาฤกษ์อนุสาวรีย์และปราสาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ทอง 3 เม.ย.11 63) โอกาสแก่ เยาวชนที่มาร่วมงานชุมนุมเยาวชนครั้งที่ 6 เข้าเยี่ยมคำนับ 5 เม.ย.11 64) เปิดการประชุม ประสานงานทางการแพทย์ เพื่อฉลองวาระครบรอบปีที่ 20 แห่งการสถาปนาองค์การอนามัย โลก 7 เม.ย.11 65) วันอนามัยโลก ครบรอบ 20 ปี 7 เม.ย.11 66) ระลึกวันกองทัพไทย 8 เม.ย.11 67) งานเลี้ยงของสถานทูตต่าง ๆ ซึ่ง ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีจะเดินทางไปเยือน 15 เม.ย.11 68) วันเกษตรกร 9 พ.ค.11 69) เปิดอาคารสำนักงานผู้ดูแลนักเรียนไทยใน สหรัฐอเมริกา 10 พ.ค.11 70) การประกวดสุนทรพจน์ภาษาญี่ปุ่นของนักเรียนไทยในประเทศ ญี่ปุ่น ครั้งที่ 3 71) เปิดอาคารเรียนและห้องปฏิบัติงานวิจัย คณะสาธารณสุขศาสตร์ 5 มิ.ย. 11 72) พิธีส่งทหารไปปฏิบัติงาน ณ ประเทศเกาหลี ผลัดที่ 20 6 มิ.ย.11 73) โอกาสชมการ ฝึกและตรวจสอบ พล.อ.สส. ชั้นที่ 5 จ.กาญจนบุรี 12 มิ.ย.11 74) โอกาสคล้ายวันสถาปนา สำนักนายกรัฐมนตรี 28 มิ.ย.11 75) วันคล้ายวันสถาปนาคณะลูกเสือแห่งชาติ ครบรอบปีที่ 57 1 ก.ค.11 76) เปิดการประชุมสภาลูกเสือแห่งชาติ ครั้งที่ 4 3 ก.ค.11 77) คำชี้แจง เกี่ยวกับระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ 11 ก.ค.11 78) พิธีอัญญา ผู้บังคับบัญชาและประชาชนของกองพลอาสาสมัคร 19 ก.ค.11 79) พิธีรับมอบสถานี วิทยุกระจายเสียง 190 กิโลวัตต์ จ.ลำพูน 31 ก.ค.11 80) พิธีวางศิลาฤกษ์ตึกที่ทำการกรม แพทย์ทหารเรือ 2 ส.ค.11 81) พิธีประดับเครื่องหมายยศแก่นักเรียนนายร้อยที่สำเร็จ การศึกษา 5 ส.ค.11 82) โอวาทแก่ทหารเรือที่จะไปปฏิบัติราชการ ณ สาธารณรัฐเวียดนาม 83) โอวาทแก่สมาชิกสมาคมครูโรงเรียนราษฎร์ 23 ส.ค.11 84) วันครบรอบ 14 ปี แห่งการ ลงนามในสนธิสัญญาการป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 4 ก.ย.11 85) พิธี ประดับเหรียญชัยสมรภูมิ 5 ก.ย.11 86) พิธีเปิดการศึกษาของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 10 20 ก.ย.11 87) รัฐสภาลงมติให้ประกาศใช้ พรบ.งบประมาณรายจ่าย ประจำปี งบประมาณ 2512 31 ก.ย.11 88) เปิดการประชุมทางวิชาการ การปรับปรุงข่าวโศกภาคพื้น เอเชีย ครั้งที่ 5 7 ต.ค.11 89) ทอดกฐินของกลุ่มชาวนาทั่วประเทศ ณ วัดสระใคร จ. นครศรีธรรมราช 12 ต.ค.11 90) เปิดประชุมคณะกรรมการประสานงานทางหลวงเอเชีย ครั้งที่ 9 16 ต.ค.11 91) ครบรอบปีที่ 18 ในการเดินทางไปช่วยเหลือประชาชาติทำการรบ ณ ประเทศเกาหลี 22 ต.ค.11 92) วันสหประชาชาติ 24 ต.ค.11 93) เปิดป้ายอาคารเรียนและ</p>
--	---

	เปิดงานฉลองครบรอบ 30 ปีของคณะพาณิชยศาสตร์ และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 25 ต.ค.11 94) เปิดประชุมนายแพทย์ผู้อำนวยการโรงพยาบาล ครั้งที่ 4 และทันตแพทย์ ครั้งที่ 1 12-30 ต.ค.11 95) เปิดงานเทศกาลนมัสการพระปฐมเจดีย์ ประจำปี 2511 1 พ.ย.11 96) เปิดประชุม เอฟ.เบ.โอ. ภาคพื้นเอเชียและตะวันออกไกล ครั้งที่ 9 4 พ.ย.11 97) แก่ผู้นำเยาวชนที่เข้าเยี่ยมค่านับ 4 พ.ย.11 และ 98) พิธีกระทำสัตย์ปฏิญาณตนต่อธงชัยเฉลิมพล 8 พ.ย.11
คำแถลงการณ์	การเสนองบประมาณประจำปี 2512 22 ส.ค.11

ตารางช่องทางการสื่อสารของจอมพลถนอม กิตติขจร ปี พ.ศ. 2512

เอกสาร	ในโอกาส
แถลงนโยบาย	คำแถลงนโยบาย 25 มี.ค. 12

ตารางช่องทางการสื่อสารของจอมพลถนอม กิตติขจร ปี พ.ศ. 2513

เอกสาร	ในโอกาส
สุนทรพจน์	1) โอกาสเลี้ยงอาหารค่ำเป็นเกียรติแก่รองประธานาธิบดีแห่งสมาพันธ์สวิสส์ 20 เม.ย.13 2) งานเลี้ยงอาหารค่ำเพื่อเป็นเกียรติแก่ พล.อ.เกา วัน เวียน เสนาธิการทหารแห่งสาธารณรัฐเวียดนาม 7 ก.ค.13 3) งานเลี้ยงอาหารค่ำเพื่อเป็นเกียรติแก่นายกรัฐมนตรีกัมพูชา 22 ก.ค. 13 4) งานเลี้ยงอาหารค่ำเพื่อเป็นเกียรติแก่นายกรัฐมนตรีมาเลเซีย 13 ก.ย.13 และ 5) งานเลี้ยงอาหารค่ำเป็นเกียรติแก่ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีแห่งมาเลเซีย 14 ธ.ค. 13
คำปราศรัย	โอวาทแก่บรรดาครูและนักเรียนไทยมุสลิมที่เข้าเยี่ยมค่านับ 12 มี.ค.13 2) เปิดการแข่งขันกีฬาทหารของกองทัพไทยประจำปี 2513 12 มี.ค.13 3) เปิดงานผูกพันสัมพันธ์อาสาสมัครวัดชั้นเลน 17 มี.ค.13 4) เปิดการแข่งขันกีฬาของกองทัพไทยประจำปี 25413 19 มี.ค.13 5) วันอุดุนิยมวิทยาโลก 22 มี.ค.13 6) พิธีมอบธงของขวัญแก่ทหารไทยในสาธารณรัฐเวียดนาม 24 มี.ค.13 7) เปิดการประชุมหนุ่มเยาวชนครั้งที่ 8 ประจำปี 2513 25 มี.ค.13 8) เปิดการประชุมสัมมนาการแก้ปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาประเทศทางด้านอุตสาหกรรม 25 มี.ค. 13 9) วันเปิดสถานีโทรทัศน์สีช่อง 3 26 มี.ค.13 10) พิธีสร้างพระประธานใหญ่วัดกัณฑ์พนาราม อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี 28 มี.ค.13 11) พิธียกข้อฟ้าพระวิหารวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎ์ 28 มี.ค.13 12) โอกาสปีการศึกษาระหว่างชาติ 2513 1 เม.ย.13 13) โอวาทแก่เยาวชนที่มาร่วมชุมนุมเยาวชนครั้งที่ 8 ในโอกาสเยี่ยมค่านับ 2 เม.ย.13 14) วันอนามัยโลก 7 เม.ย.13 15) วันกองทัพไทย 8 เม.ย.13 16) เปิดการฝึก สปอ. ซีโรเวอร์ 9 เม.ย.13 17) เปิดทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 21 สระบุรี-หล่มสัก 10 เม.ย.13 18) พิธีวางศิลาฤกษ์อนุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว 11 เม.ย.13 19) เปิดสะพานมหาชัย จ.สมุทรสาคร 13 เม.ย.13 20) เปิดการประชุมอียูคาเฟ่ สมัยที่ 26 14 เม.ย.13 21) เปิดอาคารหลังใหม่ของศูนย์ปฏิบัติการข่าว 16 เม.ย.13 22) เปิดการประชุมสามัญคุรุสภาปี 2513 20

	<p> เม.ย.13 23) งานเลี้ยงอาหารค่ำเป็นเกียรติแก่ พล.ร.อ.เชอร์ บีเตอร์ ฮิล-นอร์กัน 23 เม.ย.13 24) วันฉลองครบรอบ 10 ปีของบริษัทการบินไทย จำกัด 1 พ.ค.13 25) วันแรงงานแห่งชาติ 1 พ.ค.13 26) เปิดการประชุมมุขมนตรีแห่งชาติ ครั้งที่ 15 ประจำปี 2513 6 พ.ค.13 27) พิธี แจกประกาศนียบัตรและเข็มวิทยฐานะแก่ผู้สำเร็จการศึกษาเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ฝ่าย อำนวยการ รุ่น 11 7 พ.ค.13 28) ประชุมสภารัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ครั้งที่ 5 12 พ.ค.13 29) การมอบเครื่องหมาย สปอ.ตอ พล.ต.อ.ตรี เจ.มารุน 15 พ.ค.13 30) งานเมาลิกกลาง 18 พ.ค.13 31) มอบรางวัลความประพฤติดีแก่นิสิต นักศึกษา และ นักเรียนผู้มีความประพฤติดีในรอบปี 2512 32) วันวิสาขบูชา 19 พ.ค.13 33) เปิดประชุม ประจำปีไลออนส์สากล (ไทย-ลาว) 31 พ.ค.13 34) เปิดการสัมมนาพัฒนานักบริหาร รุ่นที่ 27 1 มิ.ย.13 35) พิธีส่งกองร้อยสระเกล้า ผลัดที่ 22 เดินทางไปปฏิบัติราชการ ณ เภทล 4 มิ.ย.13 36) เปิดซุ้มประตูวิหารพระพุทธไสยาสน์ วัดไชยมงคลาราม ปีนัง 5 มิ.ย.13 37) พิธีวางศิลาฤกษ์อาคารห้องสมุดเคนเนดี คณะศึกษาศาสตร์ ม.สงขลานครินทร์ ปัตตานี 6 มิ.ย.13 38) พิธีวางศิลาฤกษ์ซุ้มครอบองค์พระพุทธสันติปารัง วัดพระพุทธสันติปารังกร อ. สันป่าตอง 39) พิธีประดับเหรียญชัยสมรภูมิ ณ ค่ายแบร์แคท 19 มิ.ย.13 40) พิธีเททองพระ ประทานพระอุโบสถ วัดท่าซ่าง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา 21 มิ.ย.13 41) พิธีอัญ ษาศาสน์ผู้บังคับบัญชาการกองกำลังทหารไทยในเวียดนาม ผลัดที่ 4 26 มิ.ย.13 42) พิธี เลี้ยงส่งเจ้าหน้าที่กองบัญชาการกองกำลังทหารไทยในสาธารณรัฐเวียดนาม ผลัดที่ 4 26 มิ.ย.13 43) การเปิดอภิปรายปัญหาการคุ้มครองนักประดิษฐ์และนักออกแบบในประเทศไทย 26 มิ.ย.13 44) พิธีวางศิลาฤกษ์ตึกศูนย์วิจัยปัญญาอ่อน 26 มิ.ย.13 45) วันคล้ายวันสถาปนา สำนักนายกรัฐมนตรี 28 มิ.ย.13 46) มอบวุฒิปัตร์แก่ผู้สำเร็จการฝึกอบรมหลักสูตรนักวิจัย สังคมศาสตร์ รุ่นที่ 6 และเปิดการอบรมรุ่นที่ 7 29 มิ.ย.13 47) วันคล้ายวันสถาปนาคณะ ลูกเสือแห่งชาติครบรอบปีที่ 58 1 ก.ค.13 48) เปิดประชุมทางวิชาการเรื่องความปลอดภัย ของวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย 2 ก.ค.13 49) ต่อพี่น้องราษฎรภาค ตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ 50) เปิดอาคารเรียนคณะรัฐศาสตร์ 8 ก.ค.13 51) เปิด ประชุมสภาลูกเสือแห่งชาติ ครั้งที่ 6 8 ก.ค.13 52) โอกาสที่มีการตราพระราชกำหนดพิ ษัตราศุลกากร 8 ก.ค.13 53) พิธีแจกประกาศนียบัตรและปิดการฝึกอบรมผู้ช่วยพยาบาล ชนบท 13 ก.ค.13 54) พิธีฉลองครบรอบ 10 ปี แห่งการสถาปนาคณะอายุรศาสตร์เขตร้อน ๆ 13 ก.ค.13 55) เปิดอาคารและแทนพิมพ์ของบริษัทเวิลด์เพรส 13 ก.ค.13 56) โอวาทแก่ ทหารเรือที่จะเดินทางไปปฏิบัติราชการ ณ สาธารณรัฐเวียดนาม 17 ก.ค.13 57) เปิดการ ประชุมสัมมนาทางวิชาการเรื่องบทบาทของนิสิตนักศึกษาอาสาพัฒนาในการพัฒนาสังคม 18 ก.ค.13 58) เปิดการประชุมวิชาการทางคอมพิวเตอร์ 21 ก.ค.13 59) อัญเชิญผู้บังคับบัญชา ของกองพลทหารอาสาสมัครผลัดที่ 3 24 ก.ค.13 60) งานอนุสรณ์มหาจุฬาลงกรณ์ราช วิทยาลัย 26 ก.ค.13 61) เปิดประชุมวิชาการจิตวิทยาอาชีพ 30 ก.ค.13 62) พิธีวางศิลาฤกษ์ อาคารกรมการอุตสาหกรรมทหาร 11 ส.ค.13 63) พิธียกข่อฟ้าอาคารอุโบสถวัดอุทยาน อ. บางกรวย จ.นนทบุรี 16 ส.ค.13 64) เปิดการประชุมผู้นำกลุ่มชาวนา-กลุ่มเกษตรกรทั่ว </p>
--	--

	<p>ประเทศ ครั้งที่ 2 21 ส.ค.13 65) โอวาทแก่สมาชิกสมาคมครูโรงเรียนราษฎร์ 28 ส.ค.13 66) พิธีต้อนรับทหารอาสาสมัครที่กลับจากปฏิบัติราชการสงครามในสาธารณรัฐเวียดนาม 5 ก.ย.13 67) เปิดการสัมมนาเรื่องมหาวิทยาลัยโนกำกับรัฐบาล 4 ก.ย.13 68) พิธีประดับยศแก่ผู้ฝึกเรียนนายร้อยหลักสูตรพิเศษ รุ่นที่ 2 8 ก.ย.13 69) เปิดการฝึกอบรมผู้นำเยาวชน รุ่นที่ 7 18 ก.ย.13 70) เปิดการศึกษาของ วปอ. รุ่นที่ 12 18 ก.ย.13 71) เปิดการสัมมนาเรื่องวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเกษตรแห่งเอเชีย 21 ก.ย.13 72) พิธีวันมหิดล 24 ก.ย.13 73) เปิดการศึกษา วปอ. รุ่น 13 25 ก.ย.13 74) เปิดป้ายจารึกตึกอเนกประโยชน์ “จำรูญพิทยาคาร” 28 ก.ย. 13 75) ประชุมระดับภูมิภาคของคณะกรรมการแห่งชาติในเอเชีย ฯ สำหรับแผนการระยะ 10 ปีทางอุทกวิทยาระหว่างประเทศ 5 ต.ค.13 76) พิธีพระราชทานปริญญาและอนุปริญญาบัตรมหาวิทยาลัยศิลปากร 12 ต.ค.13 77) ครบรอบปีที่ 20 ในการเดินทางไปช่วยสหประชาชาติทำการรบ ณ เกาหลี 22 ต.ค. 13 78) วันครบรอบปีที่ 25 ของสหประชาชาติ 24 ต.ค.13 79) เปิดการประชุมคณะกรรมการประสานงานทางหลวงแห่งเอเชีย สมัยที่ 8 20 ต.ค.13 80) ทอดกฐินของกลุ่มชาวนาทั่วประเทศ ณ วัด พระธาตุลำปางหลวง จ.ลำปาง 1 พ.ย.13 81) เปิดการประชุมสัมมนาระดับชาติเรื่องเด็กและแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม 2 พ.ย.13 82) พิธีกระทำสัตย์ปฏิญาณตนต่อธงชัยเฉลิมพล 4 พ.ย.13 83) เปิดการประชุมทางวิชาการ กรมการแพทย์ ครั้งที่ 21 9พ.ย.13 84) เปิดงานเทศกาลนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ ปี 2513 10 พ.ย. 13 85) เปิดการประชุมทันตแพทย์ภาคพื้นเอเชีย แปซิฟิก ครั้งที่ 6 14 พ.ย.13 86) เปิดการสัมมนาเรื่องการส่งเสริมอาหารโปรตีน 25 พ.ย.13 87) เปิดประชุมสมาคมพุทธศาสนาทั่วราชอาณาจักร ครั้งที่ 18 27 พ.ย. 13 88) ต้อนรับผู้แทนหมู่บ้านในท้องที่จังหวัดภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 ธ.ค.13 89) เปิดสัมมนาระดับชาติ เรื่องพุทธเยาวชน 4 ธ.ค.13 90) เปิดการสัมมนาผู้แทนหน่วยทั่วราชอาณาจักรของสมาคมศิษย์เก่าช่างก่อสร้างอุทกานถวาย 6 ธ.ค.13 91) โอวาทแก่คณะนักกีฬาไทยในการแข่งขันเอเชียนเกมส์ ครั้งที่ 6 9 ธ.ค.13 92) ต้อนรับคณะทูตสันถวไมตรีฝ่ายวัฒนธรรมญี่ปุ่น 9 ธ.ค. 13 93) เปิดสัมมนาพัฒนานักบริหาร รุ่นที่ 24 9 ธ.ค. 13 94) พิธีเลี้ยงผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารประจำปี 11 ธ.ค.13 95) เปิดงานนิทรรศการทางวิศวกรรม ครั้งที่ 2 12 ธ.ค. 13 96) งานเลี้ยงอาหารค่ำเป็นเกียรติแก่นายกรัฐมนตรีมาเลเซีย 14 ธ.ค. 13 97) เปิดอาคารและโอวาทวันคล้ายวันก่อตั้งครบรอบ 5 ปี 13 ธ.ค.13 98) พิธีพระเหรียญพิทักษ์เสรีชน ณ กอ.ปค. 17 ธ.ค.13 99) พิธีพระราชปริญญาบัตรมหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปีการศึกษา 2512 18 ธ.ค.13 100) พิธีเจิมเรือศรีธรรมราช 23 ธ.ค. 13 101) เปิดหมู่บ้านปากยางพัฒนา อ.ท่าลี่ จ.เลย 26 ธ.ค.13 102) เยี่ยมเยือนราษฎรบ้านกกตู๋ อ.เมือง จ.เลย 26 ธ.ค.13 103) เปิดสถานีนามัยบ้านกกตู๋ อ.เมือง จ.เลย 26 ธ.ค.13 104) เปิดงานตากสินมหาราชานุสรณ์และงานฉลองขึ้นปีใหม่ 2514 จ.ตาก 29 ธ.ค.13 105) พิธียกข่อฟ้าอุโบสถวัดท่าंना จ.ตาก 29 ธ.ค.13 106) เปิดทางหลวงหมายเลข 105 สายตาก-แม่สอดและหมายเลขดอนนครสวรรค์-กำแพงเพชร-ตาก-เถิน 29 ธ.ค. 13</p>
--	--

	107) เปิดโรงเรียนเกษตรกรรมตาก 29 ธ.ค.13 และ 108) เปิดโรงเรียนสอนคนหูหนวกตาก 29 ธ.ค.13
--	---

ตารางช่องทางการสื่อสารของจอมพลถนอม กิตติขจร ปี พ.ศ. 2514

เอกสาร	ในโอกาส
สุนทรพจน์	งานเลี้ยงต้อนรับ รมต.กลาโหม สหรัฐ 7 ม.ค.14 2) พิธีเปิดสำนักงานของศูนย์ร่วมมือทางเศรษฐกิจสำหรับภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก 1 ก.ค. 14 3) การประชุมระดับรัฐมนตรีกลุ่มเอเชียสมาชิกของกลุ่ม 77 5 ต.ค.14 4) งานรับรองวันครบรอบปีที่ 21 แห่งการลงนามในความตกลงว่าด้วยการช่วยเหลือทางทหารระหว่างไทย-สหรัฐ 18 ต.ค.14 และ 5) วันครบรอบปีสหประชาชาติ 24 ต.ค.14
คำปราศรัย	วันขึ้นปีใหม่พุทธศักราช 2514 2) เปิดการแสดงกิจกรรมของทหาร วันเด็กแห่งชาติ 9 ม.ค. 14 3) การชุมนุมนักธุรกิจทางอุตสาหกรรม 13 ม.ค.14 4) วันครูครั้งที่ 15 26 ม.ค.14 5) การรับบริจาคเงินของอำเภอตะพานหิน 20 ม.ค.14 6) โอวาท รมต. และ ผบ.สูงสุดในพิธีประดับเหรียญชัยฯ ในสาธารณรัฐเวียดนาม ณ ค่ายแบร์แคท 23 ม.ค. 14 7) วันครบรอบห้าปีแห่งการสถาปนาสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท 26 ม.ค.14 8) เปิดทางหลวงสาย 22 จ. สกลนครถึง จ.นครพนม 27 ม.ค.14 9) การเยี่ยมเยียนชาว จ.สกลนคร 27 ม.ค.14 10) พิธีตัดลูกนิมิตที่วัดหนองกร่าง 31 ม.ค.14 11) การประชุมทางวิชาการเกษตรศาสตร์และชีววิทยา ครั้งที่ 10 3 ก.พ.14 12) วันทหารผ่านศึก 3 ก.พ.14 13) เปิดศูนย์ควบคุมระบบกำลังไฟฟ้าและเครื่องอุปกรณ์การผลิตกระแสไฟฟ้า 12 ก.พ.14 14) เปิดประชุมโรตารีสากล ภาค 330 13 ก.พ.14 15) มอบอาคารดาราดคาร 19 ก.พ.14 16) พิธีวางศิลาฤกษ์อาคาร รร. เสธ.ทหาร 19 ก.พ.14 17) งานผูกพันธสีมาพระอุโบสถวัดสุขเกษมและวางศิลาฤกษ์อาคารเรียน รร.วัดสุขเกษม จ.สุพรรณบุรี 27 ก.พ.14 18) วาระเสด็จฯ ในงานพิธีทรงวางศิลาฤกษ์เขื่อนสิริกิติ์ จ.อุตรดิตถ์ 27 ก.พ.14 19) เปิดงานครบรอบปีของสมาคมผู้ประกอบอาชีพขับรถยนต์สามล้อ 28 ก.พ.14 20) เปิดประชุมสัมมนาธุรกิจของสมาคมการจัดการธุรกิจแห่งสหรัฐอเมริกา ครั้งที่ 2 1 มี.ค.14 21) เปิดการสัมมนาพัฒนานักบริหารรุ่นที่ 29 3 มี.ค.14 22) งานเลี้ยงอาหารค่ำเป็นเกียรติแก่นายกรัฐมนตรีสาธารณรัฐเวียดนาม 10 มี.ค.14 23) มอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์แด่นายกรัฐมนตรี สาธารณรัฐเวียดนาม 11 มี.ค.14 24) งานเลี้ยงอาหารค่ำชื่อนายกรัฐมนตรีสาธารณรัฐเวียดนามเป็นเจ้าภาพ 13 มี.ค.14 25) เปิดถนนสายชุมแพ-สีชมพู 13 มี.ค.14 26) พิธียกข่อฟ้าพระอุโบสถวัดมิ่งเมืองพัฒนาราม ต.ภูเวียง จ.ขอนแก่น 13 มี.ค.14 27) มอบวุฒิบัตรแก่ผู้สำเร็จการฝึกอบรมหลักสูตรนักวิจัยทางสังคมศาสตร์รุ่นที่ 7 และเปิดการอบรมนักวิจัยทางสังคมศาสตร์รุ่นที่ 8 15 มี.ค.14 28) โอวาทแก่กำลังพลพลัดเปลี่ยนเรือหลวงพงษ์ซึ่งจะเดินทางไปปฏิบัติราชการ ณ สาธารณรัฐเวียดนาม 16 มี.ค.14 29) โอวาทแก่ข้าราชการทหารในกรมผสมที่ 4 ส่วนหน้า 17 มี.ค.14 30) เปิดตึกอำนวยการและแผนกคนไข้นอก 19 มี.ค.14 31) เปิดการแข่งขันกีฬาทหารของกองทัพไทยประจำปี 2514 19 มี.ค.14 32) วันอนุชนิยมวิทยาโลก 22 มี.ค.14 33) โอวาทแต่

	<p>ข้าราชการในมณฑลทหารบกที่ 6 23 มี.ค.14 34) พิธีฝังลูกนิมิตเอก วัดพาศิขธรรมมิการาม อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี 23 มี.ค.14 35) เปิดการประชุมเยาวชนครั้งที่ 9 25 มี.ค. 14 36) โอวาทแก่ข้าราชการใน กอ.ปค.เขต4/1 26 มี.ค. 14 37) โอวาทแก่เยาวชนที่มาร่วมชุมนุมเยาวชนครั้งที่ 9 5 เม.ย. 14 38) เปิดการฝึกอบรมผู้นำเยาวชน รพช.รุ่นที่ 9 7 เม.ย. 14 39) วันอนามัยโลก 7 เม.ย. 14 40) วันกองทัพไทย 8 เม.ย. 14 41) การสัมมนาพระสงฆ์หน่วยพัฒนาการทางจิต 9 เม.ย. 14 42) เปิดป้ายมัสยิดประเสริฐอิสลาม อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี 9 เม.ย. 14 43) มอบประกาศนียบัตรและเข็มวิทยฐานะแก่ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตร เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์อำนาจการ รุ่นที่ 12 26 เม.ย.14 44) เปิดการประชุมสามัญคุรุสภา ประจำปี 2514 19 เม.ย.14 45) วันแรงงานแห่งชาติ 1 พ.ค.14 46) มอบเงินสมทบสร้างอาคารที่ทำการสมาคมหนังสือพิมพ์ 3 พ.ค.14 47) วันเกษตร 6 พ.ค. 14 48) เปิดสัมมนาของศูนย์นิสิตนักศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทย เรื่องการพัฒนาการสาธารณสุขในส่วนภูมิภาค 8 พ.ค. 14 49) งานเมอลิคกลาง 8 พ.ค.14 50) โอกาสมอบรางวัลความประพฤติดีแต่นิสิตนักศึกษาและนักเรียนผู้มีความประพฤติดีในรอบปี 2513 วันวิสาขบูชา 51) เปิดอาคารกรมการอุตสาหกรรมทหาร 21 พ.ค.14 52) พิธีฉลอง พ.ร.บ.ทนายความ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2514 28 พ.ค. 14 53) พิธีเริ่มการก่อสร้างอาคารศูนย์กลางอิสลามแห่งประเทศไทย 29 พ.ค.14 54) เปิดประชุมประจำปีไลออนส์สากลภาค 360 (ไทย-ลาว) 31 พ.ค.14 55) พิธีส่งกองร้อยอิสระเกาหลีสลัดที่ 23 เดินทางไปปฏิบัติราชการ 32 พ.ค.14 56) เปิดการสัมมนาพัฒนานักบริหาร รุ่นที่ 27 1 มิ.ย.14 57) เปิดรายการแสดงข้อมูลสถิติผลการปฏิบัติราชการ ปัญหาและอุปสรรคของกระทรวงทบวงกรม1 มิ.ย.14 58) พิธียกข้อฟ้าอุโบสถวัดคลองเตยใน และเททองหล่อรูปจำลองพระพุทธรูปและรูปเหมือนพระครูธีรารักษ์ 5 มิ.ย.14 59) โอกาสแจกรางวัลแก่ผู้ชนะการประกวดความเรียงร้อยแก้วในงานพระราชพิธีรัชดาภิเษก 7 มิ.ย.14 60) การสวนสนามแสดงแสนยานุภาพของกองทัพไทยในพระราชพิธีรัชดาภิเษก 8 มิ.ย.14 61) สร้างถนนรัชดาภิเษก 8 มิ.ย.14 62) มหามงคลสมัยเถลิงถวัลยราชสมบัติครบ 25 ปี 8 มิ.ย. 14 63) งานสโมสรสันนิบาตเนื่องด้วยมหามงคลสมัยรัชดาภิเษก 10 มิ.ย.14 64) พิธีรับมอบเครื่องบิน OV-10 18 มิ.ย.14 65) เปิดการสัมมนากฎหมายธุรกิจ 22 มิ.ย.14 66) พิธีอัญเชิญผู้บังคับบัญชาของกองบัญชาการกองกำลังทหารไทย ในเวียดนามสลัดที่ 5 25 มิ.ย.14 67) พิธีมอบประกาศนียบัตรชั้นสูงทางรัฐประศาสนศาสตร์ วุฒิบัตร และประกาศนียบัตรฝึกอบรมวิชาการพัฒนาเศรษฐกิจ ประกาศนียบัตรฝึกอบรมวิชาสถิติ และประกาศนียบัตรฝึกอบรมหลักสูตรเจ้าหน้าที่อบรม 28 มิ.ย.14 68) วันคล้ายวันสถาปนาสำนักนายกรัฐมนตรี 28 มิ.ย.14 69) โอกาสแสดงความยินดีและให้โอวาทแก่นายทหารที่ได้รับโล่เกียรติคุณของบก.สูงสุด 2 ก.ค.14 70) เปิดการแข่งขันกีฬาระหว่างโรงเรียนทหาร-ตำรวจ 2 ก.ค.14 71) เปิดการฝึกอบรมผู้นำเยาวชน รพช.รุ่นที่ 11 2 ก.ค.14 72) วันครบรอบ 12 ปี แห่งการสถาปนาสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ 4 ก.ค.14 73) เปิดศูนย์ฝึกเยาวชนชนบท 5 ก.ค. 14 74) พิธีเปิดการประชุมสภาลูกเสือแห่งชาติครั้งที่ 7 7 ก.ค.45 75) พิธีวางศิลาฤกษ์พระอุโบสถวัดพระอุโบสถวัดพระธาตุเชิงชุมวรวิหาร จ.สกลนคร 7 ก.ค.14 76) เปิดศูนย์</p>
--	---

	<p>เครื่องมือกลห่มสัก ไทย-ออสเตรเลีย 9 ก.ค.14 77) งานบำเพ็ญกุศลวันอนุสรณ์มหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย 17 ก.ค.15 78) เปิดโรงเรียนอนุบาลสามเสน 79) สลากกินแบ่งรัฐบาลอุปถัมภ์ 20 ก.ค.14 80) พิธีมอบปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรจากโรงเรียนแผนที่ทหาร 23 ก.ค.14 81) เปิดการสัมมนาตามหลักสูตรการรักษาคความปลอดภัย รุ่นที่ 13 6 ส.ค.14 82) เปิดการสัมมนาทางวิชาการประชาสัมพันธ์แห่งชาติครั้งที่ 4 18 ส.ค.14 83) พิธีมอบเครื่องอุปกรณ์การศึกษาแก่บุตรข้าราชการทหาร 24 ส.ค.14 84) โอวาทแก่สมาชิกสมาคมครูโรงเรียนราษฎร์ 27 ส.ค.14 85) พิธีมอบประกาศนียบัตรและเข็มเครื่องหมายแก่เยาวชนอาสาสมัครรุ่นที่ 1 30 ส.ค.14 86) โอวาทพุทธมามกะผู้เยาว์วัดเพชรสมุทระเข้าเยี่ยมคารวะ จ.สมุทรสาคร 30 ส.ค.14 87) เปิดการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์ นีแอค 2200 3 ก.ย.14 88) โอกาสผู้นำเยาวชนและเจ้าหน้าที่เข้าเยี่ยมคำนับ 3 ก.ย.14 89) พิธีต้อนรับทหารอาสาสมัครที่กลับจากการปฏิบัติราชการสงครามในเวียดนาม 4 ก.ย.14 90) พิธีประดับยศแก่นักเรียนนายร้อยหลักสูตรพิเศษ รุ่นที่ 3 7 ก.ย.14 91) เปิดการศึกษาของ วปอ. รุ่นที่ 13 17 ก.ย.14 92) เปิดการศึกษา วปอ. รุ่นที่ 14 24 ก.ย.14 93) โอกาสต้อนรับคณะผู้แทนเยาวชนแถวไมตรีญี่ปุ่นที่มาเยี่ยมคำนับ 1 ต.ค.14 94) เปิดอาคารศูนย์กรรมวิธีข้อมูล 1 ต.ค. 14 95) ประกาศพระบรมราชโองการใช้แผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 3 1 ต.ค.14 96) โอวาทแก่กำลังพลผลัดเปลี่ยนเรือหลวงผึ่งนึ่งที่จะเดินทางไปปฏิบัติราชการ ณ สาธารณรัฐเวียดนาม 4 ต.ค.14 97) พิธีพระราชทานปริญญาบัตร วุฒิบัตร ประกาศนียบัตร และเข็มวิทยฐานะแก่ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้สำเร็จการศึกษา จาก วปอ. วทบ. วทอ. และโรงเรียนเสนาธิการ 7 ต.ค. 14 98) เปิดสัมมนาเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจโดยทั่วไป 7 ต.ค.14 99) เปิดหอสมุดมรดกเกียรตินิยมศิลป์ ณ วัดกลาง จ.อยุธยา 14 ต.ค.14 100) พิธีพระราชทานปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตรรองมหาวิทยาลัยศิลปากร 14 ต.ค. 14 101) เปิดการประชุมสัมมนาเรื่องประชากรศึกษา 18 ต.ค. 14 102) พิธีเททองหล่อพระรูปจอมพลเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถกรมหลวงวิษณุโลกประชานาถ 20 ต.ค.14 103) เปิดการประชุมเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาการครั้งที่ 2 ของสมาคมสถาบันการศึกษาชั้นอุดมแห่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 21 ต.ค.14 104) ครบรอบปีที่ 21 ของทหารผ่านศึกเกาหลี 22 ต.ค.14 105) วันสหประชาชาติ 24 ต.ค.14 106) เปิดประชุมว่าด้วยทางหลวงเอเชีย 26 ต.ค.14 107) เปิดอาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ จ.นครปฐม 30 ต.ค.14 108) งานทอดกฐินของสถาบันกลุ่มเกษตรประจำปี 2514 จ.ชัยภูมิ 31 ต.ค.14 109) พิธีวางศิลาฤกษ์อาคารวิทยาสงฆ์ตะวันออกเฉียงเหนือ 31 ต.ค.14 110) นายกสมาคมชาวเหนือนำกลุ่มชาวนาและเกษตรกร จ.ลำปาง เข้าเยี่ยมคำนับ 2 พ.ย.14 111) เปิดประชุมวิชาการของสมาคมวิทยาลัยศัลยแพทย์นานาชาติแห่งภาคพื้นเอเชียครั้งที่ 4 4 พ.ย.14 112) เปิดการประชุมทางวิชาการกรมการแพทย์ ครั้งที่ 22 8 พ.ย.14 และ 113) เปิดการประชุมอบรมศึกษาแพทย์ศาสตร์ของไทย ครั้งที่ 3 9 พ.ย.14 114) งานรับรองแก่สภากีฬาทหารระหว่างประเทศ 20 พ.ย. 14 115) มอบประกาศนียบัตรและปิดการฝึกอบรมที่ปรึกษาเยาวชนรุ่นที่ 4 8 ธ.ค.14 116) สัมมนาพัฒนานักบริหารรวมรุ่น รุ่น 22 23 และ 24 9 ธ.ค.14 117) พิธีประดับเหรียญชัย</p>
--	--

<p>สมรภูมิ 14 ธ.ค.14 118) เปิดประชุมสมาคมพุทธศาสนาที่วราชาอาณาจักร ครั้งที่ 19 15 ธ.ค.14 119) งานเลี้ยงอาหารค่ำประจำปีของคณะผู้ช่วยทูตทหารต่างประเทศ 17 ธ.ค.14 และ 120) วารดิถีขึ้นปีใหม่ 2515 31 ธ.ค.14</p>
--

ตารางช่องทางการสื่อสารของจอมพลถนอม กิตติขจร ปี พ.ศ. 2515

เอกสาร	ในโอกาส
แถลงนโยบาย	คำแถลงนโยบาย 22 ธ.ค. 15
สุนทรพจน์	1) งานเลี้ยงอาหารค่ำเป็นเกียรติแก่ พล.อ.โล มิง ถึง เสนาธิการทหารสาธารณรัฐจีน 23 พ.ค. 15 2) วันประกอบพิธีรับมอบหอสุมุด จอห์น เอฟ. เคนเนดี 24 ก.ค. 15 3) วันครบรอบปีที่ 27 ของสหประชาชาติ และพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารใหม่ของสหประชาชาติ 24 ต.ค. 15 4) เปิดสัมมนาหลักสูตรการบริหารทรัพยากร เพื่อป้องกันประเทศ 26 ต.ค. 15
คำปราศรัย	1) วันเด็กแห่งชาติ 8 ม.ค. 15 2) พิธีวางศิลาฤกษ์อาคารเรียนชั้นมัธยม เตรียมอุดมพุทธศาสตร์ 9 ม.ค. 15 3) เปิดการอบรมพระสงฆ์หน่วยพัฒนาการทางจิต และเปิดหน่วยเผยแพร่อบรมศีลธรรมเคลื่อนที่ 9 ม.ค. 15 4) เปิดอาคารแผนกช่างยานยนต์ รร.ช่างฝีมือทหาร 12 ม.ค. 15 5) เปิดการฝึกอบรมการบริหารงานพัสดุนที่ 2 12 ม.ค. 15 6) การมอบอาคารเรียนให้แก่รร.บ้านบุพราหมณ์ จ.ปราจีนบุรี 14 ม.ค. 15 7) งานวันครู 16 ม.ค. 15 8) การเปิดกองบังคับการกองกำลังผสมเฉพาะกิจ (ฝ่ายไทย) 20 ม.ค. 15 9) เปิดการประชุมผู้แทนส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ 21 ม.ค. 15 10) มอบทุนการศึกษาแก่เยาวชนในท้องถิ่นที่รับการศึกษานในนครหลวง 26 ม.ค. 15 11) ครบรอบ 6 ปีแห่งการสถาปนาสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท 26 ม.ค. 15 12) โอกาสเยี่ยมกำนันผู้เข้ารับการฝึกอบรม 2 ก.พ. 15 13) วันทหารผ่านศึก 3 ก.พ. 15 14) การมอบแก่หน่วยประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ของกรมประชาสัมพันธ์ 15) พิธีวางศิลาฤกษ์อาคารเรียนคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 18 ก.พ. 15 16) เปิดการอบรมผู้นำเยาวชน รพช.รุ่น 12 23 ก.พ. 15 17) พิธีวางศิลาฤกษ์อาคารสำนักงานใหญ่ขององค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก 24 ก.พ. 15 18) พิธีวางศิลาฤกษ์สมาคมศิษย์เก่าช่างก่อสร้างอุเทนถวาย 27 ก.พ. 15 19) พิธีเททองหล่อพระพุทธรูปพระเจ้าห้าพระองค์ 29 ก.พ. 15 20) พิธีผูกพัทธสีมาฝังลูกนิมิตอุโบสถ วัดคูบัว 29 ก.พ. 15 21) เปิดการประชุมผู้แทนประจำภาคพื้นต่าง ๆ ของสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ 2 มี.ค. 15 22) เปิดสนามบินมณฑลทหารบกที่ 2 4 มี.ค. 15 23) งานเลี้ยงรับรองนักกีฬาไทย 6 มี.ค. 15 24) พิธียกข้อฟ้าวัดกล้วย จ.นนทบุรี 2 มี.ค. 15 25) เปิดการประชุมคณะกรรมการเศรษฐกิจสำหรับเอเชียและตะวันออกไกล สมัยที่ 28 15 มี.ค. 15 26) งานฉลองครบรอบ 25 ปีการก่อตั้งคณะกรรมการเศรษฐกิจสำหรับเอเชียและตะวันออกไกลของสหประชาชาติ หรืออีคาเฟ 15 มี.ค. 15 27) การประชุมใหญ่สามัญประจำปีของสหกรณ์แห่งประเทศไทย จำกัด 19 มี.ค. 15 28) วันอนุญานิมิตวิทยาโลก 23 มี.ค. 15 29) เปิดอาคารสงเคราะห์แบบแฟลตสำหรับผู้มีรายได้น้อย 23 มี.ค. 15 30) เปิดการประชุมเยาวชนครั้งที่ 10 24 มี.ค. 15 31) เปิดศูนย์เอกสารประเทศไทย 26 มี.ค. 15 32) เปิดการสัมมนาทางวิชาการเรื่องปัญหา นครหลวง

	<p>26 มี.ค. 15 33) เปิดอนุสาวรีย์ผู้กล้าหาญกรมทางหลวง 1 เม.ย. 15 34) พิธียกยอดพระเจดีย์ศรีวิชัย ณ วัดน้อยเจริญสุข จ.นครปฐม 1 เม.ย. 15 35) พิธีตัดลูกนิมิต งานผูกพัทธสีมาวัดโคนอน 2 เม.ย. 15 36) มอบทุนการศึกษาแก่บุตรทหาร 3 เม.ย. 15 37) พิธีมอบวุฒิบัตรแก่ผู้สำเร็จการฝึกอบรมหลักสูตรนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ รุ่นที่ 8 4 เม.ย. 15 38) วันอนามัยโลก 7 เม.ย. 15 39) วันกองทัพไทย 8 เม.ย. 15 40) เปิดศาลาการเปรียญวัดใหม่ทองเสน 9 เม.ย. 15 41) พิธีมอบเงินอุดหนุนค่ายอาสาพัฒนาของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยและวิทยาลัยต่าง ๆ 11 เม.ย. 15 42) เปิดอาคารหลังใหม่ของกระทรวงการต่างประเทศ 14 เม.ย. 15 43) พิธีวางศิลาฤกษ์อุโบสถวัดธรรมจักรเสมาราม จ.นครราชสีมา 16 เม.ย. 15 44) งานยกช่อฟ้าอุโบสถวัดจันทิก จ.นครราชสีมา 16 เม.ย. 15 45) เปิดประชุมสัมมนาเรื่องครอบครัวพุทธมามกะ 17 เม.ย. 15 46) มอบประกาศนียบัตรและเข็มวิทยฐานะแก่ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ฝ่ายอำนวยการรุ่นที่ 13 19 เม.ย. 15 47) เปิดการประชุมสามัญคุรุสภา 24 เม.ย. 15 48) เปิดการฝึกอบรมผู้นำเยาวชน รพช.รุ่นที่ 13 26 เม.ย. 15 49) พิธียกช่อฟ้าพระอุโบสถพรหมสุรินทร์ จ.สุรินทร์ 30 เม.ย. 15 50) เปิดการประชุมผู้นำสถาบันเกษตรกรทั่วประเทศ 1 พ.ค. 15 51) วันแรงงานแห่งชาติ 1 พ.ค. 15 52) พิธีต้อนรับเรือหลวง 3 พ.ค. 15 53) พิธีประดับเครื่องหมายแก่นักเรียนรายร้อยที่สำเร็จการศึกษาออกรับราชการเป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตร 3 พ.ค. 15 54) วันเกษตรกร 6 พ.ค. 15 55) เปิดงานเมาลิต จ.นนทบุรี 6 พ.ค. 15 56) เปิดงานนิทรรศการผลการเรียนของนักศึกษาคณะมัณฑนศิลป์ 10 พ.ค. 15 57) เปิดเขื่อนและโรงไฟฟ้าพลังน้ำแม่ฮ่องสอน 20 พ.ค. 15 58) เปิดประชุมไลออนส์สากลภาค 310 ไทย-ลาว 21 พ.ค. 15 59) เปิดงานสัมมนาแห่งชาติว่าด้วยวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ครั้งที่ 1 เรื่องการส่งเสริมให้รายการมีคุณค่า 22 พ.ค. 15 60) เปิดธนาคารทหารไทย จำกัด สาขาหลวง 26 พ.ค. 15 61) มอบรางวัลความประพฤติดีแก่นิสิตนักศึกษาและนักเรียนรอบปี 27 พ.ค. 15 62) พิธีแจกประกาศนียบัตรและเปิดการฝึกอบรมผู้ช่วยพยาบาลชนบทตามหลักสูตรเพิ่มขีดความสามารถ 30 พ.ค. 15 63) เปิดการสัมมนาพัฒนานักบริหารรวมรุ่น รุ่นที่ 25 26 และ 27 30 พ.ค. 15 64) งานเลี้ยงรับรองเพื่อเป็นเกียรติแก่เจ้าหน้าที่ทางการทหารชาติภาคี สปอ.การฝึกมิตรภาพ 30 พ.ค. 15 65) พิธีเปิดการฝึก สปอ.มิตรภาพ 4 มิ.ย. 15 66) การส่งหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ไปยังจ.เชียงใหม่ มิ.ย. 15 67) เปิดการประชุมวิชาการระหว่างประเทศด้าน Ergonomics 19 มิ.ย. 15 68) วันคล้ายวันสถาปนาสำนักนายกรัฐมนตรี 28 มิ.ย. 15 69) วันสถาปนาคณะลูกเสือแห่งชาติ 1 ก.ค. 15 70) เปิดการประชุมสภาลูกเสือแห่งชาติ ครั้งที่ 8 5 ก.ค. 15 71) งานเลี้ยงอาหารค่ำแก่ เลขาธิการ สปอ. 16 ก.ค. 15 72) งานอนุสรณ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 18 ก.ค. 15 73) งานชุมนุมผู้แทนองค์การศาสนาต่าง ๆ ในประเทศไทยครั้งที่ 8 27 ก.ค. 15 74) แก่คณะนักกีฬาที่จะเดินทางไปแข่งขันกีฬาโอลิมปิก 31 ก.ค. 15 75) พิธียกช่อฟ้าอุโบสถวัดภาณุรังสี 6 ส.ค. 15 76) เปิดสัมมนาพัฒนานักบริหารรุ่นที่ 31 8 ส.ค. 15 77) โอกาสถวายพระพุทธรูปเพื่อนำไปประดิษฐาน ณ ภูเขาคุนย จ.นครศรีธรรมราช 11 ส.ค. 15 78) เปิดป้ายมัสยิดอัลคอดยริยะห์ 21 ส.ค. 15 79) โอกาสที่พุทธมามกะผู้เยาว์วัดเพชรสมุทราชเข้าเยี่ยมคารวะ</p>
--	---

	<p>25 ส.ค. 15 80) เปิดประชุมเรื่องคหกรรมศาสตร์กับการวางแผนครอบครัว 28 ส.ค. 15 81) วันการศึกษาผู้ใหญ่ 8 ก.ย. 15 82) เปิดการประชุมมยุวเกษตรแห่งชาติครั้งที่ 16 14 ก.ย. 15 83) วาระที่ผู้นำเยาวชนและเจ้าหน้าที่เข้าเยี่ยมค่านับ 15 ก.ย. 15 84) เปิดการศึกษาของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรรุ่นที่ 14 15 ก.ย. 15 85) วันครบรอบปีที่ 22 แห่งการลงนามความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการระหว่างไทย-สหรัฐ 19 ก.ย. 15 86) เปิดตึกตรวจโรคภายนอก กิตติขจร รพ.พระมงกุฎเกล้า 26 ก.ย. 15 87) พิธีแจกประกาศนียบัตรและเปิดการอบรมผู้ช่วยพยาบาลชนบทตามหลักสูตรเพิ่มขีดความสามารถ 2 ต.ค. 15 88) พิธีประดับเครื่องหมายยศผู้สำเร็จการศึกษาอัครราชการเป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตร 2 ต.ค. 15 89) คณะครูอ.ตาพระยา จ.ปราจีนบุรี เข้าเยี่ยมค่านับ 6 ต.ค. 15 90) เปิดการประชุมทางวิชาการเรื่องการปรับปรุงข้าวโพดภาคพื้นเอเชียครั้งที่ 8 9 ต.ค. 15 91) ปราศรัยแก่คณะกรรมการอิสลามประจำนครหลวง 13 ต.ค. 15 92) เปิดประชุมสภาองค์การศึกษาระหว่างประเทศ ครั้งที่ 23 16 ต.ค. 15 93) วันครบรอบปีที่ 27 ของสหประชาชาติ และวางศิลาฤกษ์อาคารใหม่ของสหประชาชาติ 24 ต.ค. 15 94) วันสหประชาชาติ 24 ต.ค. 15 95) ต่อคณะนาฏศิลป์ไทยแควไรเอต 25 ต.ค. 15 96) เปิดสัมมนาทางวิชาการสังคมศาสตร์ครั้งที่ 1 เรื่องบทบาทของสังคมศาสตร์ในการพัฒนาการเกษตรในประเทศไทย 1 พ.ย. 15 97) เปิดประชุมนักโฆษกราคาพื้นเอเชียครั้งที่ 8 6 พ.ย. 15 98) เปิดประชุมทางวิชาการกรมการแพทย์และอนามัยครั้งที่ 23 6 พ.ย. 15 99) เปิดประชุมสัมมนานานาชาติและประชุมไอเซคแห่งโลกครั้งที่ 15 15 พ.ย. 15 100) พิธีเททองพระรูปอนุสาวรีย์พล.ร.อ.พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ 19 พ.ย. 15 101) เปิดประชุมทางวิชาการเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ 20 พ.ย. 15 102) เปิดการฝึกอบรมผู้นำเยาวชนรุ่นที่ 14 29 พ.ย. 15 103) โอกาสคณะครูและนักเรียนร.ราชภัฏสอนศาสนาอิสลามภาคใต้เข้าเยี่ยมค่านับ 1 ธ.ค. 15 104) เปิดการแข่งขันกีฬาเขตแห่งประเทศไทยครั้งที่ 6 2 ธ.ค. 15 105) เปิดประชุมสหพันธ์เภสัชกรรมสมาคมแห่งเอเชีย 4 ธ.ค. 15 106) มอบต้นท่ กิตติขจร และเครื่องสนามแก่ลูกเสือสโมสรลูกเสือกรุงเทพฯ 9 ธ.ค. 15 และ 107) วันสิทธิมนุษยชน 10 ธ.ค. 15</p>
คำแถลงการณ์	คำแถลงงบประมาณประจำปี 2516 29 ก.ย. 15

ตารางช่องทางการสื่อสารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ปี พ.ศ. 2502

เอกสาร	ในโอกาส
แถลงนโยบาย	คำแถลงนโยบาย 12 ก.พ. 02
สุนทรพจน์	1) วันครบรอบปีที่ 5 แห่งการลงนามสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันระหว่างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 8 ก.ย. 02 และ 2) พิธีบรรจุอัฐิตำรวจผู้เสียชีวิตรณะปฏิบัติราชการ 13 ต.ค. 02
คำปราศรัย	1) คำกล่าวเปิดการประชุมปลัดจังหวัดและนายอำเภอทั่วราชอาณาจักร 25 เม.ย. 02 2) เปิดประชุมสามัญครูสภาประจำปี 2502 12 พ.ค. 02 3) วันชาติ 24 มิ.ย. 02 4) เปิดประชุมสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ 10 ส.ค. 02 5) เปิดประชุมสภาการศึกษาแห่งชาติ 8 ก.ย. 02 6) พิธีเปิดบัณฑิตวิทยาลัยวิศวกรรมศาสตร์ขององค์การ สปอ. 8 ก.ย. 02 7) โอกาสครบรอบ

	9 ปีแห่งการลงนามความตกลงร่วมมือสหรัฐอเมริกาทางเศรษฐกิจและวิชาการ 19 ก.ย. 02 8) วันเด็กแห่งชาติ 5 ต.ค. 02 9) เปิดประชุมนายกเทศมนตรี ปลัดจังหวัดและผู้ตรวจการเทศบาล 12 ต.ค. 02 10) ครบรอบปีแห่งการปฏิวัติ 20 ต.ค. 02 11) วันสหประชาชาติ 24 ต.ค. 02 12) วันรัฐธรรมนูญและวันสิทธิมนุษยชน 10 ธ.ค. 02 และ 13) ประชุมสภาวิจัยแห่งชาติ 23 ธ.ค. 02
คำแถลงการณ์	1) เรื่องปัญหาค่าครองชีพ 2 พ.ค. 02 และ 2) งบประมาณประจำปี 2503 5 พ.ย. 02

ตารางช่องทางการสื่อสารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ปี พ.ศ. 2503

เอกสาร	ในโอกาส
สุนทรพจน์	1) วันครบรอบ 6 ปีแห่งการลงนามในสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 8 ก.ย. 03 และ 2) พิธีเปิดประชุมปฐมนิเทศงานพัฒนาการท่องเที่ยว 24 ต.ค. 03
คำปราศรัย	1) ในโอกาสปีใหม่ 1 ม.ค. 03 2) วันครู 16 ม.ค. 03 3) วันครบรอบปีแห่งการตั้งคณะรัฐมนตรี 10 ก.พ. 03 4) เปิดงานแสดงศิลปะแห่งเขาพระวิหาร มหาวิทยาลัยศิลปากร 11 ก.พ. 03 5) พิธีเปิดการศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรชุดที่ 3 ประจำปี 2503 17 ก.พ. 03 6) งานจัดเป็นเกียรติแก่หนังสือพิมพ์ไทย 20 ก.พ. 03 7) พิธีเปิดสนามยิงปืนโรงเรียนนายร้อยตำรวจ 24 ก.พ. 03 8) ประชุมการสังคมนากระทรวงมหาดไทยครั้งที่ 1 29 ก.พ. 03 9) เปิดประชุมผู้ว่าราชการจังหวัดและผู้บังคับการตำรวจภูธรเขต 16 มี.ค. 03 10) วันเปิดสำนักงาน อ.ส.ท. 18 มี.ค. 03 11) แต่พี่น้องชาวอีสาน 4 เม.ย. 03 12) ตรวจราชการภาคอีสาน 12 เม.ย. 03 13) แต่ข้าราชการและพี่น้องชาวดัง 28 เม.ย. 03 14) ตรวจราชการภาคใต้ 2 พ.ค. 03 15) เปิดประชุมสามัญคุรุสภาประจำปี 2503 3 พ.ค. 03 16) พิธีเปิดการศึกษาวิทยาลัยการทัพบกชุดที่ 2 ประจำปี 2503 4 พ.ค. 03 17) เปิดประชุมสัมมนาการบริหารราชการป่าไม้ในสวนภูมิภาค 6 พ.ค. 03 18) เปิดประชุมคณะกรรมการส่งเสริมสินค้าขาออก 6 พ.ค. 03 19) เปิดประชุมคณะกรรมการตรวจสอบการปฏิบัติเกี่ยวกับภาษีอากร 11 พ.ค. 03 20) คำปราศรัยในการประชุมพยาบาลแห่งชาติครั้งที่ 1 7 มิ.ย. 03 21) พิธีเปิดการศึกษาของนายทหารนักเรียนรร.เสนาธิการผสม ชุดที่ 3 9 มิ.ย. 03 22) เปิดถนนสุขุมวิทที่ปรับปรุงใหม่ 15 มิ.ย. 03 23) เปิดสำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ 11 ก.ค. 03 24) พิธีเปิดสำนักงานคณะกรรมการตรวจสอบการปฏิบัติเกี่ยวกับภาษีอากร 25 ก.ค. 03 25) พิธีวางศิลาฤกษ์อาคารศาลยุติธรรม 27 ก.ค. 03 26) โอกาสวันครบรอบ 10 ปี แห่งการลงนามความตกลงร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในทางวิชาการ 19 ก.ย. 03 27) วันตำรวจ 13 ต.ค. 03 28) วันครบรอบปีที่ 2 แห่งการปฏิวัติ 20 ต.ค. 03 29) วันสหประชาชาติ 24 ต.ค. 03 30) เปิดโรงพยาบาลบำรุงราชมงคล จ.นนทบุรี 2 พ.ย. 03 31) พิธีวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการสำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรีและสำนักงบประมาณ 3 พ.ย. 03 32) พิธีเปิดอาร์มีเกมส์ 19 พ.ย. 03 33) พิธีวางศิลาฤกษ์กษัตริย์กองบัญชาการตำรวจนครหลวง 21 พ.ย. 03 34) วันรัฐธรรมนูญและวันสิทธิมนุษยชน 10 ธ.ค. 03 35) คำขวัญแก่นักศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษาชุดที่ 3 21 ธ.ค. 03 36) คำขวัญแก่

	นักเรียนทหารแผนที่ 23 ธ.ค.03 และ 37) คำขวัญแด่หน่วยทหารที่สำเร็จการศึกษาในวิทยาลัยการทัพบก ชุดที่ 2 24 ธ.ค.03
คำแถลงการณ์	1) คำแถลงการณ์ของรัฐบาล 25 พ.ค. 03 2) เรื่องรายได้ภาษีอากร 24 มิ.ย. 03 3) เรื่องความเคลื่อนไหวของคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย 26 ส.ค. 03 4) เรื่องสถานการณ์ในราชอาณาจักรลาว 21 ก.ย. 03 5) วันครบรอบ 10 ปี แห่งการลงนามในความตกลงว่าด้วยความช่วยเหลือการทหารระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา 17 ต.ค. 03 6) เรื่องความเป็นไปในคณะสงฆ์ 28 ต.ค. 03 และ 7) งบประมาณประจำปี พ.ศ. 2504-2503

ตารางช่องทางการสื่อสารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ปี พ.ศ. 2504

เอกสาร	ในโอกาส
สุนทรพจน์	-
คำปราศรัย	1) วันปีใหม่ 1 ม.ค. 04 2) เปิดอาคารกระทรวงการต่างประเทศ 25 ม.ค. 04 3) เปิดประชุมพัฒนานักบริหาร รุ่นที่ 1/2504 6 ก.พ. 04 4) ครบรอบ 2 ปี แห่งการตั้งคณะรัฐมนตรีปัจจุบัน 10 ก.พ. 04 5) พิธีเปิดที่ทำการตรวจคนเข้าเมือง 15 ก.พ. 04 6) เปิดโรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี 22 ก.พ. 04 7) คำกล่าววันรับมอบตราข้าราชการกองบัญชาการทหารสูงสุด 3 มี.ค.04 8) พิธีเปิดทางหลวงสายพิษณุโลก - หล่มสัก 11 มี.ค. 04 9) คำขวัญในวันกำเนิดการรถไฟแห่งประเทศไทย 23 มี.ค. 04 10) เปิดการประชุมคณะรัฐมนตรี ส.ป.อ 27 มี.ค. 04 11) วันอนามัยโลก 7 เม.ย.04 12) เปิดประชุมสามัญคุรุสภาประจำปี 2504 8 พ.ค. 04 13) ภายหลังการตรวจราชการ 19 จังหวัด 1 มิ.ย.04 14) เปิดการศึกษาของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ชุดที่ 4 7 มิ.ย.04 15) พิธีวางศิลาฤกษ์อาคารคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลเชียงใหม่ 16 มิ.ย.04 16) แต่พี่น้องชาวภาคเหนือ 19 มิ.ย. 04 17) รายงานแต่ประชาชนในการตรวจราชการภาคเหนือ 22 มิ.ย. 04 18) เปิดการฝึกอบรมนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ 5 ก.ค. 04 19) แต่นิติศาสตร์วิทยาศาสตร์วิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 1 ส.ค. 04 20) เปิดประชุมการอบรมกำนัน 4 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 7 ส.ค. 04 21) พิธีวางศิลาฤกษ์อาคาร สำนักงานสภาพัฒนาการ สก.แห่งชาติ 21 ส.ค. 04 22) เปิดประชุมเจ้าหน้าที่สัตว์แพทย์และสัตวบาลขึ้นหัวหน้าทั่วราชอาณาจักร 21 ส.ค. 04 23) พิธีเปิดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสินค้าขาออก 23 ส.ค. 04 24) ครบรอบปีที่ 7 แห่งการลงนามสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 8 ก.ย. 04 25) พิธีเปิดถนนเพชรบุรีจากประตูน้ำถึง ซ .เอกมัย 11 ก.ย. 04 26) ครบรอบ 10 ปี แห่งการลงนามความตกลงร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในทางและวิชาการ 19 ก.ย. 04 27) พิธีเปิดการศึกษาวิทยาลัยการทัพบกชุดที่ 3 ปี 2504 3 ต.ค. 04 28) วันตำรวจ 13 ต.ค. 04 29) ครบรอบ 3 ปี แห่งการปฏิวัติ 20 ต.ค. 58 30) วันสหประชาชาติ 24 ต.ค. 04 31) การเจรจาทำความตกลงกับนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น 29 พ.ย. 04 32) วันรัฐธรรมนูญและวันสิทธิมนุษยชน 10 ธ.ค. 04 และ 33) เปิดป้ายและอยู่ซ่อมรถยนต์ของบริษัทวิทยุกรม 15 ธ.ค. 04

คำแถลงการณ์	1) สภาร่างรัฐธรรมนูญเริ่มงานร่างรัฐธรรมนูญ 30 มี.ค. 04 2) การกบฏทรยศต่อประเทศชาติ 31 พ.ค. 04 3) งบประมาณประจำปี 2505 17 ส.ค. 04 4) วาระที่สภาร่างรัฐธรรมนูญได้อนุมัติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ พ.ศ. 2505 28 ก.ย. 04 และ 5) สภาร่างรัฐธรรมนูญเรื่องการเจรจาพูดถึงความตกลงกับนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น 30 พ.ย. 04
-------------	---

ตารางช่องทางการสื่อสารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ปี พ.ศ. 2505

เอกสาร	ในโอกาส
สุนทรพจน์	งานเลี้ยงอาหารค่ำเป็นเกียรติแก่เจ้าสุวรรณหงษ์มา นายกรัฐมนตรีแห่งราชอาณาจักรลาว 15 ต.ค.05 และ 2) วางศิลาฤกษ์อาคารถาวรของสมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย 24 ต.ค.05
คำปราศรัย	วันปีใหม่ 1 ม.ค. 05 2) วันครู 16 ม.ค. 05 3) คำขวัญวันครบรอบ 60 ปีแห่งการสถาปนากรมที่ดิน 19 ม.ค. 05 4) วันครบรอบ 4 ปีของการตั้งสถานีโทรทัศน์กองทัพบก 25 ม.ค. 05 5) คำขวัญแก่นายทหารนักเรียน รร.เสนาธิการทหารอากาศชุดที่ 6 29 ม.ค. 05 6) คำขวัญแต่งงานแสดงสินค้ำไทย 2 ก.พ. 05 7) เปิดอบรมกำนันใน 5 จังหวัดภาคกลาง 5 ก.พ. 05 8) คำขวัญแต่กลุ่ม รร.ราชภัฏ จ.นครปฐม 8 ก.พ. 05 9) คำขวัญแต่วารสารธรรมศาสตร์ 9 ก.พ.05 10) วันครบรอบ 3 ปีแห่งการตั้งคณะรัฐมนตรี 10 ก.พ. 05 11) พิธีเปิดการประชุมทางวิชาการเศรษฐกิจการเกษตรของสมาคมเศรษฐศาสตร์การเกษตร 14 ก.พ. 05 12) คำขวัญแต่นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรชุดที่ 4 8 มี.ค. 05 13) คำขวัญในวันสถาปนากระทรวงสาธารณสุข 10 มี.ค. 05 14) คำขวัญแก่เวชบัณฑิตรุ่นที่ 67 19 มี.ค. 05 15) การประชุมสภาสังคมสงเคราะห์แห่งชาติครั้งที่ 2 26 มี.ค. 05 16) คำขวัญแต่ธนาคารออมสิน 11 เม.ย. 06 17) คำขวัญเพื่อนักเรียนนายร้อยตำรวจรุ่นที่ 18 1 เม.ย. 05 18) คำกล่าวเปิดในกองปราบปรามกรมตำรวจ 3 เม.ย. 05 19) วันอนามัยโลก 7 เม.ย. 05 20) คำขวัญแต่นักศึกษาแพทย์เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ 9 เม.ย. 05 21) พิธีต้อนรับนายทหารช่างของสหรัฐอเมริกา 19 เม.ย. 05 22) โอกาสเปิดสำนักงานใหญ่ขององค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 8 พ.ค. 05 23) คำขวัญแต่สมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย 4 พ.ค. 05 24) เปิดประชุมสภาปลูกสุภาพประจำปี 2505 8 พ.ค. 05 25) ปราศรัยแต่นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรรุ่นที่ 4 8 พ.ค. 05 26) คำขวัญแต่สมาคมหนังสือพิมพ์ภาคใต้แห่งประเทศไทย 21 พ.ค. 05 27) คำกล่าวพิธีรับมอบอาคารเรียนและเครื่องอุปกรณ์ของศูนย์รักษาความปลอดภัย 23 พ.ค. 05 28) คำขวัญแต่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2504 5 มิ.ย. 05 29) คำกล่าวพิธีวางศิลาฤกษ์โรงกลั่นน้ำมันศรีราชา 8 มิ.ย. 05 30) คำขวัญแต่นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 18 มิ.ย. 05 31) คำขวัญแต่อนุสรณ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย -ก.ค. 05 32) คดีปราสาทพระวิหาร 4 ก.ค. 05 33) คำขวัญแต่เทศบาลเมืองพิษณุโลก 19 ก.ค. 05 34) พิธีเปิดศูนย์เยาวชนโรตารี ธนบุรี 1 ส.ค. 05 35) คำกล่าวพิธีเปิดห้องทรงพระอักษร ณ โรงเรียนนายร้อย จปร. 5 ส.ค. 05 36) คำขวัญแต่คณะนายทหารนักเรียน โรงเรียนสงกำลังบำรุงกองทัพบก หลักรัฐการจัดงานสงกำลังชั้นสูงรุ่นที่ 6 9 ส.ค. 05 37) การฝึกกองบัญชาการกองทัพบกส่วนหน้า จ.สระบุรี 29 ส.ค.05 38) คำกล่าวพิธีวางศิลาฤกษ์อาคาร

	<p>ห้องฟ้าจำลอง 7 ก.ย. 05 39) วันครบรอบ 8 ปีแห่งการลงนามวันสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 8 ก.ย. 05 40) คำขวัญแต่การจัดพิมพ์อุปสมบทานุสรณ์ 16 ก.ย. 05 41) วันครบรอบ 12 ปีแห่งการลงนามความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจ 4 วิชาการระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา 19 ก.ย. 05 42) คำขวัญเพื่อบัณฑิตใหม่ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 30 ก.ย. 05 43) พิธีวางศิลาฤกษ์อาคารมหาวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2 ต.ค. 05 44) ปราศรัยต่อพี่น้องราษฎรในภาคเหนือที่ จ.เชียงใหม่ 3 ต.ค. 05 45) คำกล่าวพิธีเปิดการศึกษาที่วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรชุดที่ 5 8 ต.ค. 05 46) วันตำรวจ 13 ต.ค. 05 47) เปิดประชุมเรื่องอิทธิพลของภาพยนตร์ต่อเยาวชนของสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย 19 ต.ค. 05 48) วันครบรอบ 4 ปีแห่งการปฏิวัติ 20 ต.ค. 05 49) วันสหประชาชาติ 24 ต.ค. 05 50) พิธีเปิดอาคารกรมพิธีการทูต 29 ต.ค. 05 51) คำกล่าวเปิดสัมมนาพัฒนานักบริหารในระดับผู้ว่าราชการจังหวัดรุ่นที่ 2 5 พ.ย. 05 52) คำขวัญแต่เทศบาลเมืองสุรินทร์ 7 พ.ย. 05 53) คำขวัญงานแสดงศิลปหัตถกรรมนักเรียนครั้งที่ 25 7 พ.ย. 05 54) คำขวัญแต่สมาคมนักเรียนไทยในรัฐเยอรมัน 7 พ.ย. 05 55) เปิดการประชุม นายแพทย์ผู้อำนวยการ รพ. สังกัดกรมการแพทย์ที่วราชนาถจักรครั้งที่ 13 13 พ.ย. 05 56) งานชุมนุมนักเรียน นิสิตนักศึกษาชาวตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2505 17 พ.ย. 05 57) คำขวัญแต่ชุมนุมชาวสกลนคร 25 พ.ย.05 และ 58) วันรัฐธรรมนูญและวันสิทธิมนุษยชน 10 ธ.ค. 05</p>
คำแถลงการณ์	<p>1) คำแถลงการณ์ของรัฐมนตรีต่างประเทศกับสหรัฐอเมริกา 10 มี.ค. 05 2) คำแถลงต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญ เรื่องแถลงการณ์ร่วมฯ ไทยและสหรัฐอเมริกา 15 มี.ค. 05 และ 3) งบประมาณประจำปี 2506 คสค.</p>

ตารางช่องทางการสื่อสารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ปี พ.ศ. 2506

เอกสาร	ในโอกาส
สุนทรพจน์	พิธีวางศิลาฤกษ์อาคารหอสมุดแห่งชาติท่าवासกรี 20 ต.ค. 06
คำปราศรัย	<p>1) วันปีใหม่ 1 ม.ค. 06 2) ปราศรัยที่บ้านนาคูและที่ อ.กุฉินารายณ์ 4-5 ม.ค. 06 3) ปราศรัย ต.อากาศ จ.สกลนคร 7 ม.ค. 06 4) ปราศรัยต่อหน่วยทหารที่ค่ายจันทรสภา นครพนม 9 ม.ค. 06 5) ปราศรัยต่อราษฎร จ.ขอนแก่น 10 ม.ค. 06 6) เปิดการสัมมนาพัฒนานักบริหารในระดับผู้ว่าราชการจังหวัด 21 ม.ค. 06 7) เปิดการอบรมนักวิจัยการสังคมศาสตร์รุ่นที่ 2 23 ม.ค. 06 8) วันครบรอบปีที่ 5 ของสถานีใน ทบ. 25 ม.ค. 06 9) เปิดการประชุมเพื่อต่อต้านยาเสพติดให้โทษ 28 ม.ค. 06 10) คำกล่าวเปิดอาคาร รร.เตรียมทหาร 28 ม.ค. 06 11) ปราศรัยต่อพี่น้องราษฎร จ.ระนอง 31 ม.ค.06 12) ปราศรัยต่อพี่น้องราษฎร จ.ภูเก็ต 1 ก.พ. 06 13) ปราศรัยต่อพี่น้องราษฎรใน จ.กระบี่ 2 ก.พ. 06 14) ปราศรัยต่อพี่น้องราษฎรใน จ.นครศรีธรรมราช 3 ก.พ. 06 15) ปราศรัยต่อพี่น้องราษฎร จ.พัทลุง 4 ก.พ.06 16) ปราศรัยต่อพี่น้องราษฎรใน จ.สงขลา 6 ก.พ.06 17) ปราศรัยต่อพี่น้องราษฎรใน จ.นราธิวาส 7 ก.พ. 06 18) ปราศรัยต่อพี่น้องราษฎรใน จ.ยะลา 8 ก.พ.06 19) คำขวัญวันที่ระลึกวันคล้ายวันก่อตั้งสโมสรราชมรมย์ 10 ก.พ. 06 20) การไปตรวจราชการภาคใต้ 13 ก.พ. 06 21) คำขวัญ</p>

	<p>แต่นักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ 15 ก.พ. 06 22) คำกล่าวพิธีเปิดตึกอาคาร 5 และ 6 รพ.สงฆ์ 20 ก.พ. 06 23) คำกล่าวเปิดตึกศิลากรรมธนะรัชต์ 23 ก.พ. 06 24) ปราศรัยต่อชาวเชียงใหม่ 25 ก.พ.06 25) ปราศรัยต่อชาวแม่ฮ่องสอนและ อ.แม่ละเรียง 27 ก.พ. 06 26) คำขวัญแต่ข่าวสารพาณิชย์ฉบับพิเศษ 1 มี.ค. 06 27) รายงานผลของการไปตรวจราชการ จ.แม่ฮ่องสอน 5 มี.ค.06 28) คำขวัญสำหรับ ร.21 รอ. ร้อยอิสระผลิต14 6 มี.ค. 06 29) คำขวัญแต่สภาการค้า 8 มี.ค. 06 30) คำขวัญแต่นักเรียนนายร้อยตำรวจชั้นสูงสุดรุ่น 16 8 มี.ค. 06 31) คำขวัญแต่นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรรุ่นที่ 5 - มี.ค. 06 32) คำขวัญแต่โรงเรียนสุรินทร์มัธยมวิทยาการ 13 มี.ค. 06 33) ปราศรัยต่อราษฎรชาวขอนแก่นและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 20 มี.ค.06 34) คำขวัญแต่เวชบัณฑิตรุ่น 68 22 มี.ค.06 35) วันอุดมศึกษาโลก 23 มี.ค.06 36) คำขวัญแต่นายทหารรักเรียน รร.เสนาธิการทหารบกชุด 41 24 มี.ค.06 37) เปิดตึกสภาการค้า 26 มี.ค. 06 38) เปิดการสัมมนาทางวิชาการเรื่องประชากรของประเทศไทย 27 มี.ค. 06 39) คำขวัญแต่ผู้เข้ารับการอบรมเพื่อบรรจุเป็นนายตำรวจสัญญาบัตร - มี.ค. 06 40) คำขวัญแต่หนังสือสุรินทร์อนุสรณ์ ประจำปี 2505-2506 1 เมษา 06 41) เปิดอาคารสงเคราะห์ให้เข้าซื้อที่ทุ่งมหาเมฆ 1 เม.ย. 06 42) คำขวัญแต่ ร.อมสินเนื่องในวันสถาปนาการออมสินเวียนมาอบรมครบรอบ 50 ปี 1 เม.ย. 06 43) ในโอกาสได้รับเลือกเป็นประธานคณะอำนวยการสภาสังคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ 5 เม.ย. 06 44) คำขวัญงานฉลองปริญญาบัตรสาธารณสุขศาสตร์มหาบัณฑิต 6 เม.ย. 06 45) วันอนามัยโลก 7 เม.ย.06 46) เปิดตึกท่านผู้หญิงวิจิตรราชา 11 เม.ย. 06 47) คำขวัญแต่สถานีวิทยุสวนมิสกวัน 14 เม.ย. 06 48) ปราศรัยต่อพี่น้องราษฎรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ - เม.ย. 06 49) คำขวัญแต่หนังสืออนุสรณ์วันวิสาขบูชา - เม.ย. 06 50) ในวาระที่สภาอนุมัติ พรบ.งบประมาณเพิ่มเติม 18 เม.ย. 06 51) คำขวัญแต่นายทหารนักเรียน รร.ทหารสื่อสารหลักสูตร ผบ.ร้อย 24 เม.ย. 06 52) พิธีเปิดการอบรมเจ้าหน้าที่หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ จ.นครพนม 24 เม.ย. 06 53) พิธีชุมนุมเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 28 เม.ย. 06 54) คำกล่าวพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารวิทยาลัยการทัพบก 3 พ.ค.06 55) คำขวัญแต่พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมอุปถัมภ์วันวิสาขบูชา 7 พ.ค. 06 56) คำปราศรัยต้อนรับผู้แทนกลุ่มชาวนาทั่วประเทศ 13 พ.ค. 06 57) ปราศรัยต่อทหารนอกประจำการ 13 พ.ค. 06 58) ปราศรัยเพื่อมอบให้แก่หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่นครพนม 17 พ.ค. 06 59) เนื่องในมงคลพิธีมอบบรมมัสยิดกลาง จ.ปัตตานี 25 พ.ค.06 60) คำขวัญเนื่องในวันสถาปนา รร.นายเรือ ครบรอบปีที่ 38 1 มิ.ย. 06 61) เปิดสัมมนาพัฒนานักบริหารในระดับผู้ว่าราชการจังหวัดรุ่นที่ 4 3 มิ.ย. 06 62) พิธีวางศิลาฤกษ์อาคารสำนักงานโครงการวิจัยทางแพทย์ของอาคาร ส.ป.ว. 6 มิ.ย. 06 63) พิธีเปิดการประชุมพยาบาลแห่งชาติครั้งที่ 2 10 มิ.ย. 06 64) คำขวัญแต่หนังสืออนุสรณ์ปริญญาบัตร เนื่องในพิธีประสาทปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตรแต่นศ.ผู้สำเร็จการศึกษาสมัยที่ 6 10 มิ.ย. 06 65) คำขวัญแต่หนังสือพิมพ์สารเสรี เนื่องครบรอบปีที่ 11 16 มิ.ย.06 66) คำขวัญแต่ นศ.ประชาสัมพันธ์ รุ่นที่ 3 20 มิ.ย. 06 67) คำขวัญแต่คณะนักศึกษาวិชาการพัฒนนาการเศรษฐกิจรุ่นที่ 2 20 มิ.ย. 06 68) คำขวัญ</p>
--	---

	<p>แต่อนุสรณ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เนื่องครบรอบปีที่ 16 แห่งอายุการศึกษามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 26 มี.ย. 06 69) พิธีเปิดตึกที่ทำการกองตำรวจน้ำ 27 มี.ย.06 70) คำขวัญแต่สภากรรมการกลางจัดการลูกเสือแห่งชาติ เป็นในวันการจัดงานวันสถาปนาใจการลูกเสือฉลองครบรอบปีที่ 52 1 ก.ค. 06 71) ปราศรัยต่อสมาชิกนิคม สร้างตนเองภูมินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ 1 ก.ค.06 72) พิธีเปิดที่ว่าการตั้งอำเภออาคารอำนวยการ 4 ก.ค.06 73) คำขวัญแต่นักศึกษานิสิต ม.เกษตรศาสตร์ 13 ก.ค.06 74) คำขวัญแต่นักเรียนนายทหารฝ่ายการเงิน ทอรุ่นที่ 4 ก.ค.06 75) คำขวัญแต่หนังสือพิมพ์ข่าวพาณิชย์ฉบับพิเศษ 11 ก.ค.06 76) คำขวัญแต่นักเรียนรุ่นที่ 2 25 ก.ค.06 77) คำขวัญแต่คณะเศรษฐศาสตร์และสหกรณ์ ม.เกษตร งานต้อนรับน้องใหม่ 30 ก.ค.06 8) คำขวัญแต่กรมไปรษณีย์โทรเลขเนื่องในคล้ายวันสถาปนากกรมไปรษณีย์โทรเลขครบรอบ 80 ปี 4 ส.ค.06 79) คำขวัญแต่คณะนักศึกษาวิจัยสังคมศาสตร์รุ่นที่ 2 8 ส.ค.06 80) เปิดการวิจารณ์การฝึกธนะรัชต์ 14 ส.ค.06 81) พิธีเปิดอาคารกรมประชาสัมพันธ์ 14 ส.ค.06 82) คำขวัญแก่บัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปี 2505 14 ส.ค.06 83) คำขวัญแต่หนังสือ "พาณิชย์พิเศษ" 20 ส.ค. 06 84) ปราศรัยเพื่อมอบให้หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ จ.ยะลา 29 ส.ค. 06 85) วันครบรอบปีที่ 9 แห่งการลงนามสนธิสัญญาพองกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 8 ก.ย. 06 86) เปิดอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้นายตำรวจภูธรระดับผู้กำกับการ 9 ก.ย. 06 87) คำขวัญแต่สมาคมแผนการโคลัมเบียแห่งประเทศไทย 16 ก.ย. 06 88) ในวาระครบรอบ 13 ปีแห่งการลงนามความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางวิชาการระหว่างรัฐบาลไทยและสหรัฐอเมริกา 19 ก.ย.06 89) คำขวัญแต่กรมกสิกรรมในวาระที่มีอายุครบ 60 ปี 30 ก.ย. 06 90) คำขวัญแต่นิตยสารพัฒนาการเคลื่อนที่ 2 ต.ค. 06 91) ปราศรัยแต่ชาว จ.ชุมพร ในการถวายกฐินสามัคคี ณ วัดเชิงคีรี 3 ต.ค. 06 92) คำขวัญแต่นายทหารนักเรียน รร.นายทหารเรือชั้นต้น พรรคนาวินรุ่นที่ 2 4 ต.ค. 06 93) คำขวัญแต่ศิษย์เก่าเตรียมปริญญามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์รุ่นที่ 3ในงานราตรีสโมสรโดมบอลล์ 2506 5 ต.ค. 06 94) วันตำรวจ 13 ต.ค. 06 95) พิธีเปิดสถานีตำรวจดับเพลิงคูสิต 13 ต.ค. 06 96) กล่าวในงานเลี้ยงเป็นเกียรติแก่ข้าราชการในกองบัญชาการทหารสูงสุดที่กรมเกษียณอายุและย้ายสังกัด 14 ต.ค. 06 97) วันครบรอบปีที่ 5 แห่งการปฏิวัติ 20 ต.ค. 06 98) เปิดสถานีวิทยุกระจายเสียงเคลื่อนที่ 50 กิโลวัตต์ 21 ต.ค. 06 99) เปิดตึกที่ทำการกองตำรวจจราจร 21 ต.ค. 06 100) คำขวัญแต่พัฒนาการรุ่นที่ 10 ของกรมพัฒนาการชุมชน 22 ต.ค. 06 101) คำขวัญแต่จ่านายสิบตำรวจรับการอบรมเพื่อเคลื่อนวิทย์ฐานะรุ่นที่ 7 ปี 2506 31 ต.ค. 06 102) คำขวัญแต่นักเรียนนายร้อยตำรวจชั้นสูงสุดรุ่นที่ 7 10 เม.ย. 06 103) คำขวัญสำหรับงานแสดงศิลปหัตถกรรมนักเรียนครั้งที่ 26 10 พ.ย. 06 104) คำขวัญแต่แพทย์สมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ เนื่องในการประชุมใหญ่ทางวิชาการ 19 - 22 พ.ย. 06 105) คำขวัญแต่งานฉลองครบรอบ 25 ปี พาณิชยศาสตร์และการบัญชี 23 นาย และ 106) คำขวัญแต่หนังสือเวชนิสิต 2506 - 2507 ในวาระครบรอบ 4 ปีการศึกษาของแพทย์และพยาบาล 25 พ.ย. 06</p>
คำแถลงการณ์	คำแถลงในการเสนอร่างพระราชบัญญัติรายจ่ายเพิ่มเติม 2506 28 มี.ค. 06

ตารางช่องทางการสื่อสารของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ปี พ.ศ. 2523

เอกสาร	ในโอกาส
แถลงนโยบาย	คำแถลงนโยบาย 28 มี.ค. 23 ตั้งแต่ 3 มี.ค. 23-30 เม.ย. 26
สุนทรพจน์	โอกาสตอบขอบคุณ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีจ้าว จื่อ หย่าง
คำปราศรัย	1) วันข้าราชการพลเรือน 1 เม.ย.23 2) พิธีเปิดงานวันแรงงานแห่งชาติ 1 พ.ค. 23 3) วันเกษตรกรปี 2523 13 พ.ค. 23 4) งานเลี้ยงเพื่อเป็นเกียรติแก่นายกรัฐมนตรีและคณะกรรมการสโมสรโรตารี กรุงเทพ 26 มี.ย. 23 5) พิธีเปิดงานฉลองครบรอบ 25 ปีของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย 28 มี.ย. 23 6) พิธีปลูกต้นไม้วันต้นไม้ประจำปีแห่งชาติ 2523 28 มี.ย. 23 7) วันเฉลิมพระชนมพรรษา 12 ส.ค. 23 8) พิธีสดุดีพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เนื่องในวันแม่แห่งชาติปี 2523 12 ส.ค. 23 9) พิธีแจกรางวัลแก่หมู่บ้านเกษตรกรที่มีผลงานดีเด่น 3 ก.ย. 23 10) งานเลี้ยงอาหารค่ำของสโมสรผู้สื่อข่าวต่างประเทศ 10 ก.ย. 23 11) งานเลี้ยงต้อนรับคืนสู่เหย้า 26 ก.ย. 23 12) พิธีเปิดสวนจตุจักร 4 ธ.ค. 23 13) พิธีเปิดงาน 5 ธันวาคมหาราช 4 ธ.ค. 23 14) งานดนตรีไทยอเมริกัน 20 ธ.ค. 23 และ 15) วาระวิถีขึ้นปีใหม่ พ.ศ. 2524 31 ธ.ค. 23

ตารางช่องทางการสื่อสารของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ปี พ.ศ. 2524

เอกสาร	ในโอกาส
สุนทรพจน์	พิธีปลูกต้นไม้ ณ สวนม่วงหาด จ.เชียงใหม่ 18 ม.ค. 24
คำปราศรัย	1) พิธีเปิดงานฉลองวันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2524 10 ม.ค. 24 2) พิธีมอบภารกิจกิตติคุณสัมพันธ์สังข์เงิน 12 ม.ค. 24 3) เปิดประชุมวิชาการเรื่องการวิจัยเพื่อการพัฒนาชนบท 29 ม.ค. 24 4) เปิดการสัมมนานักบริหารระดับสูงเรื่องการบริหารงานโดยมุ่งผลถึงประชาชน 18 ก.พ. 24 5) วันข้าราชการพลเรือน 1 เม.ย. 24 6) วันเกษตรกร ปี 2524 6 พ.ค. 24 7) พิธีเปิดการสัมมนาพัฒนานักบริหาร รุ่นที่ 47 11 พ.ค. 24 8) พิธีรวมพลังกองกำลังประชาชน จ.สุรินทร์ 20 มี.ย. 24 9) เปิดสถานีวิทย์กระจายเสียงแห่งประเทศไทย จ.กาญจนบุรี 24 มี.ย. 24 10) พิธีเปิดการประชุมสภาลูกเสือแห่งชาติ ครั้งที่ 17 8 ก.ค. 24 11) พิธีเลี้ยงรับผู้เข้าร่วมประชุมสภาลูกเสือแห่งชาติ 9 ก.ค. 24 12) ก้าวธรรมชาตินิไทย 20 ก.ค. 24 13) พิธีวางศิลาฤกษ์พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก 9 ส.ค. 24 14) เปิดสัมมนาสภาอาจารย์ทั่วประเทศ 13 ส.ค. 24 15) พิธีประกาศเกียรติคุณสดุดีผู้ผลิตผลงานดีเด่นเพื่อเยาวชน 11 ก.ย. 24 16) พิธีมอบทุนการศึกษาเปาบุ้นจิ้น 16 พ.ย. 24 17) พิธีเปิดงานวันประถมศึกษาแห่งชาติ 25 พ.ย. 24 18) พิธีเปิดการสัมมนาแนวปรับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้บริหารกับรัฐวิสาหกิจการขนส่งทางบก 9 ธ.ค. 24 และ 19) วันขึ้นปีใหม่ 2525 31 ธ.ค. 24

ตารางช่องทางการสื่อสารของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ปี พ.ศ. 2525

เอกสาร	ในโอกาส
สุนทรพจน์	งานเลี้ยงอาหารค่ำเพื่อเป็นเกียรติแก่ ฯพณฯ ลีจองอ็อก นายกรัฐมนตรีสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี 9 ก.พ. 25 2) โอกาสได้รับพระราชทานตราตั้งและครบรอบ 25 ปีของธนาคารทหารไทย 9 พ.ย. 25 และ 3) งานเลี้ยงอาหารค่ำโดย ฯพณฯ นายจ้าวจื่อหยาง นายกรัฐมนตรีสาธารณรัฐประชาชนจีน 17 พ.ย. 25
คำปราศรัย	1) วันเกษตรที่ราบสูง 19 ม.ค. 25 2) งานเลี้ยงอาหารกลางวันของสมาคมนักเรียนทุน 6 3 ก.พ. 25 3) พิธีวางศิลาฤกษ์พุทธสถานอนุสรณ์โสมกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี 20 มี.ค. 25 4) พิธีแลกเปลี่ยนบัตรแด่ข้าราชการตัวอย่างประจำปี 2524 1 เม.ย. 25 5) วันข้าราชการพลเรือน 1 เม.ย. 25 6) นโยบายส่งเสริมวัฒนธรรม ความสะอาดและวินัยแก่ประชาชน - เมษายน 25 7) หลังพระราชพิธีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี 21 เม.ย. 25 8) โอกาสมาตรวจเยี่ยมโครงการ กสช. จ.อ่างทอง 15 พ.ค. 25 9) วันเกษตรกร 18 พ.ค. 25 10) แต่ก้านันผู้ใหญ่บ้านจาก จ.ชายแดนภาคใต้ 5 มิ.ย.25 11) พิธีเปิดการประชุมสภาลูกเสือแห่งชาติครั้งที่ 18 7 ก.ค. 25 12) พิธีเปิดการสัมมนาทางวิชาการประชาสัมพันธ์แห่งชาติครั้งที่ 4 22 ก.ค. 25 13) พิธีกาศเกียรติคุณเยาวชนดีเด่นประจำจังหวัด 29 ก.ย. 25 14) พิธีเปิดการแข่งขันฟุตบอลวันคัพครั้งที่ 12 1 ต.ค. 25 15) นโยบายรัฐบาลต่อการพัฒนากิจการของรัฐวิสาหกิจ 7 ต.ค. 25 16) พิธีมอบรางวัลกิตติคุณสัมพันธ์สังข์เงิน ประจำปี 2525 20 ต.ค. 25 17) พิธีเปิดงานวันประถมศึกษาแห่งชาติประจำปี พ.ศ. 2525 25 พ.ย. 25 18) พิธีเปิดงาน 5 ธันวาคมมหามหาราช 4 ธ.ค. 25 19) วันสิทธิมนุษยชน 10 ธ.ค. 25 และ 20) วันขึ้นปีใหม่ 2526 31 ธ.ค. 25

ตารางช่องทางการสื่อสารของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ปี พ.ศ. 2526

เอกสาร	ในโอกาส
แถลงนโยบาย	คำแถลงนโยบายของรัฐบาล 20 พ.ค. 26
สุนทรพจน์	-
คำปราศรัย	1) วันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2526 8 ม.ค. 26 2) เปิดสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จ.หนองคาย 13 ม.ค. 26 3) พิธีฉลององค์พระธาตุพนม จ.นครพนม 26 ม.ค. 26 4) เปิดสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จ.ปัตตานี 29 ม.ค. 26 5) วันข้าราชการพลเรือน 1 เม.ย. 26 6) วันเกษตรกร 10 พ.ค. 26 7) เปิดการสัมมนาเรื่องทิศทางและนโยบายการมีงานทำ 3 มิ.ย. 26 8) งานเลี้ยงเป็นเกียรติแก่คณะนักกีฬาในการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ ครั้งที่ 12 ณ ประเทศสิงคโปร์ 17 มิ.ย. 26 9) เอกอัครราชทูตไทยประจำเอเชียและแปซิฟิกเข้าเยี่ยมคารวะ 4 ก.ค. 26 10) เปิดการสัมมนาเรื่องนโยบายและแนวทางดำเนินงานรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือ 17 ส.ค. 26 11) เปิดหอประชุมติณสูลานนท์ จ.นครราชสีมา 16 ส.ค. 26 12) พิธีมอบรถจักรยานสามล้อแก่ผู้มีอาชีพขับขี่รถจักรยานสามล้อ จ.นครราชสีมา 26 ส.ค. 26 13) เปิดอาคารสโมสร จ.นครราชสีมา 26 ส.ค. 26 14) พิธีมอบหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินเขตปฏิรูป

<p>ที่ดินป่าดงชุมพวง 27 ส.ค. 26 15) พิธีเปิดเมืองใหม่ด้านนอกและเปิดอาคารด้านใหม่ที่อ. สะเดา 7 ต.ค. 26 16) วันอาหารโลก 16 ต.ค. 26 17) วันสหประชาชาติ ครบรอบปีที่ 28 24 ต.ค. 26 18) เปิดการประชุมเรื่องการพัฒนาชนบทและการมีงานทำ 5 พ.ย. 26 19) พิธีเปิด การสัมมนาทางวิชาการของที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย 11 พ.ย. 26 20) พบปะกับ ลูกเสือชาวบ้านทั่วประเทศ 4 ธ.ค. 26 21) พิธีมอบรางวัลกิตติคุณสัมพันธ์สังข์เงิน ประจำปี 2526 16 ธ.ค. 26 22) วันนักธุรกิจตัวอย่างปี 2526 16 ธ.ค. 26 และ 23) ในวาระวิถึขึ้นปีใหม่ ปี 2527 31 ธ.ค. 26</p>

ตารางช่องทางการสื่อสารของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ปี พ.ศ. 2527

เอกสาร	ในโอกาส
สุนทรพจน์	1) งานเลี้ยงอาหารกลางวันเพื่อเป็นเกียรติแก่ ฯพณฯ ประธานาธิบดีสหพันธสาธารณรัฐ เยอรมัน 2 มี.ค. 27 2) งานประชุม กรอ. ส่วนภูมิภาค 4 ก.พ. 27 และ 3) พิธีเปิดเทศกาลเที่ยง เมืองไทยและเสริมสร้างเอกลักษณ์ไทย 10 ธ.ค. 27
คำปราศรัย	1) วันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2527 14 ม.ค. 27 2) พิธีเปิดการสัมมนาเรื่องเยาวชนกับการ ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย 15 ม.ค. 27 3) วันครู ครั้งที่ 28 16 ม.ค. 27 4) การเปิดสัมมนาเรื่องการพัฒนากำลังด้านวิทยาศาสตร์ 29 ม.ค. 27 5) วันครบรอบ 3 ปีวัน สถาปนามูลนิธิรักเมืองไทย 24 ก.พ. 27 6) พิธีมอบหนังสืออนุญาตให้เกษตรกรเข้าทำ ประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดินโครงการทุ่งกุ่มาร่องให้ จ.ร้อยเอ็ด จ.สุรินทร์ 4 มี.ค. 27 7) พิธีเปิด ศูนย์อบรมการค้า 28 4 มี.ค. 27 8) การประชุมเชิงนโยบายการจัดทำแผนวิสาหกิจ 23 4 มี.ค. 27 9) วันข้าราชการพลเรือน 1 เม.ย. 27 10) วันสถาปนาเกษตรกรรมภาคตะวันออก 30 พ.ค. 27 11) คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยเข้ารับเข็มพระปรมมาภิไชย 4 มิ.ย. 27 12) เปิดการประชุมสภาลูกเสือแห่งชาติ ครั้งที่ 20 4 ก.ค. 27 13) เนื่องในโอกาส เอกอัครราชทูตไทยประจำเอเชียและแปซิฟิกเข้าเยี่ยมคารวะ 19 ก.ค. 27 14) เปิดนิทรรศการ กชช. 19 ก.ค. 27 15) วาระครบรอบ 3 ปี รอง กชช. 25 ก.ค. 27 16) การอำลาประชาชน เพื่อไปรักษาตัว 15 ก.ย. 27 17) วันเดินทางกลับจากสหรัฐอเมริกาถึงสนามบินดอนเมือง 26 ก.ย. 27 18) พิธีเปิดการประชุมระดับปฏิบัติการเรื่องการสนับสนุนอุตสาหกรรมในต่างจังหวัด 1 ส.ค. 27 19) วันนัดพบแรงงาน ครั้งที่ 2 8 ส.ค. 27 20) วันแรกที่นายกรัฐมนตรีมาทำงาน 8 พฤศจิกายน 2527 21) พิธีเปิดการก่อสร้างสะพานติณสูลานนท์ (ข้ามทะเลสาบสงขลาที่เกาะ ยอ) จ.สงขลา 4 ธ.ค. 27 22) พิธีเปิดการสัมมนาเรื่องการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ 19 ธ.ค. 27 23) งานนักธุรกิจตัวอย่างประจำปี 2527 20 ธ.ค. 27 และ 24) วาระขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช 2528 31 ธ.ค. 27

ตารางช่องทางการสื่อสารของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ปี พ.ศ. 2527

เอกสาร	ในโอกาส
สุนทรพจน์	1) โอกาสรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์นำคณะหัวหน้าสำนักงานพาณิชย์ฯ เข้าเยี่ยมคารวะ 28 ม.ค. 28 และ 2) โอกาสให้สมาคมนักธุรกิจสัมพันธ์แห่งประเทศไทยเข้าเยี่ยมคารวะ 29 ม.ค. 28
คำปราศรัย	1) งานต้อนรับนักศึกษา วปอ. รุ่นที่ 27 3 ม.ค. 28 2) พิธีมอบรางวัลกิตติคุณสัมพันธ์สังข์เงิน 11 ม.ค. 28 3) วันเด็กแห่งชาติประจำปี 2528 12 ม.ค. 28 4) วันครู ครั้งที่ 29 16 ม.ค. 28 5) พิธีเปิดงานประชุมวิชาการสมาชิกรองการเกษตรกรในอนาคตฯ 4 ก.พ. 28 6) พิธีรับปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ 8 ก.พ. 28 7) พิธีเปิดอาคารศูนย์ผลิตรายการวิทยุและโทรทัศน์เพื่อการศึกษา 20 ก.พ. 28 8) วันสหกรณ์แห่งชาติ 26 ก.พ. 28 9) พิธีเปิดการก่อสร้างวิทยาลัยประมงสงขลาติณสูลานนท์ 29 มี.ค. 28 10) พิธีมอบและเปิดโรงเรียนประถมตัวอย่าง 31 มี.ค. 28 11) วันข้าราชการพลเรือน 1 เม.ย. 28 12) วันอนุรักษ์มรดกไทย 2 เม.ย. 28 13) วันแรงงานแห่งชาติ 1 พ.ค. 28 14) วันเกษตรกร 8 พ.ค. 28 15) วันคล้ายวันสถาปนาคณะลูกเสือแห่งชาติ 1 ก.ค. 28 16) เปิดการประชุมสภาลูกเสือแห่งชาติ ครั้งที่ 21 10 ก.ค. 28 17) โอกาสเอกอัครราชทูตไทยประจำเอเชียและแปซิฟิกเข้าเยี่ยมคารวะ 24 ก.ค. 28 18) ประชุม กรอ. ณ โรงแรมโรรา หาดใหญ่ 24 ส.ค. 28 19) วันเยาวชนแห่งชาติ 20 ก.ย. 28 20) เดินทางไปร่วมประชุมสมัชชาใหญ่องค์การสหประชาชาติ ครั้งที่ 40 23 ก.ย. 28 21) เดินทางกลับจากการเยือนต่างประเทศ 10 ต.ค. 28 22) วันอาหารโลกครบรอบ 40 ปี 16 ต.ค. 28 23) ครบรอบ 40 ปีองค์การสหประชาชาติ 24 ต.ค. 28 24) วันข้าวชาวดอกมะลิ 29 พ.ย. 28 25) วันสิทธิมนุษยชน 10 ธ.ค. 28 26) งานต้อนรับนักศึกษา วปอ. รุ่น 28 16 ธ.ค. 28 และ 27) วาระขึ้นปีใหม่ 2529 31 ธ.ค. 28

ตารางช่องทางการสื่อสารของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ปี พ.ศ. 2529

เอกสาร	ในโอกาส
แถลงนโยบาย	แถลงนโยบาย 27 ส.ค. 29
สุนทรพจน์	วันท่องเที่ยวโลก 27 ก.ย. 29
คำปราศรัย	1) วันครู ณ หอประชุมคุรุสภา 16 ม.ค. 29 2) พิธีประกาศปีแห่งการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต 17 ม.ค. 29 3) งานเลี้ยงแสดงความยินดีแก่นักกีฬาไทยในการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ ครั้งที่ 13 23 ม.ค. 29 4) พิธีมอบรางวัลกิตติคุณสัมพันธ์สังข์เงิน ประจำปี พ.ศ. 2529 5 ก.พ. 29 5) พิธีเปิดการประชุมสมัชชาสหกรณ์ที่วราชาอาณาจักร 26 ก.พ. 29 6) วันสหกรณ์แห่งชาติ 26 ก.พ. 29 7) พิธีมอบรางวัลแก่ผู้ชนะการประกวดเพลงสำหรับเด็ก 3 มี.ค. 29 8) วันข้าราชการพลเรือน 1 เม.ย. 29 9) วันอนุรักษ์มรดกไทย 2 เม.ย. 29 10) งานนิทรรศการและสัมมนาทางวิชาการในงานธรรมสมโภชฉลองชนมายุครบ 80 ปี ท่านพุทธทาส กิณุพญโย 20 เม.ย. 29 11) พิธีเปิดงานการกุศลรักเมืองไทย 27 เม.ย. 29 12) วันแรงงานแห่งชาติ 1 พ.ค. 29 13) วัน

	<p>เกษตรกร 8 พ.ค. 29 14) พิธีเปิดงานวิ่งเพื่อเด็กยากไร้ ณ บริเวณท้องสนามหลวง 25 พ.ค. 29 15) พิธีวางศิลาฤกษ์ศาลหลักเมือง จ. ศรีสะเกษ 5 มิ.ย. 29 16) พิธีมอบทุนโครงการอาหารกลางวันแก่โรงเรียนประถมศึกษา 5 มิ.ย. 29 17) เปิดการประชุมเพิ่มผลผลิตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรื่องความสำคัญของการเพิ่มผลผลิตต่อเศรษฐกิจของประเทศ จ. ขอนแก่น 7 มิ.ย. 29 18) พิธีเปิดถนนสายบ้านห้วยพูน ตะกอบ แผลงโพธิ์ 19 มิ.ย. 29 19) งานฉลอง 200 ปีวีเอกสุนทรภู่ 26 มิ.ย. 29 20) วันคล้ายวันสถาปนาคณะลูกเสือแห่งชาติ 1 ก.ค. 29 21) พิธีเปิดการสัมมนาเรื่องการพัฒนาตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง 3 ก.ค. 29 22) พิธีเปิดการประชุมสภาลูกเสือแห่งชาติ ครั้งที่ 22 20 ส.ค. 29 23) เปิดประชุมเพิ่มผลผลิตภาคใต้ 5 ก.ย. 29 24) คณะวิทยากรโครงการเผยแพร่ภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าเยี่ยมคารวะ 8 ก.ย. 29 25) พิธีเปิดการประชุมอบรมศึกษาแพทย์ศาสตร์ของชาติ ครั้งที่ 5 8 ก.ย. 29 26) งานเลี้ยงเพื่อเป็นเกียรติแด่คณะนักกีฬาและเจ้าหน้าที่ไทย การแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ ณ กรุงโซล ประเทศเกาหลีใต้ 14 ต.ค. 29 27) วันอาหารโลก 16 ต.ค. 29 28) พิธีเปิดป้ายหอการค้าจังหวัดนครราชสีมา 27 ต.ค. 29 29) พิธีประสาทปริญญาบัตร ครั้งที่ 9 มหาวิทยาลัยพายัพ 2 พ.ย. 29 30) วันสิทธิมนุษยชน 10 ธ.ค. 29 31) พิธีมอบโล่เกียรตินิยมแก่นักกีฬาและผู้สนับสนุนกีฬา เนื่องในวันกีฬาแห่งชาติ ประจำปี 2529 16 ธ.ค. 29 32) งานต้อนรับนักศึกษา วปอ.รุ่นที่ 29 22 ธ.ค. 29 33) พิธีเปิดการประชุมสัมมนาเรื่องแผนปฏิบัติการแก้ปัญหากรุงเทพมหานครและปริมณฑลในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 24 ธ.ค. 29 และ 34) วาระวิถีขึ้นปีใหม่ 2530 31 ธ.ค. 29</p>
--	---

ตารางช่องทางการสื่อสารของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ปี พ.ศ. 2530

เอกสาร	ในโอกาส
สุนทรพจน์	1) งานเลี้ยงอาหารค่ำเพื่อเป็นเกียรติแก่ ฯพณฯ ยาสุฮิโร นากาโซเน นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น 26 ก.ย. 30 2) งานเลี้ยงอาหารค่ำเพื่อเป็นเกียรติแก่สหภาพรัฐสภา 15 ต.ค. 30 และ 3) งานเลี้ยงอาหารค่ำ ครบรอบ 20 ปีของสมาคมอุตสาหกรรมไทย 13 พ.ย. 30
คำปราศรัย	1) วันครู ครั้งที่ 31 16 ม.ค. 30 2) พิธีเปิดสัมมนาเรื่องบทบาทของไตรภาคีในการลดปัญหาการประสบอันตรายเพื่อเพิ่มผลผลิต 18 ก.พ. 30 3) การพบปะราษฎร ต.บ้านเป็ด อ. เมือง จ.ขอนแก่น 22 ก.พ. 30 4) เปิดการประชุมเอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศในยุโรป และแอฟริกา ณ สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงลอนดอน 13 มี.ค. 30 5) พิธีเปิดงานวันข้าราชการพลเรือน 1 เม.ย. 30 6) วันอนุรักษ์มรดกไทย 2 เม.ย. 30 7) วันคล้ายวันพระราชสมรสในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามบรมราชากุมาร 28 ก.ค. 30 8) ในโอกาสที่คณะวิทยากรในโครงการเผยแพร่ภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าเยี่ยมคารวะ 28 ก.ย. 30 9) วันอาหารโลก 16 ต.ค. 30 10) วันสิทธิมนุษยชน 10 ธ.ค. 30 และ 11) วาระวิถีขึ้นปีใหม่ ปี 2531 31 ธ.ค. 30

ตารางช่องทางการสื่อสารของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ปี พ.ศ. 2531

เอกสาร	ในโอกาส
สุนทรพจน์	1) สันติภาพและความมั่นคงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ณ สถาบันความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กรุงมอสโก ประเทศสหภาพโซเวียต 17 พ.ค. 31 2) งานเลี้ยงอาหารค่ำ จัดโดย ฯพณฯ นิโคไล ริชคอฟ นายกรัฐมนตรีโซเวียต 17 พ.ค. 31 3) งานเลี้ยงอาหารค่ำ จัดโดย ฯพณฯ นายวิตาลี เอ. มาโซลา นายกรัฐมนตรีแห่งสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตอุเครน 19 พ.ค. 31 4) งานเลี้ยงอาหารค่ำจัดโดยนาย Vladimir Hodtrev ประธานคณะกรรมการบริหารเมืองเลนินกราด 20 พ.ค. 31 และ 5) งานเลี้ยงอาหารค่ำจัดโดย ฯพณฯ นายคารอย โกรช นายกรัฐมนตรีฮังการี 25 พ.ค. 31
คำปราศรัย	1) เปิดการประชุมสัมมนาวิชาการเรื่องเทคโนโลยีกับสถาปัตยกรรม และนิทรรศการวัสดุและเทคโนโลยีการก่อสร้าง 21 เม.ย. 31 2) เปิดป้ายที่ว่าการอำเภอนาโพธิ์ จ.บุรีรัมย์ 23 เม.ย. 31 3) เปิดการประชุมสัมมนานักบริหารของสมาคมนักบริหารแห่งประเทศไทย 27 เม.ย. 31 4) พิธีเปิดการแข่งขันกีฬารัฐวิสาหกิจ ครั้งที่ 14 ประจำปี 2531 1 มิ.ย. 31 และ 5) คำอำลาเนื่องในวันพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี 5 ส.ค. 31

ตารางช่องทางการสื่อสารของ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ปี พ.ศ. 2539

เอกสาร	ในโอกาส
แถลงนโยบาย	คำแถลงนโยบาย 11 ธ.ค. 39
สุนทรพจน์	พิธีเปิดการประชุมสัปดาห์สตรีสากลประจำปี 2540 3 มี.ค. 40
คำปราศรัย	ในโอกาสพล.อ.ชวลิตบริหารงานครบรอบ 6 เดือน 29 ก.ค. 40
คำแถลงการณ์	-

ตารางช่องทางการสื่อสารของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ปี พ.ศ. 2557

เอกสาร	ในโอกาส
แถลงนโยบาย	คำแถลงนโยบาย 12 ก.ย. 57
สุนทรพจน์	1) เปิดการประชุมพร้อมมอบแนวทางการดำเนินการสรรหาสมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ 4 ก.ย. 57 2) วันต่อต้านคอร์รัปชัน 2557 : HAND IN HAND ปฏิรูปการต่อสู้ เพื่อชัยชนะอย่างยั่งยืน 6 ก.ย. 57 3) เข้าถวายสักการะสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ และกรรมการมหาเถรสมาคม 10 ก.ย. 57 4) การแถลงยุทธศาสตร์ชาติและยุทธศาสตร์ทหารของนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร 2556 นักศึกษาวิทยาลัยเสนาธิการทหาร วิทยาลัยการทัพบก 15 ก.ย. 57 5) เปิดการประชุมและชี้แจงมอบนโยบายเพื่อการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลต่อผู้บริหารระดับสูง ณ ตึกสันติไมตรี 17 ก.ย. 57 6) พิธีประกาศเกียรติคุณและมอบรางวัลผู้ประกอบการธุรกิจดีเด่น ประจำปี 2557 Prime Minister's Business Enterprise Award 2014 และเป็นประธานในพิธีเปิดงานจัดแสดงผลงานด้านวัฒนธรรมและการออกแบบประจำปี

2557 Thailand Innovation and Design Expo 2014 ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ 18 ก.ย. 57 7) ปาฐกถาเรื่องการพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย ประจำปี 2557 ของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จ.นนทบุรี 26 ก.ย. 57 8) คณบดีกีฬา เจ้าหน้าที่และผู้ฝึกสอนที่จะเดินทางไปร่วมการแข่งขันกีฬาเอเชียนพาราเกมส์ ครั้งที่ 11 เพื่อรับโอวาทก่อนเดินทางไปร่วมการแข่งขัน ทำเนียบรัฐบาล 8 ต.ค. 57 9) วันตำรวจประจำปี 2557 13 ต.ค. 57 10) งานเลี้ยงฉลองชัยชนะแก่คณบดีกีฬาและผู้เกี่ยวข้อง ในการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกเกมส์ ครั้งที่ 2 ณ สาธารณรัฐประชาชนจีน การแข่งขันกีฬา เอเชียนเกมส์ ครั้งที่ 17 และการแข่งขันกีฬาเอเชียนพาราเกมส์ ครั้งที่ 11 ณ เมืองอินซอน สาธารณรัฐเกาหลี และฟุตบอลหญิงรายการ AFC Women's Asian Cup 2014 ณ สาธารณรัฐสังคมนิยม เวียดนาม ณ ดิกลันตีไมตรี 28 ต.ค. 57 11) เปิดโครงการเมืองสะอาด 4 พ.ย. 57 12) เปิดงาน "สสส. presents a day BIKE FEST 2014" 6 พ.ย. 57 13) การปล่อยแถวเครื่องจักรกลสาธารณภัยเพื่อไปปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งในงาน "คืนความสุขให้คนไทย รวมใจสู้ภัยแล้ง" ณ บริเวณลานหน้าศาลากลาง จ.ขอนแก่น 19 พ.ย. 57 14) วันกองทัพเรือ ประจำปี 2557 20 พ.ย. 57 15) เปิดหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรรุ่นที่ 57 วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ และบรรยายหัวข้อ "บทบาทของภาครัฐ เอกชนและการเมืองในการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ" ณ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร 20 พ.ย. 57 16) มอบรางวัล Thailand Energy Awards 2014 ณ ดิกลันตีไมตรี 21 พ.ย. 57 17) งานมอบรางวัลรัฐวิสาหกิจดีเด่น ประจำปี 2557 24 พ.ย. 57 18) มอบรางวัลอุตสาหกรรม ประจำปี 2557 ณ ดิกลันตีไมตรี 26 พ.ย. 57 19) ปาฐกถาเรื่องผู้เรียนอาชีวศึกษาคือผู้ทรงคุณค่าของสังคม ในงานอาชีวศึกษาทวิภาคีไทย ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค 28 พ.ย. 57 20) พิธีถวายสัตย์ปฏิญาณเพื่อเป็นข้าราชการที่ดีและพลังของแผ่นดิน ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 5 ธันวาคม 2557 3 ธ.ค. 57 21) ปาฐกถาเศรษฐกิจดิจิทัล พลิกโฉมประเทศไทย งานสัมมนาโพสต์ทูเดย์ ฟอรัม 4 ธ.ค. 57 22) งานวันสิ่งแวดล้อมไทย และวันอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้านแห่งชาติประจำปี 2557 เมืองสะอาด คนในชาติมีสุข 4 ธ.ค. 57 23) ปาฐกถาเรื่องความโปร่งใสในการบริหารจัดการองค์กรของประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จ.นนทบุรี 8 ธ.ค. 57 24) พิธีลงนามบันทึกความร่วมมือ การอำนวยความสะดวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม 8 ธ.ค. 57 25) สัมมนายุทธศาสตร์การส่งเสริมการลงทุนใหม่ : เพื่อเศรษฐกิจไทยเติบโตอย่างยั่งยืน และปาฐกถาเรื่องยุทธศาสตร์การส่งเสริมการลงทุนในระยะยาว 7 ปี (พ.ศ. 2558-2564) 15 ธ.ค. 57 26) งานคืนความสุขให้เธอ...เยาวชน ภายใต้แนวคิดวิทยาศาสตร์นำชาติยั่งยืน ณ ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาท้องฟ้าจำลอง 17 ธ.ค. 57 27) งานการลดราคาจำหน่ายสินค้าเป็นของขวัญให้ประชาชนในช่วงเทศกาลปีใหม่ ณ ดิกลันตีไมตรี 24 ธ.ค. 57 28) ชี้แจงผลงานรัฐบาล 3 เดือน ณ ดิกลันตีไมตรี 25 ธ.ค. 57 และ 29) โครงการพัฒนาเส้นทางจักรยานในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ 27 ธ.ค. 57

แถลงการณ์ (คลิปรีดีโอ)	1) 29 ส.ค. 57 2) 1 ก.ย. 57 3) 4 ก.ย. 57 4) 5 ก.ย. 57 5) 6 ก.ย. 57 6) 11 ก.ย. 57 7) 12 ก.ย. 57 8) 13 ก.ย. 57 9) 14 ก.ย. 57 10) 19 ก.ย. 57 11) 26 ก.ย. 57 12) 3 ต.ค. 57 13) 10 ต.ค. 57 14) 17 ต.ค. 57 15) 24 ต.ค. 57 16) 31 ต.ค. 57 17) 5 ธ.ค. 57 18) 7 พ.ย. 57 19) 14 พ.ย. 57 20) 21 พ.ย. 57 21) 28 พ.ย. 57 22) 12 ธ.ค. 57 23) 19 ธ.ค. 57 และ 24) 26 ธ.ค. 57
---------------------------	---

ตารางช่องทางการสื่อสารของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ปี พ.ศ. 2558

เอกสาร	ในโอกาส
สุนทรพจน์	1) โอวาทเด็กและเยาวชนดีเด่น และนำชื่อเสียงมาสู่ประเทศชาติ ณ ตึกสันติไมตรี 7 ม.ค. 58 2) โอวาทให้กับเด็กและเยาวชนในโอกาสวันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2558 ณ ตึกสันติไมตรี 10 ม.ค. 58 3) โอวาทแก่กลุ่มเยาวชนสัมพันธ์เนื่องในงานฉลองวันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2558 10 ม.ค. 58 4) เยี่ยมเยียนและให้โอวาทแก่สมาชิกเยาวชนสัมพันธ์ ในวันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2558 ณ บริเวณจัดกิจกรรมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ 10 ม.ค. 58 5) เปิดงานปีท่องเที่ยววิถีไทย 2558 14 ม.ค. 58 6) วันครู พ.ศ. 2558 ครั้งที่ 59 ณ หอประชุมคุรุสภา 16 ม.ค. 58 7) เปิดงานตลาดนัดกล้วยไม้คุณภาพ โครงการพัฒนาตลาดกล้วยไม้คุณภาพ 19 ม.ค. 58 ณ ริมคลองผดุงกรุงเกษม 8) งานเลี้ยงรับรองวันกองทัพบก ประจำปี 2558 ณ สโมสรทหารบก 20 ม.ค. 58 9) การประชุมสัมมนาและมอบนโยบายการจัดทำงบประมาณรายจ่าย ประจำปี พ.ศ. 2559 21 ม.ค. 58 10) ประธานเปิดการประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศ ครั้งที่ 14 12 ก.พ. 58 11) พิธีเปิดโครงการตลาดน้ำวิถีไทยคลองผดุงกรุงเกษม 12 ก.พ. 58 ณ คลองผดุงกรุงเกษม 12) ปาฐกถาข้อมูลข่าวสารกับความโปร่งใสในการบริหารงานภาครัฐ ในการสัมมนาทางวิชาการประจำปีของการประกาศใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ประจำปี 2557 13 ก.พ. 58 13) กิจกรรมรณรงค์การปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับงาช้าง ณ Daazzle Zone 25 ก.พ. 58 14) โครงการปณิธานความดีปีมหามงคล 26 ก.พ. 58 ณ ตึกสันติไมตรี 15) งานวิถีข้าว วิถีไทย Thai rice : thainess 5 มี.ค. 58 ณ ริมคลองผดุงกรุงเกษม 16) งานสัมมนาโครงการความโปร่งใสในการก่อสร้างภาครัฐ 6 มี.ค. 58 17) สารในวันสตรีสากล 8 มี.ค. 58 18) พิธีมอบรางวัลผู้ชนะการแข่งขันประกวดเรียงความ “ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ” 20 มี.ค. 58 19) งานสถาปนาโรงเรียนเสนาธิการทหารบกครบ 106 ปี และพิธีเปิดอาคารโรงเรียนเสนาธิการทหารบก ณ อาคารโรงเรียนเสนาธิการทหารบก 3 เม.ย. 58 20) วันกองทัพอากาศ 9 เม.ย. 58 21) คำแถลงผลการดำเนินงานของรัฐบาลรอบ 6 เดือน ทำเนียบรัฐบาล 17 เม.ย. 58 22) เปิดงานรักษ์โลก รักษ์ไทย ในหัวใจสีเขียว 30 เม.ย. 58 23) วันแรงงานแห่งชาติ ประจำปี 2558 1 พ.ค. 58 24) งานเทศกาลผักผลไม้ไทยคุณภาพ 6 พ.ค. 58 ณ ตลาดคลองผดุงกรุงเกษม 25) งานมิติใหม่การศึกษา เดินหน้าประเทศไทย 12 พ.ค. 58 ณ กระทรวงศึกษาธิการ 26) ชี้แจงผลการดำเนินงานของรัฐบาลต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และสภาปฏิรูปแห่งชาติ ในโครงการสัมมนาระหว่างสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และสภาปฏิรูป

	<p>แห่งชาติ ณ อาคารรัฐสภา 4 มิ.ย. 58 27) งานสัมมนา บทบาทและหน้าที่กรรมการรัฐวิสาหกิจ 5 มิ.ย. 58 28) ประกาศเจตนารมณ์ “ต่อต้านการทุจริต สร้างจิตสำนึกไทยไม่โกง” 8 มิ.ย. 58 29) เปิดงานวันต้นไม้ประจำปีของชาติ พ.ศ. 2558 “รวมพลังพลิกฟื้นผืนป่าป่าไม้มั่นคง ประชาชนมั่งคั่งอย่างยั่งยืน” ณ บริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแควระบมและป่าสี้อยัด จ.ฉะเชิงเทรา 10 มิ.ย. 58 30) กล่าวมอบนโยบายการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (เอสเอ็มอี) พิธีลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการส่งเสริมและสนับสนุนศักยภาพวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี 2558 ของ 32 องค์กรผู้ให้บริการเอสเอ็มอี 24 มิ.ย. 58 32) เยี่ยมชมตลาดหน้าศาลากลาง จ.เชียงใหม่ 29 มิ.ย. 58 33) รัฐบาลเป็นเจ้าภาพงานเลี้ยงละศีลอด เดือนรอมฎอน ปี ฮ.ศ. 1436 ณ ตึกสันติไมตรี 6 ก.ค. 58 34) พิธีแสดงความยินดีแก่ส่วนราชการที่ได้รับรางวัล United Nations Public Service Awards 2015 6 ก.ค. 58 35) คณะบุคคลของสมาคมกำนันผู้ใหญ่บ้านแห่งประเทศไทยเข้าพบเพื่อรับมอบนโยบายสำหรับการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ตามนโยบายของรัฐบาล ณ ตึกสันติไมตรี 14 ก.ค. 58 36) แลกข่าวยุบรวมระหว่างสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามกับราชอาณาจักรไทย ณ กรุงเทพฯ 23 ก.ค. 58 37) พิธีส่งมอบผลงานของสภาปฏิรูปแห่งชาติ พร้อมให้ข้อคิดและโอวาทแก่สมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ 13 ส.ค. 58 38) กิจกรรมคอนเสิร์ตเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ “บทเพลงเพื่อแม่” 16 ส.ค. 58 และ 39) วันตำรวจประจำปี 2558 13 ต.ค. 58 ณ สโมสรตำรวจ</p>
คำปราศรัย	<p>1) ประเพณีสงกรานต์ ประจำปี 2558 13 เม.ย. 58 2) วันแรงงานแห่งชาติ 1 พ.ค. 58 3) วันเกษตรกรประจำปี 2558 12 พ.ค. 58 และ 4) วันข้าวและชาวนาแห่งชาติ ประจำปี 2558 5 มิ.ย. 58</p>
คำแถลงการณ์ (คลิปรีดิโอ)	<p>1) 2 ม.ค. 58 2) 9 ม.ค. 58 3) 16 ม.ค. 58 4) 23 ม.ค. 58 5) 31 ม.ค. 58 6) 6 ก.พ. 58 7) 13 ก.พ. 58 8) 20 ก.พ. 58 9) 27 ก.พ. 58 10) 6 มี.ค. 58 11) 9 มี.ค. 58 12) 13 มี.ค. 58 13) 17 มี.ค. 58 14) 20 มี.ค. 58 15) 27 มี.ค. 58 16) 7 เม.ย. 58 17) 10 เม.ย. 58 18) 16 เม.ย. 58 19) 17 เม.ย. 58 20) 24 เม.ย. 58 21) 25 เม.ย. 58 22) 1 พ.ค. 58 23) 15 พ.ค. 58 24) 8 พ.ค. 58 25) 9 พ.ค. 58 26) 21 พ.ค. 58 27) 22 พ.ค. 58 28) 29 พ.ค. 58 29) 5 มิ.ย. 58 30) 12 มิ.ย. 58 31) 26 มิ.ย. 58 32) 3 ก.ค. 58 33) 9 ก.ค. 58 34) 11 ก.ค. 58 35) 17 ก.ค. 58 36) 24 ก.ค. 58 37) 25 ก.ค. 58 38) 31 ก.ค. 58 39) 8 ส.ค. 58 40) 14 ส.ค. 58 41) 18 ส.ค. 58 42) 21 ส.ค. 58 43) 22 ส.ค. 58 44) 31 ส.ค. 58 45) 4 ก.ย. 58 46) 13 ก.ย. 58 47) 12 ก.ย. 58 48) 18 ก.ย. 58 49) 19 ก.ย. 58 50) 26 ก.ย. 58 51) 3 ต.ค. 58 52) 9 ต.ค. 58 53) 58 19 ต.ค. 58 54) 16 ต.ค. 58 55) 23 ต.ค. 58 56) 24 ต.ค. 58 57) 31 ต.ค. 58 58) 7 พ.ย. 59) 14 พ.ย. 60) 22 พ.ย. 61) 28 พ.ย. 62) 4 ธ.ค. 58 63) 12 ธ.ค. 58 64) 20 ธ.ค. 58 65) 25 ธ.ค. 58 66) 26 ธ.ค. 58 และ 67) 28 ธ.ค. 58</p>

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวกรรณก นิลดำ
วันเดือนปีเกิด	20 สิงหาคม พ.ศ. 2522
วุฒิการศึกษา	นิเทศศาสตรบัณฑิต (การประชาสัมพันธ์) พ.ศ. 2545 มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วารสารศาสตรมหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน) พ.ศ. 2549 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

